T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

MEVLÂNA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

UNESCO 2007 DÜNYA MEVLÂNÂ YILI KAPSAMINDA HARRAN ÜNİVERSİTESİ'NDE YAPILAN ULUSLARARASI SEMPOZYUMDA SUNULAN ARAPÇA BİLDİRİLER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Kâzım ÜRÜN

Hazırlayan

Abdülkadir ÜRÜN

KONYA- 2020

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü

MEVLÂNA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ SELÇUK ÜNİVERSİTESİ 2010
INSTITUTE OF RUMI STUDIES
دانشگاه سلجوق انستیتوی تحقیقاتی مولانا

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	ABDÜLKADİR ÜRÜN
Numarası	187201001003
Ana Bilim / Bilim Dalı	Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları / Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
Tez Danışmanı	PROF. DR. A. KAZIM ÜRÜN
Tezin Adı	***Unesco 2007 Dünya Mevlânâ Yılı Kapsamında Harran Üniversitesi'nde Yapılan Uluslararası Sempozyumda Sunulan Arapça Bildiriler Örneği***

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **UNESCO 2007 DÜNYA MEVLÂNÂ YILI KAPSAMINDA HARRAN ÜNİVERSİTESİ'NDE YAPILAN ULUSLARARASI SEMPOZYUMDA SUNULAN ARAPÇA BİLDİRİLER ÖRNEĞİ** başlıklı bu çalışma **10 / 08 / 2020** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği / ~~oy çokluğu ile~~ başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı	Adı Soyadı	Jüri	İmza
PROF. DR.	AHMET KAZIM ÜRÜN	DANIŞMAN	
PROF. DR.	ALİ TEMİZEL	ASİL	
DOÇ. DR.	MÜCAHİT KÜÇÜKSARI (Üniversite Dışı)	ASİL	

Not:
Bu form ıslak imzalı olarak Enstitüye teslim edilecektir.
Yükseköğretim Kurulunun aldığı karar gereği tez ve CD içerisinde ***imzalı hali yer almayacaktır.***

Alaeddin Keykubat Yerleşkesi Müze Binası (Merkez Kütüphane Arkası) Kat: 1 Selçuklu / KONYA
Telefon: (0 332) 223 08 14 Faks: (0 332) 241 03 45
E-posta: mevlana@selcuk.edu.tr Elektronik Ağ: http://www.mevlana.selcuk.edu.tr

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin		
	Adı Soyadı	ABDÜLKADİR ÜRÜN
	Numarası	187201001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları / Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	PROF. DR. A. KAZIM ÜRÜN
	Tezin Adı	***Unesco 2007 Dünya Mevlânâ Yılı Kapsamında Harran Üniversitesi'nde Yapılan Uluslararası Sempozyumda Sunulan Arapça Bildiriler Örneği***

ÖZET

Bu çalışmada sayılan mutasavvıflardan birisi olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'yi, eserlerini, Mevlevîlik ve Mevlevîhaneleri konu alan eserlerin 2007 Unesco Dünya Mevlânâ Yılı'na özel yayımlanmış bir bibliyografyası haline getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Mevlânâ'nın hayatı ve eserlerinin tüm dünyaya yayılmasına vesile olan 2007 yılı temel alınmıştır. Unesco 2007 Dünya Mevlânâ yılında bu yıla özel yayımlanmış tüm eserlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin vefâtının üzerinden 800 yıl geçmesine rağmen; Asya, Avrupa, Amerika ve Orta Doğu'da gün geçtikçe daha çok tanındığına müşahade edilmiştir. Bu çalışmada amaç Mevlânâ ve eserleri üzerine 2007 yılına özel başta ülkemizde sonra yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek, araştırmacılara kolay ulaşabileceği listeleri tertip etmek ve bilimsel bilgiye katkı sağlamaktır. Bu çalışmanın 2007 yılı ile sınırlı tutulmasının nedeni, 2007 yılının Unesco tarafından Mevlânâ'yı Anma Yılı olarak ilan edilmesidir. Bu önemli olayın Türkiye'deki yansımalarının ortaya çıkarılması, edinilen bilgilere dayanılarak önceki ve sonraki yıllara oranla bir değerlendirme yapılması olanağının oluşturulmasıdır. 2007 öncesi ve sonrası dönemlere baktığımızda 2007 Dünya Mevlânâ Yılı'nda eser sayısında gözle görülür derecede bir artış yaşanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, Unesco, Dünya Mevlânâ Yılı, Arapça Bildiriler.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin		
	Adı Soyadı	ABDÜLKADİR ÜRÜN
	Numarası	187201001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları / Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	PROF. DR. A. KAZIM ÜRÜN
	Tezin İngilizce Adı	Example Of Arabic Papers Presented At The International Symposium Held At Harran University Within The Scope Of Unesco 2007 World Year Of Mevlana

SUMMARY

In this study, Mevlana Celaleddin-I Rumi, one of the Sufis listed, works, Mevlevi and Mevlevi Houses of the works on the subject of 2007 Unesco World year of Mevlana was made into a bibliography published exclusively. This study is based on the year 2007, which was instrumental in spreading Mevlana's life and works all over the world. Unesco 2007 World Mevlana in this year's special published works were tried to reach. Despite the fact that 800 years have passed since Mevlana Jalaluddin-I Rumi died as a result of the investigations.; It has been observed that it is becoming more and more known in Asia, Europe, America and the Middle East. The aim of this study is to provide information on Mevlana and his works in 2007, especially in our country and then abroad, to organize lists that are easily accessible to researchers and to contribute to scientific knowledge. The reason this work is limited to 2007 is that the year 2007 was declared by Unesco as the Year of commemoration of Mevlana. This important event in Turkey to uncover the repercussions, based on the information obtained from the previous and subsequent years is the opportunity to make an evaluation. When we look at the periods before and after 2007, there was a noticeable increase in the number of works in the 2007 World Mevlana year.

Keywords: Mevlana, Unesco, World Year Of Mevlana, Arabic Papers

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
SUMMARY ..... **iv**
ÖN SÖZ **7**
GİRİŞ ***10***

1. 2007 UNESCO DÜNYA MEVLÂNÂ YILI KAPSAMINDA YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR BİBLİYOGRAFYASI

1.1. 2007 Yılında Kaleme Alınmış Mevlânâ Ve Mevlevîlik Konulu Makâleler
1.1.1. Türkçe Makâleler 13
1.1.1.1. Dergiler (Makale –Yazı-) 44
1.1.1.2. Özel Sayılar/Armağanlar, Süreli Yayınlar 60
1.1.1.3. Yılında Mevlânâ Konulu Yayımlanan Röportajlar 69
1.1.1.4. 2007 Yılında Dergilerde Yayımlanan Mevlânâ Konulu Yazılar 70
1.1.2. Doğu Dillerindeki Makâleler 73
1.1.3. Batı Dillerindeki Makâleler 80
1.2. 2007 Yılında Kaleme Alınmış Mevlânâ Ve Mevlevîlik Konulu Tezler
1.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Tezler 90
1.1.2 Yurt Dışında Yapılmış Tezler 91
1.3 2007 Yılında Mevlânâ'nin Eserleri İle İlgili Yayımlanmış Çalışmalar
1.3.1. İlk Kez Yayımlanan Türkçe Eserler (Tam Metin, Seçki, Hikâye) 92
1.3.2. Tekrar Yayımlanan Türkçe Eserler (Tam Metin, Seçki, Hikâye ve Çeviriler) 99
1.3.3. Çeviri ve Seçmeler (Türkçe, Doğu Dilleri ve Batı Dilleri) 101
1.4 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî Şahsiyetler ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak 2007 Yılında İlk Kez Yayımlanan Türkçe Eserler
1.4.1. Mevlânâ Ve Mevlevîlik İle İlgili İlk Kez Yayımlanmış Türkçe Eserler 103
1.4.2. Mevlevîhaneler Konulu İlk Kez Yayımlanmış Türkçe Eserler 107
1.4.3. Mevlevî Şahsiyetler İle İlgili İlk Kez Yayımlanmış Çalışmalar 107
1.5 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî Şahsiyetler ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak 2007 Yılında Tekrar Yayımlanan Türkçe Eserler
1.5.1. Mevlânâ Ve Mevlevîlik İle İlgili Tekrar Yayımlanmış Türkçe Eserler 107
1.5.2. Mevlevî Şahsiyetler İle İlgili Tekrar Yayımlanmış Türkçe Eserler 108
1.5.3. Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak Tekrar Yayımlanan Doğu Dillerindeki Eserler 109
1.5.4 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak Tekrar Yayımlanan Batı Dillerindeki Eserler 109
1.6 2007 Yılında Mevlânâ Konulu Yabancı Dillerden Türkçeye Tercüme Eserler
1.6.1. İngilizceden Türkçeye Tercüme Çalışmalar 109
1.6.2 Arapçadan Türkçeye Tercüme Çalışmalar 110

1.7 2007 Yılında Mevlânâ Konulu Yayımlanan Diğer Eserler
1.7.1. Mevlânâ Konulu Yayımlanan Kitaplar 110
1.7.2 Mevlânâ Konulu Yayımlanan Diğer Çalışmalar (Katalog, Albüm vb.) 124
1.7.3. Mevlânâ Konulu Yapılan Kongre, Sempozyum ve Paneller 125
1.7.4. Mevlânâ Konulu Yapılan Sergi, Tiyatro, Dinleti, Söyleşi, Konser, Belgesel ve Proj. 126
1.7.5. Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları 127

2. 2007 UNESCO DÜNYA MEVLÂNÂ YILINA ÖZEL YURT DIŞINDA YAPILAN ETKİNLİKLERDEN YANSIMALAR

2.1. Asya Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler ***134***
2.1.1. Afganistan 134
2.1.2. Azerbaycan 134
2.1.3. Bangladeş 137
2.1.4. Endonezya 139
2.1.5. Güney Kore 141
2.1.6. Hindistan 144
2.1.7. Japonya 146
2.1.8. Pakistan 148
2.1.9. Singapur 149
2.1.10. Tacikistan 150
2.1.11. Asya Ülkelerinde Yapılan Etkinliklere Genel Bakış 151

2.2. Amerika Kıtası ve Avrupa Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler
2.2.1. Almanya 154
2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri 155
2.2.3. Avustralya 159
2.2.4. Avusturya 159
2.2.5. Belçika 161
2.2.6. Bosna Hersek 162
2.2.7. Estonya 164
2.2.8. Fransa 165
2.2.9. Hollanda 168
2.2.10. İngiltere 179
2.2.11. İspanya 181
2.2.12. İsviçre 183
2.2.13. İtalya 184
2.2.14. Kanada 188
2.2.15. Kıbrıs 188
2.2.16. Kırım 189
2.2.17. Makedonya 190
2.2.18. Meksika 190
2.2.19. Slovekya 191
2.2.20. Şili 192
2.2.21. Yunanistan 192

2.2.22. Amerika Kıtası ve Avrupa Ülkelerinde Öne Çıkan Etkinliklere Genel Bakış 192
2.3. Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler ……...202
2.3.1. İran 200
2.3.2. İsrail..... 202
2.3.3. Lübnan..... 203
2.3.4. Mısır 203
2.3.5. Suriye..... 204
2.3.6. Tunus..... 206
2.3.7. Yemen 206
2.3.8. Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Özelinde Değerlendirme..... 207
2.3.9. Yurt Dışında Yapılan Etkinlikler Hakkında Genel Değerlendirme..... 209

3. MEVLÂNA CELÂLEDDİN RÛMİ'NİN 800. DOĞUM YILDÖNÜMÜ ANISINA ÜLKEMİZDE DÜZENLENEN ULUSLARARASI MEVLÂNÂ VE MEVLEVÎLİK SEMPOZYUMUNDA ARAPÇA SUNULAN SEMPOZYUM BİLDİRİLERİNİN TÜRKÇE ÖZETLERİ

3.1. Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu..... 215
3.2. Hz. Mevlânâ Celâledîn-**i Rûmi Konulu Makaleler ve Türkçe Özetleri *216***
3.2.1. Rûmî ve İslam Tarihinde İşaretler (Yetişmesi ve Rolü)/ Dr.A..Al Bitar..... 233
3.2.2. "Celâleddin Rûmî'de Fikri Tasvir"/ Dr. Jehad Rida 246
3.2.3. "Celâleddin Rûmî'nin Çeşitli Eşsiz-Yapıcılık Feyzinden Parıltılar"/ Dr.Khai…….260
3.2.4. "Celâleddîn Rûmi 'de Feyz: Halîfe ve Bedevî Hikâyesi Örneği"/ Dr. Khawla S. 266
3.2.5. "Celâleddin Rûmî'nin Semâsında Bilgi Parıltıları"/ Dr. Mahmud Mısri 276
3.2.6. "Celâleddîn Rûmi 'ye Göre İlahi Sevgideki Vicdani Tecelliler"/ Dr. M. Ali Alt. 288
3.2.7. "Rumi'nin Allah'tan Kâinata Olan Yolculuğu"/ Dr. Mahmoud Abulhuda Alhusainy 297
3.3. Hz. Mevlânâ'nın Eserleri, Mevlevîlik, Sûfi Şiiri Konulu Makalerin Türkçe Özetleri.307
3.3.1. "Mevlânâ ve Mevlevîlik: Mahallîlikten Cihanşümûllüğe"/ Dr. M. J.Tahhan..... 313
3.3.2. "Mevlevî Tarikatında Sûfî Düzen"/ Dr. Aboud Al Askari 326
3.3.3. " Celâleddîn Rûmi'nin Mesnevî'sinde Şiirsel Semboller Ve Anlamları"/ Dr. A.d H. .. 340
3.3.4. "Sûfi Şiirinin Özellikleri ve Anlamları: Celâleddin Rûmî Örneği"/ Dr. Nadia H. 349
3.3.5. "Celâleddin Rûmî'nin Mesnevî'sinde Hayvan Kıssalarının Anlamı"/ Dr. S. Batman ... 360
SONUÇ……*364*
KAYNAKÇA *370*

ÖN SÖZ

İnsanoğlunun ruhî-derûni hayatına ışık tutmaya çalışan tasavvuf ilmi, hicri ikinci asırdan sonra müstakil bir alan haline gelmeye başlamıştır. Özünde taşıdığı anlam itibariyle değerlendirildiğinde aslında ilk insan ile berber hep var olduğu görülecektir. Tasavvuf hareketi; Hallac-ı Mansûr, Muhammed İmam Gazâli, Abdülkadir-i Geylâni, Hâce Ahmed Yesevî, Muhyiddin İbn-i Arabî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî gibi önderler ile etkin bir rol üstlenmiştir. Zamanla hakkında birçok klasik eser yazılmış olan ve kurumsallaştıktan sonra tarîkat ismini alan tasavvuf; öğretilerini yaşamaya çalışan mutasavvıfların çalışmaları sayesinde geniş bir coğrafyaya yayımıştır. Zamanla bu tarîkat ehli insanların tasavvufî ritüelleri icrâ edecekleri tekke, dergâh ve âsîtaneler kurulmuştur. Başta Anadolu olmak üzere Kahire, Bağdat, Şam, Halep, İsfahan, Endülüs, Tebriz gibi birçok şehir dalga dalga yayılan bu mistik akımın etkisinde kaldı. Nakşibendiyye, Bektaşiyye, Kadiriyye, Mevlevîyye gibi isimler alarak günümüze kadar geldi. Bu çalışmada sayılan mutasavvıflardan birisi olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'yi, eserlerini, Mevlevîlik ve Mevlevîhaneleri konu alan eserlerin 2007 Unesco Dünya Mevlânâ Yılı'na özel yayımlanmış bir bibliyografyası haline getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Mevlânâ'nın hayatı ve eserlerinin tüm dünyaya yayılmasına vesile olan 2007 yılı temel alınmıştır. Unesco 2007 Dünya Mevlânâ yılında bu yıla özel yayımlanmış tüm eserlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin vefâtının üzerinden 800 yıl geçmesine rağmen; Asya, Avrupa, Amerika ve Orta Doğu'da gün geçtikçe daha çok tanındığına müşahade edilmiştir. Bu çalışmada amaç Mevlânâ ve eserleri üzerine 2007 yılına özel başta ülkemizde sonra yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek, araştırmacılara kolay ulaşabileceği listeleri tertip etmek ve bilimsel bilgiye katkı sağlamaktır. Bu çalışmanın 2007 yılı ile sınırlı tutulmasının nedeni, 2007 yılının Unesco tarafından Mevlânâ'yı Anma Yılı olarak ilan edilmesidir. Bu önemli olayın Türkiye'deki yansımalarının ortaya çıkarılması, edinilen bilgilere dayanılarak önceki ve sonraki yıllara oranla bir değerlendirme yapılması olanağının oluşturulmasıdır. 2007 öncesi ve sonrası dönemlere baktığımızda 2007 Dünya Mevlânâ Yılı'nda eser sayısında gözle görülür derecede bir artış yaşanmıştır.

Bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tasavvufun doğuşunu, dünyada tasavvuf hareketlerini, önemli şahsiyetleri, tasavvuf ekollerini, tasavvuf klâsiklerini, Hz. Mevlânâ'ya kadar kronolojik bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümün ilk kısmında 2007 yılında kaleme alınmış Mevlânâ ve mevlevîlik konulu Türkçe ve yabancı dildeki makaleler listelenmiştir. İkinci kısmında 2007 yılında kaleme alınmış Mevlânâ ve Mevlevîlik konulu ülkemiz ve yurtdışında yapılan yüksek lisans-doktora tezlerini sıralanmıştır. Üçüncü kısımda 2007 yılında Mevlânâ' nın eserleri ile ilgili ilk defa ve tekrar yayımlanmış çalışmalara değinilmiş, dördüncü ve beşinci kısımda Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî Şahsiyetler, bildiri kitapları ve diğer çalışmalarla ilgili olarak 2007 yılında ilk kez ve yeniden yayımlanan Türkçe eserleri sınıflandırılmıştır. Altıncı kısımda 2007 yılında Mevlânâ konulu yabancı dillerden Türkçe'ye tercüme edilen eserleri yazılmış, son kısımda ise 2007 yılında Mevlânâ konulu yayımlanan diğer eserler ortaya koyulmuştur. İlk bölüm bibliyografya düzeni şeklinde kaynak eser düzenine uygun biçimde numara verilerek maddelenmiştir. Çalışma oluşturulurken APA sistemi temel alınarak listelenmiştir.

İkinci bölümde 2007 Unesco Dünya Mevlânâ Yılı'na özel yurt dışında yapılmış etkinliklerden yansımalar aktarılmaya çalışılmıştır. Bu listelemede 38 ülkede yurt dışı temsilciliklerimiz ortaklığı ile arşiv, medya ve raporlardan derleme bazı çalışmalardan örnekler sunulmuştur.

Son bölüm yani üçüncü bölümde ise Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yıldönümü ve Unesco 2007 Dünya Mevlânâ Yılı münasebetiyle ülkemizde yapılan Uluslararsı Mevlânâ Ve Mevlevilik Sempozyumu'na ait Arapça sunulan bildirilerin Türkçe özetleri verilmiştir. Ülkeler hakkında bilgiler alırken kaynakların doğruluğunu teyid etmekte, resmi belgeler ile karşılaştırma ve en gerçek bilgiye ulaşmak zaman almıştır. Arapça makalelerin türkçeye çevirisi anlam kaybına sebebiyet verdiğinden önce paragraf çevirisi; sonra tasavvuf terminolojisine çevirme zorlukları olmuştur.

Araştırmamızda öncelikle Türkiye Bibliyografyası, Türkiye Makâleler Bibliyografyası, Yazma Kataloglar, Ansiklopediler, Ulusal Tez Merkezi (YÖK), Dergiler, Armağan Yayınlar, Kongre ve Sempozyumlar, Ankara Milli Kütüphane, TBMM Kütüphanesi, İl Halk Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İzmir

Milli Kütüphane Arşiv ve Veri Tabanları, TDV İslam Ansiklopedisi, İSAM İslam Araştırmaları Merkezi taranmıştır.

Bunun dışında bizzat Selçuk Üniversitesi Erol Güngör Kütüphanesi, Sosyal Bilimler Kütüphanesi, Müze Ve Mevlânâ Araştırmaları Esntitiütü Kütüphanesi, Konya Merkez Kütüphanesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı arşiv ve sitelerinden, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Başkanlığı TİKA 2007 raporundan, T.C Dışişleri Bakanlığı Yurt Dışı Tanıtım ve Kültür İşleri arşiv ve sitelerinden, Dış Temsilcilik bünyesinde yapılan faaliyet raporlarından, uluslarası ve ulusal basın arşivinden, bir çok dernek, vakıf ve stk sitelerinden faydalanılmıştır.

İnternet ortamında tarama yapılırken " Mevlânâ, 2007 Unesco, Mevlevîler, Mevlevîlik, Mesnevî, Mevlânâ Yılı, gibi anahtar kelimeler üzerinden gidilmiştir. Mevlânâ ve eserlerinin ya da ülkelerde ki faaliyetlerin tamamına ulaşıldığı varsayılmaktadır. Çalışmaların büyük bir kısmı resmi olarak yayımlanmış fakat kayıtlara geçmemiş ya da elde edilemeyen bir kısım eserin zaman içinde yok olduğu bu süreçte anlaşılmıştır. Yine yurt dışında yapılan bazı etkinliklerin resmiyet kazanmadığı için kaynaklara geçmemesi bu çalışmanın dışında bırakmıştır. Eserlerin listelenmesi,sırlanmasında ya da icra edilen etkinliklerin aktarılmasında bir takım eksik ve hatalar gözlemlenmiştir. Özellikle aynı anda farklı başlıklar altında aynı eserin tekerrür etmesi ya da aynı faaliyetin farklı kaynaklardan duyurulması söz konusu olabilir. Bununda sebebi bir eserin hem yazı, hem makale hem de röportaj özelliği taşımasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Kâzım ÜRÜN'e teşekkür ederim. Yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım M. Ali YAĞLIOĞLU'na, hocam Selman KARADAĞ'a, M.Said ŞİMŞEK ve kardeşlerine, kadim arapça hocam Ahmed el-Mustafa'ya, son nefesine kadar dualarıyla manevi desteğini hissettiğim rahmetli annem ve bu uzun çalışma sürecinde yanımda olan değerli eşime de minnettârım.

Konya- 2020 Abdülkadir ÜRÜN

KISALTMALAR

As. : Aleyhisselâm

ATİB : Azerbaycan Türkiye İş Adamları Birliği

bk. : Bakınız

BMCO : Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Genel Direktörü

c. : Cilt

çev. : Çeviren

d. : Doğum

DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi

Dr. : Doktor

DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi

e.t. : Erişim tarihi

hz. : Hazreti

ICCR : Hindistan Kültürel İşler Konseyi

İTTMT : İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu

KTTMT : Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu

K.D.M.M. : Konya'dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik.

KMC : Karachi Metropolitian Corporatian

M.A. M.K. : Milletlerarası Mevlâna Kongresi

M.E. B. : Milli Eğitim Bakanlığı

M.M. K. : Millî Mevlâna Kongresi.

M.M. S. : Millî Mevlâna Sempozyumu.

Mtb. : Matbaası

NUS : Singapur Ulusal Üniversitesi

ö. : Ölüm Tarihi

PASİAD : Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği

r.a. : Radıyallâhu anh

s. : Sayfa

s.a.v. : Sallallahu aleyhi ve sellem

S.Ü. : Selçuk Üniversitesi

SÜMAM : Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırmaları Merkezi

T.T.K. : Türk Tarih Kurumu.

terc. : Tercüme

TÜSİAB : Azerbaycan Türk Sanayici ve İşadamları Beynelhalk Cemiyeti

UETD : Avrupalı Türk Demokratlar Birliği

Yay. : Yayınları

GİRİŞ

Mevlânâ, Anadolu tasavvufunda özel yeri olan bir fikir adamıdır. O kendi zamanını etkilemekle kalmamış; sohbet ve çalışmaları ile tasavvuf edebiyatı alanına önemli katkılar sunmuştur. Zamanla eserleri farklı dillere çevrilmiş tüm dünyada tanınan ve tartışılan bir akım haline gelmiştir. Mûteber âlim ve mutasavvıflardan olan Mevlânâ; ruh ve akıl dünyasına hitâb ederek, bugün dahi ilgi odağı olmaya devam etmektedir. Mevlâna düşünce çıkışı olarak içinde hoş görü ve olduğu gibi kabul etme ilkesini düstur edinen bir öze sahiptir. Bu düşünce insanlığın kurtuluşuna; ümmetin salahiyetine katkı sağlama davasına hizmet ettiği ölçüde kıymet kazanır. Aksi takdirde ne Mevlânâ'nın şahsı ne de fikirlerini bir dogma gibi görüp; eksiksiz, mükemmel ve hatasız bir bakış açısıyla kutsallaştırmak muvahhit bir bakış açısına tamamen zıt bir misyon kazanır. Mevlevî düşünce sistemi hoş görü ve olduğu gibi kabul etme ilkesini düstur edinen bir öze sahiptir.

Kendisinden sonra kurumsallaşan ve Anadolu tasavvuf kültürünün en önemli unsurlarından biri olan Mevlevîlik tarikatı da bugüne kadar aynı coğrafyada genişlemiş, bu mozaiğin bir parçası haline gelmiştir.

UNESCO 2007 DÜNYA MEVLÂNÂ YILI

2005 yılında *Mevlevî Semâ Âyini* UNESCO tarafından *İnsanlığın Sözlü Ve Somut Olmayan Mirasına Ait Bir Başyapıt* olarak ilan edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, Mevlânâ'nın öğretisinin özgün ve sembolik bir ifadesi olan semâ âyini, *İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası listesi'*ne alınmıştır.

Tam da bu özel yılda Türkiye, Mısır ve Afganistan'ın ortak talebiyle böyle 2007 yılı için karar alınmıştır. Mevlânâ Celâleddîn-î Rûmî'nin Doğumunun 800. Yıl Dönümü Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu olan UNESCO'nun 3-21 Ekim 2005 tarihlerinde gerçekleştirilen 33. Genel Konferansı'nda 33 C/12 sayılı belgesi çerçevesinde karar alınmıştır.

Bu karar gereğince "*Mevlânâ Celâleddîn-î Belh-î Rûmî'nin Doğumunun 800. Yıl Dönümü*" 2007 Unesco Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri arasına alınmıştır. Başta Türkiye'de olmak üzere, Asya'da, Orta Doğu ve Afrika'da, Amerika' da hatta Avrupa'nın tamamına yakınında çeşitli bilimsel etkinlik, kongre, sergi, konser ve konferanslar organize edilmiştir.

Gerek ülke içinde gerek yurt dışında bu yıla özel sayısız eser kaleme alınmıştır. Bunun yanında başta Mesnevî olmak üzere Mevlânâ' nın birçok eseri çeşitli dillere çevrilerek dünyanın istifadesine sunulmuştur. Unesco İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Başyapıtları Programı çerçevesinde 2005 yılında Başyapıt olarak ilan edilen Mevlevî Semâ Töreni, 2008 Yılında Unesco "*İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi*" ne ülkemiz adına kaydettirilerek tüm dünyaya tanıtılmıştır.

Mevlevîlik kültürünün Unesco tarafından "*Somut Olmayan Dünya Kültürel Mirası Listesi*" ne alınması ve 2007 Dünya Mevlâna Yılı fırsat bilinerek verilmek istenen mesaj insanlığa iletilmelidir. Mevlâna'yı kalıplaştırmadan yeniden üreterek ve bir anlamda yeni Mevlânalar yetiştirilmesine fırsatlar hazırlayıp Mevlâna'nın anılması gerekmektedir. Bu çalışmanın 2007 yılı ile sınırlı tutulmasının nedeni, 2007 yılının UNESCO tarafından Mevlânâ'yı Anma Yılı olarak ilan edilmesi dolayısıyla bu önemli olayın Türkiye'deki yansımalarının ortaya çıkarılması, edinilen bilgilere dayanılarak önceki ve sonraki yıllara oranla bir değerlendirme yapılması olanağının oluşturulmasıdır.

UNESCO kelimesi, İngilizce "United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization" kelimelerinin baş harfleri alınarak oluşturulmuş ve dilimizde *"Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu"* biçiminde karşılanmıştır. Unesco Misyonunu insanlığın zihninde barışı eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşeri bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim aracılığıyla inşa etmek olarak tanımlamaktadır. Merkezi Paris'te bulunan Unesco'nun içyapısı bakımından Genel Konferans, Yürütme Kurulu ve Sekreterlik olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Unesco Sözleşmesini Türkiye 20 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanunla onanmıştır.

Bu onamanın ardından Unesco Kuruluş Sözleşmesinin 7. maddesi gereğince Unesco Genel Direktörlüğünün ülkemizdeki tek ve yasal temsilcisi niteliğinde olan Unesco Türkiye Millî Komisyonu 25 Ağustos 1949 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Mevlânâ ile ilgili önce ülkemizde sonra dünyanın çeşitli yerlerinde her gün yeni eserler kaleme alınmakta; her geçen gün o ve eserleri hakkında yeni programlar organize edilmektedir. Biz başta internet dünyasından, resmi kütüphanelerden ve arşivlerden takip edilmeye ve ulaşılabilenler listelenmeye çalışılmıştır.

Ancak 2007 yılındaki çalışmaların yalnız bir kısmına ulaşılabilmiştir. Ulaşılan kaynakların dışında da muhakkak çalışmalar yapılmıştır.

Yurt dışında yapılan etkinliklerin daha detaylı ve fotoğraf ağırlıklı olması yine yurt dışı kaynaklara ulaşmada birtakım problemler olması nedeniyle ülke dışındaki etkinlikler ile ilgili fotoğraf ve görsellere yer verilmeden ulaşılan bilgi yazı ile sınırlandırılmıştır. Mevlânâ'nın hayatı ve eserleri konu edilerek yüzlerce çalışma yapılmıştır. Son bölümdeki Arapça bildirilerin jipeg uzantılı dosyalar olduğu için fotoğraf ekleme yöntemi ile dosyaya eklenmiştir. Bu formatta olan dosyalara çok fazla müdahale etme durumunun olamaması da yaşanılan güçlüklerdendir.

1. 2007 UNESCO DÜNYA MEVLÂNÂ YILI KAPSAMINDA YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR BİBLİYOGRAFYASI

1.1. 2007 Yılında Kaleme Alınmış Mevlânâ Ve Mevlevîlik Konulu Makâleler

1.1.1. Türkçe Makâleler

Sempozyum Bildirileri

1. Abbasov, A.C. (2007) *Mefkûreciliğimizde Mevlânâ*, Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler (Ed), Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu, (8-12 Mayıs 2007) İstanbul-Konya Bildirileri, I-IV, Motto Project I/95-104.

2. Abuzer, C. (2007) *Günümüzde Yeniden Şekillenen Şanlıurfa Mevlevîhânesinin Sosyolojik Tahlili,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, II/407-412

3. Adak, A. (2007) *Mevlevîyye Tarikatının Gülşeniyye Tarikatı Üzerindeki Etkisi,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, II/337-344.

4. Adalıoğlu, H. (2007) Nizamettin, *Eskişehir Mevlevîhânesi Postnişini Hasan Hüsnü Dede Efendi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/391-402

5. Akdemir, H. (2007) *Mesnevî'de Müteşabih Ayetlerin Yorumu*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/357-362.

6. Akgündüz, M. (2007) *Mevlevîlik ve Osmanlı Padişahları*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din

Rûmî and Mawlawism (2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/345-350.

7. Akkuş, M. (2007) *Mevlevî Tarikatı Müntesibi Sultan V. Mehmed Reşad Döneminde Hey'et i Mevlevîyye'nin Konya Ziyareti Günlüğü,* Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler(Ed),Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, Motto Project, I/123-174

8. Akpınar, A. (2007) *Mesnevî'de Kısa Eğitimi Şeyh Dekûkî Örneği*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya s. 123-147

9. Alibeyli, Ş. (2007) *Mevlânâ Şiirinde Tezat Oluşturan İrfanî Terimler*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, s. 201-206.

10. Almaz, H. (2007) *İran'da Mevlânâ ve Eserleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar*, Uluslararası Düşünce ve Sanatta Mevlânâ Sempozyum Bildirileri, 25-28 Mayıs 2006, Çanakkale/Türkiye, , s. 303-317

11. Almaz, H. (2007) *Mevlânâ'nın Düşünce Dünyasında Hz. Peygamber Sevgisi*, Hz. Peygamber ve İnsan Sevgisi I. Kutludoğum Sempozyumu Bildirileri, 21-22 Nisan 2007-Şanlıurfa, [t.y.], s. 317-332

12. Almaz, H. (2007) *Mevlânâ'nın Sözlerindeki Çekiciliğin Nedenleri*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyum International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Ankara, s. 135-143

13. Altıntaş, R. (2007) *Dindarlık Tipolojilerine Eleştirel Bir Yaklaşım: Mevlânâ Örneği,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/21-28.

14. Altıntaş, R. (2007) *Mevlâna'nın Teolojisinde İnsan Tasavvuru*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 541-551.

15. Altıparmak, F. (2007) *Mevlânâ'nın Muhammed İkbâl Üzerindeki Etkileri: Aşk ve Ego İlişkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/315-318

16. Ambrosio, A.F. (2007) *Celâleddîn-i Rûmî, Mevlevîler ve Konyalı Hıristiyanlar,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 413-426.

17. Arı, A. (2007) *Mevlevîliğin Kütahya'dan İstanbul'a Yolculuğu*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/175-182

18. Arpaguş, S. (2007) *Ahmed Avni Konuk'un Mesnevî-i Şerif Şerhi'nde Hint Şârihleri*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/189-212

19. Artıran, H. N. (2007) *Hz. Mevlânâ'yı Anlamak*, Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler (Ed). Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, Motto Project, 2010, I/183-188.

20. Aslan, A. (2007) *Mevlânâ'da Dini Çoğulculuk*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/213-236.

21. Aslantürk, A. (2007) *Mevlânâ'nın Sevgi Özlü İbadet Anlayışının Kur'ân Açısından Değerlendirilmesi,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 37-44

22. Atay, R. (2007) Denizi Bitirmek: *Mevlânâ Çalışmalarına Resmi Katkılar Üzerine*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism. (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/149-154; Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 18, 2007, s. 7-12.

23. Atay, R. (2007), *Peygamber Varisi Mevlânâ: İnsan Sevgisi Merkezli Çoğulcu Bir Okuma Denemesi,* Hz. Peygamber ve İnsan Sevgisi, I. Kutlu doğum Sempozyumu Bildirileri, 21-22 Nisan 2007-Şanlıurfa, [t.y.], s. 333-340

24. Avşar. Z. (2007) *Türkçe Söyleme Sorunu Olarak Mevlânâ'nın Rubâîleri,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 223-239.

25. Ayan, G. (2007) *Fihi Mâfih'deki İktibasların Bir Değerlendirilmesi*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/237-242.

26. Ayan, G. (2007) *Mevlânâ ve Hüsamettin Çelebi*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 83-88.

27. Aydın, H. (2007), *Mevlânâ'nın Varlık Anlayışı*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007) Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/71-80.

28. Azlal, E. (2007) *Sezai Karakoç'a Göre Mevlânâ*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/179-184

29. Bakkal, A. (2007) *Mevlânâ'nın Filozof ve Tabip Dostları*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/25-30.

30. Baş, M. Ş. (2007) Aşkî Mustafa Efendi'nin Vahdet-nâme'si ve Mevlevîlik, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, İstanbul, Ekim 2007, s. 136-142.

31. Batuk, C. (2007) *Dinleri Anlamada Öykünün Rolü: Mevlânâ'nın Yahudi Padişah Hikâyesi Bağlamında Hıristiyanlığa Bakışı,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik

Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/133-140

32. Baykan, E. (2007) *Mevlânâ ve İnsanın Özgürlüğü Sorunu,* 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15. 09. 2007), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.2008, s. 49-60.

33. Baykan, E. (2007) *Mevlânâ'da Aklın Sınırı ya da Cebrail ve Sidretü'l-Müntehâ,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/255-264

34. Bayraktar, F. (2007) *Mevlânâ'da Ayna Metaforu*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 69-72.

35. Bayraktar, L. (2007) *Mevlânâ ve Bergson'da Ruh Kavramı*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 27-31.

36. Bektaş, E. (2007) Mev*levî Muhibbi Pertev'in Şiirlerinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîliğin İzleri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/309-314

37. Bilecik, G. (2007) *Filibe Mevlevîhânesi*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 145-148.

38. Bilen, O. (2007) *Mevlânâ ve Ahlâkî Kişilik*, Mevlânâ ve İnsan -Sempozyum Bildirileri- (8 Haziran 2007 Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir hzl. Mehmet Şeker, Sabri Yılmaz, Aydın Işık, Tahsin Koçyiğit, 1. baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2008, s. 45-64.

39. Bolay, S. H. (2007) *Mevlâna'nın Akıl Anlayışı*, II. Milli Mevlâna Kongresi, 1986-87, s. 165-170; Milli Eğitim, 68, 1986, s. 13-17; Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.2007, s. 201-207.

40. Bünyadzade, K. (2007) *Çağdaş İnsana Mevlânâ Prizmasından Bakış*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/265-278.

41. Canım, R. (2007) *Edirne Murâdiye Mevlevîhanesi ve Edirneli Mevlevî Şairler*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 285-326.

42. Ceylan, S. (2007) *Mesnevî'de Mânâ Düzeyleri*: İsmail Rüsûhî Ankaravî'nin Mesnevî Tahkîki, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/279-292

43. Coşkun, İ. (2007) A*klı Gönül İle Buluşturan Kelamcı: MevlânâCelâleddin Rumî*, Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler, 26-28 Ekim 2007,Şanlıurfa,[t.y.],cilt: I,s.405-416Türkçe [D190043

44. Çakar, M. (2007) *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Mevlevîlik*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 105-111.

45. Çakmak, M. (2007) *Mevlânâ'nın Ölüm Düşüncesinde Hürriyet Teşbihi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/231-240.

46. Çapan, P. (2007) *Recâî-Zâde İbrâhim Şefîk Dîvânı'nda Mevlâna ve Mevlevîlik*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 41-86.

47. Çavuşoğlu, A. (2007) *Kültürümüzde Asâ ve Mevlâna'da Asâ Mecazı,* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 193-213

48. Çayır, C.(2007) *Yirminci Yüzyılda Manevî / Spiritualist Dinî Yönelimlerin ve Mevlânâ'ya İlginin Sebepleri,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II [Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına], 26-28 Ekim 2007, [t.y.], cilt: II, 161-168,Türkçe [D190044]

49. Çelik, İ. (2007) *Hz. Mevlâna'da İnsân-ı Kâmil*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 132-155.

50. Çetin, N. (2007) *Mevlâna "Hümanist" Bir Şair midir*? Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 553-566

51. Çetinkaya, B.A. (2007) *Âşıkların (Mevlâna ve Şems'in) Aşkın Raksı/Devrânı Semâ*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. 435-476.

52. Çınar, A. (2007) *Mevlâna Düşüncesinde Allah -Dünya Tasavvuru*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 215-227

53. Çıpan, M. (2007) *Hz. Mevlâna'dan Şeyh Gâlib'e, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl,* (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 204-218

54. Çıpan, M. (2007) *Mevlevîliğin "Çile"li Şehrâhında Vücut Bulan "Üç Selim"in Saltanat,* Edebiyat ve Mûsikîmizdeki Tezâhürleri (III. Selim-Şeyh Gâlib-Dede Efendi), Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/299-322

55. Çıtlak, M.F. (2007) *Mesnevî-i Mânevî'de İnsan ve Mesnevî-i Mânevî İsmi İle Hz. İnsan İlişkisi*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 33-39

56. Çiçek, H. (2007) *Mevlânâ Felsefesinde Şiddet Karşıtı Söylem*, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15. 09. 2007), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.2008, s. 77-85.

57. Çiftçioğlu, İ. (2007) *XIV. Yüzyılda Denizli ve Yöresinde Ahilik ve Mevlevîlik*, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu -Bildiriler- 1, Denizli 2007, s. 67-75.

58. Çiğdem, R. (2007) *Mevlânâ'da Yönetim-Halk İlişkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/77-82.

59. Dağlar, A. (2007) *Mevlevî Edebiyatı Kaynaklarından Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye ile Semâ'hâne-i Edeb'i Mukâyese Denemesi,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak. Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 149-160: Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, Volume 3/2 Spring 2008, s. 229-277.

60. Dede, Z. (2007) *Tarihten Günümüze Mesnevî Okulu*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/333-336.

61. Demirel, Ş. (2007) *Mesnevî'nin Türkçe Şerhlerinde Ney Metaforu*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 149-191.

62. Demirli, E. (2007) *Mevlânâ'ya İbnü'l-Arabî Gözüyle Bakmak: İbnü'l-Arabî ve Mevlânâ Arasındaki Bazı Ortak Kavramlar,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/337-344

63. Derin, S. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Psikolojik Yaklaşımlar*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/345-358.

64. Derman, Ç. (2007) *Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Bir Mesnevî'nin Tezhibi İle Değerlendirilmesi,* 1. Ulusal İslam Elyazmaları Sempozyumu (13-14 Nisan 2007), Bildiriler Kitabı, Türçek Yay. İstanbul 2009, s. 111-132.

65. Derman, M.U. (2007) *Mevlevîlik ve Hat San'atı*, Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri, Manisa 2002, s. 19-31; Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: MAS Mtb. 2007, s. 186-197

66. Dilek, M. (2007) *Mevlânâ'nın Mecâlis-i Seb'a'da Kullandığı Hadisler ve Yorumları,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/437-446.

67. Dörtbudak, M.V. (2007) *Tarihten Günümüze Manisa Mevlevîleriyle Bir Yolculuk,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 103-119

68. Durak, N. (2007) *Bir Türk Düşünürü Olarak Mevlânâ'nın Evrensel Barış ve Hoşgörüye Olan Katkısı,* Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyete Katkıları Sempozyumu = International Symposium on the Contribution of Turkish World to Islam, 31 Mayıs - 1 133-142Türkçe [D172590]

69. Duru, N.F. (2007) *Mevlevî Şâirlerde Ney Metaforu,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/359-384.

70. Eken, H. (2007) *Mevlânâ'nın Toplum Düşüncesi Işığında Günümüz Toplumuna Bakış,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, s. 97-103.

71. Ekinci M. (2007) *Mevlânâ'nın, İtikadî Mezhepler Arasında Tartışmalı Olan Bazı Konular Hakkındaki Görüşleri,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler,26-28 Ekim 2007,Şanlıurfa, [t.y.], cilt: I,s.447-457 Türkçe [D190043]

72. Elmas, N. (2007) *Mektuplardaki Mevlâna*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 156-168

73. Erguner, K. (2007) *Modern Türkiye'de Mevlevîlik,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/433-438.

74. Erişen Y. (2007) Gülgûn, *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Ehliyet ve Liyakat Kavramı*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu. (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD). Manisa 2007. s. 57-62; Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/7. (Klâsik Türk Edebiyatında Mesnevî Özel Sayısı – Prof. Dr. Halûk İpekten Anısına) Summer 2009, s. 928-938.

75. Erişen Y. (2007) *Gelibolu-Kahire-İstanbul Üçgeninde Bir Mevlevî Şeyhi ve Oğulları (Hüseyin Azmî Dede, Mehmed Bahaeddin Dede, Ahmed Celâleddîn Dede),* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 299-319; Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S. 2 (2009), s. 207-22.

76. Ermatov, A. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'ye Göre İnsan*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/439-444.

77. Erol, E. (2007) *Mevlevî Dergâhı'nın Müze Olması*, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: MAS Mtb. 2007, s. 114-137

78. Ersöz, E. (2007) *Günümüz Arap Dünyasından Mevlânâ'ya Bakışlar*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 521-538

79. Ertan, M.E. (2007) *Günümüzde Şanlıurfa'da Mevlevîlik ve Şair Abdî'nin Mesnevî-i Manevi Hakkında Yazdığı Gazel'in Şerhi*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 113-120

80. Esen, Â. (2007) *Mevlânâ'da İktisada Dair Görüşlerden: Fakirlik ve Zenginlik,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/445-472.

81. Eyüboğlu, B. (2007) Mevlânâ ve Sanat, Mevlânâ ve İnsan -Sempozyum Bildirileri-, 8 Haziran 2007 Cuma, Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi Yunus Emre Salonu, İzmir,2008,s.113-117,Türkçe [D189677]

82. Filiz, Ş. (2007) *Mesnevî'de Türk Halk Felsefesi*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, Karatay Belediyesi Yay. Konya 2006, s. 95-103.

83. Gökçe, C. (2007) *Mevlânâ'da Hz. Peygamber Sevgisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/297-302

84. Göktaş Kaya L. (2007) *Mevlevîlik Felsefesinden Yola Çıkarak Din-Sanat İlişkisi, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik,* Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 477-486.

85. Göktaş, V. (2007) *Mevlânâ'nın Düşüncesinde Edep,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/291-296.

86. Göze, H. (2007) *Hangi Mevlânâ*, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 36, S. 144, İstanbul: Kubbealtı Neşr. Ekim 2007, s. 85-86.

87. Göztepe, Y. (2007) *Benzer Kavramlar Açısından Kuşeyrî ve Mevlânâ Birlikteliği*, Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler, 26-28 Ekim 2007, Şanlıurfa, [t.y.], cilt: I, s. 285-290

88. Gül, H. (2007) *Mevlâna'nın Mesnevî'de Bir Ayete Getirdiği İşârî Yorum (Bakara 260. Ayet),* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/379-390.

89. Güleç, İ. (2007) *Mesnevî'den Seçilen Beyitlere Beş Beyit İlavesiyle Yapılan Şerhler,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/473-484

90. Güler, M. (2007) *Kültürümüzde Tarikat Âlemleri ve Mevlevî Âlemleri,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 121-135.

91. Güler, M. N. (2007) *Mesnevî'deki Bazı Ahkâm Ayetlerinin Yorumu Işığında Tasavvuf ve Fıkhın Bilim Kuramına Ait Genel Bir Değerlendirme*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/427-436.

92. Güllüce, H. (2007) *Mevlânâ ve Şems-i Tebrîzî*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/11-24.

93. Güllüce, V. (2007) *Mevlânâ'ya İsnat Edilen Reenkarnasyon ve Evrim Görüşleri,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II [Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına], 26-28 Ekim 2007, [t.y.], cilt: II, s. 155-160 Türkçe [D190044]

94. Gümüş, Z. (2007) *Tuhfe-i Şâhidî Şerhlerinden Tuhfe-i Mîr'in Şerh Metodu,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 197-208

95. Günaydın, Y. T. (2007) *İmamzâde Sâlih Sâim (Unar)'ın "Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî ve Şemseddîn-i Tebrîzî" Adlı Risâlesi,* Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 189-203.

96. Gündüz, N. (2007) *Mevlânâ ve Shakespeare'nin Hoşgörü'ye Bakışı,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05

Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 219-231

97. Güneş, M. (2007) *Mevlevîlik Kültürü Açısından Kütahya*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 259-269; Nev-Niyaz (Mevlânâ Özel Sayısı), editör: Hakan Sarı, Konya: Ihlamur Kitap, 2011, s. 250-256

98. Gürer, D. (2007) *Mesnevî'de Hz. İbrahim İle İlgili Kıssaların Tasavvufî Yorumu,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/309-316.

99. Güzel, A. (2007) *Mevlânâ ve Kaygusuz Abdal'da Ortak Tasavvufi Unsurlar ile Hoşgörü,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 9-28

100. Hasan, N. (2007) *"Mesnevî" ve Meşreb'in "Mebde-i Nur" İsimli Eseri,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, I/497-506.

101. Hüseyinoğlu A.Ş. (2007) *Tebriz'deki MevlânâDerneği,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına, 26-28Ekim2007,[t.y.],cilt: II, s.405-407 Türkçe [D190044]

102. Hüseyinoğlu, A.Ş. (2007) *İran Azerbaycan'ının Tebriz Kentindeki Mevlânâ Derneği,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/403-406.

103. Işıcık, Y. (2007) *Mesnevî'de Kur'anî Temalar*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 178-188

104. Işıkan, U.E. (2007) *Mevlânâ ve Özgür Düşünce,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and

Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/175-178

105. Işıkdoğan, D. (2007) *Yetişkin Din Eğitimi Açısından Mevlânâ ve Mesnevî Kıssalarının Eğitsel Değeri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/117-124

106. Işın, E. (2007) *Mevlevîlik*: *Bir Ortaçağ Kurumunun Modernleşme Süreci*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, I/507-520.

107. İlgar, Y. (2007) *Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde Afyonkarahisar'da Mevlânâ İzleri,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 469-505

108. Kahramanoğlu, K. (2007) *Mesnevî ve Faust'ta Kötülük Problemi*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 321-330.

109. Kalkışım, M. (2007) *Mesnevî'nin İlk Dört Beytine Şeyh Gâlib'in Yaptığı Şerh*, I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, 23-26 Ekim 2007, Bildirileri, Edidörler: Abdurrahman Özkan – Selami Turan, Isparta, 2008, s. 317-321

110. Kalsın, Ş. (2007) *Mevlânâ'nın Rubailerinde Aşk*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 213-218

111. Kamil, G. (2007) *Kıbrıs'ta Mevlevîlik*, Geçmiş ve Şimdi, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/547-556

112. Kamil, G. (2007) *Dünya'da Mevlânâ İzleri Bakışında Kıbrıs'ta Mevlevîlik Geçmiş ve Şimdi,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 209-220.

113. Kara, İ. (2007) *Hâlâ Ada'yı Bekleyen Bir Yapı: Hanya / Girit Mevlevîhânesi*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/557-580.

114. Kara, M. (2007) *Mevlânâ'nın Yaşadığı Yüzyıla Genel Bakış*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 17-23.

115. Kara, S. (2007) *Dinî Tarafı Dışlanmış Hümanist Düşünür Tiplemesi: Mevlânâ Celâleddin Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/141-148.

116. Karaismailoğlu, A. (2007) *Bilgin, Arif, Âşık ve Şair Mevlânâ*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/581-586

117. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mesnevî'de "Padişah" ve "Sakî" Kavramları*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s.1-10.

118. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mesnevî'de Olgun İnsanın İç Dünyası*, Mevlânâ ve İnsan -Sempozyum Bildirileri- (8 Haziran 2007 Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir), hzl. Mehmet Şeker, Sabri Yılmaz, Aydın Işık, Tahsin Koçyiğit, 1. baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2008, s. 151-160.

119. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mesnevî'de Yakınlaşma ve Anlaşma Dili*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 171-177.

120. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mevlânâ Araştırmalarında Kurumsal Destek İhtiyacı*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 47-53

121. Karaismailoğlu, A. (2007) *Selçuklu Dönemi Şiiri ve Mevlânâ'nın Şiirinin Özellikleri*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal

Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 1-9.

122. Karaköse, S. (2007) *Mevlânâ'nın İki Gazelinde Yaşam ve Ölüm*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 173-181

123. Karpuz, H. (2007) *Balkanlar'daki Mevlevîhânelerden Günümüze Kalanlar*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 427-445

124. Karpuz, H. (2007) *Evliya Çelebi'nin Ziyaret Ettiği Mevlevîhâneler*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/587-608.

125. Kasar, V. (2007) *Mesnevî'de Ulûhiyet Tasavvuru*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/417-426.

126. Kaşoğlu, A. (2007) *Mevlânâ ve Dostoyevski'de İnsan*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 29-35.

127. Kaya, T. (2007) *Erzincan'da Mevlevîlik ve Son Mevlevî Postnişini İbrahim Hakkı Kemahî,* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 361-372.

128. Kayadibi, F. (2007) *Türk-İslam Düşünürlerinde Sevgi, Barış ve Hoşgörü (Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Ahmet Yesevî vs.) Dinlerin İnsanlığa Getirdiği Barış (Din ve Barış),* 38. ICANAS. (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15. 09. 2007), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.2008, C. I, s. 235-252.

129. Kazancı, A.Ş. (2007) *Mevlânâ'da Şeb-i Arus-Kur'an'da Ölüm (Karşılaştırmalı Bir Çalışma),* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/217-224

130. Kemikli, B. (2007) *Mesnevî ve Türk İrfanı: Mesnevîhanlık Geleneği Üzerine Bazı Değerlendirmeler*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/609-620.

131. Kemikli, B. (2007) *Üsküdar'da Bir Mesnevîhan Ali Behcet Efendi ve Muhiti*. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V (1-5 Kasım 2007) Bildiriler, C. 2, İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2008, s. 231-238.

132. Kılıç, A. (2007) *Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 161-170.

133. Kırbıyık, M. (2007) *Cevrî'nin Eserlerinde Mevlevîli*k, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 137-143.

134. Kırlangıç, H. (2007)*Divan-i Kebir'de İmge ve Sembol,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/621-632.

135. Kırlangıç, H. (2007) *Mesnevî'de Dua,* Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, Ankara: Akçağ Yay.2007, s. 239-253; Neistan Yolu Way to Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, s. 66-81.

136. Koç, M. (2007) *Osmanlı'nın Son Döneminde Sultan Veled Üzerine Yapılan Bir Şerh: Halid Efendi'nin Işknâmesi*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/633-646.

137. Koç, T. (2007) *Mevlânâ'nın Şiirinde Güzellik Tecrübesinin İfadesi*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV,

editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/647-662.

138. Koçoğlu, T. (2007) *Ankaravî İsmâil Rusûhî'nin Mesnevî Şerhi Mecmûatü'l-Letâif ve Matmuratü'l-Me'ârîf'te Mesnevî'nin İlk Onsekiz Beytinin Şerh Metodu,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 209-222.

139. Konur, H. (2007) *Mesnevî'ye Göre Mânevî Eğitimde Mürşidin Yeri*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 19-26.

140. Konur, H. (2007) *Mevlânâ, Tasavvuf ve Ahlâk,* Mevlânâ ve İnsan Sempozyum Bildirileri-, 8 Haziran 2007 Cuma, Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi Yunus Emre Salonu, İzmir, 2008, s. 33-44

141. Koyuncu, Z. (2007) *On Dokuzuncu Asır Şairlerinden Mehmet Fâzıl'da Mevlâna ve Mevlevîlik Etkisi,* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 111-121.

142. Köse, Z. (2007) *Mevlâna'da Nefs İle İlgili Semboller*, Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler, 26-28 Ekim 2007, Şanlıurfa, [t.y.], cilt: I, s. 169-172, Türkçe [D190043

143. Kurnaz, C. (2007) Ahmet *Talât Onay'ın Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı İsimli Ansiklopedik Eserinde Mevlevîler ve Mevlevîlik Kültürü*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/663-690.

144. Kurt, H. (2007) *Mevlânâ'da İnsanlığın Birliği ve Diyalog*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/169-174

145. Kurtoğlu, M. (2007) *Doğu-Batı Arasında Mevlânâ'da Aşk*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/207-216

146. Küçük, H. (2007) *Batı'da Göz ardı Edilmek İstenen 'Müslüman' Mevlânâ,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s.121-136.

147. Küçük, H. (2007) *Mevlevî Kadını: Tâcını Kaybeden Kraliçe,* Mevlânâ ve İnsan Sempozyum Bildirileri- (8 Haziran 2007 Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir), hzl. Mehmet Şeker, Sabri Yılmaz, Aydın Işık, Tahsin Koçyiğit, 1. baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2008, s. 97-111.

148. Küçük, O. N. (2007) *Günümüzde Mevlânâ'yı Anlama Sorunu Üzerine*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/691-714.

149. Küçük, O.N. (2007) *Mevlânâ'ya Göre Olumlu Düşünmenin Yolu ve İnsan Yaşamına Katkısı,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler, 26-28 Ekim 2007, Şanlıurfa, [t.y.], cilt: I, s. 155-162

150. Küçük, S. (2007) *İstanbul Mevlevîhanelerinin Türk Sanat ve Edebiyat Hayatına Katkıları (XIX. Asır),* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 507-528.

151. Küçük, S. (2007) *Ortak Kader: Osmanlının Son Yılları ve Mevlevîlik,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/715-732

152. Küçükkaya, M. A. (2007) *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Adı Geçen Mevlevîhâne ve Tekkeler,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/365-370

153. Laleh, H. (2007) *İran'da Mevlânâ Üzerine Yayınlanan Yüz Kitabın Tanıtımı*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/413-471.

154. Memmedli, N. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Attâr Şiirinde Tasavvufî Simge ve Mecazlar,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım,

Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 147-156

155. Merhan, A. (2007) *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr Mesnevîsinde Mevlâna Etkisi*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 101-110

156. Muslu, R. (2007) *"Yoldaki Dikenleri Sökmek" Mevlânâ ve Gençlik,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/83-92.

157. Mutlu, H.S. (2007) *Toprakla Ateşin Seması'nda Mevlânâ,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/185-194.

158. Nağısoylu, M. (2007) *Mevlânâ Şiirlerine Şeyh Safieddin'in Açıklamaları,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 135-142.

159. Nas, H. (2007) *Modern Türk Şiirinde Mevlânâ Etkisi*, Uluslararası Düşünce ve Sanatta Mevlânâ Sempozyum Bildirileri (25-28 Mayıs 2006), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yay. S. 615-624; Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, İstanbul, Ekim 2007, s. 44-53

160. Ocak, A.Y. (2007) *Mevlânâ Önce Kendi Zaman ve Zemininin İnsanıdır Yahut Mevlânâ'yı Doğru Anlamak* Üzerine, Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.2007, s.15-37.

161. Oktay, A.S. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde Din Dili ve Dinî Sembolizm*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi,

162. Okudan, R. (2007) *Mesnevî'de Aşk ve Tevhid İlişkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and

Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/199-206. 2007, s. 45-53.

163. Okumuş, E. (2007) *Mevlânâ'da Din-Toplum İlişkileri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/67-76.

164. Okumuş**,** S. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Geçen Atasözleri*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, Ankara: Akçağ Yay.2007, s. 351-378.

165. Okuyucu C. (2007) *Âşık Paşa'da Mevlânâ Tesiri,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/743-764.

166. Okuyucu C. (2007) *Veled Çelebi'nin Şukka'dan Çıkan Şiiri*, Türk Edebiyatı (Mevlânâ ve Mevlevîlik Kültürü Özel Sayısı), Yıl: 35, S. 408, İstanbul, Ekim 2007, s. 34-39.

167. Okuyucu C. (2007) *Veled Çelebi'nin Yeni Bulunan İki Defteri: "Mesnevî-i Şerif Hikâyeleri",* Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 82-95

168. Oymak, İ. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde Hz. İsa ve Hıristiyanlar,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/125-132.

169. Öge, S. (2007) *Mesnevî'de Kader Anlayışı,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/47-58.

170. Öksüzoğlu, O. (2007) *Şanlıurfa Mevlevîhânesi ve Şanlıurfa Mevlevîhânesi'nde Yapılan Dinî Musiki İcralarının La Dini Musiki İcralarına Yansıması*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 395-411.

171. Ölmez, A. (2007) *Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu* / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism. (26-28 Ekim

2007), *Bildiriler*/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II. Abdülhamit ve Mevlevîlik, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/359-364.

172. Öngören, R. (2007) *Mevlânâ'nın Osmanlı'ya Etkileri,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/765-772.

173. Örs, D. (2007) *Mevlânâ'nın Eserlerinde Bir "İnsan-i Kâmil" Örneği Olarak Hz. Muhammed,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/773-776.

174. Ösen, S. (2007) *Selanik Mevlevîhânesi Şeyhi Eşref Dede Hakkındaki Bazı İddiaların Tahkiki,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/385-390

175. Özbek, A. (2007) *Mevlânâ ve Hırs Eğitimi,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/111-116

176. Özcan, N. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Bir Metafor Olarak "Kör" lük,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 157-166.

177. Özcan, N. (2007) *Mevlevî Âyinlerinde Beste ve Güfte Özellikleri*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/777-790.

178. Özçelik, M. (2007) *Anadolu'nun Sönmeyen İki Işığı: Mevlâna ve Yunus Emre*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 50-59; Nev-Niyaz (Mevlânâ Özel Sayısı), editör: Hakan Sarı, Konya: Ihlamur Kitap, 2011, s. 59-62.

179. Özdengül, F. (2007) *Rûmî ve Aşkın Terapi,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 41-49.

180. Özkafa, F. (2007) *Hz. Mevlânâ'nın Hat Sanatına Yansımaları*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 331-342.

181. Özkan, S. (2007) *Mevlânâ ve Rilke,* Mevlânâ ve İnsan Sempozyum Bildirileri-(8 Haziran 2007 Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir), hzl. Mehmet Şeker, Sabri Yılmaz, Aydın Işık, Tahsin Koçyiğit, 1. baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2008, s. 75-88.

182. Özköse, K. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Düşüncesinde Kadın*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XI, S. 1, Sivas 2007, s. 51-67.

183. Özköse, K. (2007) *Mevlânâ'nın Düşüncesinde Sûret-Mânâ İlişkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/149-154

184. Özlük, I. P. (2007) *Mevlânâ'nın Rubailerinde Aşk, Âşık ve Sevgili*, I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, 23-26 Ekim 2007, Bildirileri, Edidörler: Abdurrahman Özkan-Selami Turan, Isparta, 2008, s. 507-511.

185. Öztürk, A. (2007) *Eva de Vitray Meyerovitch'in Hayatında Mevlânâ'dan İzler*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 373-382.

186. Paksoy, K. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Sahabe*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007) Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/327-334.

187. Paydaş, K. (2007) *Mevlânâ Celâleddin'in Anadolu Selçukluları İle Olan Münasebetleri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/47-56.

188. Rızayeva, R. (2007) *Mevlânâ Dehası*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 167-172.

189. Saralaev, N. (2007) *Rûmî'nin Kırgız Halkının Dünya Bakış Açısına Yaptığı Tesirleri,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/797-802.

190. Sargut, C. (2007) *TÜRKKAD'ın Oluşumunda Hz. Mevlânâ'nın Tesiri,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 383-394.

191. Sarıoğlu, H.İ. (2007) *Rubâî ve Mevlânâ'nın Rubâîlerinde Ölüm Teması*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/803-810.

192. Sarıtaş, S. (2007) *Konya and Mevlânâ from a Viewpoint of an American Folklorist: Henry Glassie (Bir Amerikalı Halk Bilimci Gözüyle Konya ve Mevlânâ*. Henry Glassie), 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi. Konya 2007, s. 193-200

193. Savran, Ö. (2007) *Sebk-i Hindî Şairlerinden Neşâtî ve Cevrî'de Mevlevîliğin Etkileri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/297-308.

194. Seçkin, A. (2007) *Türkiye'deki Önemli Mevlevîhâneler ve Mevlevîhânelerin Yaşatılmasında Vakıflar Genel Müdürlüğünün Rolü*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 1-45

195. Soysaldı, İ. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Nefis Kavramı,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din

Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/163-168

196. Soyyer, A. Y. (2007) *Mesnevî Şarihi Şeyh İsmail Efendi'nin "Usûl-i Tarikat u Bi'at" Risalesi,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 91-93.

197. Sözen, K. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde Tanrı-Yaratma İlişkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/95-106.

198. Süleymanova, N. (2007) *Azerbaycan'da Mevlânâ'nın Eserlerinin El Yazma Nüshaları,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 143-145.

199. Şafak, Y. (2007) *Mesnevî Tercüme ve Şerhlerinin Türk Kültüründeki Yeri*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/811-816.

200. Şahin, B. (2007) *Mevlevîlerde Evrâd ve Dua*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/817-830

201. Şahin, E. (2007) *Keçeci-zade İzzet Molla'nın Eserlerinde Mevlevîlik ve Şairin Yayınlanmamış Bir Na't-i Mevlânası*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 87-99.

202. Şahin, H (2007) *Mesnevî'de Ashâb-ı Kehf Kıssası ve Tefsiri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/351-356.

203. Şahin, H. (2007) *Hz. Musa ve Firavun Mücadelesi Bağlamında Mesnevî'de Kur'an Tefsiri,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006),

hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 63-68.

204. Şeker, M. (2007) *Menâkıbu'l-Ârifin'e Göre Anadolu'ya Gelenlere Genel Bir Bakış*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 361-372.

205. Şengül, A. (2007) *Mevlânâ'nın İki Tiyatro Eserindeki Yorumu,* I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, 23-26 Ekim 2007, Bildirileri, Edidörler: Abdurrahman Özkan-Selami Turan, Isparta, 2008, s. 587-590.

206. Şıhıyeva, S. (2007) *"Hamûş" Mevlânâ'nın Mahlası mıdır*? Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/57-70

207. Şıhıyeva, S. (2007) *Ârif Mevlânâ'nın Ruhî Durumu. "Ene'l-Hak" ve "Hâmûş" Arasında,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 183-192; Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 22, Konya 2007, s. 187-205

208. Şimşek, A. (2007) *Kazakistan'da Mevlânâ İzleri*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 241-246

209. Şimşek, S. (2007) *Gelibolu'da Mevlevîlik Kültürü ve Mevlevî Şâirler*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Ankara 2007, s. 60-74.

210. Şimşekler, N. (2007)*Mevlâna, İslâm ve Barış*, Yeni İpek Yolu, KTO Yay. Yıl: 20, S. 238, Konya, Aralık 2007, s. 42-46.

211. Şimşekler, N. (2007) *Mevlânâ'nın Öğretileriyle Zıtlarla Yaşamayı Öğrenmek*, Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/831-850.

212. Şimşekler, N. (2007) "*Mevlâna ve Shakespeare'in Hoşgörüye Bakışı*" (Yrd. Doç.Dr. Nazlı Gündüz ile birlikte), 2007 UNESCO Mevlâna Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu Bildiri Kitabı I, Düzenleyen: S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya, 2-5 Mayıs 2007, Konya, 2007, ss. 219-231

213. Şulul, K. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Hz. Peygamber Tasavvuru,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/303-308.

214. Tadmori, K. (2007) *Trablusşam Mevlevîhânesi'nin Mimarisi ve Restorasyon Projesi,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/851-870

215. Tahralı, M. (2007) *Ahmed Avni Konuk'un Mesnevî-i Şerif Şerhinde İbn Arabî,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/871-878.

216. Taşpınar, İ. (2007) *Mesnevî'de Erken Dönem Hıristiyanlık ve Pavlus,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu. (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010. II/921-938; Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 12, S. 28, İstanbul 2011, s. 173-191.

217. Tatcı, M. (2007) *Şabânî Kaynaklarında Hz. Mevlânâ ve Mevlevîler,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/879-920.

218. Tek, A. (2007) *Mevlevî Kültürünün Bursa'daki İzleri,* Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Bursa, 2006, C. 15, S. 2, s. 265-293; Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 327-359.

219. Tekin, M. (2007) *İngiltere'de Mevlânâ İzleri*, Dünyada Mevlânâ İzleri, Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 197-208.

220. Telci, C. (2007) *Sadreddin Konevî Zaviyesi Vakıf Muhasebeleri (XVI. yy. Sonu),* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 95-111.

221. Temizkan, M. (2007) *Mevlevî ve Bektaşî Edebiyatında 'Ehl-i Beyt' Teması Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 585-595

222. Temizkan, M. (2007) *Türk Dünyasında Mevlânâ ve Mevlânâ'nın Türk Dünyasında Tanıtılması Meselesi,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 91-102.

223. Tenik, A. (2007) *Mevlânâ'nın Mutasavvıf Şairlere Etkisi: Ahmed Kuddûsî Örneği,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/285-296.

224. Tortuk, B.B. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde Gökyüzü, Gök Cisimleri, Tabiat Olayları ve Bunların İnsan İle Diğer Varlıklar Üzerindeki Etkileri.* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism. (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/121-132.

225. Tunçbilek, H.H. (2007) *Mevlânâ'da Vahdet-i Vücud Telakkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/81-86

226. Turgay, N. (2007) *Mevlânâ'nın Mü'minlerin Kardeş Olduğuna Dair Yorumu*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana

Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/343-350.

227. Türer, O. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde İnsanın Çift Kutuplu Yapısı ve Kemalin Ölçüsü,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/133-140.

228. Uludağ, S. (2007) *İslâm'da Tasavvuf ve Mevlâna'nın Tasavvuftaki Yeri*, Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. yıl, (Gelibolu'da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler), Türkiye Yazarlar Birliği Yay. Editör: Hakan Sarı, Konya: Ihlamur Kitap, 2011, s. 577-583.

229. Üremiş, A. (2007) *Trabzonlu Köseç Ahmed Dede ve et-Tuhfetü'l-Behiyye fi't-Tarikati'l-Mevlevîyye'si Üzerine,* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 373-391

230. Üstüner, K. (2007) *Klasik Türk Şiirinde Mevlânâ ve Mevlevîlik Etkisi*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/277-284

231. Üşenmez, E. (2007) *Menâkıb-i Mevlânâ'da Geçen Yüz, Göz, Gönül Kelimeleri Kullanımları Üzerine Notlar*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ve Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, s. 65-72.

232. Yakıt, İ. (2007) *Mevlânâ'da Aşk Ahlâkı,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/949-958.

233. Yakıt, İ. (2007) *Mevlâna'da Aşk Metafiziği*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14-16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, s. 29-39

234. Yakıt, İ. (2007) *Mevlânâ'ya Göre Aşkın Gücü,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/191-198.

235. Yargıcı, A. (2007) *Mevlânâ'nın Allah Sevgisi İle İlgili Şiirlerinin Kur'an Açısından Değerlendirilmesi,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/391-396.

236. Yatkın, N. (2007) *Mevlânâ'nın Düşünce Sisteminde Hadis'in Yeri,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/397-404

237. Yazıcı, M. (2007) *Arapçada Mevlânâ ve Bir Mesnevî Çevirmeni: Kefafî*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 73-77.

238. Yazıcı, M. (2007) *Gelibolu'da Mevlânâ İzleri,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, s. 507-520.

239. Yazıcı, M. (2007) Kültürel Sermaye ve Mevlânâ Çevirileri, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15. 09. 2007), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.2011, C. II, s. 831-844.

240. Yeniterzi, E. (2007) *Mesnevî'de İnsan, Melek ve Şeytan Üçgeni,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/959-978

241. Yeniterzi, E. (2007) *Mesnevî'de Kulluk Şuuru*, Mevlânâ ve İnsan -Sempozyum Bildirileri- (8 Haziran 2007 Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir), hzl. Mehmet Şeker, Sabri Yılmaz, Aydın Işık, Tahsin Koçyiğit, 1. baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2008, s. 131-150.

242. Yeniterzi, E. (2007) *Mesnevî'de Söze ve Konuşmaya Dair Konular*, Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, Konya, Mayıs 2007, s. 45-69.

243. Yeniterzi, E. (2007) *Mevlâna'nın Akıl ve Nefse Dair İkazları*, Karatay–2007 Hz. Mevlâna Özel Sayısı, 2007, s. 15–17.

244. Yeniterzi, E. (2007) *Tövbe Atına Binmek veya Mesnevî'de Tövbe Etmeye Dair*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/35-46.

245. Yıldırım, K. (2007) *Arap Dili ve Belagatı açısından Mesnevî Üzerine Bir İnceleme*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/249-258.

246. Yıldırım, M. (2007) *Bir Mevlevî Gözüyle Bazı Ahkâm Ayetlerinin Yorumu*, Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), Manisa 2007, s. 79-84

247. Yıldız, A. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Hz. Ali'nin Şahsiyeti,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/335-342.

248. Yıldız, A. (2007) *Nebevî Tevazunun Mevlânâ'daki Yansımaları*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/247-260.

249. Yıldızer, E. (2007) *Mükemmel İnsanı Ararken*, Evrensel Kültür (Mevlânâ'ya Özel Dosya), Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, S. 190, İstanbul, Ekim 2007, s. 65-67.

250. Yılmaz, H.K. (2007) *Mesnevî ve Rûhu'l-Beyân'da Köylülük ve Şehirlilik,* Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya) Bildirileri, I-IV, editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, Motto Project, 2010, II/979-992.

251. Yılmaz, M.K. (2007) *Mesnevî Hikâyelerinde Temalar*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/241-246.

252. Yiner, A. (2007) *Sultan II. Mahmud Dönemi ve Mevlevîlik,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/351-358.

253. Yöndemli, F. (2007) *Aşırı Mevlânâ Sevgisinin En Eski Kaynağı Olan Ahmed Eflâkî'nin Menâkıbu'l-Ârifin Eserinin Akıl ve Bilim Işığında Gözden Geçirilmesi,* 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15. 09. 2007), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.2008, C. II, s. 771-827.

254. Yüce, A. (2007) *Mevlânâ'da Kadın ve Aile,* Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium on Mawlana Jalal al-Din Rûmî and Mawlawism (26-28 Ekim 2007) Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/93-100.

255. Yüksel, H.İ. (2007) *Mevlevî Mûsikisi,* Mevlânâ Mesnevî ve Mevlevîhaneler Sempozyumu (30 Eylül-01 Ekim 2006), hzl. Mehmed Veysî Dörtbudak, Mevlânâ Araştırma Kültür Sanat Derneği (MAKSAD), s. 267-270.

1.1.1.1. Dergiler (Makale –Yazı-)

1. Akay, H./ Öztürk, İ. (2007) *Şiirin Dayanılmaz Davetine Katılmak: Rückert'in Mevlâna'yı Anlama Tarzı Üzerine Bir Yorumlama,* Mevlâna Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1-20.

2. Akın, N. (2007) Batıda MevlânâAlgısı, MevlânâOcağı -Mevlânâ'nın Doğumunun 800.YılınaArmağan-, 2007,s.291-304Türkçe

3. Aksoy, M. (2007) *Mevlânâ Mesnevî'sinin Yaygın Olarak Okunmasına Ontolojik Bir Yaklaşım*, Gazi Üniversitesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı: 42, s. 123-137

4. Aktaş, H. (2007) *Modern Türk Şiirinde Mevlânâ Vizyonu ve Misyonu, Tasavvuf:* İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, , cilt: VIII, sayı: 20 [Mevlânâ'ya Armağan Sayısı],s143-158 Türkçe [D02193]

5. Alıcı, L. (2007) *Mevlânâ'nın Şiir Anlayışında Tahkiyenin Yeri,* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, cilt: V, sayı: 9,s.149-169Türkçe

6. Alizade, M. (2007) *Musiki ve Mevlânâ'da Değeri ve Yeri*, Çev. Dursun Ali Türkmen, Metin Yasa, Mârifet: Dini Araştırmalar Dergisi cilt: VII, sayı:3(Mevlânâsayısı),s.315-322, Türkçe

7. Almaz, H. (2007) *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümünde Bulunan Mevlânâ ve Mevlevîlikle İlgili Eserler*, Mevlânâ Araştırmaları cilt:1, s. 213-238.

8. Altıntaş, O. (2007) *Türk Resim Sanatında Mevlânâ,* Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi,2008,sayı:6,s.109-116Türkçe [D02907]

9. Altıntaş, R. (2007) *Mevlânâ'nın Mu'tezile'ye Yönelttiği Tenkitler*, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 s. 147-162 Türkçe [D02420]

10. Altıntaş, R. (2007) *Mevlâna ve Özgüven Eğitimi, Somuncu Baba:* Aylık İlim-Kültür ve Edebiyat Dergisi (Mevlâna Dosyaları), Yıl: 14, S. 86, , s. 14-17.

11. Altıntaş, R. (2007) *Mevlânâ'da İrade Hürriyeti*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004, cilt: VIII, sayı: 2, s. 1-15 Türkçe [D01956]

12. Altuntaş, H. (2007) *Mevlânâ'yı Tanımlamak.* : Diyanet, Sayı.197 Sayfa.13 - 16 ss. 2007

13. Arı, A. (2007) *Osmanlı Yenileşmesi Karşısında Mevlevîlik*, Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay, s. 97-103.

14. Arıkanlı, A. (2007) İkbâl, *Mevlânâ ve Pakistan,* Sızıntı, S. 339, , s. 111-114.

15. Arpaguş, S. (2007), *Mevlânâ Celâleddin Rûmî (1207-1273*), İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, , s. 91-111

16. Aşkar, M. (2007) *Mevlânâ'nın Tasavvuf Anlayışı*, Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. S. 189-199.

17. Aslan, A.(2007) *Mevlânâ'nın Arapça Şiirlerinin Dil ve Edebi Sanatlar Açısından Bazı Özellikleri,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II

[Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına], 26-28 Ekim 2007, [t.y.], cilt: II, s. 261-270

18. Atay, R. (2007) *Peygamber Varisi Mevlânâ: İnsan Sevgisi Merkezli Çoğulcu Bir Okuma Denemesi*, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 17, 2007, s. 113-122

19. Atay, R. (2007) *Denizi Bitirmek: MevlânâÇalışmalarına Resmi Katkılar Üzerine, Mevlânâ Çalışmalarına Resmi Katkılar Üzerine*, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt:12, sayı:18,s. 7-12, Türkçe [D01392]

20. Avcı, N. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Devrin Tıp ve Halk Hekimliği,* İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi, 2007, cilt: V, sayı: 10, s.155-168,Türkçe [D02535]

21. Avşar, Z. (2007) *Mevlânâ'nın Rubailerinde Müteal Aşk, Marife*: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı], s. 91-103 Türkçe [D02420]

22. Ayan, H. (2007) *Sevâkıb-ı Menâkıb'da Hz. Peygamber'in (s) Hadîsleri*, Âşinâ, Yıl: 9, S. 25, Kış-İlkbahar, s. 89-98.

23. Baki, G. (2007) *Dünyayı Kucaklayan Sevgi Mevlânâ*, Raillife, S. 14, s. 28-32

24. Bakkal, A. (2007) *Mevlânâ'nın Filozof ve Tabip Dostları*, Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildiriler, 26-28 Ekim 2007, Şanlıurfa, [t.y.], cilt: I, s. 25-30

25. Bal, A. A. (2007) *Plastik Sanatlarda Mevlâna ve Mevlevîlik Anlayışının İzleri*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu, 14-16Aralık2006, 2007,s.529-539Türkç

26. Bal, A.A. (2007) *Gülsüm Erbil'in Sanatı: Mevlâna İzleğinde Bir Sûfi Yolculuk,* Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, , s. 159-167.

27. Balkaya, Â. (2007) *Türk toplumunda Temsil Getirme Geleneği ve Mevlânâ'nın Gelenek İçerisindeki Yeri,* Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 2/4, s. 201-208.

28. Bardakçı, M. N. (2007) *Mevlânâ'nın Tasavvufî Düşüncesinin Kaynakları,* Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 8, S. 19, , s. 55-77.

29. Bardakçı, M.N. (2007) Mevlâ*nâ'nın Evrensel Sevgi ve Hoşgörü Anlayışı*, Mârife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı],s.29-44, Türkçe [D02420]

30. Barışta, H. Ö. (2007) Konya Mevlevî *Dergâhından Günümüze Ulaşan Bazı Kapı Kanatları ve Pencere Kapakları,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, s. 123-136.

31. Başbuğ, M (2007) *Mevlâna ve Mevlevîlik Felsefesinin Resim Sanatına Etkisi*, Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu, 14-16,487-506,Türkçe

32. Batislam, D.H. (2007) *Kıbrıslı Şair Kaytaz-zâde Mehmet Nâzım Efendi'nin Mevlâna'ya Yazdığı Şiirler*, Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, s. 71-82.

33. Batislam, H.D. (2007) *Şeyh Galib'in Mevlânâ'ya Yazdığı Dört Medhiye*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi = Journal of Çukurova University Institute of Social Sciences, 2007, cilt: XVI, sayı: 2, s. 75-84 Türkçe

34. Batuk, C. (2007) *Dinsel Çoğulculuk ve Dışlayıcılık Arasında Mevlânâ*, Mârife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı]s.45-66Türkçe [D02420]

35. Batuk, C. (2007) *Reddiye/Polemik Geleneği ve Mevlânâ'nın Hıristiyanlık Algısı,* Tasavvuf*:* İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 39-68.

36. Baykal, Ö. (2007) M*evlânâ'nın Mesnevî'sinde Hayvan Hikâye ve Motifleri*, Şarkiyat Mecmuası,1964,sayı:5,s.23-30,Türkçe [D00116]

37. Bayru, E.Ç. (2007) *Semâ*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. 137-150; Nev-Niyaz (Mevlânâ Özel Sayısı), editör: Hakan Sarı, : Ihlamur Kitap, 2011, s. 418-422.

38. Brodbeck, R. (2007) *Mevlânâ Aşk Önderi*. Altınoluk Aylık Mecmua, 21 (251), 7–8. Ss-

39. Bulut, H.İ. (2007) *Mevlâna'da Ehl-i Beyt Muhabbeti,* Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu, 14-16 Aralık 2006, 2007, s.567-583Türkçe

40. Coşguner, F. (2007) *Mesnevî'de Türkçe Kelimeler*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 310-350.

41. Çakmaklıoğlu, M.M. (2007) *Mevlânâ'ya Göre İnanç ve İbadet Boyutlarıyla Dindarlıkta Sûretten Mânâya Yöneliş*, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007,cilt: VII, sayı:3,[Mevlânâ-sayısı],s.7-28-Türkçe [D02420]

42. Çamdibi, H.M. (2007) *Mevlânâ'da Öğüt, Sevgi ve İletişim,* Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, İstanbul: Marmara Ü, S. 18, s. 9-15.

43. Çavuşoğlu, A. (2007) *Mevlâna'nın Varoluşu, Tanrı Ve Sureti Konusundaki Görüşleri,* Mevlâna *Araştırmaları Dergisi,* Selçuk Üniversitesi Basımevi, sayı 2, s. 29-41-

44. Çavuşoğlu, A. (2007) *Mevlâna'nın Anlatımı,* İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi, 2007, cilt: V, sayı: 10, s. 127-142 Türkçe [D02535]

45. Çavuşoğlu, A. (2007) *Türk Adı Ve Mevlâna'daki Anlamları*, Mevlâna *Araştırmaları Dergisi*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, sayı I, s. 101–119-

46. Çavuşoğlu, A. (2007) *Mevlânâ'nın Varoluş, Tanrı ve Sûreti Konusundaki Görüşleri,* Mevlânâ Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, Konya 2007, s. 29-41.

47. Çaycı, A. (2007) *Kütahya Erguniyye mevlevîhanesi (Dönenler Camii) Haziresindeki Mezar Taşları, İlahiyat* Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, C. X, S. 203–219-

48. Cebecioğlu, E. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî*. Altınoluk Aylık Mecmua, 21 (251), 9–10. Ss.-

49. Çetin, N. (2007) *Mevlânâ'ya "Hümanist" Deyu Bühtân Eylemişler*, Edebiyat Otağı, Yıl: 2, S. 17, , s. 2-10

50. Çetinkaya, B.A. (2007) *Mevlânâ ve Müzik*, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı], s. 175-194 Türkçe [D02420]

51. Çetinkaya, Y. (2007) *Mevlevîlik ve Musiki,* Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s. 121-129

52. Ceyhan, S. (2007) *Semâ'ın Mahiyetine Dair Bir Karşılaştırma: Aziz Mahmûd Hüdayî ve İsmail Ankaravî,* Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 9, S. 22, , s. 201-217.

53. Çıpan, M. (2007) Hz. *Mevlânâ'dan Şeyh Galib'e,* Mevlânâ-Celâleddin Rûmî-800. Yıl, 2007,s.204-218Türkçe

54. Çıpan, M. (2007) *Semâ: Arşa Kanat Çırpanların Aşkı*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. 151-162.

55. Coşguner, F. (2007) *Hz. Mevlânâ'nın Tilki ve Davul Hikâyesi*, Sükût Kültür-Edebiyat Dergisi, S. 6, Yıl: 2, s. 42-43.

56. Dalkılıç, M. (2007) *Teolojik Sorunların Ele Alınmasında İyi Niyetlilik, Mevlânâ'nın Klasik Kelam Sorunlarına Yaklaşımı*, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 16, s. 189-204.

57. Değirmençay, V. (2007) *Sultan Veled'in Edebî Kişiliği ve Eserleri (*II), Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, Ankara: Akçağ Yay.2007, s. 84-95.

58. Demircan, A. (2007) *Mesnevî'de Geçen Muâviye-İblis Hikâyesi*, *İlahiyat* Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 143–153-

59. Demirci, M. (2007) *Bir Eğitim Aracı Olarak Mevlevî Çilesi*, Marife Dergisi, C. 7, S. 3, , s. 105-122.

60. Demirli, E, (2007) *İbnü'l-Arabî ve Mevlânâ Arasındaki Bazı Ortak Kavramlar,* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Darulfunun İlahiyat], 2007, sayı: 16,s.229-247,Türkçe

61. Demirli, E. (2007) *Mevlânâ'ya İbnü'l-Arabî Gözüyle Bakmak: İbnü'l-Arabî ve Mevlânâ Arasındaki Bazı Ortak Kavramlar,* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 16, s. 229-247,

62. Dilek, M. (2007) *Mevlânâ'nın Mecâlis-i Seb'a'da Kullandığı Hadisler ve Yorumları*, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, cilt: 12, sayı: 18, s. 187-198

63. Doğan, M, (2007) *"Mevlânâ Yılı" Değerlerimizi Hatırlamak İçin Güzel Bir Vesile,* Mevlânâ-CelâleddinRûmî-800.Yıl, 2007,s.8-10-Türkçe

64. Durak, N. (2007) *Mevlânâ ve Kant Felsefesinde Aklın Değeri,* Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007/2, sayı: 19, s. 27-50 Türkçe [D01535]

65. Durak, N. (2007) *Mevlânâ'nın Ahlak Öğretisinde İyi ve Kötü Kavramları,* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007/2, sayı: 6,s.1-24,Türkçe [D03469]

66. Duru, N.F. (2007) *Batılı Seyyahların Gözüyle Dönen Dervişler*, Hece Aylık Edebiyat Dergisi, S. 130, , s. 118-146.

67. Duru, N.F. (2007) *Şâirlerin Dilinde Mesnevî-i Mevlânâ*, Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,s.379-405,Türkçe

68. Duru, R. (2007) *Mesnevî ve Sezai Karakoç*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 461-469.

69. Ekinci, M. (2007) *Mevlânâ'nın, îtikadî Mezhepler Arasında Tartışmalı Olan Bazı Konular Hakkındaki Görüşleri*, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, , cilt: 12, sayı: 18, s. 77-92

70. Eliaçık, M. (2007) *Tayyarzâde Atâ'nın Mevlevîliği Yorumlayışı*, İlmî Araştırmalar, S. 24, , s. 43-57.

71. Emiroğlu, İ. (2007) *Mevlânâ'da Hz. Muhammed Sevgisi*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. 179-208

72. Emiroğlu, İ. (2007) *Mevlânâ'da Aşkı İfade Etme İmkânı ve Aşk Betimlemeleri,* Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, S. XXVII, , s. 1-40; I-IV

73. Emiroğlu, İ. (2007) *Mevlânâ'da Söz ve Muhatap*, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 16-19.

74. Emiroğlu, İ. (2007) *Mevlânâ'nın Üslûbu, Metodu ve Edebiyatımızdaki Yeri*, İslam Felsefesinin Sorunları, s. 273-291; Yeni Ümit, S. 76, s. 25-30.

75. Emiroğlu, İ. (2007) *Mevlânâ'ya Göre Hz. Muhammed'in Üstünlüğü,* Din ve Toplum, C. I, Sayı: 1, , s. 33-39.

76. Eravşar, O. (2007) *Gezginlerin Gözüyle Mevlânâ ve Türbesi*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. 399-420.

77. Erdem, A.N. (2007) *Mevlânâ'yı Anma Gecesi*, Bütün Dünya, 9 (104), Ocak, 53–54. Ss.

78. Eren, M. (2007) *Mevlânâ'nın Mektuplarında Hadislerden Mesajlar*, Mârife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı], s. 261-286Türkçe [D02420]

79. Erginli, Z. (2007) *Mevlânâ İrfânında İnsan Prototipi Olarak Hz. Âdem*, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı], s. 67-90Türkçe [D02420]

80. Ertuğrul, A. (2007) *Mevlânâ'nın Şark Ve Garptaki Tesirleri*, İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, C. X, S. 271-279

81. Ertürk, M. (2007) *Muhaddislerin felsefî ilimlere bakışları ve filozof muhaddisler (Hadis ilminde yeni bir kavram denemesi)*,İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı.16 Sayfa.60-84 ss.

82. Eshots, Y. (2007) "*Mesnevî' Neden Birlik Dükkânı Olarak Adlandırılmaktadır? Mevlâna'nın Metodolojisi Üzerine Düşünceler*", Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Sayı. 2, S. 73–84

83. Göçer, Z. (2007) *"Franz Taeschner'in "Das Anatolische Achitum Des 13./14. Jahrhunderts Und Seine Beziehung Zu Mevlâna Celâleddin Rûmî" Adlı Bildirisi*" , Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Sayı I, S. 169–175

84. Gökçe, C. (2007) *Mevlânâ'da Peygamber Sevgisi*. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt.12, Sayı.18/Mevlânâ özel sayısı Sayfa.101 - 108 ss.

85. Göktaş, V. (2007) *2007 Mevlânâ Yılında İrfan Hamleleri*, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 211-216.

86. Gölcük, Ş. (2007) *Mevlânâ: Evrensel Değer*, Mârife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel-Birikim],2007,cilt: VII, sayı:3[Mevlânâ sayısı],s.337-340-Türkçe [D02420]

87. Gölpınarlı, A. (2007) *"Türkiye'de Mesnevî Üzerine Yapılan Çalışmalar"* , Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi- Mevlâna Özel Sayısı, S. 3,

88. Gönül, M. (2007) *Mevlevîlik Ve Mûsikî*, İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 75–89

89. Görür, M. (2007) *Mevlânâ Müzesinde Bulunan Memlûklu Dönemi Cam Kandiller,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, , , s. 279-290

90. Güneş, H. (2007) *Mevlâna'yı Anlamak,* Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 63-66

91. Güneş, H. (2007) *Bir Baba Olarak Mevlâna,* Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 82-85.

92. Günüç, F. (2007) *Mevlevîlik ve Sanat*, Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.2007, s. 131-147.

93. Gürer, D. (2007) *Mesnevî'de Hz. Peygamber (s),* Âşinâ, Yıl: 9, S. 25, Kış-İlkbahar Ankara 2007, s. 49-61

94. Gürlek, D. (2007) *Mesnevî'nin Sırrına Eren Bir Âşık: Tâhirü'l-Mevlevî,* Yeni Dünya Dergisi, S. 159

95. Güzel, A. (2007) *Mevlâna'nın Çağına Ve Çağımıza Tesirleri,* İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, Konya, 2007, C. X, S. 169–190

96. Haksal, A.H. (2007) *Mevlâna'dan ve Mevnevî'den Yol Almak,* Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, s. 24-31.

97. Haksever, A.C. (2007) *Çorum'da Mevlevîlik: Tarihî Süreci ve Son Temsilciler, Tasavvuf*: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi, S. 19, s. 143-164

98. Hekimoğlu, M. (2007) *El-Cevâhiru'l-Mudiyye'de Mevlânâ*, Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,s.58-63 Türkçe

99. Horata, O. (2007) *Türk Edebiyatında Mevlânâ,* Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s. 107-119

100. Humâ'î, C. (2007) V*elednâme'ye Göre Mevlânâ'nın, Ailesinin ve Dostlarının Hayat Hikâyeleri,* çev. Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, s. 9-28.

101. İnançer, Ö. T. (2007) *Semâ, Aşk* Ocağında Can Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. MAS Mtb., , s. 138-153

102. Işık, E. (2007) *Hz. Mevlânâ'nın Çocukluk Yılları*, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 36, S. 144, : Kubbealtı Neşr. , s. 30-36

103. Işık, H. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Hristiyanlığın Tahrifi ile İlgili Anlattığı Hikâyenin Sembolik Değeri,* Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007,cilt: VII, sayı:3[Mevlânâ sayısı],s.245-260Türkçe [D02420]

104. Işın, E. (2007) *Mevlevîliğin Toplumsal Tarihi*, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: MAS Mtb. 2007, s. 48-65.

105. İspir, M. (2007) *Mevlânâ'da İnsan ve Aşk*, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2007, cilt: VII, sayı: 1, s. 179-186

106. Johanson, L. (2007) *MevlânâCelâleddin Rûmî ve Türk Şiirinin Doğuşu*, çev. Mehmet Uzman, Mevlânâ Araştırmaları, cilt: I,s.283-296Türkçe

107. Kaplan, İ. (2007) *Mevlânâ'nın Muhammed İkbal'in Fikriyatı Üzerindeki Etkisi*, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâ sayısı],s163-174, Türkçe [D02420]

108. Kara, M. (2007) *Mevlânâ ve Mevlevîlik*, Mevlânâ, Editörler: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s. 65-79.

109. Kara, M. (2007) *Nesâyimü'l-Mahabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve'de Mevlânâ CelâleddinMuhammed*, Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,s.64-68,Türkçe

110. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mesnevî Hikâyelerinde Şekil ve İçerik*, Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi, Yıl: V, S. 18, Yaz, 2005, s. 129-138; Neistan Yolu Way to Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy of Afghanistan, s. 32-41.

111. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mesnevî'de Türk Adı ve Kullanım Özellikleri*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, s. 269-282.

112. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mevlânâ'nın Hayatı, Eserleri ve Sanatı,* Mevlânâ, Ed. Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s. 39-61.

113. Karaismailoğlu, A. (2007) *Modern ve İdeolojik Yaklaşımlar Karşısında Mevlânâ ve Mesnevî,* Konya'da Kültür ve Medeniyet, Editör: Ümit Savaş Taşkesen, TYB Konya Şubesi Yay. s. 193-202.

114. Karaismailoğlu, A. (2007) *R. A. Nicholson'un Mesnevî Neşri ve Yeni Mesnevî Neşirleri*, Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, , s. 21-33.

115. Karakaya, F. (2007) *Mevlevî Musıkîsi*, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. MAS Mtb. 2007, s. 170-185.

116. Karpuz, E. (2007) *Konya Mevlânâ Dergâhı Matbahı ve Etnografyası,* MevlânâOcağı -Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan-, 2007, s. 321-344,Türkç

117. Karpuz, H. (2007) *Mevlevîhaneler: Mimari, Adab-Erkan ve Sanat*, Mevlânâ, Edit: Osman Horata ve Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.2007, s. 81-95.

118. Kayadibi, F. (2007) *Mevlâna'da Sevgi, Birlik Ve Barış*, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 16,

119. Keçe, H. (2007) *Mevlânâ'nın Doğumundaki Sır*, Atlas, Sayı.166 Sayfa.118 - 124 ss. 2007

120. Kılıçarslan, Ş. (2007) 2007 *Mevlânâ Yılı: 800. Doğum Yılında Ünlü Türk Düşünürü Mevlânâ Tüm Dünyada Kutlanacak.* Elegans International, (79), 106. Ss.

121. Koçakoğlu, B. (2007) *Veled Çelebi İzbudak ve Onun Türkçülüğü,* Mevlânâ Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, , s. 85-105

122. Küçük, H. (2007) *Hakk'ın Sırrını Fâş Etmeyen Sûfiler: Sultan Veled Örneği,* Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, S. 18, s. 87-102.

123. Küçük, H. (2007) *Türk Tarihinde Kadın Veliler: İlk Dönem Mevlevîliği Örneği*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, , s. 65-74.

124. Kuşpınar, B. (2007) *Mevlâna'da Akıl Ve Aşk*, *İlahiyat* Fakültesi Dergisi, Ofset Matbaacılık, Konya, 2007-Bahar, C. Xxııı, S. 7–22

125. Kuşpınar, B. (2007) *Mevlânâ'da Bilgi Ve Dereceleri*, İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 13-28

126. Mazıoğlu, H. (2007) *Doğumunun 800. Yılı Dolayısıyla Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî,* Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, , C: XCIV, S: 670, s. 619-629.

127. Mazıoğlu, H. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Türkçe Şiirleri*, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, C: XCIV, S: 672, s. 811-822.

128. Mesara, G. (2007) *Hz. Mevlânâ Sevgisi ve A. Süheyl Ünver*, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 36, S. 144, İstanbul: Kubbealtı Neşr, s. 47-49.

129. Mustafa K. (2007) *Doğumunun 800. Yılında Mevlânâ Ve Mevlevîlik*, T.C. Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Sayı: 1, S. 1-22

130. Narlı, M. (2007), *Yeni Türk Şiirinde Mevlânâ*, Türk Edebiyatı (Mevlânâ ve Mevlevîlik Kültürü Özel Sayısı), Yıl: 35, S. 408, İstanbul, Ekim 2007, s. 14-20; Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi, Bahar Sayısı, , s. 106-115.

131. Oğraş, R. (2007) Divan Edebiyatında Mevlânâyı anan redifler, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dersisi, Cilt. 0, Sayı: 13

132. Okudan, R. (2007), "Hz. Peygamber'in Yaşamı Perspektifinde Zühd ve Zahidlik", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII. Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğler (5 Mayıs 2003), 275-283.

133. Okumuş, E. (2007) *Mevlânâ'da Din-Toplum İlişkileri*, Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II [Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına],26-28Ekim2007,[t.y.],cilt: II, s.67-76Türkçe [D190044]

134. Okumuş, S. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Geçen Atasözleri*, Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,s.351-378, Türkçe

135. Onaran, M. (2007) 800 Yıllık Bir Anıt: Mevlânâ, Varlık, Cilt.74, Sayı.1196 Sayfa.45 - 47

136. Ögke, A. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde "Har (Eşek)" Metaforu*, Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 8, S. 18, , , s. 43-63

137. Ögke, A. (2007) *Mevlâna'nın Mevnevî'sinde Avcı Metaforu*, Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, , s. 83-100.

138. Ögke, A. (2007) *Mevlâna'nın Mevnevî'sinde Öküz Metaforu*, Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 9, S. 22, , s. 9-22.

139. Öngören, R. (2007) *Mevlânâ'nın Osmanlı'ya Etkisi*, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı.16 Sayfa.49-57 ss.

140. Örs, D. (2007) *Mesnevî'de Kur'an Ahlâkının Yansımaları,* Neistan Yolu Way to Reedbed, Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy of Afghanistan, Turkey, , s. 59-65

141. Örs, D. (2007), *Mevlânâ'da Dünya Kavramı*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, s. 254-268.

142. Özbuğday, Ş. (2007) *Mevlânâ'ya Göre Hayatın Anlamı*, Diyanet, Sayı.197 Sayfa.20 - 22 ss.

143. Özçelik, M. (2007) *Sûfî Bir Muallim Olarak Mevlâna,* Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim (Dosya: Mevlânâ), Yıl: 8, S. 94, s. 19-25.

144. Özkafa, F. (2007) *Mevlevîlik Kültürü Işığında Hazret-i Mevlâna İstifli Hat Levhaları,* Hz. Mevlânâ: İstifli Hat Levhaları Albümü, s.Türkçe

145. Özköse, K. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi'nin Düşüncesinde Kadın,* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, cilt: XI, sayı: 1, s. 51-67 Türkçe

146. Özköse, K. (2007) *Mevlânâ'nın Hakikat Arayışında Şems Kılavuzluğu*, Mârife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim], 2007, cilt: VII, sayı: 3 [Mevlânâsayısı],s.225-244Türkçe

147. Özköse, K. (2007) *Sivas'ta Bir Mesnevî Şerhi: Sivas Valisi Âbidin Paşa ve Eseri,* Sultanşehir, Editör: Bilal Tırnakçı, Yıl: 2, S. 5, , s. 66-69.

148. Özlük, I.P. (2007) *Mevlânâ'nın Rubailerinde Gönül Kavramı, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim (*Dosya: Mevlânâ), Yıl: 8, S. 94, , s. 29-35.

149. Öztürk, N. (2007) *Mevlâna ve Mevlevîlik'in Türk Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi,* Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 297-309.

150. Pektaş, E. (2007) *Mevlevî Muhibbi Pertev'in Şiirlerinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîliğin İzleri,* Uluslararası Mevlâna ve Mevlevîlik Sempozyumu, Bildiriler II [Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Anısına], 26-28 Ekim 2007, [t.y.], cilt: II, s.311-316Türkçe [D190044]

151. Ritter, H. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Çevresi*, çevi. Rüstem Orhan, Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,s.29-57Türkçe

152. Şafak, Y. (2007) *Prof. Dr. Feridun Nafiz Biyografisine Katkılar I,* Tıp Tarihi Araştırmaları, S. 15, , s. 202-207.

153. Şafak, Y. (2007) *Başlangıçtan Günümüze Bosna-Hersek'te Mesnevî Dersleri*, Yedi İklim, S. 211, s. 127-131 (Munir Dragiç'ten çeviri).

154. Şafak, Y. (2007) *Mehmet Muhlis Koner ve Mesnevî'nin Özü Adlı Eseri*, Yedi İklim, S. 208-210, İstanbul Temmuz-Eylül 2007, s. 54-55.

155. Şafak, Y. (2007) *Mesnevî'den Özdeyişler*, Yedi İklim, S.211, , s. 32-37.

156. Şafak, Y. (2007) *Mevlânâ'nın Düşünce Hayatı*, Konya'da Kültür ve Medeniyet, Editör: Ümit Savaş Taşkesen, TYB Konya Şubesi Yay. s. 281-288.

157. Şafak, Y. (2007) *Mevlevîlik Yolu ve Çile Âdâbı,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, , s. 103-122.

158. Şafak, Y. (2007) *Son Asır Türk Şairleri'nde Yer Alan Bazı Kişiler Hakkında Feridun Nâfiz Uzluk'un Notları,* Yüzakı, S. 23, , s. 18-21.

159. Şafak, Y. (2007) *Veled Çelebi'nin Menâkıb'ına Göre 1912'de Faal Olan Mevlevîhaneler ve Şeyhleri,* Sanat Tarihi Araştırmaları – Prof. Dr. Haşim Karpuz Armağanı, , s. 341-346.

160. Şahin, B. (2007) *Mevlevîlerde Evrâd ve Dua,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, 2007, s. 259-278

161. Şahin, E.S. (2007) *Mevzû'âtü'l-Ulûm'da Mevlânâ*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, s. 470-475

162. Şahin, F. (2007) *"Mesnevî'de Türk Halk Felsefesi, Dervişler Tarikatı, Mevlevîlik"* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi

163. Şahin, İ. (2007) *Aşk ve Hikmet Aynası Mevlânâ*, Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 3-9.

164. Şenderin, Z. (2007) *Mesnevî'de, 'Sûret / Mânâ' Çatışması Ekseninde Anlatım Yöntemine Bir Bakış,* Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 444-460**.**

165. Şıhıyeva, S. (2007) *Ârif Mevlâna'nın Ruhî Durumu: "Ene'l-Hakk" ve "Hâmûş" Arasında,* Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 22, , s. 187-205.

166. Şimşekler, N. (2007) Mevlâna'nın Eserleri ile İlgili Yabancı Dillerde Yapılan çalışmalar-(1973-2005), Mevlânâ Araştırmaları, 2007,cilt: I,159-212-Türkçe.

167. Şimşekler, N. (2007) "The Spread of The Mawlawiyya and The Reasons for Its Spread in The Aegean Region in The XVIth Century", Mevlâna Araştırmaları Dergisi-The Journal of Rûmî Studies, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Yıl: 1, Sayı: 1, , ss. 143-158.

168. Şimşekler, N. (2007) "XVI. Yüzyılda Ege Bölgesinde Mevlevîliğin Yayılması Ve Sebepleri" , *Mevlâna Araştırmaları Dergisi*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Sayı I, S. 143–158

169. Subaşı, M.İ. (2007) *Batı'daki Mevlâna*, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 114-120.

170. Subaşı, M.İ. (2007) *Mevlâna'ya ve Türkiye'ye Hasret*, Somuncu Baba: Aylık İlim-Kültür ve Edebiyat Dergisi (Mevlâna Dosyaları), Yıl: 14, S. 86, s. 40-44.

171. Tanman, M. B. (2007) *Mevlevîhânelerin Mimari Süslemesinde Mevlevîliğe İlişkin Öğeler,* Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, hzl. Ekrem Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. s. 94-113.

172. Tanrıkorur, Ş. B. (2007) *Mevlevîlik İnsanı İyi Bir Müslüman Yapmayı Hedefler,* Somuncu Baba: Aylık İlim-Kültür ve Edebiyat Dergisi (Mevlâna Dosyaları), Yıl: 14, S. 86, , s. 34-39.

173. Tanyaş, H. (2007) "*Mevlâna Rubailerinin Türkçe Çevirileri Üzerine Bir Değerlendirme"*, Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Sayı. 2, S. 107–121

174. Tarhan, A. (2007) *Modern Çağda Semâ'ın Seyirlik Gösteri Hâline Dönüştürülmesi,* Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, , s. 177-202.

175. Taşgetiren, A. (2007) *Güzel Müslüman*, Altınoluk, Aylık Mecmua, 21 (251) 3–4. Ss.

176. Tekin, M. (2007) *Mevlâna Bibliyografyası,* İstem, Yıl:5, Sayı:10, , S.345 – 398.

177. Tekin, M. (2007) "Mevlâna Celâleddin Rûmi'nin Eserlerinde Sosyal Bütünleşme Ve Sosyalçözülme Bağlamında Din*" ,İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi*, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 43–64

178. Temizel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Eserleriyle İlgili Olarak Eski Harfli Türkçe Telif Edilen Eserler,* Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 120-158.

179. Temizel, A. (2007) *Mirza Cihanşah Hakikî ve Mevlânâ, Ney ve Mevlânâ'nın Mezarı Hakkındaki Şiirleri,* Mevlânâ Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, s. 55-72

180. Temizel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Hayat Hikâyesiyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler,* Mevlânâ Araştırmaları -1, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, s. 96-119.

181. Türkmen, E. (2007) *Mesnevî'nin İlk On sekiz Beyti ve Esedullah Han Galib'in 'Sürme-i Bîniş' Başlıklı Nazîresi*, Mevlânâ Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, , s. 1-12.

182. Uludağ, S. (2007) İslam'da Tasavvuf ve Mevlânâ'nın Tasavvuftaki Yeri, Mevlânâ–Celâleddin, Rûmî-800.Yıl, s.77-81,Türkçe

183. Uygun, M.N. (2007) Mevlâna Celâleddîn-İ Rûmî'nin Eserlerinde Ve Tasavvufanlayışında "Rebap" , *İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi*, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 113–126

184. Velioğlu, T. (2007) *Mevlânâ İle Kur'an'ın Derinliklerine Yolculuk*, Altınoluk Aylık Mecmua, 21 (251), , 13–14. Ss.

185. Yakıt, İ. (2007) Mevlâna'da Aşk Estetiği, Mevlâna *Araştırmaları Dergisi*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Sayı 1, S. 35–43

186. Yaran, C.S. (2007) *Mevlânâ'nın Yedi Öğüdü: Evrensel Erdemler, Kozmik Temellendirmeler ve Aidiyet Meselesi,* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 16, , s. 21

187. Yazoğlu, R. (2007) *Mevlânâ Düşüncesinde Bir Ölümsüzlük Tecrübesi Olarak İradî ve Doğal Ölüm,* Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Yıl: 15, S. 34, , s. 9-19

188. Yeniterzi, E. (2007) *Mevlânâ'nın Kişisel Değişim ve Gelişime Dair Düşünceleri*, Mevlânâ Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, , s. 13-28

189. Yıldız, A. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde "Sultan Muhammed Hârezmşâh'ın Sebzvâr Şehrini Savaş İle Alması" Hikâyesinin Tarihî ve Tasavvufî Boyutu*, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, , s. 406-420.

190. Yılmaz, A. (2007) *Mesnevî'de İbrâhim-i Edhem Hikâyeleri*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, s. 221-226.

191. Yılmaz, Ö. (2007) *Mevlânâ ve Magazinleştirilmesi Sorunu*, Diyanet, Sayı.197 Sayfa.23 - 26 ss.

192. Yılmaz, Ş. (2007) *Dinle Mevlânâ'yı Bak Neler Söyler,* Yağmur, S. 35, Nisan-.

193. Yoltar-Yıldırım, A. (2007) *Mevlânâ Müzesindeki II. Selim'in Karapınar Camii'ne Vakfettiği Kur'an-ı Kerimler,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, s. 359-384.

194. Yöndemli, F. (2007) *Ahmed Eflâkî'nin "Menâkıbu'l-Ârifin" Eserinin Güvenilirliği*, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 4, s. 29-67.

195. Yüksel, A. (2007) *Sâmiha Ayverdi'de Mevlânâ*, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 36, S. 143, İstanbul: Kubbealtı Neşr. s. 37-46.

196. Yüksel, A.T. (2007) *Mevlâna'nın Şiirinde (Hz.) Yusuf*', İlahiyat Fakültesi İstem Dergisi, Bahçıvanlar Basım, , C. X, S. 255

1.1.1.2. Özel Sayılar/Armağanlar, Süreli Yayınlar

1. Almaz, H. (2007) *Mevlânâ'nın Sözlerindeki Çekiciliğin Nedenleri*. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt.12, Sayı.18/Mevlânâözel sayısı Sayfa.45 - 54 ss.

2. Aşk Ocağında Cân Olmak (2007) İnsanlığın Mirâsı: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: MAS Mtb. 2007, B. Boy, 354 S.

3. Atasagun, G. (2007) *Mevlâna Celâleddin Rûmi'nin Hayatı Ve Eserleri, Türk – İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Mevlânâ Özel Saysı, s,3

4. Atbaş, Z. (2007) *Mevlevî Dergâhlarında Hazırlanmış Konya Mevlânâ Müzesindeki Minyatürlü Hadîkatü's-Süedâ Yazmaları, Mevlâna Ocağı* / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, 2007, s. 305-320.

5. Avşar, Z. (2007) *Rûhu'l-Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi*, Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, (Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1), Volume 2/3 s. 59-72.

6. Aydın, M. (2007) *"Fransızca Mesnevî Tercümesinin Mukaddimesi-Mutlak'ın (Allah) Aranışı"* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-Mevlâna Özel Sayısı, S.3

7. Aydın, M. (2007) *"Mevlâna Hümanizminin Boyutları"* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-Mevlâna Özel Sayısı, S.3,

8. Aydın, M. (2007) *Batı Dünyasında Mevlânâ Üzerine Yapılan Çalışmalar ve Eva de Vitray Meyerovitch (1909-1999),* Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, Karatay Belediyesi Yay. s. 11-14.

9. Bakırcı, N. (2007) *Konya Mevlânâ Dergâhı*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl:

10. Bayyiğit, M. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Muhammed'i An(la)mak,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. XV-XXIX

11. *Berfin Bahar Dergisi*, (2007) "Mevlânâ 800 Yaşında", İstanbul: Berfin Yay. S.17.

12. *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim* (2007) (Dosya: Mevlânâ), Yıl: 8, S. 94, Ankara: MEB.

13. Cebecioğlu, E. (2007) *Hz. Mevlânâ Üzerine Genel Bir Değerlendirme,* Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 7-12.

14. Çaycı, A. (2007) *Kütahya Erguniyye Mevlevîhanesi (Dönerler Camii) Haziresindeki Mezar Taşları,* İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, , s. 203-219

15. Çınar, A. (2007) , *Mevlânâ ve Tillich'de Varlık-Değer Birliği*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, , S. 3, s. 141-153.

16. Demircan, A. (2007) *Mesnevî'de Geçen Muâviye – İblis Hikâyesi*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, , s. 143-153.

17. Demirci, M. (2007) Sultan Mahmud ve Ayaz, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 33-38.

18. Demirci, M. (2007) *Mesnevî'de Ezân-ı Muhammedî*, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 38-42.

19. Demirel, Ş. (2007) *Mevlânâ'nın Mesnevî'si ve Şerhleri*, *TALİD* (Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi), Eski Türk Edebiyatı Özel Sayısı II, Cilt 5, Sayı 10, , s. 469-504.

20. Duru, N.F. (2007) *Şâir Muhayyilesinde Mevlevî Kisvesi*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, s. 119-140.

21. Duru, N.F. (2007) *Şiir Söylemek: Mevlânâ'nın İzinden Yürümek*, MevlânâOcağı -Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan-, 2007, s. 345-358 Türkç

22. Eğitimde Gülistan (2007) *Kulu Millî Eğitim Müdürlüğü Dergisi*, 4, S. 5, 47 S.

23. Gölpınarlı, A. (2007) *Türkiye'de Mesnevî Üzerine Yapılan Çalışmalar*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, Belediyesi Yay s. 241-251

24. Güleç, İ. (2007) *Mesnevî'nin Kültürler Arası İlişkiler Üzerindeki Etkisi*, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 144-147.

25. Güner, O. (2007) Dünya Barışına Bir Katkı Olarak Mevlânâ'da 'Öteki' Olgusu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı: 24-25 [Prof. Dr. Ahmet Turan'ın Meslekte 40. Yılını Doldurması Anısına Armağan], s. 33-45 Türkçe [D00095]

26. Günüç, F. (2007) *MevlânâMüzesi Hat Şaheserlerinden*, MevlânâOcağı - Mevlânâ'nın Doğumunun 800.Yılına Armağan, 2007,s.209-222,Türkçe

27. Güzel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Çağına ve Çağımıza Tesirleri*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, s. 169-190

28. Hu: The Sufi Way (2007) (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Vol. 1, No. 2.

29. Işık, H. (2007) *Mevlâna'da Renksizlik Âlemi Düşüncesi*, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 89-91

30. İki Düşünür, İki Mücadele Adamı Mevlânâ ve Yunus (2007) *Bilim ve Ütopya Aylık Bilim, Kültür ve Politika Dergisi*, s.4-42.

31. İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat Ve Mûsikîsi Dergisi (2007) (Tarih, San'at Ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2007, O. Boy, 398 S.

32. Kara, M. (2007) *Mevlânâ'nın Yaşadığı Yüzyılda Tasavvuf Düşüncesi*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Kombassan Vakfı, , s. 41-60.

33. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Muhammed*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, : Kombassan Vakfı, , s. 1-18.

34. Karatay (2007) *Hz. Mevlânâ Yılı Özel Sayısı*, (2007, Aralık), (ed. Aydın Yıldırım), Konya: Karatay Belediyesi Yayın Organı, S.27, s.5-32.

35. Karpuz, H. (2007) *Konya Mevlânâ Dergâhının Mîmarî Yapısı*, Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, : Kombassan Vakfı, , s. 19-40

36. Karpuz, H. (2007) Konya'da Mevlevîlerce İnşa Edilen Bazı Yapılar, Konya Ticaret Odası, Yeni *İpek Yolu Dergisi*, İnci Kâğıtçılık Ofset Matbaa, Özel Sayı 10, s. 437-446

37. Kartal, A. (2007) *Mevlânâ'nın Mensur Eserleri,* Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 17-19.

38. Kayaoğlu, İ. (2007) *Modernleşme Sürecinde Mevlevîle,* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi- Mevlâna Özel Sayısı, S. 3,

39. Kayaoğlu, İ.(2007) *Modernleşme Sürecinde Mevlevîler,* Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Mevlânâ Özel Sayısı, S. 3, Karatay Belediyesi Yay. S. 47-52

40. Kılıç, C. (2007) *Mevlânâ'nın Düşünce Dünyasında Felsefe ve Filozoflar,* Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, s. 175-202.

41. Koç, M. (2007) *Simsime Âlemi Mevlânâ ve Takipçisi Muhyî-i Gülşenî'de,* Türk Edebiyatı (Mevlânâ ve Mevlevîlik Kültürü Özel Sayısı), Yıl: 35, S. 408, , s. 40-47.

42. Konya'da Kültür Ve Medeniyet (2007) Editör: Ümit Savaş Taşkesen, TYB Konya Şubesi Yay. Konya 2007. O. Boy, 304 S.

43. *Kubbealtı Akademi Mecmuası* (2007) *Hz. Mevlânâ Özel Sayısı*, (2007, Ekim), S.144, İstanbul.

44. Kubbealtı Akademi Mecmuası (2007) Mevlânâ Özel Sayısı, S. 144, İstanbul: Kubbealtı Neşr. Ekim 2007, O. Boy, 113 S.

45. Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ (2007) Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, O. Boy, 328+112 S.

46. Kula, N. (2007), *Mesnevîdeki Bedensel Engelli Birey Örneklerinin Yer Aldığı Hikâyelerin Engellilerin Sorunlarıyla Başetmesindeki Rolü,* Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, s. 171-192.

47. Kuşpınar, B. (2007) *Mevlânâ'da Akıl ve Aşk,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit.

48. Kuşpınar, B. (2007) *Mevlânâ'da Bilgi ve Dereceleri,* İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), 5, S. 10, , s. 13-28.

49. Küçük, H. (2007) *Mevlevî Hanım Halife ve Şeyhler*, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 69-78.

50. Küçük, S. (2007) *Tarihten Günümüze Genel Hatlarıyla Mevlevîlik,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, s. 61-90

51. Mevlânâ (2007) Editörler: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.2007, B. Boy, 400 S.

52. Mevlâna Araştırmaları Dergisi (2007) Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 1, Konya. O. Boy, 210 S.

53. Mevlâna Araştırmaları Dergisi (2007) Selçuk Üniversitesi, Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, Konya. O Boy, 130 S.

54. *Mevlânâ Araştırmaları–1*, (2007), (ed. Adnan Karaismailoğlu), Ankara: Akçağ Yay.

55. Mevlâna Ocağı (2007) / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, B. Boy, XXXII+420 S.

56. *Mevlâna Özel Sayısı* (2007) – Akademi Mecmuası Sayı: 144, Kubbealtı Neşriyat.

57. Mevlânâ'da İnsancıllığı ve Dünyeviliği Aramak (2007) *Evrensel Kültür Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı*, İstanbul, S.190, s.65–80.

58. Mutlu, H. S. (2007) *Devinimin Sonsuzluğunda Semâ', Mevlânâ* Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl: 1, S. 2, , s. 43-54; Nev-Niyaz (Mevlânâ Özel Sayısı), editör: Hakan Sarı, s. 453-459.

59. Ögke, A. (2007) *Dünya Mevlânâ Yılı Münasebetiyle*, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, s. 203-210.

60. Özçelik, M. (2007) *Kütahya'da Bir Mevlevî Şeyhi: Sâkıp Dede,* Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, , s. 132-135.

61. Özçelik, M. (2007) *Tanpınar'ın Gözüyle Mevlânâ,* Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 32-34.

62. Özköse, K. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin Düşünce Dünyası,* Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 79-92.

63. Özparlak, F. (2007) *Dünya'da ve Avrupa'da Mevlâna Sevgisi*, Yeni İpek Yolu, KTO Yay. Yıl: 20, S. 238, Konya, s. 48-53.

64. Paksoy, K. (2007) Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde Sahabe, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt.12, Sayı.18/Mevlânâ özel sayısı Sayfa.119 - 127 ss. 2007

65. Parmaksız, M.N. (2007) *Mevlânâ'yı Anlamak Üzerine*, Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 35-37.

66. Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM), (2007, Mayıs), *Mevlânâ Araştırmaları Dergisi*, (ed. Yusuf Öz – vd.), S.1, Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay.

67. Shepard, W. (2007) *Tarsuslu Paul ve Celâleddin-i Rûmî'nin Eserlerinde İbrahim Peygamber,* Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Mevlânâ Özel Sayısı, , S. 3, Karatay Belediyesi Yay. s. 193-216.

68. Somuncu Baba: Aylık İlim-Kültür Ve Edebiyat Dergisi (Mevlâna Dosyaları), Yıl: 14, S. 86, Malatya, Aralık 2007.

69. Subaşı, M.İ. (2007) *Mevlevîlik SemâDemek midir*? Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 14-16.

70. Subaşı, M.İ. (2007), *Aşk ve Hikmet Aynası Mevlânâ,* Berceste: Aylık Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi (Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 6, S. 66, , s. 10-12.

71. Subhânî, T. (2007), Mevlânâ'nın Anlatımı ve Dili Üzerinde Coğrafi Koşulların Etkisi, Âşinâ, Yıl: 10, S. 26-27. (Mevlânâ Özel Sayısı), s. 61-78; Neyistan Yolu, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1387hş/2008, s.51-74

72. Şahin, K. (2007) Pervane Muineddin Süleyman ve Oğullarının Yaptırdığı Yapılar Üzerine Bazı Gözlemler, *Konya Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi*, İnci Kağıtcılık Ofset Matbaa, Özel Sayı 10, s. 543-578

73. Şimşek, S. (2007) *Erzincan Mevlevîhânesi Son Postnişînişi İbrahim Hakkı Efendi'nin Dîvân'ında Mevlânâ ve Mevlevîlikle İlgili Düşünceleri,* Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, s. 159

74. Tanındı, Z. (2007) Celâleddin Rûmî'nin ve Sultan Veled'in Konya Mevlânâ Müzesindeki Eserlerinin Tezhipli İlk Örnekleri, Mevlânâ Ocağı -Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, 2007, s.163-178,Türkçe

75. Tanyıldız, A. (2007) *Şem'î, Ankaravî ve Bursevî Şerhleri ve Mesnevî'nin İlk 18 Beytini Yorumlama Yöntemleri,* Marife Dergisi, S. 3 (Mevlânâ Özel Sayısı), s. 123-146

76. *Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Sayısı)*, (2007), (ed. Ethem Cebecioğlu), Ankara, S.20.

77. Tasavvuf (2007) İlmi Ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, O. Boy, 416 S.

78. Tekin, M. (2007)*Mevlânâ Bibliyografyası,* Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 6, S. 14, , s. 735-774; İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, s. 345-398

79. Tekin, M. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Rumî'nin Eserlerinde Sosyal Bütünleşme ve Sosyal Çözülme Bağlamında Din*, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, , s. 43-64.

80. Tekin, M. (2007) Mevlânâ Celâleddin Rûmî'de Allah ve Toplum, Mevlânâ Ocağı -Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan-, 2007, s. 385-398 Türkçe

81. Tekinalp, A. (2007) Pelin Şahin, *Mevlânâ Dergâhında Yer Alan Geç Dönem Duvar Resimleri,* Mevlâna Ocağı / Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yılına Armağan, Editör: Mehmet Bayyiğit, Editör Yardımcıları: Ahmet Çaycı-Naci Bakırcı, Konya: Kombassan Vakfı, , s. 91-102.

82. Topçu, N. (2007) T*asavvufun Merhaleleri Ve Mevlâna,* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi- Mevlâna Özel Sayısı, S. 3,

83. Tunçbilek, H. (2007) Mevlânâ Vahdet-i Vücud Telakkisi. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt.12, Sayı.18/Mevlânâ özel sayısı Sayfa.55 - 60 ss.

84. Türk Edebiyatı (2007) (Mevlânâ Ve Mevlevîlik Kültürü Özel Sayısı), Yıl: 35, S. 408, İstanbul.

85. Türk Edebiyatı Dergisi (2007) Mevlânâ Ve Mevlevîlik Kültürü, , (Ekim 2007), S. 408, 77 S.

86. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* (2007) *Mevlânâ Özel Sayısı*. (ed. Mehmet Aydın), Konya, S.3.

87. Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi (2007) (Mevlânâ Özel Sayısı).Türk-İslâm Medeniyeti İlmi Araştırmalar Enstitüsü Ve Karatay Belediyesi, Konya, Aralık 2006, 251 S.

88. Uludağ, S. (2007) Mevlâna'da İbadet ve Ahlak, Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, s. 12-15.

89. Uygun, M.N. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin Eserlerinde ve Tasavvuf Anlayışında "Rebap",* İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, s. 113-126.

90. Yalçın, E.S (2007) *Mesnevî'de Aşk*, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Mevlânâ Özel Sayısı, S. 3, . s. 223-233.

91. Yavuz, H. (2007) *Pergelin Bir Ucu Daima İslam'dadır*, Evrensel Kültür (Mevlânâ'ya Özel Dosya), Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, S. 190, s. 70-72

92. *Yedi İklim Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı,* (2007, Ekim), (ed. Ali Haydar Haksal), İstanbul, S.211.

93. Yeniterzi, E. (2007) *Mevlânâ'nın Kadın-Erkek Değerlendirmesi* ve İnsana Bakışı, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, s. 29-41

94. Yıldız, Ali (2007) *Domuz Yılı*, Evrensel Kültür (Mevlânâ'ya Özel Dosya), Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, S. 190, İstanbul, Ekim 2007, s. 72-77.

95. Yılmaz, A. (2007) *"Dergâha Gelen Bir Manzum Ârıza"* Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi- Mevlâna Özel Sayısı, S. 3,

96. Yılmaz, H.K. (2007) *Mevlânâ ve Mesajı*, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi (Mevlânâ'ya Armağan Özel Sayısı), Yıl: 8, S. 20, , s. 13-19.

97. Yılmaz, O. (2007) *Keçecizâdeler Mevlânâ Eşiğinden Devletin Zirvesine Bir Mevlevî Ailesi,* Türk Edebiyatı (Mevlânâ ve Mevlevîlik Kültürü Özel Sayısı), Yıl: 35, S. 408, , s. 22-26.

98. Yüksel, Ö. (2007) *Bu Yolculuk Mevlânâ'nın Hayatını Anlatmakta Bir Araç Oldu,* Evrensel Kültür (Mevlânâ'ya Özel Dosya), Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, S. 190, s. 68-70.

99. Zehra, F. (2007) *Kayıp Bir Mesnevî Şerhi: Gülzâr-ı Hakikat,* Yedi İklim: Kültür-Sanat-Medeniyet-Edebiyat (Mevlânâ Özel Sayısı), Cilt: 21, S. 211, s. 148-151

1.1.1.3. Yılında Mevlânâ Konulu Yayımlanan Röportajlar

1. Akay, H. (2007) Öztürk, İlyas, "Şiirin Dayanılmaz Davetine Katılmak: (Rückert'in Mevlâna'yı Anlama Tarzı Üzerine Bir Yorumlama)" , *Mevlâna Araştırmaları Dergisi*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 2007, Sayı I, S. 1–20

2. Akyürek, T. (2007) 2007 Yılı Mevlânâ Yılı Olacak / Görüşen Veda Öztürk, First Business Ekonomi Ve Aktüalite Dergisi, (5), Kasım-Aralık 2006, 56–63 Ss –Röportaj Altınoluk Aylık Mecmua, 21 (251), Ocak 2007, 5–6. Ss.

3. Gülcan, R. (2007) *Hicabi Kırlangıç İle Mesnevî İle Muhakemem Güçlendi*, Yıl: S. 15, S. 39.

4. Karaismailoğlu, A. (2007) *Mevlâna Ve 2007 Mevlâna Yılı Üzerine Söyleşi*, Söyleşiyi Yapan: Dinçer Eşitgil, Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim (Dosya: Mevlânâ), Yıl: 8, S. 94, Ankara: MEB, Aralık 2007, S. 7-18.

5. Kökce, H. (2007) Sırrı Süreyya Önder ,*Mevlânâ Yaşasaydı Çok Büyük Bir Yönetmen Olurdu*, *Gerçek Hayat*, 12 Ekim 2007, S. 41 (364), S. 26–27.

6. Şafak, Y. (2007) *Mesnevî Ve Divan-I Kebir'de Hz. Muhammed* (Sav), Akademik Sayfalar (Merhaba Gazetesi Eki), C. Vıı, S. 14, Konya, 18.4.2007, S. 208-211

7. Şafak, Y. (2007) *Mevlânâ'dan Günümüze Mesajlar*, Karatay (Mevlânâ Özel Sayısı; Karatay Bld.), S. 27, S. 5-8 (Konya, 2007); Vuslat (Hâkimiyet Gazetesi Eki), Konya, 2011, S. 44-45.

8. Şafak, Y. (2007) *Şahabettin Uzluk 'un Notlarında Son Dönemde Yaşamış Konyalı Mevlevîler, (1)* Akademik Sayfalar (Merhaba Gazetesi Eki), C. Vıı, S. 448-450 (Konya, 3.10.2007); (2) C. Vıı, S. 524-526 (14.11.2007); (3) C. Vııı, S. 116-121 (12.3.2008).

9. Şimşekler, N. (2007) *Mevlânâ Güncelliğini Hiçbir Zaman Kaybetmiyor* (Söyleşi), Evrensel Kültür (Mevlânâ'ya Özel Dosya), Aylık Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, S. 190, İstanbul, Ekim 2007, S. 78-80

1.1.1.4. 2007 Yılında Dergilerde Yayımlanan Mevlânâ Konulu Yazılar

1) Avşar, Z. (2007) *Rûhu'l-Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi*, Berceste, Yıl: Vı, , S. 62, S. 5-7. Kaynak: Vahit Göktaş, 2007 Mevlânâ Yılında İrfan Hamleleri İlmî Ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 8 [2007], Sayı: 20, Mevlânâ'ya Armağan Sayısı, Ss.211-216.)

2) Ayaydın K. (2007) *Mevlâna Aşığı Bir Şair: Muhammed İkbâl*, Yağmur, Yıl: Ix, S. 36, S. 68–71.

3) Kırlangıç, H. (2007) *Mevlânâ'nın Şiirinde Su İmgesi*, Kültür, S. 9, S. 106–109.

4) Şimşekler, N. (2007) *Mevlâna'ya Bilim Adamı Gözüyle Bakılabilir Mi?* Bilim Ve Ütopya, Yıl: Xıv, S. 162, S. 19-23.

5) Temizel, A. (2007) M*evlânâ'nın Hayat Hikâyesiyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 96-119.

6) Vezir, A. (2007) *Mevlânâ'ya 2007 Raporunu Takdimimizdir: Sözü Doğru Anlayan Adam Hasreti Sürüyor!* Genç, Yıl: Iı, S. 15, S. 14-15.

7) Akbaş, V. (2007) *Bir Mevlevî, Bir İttihatçı*, Berceste, Yıl: V, , S. 60, S. 30–31

8) Aksoy, M. (2007) *Mevlânâ Mesnevî'sinin Yaygın Olarak Okunmasına Ontolojik Bir Yaklaşım*, Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Yazı, S. 42, S. 123–136.

9) Almaz, H. (2007) *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümünde Bulunan Mevlânâ Ve Mevlevîlikle İlgili Eserler*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 213–238.

10) Alyağıl, R. (2007) *Çağdaş Felsefede Onto-Teoloji Eleştirisi, Mevlânâ Ve Nâzım'ın Şiirinde Tasavvuf*, Hece, Yıl: Xı, S. 121 (N. Hikmet Ö. S.), S. 323–331.

11) Arıkanlı, Â. (2007) *İkbâl, Mevlâna Ve Pakista*n, Sızıntı, Yıl: Xxıx, S. 339, S. 111–114.

12) Arınç, C. (2007) *Monla-Yı Rûm'u Anarken: Yeni Bir 'Şimdi' Düşünmek*, Anlayış, S. 55, S. 86–88.

13) Atakan, H. (2007) *Düğün Günü*, Ay Vakti, Yıl: Vıı, S. 77–78, S. 6–8.

14) Avşar, Z (2007) *Mevlânâ'ya Gitmek; Yollar Muhtelif, Gâye Birdir*, Kardeş Kalemler, S. 4, S. 77-81.

15) Avşar, Z. (2007) *Dinle Macerasını Şu Neyin, Kardeş Kalemler*, S. 6, S. 18–19 Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Manzum Tercümesi.

16) Ayan, D. (2007) M*evlâna'nın, Felsefe Ve Mantık Karşıtı Birkaç Beyti Üzerine*, Bilim Ve Ütopya, Yıl: Xıv, S. 162, S. 34–42.

17) Ayan, H. (2007) *Sevâkıb-I Menâkıb'da Hz. Peygamber'in (S) Hadîsleri*, Âşinâ, Yıl: Ix, S. 25,S. 89–98.

18) Ayaydın K. (2007) *Mevlâna Aşığı Bir Şair ,Muhammed İkbal*, *Akpınar* (Niğde),Yıl: Iı, S. 8, S. 20–25.

19) Çelebi, E. (2007) "Rüyaydı Biliyorum Ama Şimdi Bile Hissediyorum Hz. Pîr Başımı Okşadı*", Konya Sanayi Odası Lonca Dergisi*, Ofset Basım, Konya 2007, Sayı 27, S. 68-71

20) Çetin, N. (2007) *Mevlânâ'ya ,Hümanist Deyu Bühtan Eylemişler*, Edebiyat Otağı, S. 17, S. 2–10.

21) Çetinkaya, B.A. (2007) *Okyanusların (Şems Ve Mevlâna'nın) Kavuşması: Sevgi Ve Dostluğun Nirengi Noktası*, Bilim Ve Ütopya, Yıl: Xıv, S. 162, S. 24-33.

22) Çevikoğlu T. (2007) *Ney Ve Nezr-İ Mevlânâ İlişkisi*, *Mostar*, S. 30, S. 72–73.

23) Doğan, C. (2007) *Hazret-İ Mevlânâ Muhammed Celâleddin-İ Rumî I-Iı*, Rehber, S. 50; Haziran 2007, S. 51, S. 50.

24) Duru, N.F. (2007) *Devran: Bir Çelebi Kızının Yürek Burkan Öyküsü*, Hece, Yıl: Xı, S. 125, S. 143–147 (Şükrü Pamirtan'ın Romanı Hk.).

25) Duru, N.F. (2007) *Mesnevî Ve Sezai Karakoç*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 461–469.

26) Duru, N.F. (2007) *Batılı Seyyahların Gözüyle 'Dönen Dervişler*, Hece, Yıl: Xı, S. 130, S. 118–146.

27) Erdal Mustafa (2007) *Mevlânâ Olmak', Yakamoz*, Çubuk İhl Kültür Dergisi, Yıl: Iı, S. 2, S. 15–16.

28) Günvar, A. (2007) *Hz. Mevlâna Ve Hakîkatül Hakâyık*, Yedi İklim, S. 211, S. 8–9.

29) Gürer, D. (2007) *Mesnevî'de Hz. Peygamber (S),* Âşinâ, Yıl: Ix, S. 25, S. 49–61.

30) Gürlek D. (2007) *Mesnevî'nin Sırrına Eren Bir Âşık Tahirü'l-Mevlevî*, Yenidünya, Yıl: Xıv, S. 159, S. 14-16.

31) Humâî, C. (2007) Velednâme'ye *Göre Mevlânâ'nın, Ailesinin Ve Dostlarının Hayat Hikâyeleri*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 9-28.

32) Hüsrev, A. (2007) *Entelektüel Bir Kompleks: Mevlânâ'yı Batı Üzerinden Okumak*, *Beyaz Gemi*, S. 2, S. 20-21.

33) Işık, Z. (2007) *Mevlânâ'nın Misâfirleri*, Berceste, Yıl: Vı, S. 61, S. 9.

34) Kara M. (2007) *Mevlânâ Ve Leyla Hanım*, Yeni Dünya Dergisi, Yıl: Xıv, S. 168, S. 44–45.

35) Kırlangıç, H. (2007) *Mesnevî'de Dua*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 239–253.

36) Korkmaz Mehmet (2007) Mevl*ânâ'dan Günümüze Bakış–1 / Mevlânâ Ve İnsanlığın Şirazesi*', Yeni Odak, Yıl: Ix, S. 90, S. 28-29.

37) Kurt, İhsan (2007) Mevlânâ Hep Mevla'ya Sığınmıştır, Ay Vakti, Yıl: Vıı, S. 77–78, S. 4-5.

38) Marancı, C. (2007) *Şeyh Galib Ve Hüsn-Ü Aşk*, Ay Vakti, Yıl: Vıı, S. 77-78, S. 38-40.

39) Mazıoğlu, H. (2007) *Doğumunun 800. Yılı Dolayısıyla Mevlânâ Celâleddîn-İ Rûmî,* Türk Dili, C. Xcııı, S. 670, S. 619-629.

40) Örs, D. (2007) *Mevlânâ'da Dünya Kavramı*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 254-268.

41) Özcan, N. (2007) *İstanbul Kültür Sanat Vakfi'nin Hazırladığı ,Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî: 99 Şiir, 99 Resim' Kitabında Ergin İnan'ın Farklı Tekniklerle Çalıştığı 99 Adet Eserle Talat Sait Halman'ın Derlediği 99 Mevlânâ Şiiri Yer Alıyor*, Milliyet Sanat, S. 854, S. 108-109,

42) Öztürk, Y. (2007) *Mevlâna Yılı*, Mostar, S. 33, S. 74-75.

43) Şafak, Y. (2007) *Mehmet Muhlis Koner Ve Mesnevî'nin Özü Adlı Eseri*, Yedi İklim, S. 208-210.

44) Şahin, E. S. (2007) *Mevzûâtü'l-Ulûm'da Mevlânâ*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 470-475.

45) Sayar, A.G. (2007) *Fatih Türbedarı Amiş Efendi'yle Sohbetler / Mesnevî Şarihi Ahmed Avni Konuk'un Notları*, Türk Edebiyatı, S. 408, S. 48-52.

46) Sevgi, A. (2007) Ah*med Avni Konuk 'Tan Tevfik Fikret'e Cevap*, Türk Edebiyatı, S. 410, S. 49-53.

47) Şimşekler, N. (2007) *Mevlânâ'nın Eserleriyle İlgili Yabancı Dillerde Yapılan Çalışmalar (1973–2005)*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 159–212.

48) Temizel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Eserleriyle İlgili Olarak Eski Harfli Türkçe Telif Edilen Eserler*, Mevlânâ Araştırmaları, C. I, S. 120-158.

49) Türkmen, H. (2007) *Mevlâna'yı Anmak Ve Anlamak*, Berceste, Yıl: V, S. 55, S. 16.

50) Üstündağ, G. (2007) *Mevlânâ'sız Medeniyetler İttifakı Olmaz*, Aksiyon, S. 630, S. 58-59.

51) Utku, E. (2007) *Mevlânâ'da Ölümün Aslı*, *Sürmelim*, Yıl: I, S. 1, S. 34-35.

52) Vezir, A. (2007) "*Mevlânâ'ya 2007 Raporunu Takdimimizdir: Sözü Doğru Anlayan Adam Hasreti Sürüyor!*", Genç, Yıl: Iı, S. 15, S. 14-15.

53) Yazgıç, S.K. (2007) *Şefik Can: Mevlâna İçin 96 Sene*, Gerçek Hayat, S. 35 (358), S. 16-17.

54) Yılmazçelik, C. (2007) *Mevlâna / Dünya Hapishanesinde Mahpusun*, K Dergisi, S. 30, S. 6-11.

1.1.2. Doğu Dillerindeki Makâleler

1. Abdurrahmân, H.(2007) *Lemehât Min Feyzi'l-İbda' El-Mütenevvi' Li Celâluddîn Er-Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2 008, I/269-277.

2. Afganistan-İ, M. (2007) Ankara-Türkiye, *Şumâre-İ Evvel,* Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 280-285.

3. Âğâ Kassâb, S. (2007) *El-Mevlevîyye Ve Eseruhâ Fî-Medîneti Tırâblus,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1595-1605

4. Ahlâk, S.H. (2007) *Âmûzehâ-Yi Mevlânâ Berây-İ İnsân-İ Muâsır,* Râh-İ Neyistan, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 141-151

5. Ahlâk, S.H. (2007) *Nisbet-İ Hukûk-İ Beşer Ba-Dîn Ez-Dîdgâh-İ Hazret-İ Melânâ Celâleddîn-İ Belhî,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara. Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 37-47.

6. Ahmedî, M.E. (2007) *Câygâh-İ Mekteb-İ Mevlânâ Der-İrfân-İ İslâmî*, Râh-İ Neyistân, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 126-133

7. Alâ'uddîn, B. (2007) *Celâluddîn Er-Rûmî Fî-Mu'ellefâtu'ş-Şeyh Abdulganî En-Nâblusî,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1669-1677

8. Berkeşlî, M. (2007) *Tarh-Şinâsâyî, Fihrist Ve Dijitalî Kerden-İ Nushahâ-Yi Hattî-İ Mesnevî-İ Ma'nevî-İ Mevlevî.* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8–12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1661-1667.

9. Bîjenpûr, R. (2007) *Mevlevî Peyâmber-İ Ummet-İ 'İşk-Est,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği. Türkiye, Ankara. Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 250–254.

10. Dâdâşî, Î.(2007) Nazariyye-İ Şi'r U Huner Der-Nezd-İ Mevlânâ, Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1755-1784.

11. El-Askerî, A. (2007) *El-Merâtib Ve'l-Edvâr Fi't-Tarîkati'l-Mevlevîyye (Kırâ'atün Mukârene),* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/325-334.

12. El-Batmân, S.H. (2007) *Delâletu Kasasu'l-Hayvân Fî Mesnevîyyi Celâluddîn Er-Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/271-278.

13. El-Bitâr, A. (2007) *Celâleddin Er-Rûmî Ve Me'âlimu't-Târîhi'l-İslâmî (Tekvînuhu Ve Devruhu),* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/31-46.

14. El-Huseynî, M. (2007) *Rıhletu'r-Rûmî Min'Allah i İle'l-Kevn,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/113-120.

15. Endîşmend, M.İ. (2007) *Mevlânâ-Yi Belh Ve İnsân,* Râh-İ Neyistan, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 152-154.

16. Et-Tuncî, M. (2007) *Tecelliyâtu Vicdâniyye Fi'l-Hubbi'l-İlâhî İnde Celâluddîn Er-Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/261-268.

17. Eymâk, F. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn-i Belhî'ning Sûretî ve Sîretî, Râh-i Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî ve Tahkîkî)* . be-Pîşvâz-i Heşt Sadomîn Sâl-i Tevellud-i Mevlânâ Celâlu'd-dîn Muhammed-i Belhî, Sefâret-i Kubrâ-yi Afganistan-i Mukîm-i Ankara-Türkiye, Şumâre-i Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, s. 48-51.

18. Fâyiz, M.İ. (2007) *Çend Vâje Ez-Dîd-İ Mevlânâ,* Râh-İ Neyistan, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 373-378. Gayyûrî, Ma'sume, Ey Berâder Kisse Çûn Peymâne Îst, Tahlîl-İ Sâhtârî-İ Dâstânhâ-Yi Mesnevî, Kitâb-İ Mâh-İ Edebiyât (Mevlânâ Özel Sayısı), Sâl-İ Evvel, Şumâre 6 (120), Tahran, Mihr 1386hş., S. 24-35.

19. Feyz, S.R. (2007) *Sûret Ve Ma'nî Der-Âsâr-İ Mevlânâ*, Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1857-1876

20. Hâcûyî, M.(2007) *Âmûzehâ-Yi Mevlânâ Berâ-Yi İnsân-İ Mu'âsir -Bahş-İ Tecessum-İ A'mâl Der-Restâhîz-,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya). I-IV. Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1723-1754.

21. Halebî, A.T. (2007) *Er-Rumûzü'ş-Şi'riyye Ve Delâlâtuhâ Fî Mesnevîyyi Celâluddîn Er-Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/241-250

22. Halîlî, H. (2007) *Ez-Belh Tâ Konye Mevlânâ Celâleddîn Belhî*, Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) . Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî. Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 20-31.

23. Haskur, N. (2007) *Semâtü'ş-Şi'ri's-Sûfî Ve Delâlâtuhu Celâluddîn Er-Rûmî Numûzecen,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/235-240

24. İmâdî, M. (2007) Cem'-İ Nîm, *Şem'-İ Nîm, Dûd-İ Perâkende Şodem,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1839-1856.

25. Îrânî, A.E. (2007) *Abdullatîf Abbâsî Ve Tashîh-İ Nusha-İ Nâsihe Yâ Mesnevî-İ Ma'nevî Mevsûm Be Museddes,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul. Motto Project,.2010, IV/1645-1659

26. Kavîm, A. (2007) *Peyvend-İ Manevi-İ Şems Ve Mevlevî,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî,. Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 32–36.

27. Kûhî, A. (2007) *İrfân-İ Mevlânâ*, Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 81-85.

28. Melikzâd, A. (2007) *Pîş-İ Derâmedî Ber-Râh-İ Neyistân*, Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 9–19.

29. Mısrî, M. (2007) *Vemezâtüü Ma'rifiyyetün Fî Semâ'i Celâluddîn Er-Rûmî*, Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/195-202.

30. Muceddidî, G. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn-İ Belhî Hayat, Felsefe Ve Âsâr-İ Û,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 52–61.

31. Muvahhid, M.A.(2007) *În Nâme Ez-Mevlânâst Ne Ez-Şems-İ Tebrîzî*, Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1895-1899

32. Nâdirî, N. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Muhammed-İ Belhî Ez-Belh Tâ Konye,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 98–116; Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 236-249.

33. Novşâhî, N. (2007) *Sevâkibu'l-Menâkib-İ Evliyâ'ullah Te'lîf-İ Abdulvehhâb-İ Hemedânî (Me'hazî-İ Muhim Derbâre-İ Mevlânâ Ve Mevlevîyye*), Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-

Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1901-1923

34. Örs, D. (2007) *Tecellî-İ 'İşk Ve Âşikî Der- Rubâiyât-İ Mevlânâ*, Râh-İ Neyistan, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 271-275.

35. Pâzûkî, Ş. (2007) *Bî-Şemşîr Kuşten Cihâd Ez-Manzar-İ İrfânî Der-Mesnevî-İ Mevlevî Ve Ehemmiyet-İ Ân Der-Cihân-İ Mu'âsir,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8–12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1679–1698.

36. Pîşvâz-i H. (2007) *Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, S*efâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 68-73

37. Prigarina, N. (2007) *Celâled-dîn Rûmi ve Muhammed İkbâl'de Mistik İlişki Problemi,* çev. Nermin Öztürk, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, Karatay Belediyesi Yay. Konya 2006, s. 217-221.

38. Rahemî, M. (2007) *Mevlânâ Celalüddin Hakkında,* Neistan Yolu Way to Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, s. 92-104.

39. Rahîmî, N. (2007) *Nazar-İ Tahlîlî Be-Dâstân-İ Vezîr-İ Mekkâr Der-Mesnevî-İ Ma'nevî*, Râh-İ Neyistan, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1386hş/2007, S. 191-202

40. Rahîmî, N. (2007) *Te'sîr Ve Nufûz-İ Mesnevî-İ Manevî Ber-Mektebhâ-Yi İrfânî Ba'd Ez-Mevlânâ,* Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 212-228.

41. Rızâ, C. (2007) *Et-Tasvîru'l-Fikrî 'İnde Mevlânâ Celâluddîn Er-Rûmî,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/217-224

42. *Sadomîn, S.* (2007) *Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî,* Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 152-157.

43. Safevî, S.S. (2007) *Sâhtâr-İ Defter-İ Sevvum-İ Mesnevî-İ Mevlevî*, Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1809-1837

44. Şehbâzî, N. (2007) *Kîmyâgerî-İ 'İşk, Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî* (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1791-1807.

45. Şeyha, H. (2007) *El-Feyzu İnde Celâluddîn Er-Rûmî "Hikâyetü'l-Halîfe Ve'l-A'râbî" Nemuzecen,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/279-283.

46. Şiblî-i N. (2007) *Seyrî Ber-Mesnevî-İ Mevlânâ, Trc. Hâfiz Râbi'a Nûristânî, Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî*, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 117–147

47. Şu'ûr, E. (2007) *Âkibet-İ Şems Der-Rivâyât-İ Şifâhî,* Râh-İ Neyistân. (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/Nisan 2007, S. 255–265.

48. Tahhân, M.C. (2007) *Mevlânâ Celâluddîn Er-Rûmî Ve El-Mevlevîyye Mine'l-Mahalliye İle'l-'Âlemiyye,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/59-66.

49. Tedmurî, Ö.A. (2007) *Et-Tekiyyetu'l-Mevlevîyye Fî-Tırâblus Eş-Şâm,* Makâlehâ-Yi Kongre-İ Beyne'l-Milelî-İ Mevlânâ / Buhûsu Nedveti Mevlâna Ed-Devlî (8-12

Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, IV/1699-1722.

50. Yemîn, M.H. (2007) *Gûnehâyî Ez-Beyân-İ Meânî-İ İrfânî-İ Mevlânâ Der-Dîvân-İ Şems*, Râh-İ Neyistân (İrfânî, Ferhengî, Târîhî, Hunerî Ve Tahkîkî) / Be-Pîşvâz-İ Heşt Sadomîn Sâl-İ Tevellud-İ Mevlânâ Celâlu'd-Dîn Muhammed-İ Belhî, Sefâret-İ Kubrâ-Yi Afganistan-İ Mukîm-İ Ankara-Türkiye, Şumâre-İ Evvel, Afganistan Büyükelçiliği, Türkiye, Ankara: Bahâr 1386hş/ S. 62–67.

1.1.3. **Batı Dillerindeki Makâleler**

1. Abbasi, M.Z. (2007) *Rûmî Viewed İn Bengali Sufistic Tradition*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1015-1028.

2. Abidi, S. A. H. (2007) *Maulana & India, Hu: The Sufi Way* (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 26-32.

3. Alami, A. (2007) *The Mutual Influence Between " Irfan Al Mashriq "And" Irfan Al Andalus" Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Muhyiddin Ibn'Arabî*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 269-282.

4. Alatas, S.F. (2007) Runi And The Contemporary Struggle Against Extremism, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1029-1042

5. Aliyeva, M. A. (2007) *The Similarities Between Visions Of Mawlana And İn The Modern World (Mevlânâ'daki Evrensel Bakışla Modern Dünyadaki Evrensel Düşüncenin Özdeşmesi).* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02–05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ve Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Konya 2007. S. 113-130.

6. Arı, A. (2007) *Ottoman Modernization And The Mevlevî Order*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Hasan Kaplan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 97-103

7. Arif, S. (2007) *Mawlana Jalal Al-Din Muhammad Rûmî-A Beacon For Wayfarers,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 343-359.

8. Artıran, H. N. (2007) *Mathnawi Sohbets From The Ottomans To Present Day,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010,S.137-145.

9. Aşkar, M. (2007) *The Idea Of Sufism İn Mevlânâ,* Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Seyfi Kenan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 189-199.

10. Atasoy, N. (2007) *Attire İn The Mevlevî Order*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Mehmet Lütfi Arslan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 149-175.

11. Azoy, W. (2007) *Balkh, Rûmî And Coleman Barks,* Neistan Yolu Way To Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy Of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, S. 29-31.

12. Behzâdî, M. (2007) *Rumî's Works: Past And Present*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 221-230.

13. Benaissa, O. (2007) *The Unity Of The School Of Ibn Arabî And Rûmî,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1043-1052.

14. Beneito, P. (2007) *Three Other Works By The Sufi Author Of Latâ'if Al-i'Lam Kept At The Suleymaniyye Library İn Istanbul*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1053-1088.

15. Bolay, S. H. (2007) *Rûmî's Understanding Of Reason*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Rahim Acar, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 201-207.

16. Can, Ş. (2007) *Rûmî On Women,* Hu: The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 56-62.

17. Chalisova, N. (2007) *Rûmî İn Russia: A Story Of Translation,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1095-1108

18. Chopra, D. (2007) *What İs The Essence Of The Essence?, Hu:* The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 108-116.

19. Clémente, P. G. (2007) *The Root Of All Things: Letters, Words, Speech,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1117-1130.

20. Cunz, H. P. (2007) *The Mevlevî Order İn A European Context,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1131-1134.

21. Cunz, H. P. (2007) *Traces Of Hz. Mewlana Jalal Al-Din Rûmî İn Europe,* Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 55-60.

22. Çetinkaya, Y. (2007) *Mevlevî Order And Music,* Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Seyfi Kenan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 121-129.

23. Çıtlak; M. F.(2007) CitlakRûmî And His Sufi Path Of Love / M.Fatih Citlak; Hüseyin Bingul. Somerset, N.J. : The Light, Inc, -

24. Dahlen, A.P. (2007) *Rûmî's Concept Of Love İn The Diwan-İ Shams-İ Tabrizi,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1135-1152

25. Doyle, M. (2007) *Coleman And Mevlânâ,* Neistan Yolu Way To Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy Of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, S. 26-28.

26. Eshots, Y. (2007) Shams And Mawlana: Who Annihilated Into Whom?, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler:

Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1161-1174.

27. Faghfoory, M. (2007) *H. Prophet Of Love: Jesus Christ İn The Poetry Of Mawlânâ Jalâl Al-Din Rûmî (1207–1273),* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1175-1194

28. Farhadî, R. (2007) *Maulânâ Jalâl-U-Din Balkhi Rûmî (Balkh 2007-Konya 1273*), Neyistan Yolu, Ed. Abdulqayoom Malikzad, Şumâre 2, 1387hş/2008, S. 106-113

29. Feldman, W. (2007) *Mysticism, Memory And History İn The Mevlevî Âyin*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1209-1222

30. Ferhâdî, R. (2007) *The Life Of Mawlānā Jalāluddin Balkhi-Rūmi,* Neistan Yolu Way To Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy Of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, S. 5-10.

31. Frager, R. (2007) *Mevlânâ Jelaluddin Rûmî: Spiritual Guide For The 21st Century*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1223-1230

32. Gamard, İ. (2007) *How To Understand Mawlana Rûmî,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1231-1238

33. Geoffroy, E. (2007) *Eva De Vitray Meyerovitch, "Hawwa Hanım" (1909-1999), Rûmî's French Interpreter,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1239-1242.

34. Güleç, İ. (2007) *Mesnevî'de Geçen "Taassup Yüzünden Hıristiyanları Öldüren Yahudi Padişahın Hikâyesi'ndeki Vezir, Aziz Pavlus Mudur*? Essays İn Memory Of Hazel E. Heughan, Hazel E. Heughan Educational Trust, Edinburgh, , S. 113-134.

35. Güven, R. (2007) *Maulana & Shams, Hu: The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India),* Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 48-50.

36. Haghighi, Y.M. (2007) *The Recognition Of The Universe İn The Molana's Mystical Realm,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/87-94.

37. Halman, T.S. (2007) *It's One Word, Hu: The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India),* Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S.76-91.

38. Hasan, Ma. (2007) *Mevlânâ And Shams*, Neistan Yolu Way To Reedbed Mevlânâ'nın 800. Doğum Yılı, Embassy Of Afghanistan, Turkey, April/Nisan 2007, S. 16-18.

39. Helminski, C.A. (2007) *Witnessing The Garden*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1243-1250

40. Helminski, K. (2007) *Spiritual Perception And The Root Of Religion,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1251-1256.

41. Hirtenstein, S. (2007) *Spiritual Poverty-Heavenly Riches,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1257-1268

42. Horata, O. (2007) *Mevlânâ İn Turkish Literature*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Hasan Kaplan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 107-119

43. Husain, S. A. (2007) *Literary Impact Of Mawlana On India*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 231-239

44. Imam, S. B. (2007) *So May A Layman Meander,* Hu: The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 64-70.

45. Iqbal, J. (2007) *A Comparative Study Of Rûmî's "Mua'wiya And Iblis" With Iqbal's "Satan's Parliament",* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1269-1276.

46. Jaafari-Dehaghi, M. (2007) *Mawlana Rûmî And The Idea Of Imprisoned Soul,* Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/173-180.

47. Janes, C. (2007) *From The Spinning Of The Stars To The Words,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1277-1284.

48. Johanson, L. (2007) *Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Türk Şiirinin Doğuşu*, çev. Mehmet Uzman, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, Ankara: Akçağ Yay.2007, s. 283-296.

49. Kahteran, N.(2007) *Rûmî's Philosophy Of Love İn The Era Of U-Turned Islam,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1285-1300.

50. Kan, A. (2007) *Promoting Cross-Cultural Understanding İn A Foreing Language Class By Using Mevlânâ's Stories*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ve Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, S. 55-60

51. Kara, M. (2007) *Rûmî And The Mevlevî Order, Mevlânâ,* Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Mehmet Lütfi Arslan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 65-79.

52. Karaismailoğlu, A. (2007) *The Life, Works And Art Of Mevlânâ*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Hasan Kaplan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 39-61

53. Karim, S. R. (2007) *Maulana Rûmî's Concept Of Universal Intellect,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1301-1304.

54. Karpuz, H. (2007) *Mevlevîhanes: Architecture, Manners And Art,* Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Hasan Kaplan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 81-95.

55. Kartanegara, M. (2007) *Rûmî's Theory Of Evolution*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1305-1316.

56. Khenchelaoui, Z. (2007) *Un Membre De Mevlevîa En Algerie: Le Tarıqat Mevlevîa Selon Cheıkh Muhammed B.Ali Es-Senusi Et Son Livre, <<Selsebilü'l-Muin>>*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yay. Konya 2010, S. 455-468.

57. Kırlangıç, H. (2007) Poetry İn The Understanding Of Mevlânâ, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Seyfi Kenan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 219-225.

58. Küçük, H. (2007) *Sultan Walad's Populism Mixded With A Theosophical Understanding Of Sufism*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1317-1324.

59. Malinova, M. (2007) *The Dynamics İn The Image Of Muhammad İn The Writings Of Jalâl Al-Dîn Rûmî. From The Prophesy To The Station Of Seeing,* International Mevlânâ Symposium Papers. (8–12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya). I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1325-1334.

60. Mannani, M. (2007) 1964- Divine Deviants / Manijeh Mannani. .New York: Peter Lang, . –Yabancı Makale

61. Mawlawi, M. S. (2007) *A Personal Interpretation Of Rûmî's Teachings And The Philosophy Of Rotation,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1335-1360

62. Mesbahi, M. (2007) *Equivocity Of "Unity Of Being" İn Jalâluddîn Rûmî,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1361-1372.

63. Mevlâna Celâleddin Rumî (2007) 1207-1273.Call To Love / Maulana Jalal Al-DinRûmî; Andrew Harvey. . New York: Sterling Pub. Co., Inc., .Mevlânâ Yılında Uluslararası Vıı. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk

Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ve Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Konya, S. 131-134.

64. Moghaddam, F.S. (2007) *Movlavi And Monastery System*, Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, II/319-322

65. Mohseni, S. (2007) *Death From Mowlawi's Point Of View*, Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler/Papers, Şanlıurfa: Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, 2008, I/225-230.

66. Moin, M. (2007) *The Prologue And The Epilogue Of The Mathnavi*, Doğu Dilleri, C. 3, 1969, S. 79-81.

67. Mojaddedi, J. (2007) *Mawlana's Position İn The Sufi Tradition And His Attitude To Hallaj,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1373-1380.

68. Ocak, A.Y. (2007) Rûmî: *A Man Of His Age-A Proper Understanding Of Rûmî,* Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Rahim Acar, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 15-37.

69. Örs, D. (2007) *Perception Of Love İn Mevlânâ, Mevlânâ*, Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Seyfi Kenan, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, 2007, S. 209-217.

70. Özelsel, M. M. (2007) *Sufi Techniques –The Psycho- Physiological Dimension Of Spiritual Practice,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1389-1402

71. Öztürk, A. (2007) *Une Approche Psychanalytique Chez Mevlânâ,* 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ve Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, S. 1-8

72. Panayotopulos, I. M (2007). *Benzersiz Mevlâna* / I. M.Panayotopulos; Çev. Kriton Dinçmen. İstanbul: Arıon Yayınevi, . 190 S. ; 19 Cm

73. Prigarina, N. (2007) Mirza Ghalib's Masnavi "Surma-İ Binish" As Tatabbu (Following) To The Mevlânâ Rûmî's Introduction To Masnavi, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1403-1432

74. Qaiser, S. (2007) *Metaphysics Of Knowledge (Jalaluddin Rûmî, Muhammed Iqbal And Khawaja Ghulam Farid),* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1433-1458

75. Ritter, H. (2007) *Mevlânâ ve Etrafındakiler,* çev. Rüstem Orhan, Mevlânâ Araştırmaları -1-, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Mevlânâ Araştırmaları Derneği, Ankara: Akçağ Yay.2007, s. 29-57.

76. Rustamov, Y. (2007) *Maulana Jalalu'ddin Rûmî's World Of Thought,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1459-1476.

77. Safi, O. (2007) *"We Are The Inheritors Of The Light Of Muhammad": Rûmî, Adab And Muhammadan Intimacy,* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1477-1492.

78. Schimmel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Şark ve Garptaki Tesirleri,* çev: Ali Ertuğrul, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, Konya 2007, s. 271-279.

79. Schimmel, A. (2007) *Mevlânâ'nın Şiirinde [Hz.] Yusuf*, çev: Ahmet Turan Yüksel, İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi (Tarih, San'at ve Kültür Açısından Mevlânâ Özel Sayısı), Yıl: 5, S. 10, Konya 2007, s. 225-269.

80. Schimmel, A. (2007) *Rûmî'nin Nazmında Mesih ve Meryem İle İlgili Şiirsel İmgeler*, çev. Mehmet Şahin, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, Yıl: 2007, S. 3, Konya: Karatay Belediyesi Yay.2006, s. 155-169

81. Schimmel, A. (2007) *Symbolical Language Of The Maulana*, Hu: The Sufi Way (A Jurnal Of The Rûmî Foundation, India), Rûmî, Vol. 1, No. 2, Oct. 2007, S. 8-18

82. Shah, N. (2007) Mawlana *Jalal Al-Din Rûmî's Legacy İn The Indian Poetic Tradition With Special Reference To Allama Iqbal*, Dünyada Mevlânâ İzleri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler (13-15 Aralık 2007), Selçuk Üniv. Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi

83. Stelzer, S. (2007) *Tears For Rûmî?* International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1515-1526.

84. Şimşek, H. (2007) *Comparison Of Prospective Teachers' Understanding Of The Mathnawi İn English And Turkish*, 2007 UNESCO Mevlânâ Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazım, Deyişbilim Sempozyumu 02-05 Mayıs 2007, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ve Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi, Konya 2007, S. 89-95

85. Tamara, N. (2007) *Jalaluddin Rûmî İn Southeast Asia*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-IV, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, III/1527-1534

86. Türkmen, E. (2007) *Universality Of Rûmî's Masnevi*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-Iv, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, Iıı/1535-1544.

87. Vitray M. (2007) Eva De, *Dervişler Tarikatı, Melevilik*, Çev. Ahmet Aras, Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı, , S. 3, Karatay Belediyesi Yay. Konya 2006, S. 105-111

88. Yakıt, İ. (2007) *Universality Of Man According To Rûmî (Mevlânâ),* Mevlânâ, Editors: Osman Horata – Adnan Karaismailoğlu, Translation: Rahim Acar, Ankara: Ministry Of Culture And Tourism Of The Republic Of Turkey Publications, S. 179-187.

89. Zekrgoo, A. (2007) *Sufi Samâ' And The Cosmology Of Mandala*, International Mevlânâ Symposium Papers (8-12 Mayıs 2007 İstanbul-Konya), I-Iv, Editörler: Mahmut Erol Kılıç-Celil Güngör-Mustafa Çiçekler, İstanbul: Motto Project, 2010, Iıı/1559-1583

90. Ziar, M. (2007) Rûmî, *Poete-Philosophe Sans Frontieres.*

1.2. 2007 Yılında Kaleme Alınmış Mevlânâ Ve Mevlevîlik Konulu Tezler

1.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Tezler

Yüksek Lisans Tezleri

1. AKTAŞ, Arife (2007) *Mevlânâ Müzesinde Bulunan Mevlevî Giysilerinin ve Mevlânâ'ya Atfedilen Giysilerin Giyim Sanat Dalı Açısından İncelenmesi*, YLT, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 389 s. (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Miyase Çağdaş) (Tez No: 219176)

2. ALGÜL, Abdülkadir (2007) *Sabühî Ahmed Dede, Hayatı, Eserleri ve İhtiyarat-ı Sabühi Adlı Eseri (1-100. Varak)*, Atatürk Üniversitesi, (Danışman: Prof. Dr. Osman TÜRER). (Tez No: 205802)

3. BİLGİN, Fatih (2007) *Nazif Hasan Dede ve Ta'rîfü's-Sülûk Adlı Eseri*, Selçuk Üniversitesi, 2007, (Danışman: Doç. Dr. Hülya KÜÇÜK). (Tez No: 217415)

4. KAYIŞKANAT, Mehmet (2007) *Mevlâna'nın nübüvvet anlayışı*, Sakarya Üniversitesi, 2007, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sezai KÜÇÜK). (Tez No: 210330)

5. ÖZTEKİN, Mahmut Bolkar (2007) *Fuzuli ve Şeyh Galib Divanlarında Ney Metaforu*, Fırat Üniversitesi, (Danışman: Prof. Dr. M. Nazif ŞAHİNOĞLU). (Tez No: 208380)

6. TOK, Mehmet (2007) *Mevlâna'nın Mesnevî'sindeki Hikâyelerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, (Danışman: Prof. Dr. Kemal YÜCE). (Tez No: 220515)

7. TURAN, Esra İpek (2007) *Aşçı Dede Halil İbrahim Efendi'nin Fars Dili ve Gramerine Dair Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi, 2007, (Danışman: Doç. Dr. Ali GÜZELYÜZ). (Tez No: 215034)

8. ÜNAL, Nesligül (2007) *Yenikapı Mevlevîhanesi'nin Tarihsel Gelişimi ve Harem Konağı'nın Restitüsyon Projesi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gülsün TANYELİ). (Tez No: 222361)

9. YAYKAN, Zeynep (2007) *İslam Sûfîzminde Hz.İsâ (a.s.)'ya Yaklaşım: Hz.Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektâş-ı Velî örneği*, Selçuk Üniversitesi, (Danışman: Prof. Dr. Mehmet AYDIN). (Tez No: 219208)

10. YÜCEKAL ERMETİN, Günnur (2007) *Mevlevî Anlayış Usul ve Adabında Eski Türk Dininin İzleri*, Yeditepe Üniversitesi, (Danışman: Doç. Dr. Feza TANSUĞ). (Tez No: 210975)

Doktora Tezleri

1. KÜÇÜK, Osman Nuri (2007) *Mevlânâ'da Benliğin Dönüşümü: Sülûk*, Ankara Üniversitesi, 2007, (Danışman: Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU). (Tez No: 208239)

2. ÖZTÜRK, Şeyda (2007) *Şem'î'nin (15.-16.yy)Mesnevî Şerhi (İlk Türkçe Tam Mesnevî Şerhi)*, Marmara Üniversitesi, (Danışman: Prof. Dr. Mustafa TAHRALI). (Tez No: 210967)

3. TAŞDELEN, Sinan (2007) *Musannifek Alaaddin Ali Bin Muhammed'in Mevlânâ'nın Mesnevî'si ile İlgili Risalesi (İnceleme, Mmtin, Tercüme)*, Selçuk Üniversitesi, 2007, (Danışman: Doç. Dr. Yusuf ÖZ). (Tez No: 218643)

1.1.2 Yurt Dışında Yapılmış Tezler

Doktora Tezleri

1. VİCENTE, Victor A. (2007) *The Aesthetics Of Motion İn Musics For The Mevlânâ Celal Ed-Din Rûmî*, Doctor Of Philosophy, Dissertation Directed By: Professor Robert C. Provine Division Of Musicology And Ethnomusicology School Of Music, University Of Maryland, XIV+356 s.

1.3 2007 Yılında Mevlânâ'nin Eserleri İle İlgili Yayımlanmış Çalışmalar

1.3.1. İlk Kez Yayımlanan Türkçe Eserler (Tam Metin, Seçki, Hikâye)

Mesnevî (TamMetin)

1. Mesnevî (2007) I-Iı, Çev. Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Akçağ Yay.2004; İstanbul: Yeni Şafak Kültür Armağanı, 2004; Düzeltilmiş 2. Baskı, I-Iıı, Ankara: Akçağ Yay.2007, O. Boy, 447+470+502 S.; I-Iıı, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Md., 2007, K. Boy, 451+478+506 S.; (Tam Metin, Tek Cilt), Ankara: Akçağ Yay.2007, 888 S.; 2010, 888 S.; 2011, O. Boy, 888 S.

2. Mesnevî (2007) I-Vı, Çev. Derya Örs-Hicabi Kırlangıç, İstanbul: Ekim Yay.2007, K. Boy, 360+307+408+327+389+399 S.; 2009, O. Boy, 2272 S.; Tek Cilt Halinde, Konya: Konya Büyükşehir Bld., O. Boy, 843 S.

3. Mesnevî (2007) I-Vı, Çev. Veled Çelebi İzbudak, İlavelerle Hzl. Abdülbâki Gölpınarlı, İstanbul: Meb Yay.1942-1946; 1943-1957; 1953-1957; 1956-1962; 1961-1966; 1973-1974; Ankara 1988; İskanbul: Meb Yay.1991; 1995; 2001, K. Boy, I. Cilt (28+374 S.), Iı. Cilt (8+334 S.), Iıı. Cilt (18+423 S.), Iv. Cilt (4+347 S.), V. Cilt (2+391 S.), Vı. Cilt (8+434 S.) İstanbul: Konya Büyükşehir Bld., 2004, K. Boy, 376+312+399+323+390+397 S.; İstanbul: Doğan Kitap, 2060 S.; İstanbul: Doğan Egmont Yay.2012.

4. Mesnevî, (2007) I-Vı (3 Ciltte), Nazmen Tercüme: Ahmet Metin Şahin, İstanbul: Kaynak Yay. B. Boy, 318+352+376 S.

5. Mesnevî, (2007) I-Vı (Tek Ciltte), Çev. Ali Yaver Caferî , Konya: Tablet Yay.2007, O. Boy, 664 S.; 2010; 2011, O. Boy, 744 S.

6. Mesnevî'den 800 Beyit (2007) 800 Couplets From Mesnevî, Hzl. (Editors/Translators) Adnan Karaismailoğlu – Armağan Erdoğan, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Md. K. Boy, 155 S. (Farsça Metin Ve Okunuşu-Türkçe Çeviri-İngilizce Çeviri)

7. Mesnevî'den Seçmeler (2007) Çev. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, İstanbul: Zigana Yay. 2007, 340 S.

8. Mesnevî'den Seçmeler (2007) Hzl. Naci Bakırcı, Konya: Rûmî Yay.2007, K. Boy, 184 S.

9. Mesnevî-İ Ma'nevî (2007) Mevlânâ Celâleddîn-İ Rûmî, I-Vı, Azerî Türkçesi, Mütercim: Kâzî Seccâd Huseyin, Konya: Bahçıvanlar Basım Sanayi, 2007. (Konya Mionpalasi)

10. Mesnevî-i Ma'nevî (Ber-Esâs-İ Nüsha-İ Muverreh 677/1278 Konya) (2007) I-Vı, Hzl. Adnan Karaismailoğlu, Derya Örs, Konya: Şehrdârî-İ Konya 1384hş. K. Boy, 320+276+372+304+366+372 S. I-Iıı, Ankara: Akçağ Yay. 2007, O. Boy, X+406+443+480 S.

11. Mesnevî-i Ma'nevî (Nusha-İ Konya) (2007) Ta'lîk, Pîşgoftâr Ve Kûşiş: Muhammed Halîm-İ Tenvîr, Çâp-İ Evvel, Vezâret-İ İttilâ'ât Ve Ferheng-İ Cumhûrî-İ İslâmî-İ Afganistan, Kâbil: Matba'a-İ Sanâtî-İ Hâlid, 1386hş./2007, O. Boy, 1045 S.

12. Mesnewi (2007) Mewlana Jelaleddin Rumy, I-Vı, Türk Dilinden Türkmen Diline Tercüme Eden: "Calıcat" Tercüme Merkezi / Aşgabat-Türkmenistan, Konia Şäher Häkimligi, Konia: Sebat Ofset Çaphanasy, 2007, K. Boy, 301+263+255+319+314+336 S. (Abdülbâki Gölpınarlı Çevirisinden)

13. Mevlânâ Celâleddin Rumî'nin Bütün Eserlerinden Seçmeler (2007) Konya: Rûmî Yay.2007, O. Boy, 880 S. (Mesnevî'den Seçmeler/ Naci Bakırcı, Divân-I Kebir'den Seçmeler/ Bekir Şahin, Fîhi Mâ Fîh'ten Seçmeler/ Sezai Küçük, Mecâlis-İ Seb'a'dan Seçmeler/ Dilâver Gürer, Mektûbât'tan Seçmeler/ Erol Ertürk)

14. Mevlânâ Felsefesi (2007) Editör: Kabir Helminski, İngilizceden Çev. Enver Günsel, 1. Baskı, İstanbul: Pegasus Yay.2007, K. Boy, 229 S. (Andrew Harvey'in Giriş Yazısıyla Birlikte Mesnevî'den Seçmeler)

15. Mu'înî'nin Mesnevî-İ Murâdiyye'si (2007) Mesnevî Tercüme Ve Şerhi, I-Iı, Hzl. Kemal Yavuz, Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi, 2007, O. Boy, I. Cilt: Gramer Ve Sözlük, 423 S.; II. Cilt: Metin, 631 S.

Mesnevî (Seçkiler)

1. Bursevî, İ.H. (2007) *Mesnevî'nin Ruhu: İlk On Sekiz Beytin Şerhi*, (çev. Suat Ak), Ankara: Mor Yay.

2. Konuk A. (2007) *Mesnevî-i Şerîf Şerhi 8*, İstanbul: Kitabevi Yay.

3. Rûmî M.C. (2007) *Mesnevî'den İnciler*, (derleyen: Sinan Yağmur), Konya: Esra Yay.

4. Şafak Y. (2007) *Mesnevî'den Seçmeler*, Konya: T.C. Konya Valiliği - İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.

Mesnevî (Hikâyeler)

1. Birekul, M. (2007) *Mesnevî'den Hikâyeler 3 (Çizgi Roman)*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

2. Birekul, M. (2007) *Mesnevî'den Hikâyeler 1 (Çizgi Roman)*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

3. Birekul, M. (2007) *Mesnevî'den Hikâyeler 2 (Çizgi Roman)*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

4. Birekul, M. (2007) *Mesnevî'den Hikâyeler 4 (Çizgi Roman)*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

5. Demirci M. (2007) *Mesnevî Hikâyelerinden Dersler 40 Hikâye 40 Yorum*, Konya: Rûmî Yay.

6. Gürer D. (2007) Meram Belediyesi Konevi Araştırma Merkezi, *Fusûsu'l-Hikem ve Mesnevî'de Peygamber Öyküleri (II)*, Konya: Meram Belediyesi Konevi Araştırma Merkezi (MEBKAM) Yay.

7. Karaköse Ş. (2007) *Mevlânâ'dan Düşündüren Hikâyeler* İstanbul: Yakamoz Yay.

8. Karaköse Ş. (2007) M*evlânâ'dan Düşündüren Sözler*, İstanbul: Yakamoz Yay.

9. Temel, İ.H. (2007) *Çocuklar İçin Mevlânâ'dan Öyküler*, İstanbul: uğurböceği Yay.

10. Üstün Z. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (2007) *Mesnevî Seçme Hikâyeler*, (hzl.), İstanbul: Profil Yay.

11. Yağmur S. (2007) *Mesnevî'den Hikâyeler*, (derleyen:), İstanbul: Esra Yay.

12. Yolaçan S. (2007) *Mevlânâ'dan Gençlere Hikâyeler ve Sorular-1*, İstanbul: Erkam Yay.

13. Yolaçan S. (2007) *Mevlânâ'dan Gençlere Hikâyeler ve Sorular-2*, İstanbul: Erkam Yay.

Mesnevî (Şerhler)

1. Âbidin, A. (2007) Terceme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf (1. Defter), I. Cilt, Sivas: Vilâyet Mtb. 1301h./1883; 1303/1886; II. Cilt, Ankara: Vilâyet Mtb. 1302; I-V (2 cilt halinde), İstanbul: Kütübhâne-i İrfân, 1324-1326 (Kütübhâne-i İrfân tarafından Mahmud Bey, Matba'a-i Kütübhâne-i Cihân ve İkdâm Matbaasında bastırılmıştır.); Mesnevî Şerhi, I-II, sadeleştiren: Mehmet Sait Karaçorlu, İstanbul: İz Yay.2007, O. Boy, 608+616 s.

2. Çelik, İ. (2007) Âbidin Paşa'nın Mesnevî Şerhi ve Tasavvufî Düşünceleri, 1. baskı, İstanbul: Vefa Yay. 2007, O. Boy, 411 s.

3. Konuk, A. A. (2007) *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, hzl. Mustafa Tahralı ve diğerleri, I (O. Boy, 576 s.), II (564 s), III. (502 s.) Ciltler, İstanbul: Gelenek Yay.; IV (520 s.), V. (639 s.) Ciltler, İstanbul: Kitabevi, 2004-2005; VI. (639 s.) ve VII. (559 s.) Ciltler, Kitabevi, 2006; VIII. (622 s.) Cilt, Kitabevi; IX (651 s.), X (636 s.), XI. (623 s.) ve XII. (628 s.) Ciltler, Kitabevi, 2008; XIII. (798 s.) Cilt, Kitabevi, 2009; I-XIII, Kitabevi, 2009; 2012, O. Boy, 7948 s.

4. Şeyh Gâlib E.D. (2007) *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*, hzl. Turgut Karabey, Mehmet Vanlıoğlu, Mehmet Atalay, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.1996, O. Boy, 258 s.; İlaveli İkinci baskı, hzl. Mehmet Atalay – Turgut Karabey, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi YayO. Boy, 405 s.

e. Dîvân-ı Kebîr (Tam Metin)

1. Rûmî (2007) *Dîvân-ı Kebîr* (8 Cilt Takım, Ciltli ve Ciltsiz), (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

2. Dîvân-i Kebîr (2007) I-II, hzl. Nevit O. Ergin, Konya: Altunarı Ofset Ltd. 2007, 153+173 s. (Mevlânâ Müzesi Ktp. Nu. 68-69'dan Tıpkıbasım)

f. Dîvân-ı Kebîr (Seçkiler)

1. Rûmî (2007) *Dîvân-ı Kebîr'den Seçmeler*, (hzl. Bekir Şahin), Konya: Rûmî Yay.

g. Fîhi Mâ Fîh (Seçkiler)

1. Rûmî (2007) *Fîhi Mâ Fîh'ten Seçmeler*, (hzl. Sezai Küçük), Konya: Rûmî Yay.

h. Mecâlis-i Seb'a (Tam Metin)

1. Rûmî (2007) *Yedi Meclis (Tam Çeviri)*, (çev. Hicabi Kırlangıç), İstanbul: Ney Yay.

ı. Mecâlis-i Seb'a (Seçkiler)

1. Rûmî (2007) *Mecâlis-i Seba'dan Seçmeler*, (ed. Harun Yıldız, hzl. Dilaver Gürer), Konya: Rûmî Yay.

i. Mektûbât (Seçkiler):

1. Rûmî (2007) *Mektûbât'tan Seçmeler*, (hzl. Erol Ertürk), Konya: Rûmî Yay.

j. Rubâiler (Seçkiler) :

1. Rûmî (2007) *Rubailer*, (Farsça aslından çev. Hasan Ali Yücel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

2. *Rubâîler'den Seçmeler* (2007) (hzl. H. Nur Artıran, trc. Şefik Can), Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.

k. Bütün Eserlerinden Seçmeler

1. Eren B. (2007) *Aşk Dile Gelince Mevlânâ'nın Eserlerinden Seçmeler*, Konya: Tablet Yay.

2. *Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin Bütün Eserlerinden Seçmeler (5 Kitap Kutulu Set)* (2007) Konya: Rûmî Yay.

3. *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Bütün Eserlerinden Seçmeler (Kutulu)* (2007) (Hzl. Naci Bakırcı), İstanbul: Rûmî Yay.

4. Mevlânâ Celâleddîn-İ Rûmî, (2007), *Bütün Eserlerinden Seçmeler*, (Ed. Harun Yıldız), Konya: Rûmî Yay.

5. *Rûmî'nin Hazinesi: Mesnevî Ve Dîvân-I Kebîr'den Seçme Sözler* (2007) (Hzl. H. Erol Yıldız), Konya: Tablet Kitabevi

l. Diğer Çalışmalar

1. Bursevî İ.H. (2007) *Mesnevî'nin Ruhu -İlk On Sekiz Beytin Şerhi-*, Hzl. Suat Ak, Ankara: Mor Yay. K. Boy, 109 S.

2. Büyükbayraktar, M. (2007) *Hz. Mevlânâ'nın Hocası Şems-İ Tebrîzî*, Konya: Damla Ofset, K. Boy, 144 S.

3. Can Kulağını Aç (2007) Hz. Mevlânâ'dan Özlü Sözler, Hzl. Âdem Sertel, İstanbul: Semerkand Yay. 268 S.

4. Güllüce, H.(2007) *Mevlânâ Ve Mesnevî Gerçeği*, Ankara: Akçağ Yay. K. Boy, 231 S.

5. Güzel, A. (2007) *Aşkın Simurgu: Bir Mevlâna İncelemesi*, Konya: Rûmî Yay. K. Boy, 362 S.

6. Kemikli, B. (2007) *Mevlânâ'nın Kalbine Açılan Kapı / Mesnevî Mektupları*, İstanbul: Hayy Kitap, K. Boy, 208 S.

7. Maznawi-i M. (2007) Maulana Shalaluddin Muhammad-i Rûmî, I-VI, Traducido por: Christer Oxenstierna, Revisión lingüística: Pedro-Emilio Fernández Cocero, Redactor de la Serie: Seyyed Hossein Nasr, Konya: Municipalidad Metropolitana de Konya, 2007, K. Boy, 285+264+352+285+342+367 s.

8. Mesnevî, I-II (2007) çev. Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Akçağ Yay.2004; İstanbul: Yeni Şafak Kültür Armağanı, 2004; Düzeltilmiş 2. baskı, I-III, Ankara: Akçağ Yay.2007, O. Boy, 447+470+502 s.; I-III, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Md., 2007, K. Boy, 451+478+506 s.; (Tam Metin, Tek Cilt), Ankara: Akçağ Yay.2007, 888 s.; 2010, 888 s.; 2011, O. Boy, 888 s.

9. *Mesnevî'den Hikâyeler* (2007) Hzl. Sinan Yağmur, Konya: Esra Yay. 2007, Cep Boy, 152 s

10. *Mesnevî'den Seçme Hikâyeler* (2007) hzl. Raşit Aker, İstanbul: Romantik Kitap, 2007, 96 s.

11. *Mesnevîja* III-VI (2007) prijevod s engleskog: Velid Imamovič, Buybook, Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2004–2007, O. Boy, 487+428+486+531 s.

12. *Mevlânâ İklimi* (2007) 2007 Dünya Mevlânâ Yılı Onuruna Mesnevî'den Has Nümalar, İstanbul: Turk Yay.2006, 90 s.

13. *Mevlânâ ve Günümüz Türkçesiyle Şiirleri* (2007) Metin: Beşir Ayvazoğlu, Günümüz Türkçesiyle Şiirler Söyleyen: Refik Durbaş, İstanbul: Boyut Yay.2007, K. Boy, 144 s.

14. *Mevlânâ ve Mesnevî'den Seçmeler* (2007) hzl. Hülya Balçok, Trabzon: Trabzon Valiliği Kültür Yay.2007, K. Boy, 188 s.

15. Mevlânâ, *Hepimiz Mevlânâyız* (2007) hzl. Bayram Altıntaş, İstanbul: Cihan Yay.2007.

16. Mevlânâ'dan 100 Bilgelik Hikâyesi (2007) hzl. Idries Shah, çev. Meral Bolak, İstanbul: Doğan Müzik, 2007, 160 s. (The Hundred Tales of Wisdom, 2007 adlı eserin çevirisi)

17. *Mevlânâ'dan Düşündüren Sözler* (2007) Konularına Göre Derlenmiş, Hzl. Şaban Karaköse, İstanbul: Yakamoz Araştırma, 455 S.; İstanbul: Yediveren Yay.2011, 450 S

18. *Mevlânâ'dan Gençlere Hikâyeler ve Sorular*, 1-2 (2007) hzl. Semih Yolaçan, İstanbul: Erkam Yay. 168 s.

19. *Mevlânâ'dan Hikayeler* (2007) Geçmişten Günümüze Gönülleri Aydınlatan, hzl. Abdüllatif Erdoğan, İstanbul: Ares Kitap, 2005, 160 s.; Akis Kitap, 160 s.

20. Mîrzâ M.(2007) 'Alî Rizâ, *Kur'ân der-Mesnevî,* Cild-i Evvel-Medhal, Tahran: Pejûhişgâh-i Ulûm-i İnsânî ve Mutâleât-i Ferhengî, 1386hş./2007, O. Boy, 216 s.

21. Seccâdî, S.A.M. (2007) *Mesnevî-i Ma'nevî ez-Nigâhî Dîger,* Tahran: Mu'essese-i Pejûhişî-i Hikmet ve Felsefe-i İran, 1386hş./2007, O. Boy, 530 s

22. *Selections From Mathnawi of Rûmî* (Selections from Great Works of Mawlana Jalal Al-Din Rûmî-1) (2007) editör: Harun Yıldız, Konya: Rûmî Publishing House, 2007, K. Boy, 183 s.

23. *The Masnavi (Book Two)* (2007) *translated with an Introduction and Notes by Jawid Mojaddedi,* Oxford University Press, 2007, K. Boy, XXXII+257 s.

24. *The Mathnawî of Jalâladdîn Rûmî* (2007) edited and translation: Reynold A. Nicholson-simplified and translation: Saim Kayadibi, Konya: Tablet Basım Yay.2007; 2012, O Boy, 960 s.

25. Türkmen, E. (2007) *Mevlâna'nın Mesnevî'sinin Evrenselliği*, İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yay.2007, O. Boy, 159 s

26. Utku, M. (2007) *Mesnevî'den Gönüle Hayat Bahşeden Nefesler*, Bursa: Uludağ Yay.2007, K. Boy, 232 s.

1.3.2. Tekrar Yayımlanan Türkçe Eserler (Tam Metin, Seçki, Hikâye ve Çeviriler)

Mesnevî (Tam Metin)

1. Rûmî (2007) *Mesnevî (3 Kitap Takım Ciltsiz)*, (hzl. Adnan Karaismailoğlu), Ankara: Akçağ Yay.2.bs.

2. Rûmî (2007) *Mesnevî (Tam Metin Tek Cilt)*, (çev. Adnan Karaismailoğlu), Ankara: Akçağ Yay.4.bs.

3. Rûmî (2007) *Mesnevî,* (çev. Veled Çelebi İzbudak, gözden geçiren: Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul: Doğan Kitap Yay.

a. ***Mesnevî (Seçkiler)***

1. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (2007) *Mesnevî'den Seçmeler*, (hzl. Hasan Selim Hacıoğlu), İstanbul: İskele Yay.3. bs.

2. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (2007) *Mesnevî-i Şerîf (Ciltli)*, (çev. Süleyman Nahîfî, sadeleştiren: Âmil Çelebioğlu), İstanbul: Timaş Yay.2.bs.

3. Atalay, Mehmet - KARABEY, Turgut, (2007), *Şerh-i Cezire-i Mesnevî: Şeyh Gâlip*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.2.bs.

4. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, (2007) *Mesnevî'den Seçmeler*, (hzl. Hülya Balçok), İstanbul: Trabzon Valiliği Kültür Yay.2.bs.

Mesnevî (Hikâyeler)

1. Rûmî (2007), *Mesnevî'den Çocuklara Seçme Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 2.bs.

2. Rûmî (2007) *Mevlânâ'dan Hikâyeler / Stories From Mevlânâ*, (hzl. Ahmet Efe, İngilizce çev. Sami Çavuşoğlu), İstanbul: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.4.bs.

3. Rûmî (2007) *Mevlânâ'dan Masallar*, (hzl. Nefise Atçakarlar), İstanbul: Timaş Yay.2. bs.

4. Rûmî (2007) *Bütün Öyküleriyle Mesnevî-i Şerîf*, (hzl. Boğaç Babür Turna), İstanbul: Özgür Yay.2.bs.

Dîvân-ı Kebîr (Seçkiler)

3. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (2007) *Dîvân-ı Kebîr'den Seçmeler,* (hzl. Abdülbaki Gölpınarlı), Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.2.bs.

Fîhi Mâ Fîh (Tam Metin)

1. Rûmî (2007) *Fîhi Mâ Fîh*, (çev. Meliha Ülker Anbarcıoğlu), İstanbul: Ataç Yay.2.bs.

2. Rûmî (2007) *Fîhi Mâ Fîh*, (çev. Ahmed Avni Konuk), İstanbul: İz Yay.7.bs.

Fîhi Mâ Fîh (Seçkiler)

1. Rûmî (2007) *Fîhi Mâ-Fîh'ten Seçmeler*, (hzl. Abdülbaki Gölpınarlı), Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.2.bs

Mecalîs-i Seb'a ve Mektûbât (Seçkiler)

1. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, (2007) *Mecâlis-i Seb'a ve Mektûbât'tan Seçmeler*, (hzl. Abdülbaki Gölpınarlı), Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.2.bs.

Bütün Eserlerinden Seçmeler

1. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (2007) *Mevlânâ Celâleddin Rûmi Bütün Eserleri Seçmeler*, (hzl. Yakup Şafak), Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.2.bs.

1.3.3. Çeviri ve Seçmeler (Türkçe, Doğu Dilleri ve Batı Dilleri)

Dîvân-I Kebîr Üzerine Yayınlanan Eserler

Türkçe

Çeviri ve Seçmeler

1. *Mevlânâ Aşkın Kitabı* (2007) der. Coleman Barks çev. Züleyha Geels, İstanbul: Doğan Kitap, 2007, O. Boy, 188 s. (Rûmî The Book of Love, 2003 adlı eserin çevrisi)

Doğu Dilleri

Çeviri ve Seçmeler

1. *Guzîde-i Gazelliyyât-i Kulliyât-i Şems-i Tebrîzî* (2007) mukaddime, bâz-nigerî ve kûşiş: Muhammed Halîm-i Tenvîr, çâp-i evvel, Vezâret-i İttilâ'ât ve Ferheng-i Cumhûrî-i İslâmî-i Afganistan, Kabil: Matba'a-i Sanâtî-i Hâlid, 1386hş./2007, K. Boy, 726 s.

Diğer Çalışmalar

Şems-i -i Ferhengistân (Mecmû'a) (2007) *Debîr-i Mecmû'a*: Mehdî-i Huseynî, Tahran: İntişârât-i Ferhengistân-i Huner, 1386hş./2007, B. Boy, 111 Gazel-111 Resim

Batı Dilleri

Çeviri ve Seçmeler

2. *Selections From Diwan-ı Kabir of Rûmî* (Selections from Great Works of Mawlana Jalal Al-Din Rûmî-2) (2007) by Bekir Şahin, translated into English by Nurullah Koltaş, Konya: Rûmî Publishing House, 2007, K. Boy, 183 s.

Şerhler ve Diğer Çalışmalar

1. Mevlânâ (2007) Gazel, çev. V. L. Derzhavin, Moskova, 1951

Fîhi Mâ Fîh Üzerine Yayınlanan Eserler

Türkçe

Çeviri ve Seçmeler

2. *Fîhi Mâ Fîh* (2007) çev. Meliha Ülker Tarıkâhya (Anbarcıoğlu), İstanbul: Maarif Vekaleti, 1954; 2. baskı, İstanbul: Maarif Bsm., 1958; 3. baskı, MEB Yay.1969; 1974; 1985; 1990; Konya: Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, 2006, 221 s.; İstanbul: Ataç Yay.2007; 2009, O. Boy, 279 s.

3. *Fîhi Mâ Fîh'ten Seçmeler* (2007)hzl. Sezai Küçük, Konya: Rûmî Yay.2007, K. Boy, 176 s.

4. *Rûmî Hikmetleri* (2007) İçindekiler İçindedir (Fîhi Mâfîh), tercüme: Hürmet-can Fikret, Sincan 2007, K. Boy, 264 s.

Batı Dilleri

Çeviri ve Seçmeler

1. *Selections From Discourses of Rûmî* (Selections from Great Works of Mawlana Jalal Al-Din Rûmî-4) (2007)by Sezai Küçük, Konya: Rûmî Publishing House, 2007, K. Boy, 181 s.

Mecâlis-İ Seb'a Üzerine Yayınlanan Eserler

Türkçe

Çeviri ve Seçmeler

1. *Yedi Meclis -Mecâlis-i Seb'a* (2007) Farsçadan çev. Hicabi Kırlangıç, İstanbul: Ney Yay.2007, K. Boy, 190 s.; Kurtuba Kitap, 2010, K. Boy, 174 s.

Batı Dilleri

Çeviri ve Seçmeler

5. *Seven Sermons of Rûmî* (2007) (Selections from Great Works of Mawlana Jalal Al-Din Rûmî-3), by Dilâver Gürer, Konya: Rûmî Publishing House, 2007, K. Boy, 212 s.

Rubâ'îler Üzerine Yayınlanan Eserler

Türkçe

Çeviri ve Seçmeler

4. *Sırların Dili –Bütün Rubailer* (2007) çev. Ziya Avşar, Konya: Kökler Yay.2007, O. Boy, 590 s. (Manzum Türkçe çeviri)

1.4 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak 2007 Yilinda İlk Kez Yayımlanan Türkçe Eserler

1.4.1. Mevlânâ Ve Mevlevîlik İle İlgili İlk Kez Yayımlanmış Türkçe Eserler

1. Akar, M. (2007) *Mevlânâ'yı Okurken Bediüzzaman Dinlemek* / Semâ Ve Nur, İstanbul: Nesil Yay. 208 S.

2. Akay, H. (2007)İlyas Subaşı, *Mevlânâ'nın Dayanılmaz Davetine Katılmak*, İstanbul: 3f Yay. K. Boy, 203 S. (Hammer-Purgstall, Friedrich Rückert Ve Annemarie Schimmel Örneğinde)

3. Altınok, B. Y.(2007) *Aşk Sultanı Mevlâna*, İstanbul: Detay Yay.2013, K. Boy, 288 S.

4. Altıntaş, R. (2007) *Mevlânâ'da Gönül Kelamı*, 1. Baskı, İstanbul: Vefa Yay.2007, K. Boy, 147 S

5. Ankaravi, İ. (2007) *Nisâbü'l-Mevlevî: Mevlevîlik Yolunun Esasları*, Mütercim: Tâhirü'l-Mevlevî, Hzl. Bekir Şahin, 1. Baskı, İstanbul: Damla Yay.2007, K. Boy, 223 S.; Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Md., 2007, K. Boy, 208 S.

6. Ankaravi, İ. (2007) *Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi* (Makâsıd-I Âliyye Fî Şerhi't-Tâ'iyye), Hzl. Mehmet Demirci, İstanbul: Vefa Yay.2007, 482 S.

7. Artam, G. (2007) Mevlevî Tarikatı'nın Klasik Öncesi Dönemi (13-17. Yüzyıllar), 1. Baskı, İstanbul: Tarih Encümeni Yay 184 S.

8. Âsitâne: *Dergâh-I Mevlânâ Albümü* / 800. Yıldönümü Armağanı, Hzl. Naci Bakırcı, Editör: Harun Yıldız-Sezai Küçük, Konya: Rûmî Yay.2007, O. Boy, Xıı+282 S.

9. Ayan, H. (2007) *Derviş Mahmûd-I Mesnevî-Han Sevâkıb-I Menâkıb*, Konya: Rûmî Yay.

10. Aydın, S. (2007)*İncilâ Huzmeleri Mevlânâ'nın Gönül Mektebinden*, Konya: Nüve Kültür Merkezi Yay. K. Boy, 2007, 272 S.

11. Bahadır, E. (2007) *Aşk Dile Gelince*, 1. Baskı, Konya: Tablet Yay.2007, K. Boy, 230 S.

12. Benazus, H. (2007) Mevlânâ Felsefesi / Çağlar Ötesini Aydınlatan Işık, Editör: D. Ali Gültekin, 1. Baskı, İstanbul: Bizim Kitaplar Yay.2007; 2. Baskı, 2008; 2012, K. Boy, 368 S.

13. Ceylan, S. G.(2007) *Mevlânâ Seni Seviyor*, İstanbul: Truva Yay.2007, K. Boy, 176 S.

14. Çetinkaya, B. A. (2007) *Şems-Mevlânâ Dostluğu* / Benlik Duvarından Kerpiç Koparmak, 1. Baskı, İstanbul: İnsan Yay.2007, 180 S.

15. Ekici, C. (2007) *Osmanlı Belgelerinde Konya Ve Mevlevîlik*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

16. Erkul, M. (2007) *Aşk-Ia Mevlânâ / Aşka Dair Sözler*, İstanbul: Akış Yay.2007, O. Boy, 139 S.

17. Esen, A. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin İktisat Anlayışı*, Konya: Rûmî Yay.2007, K. Boy, 199 S. 2012, 194 S.

18. Güneş, M.(2007) *Gönül Çağlayanı Hz. Mevlânâ: Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Türk Edebiyatı Üzerindeki Etkisi Ve Seçme Öyküler*, İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2007, K. Boy, 131 S.

19. Gürer, D.(2007) *Düşünce Ve Kültürde Tasavvuf*, İstanbul: Ensar Neşriyat

20. Halıcı, N. (2007) *Mevlevî Mutfağı*, İstanbul: Metro Kültür Yay.

21. Helminski, K.(2007) *Mevlânâ Felsefesi (Mevlânâ 80 Yaşında),* Çev. Enver Günsel, İstanbul: Pegasus Yay. 232 S.

22. Hz. Mevlâna / *İstifli Hat Levhaları Albümü* (2007) Editör: Bekir Şahin, Fotoğraflar: Ahmet Kuş – Feyzi Şimşek – İbrahim Dıvarcı, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Md. 2007, B. Boy, 92 S

23. Işın, E. (2007) *Saltanatın Dervişleri, Dervişlerin Saltanatı İstanbul'da Mevlevîlik (The Dervishes Of Sovereignty, The Sovereignty Of Dervishes The Mevlevî Order İn İstanbul),* İstanbul: Suna Ve İnan Kıraç Vakfı Yay.

24. Jamal, A. (2007) *Gündelik Hayatta Mevlânâ Ve Sufizm*, İstanbul: Pegasus Yay.2007, K. Boy, 192

25. Karaismailoğlu, A.(2007) *Mevlânâ'nın Gözüyle… –İnsan Ve Toplum–*, Ankara: Hizmet-İş Sendikası Yay.2007, K. Boy, 200 S.; 2. Baskı, Akçağ Yay.2011, K. Boy, 160 S.

26. Kemikli, B. (2007) *Sufi, Aşk Ve Ölüm*, İstanbul: Sütun Yay.

27. Konyalı, A. (2007) *Üç Kelimelik Ömür "Hamdım, Piştim, Yandım":* Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin Hayatı, 1. Baskı, Konya: Rûmî Yay.2007, K. Boy, 149 S.

28. Kuds, S. (2007) *Kimya Hatun / Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî'nin Hareminden*, Çev. Veysel Başçı, İstanbul: Sonsuz Kitap Yay.2007, K. Boy, 304 S.

29. Kukul, M. H. (2007) *Mevlâna Eşiğinde*, Ankara: Kalemdâr Mtb., 2007, K. Boy, 74 S.

30. Küçük, S. (2007) Mevlevîliğin Son Yüzyılı, İstanbul: Simurg Yay.2003; Vefa Yay.2007, 496 S.

31. Muhammedi, K. (2007) *Mevlânâ Ve Akıl*, İstanbul: İnkılâp Yay.2007, K. Boy, 96 S.

32. Osman. B.(2007) *Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hayatı, Mesleği,* İstanbul: Mahmud Bey Mtb. 1324; Evkaf Mtb. 1336/1918; (Mevlânâ Celâleddin Rumî: Hayatı Ve Yolu Adıyla), Hzl. Dilâver Gürer, Konya: Rûmî Yay.2007, Cep Boy, 111 S.

33. Osmanlı Belgelerinde *Konya Ve Mevlevîlik* (2007) Editörler: Cevat Ekici – Hasan Yaşar, Konya: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü – Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007, O. Boy, Vıı+93 S. (Sergi Kataloğu)

34. Pala, İ. (2007) *Mevlânâ*, İstanbul: Kapı Yay.2007; 2012, K. Boy, 120 S.

35. Reca, Ö. F. (2007) *Mevlânâ İle Ruhun Uyanışı & Mevlânâ Öğretisinde Bireysel Gelişim Yöntemleri,* İstanbul: Akis Kitap, 2007, 128 S.

36. Saltanatın Dervişleri (2007) *Dervişlerin Saltanatı: İstanbul'da Mevlevîlik (The Dervishes Of Sovereignty The Sovereighty Of Dervishes The Mevlevî Order İn Istanbul),* Kollektif, Çev. Melis Şeyhun, Der. Ekrem Işın, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2007, O. Boy, 274 S.

37. Seyhan, E. (2007) *Tasavvuf Edebiyatında Mevlânâ Ve Mevlevî*, Bursa: Sır Yay.

38. Sezer, K. (2007) *Bugünü Mevlânâ İle Anlamak: Aşk Olsun Barış Olsun*, İstanbul: Nokta Yay.2007, 160 S.

39. Soysal, S. (2007) *Derviş Sofraları: Tasavvufta Yeme İçme Kültürü Ve Sofra Adabı*, İstanbul: Doğan Kitap Yay.

40. Sudaki Kitap (2007) *Bahaeddin'den Oğlu Mevlânâ'ya Öğütler*, Der. Coleman Barks – John Moyne, Çev. Özgür Atılım Turan, İstanbul: Doğan Kitap, 2007, O. Boy, 151 S.

41. Şafak, Y. (2007) *Feridun Nâfiz Uzluk'a Gönderilen Mevlevî Mektupları* (Veled Çelebi-Ahmed Remzi-Tâhirü'l-Mevlevî), Konya: Tekin Kitabevi, 2007, K. Boy, 188 S.

42. Şafak, Y. (2007) *Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay. Konya 2007, K. Boy, 39 S.

43. Tafazzulî, E.(2007) *Mevlânâ Dergâhı'nda Dervişlerin Semâı*, Çev. Ahmet Çelik, İstanbul: Beyzakitap Yay.2007, K. Boy, 319 S.

44. Ürkmez, M. (2007) *Gönül Bahçesinde Mevlâna*, Konya İl Kültür Ve Turizm Md. No. 66, Konya 2005, K. Boy, 159 S.; İstanbul: Nesil Yay.2007, K. Boy, 208 S.

45. Yaşar, S. (2007) *İctihad Hattında Mevlânâ Ve Bediüzzaman*, İstanbul: Nesil Yay.2007, K. Boy, 139 S.

46. Yazıcı, Y. (2007) *Gönüller Sultanı Mevlânâ*, İstanbul: Kavim Yay.2007, K. Boy, 240 S.

47. Yeniterzi, E. (2007) *Sevginin Evrensel Mühendisi Mevlâna* (Güncel Yorumlarla), Konya: Tmmob Makina Mühendisleri Odası Konya Şubesi, 2007, K. Boy, 208 S. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.2010; 2011, K. Boy, 241 S.

48. Yöndemli, F. (2007) *Mevlevîlikte SemâVe Musıki*, İstanbul: Nüve Kültür Merkezi (Nkm) Yay.

49. Yüksek, Ö. (2007)*Sessizce Dön / Mevlânâ'nın İzinde Belh'ten Anadolu'ya*, İstanbul: Doğan Kitapçılık O. Boy, 208 S.

1.4.2. Mevlevîhaneler Konulu İlk Kez Yayımlanmış Türkçe Eserler

1. ERKE, A. Ülker, (2007), *Âlem Dönüyor (Minyatürler ile Mevlevîhâneler)*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.

1.4.3. Mevlevî Şahsiyetler İle İlgili İlk Kez Yayımlanmış Çalışmalar

1. ÇETİNKAYA, B.A. (2007) *Şems-Mevlânâ Dostluğu Benlik Duvarından Kerpiç Koparmak*, İstanbul: İnsan Yay.

2. ÜRKMEZ, M. (2007) *Şems-i Tebrizî*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay.

1.5 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak 2007 Yılında Tekrar Yayımlanan Türkçe Eserler

1.5.1. Mevlânâ Ve Mevlevîlik İle İlgili Tekrar Yayımlanmış Türkçe Eserler

1. Aydın, M.(2007) *Mevlânâ Ve Sufizm*, İstanbul: Nkm Yay.5.Bs.

2. Benazus, H. (2007) *Çağlar Ötesini Aydınlatan Işık Mevlânâ Felsefesi*, İstanbul: Bizim Kitaplar Yay.2.Bs.

3. Ceylan, S.G. (2007) *Mevlânâ Seni Seviyor*, İstanbul: Truva Yay.2.Bs.

4. Kabaklı, A. (2007) *Çağlara Hükmedenler*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay.4.Bs.

5. Karatay Belediyesi (2007) *Konya'dan Dünya'ya Mevlânâ Ve Mevlevîlik*, (Ed. Nuri Şimşekler), Konya: Karatay Belediyesi, 2.Bs.

6. Küçük, S. (2007) *Mevlevîliğin Son Yüzyılı*, İstanbul: Vefa Yay. İstanbul, 2. Bs.

7. Manisa Belediyesi (2007) *Osmanlı Taşrasında Kadın, Şair, Mevlevî Olmak: Tevhîde Hanım Ve Dîvânı*, (Hzl. Gürol Pehlivan – Vd.), Manisa: Manisa Belediyesi Kültür Yay.2.Bs.

8. Okuyucu, C. (2007) *İçimizdeki Mevlânâ*, İstanbul: Hayat Yayın Grubu, 3.Bs.

9. Okuyucu, C. (2007) *Mevlânâ Konuşuyor*, İstanbul: Hayat Yayın Grubu, 3.Bs.

10. Olgunlu, A.C. (2007) *Ana Tanrıçadan Mevlânâ'ya*, İstanbul: Karakutu Yay.3.Bs.

11. Özdamar, M. (2007) *İnsanlığın Piri Hz. Mevlânâ*, İstanbul: Kırk Kandil Yay.2.Bs.

12. Pala, İ. (2007) *Mevlânâ*, İstanbul: Kapı Yay.3.Bs.

13. Panayotopulos, I. M. (2007) *Benzersiz Mevlânâ*, (Yunanca Aslından Çev. Kriton Dinçmen), İstanbul: Arion Yayınevi, 3.Bs.

14. Subaşı, M.İ. (2007) *Batı'daki Mevlânâ*, İstanbul: Nesil Yay.2.Bs.

15. Şahin, B. (2007) *Nisâbü'l-Mevlevî*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.3.Bs.

16. Ürkmez, M. (2007) *Gönül Bahçesinde Mevlânâ*, İstanbul: Nesil Yay.2.Bs.

17. Yücebaş, H. (2007) *Edebiyatımızda Mevlânâ*, İstanbul: Leyla İle Mecnun Yay.3.Bs.

1.5.2. Mevlevî Şahsiyetler İle İlgili Tekrar Yayımlanmış Türkçe Eserler

1. Aydoğan, E./ Sarper M., (2007), *Mevlânâ Celâleddin Rûmî: Gönül Sabahına Doğan Ulu Sözler 60 Beyit, 60 Minyatür*, İstanbul: Alfa Yay.2.Bs.

2. Efe, A. (2007) *Âh Mine'l-Aşk Mevlânâ Ummânı / Oh, Love! Ocean Of Mevlânâ,* (Hzl. Ahmet Efe) İstanbul: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.4.Bs.

3. Efe, A. (2007) *Can Konağı: Mevlânâ Gülşeninde Seyran / The House Of Life: In The Rose Garden Of Mevlânâ*, (Hzl. Ahmet Efe, İngilizce Çev. Mustafa Sabri Bilici), İstanbul: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.4.Bs.

4. Efe, A. (2007) *Minyatürlerle Hz. Mevlânâ Ve Ailesi / Mevlânâ His Family And Friends İn Miniatures*, (Hzl. Ahmet Efe, İngilizce Çev. Sami Çavuşoğlu), İstanbul: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.4.Bs.

5. Efe, A. (2007) *Yedi Öğüt*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.2.Bs

6. Gençosman, M.N. (2007) Şems-İ Tebrîzî, *Makâlât*, İstanbul: Ataç Yay.3.Bs.

1.5.3. Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak Tekrar Yayımlanan Doğu Dillerindeki Eserler

1. Meier, F. (2007) Bahâ Veled ve Hutût-i Aslî-i Hayât ve İrfân-i û, trc. Mihr Âfâk-i Bayburdî, Tahran: Surûş, 1385hş. O. Boy, 554 s.

2. Sipehsâlâr, F. (2007) Risâle-i Sipehsâlâr (Kohenterîn Sened der-bâre-i Zindegînâme-i Mevlevî), mukaddime, tashîh ve ta'lîkât: Muhammed-i Efşîn Vefâyî, Tahran: Sohan, 1385hş. O. Boy, 246 s.

1.5.4 Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlevî Şahsiyetler Ve Diğer Çalışmalarla İlgili Olarak Tekrar Yayımlanan Batı Dillerindeki Eserler

1- Okuyucu, C. (2007) Rûmî: Biography and Message, New Jersey, USA: The Light Publications, O. Boy, 135 p. (Originally published in Turkey as *Mevlânâ* in 2007)

2- Şafak, Y. (2007) Mawlana Jalaleddin-i Rûmî, çev. M. Saim Kayadibi, Konya: Büyükşehir Belediyesi

1.6 2007 Yılında Mevlânâ Konulu Yabancı Dillerden Türkçeye Tercüme Edilen Eserler

1.6.1. İngilizceden Türkçeye Tercüme Çalışmalar

1. Barks, C. - Moyne, J.(2007) *Sudaki Kitap: Bahaeddin'den Oğlu Mevlânâ'ya Öğütler,* (Çev. Özgür Atılım Turan), İstanbul: Doğan Kitap Yay.

2. Barks, C. (2007) *Mevlânâ Aşkın Kitabı* (Çev. Züleyha Geels), İstanbul: Doğan Kitap Yay.

3. Helminski, K. (2007) *Mevlânâ Felsefesi*, (Hzl., Çev. Enver Günsel), İstanbul: Pegasus Yay.

4. Jamal, A. (2007) *Gündelik Hayatta Mevlânâ Ve Sufizm*, (Çev. Yusuf Tan), İstanbul: Pegasus Yay.

5. Klotz, N.D. (2007) *Sufi'nin Hayat Rehberi*, (Çev. Züleyha Geels), İstanbul: Doğan Kitap Yay.

6. Shah, İ. (2007) *Mevlânâ'dan 100 Bilgelik Hikâyesi*, (Çev. Meral Bolak), İstanbul: D&R Yay.

7. Shah, İ. (2007) *Sufi'nin Yolu,* (Çev. Nurullah Yakut), İstanbul: Doğan Kitap Yay. Farsçadan Türkçeye Tercüme Çalışmalar

8. Kuds, S. (2007) *Kimya Hatun (Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Hareminden)*, (Çev. Veysel Başçı), İstanbul: Yakamoz Yay

9. Pürcevadi, N. - Zerrinkub, A. (2007) *Mevlânâ'nın Dünyası*, (Çev. Ertuğrul Ertekin), Ankara: Birleşik Yay.

10. Tafazzulı, E. (2007) *Mevlânâ Dergâhı'nda Dervişlerin Semâı,* (Trc. Ahmet Çelik), İstanbul: Beyza Kitap.

1.6.2 Arapçadan Türkçeye Tercüme Çalışmalar

1- En-Nedvi, E. (2007) *Hazreti Mevlânâ (Aşk, Sabır, Sevgi, Hoşgörü*, (Çev. Yusuf Karaca), İstanbul: Kayıhan Yay.

2- Muhammedî, K. (2007) *Mevlânâ Ve Akıl*, (Çev. Vahdettin İnce), İstanbul: İnkılab Yay.

1.7 2007 Yılında Mevlânâ Konulu Yayımlanan Diğer Eserler

1.7.1. Mevlânâ Konulu Yayımlanan Kitaplar

1- 2007 MevlânâYılı 1. Uluslararası Fotoğraf Yarışması (2007) 1. International Photograpy Competition For 2007 Year Of Mevlânâ/ T. C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü.Sorumlu(Lar) 2007 MevlânâYılı Uluslararası Fotoğraf Yarışması (1: 2007: Konya.) Konya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü. Baskı: 1. Bs.: Baskı ; Edebi Biçim:Yayıncı: Konya : Konya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, 2007

2. Ağırbaşlı A. (2007) Mevlâna Celâleddin Rumî, Doğumunun 800. Yılında Hz. Mevlânâ'dan Güzel Sözler = A Selected Beatiful Speechs From Hz. MevlânâAt 800 Years Birth Anniversary / Derleyen/Miscellany: Ahmet; Translator: Mazlum Öztürk. Konya : [Yayl. Y.].

3. Ah Mine'l-Aşk (2007) : Oh, Love: Ocean Of Mevlânâ/ [MevlânâCelâleddin Rûmî] ; Hazırlayan Ahmet Efe ; [İngilizce Çeviri Sami

Çavuşoğlu].Sorumlu(Lar) MevlânâCelâleddin Rûmî | Çavuşoğlu, Sami | Efe, Ahmet. Baskı: 3. Bs. Materyal Türü: Kitap; Biçim: Baskı; Edebi Biçim:

4. Ahi Evren-MevlânâMücadelesi (2007) : Sosyal Ve Siyasi Boyutlarıyla / Prof. Dr. Mikail Bayram. Sorumlu(Lar) Bayram, Mikail. Baskı: 2. Bs. Materyal Türü: Kitap; İçerik Kodunun, Yapısı: Edebibiçim: Not, Fictionyayıncı.

5. Akay, H. (2007) Mevlana'nın Dayanılmaz Davetine Katılmak: Teilnahme An Die Unwiderstehliche Einladung Von Mevlânâ, : (Hammer, Rückert, Schimmelin Alımlamasıyla Mevlânâ) / Hasan Akay, İlyas Öztürk. İstanbul: 3f Yayınevi, 2007. 2

6. Akgöl, M. (2007) "Ankara Mevlevîhânesi", Konya Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi, Damla Ofset Basım, Konya, Sayı 235, S. 43

7. Akkaya, B. (2007) Mevlâna'dan Seçme Akış Yayınları.

8. Akpınar, A. (2007) Mevlânâ Gözüyle Kur'ân'a Bakış. Ankara: Nasihat Yayınları, 2007.

9. Arabacı, C. (2007) "Mevlâna'ya Batıdan Bakmak", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 323-326

10. Arasteh, A. R. (2007) , Aşkta Ve Yaratıcılıkta Yeniden Doğuş: Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Kişilik Çözümlemesi / A. Reza Arasteh; Önsöz: Erich Fromm; Çevirenler: Bekir Demirkol, İbrahim Özdemir. Ankara: Kitâbiyât, 2007.

11. Artam, G. (2007) Osmanlı Devleti'nde Mevlevî Tarikatı'nın Klasik Öncesi Dönemi (13-17. Yüzyıllar). İstanbul: Tarih Encümeni

12. Asrar, A. (2007) "Pakistan Ve Mevlâna Celâleddin Rûmi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 305-308

13. Atasoy, N. (2007) Mevlevîyye Tarikatı'nda Giyim, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.İstanbul: Mas Mtb., 2007, S. 198-213.

14. Atçakarlar, N. (2007) Mevlâna-Sevgi Güneşi, İst., Timaş Yay.

15. Aydın, M. (2007) Mevlâna Ve Sufizm, Konya, Nüve Kültür Merkezi Yay.

16. Ayvazoğlu, B. (2007) Mevlâna Ve Günümüz Türkçesiyle Şiirleri, Boyut Yayın Grubu.

17. Ayvazoğlu, B. (2007) Ney'in Sırrı., İstanbul : Kapı Yayınları, 2007.

18. Bahn, S. (2007) "Modern Batı Dünyasında Mevlâna'nın Önemi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 319-322

19. Bakırcı, N. (2007) Dergâh-I Mevlâna Albümü – Asitane, Rûmî Yayınları.

20. Barks, Coleman (2007) Aşkın Kitabı (Rûmî The Book Of Love), Doğan Kitapçılık.

21. Baş, N. (2007) Mana Ve Mefhumlayla Mesnevî'den Parıltılar [Hazırlayan] MevlânâCelâleddin Rûmî | Baş, Nuri.Baskı: 2. Bs.Materyal Türü: Biçim: Baskı ; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: Konya : Büyük Selçuklu Kültür Ve Eğitim Vakfı,.

22. Başçı, N. (2007) Mevlâna'dan Çocuklara Masallar, Lamia Yayınları.

23. Behçet, O. (2007) Mevlâna Celâleddin Rûmî (Hayatı Ve Yolu), Rûmî Yayınları.

24. Bektaş, M. (2007) "Hz. Mevlâna'yı Anma Törenleri Ve İl Kültür Müdürlüğü", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 335-338

25. Benazus, H. (2007)Mevlâna Felsefesi – Çağlar Ötesini Aydınlatan Işık, Bizim Kitaplar Yayınevi.

26. Bursevi, İ.H. (2007) Mesnevî Şerhi, İnsan Yayınları.

27. Büyükbayraktar M. (2007) Hz. Mevlânâ'nın Hocası Şems-İ Tebrizi ,, Konya : [Yayl.Y.], 2007, (Damla Ofset)

28. Büyükkörükçü, T. (2007) "Mevlâna'nın İslam Ve Tasavvuf Anlayışı", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 97-100

29. Can, Ş. (2007) "Hz. Mevlâna'nın Evrensel Görüşü", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 87- 92

30. Can, Ş. (2007), Les Fondements De La Pensee De Rûmî: Une Perspective Sufi Mevlevî / Şefik Can; Preface De: M. Fethullah Gülen, Ouagadougou Burkina Faso: Işık Yayınları, 2007.

31. Can, Ş. (2007) MevlânâDjalaleddin Rûmî, Moskva: Novıy Svet, 2007. Azevedo, Patrícia, Çev. Rûmî E A Sua Caminhada Sufi Do Amor / Tradução: Patrícia Azevedo, New Jersey: Light.

32. Ceylan, S.G. (2007) Mevlâna Seni Seviyor, İst., Truva Yay.

33. Çavuşoğlu A. (2007) Minyatürlerle Hz. MevlânâVe Ailesi, Mevlânâ, His Family And Friends İn Miniatures, İngilizce Çeviri Sami Çavuşoğlu.Baskı: 3. Bs. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı: Konya: Konya Valiliği.

34. Çelebioğlu, A. (2007) Mesnevî-İ Şerif, Timaş Yayınları.

35. Çelik, İ. (2007) Abidin Paşa'nın Mesnevî Şerhi, Vefa Yayınları.

36. Çetinkaya, B.A. (2007) Okyanusların (Şems Ve Mevlânâ'nın) Kavuşması: Sevgi Ve Dostluğun Nirengi Noktası., Bilim Ve Ütopya Cilt.14 , Sayı.162 Sayfa.24 - 33 Ss. 2007

37. Çetinkaya, B.A. (2007) Şems-Mevlâna Dostluğu, İnsanyayınları.

38. Çınar, Aliye "Mevlâna Ve Tillich'te Varlık Değer Birliği" Kitap

39. Çıpan, M. (2007) "Mevlevîlik Terimleri", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 165-178

40. Dağlarca F.H. (2007) Tasavvufun Güncel Önemi Ve Yunus Emre, 800. Doğum Gününde Mevlânâ, Elektronik kayıt, Ankara, Vekam.

41. Demirci, M. (2007) Sadreddin Konevi İle Mevlâna Celâleddin

42. Derman, U. (2007) "Mevlevîlik Ve San'at", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 203-212

43. Efe, A. (2207) Can Konağı: MevlânâGülşeninde Seyran = The House Of Life: İn The Rose Garden Of Mevlânâ/ [MevlânâCelâleddin Rûmî] ; ; İngilizce Çeviri Mustafa Sabri Bilici. Materyal Türü: Kitap; Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı.

44. Efe, A. (2007) Mevlânâ'dan Hikâyeler, Stories From Mevlânâ, MevlânâCelâleddin Rûmî; Hazırlayan Ahmet Efe, İngilizce Çeviri Sami Çavuşoğlu ,Sorumlu(Lar) MevlânâCelâleddin Rûmî | Efe, Ahmet | Çavuşoğlu, Sami. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı: Konya: Konya Valiliği

45. Erdoğan E. (2007) Mevlânamüzesi/ Konya: Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

46. Ergin, N.O. (2007) "Batıda Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 313-318

47. Esen, Â. (2007) "Mevlânâ'nın Üretim Ve Çalışmaya Dair Görüşleri", Konya Ticaret Borsası Dergisi, Bahçıvanlar Basımevi, Konya, Ekim- Kasım- Sayı 27, S. 6-13

48. Esen, Â. (2007) Fihi Ma Fih, Ataç Yayınları,

49. Esen, Â. (2007) Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin İktisat Anlayışı, Rûmî Yayınları, 2007

50. Fidan, A.K. (2007) Hikmetleriyle Mesnevî'de Geçen Hikâyeler / [Mevlâna] ; Hazırlayan:. İstanbul: Semerkand.

51. Gölpınarlı, A. (2007) Fihi Ma-Fih / MevlânâCelâleddin Rûmî; Hazırlayan MevlânâCelâleddin Rûmî | Gölpınarlı, Abdülbaki. Baskı: 5. Bs. Materyal Türü: Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: Konya

52. Gölpınarlı, A. (2007) Mecalis-İ Seb'a Ve Mektubat'tan Seçmeler / MevlânâCelâleddin Rûmî ;. Biçim: Baskı ; Edebi Biçim: Not FictionMevlânâ: Aşkın Kitabı / Derleyen Coleman Barks ; Çeviren Züleyha Geels.Sorumlu(Lar) Barks, Coleman | Geels, Züleyha.Baskı: 1. Bs.Materyal Türü: Biçim: Baskı ; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul,:Doğan.

53. Gölpınarlı, A. (2007) Mevlânâ Celal Ed-Din Rumî Muhammed B. Baha Ed-Din Veled, 1207-1273, Mesnevî Tercemesi Ve Şerhi / Terceme Ve Şerheden: Abdülbâki Gölpınarlı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, [2007?].

54. Gündüzalp S. (2007) Mevlâna Celâleddin Rumî, Mesnevî: Mevlânâ'nın Mesnevî'sindan Seçme Öyküler / [Mevlânâ] ; Hazırlayan: Selim Gündüzalp. Esnevî: Mevlânâ'nın Mesnevî'sindan Seçme Öyküler / [Mevlânâ] ; Hazırlayan: Selim Gündüzalp.

55. Güngör, C. (2007) 2007 Yılı Mevlâna Celâleddin Rumî'nin 800. Doğum Yıldönümü Kutlamaları, Konya Sanayi Odası Lonca Dergisi, Ofset Hazırlık Basım, Sayı 25, S. 6-7

56. Gürer, D. (2007) Mevlâna'nın Fikri, Şahsiyetinin Temel Dinamikleri, Meram Belediyesi Mevlâna- Konevi- Meram Kitabı, Efsane Ajans Reklam Yayın Tanıtım, İstanbul, S. 123-127

57. Gürer, D. (2007) Meram Kitabı: Mevlânâ- Konyevi - Meram / Koordinatör Hüsamettin Sönmez; Editörler Prof. Dr. Dr. Dilaver Gürer, Bekir Şahin.Sorumlu(Lar) Sönmez, Hüsamettin | Gürer, Dilaver | Şahin, Bekir. Baskı: 1. Bs. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul: Meram Belediyesi.

58. Gürer, D. (2007) Mevlânâ'nın Şeriatten Hakikate Yükselmesinde Şems-İ Tebrizi'nin Yeri. Kubbealtı Akademi Mecmuası Cilt.36, Sayı.144/Özel Sayı: Hz. Mevlânâ Sayfa.50 - 62 Ss. 2007

59. Gürsel, N. (2007) Yedi Dervişler, Mevlânâ, Hacı Bektaş, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Merkez Efendi, Geyikli Baba Ve Emir Sultan İstanbul: Doğan Kitap.

60. Halıcı, F. (2007) "Japonya'da Mevlâna Sevgisi Uzak Doğu' Ya Ulaşan Barış Ve Hoşgörü", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 327-334

61. Helminski K. (2007) MevlânâFelsefesi / Editör Kabir; İngilizceden Çeviren Enver Günsel. Sorumlu(Lar) Helminski, Kabir | Günsel, Enver. Baskı: 1. Bs. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul: Pegasus, 2007

62. Helminski, K. (2007) Mevlâna Felsefesi (Mevlâna 800 Yaşında), Pegasus Yayınları.

63. İkbâl, C. (2007) "İkbâl Ve Mevlâna", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, 309-312

64. İnançer, T. (2007) "Mevlevî Mûsikisi Ve Semâ Âdabı", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S.191-202

65. İnceoğlu, A. (2007) Mahmure, 800. Doğum Yıldönümünde Mevlânâ / Ayşe Mahmure İnceoğlu. İstanbul : [Yayl. Y.], 2007, (Tor Ofset)

66. İsti'lâmî, M. (2007) "İran'da Mevlâna'nın Tesiri Ve Eserleri Üzerine Yapılan Önemli Çalışmalar", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık.

67. Jamal, A. (2007) Gündelik Hayatta Mevlâna Ve Sufizm, Pegasus Yayınları, 2007

68. Kabaklı, A. (2007) Çağlara Hükmedenler, , İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

69. Kabaklı, A. (2007) Mevlâna / Seçkin Bir Peygamber Vârisi Mevlâna / Yayın Editörü: Ali Budak, Ömer Çetinkaya. İstanbul: Rehber Yayınları, 2007.

70. Kahraman, B. (2007) "Konya Ve Çevresinde Yetişen Tanınmış Mevlevî Şairler Osmanlılar Dönemi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 275-284

71. Kara, M. (2007) Mevlânâ'nin Ya§Ad1ğ1 Yüzy1la G~Nel Bal<L§ Emmuz 2007, Ankara Yayın Tyb

72. Karaçorlu, M.S. (2007) Abidin Paşa Mesnevî Şerhi, İz Yayıncılık.

73. Karaismailoğlu, A. (2007) Mevlânâ'nın Hayatı, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.İstanbul: Mas Mtb., 2007, S. 12-25

74. Karaismailoğlu, A. (2007) "Mevlâna'nın Hayatı Ve Çevresi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 21-30

75. Karaköse, Ş. (2007) Mevlânâ: Ruhsal Yolculuğun Kılavuzu: Mesnevî'den Gönüllere Şifa Veren Hikmetli Sözler .Baskı: 1. Bs. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul: Yakamoz Kitap.

76. Karaköse, Ş. (2007) Mevlâna'dan Düşündüren Sözler, Yakamoz Yayıncılık, 2007

77. Kardam, A. (2007) Hamdım, Piştim, Yandım: Mevlânâ Celâleddin Rûmî / Yazan: Ahmet Kardam; Resimleyen: Ender Dandul. Stanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, 2007.

78. Kayaoğlu, İ. (2007) "Anadolu'da İlk Mevlevîler", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 159-164

79. Kemikli, B. (2007) Mevlâna'nın Kalbine Açılan Kapı – Mesnevî Mektupları, Hayy Kitap.

80. Khalili, M. (2007) Neistan Yolu / Masood Khalili ; Editör: Abdul Qayoom Malikzad., Ankara : Embassy Of Afghanistan, 2007.

81. Kılıç, M.E. (2007) Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî'nin Düşünce Dünyası, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: Mas Mtb. S. 26-29.

82. Konuk, A. A. (2007) Mesnevî-İ Şerif Şerhi, Kitabevi, 2004-2007

83. Konyalı, A. (2007) Üç Kelimelik Ömür (Hz. Mevlâna'nın Hayatı), Konya, Rûmi Yay.

84. Köseoğlu A. (2007) Âlem Dönüyor: Minyatürlerle Mevlevîhaneler = The Universe Whirls: The Mawlawihanas İn Miniatures / Ülker Erke; Hazırlayan Ahmet Köseoğlu; İngilizce Çeviri Nurullah Koltaş.Sorumlu(Lar) Erke, Ülker | Köseoğlu, Ahmet | Koltaş, Nurullah. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul: Konya Valiliği.

85. Kuds, S. (2007) Kimya Hatun – Mevlâna Celâleddin-İ Rûmî'nin Hareminden, Sonsuz Kitap.

86. Kuş, A. (2007) "Kırım Mevlevîhânesi", Konya Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi, Damla Ofset Basım, Konya, Sayı 234, S. 50-51

87. Küçük, O.N. (2007) Mevlâna Ve İktidar – Yöneticilerle İlişkileri, Rûmî Yayınları.

88. Küçük, S. (2007) "Aşkın Mekânları Mevlevîhaneler", Meram Belediyesi Mevlâna- Konevi- Meram Kitabı, Efsane Ajans Reklam Yayın Tanıtım, İstanbul, S. 161-169

89. Küçüktosun, K. (2007) "Mevlâna İçin Söylenmiş Şiirler Xx. Yüzyıl", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 285-294

90. Lermioğlu, A. (2007) "Mevlânâ'nın Çevresindeki Şahsiyetler", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 31-46

91. Meram Kitabı (2007) Münasebetleri Hakkında", Meram Belediyesi Mevlâna-Konevi-, Efsane Ajans Reklam Yayın Tanıtım, İstanbul, S. 179-188

92. Mesnevî-(2007)Tam Metin – Tek Ciltte, Akçağ Yayınları, 2007

93. Mesnevî-(2007)Tam Metin, Akçağ Yayınları

94. Mesnevî, (2007) Doğan Kitapçılık

95. Mesnevî, (2007) Kırkambar Kitaplığı

96. Mesnevî, (2007) Tablet Kitabevi

97. Mesnevî, (2007) Yeni Zamanlar

98. Mesnevî, (2007) Ekim Yayınları

99. Mesnevî, (2007) Ekim Yayınları

100. Mesnevî, (2007) Kaynak Kitaplığı

101. Mesnevî'den Seçmeler (2007) İskele Yayıncılık

102. Mesnevî'den Seçmeler (2007) Mevlânâ; Aruz Ölçüsüyle Çeviren Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu. Sorumlu(Lar) MevlânâCelâleddin Rûmî | Hacıtahiroğlu, Abdullah Öztemiz. Materyal Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı.

103. Mevlânâ Araştırmaları Kültür Ve Sanat Derneği (Maksad) (2007), Mevlânâ, Mesnevî Ve Mevlevîhâneler Sempozyumu (30 Eylül–01 Ekim 2006), (Hzl. Mehmet Veysi Dörtbudak), İstanbul: Mevlânâ Araştırmaları Kültür Ve Sanat Derneği (Maksad) Yay.

104. Mevlâna Bibliyografyası (2007) T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3084, Milli Kütüphane Başkanlığı Yayınları: 2007/1konu Bibliyografyaları Dizisi: 2007/1 (Bu Bibliyografya Unesco Tarafından 2007 Yılının Mevlâna Yılı İlan Edilmesi Nedeniyle Milli Kütüphane Başkanlığı Tarafından Hazırlanmıştır) 2007 Milli Kütüphane Başkanlığı Ankara-Türkiye

105. Mevlâna Celâleddin Rumî (2007) Mesnevî: Seçme Hikâyeler / Mevlânâ. İstanbul: Ailem, 2007.

106. MevlânâPeşrevi (2007) [Optik Ses Kaydı] / Halk Musiki Heyeti, Ankara: Milli Kütüphane Başkanlığı.

107. Mevlâna Ve Kadın (2007) / Metni Hazırlayanlar: Türkkad Yazı Kurulu; Düzenleyenler: Hümanur Bağlı; Fotoğraflar: Aygül Akmanova. Ankara: Türk Kadınları Kültür Derneği İstanbul Şubesi, [2007?].

108. Mevlâna Araştırmaları (2007) Akçağ Yayınları.

109. Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden Seçme Hikâyeler (2007) Hazırlayan M. Sadık Farukî.

110. Muhammedî, K. (2007) Mevlânâ Ve Akıl / Kâzım Muhammedî; Tercüme: Vahdettin İnce, İstanbul: İnkılâb Basım Yayım, 2007.

111. Müren, Z. (2007) 1931-1996 Mevlânâ; Sesimde Şarkısı Aşkın, [Optik Ses Kaydı] / Zeki Müren., Ankara : Milli Kütüphane Başkanlığı, [2007?].

112. Nahifi, N. (2007) Mesnevî-İ Şerif, MevlânâCelâleddin-İ Rûmî; Mütercim Süleyman; Sadeleştiren Prof. Dr. Amil Çelebioğlu Proje Danışmanı Prof. Dr. Nihat Öztoprak.Sorumlu(Lar) MevlânâCelâleddin Rûmî | Süleyman Nahifi | Çelebioğlu, Amil | Öztoprak, Nihat. Baskı: 1. Bs. Materyal Biçim: Baskı; İçerik Kodunun Yapısı: ; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul.

113. Noyan, M.E. (2007) Mesnevî'den Hikâyeler, Video Kaydı, Nakkaş, 2007.

114. Ocak, A.Y. (2007) 1947- Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar, İstanbul: İletişim.

115. Odabaşı, S. (2007) "Hz. Mevlâna'yı Anmak", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 347-352

116. Okuyucu, C. (2007) Rûmî : Biography And Message / Cihan Okuyucu., New Jersey : Light, 2007, (İzmir : Çağlayan A.Ş.)

117. Olgun, T. (2007) Mesnevî Şerhi, Tahirü'l Mevlevî, Şamil Yayınları.

118. Olgunlu, A.C. (2007) Ana Tanrıça'dan Mevlânâ'ya / .Sorumlu(Lar) Olgunlu, Ali Canip. Baskı: 3. Bs. Materyal Türü: Kitap; Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı: İstanbul: Karakutu,2007

119. Özbek, A. (2007) "Bir Eğitimci Olarak Mevlâna", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 101-110

120. Özdamar, M. (2007) Dersaadet Dergâhları / Mustafa Özdamar.Sorumlu(Lar) .Materyal Türü: Kitap; Biçim, Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı: İstanbul: Kırk Kandil.

121. Özdemir G. (2007) Mevlâna Celâleddin Rumî, Mevlânâ'dan Geriye Kalanlar / [Mevlâna Celâleddin Rumî] ; Derleyen: Gazi Özdemir. İstanbul: Neden Kitap, 2007.

122. Özelsel, M. (2007) "Hz. Mevlâna'nın Güncelliği", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 111- 118

123. Özkafa, A. (2007) "21. Yüzyılın Eşiğinde Mevlâna Şehri Konya", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 15-20

124. Özparlak, F. (2007) "Dünyada Ve Avrupa'da Mevlâna Sevgisi", Konya Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi, Damla Ofset Basım, Konya, Sayı 238, S. 48-53

125. Pala, İ. (2007) Mevlâna, Kapı Yayınları, 2007

126. Pala, İ. (2007) Mevlânâ, Günümüz Türkçesi İskender Pala.Sorumlu(Lar) MevlânâCelâleddin Rûmî | Pala, İskenderbaskı: 2. Bs. Materyal Biçim: Baskı; İçerik Kodunun Yapısı, Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı: İstanbul: Kapı, 2007

128. Panayotopulos, I.M. (2007) Yunanca Aslından Çeviren Kriton Dinçmen.Benzersiz Mevlânâ/ Sorumlu(Lar) Panayotopulos, I. M | Dinçmen, Kriton. Baskı: 3. Bs. Materyal Türü: Kitap; Edebi Biçim: Not Fictionyayıncı.

127. Rubailer (2007) İş Bankası Yayınları.

129. Rûmi, (2007) Mevlâna Celâleddin Mecalis-İ Seb'a, Çev. Hicabi Kırlangıç, İst., Ney Yay.

130. Rûmi, (2007) Mevlâna, Celâleddin Mesnevî, Konya, Tablet Yay.

131. Rûmi, (2007) Mevlâna, Celâleddin Rubâiler, Çev. Hasan Ali Yücel, İst., T. İş Bankası Yay.2007.

132. S. Ü. Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi (Sümam), (2007), Türk Kültürü, Edebiyatı Ve Sanatında Mevlânâ Ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (Hzl. Sümam), Konya: S. Ü. Mevlânâ Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yay.

133. Sayar, A.G. (2007) Hasan Âli Yücel'in Tasavvufî Dünyası Ve Mevlevîliği, Hasan Âli Yücel'in Tasavvufî Dünyası Ve Mevlevîliğ

134. Sevgi, A. (2007) "Edebiyatımızda Mevlâna Ve Mesnevî Tesiri", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 269-274

135. Seyhan, E. (2007) Mevlâna Ve Mevlevî-Tasavvuf Edebiyatında, Bursa, Sır Yay.

136. Sülün, M. (2007) Abideleri Ve Günümüze Mesajlarıyla Diyar-I Mevlâna. / Murat Sülün; Editör: Şeref Yılmaz; Fotoğraflar: Mustafa Yılmaz ...[Ve Başkaları], İstanbul: Bank Asya, 2007.

137. Şafak, Y. (2007) "Selçuklu, Osmanlı Ve Cumhuriyet Dönemlerinde Hz. Mevlâna Ve Eserleri Üzerine Çalışma Yapanlar", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 249-268

138. Şahin, B. (2007) Biçim: Baskı; Edebi Biçim: Yayıncı: Konya: Konya İl Kültür Müdürlüğü.

139. Şimşekler, N. "Mevlâna'dan Günümüze Kalan", Meram Belediyesi Mevlâna-Konevi- Meram Kitabı, Efsane Ajans Reklam Yayın Tanıtım, Aralık 2007, İstanbul, S. 131-141

140. Şimşekler, N. (2007) "Mevlâna Ve Çalışmak", Konya Ticaret Borsası Dergisi, Bahçıvanlar Basımevi, Konya, Ekim-Kasım-Aralık 2007, Sayı 27, S. 14-17

141. Şimşekler, N. (2007) "Mevlâna'nın Eserleri İle İlgili Yabancı Dillerde Yapılan Çalışmalar (1973-2005)", Mevlânâ Araştırmaları-1, Editör: Prof.Dr. Adnan Karaismailoğlu, Akçağ Yay., Ankara, 2007, Ss. 159-212

142. Şimşekler, N. (2007) Dünden Bugüne Kalan Bir Değerimiz: Mesnevî, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay. İstanbul: Mas Mtb. S. 30-47.

143. Şimşekler, N. (2007) Mevlâna Ve Mevlevî – Tasavvuf Edebiyatında, Sır Yayıncılık,

144. Şimşekler, N. (2007) Tek Nefeste Aşk-Love At Single Breath, (Reha Bilir'in Resimleriyle Türkçe-İngilizce), Konya, 2007, 60 S.

145. Şimşekler, N. "Mevlâna'nın Eserleri Ve Eserlerinden Seçmeler", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 47-50

146. Tanrıkorur, B. (2007) "Diğer Mevlevîhanelerin Listesi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 237-248

147. Tanrıkorur, Ş. B. (2007) Türkiye Mevlevîhânelerinin Mimari Özellikleri, Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.İstanbul: Mas Mtb., 2007, S. 66-93

148. Top, H. (2007) "Son Dönem Çelebileri Ve Evlâdları", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, S. 151-157

149. Top, H. (2007) Mevlevî Usûl Ve Âdâbı İstanbul: Ötüken, 2007.

150. Topbaş, O.N. (2007) Bir testi su, İstanbul: Erkam Yayınları, 2007.

151. Topbaş, O.N. (2007) İnsan Denilen Muammâ, İstanbul: Erkam Yayınları, 2007.

152. Topbaş, O.N. (2007) Âb-I Hayat Katreleri İstanbul: Erkam Yayınları, 2007.

153. Türkiye Yazarlar Birliği (Tyb). (2007) Mevlânâ Celâleddin Rûmî 800. Yıl, Ankara

154. Türkmen, E. (2007) "Ahmet Yesevi, Mevlâna Ve Yunus Emre' Den Kâmil İnsan Ve Allah Sevgisi", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 93-96

155. Türkmen, E. (2007) Mevlâna Mesnevîsinin Evrenselliği, Konya, Nüve Kültür Merkezi, 2007

156. Türkmen, E. (2007) Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beyti Üzerine, Mevlânâ Mesnevî'sinin Evrenselliği, Nüve Kültür Merkezi Yay. S. 9-24.

157. Uçarsoy İ. (2007) Mesnevî'den Seçmeler" /. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Ve Sosyal İşler Dairesi Bşk. Kültür Mdr.

158. Ürkmez, M. (2007), Gönül Bahçesinde Mevlâna, Nesil Yayınları, 2007

159. Ürün, A.K. (2007) "Günümüz Arap Dünyasında Mevlâna", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, S. 301-304

160. Üstün, Z. (2007) Mesnevî – Seçme Hikâyeler, Profil Yayıncılık, 2007

161. Yağlıdere, Ö. (2007) Gel = Come = Komm = Viens /, [Bursa?] : Ömer Yağlıdere.

162. Yarar, A. (2007) 2007 Yılı Hz. Mevlâna'nın 800. Doğum Yıldönümü Etkinlikleri, Konya Sanayi Odası Lonca Dergisi, Ofset Basım, Sayı 27, S. 72-74

163. Yazıcı, Y. (2007) Gönüller Sultanı Mevlâna, Kavim Yayıncılık, 2007

164. Yedi Meclis (2007) Ney Yayınları.

165. Yeniterzi, E. (2007) Mesnevî'de Kişisel Gelişime Dair Hikâyeler, Konya Ticaret Borsası Dergisi, Bahçıvanlar Basımevi, Konya- Ekim- Kasım- Aralık 2007, Sayı 27, S. 18-22

166. Yeniterzi, E. (2007) "Mevlâna'nın Tefekkür Dünyası Ve İnsan", Karatay Belediyesi Konya'dan Dünya'ya Mevlâna Ve Mevlevîlik Kitabı, Fsf Matbaacılık, Konya, Ocak 2007, S. 71-82

167. Yılmaz, H. K. (2007) Mevlânâ'da Yanma Ve Olma Davası: Aşk.- Kitap

168. Zarcone, T. (2007) Mevlevîlerin Sema'ına Ezoterik Bir Yorum: Gürciyev'in "Kutsal Dansları", Aşk Ocağında Cân Olmak/ İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddin-İ Rûmî, Hzl. Ekrem Işın, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.İstanbul: Mas Mtb., 2007, S. 154-169

1.7.2 Mevlânâ Konulu Yayımlanan Diğer Çalışmalar (Katalog, Albüm vb.)

1. Ayvazoğlu, B. (2007) *Mevlânâ Ve Günümüz Türkçesiyle Şiirleri (Gültekin Çizgen 'in İllüstrasyonları İle)*, (Metin:, Günümüz Türkçesiyle Şiirleri Söyleyen: Refik Durbaş), İstanbul: Boyut Yay.

2. Bakırcı, *N. (2007) Dergâh-I Mevlânâ Albümü Asitâne (Ciltli) 800. Yıldönümü Armağanı*, Konya: Rûmî Yay.

3. Büyükçanga, M. (2007) *Mevlânâ'dan İzler*, Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yay.

4. Holat, M.E.(2007) *Mevlânâ Müzesi Gezi Rehberi (Dvd 3 Boyutlu)*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.

5. Işın, E. (2007) *Aşk Ocağında Cân Olmak: İnsanlığın Mirası: Mevlânâ Celâleddîn Rûmî*, İstanbul: Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay.

6. İnan, E. (2007) *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî: 99 Şiir, 99 Resim*, İstanbul: İstanbul Kültür Ve Sanat Vakfı

7. Kocamaz, A. (2007) *Hamdım, Çizdim, Mesnevî'den Çizgiler*, Konya: Selçuklu Belediyesi Başkanlığı Kültür Yay.

8. Mevlânâ Ajandası (2007) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yay.

9. Orak, M. A. (2007) *Mevlânâ Şarkıları 2007 (Kitap Ve Cd),* Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

10. Sırım, V. (2007) *Mevlânâ'dan Gençlik Rehberi*, İstanbul: Menekşe Yay.

11. Şahin, Bekir (2007) *Hz. Mevlânâ İstifli Hat Levhaları Albümü,* (Hzl. Ahmet Kuş – Vd.), Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.

12. Şimşekler, N. (2007) *Tek Nefeste Aşk / Love At Single Breath*, (Metin Yazarı:, Fotoğraflar: Reha Bilir), Konya: M1 Merkez Alışveriş Merkezleri.

13. T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü (2007) *2007 Mevlânâ Yılı 1. Uluslararası Fotoğraf Yarışması*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.

14. Yaşar, H. (2007) *Koyunoğlu Müzesindeki Mevlânâ Kitapları Sergisi*, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

1.7.3. Mevlânâ Konulu Yapılan Kongre, Sempozyum ve Paneller

1. 2007 Unesco Mevlâna Yılında Vıı. Dil, Yazın, Deyişbilim Uluslararası Sempozyumu / Tarih: 2–5 Mayıs 2007, Yer: S.Ü. Alaaddin Keykubat Kampüsü Süleyman Demirel Kültür Merkezi/KONYA

2. 2007 Mevlâna Celâleddin-İ Rumî 800. Doğum Yıl Dönümü Uluslararası Mevlâna Sempozyumu / Tarih: 8–12 Mayıs 2007, Yer: The Marmara Oteli/ İstanbul, Mevlâna Kültür Merkezi/ Konya

3. Mevlâna Celâleddin Belhi'nin 800. Doğum Yıl Dönümü Anısına Uluslararası Kongre / Tarih: 13–15 Mayıs 2007, Yer: Kabil Intercontinental Otel/Afganistan

4. Ahilik, Hasan Harekani Ve Mevlâna Paneli / Tarih: 25–26 Mayıs 2007

Yer: Kafkas Üniversitesi/ Kars

5. Mevlâna Ve İnsan Sempozyumu /Tarih: 08 Haziran 2007, Yer: Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi/İzmir

6. Konya Belediye İhtiyaçları Fuarı Paneli/ Mevlâna'nın Günümüze Bıraktığı Miras Paneli, Tarih: 07–11 Haziran 2007, Yer: Tüyap/Konya

7. Üstad Abdülbaki Gölpınarlı Anma Sempozyumu /Tarih: 25–26 Haziran 2007

Yer: Tahran Üniversitesi/İran

8. Mevlâna'yı Günümüzde Yaşatmak, Yaşamak Sempozyumu /Tarih: 02–04 Ekim 2007, Yer: Bakü Devlet Üniversitesi Konferans Salonu/Azerbaycan

9. Dünyada Mevlâna İzleri Uluslararası Sempozyumu /Tarih: 13–15 Aralık 2007

Yer: S.Ü. Alaaddin Keykubat Kampüsü Süleyman Demirel Kültür Merkezi/Konya

10. Türk Kültürü, Edebiyatı Ve Sanatında Mevlâna Ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu (14–16 Aralık 2006) / Bildiriler, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yay. Konya 2007, O. Boy, 613 S.

11. Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu / International Symposium On Mawlana Jalal Al-Din Rûmî And Mawlawism (26-28 Ekim 2007), Bildiriler / Papers, I-II, Harran Ü. İlahiyat Fakültesi, Şanlıurfa 2008, O. Boy, 457+471 S.

12. Mevlâna'da Anne Ve Çocuk Eğitimi Konferansı / Tarih: 26 Nisan 2007 Yer: Selçuklu Belediyesi Nikâh Salonu

1.7.4. Mevlânâ Konulu Yapılan Sergi, Tiyatro, Dinleti, Söyleşi, Konser, Belgesel ve Projeler

1. *Hoşgörü Sâzendeleri/ Aşk'ın Sesi, Sessizce ve Tek Nefeste*, (2007) Konser. Tarih: 6 Mart 2007 Yer: İTÜ, Mustafa Kemal Amfisi, Maçka

2. Mevlâna Celâleddin-i Rûmî Sergisi (2007) *Aşk Ocağında Can Olmak-İnsanlığın Mirası: Mevlâna Celâleddin-i* Rûmî Tarih: 19 Haziran 2007 – 12 Ağustos 2007 Yer: İstanbul Ayasofya Müzesi

3. Mevlâna Ve Gençlik Etkinlikleri Projesi (2007) *Mevlâna Hoşgörüsünde Uluslararası Gençlik Buluşması* Tarih: 19–26 Ağustos 2007 Yer: Konya

4. *Sanatın Mevlâna Aşkı Defilesi*/ (2007) Tarih: 16 Aralık 2007 Yer: Mevlâna Kültür Merkezi / Sultan Veled Salonu

5. *Sümam Mutrıb Heyeti* /(2007) 2006 yılının ortalarında merkezimiz tarafından kurulan ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı öğretim üyeleri ve öğrencilerinden oluşan 25 kişilik Mutrıb Heyeti, Mevlâna Kültür Merkezinde periyodik olarak yapılan semâ gösterilerine katkı sağlamaktadır.

6. *Trt Gap Diyarbakır Radyosu*/ (2007) Sümam tarafından organize edilen "Şeb-İ Arûs" programının yapımcılığını ise Trt Gap Diyarbakır Radyosu yapımcılarından Sevim Cemiloğlu yaptı.

7. *Trt Mevlâna Celâleddîn-İ Rûmî Belgeseli/* (2007) Yayın Tarih: 19 Haziran 2007, Saat 22.10 (Trt–2) Yayın Tekrarı: 19 Temmuz 2007, Saat 20.30 (Trt–1)

1.7.5. Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları

1. 2007 Mevlânâ Yılı (2007) I. Uluslararası Fotoğraf Yarışması Albümü

2. Âlem Dönüyor (Minyatürler ile Mevlevîhaneler) (2007), A.Ülker ERKE

3. Dinle Mesnevî'den DVD (2007) Nuri ŞİMŞEKLER

4. Mesnevî'den 800 Beyit, (2007) Prof.Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU, Yrd. Doç.Dr. Armağan ERDOĞAN

5. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (2007) (18 Dilde) , URDUCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

6. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) ERMENİCE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

7. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) FARSÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

8. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) FRANSIZCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

9. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) İNGİLİZCE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

10. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) İTALYANCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

11. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) JAPONCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

12. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) KAZAKÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

13. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) KIRGIZCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

14. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) ÖZBEKÇE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

15. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) RUSÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

16. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) TATARCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007

17. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) TÜRKÇE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

18. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) TÜRKÇE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

19. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde) , (2007) TÜRKÇE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

20. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde), (2007) ALMANCA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

21. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde), (2007) ARAPÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

22. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde), (2007) AZERİCE, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

23. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde), BAŞKURTÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

24. Mevlâna Celâleddin-i Rûmi (18 Dilde), (2007) BOŞNAKÇA, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

25. Mevlânâ İstifli Hat Levhaları Albümü, (2007) Editör: Bekir ŞAHİN, Hazırlayanlar: Ahmet KUŞ, İbrahim DIVARCI, Fevzi ŞİMŞEK, 2007

26. Mevlânâ Müzesi Gezi Rehberi DVD (3 Boyutlu), (2007) Mehmet Emin HOLAT

27. Mevlânâ Yolu (Belh'ten Konya'ya) VCD (2007) Doğan Haber Grubu (Atlas)

28. Mevlânâ'dan Hikâyeler Çizgi Film (DVD), (2007) Hasan BAR, 2007

29. Mevlânâ'dan Şiirler DVD, Ahmet ILGAZ, (2007) Leyla YILDIRIM, 2007

30. Mevlevî Âyinleri Müzik CD'si, (2007) Konya Türk Tasavvuf Müziği Top., 2007

31. Nisâbü'l-Mevlevî, Bekir Şahin, (2007)

32. Yedi Öğüt, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2007)

1.7.6. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar Hakkında Değerlendirme

2007 Mevlânâ ve Mevlevîlik adına gerek ülkemiz gerekse dünya da çok özel bir sene idi. Bir önceki yıl yayımlanacak çalışmalar bu yıla özel tehir edilmiş; ya da gelecek zaman dilimi içerisinde tamamlanacak eserler bu seneye yetiştirilmek üzere hızlandırılmıştır.

2007 öncesi ve sonrası dönemlere baktığımızda 2007 Dünya Mevlânâ Yılı'nda eser sayısında gözle görülür derecede bir artış yaşanmıştır. Türkçe makâleler başlığı içinde 260 sempozyum bildirisi, 197 dergi makâlesi, 99 özel sayı ve armağan çalışması, 9 röportaj, 54 adet dergilerde yayımlanmış yazı türü eser tespit edilmişti. Doğu dillerinde ki makâleler sayısı 50, batı dillerinde ki makâle sayısı 90'dır. Bilimsel çalışmaların başında gelen yüksek lisans ve doktora tezleri taranmıştır. Yurt içinde 10 tanesi yüksek lisans, 3 tanesi doktora olarak 13 tez çalışması; yurt dışında ise 1 doktora tezi yapıldığı görülmüştür. Mevlânâ'nın eserleri ile ilgili de her bir eseri, ilk kez ve tekrar yapılan çalışmalar tasnifi ile tam metin, seçki, hikâye, şerh ve çeviri olarak kategorize edilemeye çalıştık. İlk kez yayımlanan Türkçe eserlerden Mesnevî (tam metin) 15 çalışma, Mesnevî (seçkiler) 4 çalışma yayımlanmıştır. Mesnevî (hikâyeler) 13 çalışma, Mesnevî (şerhler) 4 çalışma, Divanı Kebir (tam metin) 2 çalışma, Fîhi mâ fîh seçkiler 1 çalışma, Mecâlis-i Seb'a tam metin 1 çalışma, Mecâlis-i Seb'a seçkiler 1 çalışma, Rubâiler seçkiler 2 çalışma yapılmıştır. Bütün eserlerinden seçmeler 5 çalışma, diğer çalışmalar olarak ise 26 çalışma tespit edilmiştir. Yine Mevlânâ'nın eserleri içerikli ikinci kez ya da tekrar yayımlanan Türkçe eserler ise Mesnevî tam metin 3 çalışma, Mesnevî seçkiler 4 çalışma, Mesnevî hikâyeler 4 çalışma, dîvân-ı kebîr seçkiler 1 çalışma, Fîhi mâ fîh tam metin 2 çalışma, Fîhi mâ fîh seçkiler 1 çalışmadır. Mecâlis-i Seb'a ve Mektûbât seçkiler 1 çalışma, bütün eserlerden seçmeler 1 çalışma şeklinde sıralanmıştır. Mevlânâ'nın eserleri ile ilgili yapılan çeviri ve seçmeler de Türkçe, doğu dilleri ve batı dilleri olarak 3 sınıflandırılmıştır. Dîvan-ı Kebîr ile ilgili 1 adet Türkçe, 2 adet Doğu dillerinde ve 2 adet de batı dillerinde çeviri, seçme ve şerh eserlere rastlanmıştır.

Fîhi mâ fîh üzerine 3 adet Türkçe, 1 adet batı dillerinde esere rastlanmıştır. Mecâlis-i Seb'a üzerine 1 Türkçe 1 de batı dili; Rubâiler üzerine 1 adet Türkçe çeviri, şerh ve seçme eserlerin kaleme alındığı kaydedilmiştir. Diğer başlıkta ise Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhaneler, Mevlevî Şahsiyetler ve diğer çalışmalarla ilgili olarak 2007 yılında

ilk kez yayımlanan Türkçe eserlerin listesi sıralanmıştır. Mevlânâ ve Mevlevîlik ile ilgili 2007 yılında ilk kez yayımlanmış; Türkçe eserler 49 tanesi bulunmuştur.

Mevlevîhaneler ile ilgili 1, Mevlevî Şahsiyetler ile ilgili 2 eser kayda geçmiştir. Diğer bir başlıkta yine Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhaneler, Mevlevî Şahsiyetler ve diğer çalışmalarla ilgili olarak 2007 yılında tekrar yayımlanan Türkçe eserler kategorisinde Mevlânâ ve Mevlevîlik ile ilgili 17 adet, şahsiyetler ile ilgili 6 adet; doğu dillerinde 2 ve batı dillerinde 2 adet çalışma listelenmiştir. Bir diğer başlıkta ise yabancı dillerden Türkçeye tercüme edilen eserler listelenmiştir.

İngilizceden Türkçeye 7 adet, Farsçadan Türkçeye 3 adet, Arapçadan Türkçeye 2 adet tercüme yapıldığı müşahede edilmiştir. 2007 yılında yayımlanan diğer eserlerden 2007 Yılında Mevlânâ konulu yayımlanan kitaplar 169 adet, 2007 Yılında Mevlânâ konulu yayımlanan diğer çalışmalar (katalog, albüm vb.) 14 adettir. 2007 yılında Mevlânâ konulu yapılan kongre, sempozyum ve panel 15 adet olarak eklenmiştir. 2007 yılında Mevlânâ konulu yapılan sergi, tiyatro, dinleti, söyleşi, konser, belgesel ve projeler 7 adet etkinlik eklenmiştir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Eserleriyle İlgili Olarak 2007 Yılında Yayımlanan Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınlarından ise 32 adet eser incelenmiş edilmiş ve sıralanmıştır.

Bu araştırma ile 2007 yılında Mevlânâ'nın hayatı, fikirleri, eserleri, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi ve Mevlevîhâneler, Mevlevî şahsiyetler, çeşitli dergilerin Mevlânâ Özel Sayıları, bildiri kitapları, yabancı dillerden tercümeler, katalog ve albüm gibi hazırlanan Türkçe eser ve çalışmaların yapıldığı ve yayımlandığı tespit edilmiştir. Araştırmamız yazılı ve görsel kaynaklardan müteşekkil olduğu için bu bölüme dâhil edemediğimiz birçok eser ve etkinlik olduğu varsayılmaktadır.

2. 2007 UNESCO DÜNYA MEVLÂNÂ YILINA ÖZEL YURT DIŞINDA YAPILAN ETKİNLİKLERDEN YANSIMALAR

Bakanlığımız ve Uluslararası Mevlânâ Vakfı işbirliği ile UNESCO'ya gönderilen projeler içerikleri ve hazırlanış şekilleri ile beğeni kazanmış ve kabul edilmiştir. Projelerin birincisi "*Semâ ve Mevlevî Müziğinin Korunma Altına*" alınmasıdır. Semâ ve Mevlevî Müziği "*İnsanlığa Bırakılan Sözlü ve Manevi Başyapıtlar*" kapsamına alındı. Bu projenin gerekçesi koruma ve bilgiyi sonraki nesillere aktarabilme yöntemlerinin eksikliği nedeniyle yapılan pek çok yanlışa son vermektir. İkinci proje ise Hz. Mevlâna'nın 800. doğum yılı dolayısı ile 2007 yılının "*Mevlâna Celâleddin-i Rûmî Anma Yılı*" ilan edilmesi idi.

Onun da kabulü neticesi ile Uluslararası Mevlâna Vakfı danışmanlığında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Konya Valiliği, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin hazırladığı bilimsel toplantılar yapılmıştır. Bakanlığa bağlı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu ile birlikte düzenledikleri Semâ törenleri icra edilmiştir. Bu mevzuda hazırlanan sergiler, yayınlar gibi çeşitli etkinlikler ile bütün dünyada anıldı. *Dünyada Mevlâna İzleri* ve *Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevilik Sempozyumu* da bu yılın önemli etkinliklerindendir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Projesi "Somut Olmayan Kültürel Miras Projesi" çerçevesinde, Hz. Mevlânâ'nın doğumunun 800. yıldönümü olması dolayısıyla 2007 yılında yurt içi ve yurt dışında çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. UNESCO'nun 3-21 Ekim 2005 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirdiği 33. Genel Konferansı'nda, 2007 Yılında Kutlamalarına İştirak Edeceği Yıldönümleri Listesi'nde resmi olarak ilân ettiği "*Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü*" T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca dünya ölçeğinde çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. İnsanlığın ortak kültürel mirasının temel yapıtaşlarından biri olan *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü* Kutlamaları kapsamında T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2007 yılı içinde birçok etkinlik gerçekleşirmiştir.

Bu vesilesiyle Türkiye esasen "Mevlânâ" ortak paydasında Medeniyetler İttifakının geliştirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Bu çerçevede "Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıldönümü" T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca dünya ölçeğinde 5 kıtada birçok şehirde

planlanan etkinliklerle 2007 yılı boyunca kutlanmıştır. 2007 Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıldönümü Kutlama etkinliklerine Türkiye'den T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerinin yanı sıra diğer kamu kurumları üst düzey bürokratları, öğretim üyeleri, edebiyat - sanat adamları ve basın mensuplarından oluşan heyetlerle iştirak edilmiştir. Türkiye, Afganistan ve İran müşterek bir faaliyet düzenlemiş, 3 ülkenin UNESCO nezdindeki daimi temsilcilikleri düzeyinde sağlanan mutabakat çerçevesinde ortak etkinlikler 2007 Eylül ayında icra edilmeye başlanmıştır. Açılış konuşmaları, kısa Türkiye tanıtımı görsel sunumu, Mevlânâ'nın hayatı, eserleri ve felsefesi hakkında akademisyen veya uzman tarafından verilen konferanslar ile genişletilmiştir. 28 kişilik İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu veya Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından icra edilen Mevlevî Müziği eşliğinde Semâ ve kokteylden oluşan etkinlik yapılmıştır. Programlarına etkinliğin yapıldığı ülkenin üst düzey yetkilileri, bilim-edebiyat-sanat-fikir adamları ve kanaat önderlerinin davetli olarak katılmasının yanı sıra ülke halkı da büyük ilgiyle katılmıştır. Etkinlikte davetlilere Mevlânâ ve Türkiye tanıtımına ilişkin yazılı ve görsel hediyelerden oluşan özel hediye paketleri de dağıtılmıştır. Başta Paris olmak üzere New York, Cenevre, Berlin, Cakarta, Duşanbe, Kahire, Londra, Melbourne, Roma, Sydney, Şam, Şikago, Tokyo, Washington ve Yeni Delhi'de Mevlânâ'yı tanıtıcı konferanslar ve Türkiye'yi tanıtıcı görsel malzeme ve yayınlar dağıtılmıştır. Faaliyetler kapsamında, UNESCO'nun merkezi Paris'te Mevlânâ Celaleddin-i Rumi Paneli gerçekleştirilmiştir.

Mesnevi, ABD'de en çok satan şiir kitapları sıralamasında birinciliğini sürdürürken, Hawaii'de, Japonya'da, Güney Kore'de ve daha birçok ülkede Mevlevihanelerin yapımına başlanmıştır. Mesnevileri şu ana kadar 9 dile çevrilmiş, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin bu yöndeki girişimi sayesinde, yılsonuna kadar toplamda 20 dile çevrilmiştir.

Bu çerçevede; 2007 yılında başarıyla tamamlanan Mevlânâ'nın 800. doğum yıldönümü etkinlikleri Kültür ve Turizm bakanlığı bünyesinde oluşturulan ve Bakanlığımızın da üyesi olduğu bir üst kurulda kararlaştırılmış ve sevk ve idare edilmiştir. Bu çerçevede; 8-12 Mayıs 2007 tarihlerinde İstanbul ve Konya'da Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu düzenlenmiştir.

2.1. Asya Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler

2.1.1. Afganistan

Afganistan Kültür Bakanlığı tarafından Mevlâna'nın 800. Doğum Yıldönümü anısına düzenlenen 13-15 Mayıs tarihlerinde başkent Kabil Intercontinental Otel'de ki kongreye Türkiye adına SÜMAM Müdürü Yrd. Doç. Dr. Nuri Şimşekler, Kırıkkale Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu ve Ankara Üniversitesi DTCF'den Doç. Dr. Derya Örs birer bildiri ile katılmışlardır. Değişik ülkelerden 30'a yakın bilim adamının katıldığı sempozyumun açılışını Afganistan Cumhurbaşkanı Hamit Karzai ve Afganistan Kültür Bakanı Abdülkerim Hürrem yapmıştır. Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılı nedeniyle hatıra pul ve kart basılmıştır. Bu amaçla PTT Genel Müdürlüğü, Afganistan, İran ve Suriye Posta İdareleri arasında düzenlenen bir protokol uyarınca, PTT Genel Müdürlüğü yanı sıra Afganistan, İran ve Suriye Posta İdarelerince de Mevlânâ konulu anma pulları her biri 0,70 YTL bedelle satışa sunulmuştur.

2.1.2. Azerbaycan

TÜSİAB (Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği) Kadın Kolu tarafından Azerbaycan'da "*Unesco 2007 - Mevlânâ Hoşgörü Yılı*" programı düzenlendi. Azersun Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen programa TÜSİAB üyeleri, misafirler ve basın mensupları katılmışlardır. Sunuculuğunu TÜSİAB Kadın Kolu Komisyonu başkan vekili Havva Artıran'ın yaptığı programa Türkiye'den konuşmacı olarak H.Nur Artıran katıldı. Nur Hanım, Mevlâna'nın Mesnevi'si hakkında geniş bilgi vermiştir. Azersun Holding MMC' nin prezidenti Abdolbari Gözal Mesnevi ile ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Şefik Can'ın derlediği Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin *'Mesneviden Seçmeler'* kitabını Azerbaycan Türkçesi'ne çeviren Azat Yaşar, kitap hakkında bilgi vermiştir. Konuşmaların ardından Azerbaycan'ın Savalan Gurubu Mesnevi'den ve Yunus Emre'den seslendirdiği parçalarla programa renk katmıştır. TC. Bakü Büyükelçiliği Kültür ve Tanıtma Müşaviri Fethi Gedikli Savalan Gurubuna ve konuşmacı H. Nur Artıran'a birer plaket takdim etmiştir.

TÜSİAB adına plaketleri Savalan Gurubu'na TÜSİAB Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Bataçar Baysal, Nur Artıran'a ise Azersun Holding MMC'nin prezidenti Abdolbari Gözal takdim etti. Program sonunda katılımcılara "Mesneviden Seçmeler" kitabı hediye edildi.

Unesco 2007- Mevlâna Hoşgörü Yılı programı Respublika Çocuk Kütüphanesinde de düzenlenmiştir. Programda, ortaokul ve lise öğrencileri Mevlânâ'nın hayatı, şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verdiler Öğrencilerin sunduğu Mesnevi'den hikâyeler ve özlü sözler katılımcılarda güzel izlenim bırakmıştır. Daha sonra Unesco 2007- Mevlâna Hoşgörü Yılı programı T.C. Bakü Büyükelçiliği'nde yapıldı. Programda Nur Artıran konuşma yapmıştır. Programda T.C. Bakü Büyükelçisi Hüseyin Avni Karslıoğlu ve T.C. Kültür ve Tanıtma müşaviri Doç. Dr. Fethi Gedikli konuşma yaparak Mevlânâ'nın ve Mesnevi eserinin öneminden bahsetmiştir. Daha sonra Müğam (Azerbaycan Halk Müziği) Gurubu müzik gösterisi bir sunmuştur. Azerbaycan Filarmonisinde düzenlenen semâ gösterisine Azeriler büyük ilgi gösterdi. Bakü Devlet Üniversitesi toplantı salonunda Mevlânâ konulu konferans ve anma töreni düzenlenmiştir. Toplantıya Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü Abil Meheremov' un yanı sıra Selçuk Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi'nden de akademisyenler katılmışlardır. Toplantıda açılış konuşması yapan Abil Meheremov, dünyanın yakından tanıdığı büyük Türk ve İslam mütefekkiri Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin Bakü'de anılmasından duydukları memnuniyeti dile getirdi. Toplantıya Mevlânâ 21. kuşaktan torunu Esin Çelebi de katılmıştır. Çelebi, başkanı olduğu Uluslararası Mevlânâ Vakfı'nın faaliyetlerden bahsederken, üniversite öğrencilerine öz kültürlerine sahip çıkmaları tavsiyesinde bulundu. Esin Çelebi, toplantıda bir de Mevlânâ Azerice şiirler okumuştur.

Azerbaycan'da Mevlâna Sempozyumu

Mevlâna Yılı etkinlikleri çerçevesinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de "*Çağdaşımız Mevlâna*" konulu bir sempozyum düzenlenmiştir. 5 ülkeden 23 akademisyenin katıldığı sempozyum, 4 oturumda gerçekleşmiştir. Azerbaycan Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli İlimler Akademisi, Ressamlar İttifakı ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği sempozyum 22-23 Ekim 2007 tarihlerinde 4 oturumda yapılmıştır. Akademisyenler Şeb-i Arus'a davet edildi. Sempozyumun açılış konuşmasını yapan Azerbaycan Atatürk Merkezi Rehberi Prof. Dr. Nizami Ceferov, Mevlâna öğretilerinin

hayatın her anında benimsenmesi gerektiğini söylemiştir.

Bakü'de düzenlenen Konya ve Mevlâna Günleri dolayısıyla Konya Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür eden Ceferov, sempozyum bildirilerinin kısa sürede kitaplaştırılarak, ilim adamlarının hizmetine sunulacağını açıklamıştır.

Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı Anar Rızayev, küreselleşmenin müspet anlamda anlaşılmaya çalışıldığı takdirde, bunun ilk kurucularından birinin Hazreti Mevlâna olduğuna değinmiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanı Ercan Uslu ise, ilim rütbesinin rütbelerin en büyüğü olduğunu kaydederek, "Ait olduğumuz medeniyetin verdiği değeri ortaya çıkaran Mevlânâ, Konya'yı şereflendirmiştir" demiştir. Sempozyumun Hazreti Mevlânâ'ya önemli bir hizmet olduğunu vurgulayan Uslu, sempozyuma katılan akademisyenleri Aralık ayındaki Şeb-i Arus törenlerine davet etmiştir. Açılış konuşmalarının ardından sempozyumun birinci oturumuna geçilmiştir.

Azerbaycan Atatürk Merkezi Rehberi Prof. Dr. Nizami Ceferov'un oturum başkanlığını yaptığı ilk oturum, İranlı Dr. Cevat Heyet'in "*Mevlâna Hakkında Bir Nice Söz*" başlıklı bildirisiyle başlamıştır. Sempozyumun üçüncü oturumunda Aşkın Terapi konulu bildirisini sunan Dr. Faik Özdengül de, örneklemeleriyle dikkat çekti. Özdengül, Mesnevi'nin tedavi edici psikoterapiden daha çok koruyucu ruh sağlığı anlamında ele alınması, güçlü ve dayanıklı bir ego oluşumunda kişilerin içgörü edinmesi için bir ders kitabı niteliğinde okutulması gerektiğini söyledi. Türkiye, Azerbaycan, İran, Nahçıvan ve Gürcistan'dan akademisyenlerin 23 bildiriyle katıldığı sempozyumun dördüncü ve son oturumunda İran Cumhurbaşkanlığı Danışmanlarından Ali Asker Şehrdost da hazır bulunmuştur.

Faaliyetler kapsamında Bakü'deki Çağdaş Müze Merkezi'nde Türkiye ve Azerbaycan'dan ressamların eserlerinin yer aldığı resim sergisi açıldı. Azerbaycan'dan Millî İlimler Akademisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yazarlar Birliği, Ressamlar İttifakı ve Türkiye'den Konya Büyükşehir Belediyesi desteğiyle hazırlanan sergi açılışında, Mevlânâ'nın bilim ve edebiyatın yanı sıra müzik, dans, resim, hattatlık ve mimarlık gibi alanları etkilediği dile getirildi.

Bakü' de "*Mevlâna'yı Günümüzde Yaşatmak, Yaşamak" adıyla* uluslararası bir sempozyum tertip edilmiştir. Azerbaycan Türkiye İş Adamları Birliği (ATİB), Uluslararası

Mevlâna Vakfı, Bakü Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin katkılarıyla düzenlenen uluslararası sempozyum, 3 Ekim'de akşam 18.30'da Konya ve İstanbul'dan katılan gönüllü semâzenler tarafından semâ gösterisi yapılmıştır. Mutrib[1] Heyetini ise Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda görev alan öğretim üyeleri ve öğrenciler oluşturmuştur. Yerli ve yabancı bilim adamlarının katıldığı sempozyuma, ülkemizden SÜMAM danışma Kurulu Üyesi, Hz. Mevlâna'nın 22. kuşak torunu ve Uluslararası Mevlâna Vakfı II. Başkanı Esin Çelebi Bayru, SÜMAM Müdürü Yrd. Doç. Dr. Nuri Şimşekler, katılmıştır. Ayrıca SÜMAM Danışma Kurulu Üyesi ve Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Emine Yeniterzi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç katılmışlardır. Bunun dışında Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İsmail Yakıt, Kırıkkale Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanı Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu ve Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Derya Örs birer bildiri ile katılmışlardır.

2.1.3. Bangladeş

Dakka Büyükelçiliği/ Mevlânâ Celaeddin Rûmî' nin doğum yıldönümü münasebetiyle "*Allama Rûmî Soiety*" Bangladeş Kültür Bakanlığı, İran Kültür Merkezi ve Unesco Bangladeş işbirliğiyle düzenlenen " *İnternational Conference-2007 on Mawlana Rûmî, the of love*" 1 aralık 2007 günü "*Osmany Audotorium*" da düzenlenmiştir. Ülkenin en yoğun havaalanı olan Dakka Havaalanı'na da geçtiğimiz senelerde Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin Konya'daki öğrencilerinden *"Hazret Şahcelâl"* adı verilmiştir.

Konya'da Mevlânâ ve Mevlevilik konulu belgesel çeken Bangladeşli Yönetmen ve Yazar Şehriyar Kabir açıklamalarda bulunmuştur. Mevleviliğin Bangladeş'te özel bir yeri olduğunun altını çizen Şehriyar Kabir, İslam sufizminin Konya'dan başladığını ve Bangladeş'in Kushtia şehrine kadar ulaştığını kaydetti. Bangladeş'in sufizmin ulaştığı son nokta olduğuna dikkat çeken Kabir, "Endonezya ve Malezya'da sufizm ulaşmamıştır. Çünkü buradaki insanlar İslam'ı Arap tüccarlar yoluyla kabul etmiştir. İslam 3 yolla dünyaya yayıldı.

[1] *"Ney, kudüm çalan ve ayin okuyan (ayinhan)ların bulunduğu özel yer." E. Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*

Birincisi fetih yoluyla, ikincisi Arap tüccarlar ve son olarak sufizm vasıtasıyla İslam dini dünyaya yayılmıştır" demiştir. Ayrıca "İslam dünyasında son zamanlarda selefi akımlar ortaya çıktığı, ISIS, El-Kaide gibi terör örgütleri bu akımlardan beslendiğini söylemiştir.

Özellikle Suudi Arabistan selefi akımlara maddi destek verdiğinden, bu örgütler yüzünden insanlar İslam'ı terör dini, Müslümanları da terör yanlısı insanlar olarak tanındığına değinmiştir. Mevleviliğin İslam'ın aydınlık yüzü olduğu, Hz. Mevlânâ'nın büyük bir İslam âlimi ve düşünürü olmasından ötürü tüm dünya tanındığına dikkat çekmiştir. Çektiği belgeselle tüm dünyaya İslam'ın gerçek yüzünü göstermek istediğini dile getirmiştir. Bu belgeselin çekimi 5 ülkede gerçekleşeceğinden; Türkiye, İran, Pakistan, Hindistan ve Bangladeş'te çekimler olacağını söyleyen Kabir, Mevlânâ ve Mevlevilik konulu belgesel çekimi için ilk olarak İstanbul'a geldiğini söylemiştir. İstanbul'da Galata Mevlevihane'sinde çekimler yapıldığı, orada semazenlerle, yazar ve şairlerle röportajlar yapıldığı, daha sonra Konya'ya gelip Mevlânâ Kültür Merkezi'nde 4 kuşaktır semazenlik yapan Fahri Özçakıl ve oğlu Mithat Özçakıl ile röportajlar yaptığını belirtmiştir.

"Buradan sonra İran, Pakistan ve Hindistan'da belgesel için çekimler yapacağımız bir belgesel çalışması var. Belgesel önümüzdeki yıl Bangladeş, Pakistan ve Hindistan televizyonlarında yayınlanacak. Avrupa ülkelerinde bu belgesel yayınlanacak. 2 milyara yakın insan bu belgeseli izleme fırsatı bulacak. Mevlânâ Celâleddin Rûmî bizim için hümanizmi temsil ediyor. Onun için tüm insanlar aynıdır. Mevlânâ, insanları dinlerinden, milletlerinden veya renklerinden dolayı ayırt etmiyor. Onun dünyasında sadece sevgi var. Günümüzde Vahhabiler, Selefiler gibi gruplar El-Kaide ve DAEŞ gibi terör örgütlerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Mevlânâ'nın kitabı Mesnevi ve Divan-ı Kebir Bangladeş'te en çok okunanlar arasında. Mevlânâ Bangladeşli şairlere ve yazarlara da ilham oluyor. Onun felsefesi Bangladeş halkına yol gösteriyor. Kuştiya şehri sufizmin en yaygın olduğu şehirlerden birisi. Konya ve Kuştiya şehirlerinin kardeş şehir olmasını çok istiyorum. Çünkü Mevlânâ'nın felsefesi Konya'da başladı ve Kuştiya'ya kadar ulaştı. Endonezya ve Malezya'da Mevlânâ'yı çok tanımazlar. Bu ülkelerde İslam Arap tüccarlar vasıtasıyla yayılmıştır. Fakat Bangladeş'te İslam sufizm yoluyla yayılmıştır" demiştir.

Bunun dışlında bu yıla özel Konya'yı ziyarete gelen Bangladeşli diplomatlar, Bangladeş ve Türkiye'nin karakteristik olarak iki kardeş ülke olduğunu belirterek, "Bangladeş

halkı Konya'dan gelen Mevlevî dervişleri sayesinde Müslüman oldu. Konya bizim için çok özel bir şehir" demişlerdir. Konya'yı ziyarete gelen Bangladeşli diplomatlar Shahidul İslam ve Sayid Mohammed Asaduzzaman gazetemizin sorularını cevaplamışlardır. Bangladeş'in başkente Dakka'dan diplomat Shahidul İslam, Konya'nın Bangladeş halkının gönlünde ayrı bir yeri olduğunu söylemiştir.

Bangladeş halkının Konya'dan gelen Mevlevî dervişleri sayesinde İslam dini ile tanıştığını dile getiren İslam, "İslam dinini Konyalı dervişler sayesinde kabul ettik. Endonezyalı ve Malezyalı Müslümanlar ise İslam'ı Arap tüccarlar vasıtasıyla kabul etti. Konya'nın Bangladeş halkının gönlünde çok ayrı bir yeri var. Hepimizin Hz. Mevlânâ'nın kitaplarını okuyarak büyüdük. Nasreddin Hoca'nın fıkralarıyla mizahı öğrendik. Konya son yıllarda Bangladeş'te en çok ziyaret edilmek istenen şehirlerin başında geliyor. Büyükelçiliğimiz Konya'da Fahri Konsolosluk bile açtı. Önümüzdeki yıllarda ilişkilerimiz daha da gelişecektir" dedi.

Bunun dışında da Bangladeşli müzisyen ve yazar Mustafa Zaman Abbası 8-12 Mayıs 2007 tarihinde Kültür Bakanlığı İstanbul ve Konya'da tertip edilen Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu'nda Bengal Tasavvuf Geleneğinde Mevlânâ'nın Görüntüsü / Rûmî Viewed in Bengali Sufi Tradition adlı bildiriyi sunmuştur.

2.1.4. Endonezya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Cakarta Büyükelçiliği 25 Ekim 2007 tarihinde Cakarta'da Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800, Doğum Yıl Dönümü etkinlikleri düzenlemiştir. Etkinlikler çerçevesinde 25 Ekim 2007 günü Endonezya Milli Müze Salonunda " *Mevlânâ Ve İnsanlığa Katkısı: Barış, Sevgi, Hoş Görü Ve Diyalog*" konulu seminer düzenlenmiştir. Seminere 150 dolayında dinleyici iştirak etmiştir. Seminer sırasında, Müze salonu lobisinde 20 adet Mevlânâ ile ilgili panodan oluşan 3 gün sürecek serginin açılışı da yapılmıştır. Aynı günün akşamı Taman İsmail Marzuki salonunda gerçekleştirilen "Semâ Töreni'ni ise Endonezyalı bürokrat, işadamı, sanatçı ve gazeteciler ile diplomatlardan oluşan yaklaşık 800 kişilik bir izleyici kitlesi takip etmiştir. Semâ Töreni'ne Endonezya Kültür ve Turizm Bakanlığı üst düzey

yetkililerinin yanı sıra, Kadın İşlerinden sorumlu Devlet Bakanı Meutia Farida Hatta Swasono'da izleyici olarak katılmıştır.

Unesco'nun 2007 yılını "Mevlânâ Yılı" ilan etmesi dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nın desteği ile Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği (PASİAD) tarafından düzenlenen Pasifik Kültür Gezisi ikinci gününde Jakarta kentinde bulunan Universitas İslam Negere (UİN-Endonezya İslam Üniversitesi) semâ töreni düzenlenmiştir.

Törene UİN Rektörü Prof. Dr. Kamaruddin Hidayat ve Pasiad Heyeti'nin yanı sıra çok sayıda Endonezya vatandaşı katılmıştır. UİN'in Kampüsü'nde düzenlenen program ABD'de bulunan John Caroll Üniversitesi İslam Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Zeki Sarıtoprak'ın Mevlânâ'yı anlatan konferansı ile başladı. Sarıtoprak konferansta Mevlânâ Celâleddin'i Rûmî'nin hayatı, eserleri ve felsefesi hakkında bilgi vermiştir. *Klasik Türk Müziği Enstrümanlarından* oluşan Mutrîb Heyeti (Sazende) ve İlahi ekibinin verdiği İlahi konseri sırasında bir yapılan sevgi ve hoşgörü davetinin etkisine kapılan bazı Endonezyalıların yaptığı Semâ gösterisi ilginç görüntüler oluşturmuştur. Semâ yapan Endonezyalılardan Arief Hamdani, Mevlânâ ve felsefesi hakkında çok fazla bir şey bilmediklerini dile getirmiş yaptıklarının planlı olmadığını ve müziğin etkisi ile kendisini bir anda semâ yapmaya başladığını anlatmıştır.

Hamdani, "Gösteri gerçekten beni çok etkiledi. Çok manevi bir ortam vardı. Müzikten ve Semâ gösterisinden çok etkilendim ve birdenbire Semâ yapmaya başladım" diye konuşmuştur. Programın ardından UİN Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kamaruddin Hidayat semazenler ve ilahi grubuna teşekkür plaketi hediye ederken, Pasiad yetkilileri de ev sahibi rektöre Türk Halısı hediye etmiştir.

Endonezyalı Bakanlar Semâ gösterisine Hayran Kaldı

Günün ikinci programında Semazenler ve Sazendeler Endonezya Merkez Bankası Başkanı Burhaneddin Abdullah'ın davetlisi olarak bazı Endonezyalı bakanlar ve üst düzey yetkililere Semâ gösterisi sunmuştur. Endonezya Merkez Bankası Binası'nda gerçekleştirilen program, Burhaneddin Abdullah'ın konuşması ile başladı. Abdullah konuşmasında Mevlânâ'nın hoşgörü ve diyalog anlayışından örnekler verdikten sonra programı düzenleyen

PASİAD yetkililerine teşekkür etti. Programa Endonezya Teknoloji ve Sanayi Bakanı Dr. Kusmayanto Kadiman, Endonezya Kamu İktisadi Teşekkülleri Bakanı Sofya Djalil, Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Suyanto katıldı. Yine Din İşleri Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Nasaruddin Umar, Endonezya Merkez Bankası Müdürü Burhaneddin Abdullah, Türkiye'nin Endonezya Büyükelçisi Aydın Evirgen, Endonezya Bilim ve Araştırma Kurumu (Ketua LIPI) Başkanı Prof. Dr. Umar Angara Jenie, çok sayıda Endonezya Milletvekilli, birçok ülke büyükelçisi ve çok sayıda Endonezyalı üst düzey yetkili katılmıştır.

Program Türkiye'den gelen misafirler için Endonezya Merkez Bankası Müdürü Burhaneddin Abdullah tarafından verilen yemekle başladı. Yemeğin ardından başlayan programda önce Açe Dans topluluğunun sunduğu yerel dans gösterisi ile devam etmiştir.

Daha sonra Sazendeler eşliğinde düzenlenen İlahi Konseri ile program devam etti. Klasik Türk Musikisi Enstrümanları eşliğinde verilen ilahi konseri Endonezyalı bakan ve diğer yetkililer büyük dikkatle dinlemiştir. Endonezyalı bakan ve diğer yetkililer şimdiye kadar hiç görmedikleri semazenlerin sunduğu gösteriyi büyük dikkatle izlemiştir. Semazenlerin ilahiler eşliğinde yaptıkları gösteri Endonezyalı üst düzey yöneticileri kendisine hayran bıraktı. Semâ âyininin ardından Endonezya Merkez Bankası Müdürü Burhaneddin Abdullah, semazenlere ve sazende ekibine hediye vermiştir. Türkiye'den gelen semazenler de Abdullah'a semâ motifli yaka rozeti hediye etmiştir.

2.1.5. Güney Kore

2007 Mevlânâ Yılı etkinlikleri kapsamında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Güney Kore'de 3 şehirde 5 etkinlik düzenlendi. *Rûmî Forumu* ve *Uluslararası Gangneung Festivali*'ne katılarak semâ gösterileri düzenleyen Konya ekibine Kore halkı ve Kore basını büyük ilgi gösterdi. Güney Kore'nin Gangneung şehrinde yaklaşık bin yıldır geleneksel olarak düzenlenen festivale Konya ile birlikte Çin, Japonya, Özbekistan, Endonezya ve Kamboçya'dan ekipler katıldı. Unesco tarafından 2005 yılında Dünya Tarih Mirasları listesine alınan festival, şehir merkezinden Namçonde Nehri'ne kadar yapılan yürüyüşle başladı. Ülkelerin bayrakları ve geleneksel kıyafetleri ile katıldıkları festivalde Türk bayrağını gören Koreliler, tezahüratlar eşliğinde Türk heyetini alkışladılar. Festivalde dileklerini bir kâğıda yazarak fenerin içine bırakan Koreliler, feneri Namçonde

Nehri'ne bıraktılar. Yürüyüşe katılarak Türk bayrağını taşıyan Koreliler, festival boyunca da semâ gösterilerine büyük ilgi gösterdi.

Türkiye ve Konya ile ilgili broşürleri ilgiyle okuyan Koreliler, ekibe Konya ve Mevlâna hakkında çeşitli sorular yönelttiler. Belediye Başkanı Myeong-Hee Choi ve ekibini Konya'ya davet eden Büyükşehir Belediyesi ekibi, Gangneung ve Konya arasındaki ilişkilerin artması için girişimlerde bulunduklarını belirttiler.

Gangneung Belediye Başkanı Myeong-Hee Choi de, Türkiye ile Güney Kore arasındaki ilişkilerin artması açısından kültürel faaliyetlerin önemli olduğunu belirterek, bin yıldır geleneksel olarak yapılan festivallerinde Türkiye'den bir heyeti görmenin kendilerini mutlu ettiğini dile getirdi. Büyükşehir Belediyesi'nin Güney Kore programı çerçevesinde ayrıca Seul Ulusal Eğitim Üniversitesi'nde Rûmî Forumu yapıldı. Foruma Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Ercan Uslu, Felsefe Profesörü Prof. Kim Kwan Young, Hee Sou Lee ve Prof. Dr. Byung Ha Hwang katıldı. Rûmî Forumu'nda Hazreti Mevlâna'nın barış, sevgi ve hoşgörü anlayışından örnekler veren Ercan Uslu, Mevlâna'nın bakış açısının nedeninin engin dini bilgisine bağlı olduğunu dile getirdi. Mevlâna'nın evrensel hoşgörü mesajının bugün de dünyada çok iyi anlaşıldığını vurguladı.

Koreliler Semâ'ya Büyük İlgi Gösterdi

Konya ve Mevlâna tanıtımı için Güney Kore'de bulunan Konya Büyükşehir Belediyesi ekibi, Seul'un ardından semâ programı gerçekleştirdiği Daejon şehrinde de yüzlerce insanın sevgisiyle karşılaştı. Semâ programını izleyen ve Hz. Mevlâna ile ilgili bilgileri dinleyen Koreliler, Türk halkına bir kez daha teşekkür etti.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2007 Mevlâna Yılı dolayısıyla Güney Kore'de gerçekleştirilen tanıtım programlarının ikincisi Güney Kore'nin ikinci büyük şehri Deajon'da yapıldı. Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Ercan Uslu ve Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyeleri Daejon'da ilk olarak Belediye Başkanı Park Seoug

Hyo'yu ziyaret ettiler. Başkan Seoug Hyo ile görüşmede Konya Büyükşehir Belediyesi adına konuşan Meclis Üyesi Hüseyin Çevik, Türkiye ile Kore'nin kardeş ülke olduklarını hatırlatarak, Kore'de bulunmaktan mutlu olduklarını ifade etti ve Daejon ile Konya'nın kardeş şehir olmasını teklif etti. Deajon Belediye Başkanı Park Seoug Hyo da Türk-Kore ilişkilerinin her geçen gün ilerlediğine dikkat çekerek, Türkiye'yi her zaman dost olarak gördüklerini, Konya ile kardeş şehir olmanın kendilerini de mutlu edeceğini dile getirdi. Ziyaretin sonunda Başkan Seoug Hyo'ya İngilizce Mesnevi hediye edilirken, Hyo da heyette bulunanlara geleneksel Kore porseleni hediye etti. Ziyaretin ardından Daejon'da bulunan Chongnam Üniversitesinde Konya Büyükşehir Belediyesi'nce düzenlenen semâ programı yapıldı.

Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Ercan Uslu, programdan önce katılımcılara Konya ve Mevlâna hakkında bilgi vererek Güney Korelileri Konya'ya davet etti. Hz. Mevlâna konusunda araştırmalar yapan Güney Koreli Felsefe Profesörü Kim Kwan Young da, semâ ve Sufizm hakkında bilgi sundu. Young, Türk halkının Kore'ye büyük yardımları olduğuna dikkat çekerek, yaptığı araştırmalarda Türk insanında bulunan hoşgörüye hayran kaldığını ifade etti. Mevlâna'daki barış ve hoşgörünün bugün bütün dünyayı etkilediğini kaydeden Prof. Young, Mevlâna şehri Konya'dan Güney Kore'ye kadar gelen heyetin dünya barışı ve kardeşliği adına büyük bir organizasyon yaptığını söyledi. Konuşmaların ardından sahneye çıkan Konya Büyükşehir Belediyesi semâ Grubu, izleyenleri büyüledi. Semayı ilgiyle izleyen Koreliler, programı ayakta alkışladı.

Güney Kore Çevre Bakanı, öğretim görevlileri, sanatçılar ve binlerce davetlinin katıldığı program Katolik ve Protestan senfoni orkestralarının konseri ile başladı. Daha sonra sahne alan Konya Büyükşehir Belediyesi Semâ Topluluğu, izleyenlerin beğenisini kazandı. Semazenleri ilgiyle izleyen Koreliler, Semâ gösterisini sık sık ayakta alkışladı. Semâ gösterisinin ardından Budist dans topluluğunun gösterisinin yer aldığı program, dinler buluşmasını ve hoşgörüyü yansıttı. Programda ayrıca Konya ve Mevlâna'yı tanıtan Korece kitaplar dağıtıldı. Konserden elde edilen gelir Afrika'daki çocukların eğitimine ve hastane yapımına harcanacak.

2.1.6. Hindistan

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Yeni Delhi Büyükelçiliği Yeni Delhi' de mukim "*Rishi Chaitanya Vakfı*" tarafından Hindistan'a davet edilen ve tüm ulaşım masrafları bakanlığımız tarafından karşılanan altı müzisyen gösteri icra etmişlerdir. Bu semazen ve müzisyenler; Refet Beşer, Erdoğan Alkılıçgil, Taşkın Gürtuna, Sadettin Deniztoker, Elman Altınbiz, Atilla Aydemir' dir. Vakfın başkanı Anandmurti Gurumaa tarafından Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800, doğum yıl dönümüm etkinlikler çerçevesinde 14 Şubat 2007 tarihinde yapılan gösteri Hintli izleyicilerin yoğun ilgisi ile karşılaşmıştır. Yeni Delhi'nin gösterişli konser salonlarından biri olan Kamani Auditorium'da 9 Ekim 2007 tarihinde bir "Semâ Gösterisi" düzenlenmiştir.

Gösterisi öncesinde, Yeni Delhi Büyükelçiliğimiz tarafından, etkinliğin düzenlenmesinde işbirliği yapılan Hindistan Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Hindistan Kültürel İşler Konseyi (ICCR) Genel Müdür Vekili Ashok Das ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürü Selahattin Ertaş tarafından birer kısa açılış konuşması yapılmıştır. Açılış konuşmalarının ardından, Doç. Dr. Necdet Tosun Mevlânâ'nın fikirlerini ve hayatını anlatan bir sunum yapmıştır. Toplam yarım saat süren söz konusu konuşmaların ardından etkinlik büyük beğeni ve ilgiyle izlenmiştir.

850 kişilik kapasiteye sahip salonun tamamen dolduğu gözlenmiştir. Etkinlik, aralarında Hindistan Su Kaynakları Bakanı ve ailesi, Hintli Film Yönetmeni Muzaffer Ali, diplomatlar, Hintli prensesler, basın mensupları ve yabancıların da bulunduğu seçkin bir izleyici kitlesi tarafından izlenmiştir.

Hintli profesörler 2 gün süren Mevlânâ konferanslarında, ünlü düşünürün fikirlerini yeniden keşfetme fırsatı buldu. Ülkenin önde gelen üniversitelerinden birçok profesörün katılımı ile gerçekleşen *'Mevlânâ'yı Yeniden Keşfetme'* isimli konferanslarda Mevlânâ ve misyonu konuşuldu. Hindistan Diyalog Vakfı'nın başkent Yeni Delhi'de organize ettiği konferansta ülkenin dört bir tarafındaki üst düzey üniversitelerden gelen farsça profesörleri

makalelerini sundu. Bollywood'un meşhur yönetmenlerinden ve aynı zamanda Rûmî Derneği Genel Sekreteri olan Muzaffer Ali'nin açılışını yaptığı programa geniş akademik katılım oldu. 8-9 Aralık tarihlerinde yapılan programlarda söz alan 20'ye yakın akademisyen, 30'a yakın makale ve tez sunmuştur.

Hindistan Diyalog Vakfı Başkanı Bülent Cantimur, Mevlânâ Hazretlerinin dünya geneline yayılan mesajının sevgi, barış ve hoşgörü olduğunun herkes tarafından kabul gördüğünü ve Mesnevi'nin bu yüzden en çok satan kitaplar arasında olduğuna dikkat çekmiştir. Hindistan hükümeti bakanlarından Saifuddin Söz, Mevlânâ'nın kendisini çocukluğundan beri etkileyen bir isim olduğunu söyleyerek "Japonya'da bile insanlar akın akın Mevlânâ'ya koşuyor ve onun sevgi mesajı dünyanın dört bir yanında kabul görüyor" demiştir.

İki gün boyunca süren programlara Hindistan'ın en görkemli üniversitesi olan Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Jamia Milliye İslamiye Üniversitesi, Aligar Müslim Üniversitesi, Bombay Üniversitesi, Gujarat Üniversitesi, Allah Abad Gandi Üniversitesi, Keşmir Üniversitesi, Delhi Üniversitesi ve birçok üniversiteden farsça profesörleri katıldı. 30 tezin okunduğu ve savunulduğu konferanslarda akademik tezlerin kalitesi dikkat çekti. Jawaharlal Nehru Üniversitesi Azhar Dehlevi katılımcıların sundukları tezlerin kalitesi açısından çok yüksek ve seviyeli bir program yapıldığını aktardı. Aligarh Müslim Üniversitesi Farsça Araştırmaları başkanı Profesör Azarmi Dukht Safevi, bugün Mevlânâ Hazretlerinin bu konferanslarda tekrar keşfedildiğini, ancak onun bize göstermeye çalıştığı asıl mesajın Kur'an'ın ve İslam'ın sevgi, barış ve hoşgörü mesajı olduğuna işaret etti.

Aligarh Müslim Üniversitesi eski rektörü Mahmudur-Rahman, Mevlânâ Hazretlerinin, 11 Eylül olaylarından sonra İslam'a ve Müslümanlara önyargılı olan batı dünyasına bir mesaj götürme vazifesi yaptığını, günümüzde ABD dâhil birçok batı ülkesinde en çok satan şiir kitaplarının Mevlânâ'ya ait olduğuna dikkat çekti. Programın kapanışında konuşan Hindistan Kültürel İlişkiler Konseyi başkan yardımcısı ve Şahid Mehdi, Mevlânâ'nın kendisini bütün dinlerin üstünde değil bilakis gerçek İslam'la bütünleştirdiğini, Mesnevisinin de Farsça yazılmış bir Kur'an değil ondan alınmış bir ilham olduğunu beyan etti. Bengal eyaleti, Mevlânâ'nın 800. doğum yılı kutlamalarına sahne oldu.

Hindistan Diyalog Vakfı tarafından gerçekleştirilen Mevlânâ programının başkent Yeni Delhi'den sonra ikinci durağı Kalküta'ydı. Konya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan semazen grubu, izleyenlere doyumsuz bir gece yaşattı. Okunan ilahiler eşliğinde sahneye çıkan semazen ekipleri Kalkütalılardan büyük alkış aldı. Farklı dinden insanların Mevlânâ hayranlığı bu programda da kendisini gösterdi. İzleyenler arasında bulunan Güney Hindistan Katolik Lideri başkanı Bishop Raju, etkinliğin büyüleyici olduğunu ve insana huzur verdiğini dile getirdi.

Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanvekili Mithat Büyükalim, Hindistan'da gördükleri ilgi ve Mevlânâ'ya duyulan sevgiden etkilendiklerini kaydetti. Hindistan Diyalog Vakfı ve Konya Büyükşehir Belediyesinin ortak organizasyonu olan anma etkinliklerinin sonraki durakları Haydarabat ve Bombay şehirleri olacak. Diğer bir etkinlik ise Mevlânâ hakkında geniş kapsamlı bir film yapmakta olan Hintli yönetmen Muzaffer Ali, Mevlânâ Hazretlerinin yolunun fikirden kalbe gittiğini ve bu yolun görünüşte çok kısa ancak manada çok uzun olduğunu belirtti. Ali, Rûmî'nin mesajı ile esinlenilmiş bir dünyanın ayrılıkları, çatışmaları olmayan bir dünya ortaya çıkaracağını dile getirdi.

2.1.7. Japonya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Tokyo Büyükelçiliği/ Mevlânâ'nın 800. Doğum yıl dönümü kutlamaları çerçevesinde Konya Türk Tasavvuf Müziği topluluğunun 26-31 Ağustos 2007 tarihleri arasında tokyo ve Osaka'da gerçekleştirdiği gösteriler büyük ilgi toplamıştır. Tokyo ve Osaka'da 29-30 Ağustos 2007 tarihleri arasında Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu (KTTMT) birer gösteri gerçekleştirmiştir. 27 Ağustos Pazartesi günü Tokyo Büyükelçiliğimizde bir basın konferansı düzenlenerek Mevlânâ ve KTTMT hakkında Topluluk Müdürü Ömer Faruk Belviranlı ve Dr. Halil İbrahim Sarıoğlu tarafından bilgi verilmiştir. Konferans sırasında ayrıca Topluluğun müzik aletleri tanıtılmış, ülkemizin tarihi ve turistik güzellikleri ile Mevlânâ'yı tanıtıcı filmler gösterilmiş ve basın mensuplarının soruları yanıtlanmıştır.

Tokyo’daki gösteri 29 Ağustos Çarşamba günü "Show a Music Academy’nin 1800 kişilik salonunda gerçekleştirilmiştir. Bu gösterinin organizasyonu kar amacı gütmeyen bir Japon sivil toplum kuruluşu olan "World Heritage Academy" tarafından yapılmış ve salonun tamamen dolu olduğu görülmüştür. Gösteri öncesinde Sayın Tokyo Büyükelçimiz tarafından bir açılış konuşması yapılarak Mevlânâ ve felsefesi hakkında bilgi verilmiştir. Konuşmayı takiben ülkemizi tanıtıcı bir film gösterilmiş ve daha sonra Dr. Halil İbrahim Sarıoğlu tarafından yapılan konuşmayı müteakip bir saat süreyle semâ dans gösterisi gerçekleştirilmiştir. Osaka'daki gösteri ise 30 Ağustos Perşembe günü gerçekleştirilmiş ve 1300 kişilik Osaka Main Hall Salonun dolu olduğu öğrenilmiştir. Bu gösterinin organizasyonu Kansai Japon-Türk Dostluk Derneği tarafından yapılmıştır.

"Mevlânâ'sız Bir Hayat Yaşanmamış Gibidir"

7 yıl önce Japonya'da faaliyet gösteren Türk ve Japon kadınların 2007'de kurduğu Sakura Lale Derneği Mevlânâ Sempozyumu'na ev sahipliği yaptı. Sempozyumda konuşan İskoç yazar Echan Deravy, Mevlânâ'yı tanımadan geçen hayatın yaşanmamış sayılacağını söyledi. Mevlânâ'ya ilişkin kitapları Japoncaya çeviren Nishida Kyoko ise Mevlânâ'ya sadece bir şair olarak bakılmasının eksik olacağını vurguladı. Yoğun bir katılımın olduğu programa katılanlar, Mevlânâ'nın edebi yönünden sûfî yönüne kadar çeşitli yönlerini anlatmaya çalıştı.

Tokyo Üniversitesi'nde görevli Prof. Dr. Sugita Hideyaki, Mevlânâ'ya ilişkin bilgiler verdi. Mevlânâ isminin nereden geldiğini anlatan Hideyaki, hangi ülkelerde hangi isimlerle bilindiğini dinleyicilere aktardı. Sunum sırasında küçük bir animasyon da izleten Hideyaki; İmam Gazali ile Mevlânâ arasındaki farklara değindi. Aynı üniversiteden Prof. Dr. Takeshita Masataka da sufizmi anlattı. Sufizmin Japon kültüründe direk bir karşılığı olmadığını belirten Masataka, sufizmin dört dönemi olduğunu belirterek bunları anattı.

İskoç yazar Echan Deravy ise Mevlânâ'nın edebi yönünden bahsetti. 18 yaşında memleketinden ayrılarak Hindistan'a doğru yolculuğa çıktığını belirten Deravy, bu sırada Türkiye, Afganistan, İran ve Pakistan'a uğradığını, daha sonra da buralara tekrar gittiğini anlattı. Kendisine Mevlânâ'yı tanıtan ABD'li şair Coleman Barks olduğunu kaydeden Deravy, Barks'ın Mevlânâ'nın şiirlerini günümüz insanların anlayacağı basit bir dile çevirdiğinden bahsetti. ABD'de bir kitabın 50 bin civarında satması halinde 'çok satıldığının' söylediğine dikkat çeken Deravy, Mevlânâ'nın kitaplarının ise bir milyon sattığına vurgu

yaptı. "Peki, bu ilgi neden?" diye soran İskoç yazar, "Çünkü günümüzün insanları, kalbini unutmuş. Her şeyi maddeden ibaret sanıp maneviyatı bir kenara atmışlar. Mevlânâ ise bize, onun varlığını hatırlatıp kendi içimize doğru yolculuğu öğretiyor." yorumunda bulundu. İskoç yazar Deravy, Japonya'da Mevlânâ'nın pek kimse tarafından bilinmemesini ise "çok yazık" diye niteledi. Deravy, "Mevlânâ'yı tanımadan ölmek boşa geçmiş bir hayat gibidir." dedi. Deravy, Mevlânâ'nın herkese kucak açtığına da dikkat çekti.

Mevlânâ'ya ilişkin kitapları Japoncaya çeviren Nishida Kyoko ise Mevlânâ'ya sadece bir şair olarak bakılmaması gerektiğine dikkat çekti. "O bir İslam âlimiydi. Din adamıydı." diyen Kyoko, "Mevlânâ, Müslümandır. Bunu bilip anlamadan eserleri sadece bir şiir olarak okunduğunda asıl anlatılmak istenen algılanamaz." diye konuştu. Program sırasında Japonya'daki Türk Kültür Merkezi'nde saz dersleri veren Kiyoshi Ohira da kısa parçalar çaldı. Ayrıca "Uyan Ey Gözlerim "ilahisini seslendirdi.

2.1.8. Pakistan

Karaçi Başkonsolosluğu işbirliğinde Karaçi Belediye Başkanlığı'nın faaliyet gösterdiği KMC (Karachi Metropolitian Corporatian) binasının 75. Yıldönümünde kutlandığı " Hamara Karaçi" (Benim Karaçim) festivaline düzenlendi. Bu organizasyona katılmak üzere 16 Ocak 2007 tarihinde Karaçi' ye gelen Kültür ve Turizm Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu İki adet gösteri sergilemişlerdir. Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Akyürek, Mevlânâ'nın doğumunun 800. yıl dönümü dolayısıyla Unesco'nun 2007'yi Mevlânâ Yılı ilan etmesinin ardından belediye olarak Mevlânâ ve Konya'nın tanıtıldığı yurt dışı programları düzenlemeye başladıklarını söyledi. Bu programlara 2007'den önce başladıklarını ve 2007'de devam ettiklerini belirten Akyürek, ABD'de Chicago, Iowa, Mineapolice, Medicine ve Columbus'da toplam 6 program düzenlendiğini ve büyük ilgi gördüğünü ifade etti. Bu programlara Pakistan'da devam edeceklerini bildiren Akyürek, şunları kaydetti: "Bugün akşam Pakistan'ın başkenti İslamabad'da 2 bin kişilik Convention Centre'da, Pakistan hükümeti üst düzey yöneticilerinin de katılımıyla program düzenlenecek. Aynı program Karaçi ve Lahor kentlerinde tekrarlanacak.

ABD'de olduğu gibi, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu Pakistan'da da semâ ve konser programı sunacak. Konya ve Mevlânâ anlatılacak. Programlarda, uygun olan salonlarda kurulan Konya stantlarında Urduca ve İngilizce kitap ve CD'ler yer alacak." Akyürek, Semâ ve konser programlarının yer aldığı bu etkinliklerin 2007'de Avrupa'nın 35 kentinde de gerçekleştirileceğini söyledi. Bu programlarla amaçlarının 2007 yılında Konya'nın ve Mevlânâ'nın tüm dünyada tanınmasını sağlamak olduğunu vurgulayan Akyürek, "Etkinlikler Konya'ya gelen ziyaretçi sayısını da artıracak, ülke turizmine katkıda bulunacaktır" diye konuştu.

2.1.9. Singapur

Singapur Büyükelçilği ortaklığı ile Mevlânâ Celâleddin Rumi'nin 800. Doğum yıldönümü anma etkinliklerimiz çerçevesinde Singapur Ulusal Üniversitesi (NUS) ve Türk Kültür Merkezince 30 Ağustos günü " Mevlânâ Celâleddin Rumi: Enlightenment Through the Ages" konulu bir seminer düzenlenmiştir. Mevlânâ 'nın doğumunun 800. Yıldönümü kapsamında çeşitli dış merkezlerde sema etkişnlşkleri tertipleyen Kültür ve Turizm Bakanlığımıza bağlı İstanbul Tarihi Türk Müziği topluluğu 21 Ekim 2007 tarihinde Esplanade'de sahne almıştır. Etkinliğimize, ilgi yüksek olmuş, 1600 koltuk kapasiteli salonun tamamen dolduğu görülmüştür.

21 Ekim gecesi gerçekleşen Semâ gösterisi etkinliğe onur konuğu olarak Singapur Parlamento Başkanı Abdullah Tarmugi katılmıştır. Ayrıca Singapur Enformasyon, İletişim ve Sanat Bakanlığı Müsteşarı Tan Chin Nam, Singapur İslam Konseyi Başkanı, Singapur Müftüsü ve diplomatik topluluğun birçok üyesi de konuklar arasında yer almıştır. Gösteri sonrasında salonda Kültür ve Turizm Bakanlığımız Müsteşar Yardımcısı Sayın Hikmet Kaçdıoğlu'nun yaptığı açılış konuşması ardından Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç Mevlânâ'nın hayatı ve felsefesi üzerine 15 dakika kısa bir konferans vermişlerdir. Resepsiyona katılan misafirlerimiz beğeniyle izledikleri gösteriden etkilendiklerini Singapur Büyükelçiliğimiz personeli ile paylaşmışlardır. Bu çerçevede, başarılı bir tanıtım etkinliğine imza atıldığı değerlendirilmektedir.

2.1.10.Tacikistan

Duşanbe Büyükelçiliğimiz ve Türk-Tacik Dostluk Derneğinin işbirliğiyle 20 Nisan 2007 tarihinde Duşanbe Vefa İş Merkezi Konferans Salonunda Mevlânâ'yı anma buluşması gerçekleştirilmiştir. Akademik çevrelerin ve devlet kurumlarının temsil edildiği buluşma vesilesiyle Duşanbe Büyükelçiliği tarafından bir açılış konuşması yapılmış; öğretim görevlileri ile bilim adamları, şairler ve aydınlar Mevlânâ öğretisinin muhtelif boyutlarına ilişkin sunumlarda bulunmuşlardır. Duşanbe'de 7 Eylül 2007'de Kültür Bakanlığımız Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu Duşanbe'de halka açık kültür gecesi kapsamında 1500 kişilik salonda Mevlevî Müziği eşliğinde semâ icra edilmiştir.

Dünya ölçeğinde düzenlenen Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin 800. doğum yıldönümü kutlamaları çerçevesinde, Tacikistan'da bu ülkenin 16. Bağımsızlık Yıldönümü ile eşzamanlı bazı etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda, Diyalog Avrasya – Şelale Grubu'nun katkı ve desteğiyle Tacikistan makamlarınca 7–9 Eylül 2007 tarihlerinde "Medeniyetler Arası Diyalog – Mevlânâ" temalı uluslararası bir sempozyum yapılmıştır. Sempozyum sonunda günümüz dünyasında hoşgörü ihtiyacına ışık tutan bir çağrıda bulunulmuştur. Ayrıca Büyükelçiliğimiz eşgüdümünde, Kültür Bakanlığımız Konya Semazen Topluluğu 7 Eylül 2007 akşamı Duşanbe'de halka açık kültür gecesi kapsamında Semâ gösterisi sunmuştur. Tacikistan'da Hz. Mevlânâ Yılı ilan edilen 2007 yılında 1 Somoni hatıra para olarak basılmıştır.

2.1.11.Asya Ülkelerinde Yapılan Etkinliklere Genel Bakış

Afganistan'da Uluslararası Kongre icra edildiği, Azerbaycan' da Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAB) Kadın Kolu tarafından Azerbaycan'da "Unesco 2007 - Mevlânâ Hoşgörü Yılı" programı düzenlendi. TÜSİAB Kadın Kolu Komisyonunun teşebbüsü ile "Unesco 2007-Mevlâna Hoşgörü Yılı" programı düzenlendi. Ayrıca Azerbaycan da dikkat çeken bir taraf ise Mevlânâ felsefesini örgün eğitim kurumlarında tanıtmaya çalışmalarıdır. Bu yıla has olarak ortaokul ve lise öğrencileri Mevlânâ'nın hayatı, şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi vermişlerdir. Bakü'de "Çağdaşımız Mevlâna" konulu 5 ülkeden 23 akademisyenin katıldığı sempozyum, 4 oturumda gerçekleşti. Bu arada Asya Ülkerlerinin birçoğunda Konya büyükşehir belediyesi ekibi Mevlânâ yılı özelinde etkinlik icra etmiştir. Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Akyürek, Mevlânâ'nın doğumunun 800. yıl dönümü dolayısıyla UNESCO'nun 2007'yi Mevlânâ Yılı ilan etmesinin ardından belediye olarak Mevlânâ ve Konya'nın tanıtıldığı yurt dışı programları düzenlemeye başladıklarını söyledi. Bu programlara 2007'den önce başladıklarını ve 2007'de devam ettiklerini belirten Akyürek, ABD'de Chicago, Iowa, Mineapolice, Medicine ve Columbus'da toplam 6 program düzenlendiğini ve büyük ilgi gördüğünü ifade etti. Pakistan'ın başkenti İslamabad'da 2 bin kişilik Convention Centre'da, Pakistan hükümeti üst düzey yöneticilerinin de katılımıyla program düzenlendi.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin yurtdışında düzenlediği Konya ve Mevlâna Günleri, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de devam etti. Müslüm Makomayev Azerbaycan Devlet Filarmonisinde düzenlenen Semâ gösterilerinin ardından Bakü Atatürk Merkezi'nde "Çağdaşımız Mevlânâ" konulu bir sempozyum düzenlenmiştir. Bangladeş'te ise "*Allama Rûmî Soiety*" Bangladeş Kültür Bakanlığı, İran Kültür Merkezi ve UNESCO Bangladeş işbirliğiyle düzenlenen " *İnternational Conference-2007 on Mawlana Rûmî, the of love*" 1 aralık 2007 günü "*Osmany Audotorium*" da düznelenmiştir.

Ülkenin en yoğun havaalanı olan Dakka Havaalanı'na da geçtiğimiz senelerde Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin Konya'daki öğrencilerinden Hazret Şahcelal' in adı verilmiştir.

Bangladeş'te göze çarpan bir diğer hususta ülkenin bilim ve fikir adamlarının İslam'ın yayılması ve Mevlevilik unsurunu bir bütün olarak görmeleridir. Bir diğer detay da Bangladeş'te İslam'ın yayılmasının Mevlevilik aracılığı ile olduğu düşüncesidir.

Konya'da Mevlânâ ve Mevlevilik konulu belgesel çeken Bangladeşli Yönetmen ve Yazar Şehriyar Kabir İslam sufizminin Konya'dan başladığını ve Bangladeş'in Kushtia şehrine kadar ulaştığını kaydetti. Bangladeş'in sufizmin ulaştığı son nokta olduğuna dikkat çeken Kabir, "*Endonezya ve Malezya'da sufizm ulaşmamıştır. Çünkü buradaki insanlar İslam'ı Arap tüccarlar yoluyla kabul etmiştir. İslam 3 yolla dünyaya yayıldı. Birincisi fetih yoluyla, ikincisi Arap tüccarlar ve son olarak sufizm vasıtasıyla İslam dini dünyaya yayılmıştır*" dedi. Bangladeşli diplomatlar, Bangladeş ve Türkiye'nin karakteristik olarak iki kardeş ülke olduğunu belirterek, Bangladeş halkı Konya'dan gelen Mevlevî dervişleri sayesinde Müslüman olduğunu söylemiştir. Bu cümleler İslamiyet ile tasavvufu bir bütün olarak gördüklerini ispat etmektedir.

Endonezya' da yapılan sema gösterilerine normalin çok üzerinde ilgi ve olumlu almamda tepki gelmiştir. Örneğin; Endonezya Milli Müze Salonunda " Mevlânâ ve İnsanlığa Katkısı: Barış, sevgi, hoş görü ve diyalog" konulu seminer, Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği (PASİAD) tarafından düzenlenen Pasifik Kültür Gezisi ikinci gününde Jakarta kentinde bulunan Universitas İslam Negere (UİN-Endonezya İslam Üniversitesi)'nde semâ töreni yapılmış. Gündem olan olay ise Klasik Türk müziği Enstrümanlarından oluşan Mutrîb Heyeti (Sazende) ve İlahi ekibinin verdiği İlahi konseri sırasında bir Endonezyalı coşarak semâ yapmaya başladı. Bir süre kendi etrafında semazenleri taklit ederek dönen Endonezyalıya bir yenisi daha eklendi. İki Endonezyalının salonun ortasında yaptığı Semâ gösterisine bir başkası daha eklendi. İlahi konseri ve semâ gösterisi ile yapılan sevgi ve hoşgörü davetinin etkisine kapılan bazı Endonezyalıların yaptığı semâ gösterisi ilginç görüntüler oluşturdu. 3 Endonezyalının kendi yöntemlerince semâ yapmasını diğer Endonezyalılar ise dikkat ve şaşkınlıkla izledi.

Güney Kore' de ise sema, süflilik ve hoşgörü kavramları dikkat çekmiştir. Bu ilginin arkasında muhakkak tarihi ilişkiler ve köklü dostlukların etkisi büyüktür. 2007 Mevlânâ Yılı etkinlikleri kapsamında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Güney Kore'de 3 şehirde 5 etkinlik düzenlendi. Hz. Mevlâna konusunda araştırmalar yapan Güney Koreli Felsefe Profesörü Kim Kwan Young da, semâ ve Sufizm hakkında bilgi sundu.

Young, Türk halkının Kore'ye büyük yardımları olduğuna dikkat çekerek, yaptığı araştırmalarda Türk insanında bulunan hoşgörüye hayran kaldığını ifade etti. Ülkenin önde

gelen üniversitelerinden birçok profesörün katılımı ile gerçekleşen 'Mevlânâ'yı Yeniden Keşfetme' isimli konferanslarda Mevlânâ ve misyonu konuşuldu.

Hindistan'da Japonların ilgisinin olması onları da teşvik etmiştir. Hindistan bölgesi zaten evveliyatında tasavvuf felsefesine yakın bir duruş sergilediği için yakınlaşma zor olmamıştır. Hindistan hükümeti bakanlarından Saifuddin Söz, Mevlânâ'nın kendisini çocukluğundan beri etkileyen bir isim olduğunu söyleyerek "Japonya'da bile insanlar akın akın Mevlânâ'ya koşuyor ve onun sevgi mesajı dünyanın dört bir yanında kabul görüyor" dedi. Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Jamia Milliye İslamiye Üniversitesi, Aligar Müslim Üniversitesi, Bombay Üniversitesi, Gujarat Üniversitesi, Allah abad Gandi Üniversitesi, Keşmir Üniversitesi, Delhi Üniversitesi ve birçok üniversiteden farsça profesörleri katıldı.

Aligarh Müslim Üniversitesi eski rektörü Mahmudur-Rahman günümüz islamafobi çerçevesinde olaya yaklaşmış ve Mevlânâ Hazretlerinin, 11 Eylül olaylarından sonra İslam'a ve Müslümanlara önyargılı olan batı dünyasına bir mesaj götürme vazifesi yaptığını, günümüzde ABD dâhil birçok batı ülkesinde en çok satan şiir kitaplarının Mevlânâ'ya ait olduğuna dikkat çekmiştir. Hindistan Kültürel İlişkiler Konseyi başkan yardımcısı ve Şahid Mehdi, Mevlânâ'nın kendisini bütün dinlerin üstünde değil bilakis gerçek İslam'la bütünleştirdiğini, Mesnevisinin de Farsça yazılmış bir Kur'an değil ondan alınmış bir ilham olduğunu beyan etmiştir.

Japonya ayağında ise sivil toplum kuruluşlarının etkisi büyüktür. 7 yıl önce Japonya'da faaliyet gösteren Türk ve Japon kadınların 2007'de kurduğu Sakura Lale Derneği Mevlânâ Sempozyumu'na ev sahipliği yapmıştır. İskoç yazar Echan Deravy ise Mevlânâ'nın edebi yönüne dikkat çekmiştir. Mevlânâ'yı tanıtan ABD'li şair Coleman Barks olduğunu kaydeden Deravy, Barks'ın Mevlânâ'nın şiirlerini günümüz insanların anlayacağı basit bir dile çevirdiğinden bahsetti. ABD'de bir kitabın 50 bin civarında satması halinde 'çok satıldığının' söylediğine dikkat çeken Deravy, Mevlânâ'nın kitaplarının ise bir milyon sattığına vurgu yaptı. "*Peki, bu ilgi neden*?" diye soran İskoç yazar, "*Çünkü günümüzün insanları, kalbini unutmuş. Herşeyi maddeden ibaret sanıp maneviyatı bir kenara atmışlar. Mevlânâ ise bize, onun varlığını hatırlatıp kendi içimize doğru yolculuğu öğretiyor*." yorumunda bulundu.

İskoç yazar Deravy, Japonya'da Mevlânâ'nın pek kimse tarafından bilinmemesini ise "çok yazık" diye niteledi. Deravy, "*Mevlânâ'yı tanımadan ölmek boşa geçmiş bir hayat gibidir*." dedi. Deravy, Mevlânâ'nın herkese kucak açtığına da dikkat çekti.

Mevlânâ'ya ilişkin kitapları Japoncaya çeviren Nishida Kyoko ise Mevlânâ'ya sadece bir şair olarak bakılmaması gerektiğine dikkat çekti. "*O bir İslam âlimiydi. Din adamıydı." diyen Kyoko, "Mevlânâ, Müslümandır. Bunu bilip anlamadan eserleri sadece bir şiir olarak okunduğunda asıl anlatılmak istenen algılanamaz*." diye konuştu. Program sırasında Japonya'daki Türk Kültür Merkezi'nde saz dersleri veren Kiyoshi Ohira da kısa parçalar çaldı. Diyalog Avrasya – Şelale Grubu'nun katkı ve desteğiyle Tacikistan makamlarınca 7–9 Eylül 2007 tarihlerinde "Medeniyetler arası Diyalog – Mevlânâ" temalı uluslararası bir sempozyum yapılmıştır. Tacikistan'da Hz. Mevlânâ Yılı ilan edilen 2007 yılında 1 Somoni hatıra para olarak basılmıştır.

2.2. Amerika Kıtası ve Avrupa Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler

2.2.1. Almanya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Frankfurt Başkonsolsluğu/ Mevlâna'nın doğumunun 800. Yıldönümü vesilesiyle görev bölgemizdeki Offenbach şehrinde " Avrupa Mevlâna Kültür Vakfı" kurulmuştur. 28 Ocak 2007 tarihinde düzenlenen kuruluş toplantısında vakfın kuruluş amacı, Mevlâna'nın kişiliği, eserleri ve felsefesi üzerine konuşmalar yapılmıştır. Yurtdışında gerçekleştirilen programlarda Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yıl Dönümü 'nün dünya ölçeğinde kutlanmasının yanı sıra ülkemizin "2008 Frankfurt Kitap Fuarı Konuk Ülke" ve "2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul" kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerin cazibesi de perçinlenmiştir. Ayrıca 17 Ocak - 28 Şubat 2007 tarihinde Almanya Büyükelçiliği'nin "*Almanya'da UNESCO Kültür Miras Varlıkları*" İsimli Fotoğraf Sergisi tertip edilmiştir.

Essen Başkonsolosluğu/ 1989 yılında kurulan ve çalışmalarını Galata Mevlevîhânesini Yaşatma ve Evrensel Mevlâna Aşıkları Vakfı çatısı altında devam etttiren Çağdaş Mevlâna

Aşıkları Grubu, 24 Mart 2007 tarihinde , anılan Merkez'in konser salonunda bir semâ gösterisi sunmuştur. 28 Nisan 2007 tarihinde de Offenbach şehrinde çok sayıda türk ve yabancı tarafından izlenen bir Semâ gösterisi gerçekleştirilmiştir.

Dusseldorf Başkonsolosluğu/ Oberhausen kentindeki 11.500 kişilik arena yaklaşık 8 bin vatandaşımızın katılımıyla 13 Mayıs günü Mevlâna hakkında Almanca alarak hazırlanmış film gösterilmiş ve Konya Semâ Toplumluluğunun semazenleri semâ gösterisi yapmışladır.

Almanya Berlin Başkonsolosluğu/Berlin filarmoni tarafından " *Alaturka Konserler Dizisi*" adı altından başlatılan etkinliğin ilk gösterisi 23 Ekim tarihinde Galata Mevlevîhâne 'sinin katılımıyla düzenlenmiştir.

Berlin filarmoni oda müziği salonunda gerçekleştirilen faaliyetin ilk bölümünde Marcel Peres yönetiminde " Ortaçağ Müzik Korosu" tarafından bir konser verilmiş, ikinci bölümünde ise Galata Mevlevîhânesi tarafından semâ töreni sergilenmiştir. 27 Kasım 2007 tarihinde Frankfurt, Dom Kilisesi'nde Mevlâna Konferansı düzenlenmiştir.

Münih başkonsolosluğu/Konya Büyükşehir Belediyesi Mevlevî Ekibi, Münih Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ataşeliği, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Konya-Ereğli Derneği himayeleri altında semâ gösterisi düzenlenmiştir.

Almanya/ Berlin'deki Uluslararası Kongre Merkezi'nde, 23 Kasım 2007 tarihinde bir Semâ gösterisi düzenlenmiştir. Berlin'de yerleşik vatandaşlarımız ve Almanlardan oluşan yaklaşık 1500 seyirci tarafından beğeniyle İzlenen programın başlangıcında ülkemiz hakkında Kültür ve Turizm Bakanlığımızın kısa tanıtım filmi gösterilmiştir. Filmin ardından, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yrd. Nihat Gül tarafından kısa bir açılış konuşması yapılmıştır. Prof. Dr. Hüseyin Hatemî' nin "Sevgiye Evrensel Çağrı ve Mevlânâ başlıklı, Mevlâna'nın felsefesini ele alan konuşmasını takiben, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nun semâ gösterisi izlenmiştir.

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Washington'da "Rûmî Forum" adlı kuruluş tarafından düzenlenen "Rûmî Peace and Dialogue Awards-2007" ödül töreni 12 Mart akşamı Washington Büyükelçiliğimizce de

katılım sağlanmak suretiyle Capitol Hill 'de Kongre üyelerine tahsis edilen Cannon Ofis binasında gerçekleştirilmiştir.

Sayın Başbakanımıza da ödül verilen gecede, Sayın Başbakanımız namına ödülü, anılan tarihte Washington'u ziyaret etmekte olan İstanbul Milletvekili Egemen Bağış almıştır. Mevlâna'nın 800. Doğum Yıldönümü Kutlamaları çerçevesinde Washington'da sırasıyla 14 ve 15 Mart akşamları iki etkinlik düzenlenmiştir. Kültür eski Bakanı Sayın Talat Halman'ın, Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin hayatı, düşünce yapısı ve dünya kültür tarihine etkilerine ilişkin, şiirlerinden alıntılar da vardır. Ahmet Özhan'ın solistliğini yaptığı İstanbul Tarihi Türk Müzesi Topluluğu'nun tasavvuf müziği eserleri seslendirdiği program ilk olarak 14 Mart akşamı, Kongre Kütüphanesi'nde gerçekleştirilmiştir. Sadece davetlilere yönelik olan etkinliğe, beklenenin bir katılım talebi alınmış ve bu çerçevede koltuk sayısından kaynaklanan kısıtlamalar ile ancak 418 misafir kabul edilebilmiştir.

Etkinliğe beş kongre üyesi Seteve Cohen/Tenessee, Dana Rohrabacher/California, Virginia Fox/North Carolina, Doug Lamborn/Colorado, Diane Watson/California katılmışlardır.

Bununla birlikte Washington'u ziyaret etmekte olan beş milletvekilimiz, Yargıç Samuel Alito, Dış işlerini temsilen müsteşar büyükelçi Karen Hughes, Dışişleri bakanlığı Türkiye masası idareci ve memurları katılım göstermişleridir. Mazeret beyan edip katılamayan kongre üyelerini temsilen yirmi kongre çalışanı (Staffer) ile KKTC, Afganistan ve Suriye Büyükelçileri, Musevi ve Hristiyan cemaat temsilcileri, iştirak etmişlerdir.

Etkinliğin gerçekleştirildiği dinleme salonu girişinde Mevlâna'nın Mesnevi ile Kongre Kütüphanesinde bulunan İngilizce, Türkçe, Farsça ve diğer dillerdeki diğer el yazması eserleri sergilenmiştir. Etkinliğin açılış konuşması sırasıyla kütüphane müdürü Dr. Billington ile Büyükelçimiz tarafından gerçekleştirilmiş; ardından sponsor olan Koç Holding onursal başkanı Rahmi Koç ile bir sonraki etkinliğin ev sahipliğini üstlenen Freer Galerisi direktörü Dr. Julian Raby' de söz almıştır.

Mevlâna'ya ilişkin program bir sonraki akşam (15 Mart) Smithsonian Enstitüsü'ne bağlı Freer Galerisi'nde düzenlenen halka açık etkinlikle tekrarlanmıştır. Anılan Müze Oditoryumundan azami koltuk sayısına denk düşen 320 kişi ağırlanmıştır.

Los Angeles Başkonsolosluğu olarak bu yılki festivalde Türkiye'yi Türk turizmini, İstanbul'u ve Mevlâna'yı tanıtıcı belgesel filmler ve slaytlar gösterilmiştir. Şikago Başkonsolosluğu Beşinci Şikago Türk Festivali 30 Mayıs- 02 Haziran 2007 tarihleri arasında, Şikago'nun şehir merkezindeki en işlek alan olan Daley Plaza'da gerçekleştirilmiştir. Festival dört gün boyunca gündüz 10:00-18:00 saatleri arasında ziyarete açık kalmıştır. Her gün 12:00-14:00 arasında izleyicilere halk oyunları, defile, mehter ve semâ gösterilerinin yanı sıra, Amerikalı gençlerden oluşan ve tamamen Türkçe parçalar seslendiren " Lama Jamal" adlı grubun konserinden oluşan bir program sunulmuştur. Festival alanındaki 30 çadırda Türk kültürünü, sanatını ve mutfağını tanıtıcı etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca büyük bir perdede Kültür ve Turizm Bakanlığımız tarafından tanıtıcı içerikli filmler gösterilmiştir. Mevlâna'nın 800. Yıl dönümü kutlamaları vesilesiyle 14 haziran 2007 sabahı, Milenium Park' ta ücretsiz olarak temin edilen bir salonda "Mevlâna" konulu bir seminer düzenlenmiştir. Seminer, Mevlâna'nın ingilizceye çevrilmiş bazı şiirlerinn ney eşliğinde okunmasıyla başlamış; Prof Mahmut Erolm Kılıç'ın " Mavlana'nın Hayatı, Felsefesi Ve Eserleri" konulu konuşmasıyla devam etmiştir.İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu (TTMT) tarafından hazırlanan yarım saatlik Mevlâna Belgesel Film gösterimi ile sona ermiştir. Seminere konsüler camiadan, bazı düşünce kuırukuşlarından ve Şikago'da yaşayan Türk toplumum mensuplarından oluşan 70 kişi katılmıştır.

Bu tür etkinlikler Şikago ve çevresinde Mevlâna felsefesine olan yoğun ilgiyi bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Konser ve semâ gösterileri, değişik kesimlerden insanları bir araya getirmiş; topladığı beğeniler ile maksadına ulaşmıştır. Manhattan'da gerçekleştirilen Mevlevî âyini çoğunluğu Amerikalı olan izleyicilerden büyük ilgi görmüştür.

The Town Hall salonunda binden fazla insana hitaben yapılan semâ âyinine Mevlânâ'nın ırkları, renkleri ve dünyevî kalıpları aşan özde birlik mesajları iletilmiştir. Mevlânâ ve onun öğretisi üzerine açılış konuşmasını yapan Prof. Dr. Ahmet Arı, dünyanın böyle bir barış diline çok ihtiyaç duyduğunu dile getirilmiştir. Tasavvuf 'un kökeninin İslâm olduğu gerçeğine dikkat çeken Prof. Dr. Arı, bu öğretinin insanın manevî yönünü ortaya çıkaran bir yol olduğunu vurgulamıştır.

Türk kültürüne Mevlânâ'nın derin etkileri olduğunun altını çizen Türkiye'nin New York Başkonsolosu Mehmet Samsar, onun insanlığa sunduğu engin hoşgörünün iyi

anlaşılmasını istemiştir. Dünya barışı için Mevlânâ'nın öğretilerine ihtiyaç duyulduğuna dikkat çeken Samsar, "*Ancak bu sese kulak vererek gerçek aşkı anlar ve birbirimize karşı saygıyı öğrenebiliriz*" demiştir. Mevlânâ'nın insanlar arasında din, dil, ırk gibi hiçbir ayrım yapamadan herkese kucak açtığına değinen Samsar, gerçek sevginin de bu olduğunu söylemiştir. Unesco'yu temsilen geceye katılan kurumun New York Direktörü Helene-Marie Gosselin, Mevlânâ'nın dile getirdiği *Aşkın Ölümsüzlüğü* konusuna değinmiştir. Gosselin, "Unesco olarak Mevlânâ Celâleddin Rumî'nin dünya genelinde 800. doğum yılı kutlanmalarına eşlik etmekten gurur duyuyoruz" diye konuşmuştur. Birleşmiş Milletler 'in oluşturduğu *"Medeniyetler Arası İttifak"* projesinin ancak böyle büyük bir düşünürün öğretileri ile sağlanabileceğinin altını çizen Gosselin, insanca bir hayat için Mevlânâ'nın açtığı yolun takip edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Konuşmaların ardından kürsüye gelen Kültür ve Dışişleri Bakanlıkları bünyesinde oluşturulan Mevlânâ faaliyetleri koordinasyonu ekibinden Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç semazen âyini hakkında bilgi vermiştir. Her âyinde dört dönüşün olduğu ve her birinin farklı bir aşama olduğuna dikkat çeken Kılıç şöyle devam etmiştir: "İlk dönüş anlamayı ifade eder. İkincisi Allah 'a ibadeti zikreder. Üçüncü dönüş aşkı.

Son olan dördüncü Semâ ise Allah 'a dönüşü ifade eder." Kılıç, semâ âyininde kullanılan ney, ud, kanun gibi müzik enstrümanların ifade ettiği sembolik değerleri de tek tek anlatmıştır.

"Semazenlerin giydiği siyah cübbeler 'Ben bir hiçim' demek anlamına gelir" diyen Prof. Dr. Kılıç'ın konuşmasının ardından sahneye gelen semâzen ekibi, ney sesi ile âyine hazırlanmışlardır. Neyin mistik dolu sesi salonu doldururken ardından okunan kâside ile semâzenler âyinlerinin ilk dönüşüne başlamışlardır. Dördüncü ve son dönüşün tamamlanmasının ardından okunan Kur'an-ı Kerim ile gösteri tamamlanmıştır.

2.2.3. Avustralya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Melbourne Başkonsolosluğu / "*Türklerin Avustralya'ya Göçünün 40. Yılı Kutlama Festivali*" 11 Kasım 2007 tarihinde Melbourne Göç Müzesi bahçesinde düzenlenen ve Canberra Büyükelçimiz Murat Ersavcı ve eşleri ile Victoria Başbakanı John Brumby ve eşlerinin katıldıkları tören resmen açılmıştır. Açılış münasebetiyle müze bahçesinde mehteran, halk oyunları, semâ gösterisi, halk müziği, sanat müziği ve dans gösterileri düzenlenmiştir. Ayrıca hat ve ebru gibi Türk el sanatlarından canlı örnekler sunulmuştur. Türk mutfağından çeşitli ürünlerin tanıtımı ve satılı yapılmış; Türk giysileri, seramik ürünleri, takılar, halı ve kilimler ile ülkelimizi tanıtıcı broşür ve posterler sergilenmiş ve Türkiye'yi tanıtıcı filmler gösterilmiştir.

Sidney'de 4 Ağustos 2007'de konferans ve semâ gösterisini içeren etkinlik Sydney Town Hall'da yapılmıştır. Gösteriyi başta Canberra Büyükelçimiz Sayın Murat Ersavcı ve Federal milletvekili Laurie Ferguson, akademisyenler ile din adamları da izlemişlerdir. Yaklaşık 2000 kişilik salon Avustralyalılar tamamen dolmuştur.

Programın açılış konuşması ve Sayın Melbourne Başkonsolosumuzun hoş geldiniz konuşması ile başlamış, Prof. Dr. Ali Köse'nin Mevlâna düşüncesi üzerine konferansı ile devam etmiş ve semâ gösterisi ile son bulmuştur. Aralarında Melbourne Başkonsolosluğumuzun davet ettiği Victoria eyaleti yetkilileri, Başkonsoloslar, üniversite öğretim üyeleri ve bazı vatandaşlarımızın da bulunduğu yaklaşık 250 özel davetliyle beraber, toplam 2000'e yakın kişi konferans ve semâ gösterisini ilgiyle izlemiştir. Söz konusu gösteri, Türkiye'nin Avustralya'da tanıtımı açısından yararlı olmuştur.

2.2.4. Avusturya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Viyana Büyükelçiliği/ Mevlâna'nın Doğumunun 800. Yıldönümüm vesilesiyle 28 Mart 2007 tarihinde Viyana Stadhalle'de " Rûmî Unter Uns" (Rûmî Aramızda) adlı semâ âyinini içeren geniş katılımlı bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Yine Mevlâna'nın Doğumunun

800. Yıldönümüm vesilesiyle Özel Sankt Georg Avusturya Lisesi Mezunları Derneği'nin organizasyonuyla 8 Kasım 2007 tarihinde bir etkinlik düzenlenmiştir. Bu etkinlikte Mezunlar Derneği Başkanı ve Büyükelçimiz tarafından yapılan açılış konuşması yapılmış ve ardından Celalettin Çelebi de Mevlâna öğretisi hakkında fikir beyan etmiştir. Ardından Ebru sanatçımız Ahmet Saral'ın eserlerinden oluşan bir sergi düzenlenmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığımızın organizasyonlarıyla devlet sanatçılarından oluşan Konya Tasavvuf Topluluğu tarafından semâ ritüeli icra edilmiştir. 28 Kasım 2007 tarihinde Viyana'nın ünlü kiliselerinden Votiv Kilisesi'nde organize edilen program da Mevlâna'nın felsefesinin güncel ve evrenselliğine vurgu yapılmıştır.

2.2.5. Belçika

Brüksel Büyükelçiliği Mevlânâ Yıllı ilan edilmesiyle münasebetiyle, Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (UETD) ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığının işbirliğiyle Avrupa'da düzenlenen Mevlevî gösterilerinin ilkini 18 Nisan 2007 akşamı Brüksel'de, ikincisi ise 19 Nisan Genk'te gerçekleştirilmişidir. 31 Mayıs 2007 akşamı Büyükelçiliğimiz ile Kültür ve Tanıtma Müşavirliğimiz eşgüdümüyle Brüksel'deki Cirque Royal salonunda Mevlâna'yı anma programı düzenlenmiştir.

Cirque Royal Salonundaki açılış konuşmasıyla başlayan etkinlik, bakanlığımız tarafından hazırlanan Türkiye'nin tanıtımını amaçlayan 15 dakikalık sinevizyon gösterisi ile devam etmiştir. Mevlânâ'yı anma programı, Marmara Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. İsmail Taşpınar'ın "Mevlânâ ve Sema" konulu konferansını müteakip, Kültür ve Turizm Bakanlığımızca görevlendirilen Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nun semazen grubunun yaptığı gösteri ile devam etmiş ve verilen resepsiyon ile sona ermiştir. Başarılı geçen ve yaklaşık 1800 kişinin izlediği, Belçikalıların yoğun katılımı olan gösteriye, Brüksel Büyükelçiliğimiz, AVBİR (Avrupa Birliği) Daimi Temsilciliğimiz ve Brüksel Başkonsolosluğumuz personelinin yanı sıra, Belçika Federal Hükümeti Çevre Bakanı Emir Kır katılmışlardır.

2007 Yılının Unesco tarafından Mevlânâ yılı olarak ilan edilmesinden dolayı, bu seneye mahsus Unesco tarafından Mevlânâ yılı kabul edildiğini belirten pullar bastırılıp, sene boyunca kullanılmıştır. Yine, Mevlânâ yılı vesilesiyle kitapçıkta; Mevlânâ'nın hayatı, eserleri, yaşam felsefesi ve Mevlevilik yer almaktadır. Bu kitapçık üç lisanda bastırılmıştır. Türkiye'den gelecek profesyonel gruplarla; Brüksel, Anvers ve Limburg'daki kültür merkezlerinde gösterilerde bulunulmuş; Kardeşlik Tiyatrosu derneğinin konuyla ilgili hazırlamakta olduğu gösteriler de değişik mekânlarda izleyicilere sunulmuştur.

2.2.6. Bosna Hersek

Saraybosna'da 10 Nisan 2007'de Boşnak Kültür Merkezinde Semâ gösterisi ve konferans gerçekleştirilmiştir. Büyük ilgi topladığı gözlenen etkinliğe Saraybosna ve B-H'nin Mostar ve Zenitsa gibi diğer bazı şehirlerinden gelen yaklaşık 1300 izleyici katılmıştır. Katılımcılar arasında B-H Federasyonunun mevcut ve bir önceki Kültür Bakanları, Mısır ve İspanya Büyükelçileri, B-H İslam Topluluğu Başkan Yardımcısı ve kordiplomatik temsilcileri de yer almıştır. Etkinliğin açılışında Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan 15 dakikalık ülkemizi tanıtıcı film sunulmuş akabinde Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Sayın Mustafa İSEN ve Saraybosna Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Kazim HACİMEJLİÇ tarafından Mevlânâ hakkında birer sunuş yapılmış ve Konya Türk Tasavvuf Topluluğunca semâ gösterisi gerçekleştirilmiştir. Verilen 1300 kişilik kokteyl ile gece sonlanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Mustafa İsen, Unesco'nun 2007 yılını Mevlânâ yılı ilan etmesinin Türkiye'nin tanıtımına da birçok katkı sağlayacağını belirterek, "Mevlânâ'nın konumundan istifade ederek Türkiye'yi, Türkiye'nin de konumundan istifade ederek Mevlânâ Celâleddin Rûmî'yi tanıtacağız" demiştir. İnsanlığın ortak kültürel mirasının temel yapıtaşlarından biri olan 'Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü' kutlamaları kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2007 yılı içinde gerçekleştirilecek etkinliklerde Türkiye 'Mevlânâ' ortak paydasında medeniyetler ittifakının geliştirilmesinde önemli bir misyon üstlendi.

5 Kıtada, 18 Ülkede Mevlânâ Tanıtımı Yapılacak

Mevlânâ'nın doğum yıldönümü dolayısıyla Saraybosna'da düzenlenen etkinliklere, Türkiye'den Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerinin yanı sıra, üst düzey bürokratlar, öğretim üyeleri, edebiyat ve sanat adamları ile basın mensuplarından oluşan 62 kişilik bir heyet iştirak etti. Etkinlikler kapsamında ilk olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Prof. Dr. Mustafa İsen ve Sarajevo Güzel Sanatlar Akademisi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Kazım Hadzımeljic de katıldığı 'Mevlânâ'yı konu alan bir konferans düzenlendi. Konferans öncesinde Saraybosnalılara Türkiye'nin tanıtıldığı bir film izletildi. Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nca icra edilen Mevlevî Semâ gösterisi ise izleyenleri büyüledi. Semâ gösterisinin ardından verilen resepsiyonda ise davetlilere Mevlânâ ve Türkiye'nin tanıtımına

ilişkin broşürler dağıtıldı. Etkinlikler kapsamında Türkiye'den gelen davetlilere Saraybosna'da bulunan tarihi ve kültürel mekânlar da gezdirildi.

Bosnalılar Mevlânâ'yı Hafızasında Yaşatacak

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Mustafa İsen, Neretva nehri üzerinde yer alan tarihi Osmanlı köprüsü Mostar üzerinde İHA(İhlas Haber Ajansı) 'ya açıklamalarda bulundu. İsen, Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. doğum yıldönümü etkinliklerine ilk olarak Saraybosna'dan başlamalarının nedeninin Mevlânâ'nın düşüncelerinin çevresine dalga dalga yayılmaya başladığı alanlardan birisinin Osmanlı coğrafyasının en önemli alanlarından birisi olan Bosna Hersek olduğunu söyledi. Balkanlar'da Mevlevilik kültürünün çok önemli yayılma alanlarının olduğunu belirten İsen, buralarda Mevlevihaneler ve kuruluşların teşekkül ettiğini kaydetti. Bosna'nın bu kültürün yayıldığı en önemli alanlardan birisi olduğunun altını çizdi. Mevleviliğin Türkiye'de çıkarılan yasa ile yasaklandığı andan itibaren bazı Osmanlı bölgelerinde yaşamaya devam ettiğini bildiren İsen, özellikle Halep, Kıbrıs ve Saraybosna'da bu kültürün hâkim olduğunu söyledi.

Saraybosna'da 1957 yılına kadar otantik Mevlevihanelerin bulunduğunu anlatan İsen, bu tarihten sonra Mevlevihanelerin yıkıldığını aktardı. Mesnevi okutma geleneği ve Mevlevihane kültürünün bu bölgede yaşamaya devam ettiğini kaydeden İsen, son olarak Feyzullah Hacı Bayrıç'ın klasik Mevlevî okutma geleneğini 1990'lı yıllara kadar sürdürdüğünü ifade etti. Mevlânâ'nın doğumunun 800. yıldönümü etkinliklerine ilk olarak Saraybosna'dan başlamaları konusunda bakanlık olarak isabetli bir karar verdiklerini vurgulayan İsen, "Kutlamalara Bosna'dan başlamak doğru oldu. Burada yapılan etkinliklerde gençlerde büyük ilgi gösterdi.

2007 Mevlâna Yılı dolayısıyla Saraybosna'da tanıtım programları gerçekleştiren Konya Büyükşehir Belediyesi, Bosnalı gençlerin yararlanması için Saraybosna'ya bir meslek edindirme kursu açıyor. Saraybosna'da Başçarşı Geceleri 2007 Festivali'ne katılan Semâ grubunun gösterisi büyük ilgi gördü. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Mevlâna Yılı dolayısıyla yurtdışında düzenlediği 'Konya ve Mevlânâ Günleri' programları kapsamında Bosna Hersek'i oluşturan kantonların merkezi Saraybosna'da 10-11 Temmuz 2007 tarihleri arasında Başçarşı Geceleri 2007 Festivali'ne katılan heyet Konya'ya döndü.

Tanıtım programları için Saraybosna'da bulunan Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili Mustafa Yayla, Genel Sekreter Yardımcısı Abdülmelik Ötegen, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Ercan Uslu ile beraberindeki heyet, festival öncesinde Saraybosna Kanton Başbakanı Samir Slajdzic ve bakanları ziyaret etti. Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili Mustafa Yayla, Bosna Hersek ve Türkiye'nin tek bir millet olduğunu belirterek, Konya'da bulunan Bosna Hersek Mahallesi, Aliya İzzetbegoviç Caddesi ve Aliya İzzetbegoviç Köprülü Kavşağı'nın Konya halkının Bosna Hersek'e olan sevgisini en iyi şekilde anlattığını ifade etti.

Saraybosna'ya meslek edindirme kursu Heyette bulunan Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Abdülmelik Ötegen, Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Saraybosna'da kurulması düşünülen meslek edindirme kursları hakkında bilgi verdi. Toplumsal talepleri en üst düzeyde karşılamayı bir görev bildiklerini kaydeden Ötegen, kurslar sayesinde her yaştan binlerce Konyalıya hizmet verildiğini ve benzer bir çalışmanın işbirliği içinde Saraybosna'da gerçekleştirilmesinden mutluluk duyduklarını söyledi. Saraybosna Kanton Başbakanı Samir Slajdzic de, Bosna Hersek'in Konya ile çok özel bir bağı olduğuna ve ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesi gerektiğini vurgulayarak, Türkiye ile ilişkilerin daha da ilerlemesi için gereken tüm desteği sağlayacaklarını kaydetti. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Saraybosna'da kurulacak meslek edindirme kursları projesini çok beğendiklerini kaydeden Slajdzic, bunun için Ali Paşina Caddesi'nde bir bina tahsis ettiklerini belirtti.

2.2.7. Estonya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Estonya Tallin Büyükelçiliğimiz tarafından Estonya'nın ünlü malikânesi Palmse Manor' da 12 Mayıs cumartesi Türk Günü gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe Estonya'da yaşayan Türk ve Akraba topluluklarından (Tatar, Özbek, Çuvaş, Azeri ve Dağıstan) 50-60 keşişlik bir grup hem konul olarak hem de dans gruplarıyla katılmışlardır. Açılışın ardından ABD' de yaşayan ünlü piyanistimiz Zeynep Üçbaşaran bir konser vermiştir. Üçbaşaran, Beethoven'ın 6

Bagatelles Op 126, Adnan Saygun'un Sonatio Op.15 ve Schumann'ın Faschingsschwank Aus Wien Op 26 adlı eserleri icra etti. Piyanistimizin konseri büyük beğeni toplamıştır.

Konser sonrasında çeşitli Türk yazarların ve son olarak Orhan Pamuk'un "Kar" isimli romanını Estonca' ya çeviren ünlü Eston yazar ve çevirmen Ly Seppel Ehin, Türk Edebiyatı hakkında kısa bir sunum yapmıştır.

Orhan Pamuk, Nazım Hikmet, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Turgut Uyar ve Gülten Akın gibi değerli yazarlarımızı tanıtmıştır. Ehin, Mevlânâ ve Yunus Emre gibi gönül erlerinden bahsetti. Ly Seppel Ehin' in Ural-Altay Dilleri ailesine mensup Türkçe ve Estonca arasındaki benzerlikleri anlattığı sunumu da büyük ilgi toplamıştır. Estonya Letonya Dostluk Derneği tarafından 14-17 Ağustos 2007 tarihinde Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu bir konser icra etmiştir.

2007 Mevlânâ Yılı ve Mevlânâ Celâleddin Rûmî' nin 800, doğpum yılı etkinlikleri çerçevesinde 6-7 Ekim 2007 tarihinde Tallin ve Tartu' da Neyzenbaşı Kudsi Ergüner ve grubunun konserleri , Estonya'nın en önemli konser kuruluşu oan Eesti Konsert tarafından gerçekleştirilmiştir. Dışişleri Bakanlığı ve Tellfa (Türkiye Estonya Letonya Litvanya Dostluk Derneği) tarafından organize edilen Letonya Türk Günleri haftası çerçevesinde Anikya İznik Çini Riga Dekoratif Sanatlar Müzesinde bir sergi açmıştır. Mevlânâ'nın doğumunun 800'üncü yılı nedeniyle 2007 yılının UNESCO tarafından "Mevlânâ Yılı" ilan edilmesi kapsamında, yurtiçi ve yurtdışında Mevlânâ'nın hayatı ve felsefesini tüm dünyaya aktarmak ve bu yolla Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunmak amacıyla küratörlüğünü Nejla Anıl'ın yaptığı "İznik Çinisinde Mevlânâ" konulu sergi büyük ilgi gördü.

2.2.8. Fransa

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Paris'te Unesco Merkezi'nde 6 Eylül 2007 tarihinde Afganistan ve İran'ın UNESCO nezdindeki Daimi Temsilcilikleri ile ortaklaşa olarak etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Unesco'daki etkinlikler 3 ana bölüm halinde tertiplenmiş, etkinliklerin ilk bölümünü

Uluslararası Mevlânâ Konferansı, ikinci bölümünü Mevlânâ Sergisi, üçüncü bölümünü ise sırasıyla Türkiye, Afganistan ve İran'dan gelen grupların sahne aldıkları kültürel program oluşturmuştur. UNESCO'nun ev sahipliğinde gerçekleşen kutlamaların açılış konuşması Unesco Genel Direktörü Koichiro Matsuura tarafından yapılmıştır.

Bu konuşmanın ardından sırasıyla Afganistan Kültür Bakanı Abdülkerim Khuram, İran Bilim, Teknoloji ve Araştırma Bakanı Mohammad Mehdi Zahedi ve Devlet Bakanımız Prof. Dr. Mehmet Aydın birer konuşma yapmışlar, ayrıca Sayın Cumhurbaşkanımızın etkinlik dolayısıyla ilettiği mesaj Sayın Unesco Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Ali Tuygan tarafından okunmuştur.

Konuşmaların ardından, üç oturumdan oluşan *Uluslararası Mevlânâ Konferansı*'na geçilmiştir. "*Mevlânâ Düşüncesinde İnsan*", "*Mevlânâ'nın Ahlaki ve Ruhani Mesajı*" ve "*21.Yüzyılda Mevlânâ'nın Evrenselliği*" temalarıyla düzenlenen oturumlara, Türk tarafı adına Prof. Dr. Talat Halman, Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç ve Prof. Dr. Kenan Gürsoy panelist olarak katılmış, ayrıca Sayın Prof. Halman "*21.Yüzyılda Mevlânâ'nın Evrenselliği*" başlıklı oturumu yönetmiştir. Tüm gün süren konferans Unesco tarafından ücretsiz olarak tahsis edilen 450 kişi kapasiteli Salon II' de gerçekleştirilmiş, konferans gün boyunca yaklaşık 150 kişi tarafından izlenmiştir.

Konferansın ardından, 14 Eylül 2007 tarihine kadar Unesco Merkezi'ndeki üç sergi salonunda sürecek *Mevlânâ Sergisi*'nin açılışı yapılmıştır. Sayın Büyükelçi Ali Tuygan ile Afganistan ve İran Daimi Temsilcileri ve Unesco'yu temsilen Kültür Politikaları ve Kültürlerarası Diyalog Bölümü Direktörü Katerina Stenou tarafından açılışı yapılan sergi süresince, ülkemize ait salonda Mevlânâ'yı tanıtıcı fotoğrafların yanı sıra, kısa bir belgeselin gösterimi yapılmıştır. Ayrıca, sergi süresince Mevlânâ ile ilgili çeşitli broşürler ve tanıtıcı yayınların dağıtımı yapılmıştır. Sergi açılışını müteakiben, üç ülke sanatçılarının katılımıyla "Kültürel Gece" düzenlenmiştir.

Gece, Unesco Genel Direktörü 'nü temsilen Unesco Genel Direktör Birinci Yardımcısı Marcio Barbosa'nın konuşmasıyla başlamış, programda ilk olarak, ülkemizi temsilen 28 kişilik "İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu (İTTMT)" sahneye çıkmıştır. Gece programı, Unesco tarafından tahsis edilen 1350 kişi kapasiteli Genel Konferans Salonu'nda

düzenlenmiştir. Semâ gösterisi, yabancı ve yerli basın mensuplarının da katılımıyla, yaklaşık 900 izleyici tarafından ilgiyle izlenmiş ve beğeni toplamıştır.

Mevlânâ'nın hayatı, felsefesi ve yaşadığı dönem konulu Mevlânâ Dijital Sergisi açılışı da aynı gün yapılmıştır. Sergi Foyer De Conferances-MİIro Halls/UNESCO Fontenoy binasında 06-14 Eylül 2007 tarihleri arasında açık kalmış ve yaklaşık 800 kişi ziyaret etmiştir.

Program gece 28 kişilik İstanbul tarihi Türk Müziği Topluluğu tarafından İcrâ edilen Mevlevî Müziği eşliğinde Semâ'nın ardından İran ve Afganlı sanatçıların da kendi müziklerini İcra etmeleriyle son bulmuştur.

7 Mart 2007'da Fransa'nın Strasbourg kentinde düzenlenen ve "*Mevlânâ'nın Hümanizm Anlayışı Ve Dinler Arası Diyaloğa Katkılarının) Tartışıldı*ğı uluslararası panele Türkiye'den ve Fransa'dan akademisyenler katıldı. Fransa'nın Strasbourg şehrinde düzenlenen uluslararası panelde, Akademisyenler Mevlânâ'nın felsefesinin İslam'dan ve *'Muhammedi Gelenek* 'ten ayrı düşünülemeyeceği vurgulandı. Türk akademisyenler tarafından kurulan Strasburg Kültürlerarası Diyalog Derneği'nin düzenlediği programda, sufizm uzmanlarından Prof. Dr. Eric Geoffroy, günümüzde Müslümanlara yönelik önyargılar sebebiyle Mevlânâ'nın İslami köklerinin görmezden gelindiğini öne sürdü. Eric Geoffroy, Mevlânâ'nın son yıllarda Batı dünyasında büyük bir tanınırlık kazandığını; ancak batılı eserlerde çoğunlukla Mevlânâ'nın İslam'la ilişkisinin koparıldığını söyledi. ABD ve Avrupa'da sufizmi İslam'dan soyutlayarak yeni bir "New agel din" çıkarma çabası olduğunu savundu.

Geoffroy, bu çabaları "dinî ırkçılık" olarak tanımladı. Prof. Geoffroy, Rûmî'nin bugün için dahi evrensel değer taşıyan hümanist anlayışının kaynaklarının Hz. Muhammed olduğunu ve Mevlânâ'nın Kur'an-ı Kerim'den bağımsız düşünülemeyeceğini kaydetti. Fransız Profesör, "Günümüzde Mevlânâ, İslami köklerinden koparılarak yeni bir ruhani lider gibi sunuluyor. Bugün birçok kişi Mevlânâ'nın ön adının Muhammed olduğunu bilmez. Zira Batılı çalışmalarda kimse onun gerçek adını kullanmaya cesaret edemiyor." dedi. Mevlânâ'nın feyz aldığı dostu Şems-i Tebriz'inin Batılı eserlerde "gezgin ve hippi bir kişilik" gibi yansıtıldığını savunan Geoffroy, gerçekte Şems'in saygın bir İslam âlimi olduğunu ifade etti.

2.2.9. Hollanda

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Lahey Büyükelçiliği öncülüğünde 15 Mart 2007 tarihinde İstanbul Ziya Azazi Semâ gösterisi yapmıştır. Rotterdam Başkonsolosluğu bünyesinde ise Rotterdam Belediye Başkanı Ivo Opstelten özel bir davet organizasyonu yapmıştır. 22 Eylül 2007 akşamı Rotterdam Dünya Ticaret Merkez'inde Mevlânâ temalı bir 70 parçalık bir defile düzenlenmiştir. Rotterdam'da yerleşik Fatusch Prodoctions, Hollanda Kosmopolis Platformu ve Garaj İstanbul'un işbirliği ile koordine edilen bu defileye modacı Erol Albayrak imza atmıştır.

Hollanda Mevlâna Etkinlikleri

Rotterdam'da de Doelen salonlarında düzenlenen etkinliğe tasavvuf müziği sanatçısı Halil Necipoğlu ve kardeşleri katildi. Birbirinden güzel ilahiler salondaki iki bine yakın kişiyi adeta kendinden geçirdi. Türk Tasavvuf Musikisinden örnekler sunan ve ezan ve sala ile örnekleri süsleyen imam Halil Necipoğlu ve kardeşleri yoğun alkışlar içinde izlendi. Bilindiği gibi Necipoğlu İngilizce hutbe okuyan ve ney üfleyen bir imam olarak "Camideki Adam" adli bir albüm hazırlamıştı. İstanbul'un Tophane'deki Kılıç Ali Pasa Camiinde imamlık görevi yapan Halil Necipoğlu, Neyzen Kutsi Ergüner'in turnelerine katılmaktadır. Necipoğlu tasavvuf müziğine gönül vermiş birisi. O "Müzikle insanların kalplerini fethediyoruz" diyor. Berlin Festivali kapsamında bir kilisede Goethe'nin şiirlerini Almanca kaside olarak okuyan Necipoğlu, "Camideki Adam" isimli ilk solo albümünde, camilerde Arapça ve Türkçe olarak okunan hutbe metnini İngilizce olarak da seslendirmiştir.

2000 kişinin katilliği Mevlâna etkinliğine ses sanatçısı Zara damgası vuruldu. Programın ikinci bölümünde ünlü ses sanatçısı Zara üç ayrı bölüm halinde bir konser icra etti. Türk Halk müziği ile başlayan sanatçı Türk Sanat Müziğinden örnekler sundu. Son olarak Mevlâna Hoşgörü Yılı çerçevesinde tüm salonu kendinden geçiren ilahi, kaside ve şiirlerle Mevlâna programı gerçekleştirdi. "Bülbül Kasidesi" olarak bilinen ilahiyi seslendiren sanatçı Hz. Mevlâna'nın hayati ve dünya görüşlerini de izleyicilere atlatarak, bu yıl herkesin Mevlâna'yı konuştuğunu, kitapları Mesnevi, Mektubat, Fi Ma Fih gibi eserlerini okuduğunu anlattı. 6 yıl Türk Tasavvuf Musikisi Eğitimi alan ve bu alanda yüzlerce konsere katlan Zara, Hollanda'daki bu konserinde de insanları büyüledi. Konsere Hollanda Adalet Bakanı Ernst

Hirsch Ballin, Göç ve Adli Kurumlardan Sorumlu Bakan Yardımcısı (Devlet Sekreteri) Nebahat Albayrak, katıldı.

T.C. Lahey Büyükelçiliği müsteşarı Hakan Çakıl, UETD Hollanda Başkanı Veyis Güngör, Türkler İçin Danışma Kurulu IOT Sekreteri Mustafa Ayrancı, Hollanda Türk Is adamları Derneği Başkanı Mehmet Soytürk ve Üye Turgut Torunoğluları Gölcük Belediye Başkanı Mehmet Ellibes, is adamları, siyasiler ile Türk ve Hollandalı vatandaşlar katildi. Hollanda Mevlâna Etkinlikleri Komitesi adına UETD Başkanı Veyis Güngör sanatçı Zara'ya üzerinde Mevlâna figürü bulunan bir hali hediye etti. Sanatçının duygulananlar yasadığı ve böyle çok anlamlı bir hediyeyi kabul etmekten duyduğu memnuniyeti ve ömür boyu Hz. Mevlâna yolunda hizmet etmeyi arzuladığını belirtti. UETD başkanı Veyis Güngör ise 2007 Mevlâna Hoşgörü Yılı münasebetiyle 26 etkinliğin 24'ünün bugün gerçekleştiğini, 17 Aralık'ta Rotterdam'da Mevlâna ve Erasmus konulu bir sempozyum yapılacağını ve Mesnevi'nin birinci cildinin Hollandacaya tercüme edildiğini belirtti. Güngör Mevlânâ'ya gösterilen ilgiden dolayı etkinliklerin 2008 yılının ocak, şubat ve mart Aylarında da devam edeceğini belirtti. 2007 Hollanda Mevlâna Yılının kapanış programının Nisan ayında yapılacağı belirtildi.

Zaandam Sade Businiss Center'de düzenlenen 'Ramazan ve Mevlâna' programına basta Mevlâna Dostları olmak üzere, Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin meşhur "Gel, Gel, Gel yine Gel..." çağrısına kulak verenler yoğun ilgi gösterdiler. Programa 500 davetli katildi. Programa katılanlar arasında Paul Möhlmann (Oostzaan Belediye Başkanı), Prof.de. Rokus de Groot (Amsterdam Üniversitesi), Onno van der Vlerk (İsçi Partisi AmsterdamIl Başkanı), Anneke Snijder, (Zaandam Z.O.G. Partisi sözcüsü), Ineke Jansen (Apeldoorn Belediyesi) Corrine Kramer (Hollanda Kızıl Haç Kurumu) Saffet Uçar (UETD Almanya) Ahmet İsmail (UETD Fransa Teşkilatlanma Başkanı) vardı. Seley (Doğu Türkistan Vakfı), Kasım Akmedir, Mehmet Demir (Türk İslam Kültür Dernekleri Federasyonu), Salim Arduçlu (Türk Federasyon), İsmail Karataş (Kuzey Hollanda Gençlik Derneği), Sheth Jerjis(Irak Türkmenleri Vakfı) katıldılar. Ayrıca Alaattin Erdal, Adem Güneş (Time Media), Songül Akkaya (Kuzey Hollanda Eyalet Meclisi Üyesi), Salih Türker (MIZAAN Vakfı), Nevena Bajalica, Soren Venema (NCDO), Danny Mohammad(Venos), Ahmet Altıkulaç (Zaanstad Belediyesi Meclis Üyesi), Mustafa Ayrancı (HITIB Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği), Ahmet Taskan (HOGIAF-Hollanda Genç Isadamlari Federasyonu), Celal Arslan (AGIAD

Amsterdam Genç Isadamlari Dernegi Müdürü), Uğur Sen (Hollanda Karamanlılar Derneği), İbrahim Gülkara (Akörenliler Derneği), Songül Mutluer (Zaanstad Belediyesi Meclis Üyesi), Hidir Saribuga (Haarlemmermeer Is ve İsçi Bulma Kurumu), Ali Yavuz (ETT) yer aldı.

İşte bu bağlamda Hollanda'da etkin olan 14 ayrı kültür ve sanat kurulusu bir araya gelerek, Mevlânâ'yı yıl boyu sürecek 26 ayrı etkinlikle anlama ve anlatmayı planladılar. Bu etkinliklerden bir tanesi de Mevlânâ'nın doğum günü olan 30 Eylül tarihinde düzenlenen "Ramazan ve Mevlâna" etkinliğiydi. UETD Hollanda ve Hollanda Mevlâna Organizasyon Komitesi başkanı Veyis Güngör, program öncesi yaptığı açıklamada günün anlamını söyle ifade etti:

"Bilindiği gibi 30 Eylül Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin doğum günüdür. Bu sebeple dünyanın birçok merkezinde bugün belki bu saatlerde onlarca etkinlik düzenlenmiştir. Mevlâna 30Eylül 1207 tarihinde bugün Afganistan sınırları içinde olan Belh kentinde doğmuştur. Mevlâna henüz altı yedi yaşlarındayken ailesiyle birlikte Belh'ten göç etmek zorunda kalmıştır. Göç kervanı Bağdat, Mekke, Medine ve Şam' ı ziyaret ettikten sonra, Malatya, Erzincan, Karaman ve en son Konya'ya gelmiştir. Selçuklu hükümdarı ve Konya halkı tarafından büyük hürmet gören Mevlâna ve ailesi artık Konya'da yerleşmiştir. Sekiz yüz yıl önce Konya'dan tüm dünyaya ve insanlığa seslenen Mevlânâ'nın fikirleri ve düşünceleri çağımız insanini da etkilemeye devam etmektedir. Mevlâna çağrısı sinir tanımamakta ve yeryüzünde milyonlara ulaşmaktadır. İşte bizlerde bugün 30 Eylül, Mevlânâ'nın doğum günü vesilesiyle, Mevlânâ'nın o kutsal ve çağlar üstü çağrısına uyarak bir araya geldik ve Mevlânâ'dan bir şeyler öğrenmeyi arzuladık. Bugün Mevlânâ'ca düşüneceğiz, Mevlânâ'ca hissedeceğiz, Mevlânâ'ca davranacağız. Salonda yerini alan 500 kişi Türk toplumunun çok farklı kesimlerinden oluşmakta. Masalarda Hollandalılarla Türkler karisi oturdular. Birbirleriyle tanışmak, Mevlâna düşüncesinde bir arada olmak en büyük arzuları. Eğer bu programla Mevlânâ'dan bir cümle dahi öğrenirsek istikrarımız o olacaktır" dedi. Program iftardan bir saat önce Mesnevi'den Hollandaca ve Türkçe beyitlerin okunmasıyla başladı.

Hollanda'da ikamet eden sair Yavuz Nufel, Türkevi yayınları arasında çıkan CD'sinden Mevlânâ'dan esinlendiği bir şiirini okuyarak, dinleyicilere farklı bir an yasattı. İftara yarım saat kala sahne alan Tevazu Tasavvuf Musikisi Grubu birbirinden güzel ilahiler ve bestelerle Mevlâna dostlarına ask, sevgi, hoşgörü, merhamet, saygı, irfan ve muhabbet

duygularını yasattılar. Kromonie din görevlisi Hasan Şakiroğlu tarafından okunan aksam ezanıyla açılan iftar, Meram Restoran tarafından hazırlanan dört dörtlük menü ile programa bambaşka bir boyut kazandırdı. Meram Restoran sahibi Erdoğan Yüce'nin yemek boyunca tüm masaları teker teker gezerek ilgilenmesi dikkat çekti.

Yemekten sonra günün anlamı üzerine bir konuşma yapan Hollandalı yazar Abdulwahid van Bommel "Mevlâna ve Mesnevi" nin günümüz insanına etkilerini anlattı. Amerika Birleşik Devletlerinde satış rekorları kiran Mesnevi gün geçtikçe Avrupa'da da aranır bir kitap haline gelmiştir dedi. Van Bommel kısaca Mevlânâ'nın hayati ve eğitimi, yasadığı göç serüveni v üzerindeki etkileri ve Konya'daki hayatını anlattı.

Abdulwahid van Bommel'in konuşmasından sonra Mesnevi'nin Hollandacaya tercümesinin Mesnevi'nin birinci cildinin bu yılın sonunda, Aralık ayında bitmiş olacağını ve basılacağını belirtirken, altı cildinin tercümesinin ancak 2009 yılında tamamlanacağını ve tamamlanan Hollandaca Mesnevi'nin Konya Belediyesince basılacağını bildirdi. Program sonunda sahneye gelen Hollanda Türk İslam Kültür Dernekleri Başkanı Kasım Akdemir, Hollanda'da Mevlâna etkinliklerini basariyle gerçekleştiren, Mevlâna düşüncesinin milyonlara ulaşmasını sağlayan ve Türk kültürünün tanıtılmasında emeği geçen UETD başkanı Veyis Güngör'e bir basari plaketi takdim etti. Ramazan ve Mevlâna Programının en güzel bir şekilde geçmesinin de emeği geçen UETD koordinatörü Mikail Güneş ve organizasyondan Abdulkadir Çeken, Mehmet Ali Taşdemir basta olmak üzere Mera Restoran sahibi Erdoğan Yüce'ye ve Sade Businis Center sahibi Selim Kılıç'a teşekkürler yağdı.

Programdan memnun kalan ve duygularını açıklayan Oostzaan Belediye başkanı Paul Möhlmann bu aksan Mevlâna ile tanıştığımdan ötürü kendimi şanslı görüyorum. Önümüzdeki günlerde Mevlânâ'nın eserlerini okumaya çalışacağım derken İşçi Partisi Amsterdam Il başkanı Onno van der Vlerk ise oldukça duygulandığını Mevlânâ'ya hepimizin ihtiyacı olduğunu belirtti. Amsterdam Üniversitesi öğretim görevlisi Prof. Dr. Rokusde Groot ise yazılı olarak su anlamlı açıklamayı yaptı:"Zaandam'da düzenlenen ve tarifi zor olan Mevlâna ve iftar programına ben ve esim katilmiş olmaktan duyduğumuz mutluluğu anlatmakta zorlanıyoruz. Türklerle ayni masada öyle bir aksam geçirdik ki anlatılmaz ancak yaşanır. Birlikte yedik, birlikte fikir alışverişinde bulunduk ve tecrübelerimizi aktardık. Farklı İnançlardan insanları bir araya getirmenizden ve bizi Mevlânâ fikirleriyle tanıştırmış

olmaktan hepinizi kutluyorum. Size en kalpten duygularımı iletmekten başka bir şey bulamıyorum. Yolunuz açık olsun" dedi.

Mevlâna ve Hoşgörü Yılı

Uzun bir zamandır hazırlıkları yapılan '2007 Mevlâna ve Hoşgörü Yılı', geçtiğimiz hafta resmen başladı. Bilindiği üzere, geçtiğimiz yılın son altı ayında, Hollanda'da kültür ve sanat alanında etkin olan on üç sivil toplum kurulusu,2007 yılının Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından 'Mevlâna Yılı' ilan edilmesi vesilesiyle bir araya gelinmiştir. 2007 yılında Hollanda'da Mevlânâ Celâleddin Rûmî'yi en etkin bir şekilde tanıtabilmek amacıyla amaç birliği yapmışlardı. Teşkilat, bir araya geliş sebebi olarak, "2007 yılının Mevlâna Hoşgörü Yılı ilan edilmesinin ülkemizin, kültürümüzün ve elbette asırlarca insanlık gündemini etkileyen Mevlânâ'nın küresel düşüncelerinin tanıtılması için çok önemli bir fırsat olduğunu düşünmekteyiz. Buradan hareketle 18 farklı programla bir taraftan kendi insanımıza ve gençlerimize bir taraftan da içinde yasadığımız ülke insanlarına Mevlânâ'yı, Konya'yı, Türkiye'yi, kültürümüzü ve tarihimizi anlatmaya çalışacağız" açıklamasını yapmıştı. Hollanda Türk tarihinde takdire sayan bir kolektif çalışmayla bir araya gelen ve uzun sayılabilecek bir dönemde birlikte verilen uğraş sonunda, 'Hollanda Mevlânâ ve Hoşgörü Yılı'nın hazırlıkları ilk somut ürününü verdi:

Mevlâna Rûmî Takvimi yayımlandı. On üç yapraktan oluşan Mevlâna Rûmî Takvimi, Hollandaca olarak hazırlanmış. Her yaprak bir aya ayrılmış. Her yaprakta Mevlâna ve Mevlevilik ile ilgili tarihi fotoğraflar yer alıyor. Mevlâna Rûmî takviminde ayni zamanda Mevlânâ'nın hayati, Şems ile karşılaşması, Konya'ya gelişi gibi, Mevlevilikte önem arz eden tarihler yer alıyor. Mevlâna Takviminde ayrıca üç dine – İslam, Hristiyanlık ve Musevilik- ait kutsal günler ve geceler belirtilmiş.

Hollandaca Rûmî Takvimi, her yıl Utrecht'te organize edilen Turizm Fuarı'na konuk olan Kültür ve Turizm Bakanı Müsteşarı Prof. Dr. Mustafa İsen 'in de katilliği bir toplantıda tanıtıldı. Türk basın temsilcilerinin de izlediği toplantıda Mevlâna Rûmî Takviminin tanıtımını takiben, 'Hollanda Mevlâna ve Hoşgörü Yılı' programı da anlatıldı. 2007 Mevlâna ve Hoşgörü Hollanda programı çerçevesinde, 22 – 27 Ocak 2007 tarihleri arasında Amsterdam'da organize edilecek Mevlâna ve Mevlevilik Kurslarında, İstanbul Tarihi Türk

Mûsikîsi Topluluğundan Ömer Tuğrul İnançer veya Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç'ın gelmesi bekleniyor. 5 gün süreyle organize edilecek kursa katılanlar, Mevlâna ve Mevlevilik hakkında eğitimden geçirilecekler.

Mevlâna Rûmî Takviminden hareketle, yılın muhtelif günlerinde (örneğin Mevlâna'nın Konya'ya gelişi, Mevlânâ'nın Şems ile ilk karşılaşması vb.) Amsterdam Türkevi Araştırmalar Merkezi'nde Mevlâna Kahvaltıları organize edilecek. Kahvaltılar Türk işadamları tarafından düzenlenirken, her kahvaltıya farklı misafirler davet edilerek '2007 Hollanda Mevlâna Hoşgörü Yılı' gündemde tutulacaktır.

2007 yılı Hollanda etkinlikleri çerçevesinde, Konya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda, Mesnevi'nin Hollandacaya tercümesi yapılacak. Tercüme için oluşturulacak redaksiyon, Mesnevi'yi Temmuz 2007'den önce Hollandaca 'ya tercüme etmiş olacak. Aralık 2007'ye yetişmesi beklenen Hollandaca Mesnevi altı ciltten oluşacak. Hollanda Türk Yazarlar Birliği, Hollanda'nın değişik yerlerinde 10 aksam olmak üzere, Türkçe Mesnevi Aksamları organize edecek. Mesnevi akşamları Yazarlar Birliği Başkanı Sadik Yemni koordinatörlüğünde düzenlenecektir.

Gücümüzü Kullanalım

Müsteşar İsen, Türklerin toplum olarak kendi ülkesi dışında yaşayan gruplar arasında nüfus çokluğu açısından dünyada besinci altıncı sırada geldiğini ve bunun büyük bir güç olduğunu söyledi. Ancak bu gücün çeşitli nedenlerle bugüne kadar gerektiği gibi kullanılamadığını belirten İsen, "bundan böyle bu gücün Mevlâna gibi birtakım küresel sıkıntıları aşmış kişiler etrafında yeniden yapılanarak gerçekleştirilebileceğini" kaydetti. İsen, böylelikle bu gücün hem Türkiye, hem de insanlık adına birtakım doğru işlerin yapılması için kullanılabileceğini vurguladı. "Bu bakımdan Mevlâna sizin için bir isim, bir yol gösterici olabilir" diyen İsen, yurt dışındaki Türk toplumunun en azından Mevlâna gibi isimler etrafında bir araya gelebilen kişilerle artık bu bilince ulaştığını ve bunun çok önemli bir gelişme olduğunu ifade etti. İsen, "Bu çok önemli bir şey. Hiç kimse sizi zorlamaya tabi tutmadı, siz kendiniz bir araya gelerek 2007 yılında onun etrafında yeniden kümelendiniz ve buradan insanlığa ve kendi soydaşlarınıza farklı mesajlar vermek gibi bir yaklaşım içinde

oldunuz. Bu, çok dikkate değer bir tavırdır. Bu tavrı durgun suya atılmış bir taş gibi dalga dalga başka alanlarda da sürdürelim" dedi.

İsen, kültür turizminin de insanlık açısından dikkate alınması gereken faaliyet alanlarından biri olduğunu belirtti. Geçen yıl Mozart'ın 250. doğum yılı dolayısıyla Viyana'nın kapasitesinin 1.5 katı üstünde turist ağırlamak zorunda kaldığını anlattı.

"Bunun aynisini Mevlâna için biz de yapabiliriz" diyen İsen, ilk kez bu yıl, Konya'ya, Mevlevî törenlerini izlemek üzere bazı ülkelerin özel uçak kaldırdığına işaret etti ve bunun artarak devam etmesinin beklendiğini söyledi. Turizmi yalnızca ekonomik girdi olarak algılamadıklarını, turizmin ayni zamanda insanların ve kültürlerin birbirlerini tanıması anlamına geldiğini belirten Müsteşar İsen, 2007 yılında ortaya çıkan tabloyla insaniliğin Mevlânâ'yı daha iyi tanıyacağını ve Mevlânâ'nın da bu yolla gönüllerde yeni çiçekler açılmasına vesile olacağını kaydetti.

18 Etkinlik

Toplantının açılışında konuşan 2007 Mevlâna ve Hoşgörü Yılı Hollanda Yürütme Kurulu Başkanı Veyis Güngör de 15 dolayında Türk kuruluş ve derneğinin yaklaşık bir yıllık çabaları sonucu Hollanda programının oluşturulduğunu anımsattı.

Güngör, Mevlâna Hoşgörü Yılı kutlamaları çerçevesinde toplam 18 etkinlik yapılacağını belirtti ve ilk faaliyet olarak Mevlânâ'yı Hollandaca olarak Mevlevî figürleriyle anlatan ve onun evrensel mesajlarının yer aldığı 12sayfalik bir duvar takvimin bastırıldığını ve dağıtımına başlandığını söyledi. Güngör, bu ay sonunda Amsterdam'da Türkiye'den uzmanların yardımıyla Mevlâna ve Mevlevilik konusunda beş günlük kurs düzenleneceğini, kursu tamamlayanların yıl boyunca katılacakları toplantı ve diğer etkinliklerde Hollandalılara Mevlânâ'yı anlatacaklarını kaydetti. Hollanda'da düzenlenecek Mevlâna ve Hoşgörü Yılı etkinliklerinin başlatılması dolayısıyla düzenlenen toplantıya, Turizm Tanıtma Genel Müdürü Özgür Özaslan ve Turizm Müşaviri Murat Karataş ile çok sayıda Türk kuruluş ve dernekleriyle siyaset, sanat ve iş dünyasından Türk toplumunun temsilcileri katildir.

2007 Unesco Mevlâna ve Hoşgörü Yılı

Konya ve Mevlâna Günleri programları için hazırlanan Mevlâna Hoşgörü Otobüsü, gittiği ülkelerde büyük ilgi görüyor. Belçika'dan sonra Hollanda'ya geçen Büyükşehir

Belediye Başkanı Tahir Akyürek, Mevlânâ'yı tanımakla insanların haksızlık ve baskı yollarına sapmayacağını ve teröre bulamayacağını söyledi. "Eğer Hz. Mevlâna' yi tanırsak bir daha insanları asla, dininden, dilinden, ırkından ya da renginden dolayı ayırt etmezse onlara asla zulmetmeyi düşünmeyiz" diyen Başkan Akyürek, Mevlânâ'yı tanımakla insanların haksızlık ve baskı yollarına sapmayacağını ve teröre de bulaşmayacakları görüşünü dile getirdi.

Farklılık İlham Kaynağı

Törene katlan Hollanda Adalet Bakanı Ernst Hirsch Ballin de Mevlânâ'nın farklı dil, din ve kültürlere kucak açan görüşlerine bugün de ihtiyaç bulunduğunu belirtti. İnsanlar arasındaki farklılıkların, çatışmalara gerekçe değil tersine ileriye dönük barışa sevgi ve saygıya dayalı güzel ilişkilere ilham kaynağı olması gerektiğini belirten Adalet Bakanı Ballin, Mevlânâ'nın yasadığı dönemde bunu çok iyi gördüğünü anlattı. Ballin, Türkiye ile Hollanda arasında uzun bir geçmişe dayalı çok iyi ilikler bulunduğunu ve bu iyi ilişkilerin lale ile simgeleştiğini anımsatarak bu ülkedeki Türk toplumunda karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış temelinde gelişeceğini ve daha da ileriye gideceğine inandığını kaydetti. Düzenleme Komitesi adına bilgi veren Veyis Güngör de, yılsonuna kadar bu etkinliklerin yoğun şekilde devam edeceğini ve bu etkinlikler sayesinde Hollanda'da 5 milyon kişiye ulaşmayı ve bu kişileri, Mevlânâ'nın görüş ve düşüncelleriyle tanıştırmayı amaçladıklarını anlattı.

Mevlâna Sûfî Takvimi

Toplam 12 sayfa olan ve Hollandaca basılan Mevlâna Rûmî Takviminde Mevlevî figürleri basta olmak üzere, Mevlânâ'nın küresel mesajı yer alacak.

Rûmî Takviminde İslam, Hristiyanlık ve Musevilik inançlarında önemli olan, kutsal sayılan günler ve olaylar da yer almaktadır.

Program akışı

- Mevlâna Okulu, Ocak 2007
- Mevlâna Kahvaltıları
- Mesnevi'nin Hollandaca 'Ya Tercümesi
- Mesnevi Aksamları

- Mevlâna Pulu Ve Mevlâna
- Mevlâna Ve Erasmus Yazıları
- Mevlâna Ve Birlikte Yasama Sanatı Kompozisyon Yarışması
- Afganistan Gezisi
- Mevlâna Ve Hoşgörü Yılı Açılış Programı: 20 Nisan 2007
- Türkiye-Hollanda Müzesinde Mevlâna Sergisi 21 Nisan 2007
- Konya Kriterleri Konferansı
- Zaanseschans Açık Hava Müzesinde Konser
- Üniversitelerde Program, Tarih 23 / 27 Nisan 2007
- Konya Programı
- Ramazan 2007
- Mega İftar
- Mevlâna Ve Hoşgörü Yılı Kapanış Program Kasım/Aralık 2007

Mevlâna Okulu, Ocak 2007:2007 Mevlâna Hollanda" programı çerçevesinde, 22 – 27 Ocak 2007 tarihleri arasında Amsterdam'da "Mevlâna ve Mevlevilik Kursları" adında hızlandırılmış okul açılacak. Söz konusu okulda İstanbul Tarihi Türk Mûsikîsi Topluluğu'ndan Ömer Tuğrul INANÇER veya Prof. Dr. Mahmut Erol KILIÇ T.C. Kültür Bakanlığınca görevlendirilip dersler verecek.5 gün süreyle organize edilecek kursa katılanlar Mevlâna ve Mevlevilik, Mevlânâ'nın hayati, eserleri, düşüncesi, küresel mesajı gibi konularda eğitimden geçirilecekler. Bu eğitimi alanlar Hollanda'nın değişik merkezlerinde isteğe göre bilgilendirme ve workshop aksamlarına katılıp katılımcıları aydınlatacaklar.

Mevlâna Kahvaltıları: Mevlâna Rûmî Takviminden hareketle Yılın muhtelif günlerinde (mesela Mevlânâ'nın Konya'ya gelişi, Mevlânâ'nın Şems ile ilk karşılaşması vb.) Amsterdam Türkevi Araştırmalar Merkezinde Mevlâna Kahvaltıları organize edilecektir. Kahvaltılar Türk işadamları tarafından düzenlenirken, her kahvaltıya farklı misafirler davet edilerek 2007 Hollanda Mevlâna Hoşgörü Yılı gündemde tutulacaktır.

Mesnevi'nin Hollandaca 'ya Tercümesi: 2007 yılı Hollanda etkinlikleri çerçevesinde Konya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda Mesnevi'nin Hollandacaya tercümesi yapılacaktır. Tercüme için Abdulwahid van Bommel ile görüşülecektir. Mesnevi'nin Hollandacaya tercüme ve basın giderleri için Konya Belediyesince katkı sağlanacak.

Abdulwahid Van Bommel Kimdir: Abdulwahid van Bommel Jazz müzik icracısı iken Türkiye'de Kur'an kursunda okumuş ve imam olmuştur. Hollanda'ya geri döndüğünde Den

Haag' ta bir camide imamlık yapmıştır. Van Bommel ayni zamanda Hollanda Müslüman Televizyon ve Radyo kurulusu müdürlüğü de yap mistir. Çeşitli kitaplar yayımlayan van Bommel'en en son kitabi "İslam, Ask ve cinselliktir. UETD' nin isteği doğrultusunda, Abdulwahid van Bommel son üç aydır gece ve gündür Mesnevi'nin tercümesini yapmaktadır.

Mesnevi Akşamları: Hollanda Türk Yazarlar Birliği Hollanda'nın değişik yerlerinde 10 aksam olmak üzere Türkçe ve Hollandaca olmak üzere Mesnevi Aksamları organize edecek. Mesnevi akşamlarında anlatım yansıra isteğe bağlı olarak Kleurrijk Dans grubu tarafından 2007 Mevlâna Yılı için hazırlanan kültürel program da icra edilecek.

Mevlâna Pulu ve Mevlâna: 2007 Mevlâna ve Hoşgörü Yılı anısına hatıra olmak üzere özel Mevlâna pulu ve parası bastırılacak. Sinirli sayıda bastırılacak Mevlâna Pulu ve Parası tüm Mevlâna etkinliklerinde satışa sunulacak.

Mevlâna Ve Erasmus Yazıları: Aylık Zaman Hollanda gazetesinde hey ay olma üzere mukayeseli *'Mevlâna ve Erasmus*" yazıları yayımlanacak. Her ay ayrı bir konunun MEVLÂNA ve Erasmus' a göre ele alınacağı dizide su konular islenecek: "1- *Ask, 2- Kadın, 3-Insan, 4- barış, 5- Kelam (sözün gücü), 6- Müzik, 7-Birlikte yasama sanatı, 8- Evrensellik*" . Yazılar Türkçe ve Hollandaca olarak yayınlandıktan sonra bir kitap halinde basılacak.

Mevlâna Ve Birlikte Yasama Sanatı Kompozisyon Yarışması (Türkçe-Felemenkçe):

15 Ocak - 15 Nisan tarihleri arasında organize edilecek "Birlikte Yasama Sanatı ve Mevlâna" konulu yarışmaya 15 - 30 yas grubunda isteyen herkes, Hollandaca ve Türkçe olarak yazılarını, düşüncelerini gönderebilecekler. Jüri üyeleri için önerilen bazı isimler ise eski içişleri bakanı Hans Dijkstal, yazar Abdulwahid van Bommel ve yazar Geert Mak'tan oluşmakta. Mevlâna ve Birlikte Yasama Sanatı ödüllü yarışması, 11 Mayıs tarihinde Amsterdam'da düzenlenecek bir programla sonuçları ilan edilecek ve ödülleri sahiplerini bulacak.

Mevlâna ve Hoşgörü Yılı Açılış Programı: 20 Nisan 2007 Cuma günü Muziekgebouw aan 't Ij 'da yapılacak resmi açılış programında fotoğraf sergisi vardır. Ebru ve Hat sanatı çalışmaları basta olmak üzere, Mevlâna ve Mevlevilik hakkında konuşmalar (Ömer Tuğrul İnançer) (tercüme Abdulwahid van Bommel) ve devamında Konya Semâ Grubu Gösterisi ile birlikte Tasavvuf Musikisi Konseri verilecektir (Sami Savni Özer).

Türkiye-Hollanda müzesinde Mevlâna Sergisi: 21 - 30 Nisan tarihleri arasında Hoorn'daki Türkiye- Hollanda Tarih Müzesinde Mevlâna konulu bir resim sergisi organize edilecektir. Sergi Konya il Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile ortaklaşa gerçekleştirilecektir. Ayni sergi bir süre sonra Nijmegen'de bulunan Bijbelse Openluchtmuseum'de sergilenecektir.

Konya Kriterleri Konferansı: Açılış programını takiben, 21 Nisan Cumartesi günü `Konya Kriterleri `konulu bir Konferans organize edilecektir. Sergi sonrası yapılacak konferans Konya Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa gerçekleştirilecektir.

Zaanseschans Açık Hava Müzesinde Konser: 22 Nisan Pazar günü saat 14.00'de Amsterdam yakınlarında bulunan ve dünya genelinde ziyaretçi akınına uğrayan Zaanseschans Açık Hava Müzesinde Konya Semâ Grubu Semâ gösterisi gerçekleştirecek.

Üniversitelerde Programlar: Mevlâna Yılı çerçevesinde Amsterdam, Rotterdam, Twente, Leiden ve Utrecht üniversitelerinde birer gün sürecek Mevlâna ve Hoşgörü programları organize edilecektir. Hollanda'nın değişik şehirlerinde bulanan bu üniversitelerde ve bu üniversitelere bağlı Türk öğrenci dernekleriyle işbirliği içinde düzenlenecek Mevlâna aksamlarında paket program sunulacaktır. Bu program Ebru sanatı ile Mevlâna felsefesine yapılan bir bağlantı ile başlayıp Ömer Tuğrul İnanç Bey'in Mevlâna felsefesi üzerine yapacağı konuşma ve Tevazu grubunun tasavvuf konseri ile devam edecektir.

Konya Programı: 3 Mayıs, Mevlâna'nın Konya'ya gelişi çerçevesinde organize edilecek programlara katılmak üzere Hollanda'dan bir grupla Konya'ya gezi düzenlenecek.

Ramazan 2007: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam ve Leeuwaarden kentlerinde müzik ve halk dansları eşliğinde sosyal restoranlar olarak bilinen "Van Hart Restaurant" da 4 adet iftar programı düzenlenecektir. Programlarda Mevlâna anlatılacaktır.

Mega iftar: 30 Eylül Mevlâna'nın Doğum günü vesilesiyle Hollanda genelinde Mega iftar programı ve müzik programı organize edilecek. İftar programına farklı din ve inançların temsilcileri, siyasetçiler, gazeteci yazarlar, sivil toplum örgütleri temsilcileri davet edilecek. Mega İftar Ramazan Festival programı içinde yer alacak. Büyük bir gemiyle Kuzey Denizine açılıp iftar ve Semâ ve tasavvuf konseri icra edilecektir.

2007 MEVLÂNA ve Hoşgörü Yılı Hollanda Yürütme Kurulu;

- UETD; Avrupalı Türk Demokratlar Birliği
- Türkevi Derneği

- Mokum TV
- SMHO
- Troya Vakfı
- IFKSAN Kültür ve Sanat Vakfı
- Hollanda Türk Yazarlar Kulübü
- Kleurrijk Dans Vakfı
- Mistik Kültür ve Sanat Vakfı
- Hollanda Türk Tasavvuf Musikisi Vakfı "Tevazu"
- ODA Vakfı
- Kardelen Kültür ve Sanat Vakfı
- Türk Danis
- Türkiye-Hollanda Tarih Müzesi

2.2.10.İngiltere

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Londra Büyükelçiliği/ Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü vesilesiyle 6 Ekim 2007 günü Londra'nın önde gelen konser salonlarından Cadogan Hall' da bir etkinlik düzenlenmiştir. 800 kişilik salonun tamamının dolduğu geceyi İngiliz Parlamenterler ve kordiplomatik üyeleri; iş, sanat ve kültür çevreleri, akademisyenler, basın temsilcileri ile Büyükelçiliğimiz mensupları ve İngiltere'de ki vatandaşlarımız takip etmiştir. Ülkemizi tanıtan bir sinevizyon gösterisiyle başlayan etkinlikte, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Celil Öngör ve Marmara Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç, Mevlânâ'nın hayatı, felsefesi, 800. doğum yıldönümü kutlama etkinlikleri ile Semâ gösterilerinin niteliği hakkında birer konuşma yapmışlardır. Bilahare İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğunun sunduğu Semâ gösterisi büyük beğeni toplamıştır.

Londra'da Semâ Gösterisi

Unesco'nun Mevlânâ yılı ilan ettiği 2007 yılındaki 22 etkinliğin 13. olan program, Londra Büyükelçisi Yiğit Alpogan, Elçi Müsteşar Atılay Ersan, Başkonsolos Bahadır Kaleli, KKTC Londra Temsilcisi Dilek Yanık, Türk, Amerikan büyükelçiliklerinden diplomatlar katıldı. Londra'daki tarihi Cadogan Hall'de düzenlenen ve Türk Turizm Bakanlığı tarafından da desteklenen etkinliğe, İngilizler ve İngiltere'deki Türkler yoğun ilgi gösterdi. Tanıtım filminin ardından Celil Güngör kısa bir konuşma yaptı. Amerika'dan Avustralya'ya, dünyanın farklı ülkelerinde, 22 farklı noktada, Mevlânâ etkinlikleri düzenlendiğini söyleyerek,

düzenlenen etkinliklerde "Rûmî'nin geleneksel müziğini, çalışmalarını ve bereketini, ortak paydamız haline getirmenin mutluluğunu yaşıyoruz" dedi.

Semâ gösterisini, İngiltere'nin Türkiye Büyükelçisi Yiğit Alpagon ve eşi, Haydar Abat Prensi Muhsin Ali Han, İngiltere'nin Türkiye başkonsolosu Bahadır Kaleli, Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Askeri Ataşesi Kıdemli Albay Muhittin Elgin ve çok sayıda seçkin davetli izledi. Gösterinin ardından düzenlenen kokteyle katılan konuklar, daha sonra Mevlânâ Sergisini gezdi. 28 semazen, derviş Londralılara unutulmaz bir gösteri sundu. Bizans tarzı mimariye uygun yapılan ve Londra Kraliyet Filarmoni Orkestrasının merkezi olan, ses, akustik açısından başkentin en gözde konser salonu kabul edilen Cadogan Hall'un sahnesi doldu.

Müzisyenlerin ney, kudüm, kanunundan çıkan kaside ve ilahiler, salonda yankılanırken, semazenlerin bembeyaz giysileriyle sahnedeki âyini, izleyicileri büyüledi. Kültür ve Turizm Bakanlığı Genel Müdürlerinden Celil Güngör'ün konuşmasıyla başlayan programda, Mevlânâ'nın tasavvuf felsefesi tanıtılarak, arındırılmış hayat tarzı anlatıldı. Güngör, UNESCO'nun 2005 yılında Türkiye, Mısır ve Afganistan'ın ortak talebiyle böyle bir yılın kutlanmasının kararlaştırıldığını söyledi. 800. yaşı kutlanan Mevlânâ'nın tanıtımı için ABD'den Avustralya'ya 22 merkezde kutlama planlandığını kaydeden Güngör, bunun 13'üncüsünün Londra'da yapıldığını belirterek, Rûmî'nin felsefe, estetik, insanlıkla ilgili değerlerini herkesle paylaşmayı amaçladıklarını vurguladı. Güngör'den sonra söz alan Prof. Mahmut Erol Kılıç ise semâ töreninde yapılanların anlamını, nelerin sırayla izlendiğini, müzisyenler, müzik ve söylenen duaları anlatan bir sunuş yaptı.

Semânın sembolizmini anlatan Prof. Kılıç, âyin sırasında "*Akşam Şerifler Hayrolsun, Şerler Defolsun, Hayırlar Fetholsun*" denilerek, semazenlerin birbirini selamladıklarını söyledi. Semazenlerin programı başlamadan önce, tören başlangıç ve bitişinde seyircilerden kesinlikle semazenleri alkışlamamaları rica olundu. Sessizce sahneye çıkan müzisyenler ve ardından baş semazen ile semazenler yerlerini alarak, programlarına başladı. Tasavvuf müziğiyle bembeyaz giysileriyle yavaş yavaş dönen semazenlerin âyini, izleyenleri büyüledi. Soluk almadan semâ âyinini izleyenler, bir saate yakın sahnede kalan müzisyen, semazen ve dervişleri salondan ayrıldıktan sonra coşkuyla alkışladılar. Özellikle yabancı konuklar,

Mevlânâ’nın felsefesi ve düşüncelerine hayran olduklarını belirterek, semâ âyini karşısında nefeslerinin tutulduğunu, çok etkilendiklerini belirttiler.

2.2.11.İspanya

Sevilla’da 17 Kasım, Madrid’de 19 ve 20 Kasım, La Coruna’da 21 Kasım 2007 tarihlerinde bir dizi etkinlik düzenlenmiştir. Semâ grubu ilk gösterilerini 17 Kasım 2007 günü Sevilla'da gerçekleştirmişlerdir. Sevilla'daki "Akdeniz'in Üç Kültürü Vakfı’nın ücretsiz tahsis ettiği salonda düzenlenen gösteriyi 400 dolayında kişi izlemiştir. Semâ töreninin ikincisi, Madrid'deki Complutense Üniversitesinde düzenlenmiştir. Gösterinin programlarını Üniversite'nin Yabancı Diller bölümü Dekanı Prof. Damaso Lopez takdim etmiş, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Sayın Mustafa Atalar ve Sayın Madrid Büyükelçimiz Ender Arat’ın kısa konuşmalarından sonra Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu Mevlânâ’nın hayatı ve felsefesini anlatan ve İspanyolcaya da eşzamanlı çevirisi yapılan bir konuşma yapmıştır. Müteakiben Türkiye'yi tanıtan bir kısa film gösterisi ve Mevlânâ’nın hayatını ve Mevlevî felsefesini anlatan bir multivizyon gösterilmiş, nihayet 50 dakika süren Semâ töreni sergilenmiştir. Töreni öğretim üyeleri, öğrenciler ve ailelerinden oluşan kalabalık bir grup izlemiştir.

20 Kasım akşamı Madrid'in itibarlı Alcazar Tiyatrosunda İspanyol yetkililerinin, kordiplomatiğin, Madrid'de yaşayan vatandaşlarımızın ve öğrencilerimizin davet edildiği esas tören düzenlenmiştir. Bu törene İspanya Kraliçesi Sofia ve Kraliçe'nin kız kardeşi Prenses Irene de katılmışlardır. Sayın Büyükelçi Ender Arat, konuşmasında, Kraliçe'ye teşriflerinden dolayı teşekkür ettikten sonra Türkiye’nin kısa tanıtım filmi ve Mevlânâ multivizyon gösterilerek Semâ töreni icra edilmiştir. Alcazar Tiyatrosundaki gösteriyi 30 dolayında Büyükelçi, toplam 750 kişi izlemiştir.

Gösteriden sonra Kraliçe kulise geçerek semazenleri teker teker kutlamış, birlikte fotoğraf çektirmiştir. Tanıtma Müşavirliğinin tedarik ettiği İspanyolca 5 cilt mesnevi kitabı ve Mevlânâ'nın yaprak üzerine işlenmiş bir tablosu, semazenlerin başı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel sanatlar Genel Müdürlüğü İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Müdürü Ömer Tuğrul İnançer tarafından Kraliçe'ye hediye edilmiştir. Alcezer Tiyatrosundaki gösteriyi 30 dolayında Büyükelçi, toplam 700 kişi izlemiştir. Semâ topluluğu 21 Kasım akşamı Galicia

Özerk Yönetiminin başkenti La Corun'da son gösterisini yapmışlar. La Coruna Fahri Konsolosumuz ve Özerk Yönetim Kültür Müdürlüğü'nün işbirliği ile ücretsiz tahsis edilen şehir kültür merkezinde düzenlenen gösteriyi davetli 150, ücretli 800 dolayında kişi izlemiştir.

İspanya'da uzun zamandır ilk kez düzenlenen ve üç ayrı şehirde dört seans yapılan bu gösteriler ülkemizin tanıtımı bakımından etkili ve itibarlı bir faaliyet olmuştur. Madrid'deki gösteriyi Kraliçe Sofia'nın izlemesi gerek gösteri, gerek Mevlânâ hakkındaki haberlerin basında geniş şekilde yer almasını sağlamıştır. Kraliçe Sofia'nın, Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu tarafından gerçekleştirilen Semâ törenini izlediğine dair haberler, İspanya'da Ulusal Haber Ajansı EFE ile Europapress Haber Ajansı bültenlerinde yer almış, Publico gazetesi ile Puente-Köprü dergisinde yayımlanmıştır. Unesco'nun, 2007 yılını "Mevlânâ Yılı" ilan etmesi nedeniyle İspanya'nın başkenti Madrid'de düzenlenen Semâ gösterisini izleyen İspanya Kraliçesi Sofia, "Olağanüstüydü, çok etkilendim" dedi.

Madrid AA Alcazar Tiyatrosu'nda yapılan gösteri sonrası kulise giderek semazenleri teker teker kutlayan Kraliçe Sofia, "*Türkiye'ye yaptığım ziyarette de Mevlânâ ilgili bilgiler aldım. Orada da çok hoş bir gösteri izlemiştim. Buradaki de çok güzeldi. Halen etkisindeyim*" dedi. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Müdürü Ömer Tuğrul İnançer, Kraliçe'ye Mesnevi'nin İspanyolca 'ya çevrilmiş 5 ciltlik kitap serisini hediye etti.

İnançer, Kraliçe Sofia'nın Yunan asıllı olmasından dolayı *''Biz sizinle komşuyuz*'' diyerek atıfta bulundu. Öte yandan, Kraliçe'nin kulisteki ziyaretine Türkiye'nin Madrid Büyükelçisi Ender Arat ile Madrid Büyükelçiliği Kültür, Turizm ve Tanıtım Müşaviri İsmail Aksel eşlik etti. Kültür ve Turizm Bakanlığı da Kraliçe'ye ayrıca bir tablo hediye etti. Bu arada Semâ gösterisini, İspanyol ve Türkler 'den oluşan büyük bir kalabalık salonu tamamıyla doldurarak izledi.

2.2.12.İsviçre

İsviçre BM Cenevre Ofisi'nin en büyük salonu olan 1900 kişilik "Assembly Hall"da 14 Kasım 2007'de bir etkinlik düzenlenmiştir. Program saat 18.30'da 10 dakikalık ülkemizi tanıtan filmle başlamış, sonrasında BM Cenevre Ofisi Genel Direktörü 'nün Kültürel İşlerden Sorumlu Yardımcısı Pierre Le Loarer, BMCO Genel Direktörü Sergei Ordzhonikidze'nin mesajını okumuştur. Söz konusu mesajda, ülkemizin Doğu ile Batı arasındaki özel konumuna değinilmiş ve Medeniyetler İttifakı'nda ülkemiz tarafından üstlenilen önemli rol vurgulanmıştır. Sayın BMCO Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Ahmet Üzümcü'nün konuşmasından sonra söz alan Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç, 25 dakikalık İngilizce bir konuşma yaparak Semâ gösterisi hakkında bilgi vermiştir. Konuşmaları izleyen semâ gösterisi bir saat devam etmiştir. Gösteriyi salonun balkon bölümleri dahil hemen hemen tamamını dolduran ve çoğunluğu diplomatik misyon şefleri, mensupları ile Cenevre'deki uluslararası kuruluşların çalışanlarından oluşan seyirciler ilgiyle ve büyük beğeniyle izlemişlerdir.

Etkinlik BMCO internet sayfasındaki etkinlik takviminde yer almıştır. Cenevre'de 15 Kasım 2007'de Cenevre'nin seçkin bir tiyatro salonu olan 1300 kişilik "*Theatre du Leman*"da bir semâ gösterisi düzenlenmiştir. Etkinlik vesilesiyle, yaklaşık 1300 kişiden oluşan davetli topluluğu salonu tamamen doldurmuştur.

Vatandaşlarımıza dönük olarak düzenlenmesi öngörülen etkinliğe Cenevre Başkonsolosluğumuz görev bölgesinin yanı sıra Zürih dâhil İsviçre'nin diğer bölgelerinden, ayrıca İsviçre vatandaşlarından da geniş katılım olmuştur.

Bu bağlamda semâ gösterisini izleyenler arasında, BMCO Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Sayın Ahmet Üzümcü ve Eşi, DTÖ Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Sayın Bozkurt Aran ve Eşi, Cenevre Belediyesi Meclisi üyesi, Korkonsüler temsilcileri katıldı. Ayrıca İsviçre- Türk Toplumu (İTT) Başkanı, Batı İsviçre Türk Dernekleri Federasyonu, iş adamları, bankacılık sektörünün temsilcileri ve öğrenciler ile Türk ve İsviçre Basın mensupları yer almışlardır. Etkinliğimiz, kısa bir film gösterimiyle başlamış, Sayın Cenevre Başkonsolosumuzun Mevlânâ'nın barış, insan sevgisi ve hoşgörü ilkelerine dayanan mesajına günümüzde daha da büyük ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Konuşmasının ardından, Cenevre'de yerleşik Mevlânâ'nın kuşaklar ötesi temsilcisi Celâleddin Çelebi söz almış, daha sonra Galatasaray

Üniversitesi'nden Prof. Dr. Kenan Gürsoy Mevlânâ'nın öğretisi ile Semâ gösterisini tanımlayıcı Fransızca birer sunum gerçekleştirmişlerdir.

Mevlânâ, İsviçre'nin Cenevre kentinde bir dizi etkinlikle anıldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800'üncü Doğum Yılı nedeniyle 24 ülkede düzenlenen etkinliklerden biri de İsviçre'nin Cenevre kentinde gerçekleştirdi. Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nun ilki Birleşmiş Milletler 'de (BM) ikincisi de Leman Tiyatrosu'nda sergiledikleri Semâ gösterisi büyük ilgi gördü.

BM'nin büyük salonunu yaklaşık iki bin kişi doldururken, Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç Hz. Mevlânâ'yı anlatan bir konuşma yaptı. Konuşmalardan sonra Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu, Pencgah Mevlevî âyini Şerifi eşliğinde Mevlevi mukabelesi icra etti. Prof. Dr. Kenan Gürsoy'un konuşmacı olarak katıldığı Cenevre Leman Tiyatrosu'ndaki programa Türkiye'yi tanıtan sinevizyon gösterisi ile başlandı. Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu burada Hüzzam Mevlevî âyini Şerifi icra etti. Leman Tiyatrosu, İsviçre'de yaşayan Türkler, üniversite öğrencileri ve hocalarının akınına uğradı. Programa Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 23. kuşaktan torunu Celâleddin Çelebi de katıldı.

2.2.13.İtalya

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından 2007'nin "Dünya Mevlânâ Yılı" ilan edilmesinin ardından Türkiye Turizm ve Kültür Bakanlığının yurt dışında düzenlediği etkinlikler kapsamında dün gece Roma'da Mevlânâ anıldı. Mevlânâ Celâleddin Rûmî'yi doğumunun 800. yılında anmak için Roma'da Vatikan'a ait Cancelleria Sarayı'nda Semâ gösterisi yapıldı. Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğuna mensup semazenler, aralarında kardinallerin, piskoposların ve Vatikan nezdindeki diplomatik temsilcilerin de yer aldığı izleyicileri büyüleyerek, büyük beğeni topladılar.

Kültür ve Turizm Bakanlığına ait etkinlik, Roma'da Vatikan nezdindeki Türkiye Büyükelçiliği ile Papalık Kültür Kurulu arasında işbirliği ile yapıldı. Vatikan'a ait tarihi

binalardan biri olan Cancelleria Sarayı'nın en büyük salonu konumundaki Riaria Salonu, Semâ gösterisine tahsis edildi. Riario Salonu'nun hemen bitişiğinde yer alan ve tüm duvarları 16. yüzyılın ünlü İtalyan ressamlarından Giorgio Vasari'nin freskleriyle bezenmiş olan Cento Giorni Salonu ise etkinlik öncesinde davetlilere kokteyl mekânı olarak kullanıldı. Gecede, Vatikan nezdindeki Türkiye Büyükelçisi Muammer Doğan Akdur ve eşi Rüya Akdur konukları ağırlama, Papalık Kültür Kurulu Başkanı Kardinal Paul Poupard ise mekân tahsisi açısından ev sahibi onumundaydılar. Etkinliğe Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Celil Güngör başkanlığındaki 33 kişilik heyet de yer aldı. Yaklaşık 300 kişilik davetliler arasında, Papalık Gregorius Üniversitesi'nden öğretim üyesi papaz profesörler, ayrıca Vatikan'dan üst düzey yetkililer vardı. Kardinal Poupard'ın yanı sıra, 1994'e dek yaklaşık 10 yıl boyunca Ankara'da Vatikan Büyükelçisi olarak da görev yapmış olan Ekonomik İşler Kurulu Başkanı Kardinal Sergio Sebastiani, Devlet İşleri Sekreteryası (Başbakanlık) yetkililerinden Piskopos Julio Murat katıldı. Vatikan Büyükelçiliği Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıldönümü Kutlamaları çerçevesinde 5 Haziran 2007 etkinlik çerçevesinde Sayın Vatikan Büyükelçimiz ve Papalık Kültür Konseyi Başkanı Kardinal Paul Poupard tarafından açış konuşmaları yapılarak Yrd. Doç. Dr. İsmail Taşpınar'ın tanıtım sunuşu ile semâ töreni başlamıştır. Sarayın Vatikan tarafından kullanımımıza tahsis edilen tören ve resepsiyon kapasitesinin 280 kişi ile sınırlı olması nedeniyle kapasitenin üzerinde katılım talebi alınmış yaklaşık 300 konuk kabul edilebilmiştir.

Töreni, Vatikan Kültür Başkanı Kardinal P. Poupard, Papalık Genel İşler Sekreteryası Sekreteri Başpiskopos Gabriele Caccia, Devletlerle İlişkiler Sekreteri Dışişleri Müsteşarı düzeyinde Başpiskopos Pietro Parolin, Papalık Ekonomik İşler Bölümü Başkanı Kardinal S.Sebastini, Papalık Gregoryen ve Lateran Üniversitelerinde rektörlük yapan rahip profesörler, Sufizm konusunda çalışma yapan rahipler katılmışlardır.

Ayrıca Papalık İslam Etüdleri Enstitüsü Başkanı Cizvit rahip Prof. Ajuzo, aynı kuruluştan üç öğretim görevlisi, İtalyan Dışişlerinden Avrupa Ülkelerinden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Elçi S. Busetto, Danışman S. Ravagnan, Avrupa Entegrasyon Genel Müdür yardımcısı Elçi L. Giansanti, İçişleri Bakanlığından Bakan Amato'nun Diplomasi Danışmanı G. Lenzi. Roma Büyük Şehir Belediyesini temsilen Dr. M. Pipan, Vatikan'a akredite Roma'da ikamet eden Büyükelçilerin hemen hemen tamamı katılmışlardır. St. Egidio Katolik Cemiyeti kurucu ve Başkanı Prof. Andrea Riccardi aynı Cemiyetten Dr. Valeria

Martano ile F. Di Leo, La Sapienza Üniversitesi Türkoloji Bölüm Başkanı Ordinaryus Profesör Anna Masala vardı. İtalyan televizyon (RAI 1, SAT 2000, Rome Reports, Logart haber ajansı) ve basını Katolik basın ve haber ajansları (Vatikan Radyosu, Vatikan Televizyonu, Vatikan Enformasyon Bürosu VIS, Katolik Haber Ajansı CNS, ZENIT, Avvenire, L' Osservatore Romano gazeteleri temsilcileri).

Türk basın mensupları (Milliyet, Hürriyet, Anadolu Ajansı temsilcileri) ile Kültür ve Turizm Bakanlığımızdan Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Celil Güngör ve refakatindeki bakanlık yetkilileri izlemişlerdir. Kardinal Poupard, konuşmasında Mevlânâ felsefesinin yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarıldığını ve bu etkinliğin kültürler arası diyaloga katkıda bulunacağını ifade etmiştir.

Kardinal, kültürlerarası diyalogun çok geniş bir yelpazeyi kapsaması gerektiğini, dinlerin kültürlerin ayrılmaz bir unsuru olduğunu dikkate getirerek diyaloga hizmet eden böyle bir etkinliğe ev sahipliği yapmaktan duydukları memnuniyeti dile getirmiştir. Turizm Bakanlığımızca Papa için getirilen Mevlânâ Mesnevisinin İtalyanca baskısı Papa'ya sunulmak üzere Vatikan yetkililerine verilmiştir. 11 Eylül'den sonra uluslararası politikanın inançlarla irtibatlandırılması ve ortaya çıkan din kaynaklı krizlerin ardından XVI. Benedikt'in ülkemizi ziyareti sonrasında dinler ve kültürler arası diyalogun önemli bir gündem maddesi teşkil ettiği malumdur. Bu bağlamda kültür ve dinler arası diyalog çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz etkinlik amacına ulaşmış ve Semâ töreni Vatikan ve İtalyan yetkililer ve medya tarafından büyük bir beğeni ile izlenmiştir.

İtalya'da Mevlâna izdihamı

Siena, Milano ve Modena kentlerindeki Semâ etkinliklerine İtalyanlar ilgisi büyük ilgi gösterdi. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007 Mevlâna Yılı nedeniyle dünyanın çeşitli ülkelerinde organize ettiği "Konya ve Mevlâna Günleri" devam ediyor. Organizasyonlar kapsamında birçok ülkede binlerce kişiyle buluşan Semâ topluluğu büyük ilgi görürken, etkinliklerde katılımcılara Mevlâna ve düşünceleri ile ilgili bilgiler de sunuluyor. İtalyanların yoğun ilgi gösterdiği programlarda yoğun izdiham yaşandı. Programların açış konuşmasını yapan İrfan Tekbaş, Mevlâna'nın yedi öğüdünü katılımcılara aktarırken, programları takip eden Konya Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Osman Gürbüz de, dünyanın içinde bulunduğu buhrandan kurtuluş adresinin hoşgörü olduğunu dile getirdi.

İtalyan halkının "Konya ve Mevlâna Günleri" programlarına beklentilerinin üzerinde ilgi gösterdiğini dile getiren Gürbüz, İtalyan kültür ve sanat çevreleri ile işadamlarını hoşgörü ve barış kenti Konya'ya davet etti. İtalya'da düzenlenen etkinliklere basın da ilgi gösterdi. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından bugüne kadar organize edilen etkinlikler çerçevesinde ABD, Japonya, Pakistan, Belçika, Hollanda, Almanya, Avusturya, Güney Kore, Bosna Hersek, Romanya, Sırbistan, Kosova, Makedonya, Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan, Mısır, Gürcistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, İtalya, İspanya, Hindistan, Lübnan ve Ürdün olmak üzere 19 ülkede, 56 şehirde, 65 program gerçekleştirildi. Etkinlik takvimi çerçevesinde toplam 26 ülkede 75 farklı şehirde "Konya ve Mevlâna Günleri" organize edilerek şehrin tanıtımına önemli katkı sağlanmış olacak. Tüm programlarda farklı dillere çevrisi yapılmış Mesnevi, Mevlâna'dan Hikâyeler, Mevlâna'nın düşüncesini özetleyen eserler ile Konya'nın tanıtımını içeren kitaplar dağıtılıyor. Ayrıca Yabancı Devletlerle İlişkiler Sekretaryası Müsteşarı Piskopos Pietro Parolin, Genel İşler Sekretaryası Müsteşarı Piskopos Gabriele Giordano Caccia, dikkatleri üzerlerinde toplayan davetlilerden bazılarıydılar. Başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere yaklaşık 40 ülkenin Vatikan nezdindeki büyükelçilerinin de katıldığı etkinlik, İtalyan basınından da büyük ilgi gördü.

Vatikan Sarayı'nda Mevlevî Âyini

Uluslararası Mevlânâ Vakfı, Vatikan Sarayı Cancelleria'da Mevlevî âyini gerçekleştirdi. Katolik âleminin ruhani merkezlerinden Vatikan'a ait Cancelleria Sarayı, dün akşam tarihinde üçüncü kez Semâ mukabelesine ev sahipliği yaptı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla Türkiye'nin Vatikan Büyükelçiliği'nin düzenlediği etkinlikte, ünlü mutasavvıf Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 22. kuşaktan torunu Makam Çelebisi Faruk Hemdem Çelebi öncülüğündeki semazenler, Mevlânâ'nın öğretisinin sembolik ifadesi Mevlevî Semâ Âyini'ni gerçekleştirdi. Semazenlerin, Roma'nın kalbinde yer alan Vatikan sarayındaki gösterisine yoğun ilgi gösterildi. Çok sayıda konuğun oturacak yer dahi bulamadığı etkinliğe Vatikan nezdinde üst düzey katılım oldu. Gösteriyi, Vatikan'ın Doğu Dünyası Katolik Kiliseler Bakanı Kardinal Leonardo Sandri de izledi. Milano ve Roma'daki gösterilerinin ardından Uluslararası Mevlânâ Vakfı, İtalya'daki son gösterisini

yarın yine başkentte, Roma'nın köklü eğitim kurumlarından Sapienza Üniversitesi'nde yapacak.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 23. kuşak torunu olan Celal Çelebi de törenin ardından BBC Türkçe 'ye yaptığı açıklamada, Batı'daki İslam algısının son dönemde daha ziyade olumsuz haberlerle şekillendiğini vurguladı. Çelebi şöyle konuştu: "İslamiyet'i doğru şekilde tanıtmamız bizim açımızdan çok önemli. Maalesef Batı'da son dönemlerde öncelikle cihat ya da daha fanatik kesimin haberleri yayınlanıyor. Bizim burada olmamamızın asıl nedeni İslamiyet'in gerçek mesajını verebilmek, barış mesajı verebilmek ve bir şekilde diyalog başlatabilmek, diyaloğu kuvvetlendirebilmek. "Celal Çelebi, törenin Katolik Kilisesi'nin merkezi Vatikan'a ait bir sarayda düzenlenmesinin önemine ilişkin olarak da "Bizim açımızdan sembolik olarak çok önemli bir yer" dedi. Törende, Vatikan Büyükelçisi Kenan Gürsoy Eylül ayı sonu itibariyle görevden ayrılacağını da açıklayarak bir veda konuşması yaptı. Vatikan'a akredite büyükelçiler tarafından Kenan Gürsoy'a "insani, profesyonel ve kültürel vasıflarıyla görev süresi boyunca Türkiye'nin diğer ülkelerle ilişkilerini geliştirdiği için" bir teşekkür plaketi sunuldu.

2.2.14.Kanada

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Ottava Büyükelçiliği/ UNESCO'nun da dâhiliyle 2007 yılında kutlanan Mevlânâ'nın 800. Yıldönümü bağlamında, Ottava Carleton Üniversitesi'nde 3-4 Kasım 2007 tarihlerinde Mevlânâ konulu bir konferans gerçekleştirilmiştir.

2.2.15.Kıbrıs

Mevlâna'nın 800. Doğum Yılı Kutlamaları çerçevesinde bu sene Milli Eğitim, Kültür Bakanlığı, Ekonomi ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Dairesi işbirliği ile Yakın Doğu Üniversitesi Rûmî Enstitüsü ile ortak bir etkinlik düzenledi. Lefkoşa'daki tarihî Mevlevîhânesi semâhânesini bir kültür merkezi olarak ülkemizi ziyaret eden turistlere ve halkımıza zengin kültür mirasımızı tanıtmak için katılımcı bir anlayışla hergün semânın nasıl

yapıldığını, kamışa üfleyerek hayatın sesini vermesini veya Mesnevî'den derslere katılarak ufkun açılmasını gösteriyoruz. Mevlevîhânede semâ âyininin nasıl yapıldığı turistlere gösterildiği gibi, ilgi duyanlara da öğretilmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalara ilaveten Yakın Doğu Koleji öğrencilerine de semânın nasıl yapıldığı öğretilmektedir.

Ney üfleme dersleri, hem mevlevîhânede hem de Üniversitede öğrencilere verilmektedir. Önümüzdeki dönemde Şubat tatili sonrası ilkokul öğrencileri için hazırladığımız boyama kitapçıkları ile Mesnevî'den hikâyelerle Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî tanıtılacak. Ortaokul ve lise öğrencileri için 90–100 sayfalık resimli bir kitap bu kültür mirasının tanınması için okullarda ücretsiz olarak dağıtılacaktır. Halk için yürüttüğümüz bu programa paralel olarak bugünün Mevlevîleri olan Rûmî âlimleri dünyanın her bir yanından ülkemize gelip her sene düzenlediğiniz "*Rûmî Âlimleri Sempozyumu*" uluslararası buluşmasına katılıyorlar. Hedefimiz uzun zamandan beri Batıya kayan bu ilimle ilgili çalışmaları koordine edip, Enstitümüz bünyesinde Kıbrıs'a kazandırmaktır. Kıbrıs'ın böyle bir çalışmaya en uygun yer olduğu düşüncesindeyiz. 2003'den beri yürüttüğümüz bu çalışmalar dış ülkelerdeki üniversitelerde de akademik erkân tarafından takdir ile karşılanmaktadır.

Her sene Aralık ayında Kıbrıs'ta düzenlediğimiz Rûmî Âlimleri Sempozyumu bu sene Mevlâna'nın 800. doğum yılı münasebetiyle Konya'da yapılması uygun görülmüştür. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü işbirliği ile Konya Mevlâna Müzesi'nde 15–16 Aralık 2007 tarihlerinde düzenlenen "Symposium of Rûmî Scholars on the 800 th Anniversary of Rûmî's Birth at the Mevlevîhâne in Konya" Mevlâna Yılı etkinliklerinin sonuncusu olarak yıl boyu süren konferansları başarı ile tamamlayacaktır. Temennimiz bu çalışmaları daha da ileriye götürmektir. Bu doğrultuda Konya Selçuk Üniversitesi ile işbirliği içerisinde bir program hazırlanıp masterlik çalışmalarının Yakın Doğu Üniversitesi Rûmî Enstitüsü bünyesinde, Doktora çalışmalarının ise, Konya Selçuk Üniversitesi bünyesinde yürütülmesidir.

2.2.16.Kırım

Türkiye'den Kırım'a, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Yardımcısı Mustafa Büyük, Konya Valisi Atilla Osman Çelebioğlu, Konya Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Başkanı Abdülsettar Yarar'dan oluşan delegasyon heyeti gelmiştir. Kırım'a gelen delegasyon heyeti Akmescit Türkiye Fahri Başkonsolosu Seyran Osmanov tarafından karşılandı. Ziyaretinin amacı Kırım yarımadası, onun zengin kültür ve tarihi ile tanışmak ve özel olarak Kezlev'de bulunan Mevlevihane'yi ziyaret etmektir.

Bütün faaliyetler Mevlânâ hayatı hakkındaki belgesel hazırlanışı çerçevesinde yürütülüyor. Bu belgesel 13 dilde çevrilerek farklı ülkelerde izlenime sunulacaktır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) 2007 yılını Mevlânâ yılı olarak ilan etti. Toplam olarak dünyada 155 Mevlevihane var, bunlardan 14 tane Türkiye dışındadır. Türkiye dışında Mevlevihaneler Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün, Mısır, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Ukrayna'da var. Misafirler, UNESCO'nun Mevlânâ yılı çerçevesinde organize edecek etkinliklerin bazılarının Kırım'da gerçekleşeceğini bildirdiler. Delegasyon Kırım'da 26 ile 30 Temmuz arasında bulunacak. Delegasyon, Kırım Tatar Milli Meclisi Başkanı Mustafa A. Kırımoğlu, Kırım Özerk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanı Aleksandr Yermaçkov ve Kırım Özerk Cumhuriyeti Turizm bakanı Vladimir Savelyev ile görüşmeyi planlıyor.

2.2.17.Makedonya

Üsküp Büyükelçiliği olarak 13 Aralık 2007 tarihinde UNESCO'nun Mevlânâ Yılı kutlamaları çerçevesinde Üsküp'te " Mevlânâ: İnsan ve Rüya" gösterisi düzenlenmiştir.

2.2.18.Meksika

Meksika Şehri'nde 27-28-29 Nisan 2007 tarihlerinde Ollin Kan Festivali çerçevesinde 3 semâ gösterisi ve 1 konferans düzenlenmiştir. Semâ gösterilerinden ilki 27 Nisan 2007 Cuma akşamı Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç tarafından verilen konferansla birlikte klasik "*Teatro de la Ciudad*"da yapılmıştır. Aralarında Büyükelçiliğimizin davet ettiği Meksikalı yetkililer, Büyükelçiler, sanatçılar, gazeteciler ve Türk vatandaşlarının da bulunduğu yaklaşık 300 özel davetliyle beraber toplam 1800 kişi semâ gösterisi ile konferansı izlemiştir. "*Prestij*" gösterisi olarak programlanan ilk gün gelen seyirciler grubumuzu uzun süre alkışlamışlar ve Meksika

Büyükelçiliğimiz mensuplarına memnuniyetlerini ve teşekkürlerini ifade etmişlerdir. Diğer iki semâ gösterisi 28 ve 29 Nisan tarihlerinde "*Multiforo Cine Tlalpan*" da yapılmış ve her iki gün de 1000'er kişilik kapasiteli salonlar tamamen dolmuş, hatta ayakta seyirciler olduğu gözlemlenmiştir. Gösteri sonrasında sahneye güller atılmış, seyirciler grubumuzu uzun süre ayakta alkışlamışlardır. Böylelikle, Meksika'daki Mevlânâ etkinliklerini toplam yaklaşık 3800 kişi izlemiştir.

50 Ülke Katılacak

"Mevlânâ" ortak paydasında medeniyetler ittifakının geliştirilmesinde önemli bir misyon üstlenilirken, bu çerçevede Meksika'da düzenlenen Uluslararası Ollin Kan Müzik Festivali'nde de Mevlânâ'ya ilişkin tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecek.
Bu yıl 50'den fazla ülkenin katıldığı ve yaklaşık olarak 1 milyon kişinin izlediği festival kapsamında, 27, 28 ve 29 Nisan tarihlerinde 3 ayrı etkinlik düzenlenecek. İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürü Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili'nin başkanlığında bakanlık temsilcileri ve sanatçılardan oluşan 38 kişilik heyetin katılacağı etkinlikler, 27 Nisanda Teatro de la Ciudiad Salonu'nda, 28 ve 29 Nisanda da Multiforo Cine Thalpan Salonun'da gerçekleştirilecek. Etkinlikler kapsamında Prof.Dr. Mahmud Erol Kılıç, "Mevlânâ Celâleddin Rûmî: Büyük İlahiyat Şairi" başlıklı konferans verilecek. Unesco tarafından insanlığın sözlü ve somut olmayan kültürel mirası başyapıtları listesinde de yer alan Mevlevî Semâ gösterileri, 27 kişilik İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu tarafından icra edilecek. Etkinliklerde davetlilere Mevlânâ ve Türkiye tanıtımına ilişkin yazılı ve görsel hediyeler de dağıtılacak.

Sonuç olarak, Meksika'da Ollin Kan festivali çerçevesinde yapılan Mevlânâ etkinliklerinin, Türkiye ile tarihi, dini ve kültürel yakın bağları bulunmayan bir ülkede 3800 seyirci toplamakla, etkin bir tanıtım imkânı sağladığı değerlendirilmektedir.

2.2.19.Slovekya

Bratislava Büyükelçiliği ortaklığı ile İstanbul Hoşgörü Sazendelerinden 10 kişilik bir sanatçı grubu, 3 Nisan 2007 tarihinde kentin en prestijli yapılarından biri olan *Primacialny Sarayı'nın* aynalı salonunda bir konser verilmiştir. Tanınmış müzisyenlerin yer aldığı ve geleneksel Türk enstrümanlarıyla batı enstrümanlarını müziğini birleştirerek yorumlayan

grubun konseri sırasında Mevlânâ ’nın felsefesi hakkında katılımcılara bilgi verilmiş ve şiirlerinden örnekler okunmuştur.

2.2.20.Şili

Santiago’da 2 Kasım 2007'de Providencia Belediyesine ait Montecarmelo sanat merkezinde düzenlenen Semâ gösterisi ve konferansa 800 kişiden fazla bir seyirci topluluğu katılmıştır. Söz konusu etkinlik çerçevesinde, Sayın Santiago Büyükelçimiz ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Kemal Fahir Genç tarafından birer kısa açılış konuşması yapılmış, daha sonra Yrd. Doç. Dr. İsmail Taşpınar'ın Mevlevilik hakkındaki konuşması okunmuş ve semâ gösterisi gerçekleştirilmiştir.

2.2.21.Yunanistan

İstanbul Müzik ve Semâ Grubu’nun “ Mevlânâ Celâleddin-i Rumi’ye Övgü” adlı *A Tribute to Djalaleddine Roumi Mevlânâ başlıklı* sema gösterisinin “ Atina Festivali é kapsamında 22 Temmuz 2007 tarihindeki icrası. Rodos Başkonsolosluğu ressam Semra Özümerzifon’un Mevlânâ felsefenesinden esinlendiği resimlerden oluşan sergisini 27 Haziran 2007 ile 04 Temmuz 2007 tarihlerinde imarete açmıştır.

2.2.22.Amerika Kıtası ve Avrupa Ülkelerinde Öne Çıkan Etkinliklere Genel Bakış

Almanya Berlin Başkonsolosluğu/Berlin filarmoni tarafından “ *Alaturka Konserler Dizisi*” adı altından başlatılan etkinliğin ilk gösterisi 23 Ekim tarihinde Galata Mevlevîhâne’sinin katılımıyla düzenlenmiştir. Berlin filarmoni oda müziği salonunda gerçekleştirilen faaliyetin ilk bölümünde Marcel Peres yönetiminde “ Ortaçağ Müzik Korosu” tarafından bir konser verilmiş, ikinci bölümünde ise Galata Mevlevîhânesi tarafından Semâ töreni sergilenmiştir. Münih başkonsolosluğu/Konya Büyükşehir Belediyesi Mevlevî Ekibi, Münih Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ataşeliği, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Konya-Ereğli Derneği himayeleri altında Semâ gösterisi düzenlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yrd. Nihat Gül tarafından yapılan kısa açılış konuşmasını ve Prof. Dr. Hüseyin

Hatemî' nin "Sevgiye Evrensel Çağrı ve Mevlânâ başlıklı, Mevlâna'nın felsefesini ele alan konuşmasını takiben, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nun Semâ gösterisi İzlenmiştir. "2008 Frankfurt Kitap Fuarı Konuk Ülke" ve "2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul" kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerin cazibesi de perçinlenmiştir. *Almanya'da UNESCO Kültür Miras Varlıkları*" İsimli Fotoğraf Sergisi ve 27.10.2007 tarihinde Frankfurt, Dom Kilisesi'nde Mevlâna Konferansı düzenlenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri Capitol Hill 'de Kongre üyelerine tahsis edilen Cannon Ofis binasında gerçekleştirilmiştir. Sayın Başbakanımıza da ödül verilen gecede, Sayın Başbakanımız namına ödülü, anılan tarihte Etkinliğe beş kongre üyesi Seteve Cohen/Tenessee, Dana Rohrabacher/California, Virginia Foxx/North Carolina, Doug Lamborn/Colorado, Diane Watson/California katılmışlardır. Bununla birlikte Washington'u ziyaret etmekte olan beş milletvekilimiz, yargıç Samuel Alito, Dış işlerini temsilen müsteşar büyükelçi Karen Hughes, Dışişleri bakanlığı Türkiye masası idareci ve memurları katılım göstermişleridir. Mazeret bildirip katılamayan kongre üyelerini temsilen yirmi kongre çalışanı (Staffer) ile KKTC, Afganistan ve Suriye Büyükelçileri, Musevi ve Hristiyan cemaat temsilcileri, iştirak etmişlerdir. İngilizce, Türkçe, farsça ve diğer dillerdeki diğer el yazması eserleri sergilenmiştir. Halk oyunları, defile, mehter ve Semâ gösterilerinin yanı sıra, Amerikalı gençlerden oluşan ve tamamen Türkçe parçalar seslendiren " Lama Jamal" adlı grubun konserinden alışan bir program sunulmuştur.

Seminer, Mevlâna'nın ingilizceye çevrilmiş bazı şiirlerinn ney eşliğinde okunmasıyla başlamış; Prof Mahmut Erolm Kılıç'ın " Mavlana'nın hayatı, felsefesi ve eserleriş" konulu konuşmasıyla devam etmiştir.

İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu (İTTMT) tarafından hazırlanan yarım saatlik Mevlâna belgesel film gösterimi ile sona ermiştir. Bu tür etkinlikler Şikago ve çevresinde Mevlâna felsefesine olan yoğun ilgiyi bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Konser ve Semâ gösterileri, değişik kesimlerden inasnları bir araya getirmiş; topladığı beğeniler ile maksadına ulaşmıştır. Manhattan'da gerçekleştirilen Mevlevî âyini çoğunluğu Amerikalı olan izleyicilerden büyük ilgi gördü. The Town Hall salonunda binden fazla insana hitaben yapılan Semâ Âyinine Mevlânâ'nın ırkları, renkleri ve dünyevî kalıpları aşan özde birlik mesajları iletildi. Prof. Dr. Ahmet Arı, dünyanın böyle bir barış diline çok ihtiyaç duyduğunu dile

getirildi. Tasavvuf ’un kökeninin İslâm olduğu gerçeğine dikkat çeken Prof. Dr. Arı, bu öğretinin insanın manevî yönünü ortaya çıkaran bir yol olduğunu vurguladı. New York Başkonsolosu Mehmet Samsar, onun insanlığa sunduğu engin hoşgörünün iyi anlaşılmasını istedi. Dünya barışı için Mevlânâ’nın öğretilerine ihtiyaç duyulduğuna dikkat çeken Samsar, “*Ancak bu sese kulak vererek gerçek aşkı anlar ve birbirimize karşı saygıyı öğrenebiliriz*” dedi. Mevlânâ’nın insanlar arasında din, dil, ırk gibi hiçbir ayrım yapamadan herkese kucak açtığına değinen Samsar, gerçek sevginin de bu olduğunu söyledi. UNESCO’yu temsilen geceye katılan kurumun New York Direktörü Helene-Marie Gosselin, Mevlânâ’nın dile getirdiği aşkın ölümsüzlüğü konusuna değindi Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç da semazen Âyini hakkında bilgi verdi. Her Âyinde dört dönüşün olduğu ve her birinin farklı bir aşama olduğuna dikkat çeken Kılıç şöyle devam etti; “İlk dönüş anlamayı ifade eder. İkincisi Allah ’a ibadeti zikreder. Üçüncü dönüş aşkı. Son olan dördüncü Semâ ise Allah ’a dönüşü ifade eder.” Kılıç, Semâ Âyininde kullanılan ney, ud, kanun gibi müzik enstrümanların ifade ettiği sembolik değerleri de tek tek anlattı. “Semazenlerin giydiği siyah cübbeler ‘Ben bir hiçim’ demek anlamına gelir”

Avustralya’ da dikkat çeken etkinlikler el sanatları alanında alnında olmuştur. “*Türklerin Avustralya’ya Göçünün 40. Yılı Kutlama Festivali*” mehteran, halk oyunları, semâ gösterisi, halk müziği, sanat müziği ve dans gösterileri düzenlenmişti. Ayrıca hat ve ebru gibi Türk el sanatlarından canlı örnekler sunulmuştur. Türk mutfağından çeşitli ürünlerin tanıtımı ve satılı yapılmıştır.

Türk giysileri, seramik ürünleri, takılar, halı ve kilimler ile ülkelimizi tanıtıcı broşür ve posterler sergilenmiş ve Türkiye’yi tanıtıcı filmler gösterilmiştir. Avusturya’da ise etkinlikler Viyana’nın ünlü kiliselerinden Votiv Kilisesi’nde organize edilmiş, Mevlâna’nın felsefesinin güncel ve evrenselliğine vurgu yapılmıştır.

Belçika Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (UETD) ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığının işbirliğiyle Avrupa’da düzenlenen Mevlevî gösterilerini Başarılı geçen ve yaklaşık 1800 kişinin izlediği, Belçikalıların yoğun katılımı olan gösteriye, Brüksel Büyükelçiliğimiz, AVBİR Daimi Temsilciliğimiz ve Brüksel Başkonsolosluğumuz personelinin yanı sıra, Belçika Federal Hükümeti Çevre Bakanı Emir Kır katılmışlardır. Bu seneye mahsus Unesco tarafından Mevlânâ yılı kabul edildiğini belirten pullar bastırılıp, sene

boyunca kullanıldı. B-H'nin Mostar ve Zenitsa gibi diğer bazı şehirlerinden gelen yaklaşık 1300 izleyici katılmıştır. Katılımcılar arasında B-H Federasyonunun mevcut ve bir önceki Kültür Bakanları, Mısır ve İspanya Büyükelçileri, B-H İslam Topluluğu Başkan Yardımcısı ve kordiplomatik temsilcileri de yer almıştır. Balkanlar'da Mevlevilik kültürünün çok önemli yayılma alanlarının olduğunu belirten İsen, buralarda Mevlevihaneler ve kuruluşların teşekkül ettiğini kaydetti. Bosna'nın bu kültürün yayıldığı en önemli alanlardan birisi olduğunun altını çizdi. Mevleviliğin Türkiye'de çıkarılan yasa ile yasaklandığı andan itibaren bazı Osmanlı bölgelerinde yaşamaya devam ettiğini bildiren İsen, özellikle Halep, Kıbrıs ve Saraybosna'da bu kültürün hâkim olduğunu söyledi. Saraybosna'da 1957 yılına kadar otantik Mevlevihanelerin bulunduğunu anlatan İsen, bu tarihten sonra Mevlevihanelerin yıkıldığını aktardı. Mesnevi okutma geleneği ve Mevlevihane kültürünün bu bölgede yaşamaya devam ettiğini kaydeden İsen, son olarak Feyzullah Hacı Bayrıç'ın klasik Mevlevî okutma geleneğini 1990'lı yıllara kadar sürdürdüğünü ifade etti. Saraybosna'da tanıtım programları gerçekleştiren Konya Büyükşehir Belediyesi, Bosnalı gençlerin yararlanması için Saraybosna'ya bir meslek edindirme kursu açıyor. Estonya'da yaşayan Türk ve Akraba topluluklarından (Tatar, Özbek, Çuvaş, Azeri ve Dağıstan) 50-60 kişilik bir grup hem konul olarak hem de dans gruplarıyla katılmışlardır. Türk yazarların ve son olarak Orhan Pamuk'un "Kar" isimli romanını Estonca' ya çeviren ünlü Eston yazar ve çevirmen Ly Seppel Ehin, Türk Edebiyatı hakkında kısa bir sunum yapmıştır. Orhan Pamuk, Nazım Hikmet, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Turgut Uyar ve Gülten Akın gibi değerli yazarlarımız tanıtılmıştır. Ehin, 800, doğum yıl dönümü münasebeteydi Mevlânâ ve Yunus Emre gibi gönül erlerinden bahsetti.

Ly Seppel Ehin' in Ural-Altay Dilleri ailesine mensup Türkçe ve Estonca arasındaki benzerlikleri anlattığı sunumu da büyük ilgi toplamıştır. Fransa'nın Strasburg kentinde düzenlenen ve "*Mevlânâ'nın Hümanizm Anlayışı Ve Dinler Arası Diyaloğa Katkılarının) Tartışıldı*ğı uluslararası panele Türkiye'den ve Fransa'dan akademisyenler katıldı. Fransa'nın Strasburg şehrinde düzenlenen uluslararası panelde, Akademisyenler Mevlânâ'nın felsefesinin İslam'dan ve 'Muhammedi gelenek 'ten ayrı düşünülemeyeceği vurgulandı. sufizm uzmanlarından Prof. Dr. Eric Geoffroy, günümüzde Müslümanlara yönelik önyargılar sebebiyle Mevlânâ'nın İslami köklerinin görmezden gelindiğini öne sürdü. Eric Geoffroy, Mevlânâ'nın son yıllarda Batı dünyasında büyük bir tanınırlık kazandığını; ancak batılı eserlerde çoğunlukla Mevlânâ'nın İslam'la ilişkisinin koparıldığını söyledi. ABD ve

Avrupa'da sufizmi İslam'dan soyutlayarak yeni bir "new age din" çıkarma çabası olduğunu savundu. Geoffroy, bu çabaları "dinî ırkçılık" olarak tanımladı. Prof. Geoffroy, Rûmî'nin bugün için dahi evrensel değer taşıyan hümanist anlayışının kaynaklarının Hz. Muhammed olduğunu ve Mevlânâ'nın Kur'an-ı Kerim'den bağımsız düşünülemeyeceğini kaydetti. Fransız Profesör, "Günümüzde Mevlânâ, İslami köklerinden koparılarak yeni bir ruhani lider gibi sunuluyor. Bugün birçok kişi Mevlânâ'nın ön adının Muhammed olduğunu bilmez. Zira Batılı çalışmalarda kimse onun gerçek adını kullanmaya cesaret edemiyor." dedi. Mevlânâ'nın feyz aldığı dostu Şems-i Tebrizi'nin Batılı eserlerde "gezgin ve hippi bir kişilik" gibi yansıtıldığını savunan Geoffroy, gerçekte Şems'in saygın bir İslam âlimi olduğunu ifade etti. Hollanda Halil Necipoğlu konseri, Mevlâna Rûmî Takvimi,

- Mevlâna Okulu, Ocak 2007
- Mevlâna Kahvaltıları
- Mesnevi'nin Hollandaca ‘Ya Tercümesi
- Mesnevi Aksamları
- Mevlâna Pulu Ve Mevlâna
- Mevlâna Ve Erasmus Yazıları
- Mevlâna Ve Birlikte Yasama Sanatı Kompozisyon Yarışması
- Afganistan Gezisi
- Mevlâna Ve Hoşgörü Yılı Açılış Programı: 20 Nisan 2007
- Türkiye-Hollanda Müzesinde Mevlâna Sergisi 21 Nisan 2007
- Konya Kriterleri Konferansı
- Zaanseschans Açık Hava Müzesinde Konser
- Üniversitelerde Program, Tarih 23 / 27 Nisan 2007
- Konya Programı
- Ramazan 2007
- Mega İftar
- Mevlâna Ve Hoşgörü Yılı Kapanış Program Kasım/Aralık 2007

İspanya Sevilla'daki "Akdeniz'in Üç Kültürü Vakfı’nın ücret talep etmeksizin tahsis ettiği salonda düzenlenen gösteriyi 400 dolayında kişi izlemiştir. Semâ töreninin ikincisi, Madrid'deki Complutense Üniversitesinde düzenlenmiştir. Alcazar Tiyatrosunda İspanyol yetkililerinin, kordiplomatiğin, Madrid'de yaşayan vatandaşlarımızın ve öğrencilerimizin davet edildiği esas tören düzenlenmiştir. Bu törene İspanya Kraliçesi Sofia ve Kraliçe'nin kız kardeşi Prenses Irene de katılmışlardır. Madrid'deki gösteriyi Kraliçe Sofia'nın izlemesi gerek gösteri, gerek Mevlânâ hakkındaki haberlerin basında geniş şekilde yer almasını sağlamıştır. Gösteriden sonra Kraliçe kulise geçerek semazenleri teker teker kutlamış, birlikte fotoğraf çektirmiştir. Tanıtma Müşavirliğinin tedarik ettiği İspanyolca 5 cilt mesnevi kitabı ve

Mevlânâ'nın yaprak üzerine işlenmiş bir tablosu, semazenlerin başı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel sanatlar Genel Müdürlüğü İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Müdürü Ömer Tuğrul İnançer tarafından Kraliçe'ye hediye edilmiştir. Semâ gösterisini izleyen İspanya Kraliçesi Sofia, "Olağanüstüydü, çok etkilendim" dedi. İnançer, Kraliçe Sofia'nın Yunan asıllı olmasından dolayı ''Biz sizinle komşuyuz'' diyerek atıfta bulundu.

İsviçre BM Cenevre Ofisi Genel Direktörü 'nün Kültürel İşlerden Sorumlu Yardımcısı Pierre Le Loarer, BMCO Genel Direktörü Sergei Ordzhonikidze'nin mesajını okumuştur. Söz konusu mesajda, ülkemizin Doğu ile Batı arasındaki özel konumuna değinilmiş ve Medeniyetler İttifakı'nda ülkemiz tarafından üstlenilen önemli rol vurgulanmıştır. Sayın Cenevre Başkonsolosumuzun Mevlânâ'nın barış, insan sevgisi ve hoşgörü ilkelerine dayanan mesajına günümüzde daha da büyük ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Konuşmasının ardından, Cenevre'de yerleşik Mevlânâ'nın kuşaklar ötesi temsilcisi Celâleddin Çelebi söz almış, daha sonra Galatasaray Üniversitesi'nden Prof. Dr. Kenan Gürsoy Mevlânâ'nın öğretisi ile Semâ gösterisini tanımlayıcı Fransızca birer sunum gerçekleştirmişlerdir.

İtalya Vatikan'a ait Cancelleria Sarayında bir Semâ Töreni gerçekleştirilmiştir. Kültür ve dinler arası diyalog çerçevesinde gerçekleştirilen etkinlik amacına ulaşmış ve Semâ töreni Vatikan ve İtalyan yetkililikler ve medya tarafından büyük bir beğeni ile izlenmiştir.

Töreni, Vatikan Kültür Konseyi Başkanı Kardinal P. Poupard, Papalık Genel İşler Sekreteryası Sekreteri Başpiskopos Gabriele Caccia, Devletlerle İlişkiler Sekreteri Dışişleri Müsteşarı düzeyinde Başpiskopos Pietro Parolin, Papalık Ekonomik İşler Bölümü Başkanı Kardinal S.Sebastini, Papalık Gregoryen ve Lateran Üniversitelerinde rektörlük görevi yapan rahip profesörler, Sufizm konusunda çalışma yapan rahipler katılmışlardır.

Ayrıca Papalık İslam Etüdleri Enstitüsü Başkanı Cizvit rahip Prof. Ajuzo, aynı kuruluştan üç öğretim görevlisi, İtalyan Dışişlerinden Avrupa Ülkelerinden sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Elçi S. Busetto, Danışman S. Ravagnan, Avrupa Entegrasyon Genel Müdür yardımcısı Elçi L. Giansanti, İçişleri Bakanlığından Bakan Amato'nun Diplomasi Danışmanı G. Lenzi. Roma Büyük Şehir Belediyesini temsilen Dr. M. Pipan, Vatikan'a akredite Roma'da ikamet eden Büyükelçilerin hemen hemen tamamı katılmışlardır. . Turizm Bakanlığımızca Papa için getirilen Mevlânâ Mesnevisinin İtalyanca baskısı Papa'ya sunulmak üzere Vatikan yetkililerine verilmiştir.

11 Eylül'den sonra uluslararası politikanın inançlarla irtibatlandırılması ve ortaya çıkan din kaynaklı krizlerin ardından XVI. Benedikt'in ülkemizi ziyareti sonrasında dinler ve kültürler arası diyalogun önemli bir gündem maddesi teşkil ettiği malumdur. Vatikan'a ait aynı sarayda, Mevlânâ Celâleddin Rûmî'yi doğumunun 800. yılında anmak için 2007 ile 2010 yıllarında Semâ gösterisi yapılmıştı. Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 23. kuşak torunu olan Celal Çelebi BBC Türkçe 'ye yaptığı açıklamada, Batı'daki İslam algısının son dönemde daha ziyade olumsuz haberlerle şekillendiğini vurguladı. Çelebi şöyle konuştu: "İslamiyet'i doğru şekilde tanıtmamız bizim açımızdan çok önemli. Maalesef Batı'da son dönemlerde öncelikle cihat ya da daha fanatik kesimin haberleri yayınlanıyor. Bizim burada olmamamızın asıl nedeni İslamiyet'in gerçek mesajını verebilmek, barış mesajı verebilmek ve bir şekilde diyalog başlatabilmek, diyaloğu kuvvetlendirebilmek. "Celal Çelebi, törenin Katolik Kilisesi'nin merkezi Vatikan'a ait bir sarayda düzenlenmesinin önemine ilişkin olarak da "Bizim açımızdan sembolik olarak çok önemli bir yer" dedi. Törende, Vatikan Büyükelçisi Kenan Gürsoy Eylül ayı sonu itibariyle görevden ayrılacağını da açıklayarak bir veda konuşması yaptı.

Kırım Belgesel, Bütün faaliyetler Mevlânâ hayatı hakkındaki belgesel hazırlanışı çerçevesinde yürütülüyor. Bu belgesel 13 dilde çevrilerek farklı ülkelerde izlenime sunulacaktır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) 2007 yılını Mevlânâ yılı olarak ilan etti. Toplam olarak dünyada 155 Mevlevihane var, bunlardan 14 tane Türkiye dışındadır. Türkiye dışında Mevlevihaneler Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün, Mısır, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Ukrayna'da var. Misafirler, UNESCO'nun Mevlânâ yılı çerçevesinde organize edecek etkinliklerin bazılarının Kırım'da gerçekleşeceğini bildirdiler.

Meksika Gösteri sonrasında sahneye güller atılmış, seyirciler grubumuzu uzun süre ayakta alkışlamışlardır. Böylelikle, Meksika'daki Mevlânâ etkinliklerini toplam yaklaşık 3800 kişi izlemiştir. Sonuç olarak, Meksika'da Ollin Kan festivali çerçevesinde yapılan Mevlânâ etkinliklerinin, Türkiye ile tarihi, dini ve kültürel yakın bağları bulunmayan bir ülkede 3800 seyirci toplamakla, etkin bir tanıtım imkânı sağladığı değerlendirilmektedir kültür ve sanat merkezi niteliğine haiz Meksika'da "Uluslararası Ollin Kan Müzik Festivali" kapsamında gerçekleştirilmiştir. 27-28-29 Nisan 2007 Meksika Basın Bülteni: UNESCO'nun iştirakiyle

2007 yılı UNESCO'nun 3-21 Ekim 2005 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirdiği 33.Genel Konferansı'nda, karar alınmıştır. 2007 Yılında Kutlamalarına İştirak Edeceği Yıldönümleri Listesi'nde resmi olarak ilân ettiği "Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü" T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca dünya ölçeğinde çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.

Slovekya Bratislava Büyükelçiliği ortaklığı ile İstanbul Hoşgörü Sazendeleri'nden 10 kişilik bir sanatçı grubu, 3 Nisan 2007 tarihinde kentin en gösterişli yapılarından biri olan "Primacialny Sarayının" aynalı salonunda bir konser verilmiştir. Düzenlenen sergilerin ardından, İstanbul İntekno Hoşgörü Sazendeleri Grubu tarafından Mevlânâ Celâleddin Rumi'nin doğumunun 800. yıldönümü vesilesiyle bir konser düzenlenmiştir.

Yunanistan İstanbul Müzik ve Semâ Grubu'nun " Mevlânâ Celâleddin-i Rumi'ye Övgü" adlı *A Tribute to Djalaleddine Roumi Mevlânâ başlıklı* sema gösterisinin " Atina Festivali é kapsamında 22 Temmuz 2007 tarihindeki icrası. Rodos Başkonsolosluğu ressam Semra Özümerzifon'un Mevlânâ felsefenesinden esinlendiği resimlerden oluşan sergisini 27 Haziran 2007 ile 04 Temmuz 2007 tarihlerinde imarete açmıştır.

İnsanlığın ortak kültürel mirasının temel yapıtaşlarından biri olan Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü" Kutlamaları kapsamında T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2007 yılı içinde gerçekleştirilecek etkinlikleri vesilesiyle Türkiye esasen "Mevlânâ" ortak paydasında Medeniyetler İttifakının geliştirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Bu çerçevede "Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıldönümü" T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca dünya ölçeğinde 5 kıtada birçok şehirde planlanan etkinliklerle 2007 yılı boyunca kutlanmıştır. UNESCO'nun 3-21 Ekim 2005 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirdiği 33. Genel Konferansı'nda, 2007 yılında kutlamalarına iştirak edeceği yıldönümleri listesinde resmi olarak ilan ettiği Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. doğum yıldönümü dünya ölçeğinde çeşitli etkinliklerle kutlandı.

İnsanlığın ortak kültürel mirasının temel yapı taşlarından biri olan Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin 800. doğum yıldönümü kutlamaları kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı da birçok etkinlik icra etmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından bugüne kadar organize edilen etkinlikler çerçevesinde ABD, Japonya, Pakistan, Belçika, Hollanda, Almanya, Avusturya, Güney Kore, Bosna Hersek, Romanya, Sırbistan, Kosova, Makedonya, Arnavutluk, Yunanistan,

Bulgaristan, Mısır, Gürcistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, İtalya, İspanya, Hindistan, Lübnan ve Ürdün olmak üzere 19 ülkede, 56 şehirde, 65 program gerçekleştirildi. Etkinlik takvimi çerçevesinde toplam 26 ülkede 75 farklı şehirde "Konya ve Mevlâna Günleri" organize edilerek şehrin tanıtımına önemli katkı sağlanmıştır. Eğer Hz. Mevlâna'yı tanırsak bir daha insanları asla, dininden, dilinden, ırkından ya da renginden dolayı ayırt etmezse onlara asla zulmetmeyi düşünmeyiz" diyen Başkan Akyürek, Mevlânâ'yı tanımakla insanların haksızlık ve baskı yollarına sapmayacağını ve teröre de bulaşmayacakları görüşünü dile getirdi. Tüm programlarda farklı dillere çevrisi yapılmış Mesnevi, Mevlâna'dan Hikâyeler, Mevlâna'nın düşüncesini özetleyen eserler ile Konya'nın tanıtımını içeren kitaplar dağıtılmıştır.

2.3. Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinde Yapılan Etkinlikler

2.3.1. İran

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Mevlânâ'nın 800. Yıldönümü münasebetiyle Tahran'da ki Melal Kültür Sarayı'nda 2007 Haziran ayında bir faaliyet düzenlenmiştir. Program, Kültür ve Turizm Bakanlığımızca hazırlanan Konya ve Mevlânâ hakkındaki kısa film gösterilmiş, İran Senfoni Orkestrası üyelerinden oluşan beş kişilik bir grup Mevlânâ'nın şiirlerini seslendirmişlerdir. Şehit Beheşti Üniversitesi'nden bir öğretim üyesi Mevlânâ ile ilgili bir konferans vermiş ve Türkiye'nin Mevlânâ'nın dünyaya tanıtılmasındaki katkılarını övmüştür. Bilahare, Kültür ve Turizm Bakanlığımızca hazırlanan *Türkiye Fotoğrafları Sergisi* ile Müşavirliğimizce Konya'ya gönderilmiş olan İranlı fotoğrafçı Caspian Makan'ın Konya ve Mevlânâ fotoğraflarından oluşan serginin açılışı yapılmıştır. Tahran Büyükelçiliği " *2007 Mevlânâ Yılı*" faaliyetleri çerçevesinde Büyükelçiliğimiz Kültür ve Tanıtma Müşavirliği tarafından İran Kültür ve Tarih Kompleksi işbirliğiyle Niavaran Sarayı'nda "*Mevlânâ ve Konya Fotoğrafları Sergisi*" düzenlenmiştir. Sergi 6 Ocak 2007 tarihine kadar açık kalmıştır.

07-11 Aralık 2007 tarihleri arasında Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın İran ziyareti. Prof. Dr. İlber Ortaylı ikili kültür-sanat ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda inceleme, değerlendirme

ve yeni işbirliği alanı tespit etmek amacıyla üç günlüğüne İran'a gelmiştir. Ülkemizin görev bölgemizde daha fazla tanıtılması çalışmaları kapsamında ve 2007 yılı Mevlânâ'yı Anma Yılı dolayısıyla İranlı Kazire Film Şirketinin 3 kişilik ekibine Konya'da 02-12 Mayıs 2007 tarihlerinde 60 dakikalık Mevlânâ ve Konya Belgeselinin çekimi yapılmıştır. Unesco Genel Sekreteri Kuichiro Matsura tarafından ilk Unesco Mevlânâ nişanını İran İslam Cumhuriyetinin eski Unesco temsilcisi Ahmed Celali'ye takdim edildi. Hali hazırda İran Meclis Kütüphanesi, Müzesi ve Arşivi Başkanlığını yürüten Ahmed Celali Unesco temsilcisi olduğu 2006 yılında Türkiye ve Afganistan ile birlikte Unesco'nun Mevlânâ nişanı vermesi önerisini sunmuştu. Unesco tarafından ilki verilen Mevlânâ nişanı bu durumun verdiği diğer nişanlar gibi kültürel ve uluslararası arenada saygın bir nişan olarak kabul edilmektedir.

Unesco'nun Mevlânâ nişanıyla ilgili belgesinde dünyanın en büyük hümanist Fars dili şairlerinden, maneviyat öncüsü ve filozoflarından Mevlânâ'nın bütün insanlığa ait olduğu belirtildi. Unesco Mevlânâ nişanıyla ilgili belgede ayrıca 2007 yılının Mevlânâ'nın 800. doğum yıl dönümü olduğu ve bu nişanın Mevlânâ'nın düşünce ve felsefelerini yayanlara teşvik edici bir konumunun olmasının istendiği vurgulandı.

İran'da Mevlânâ için düzenlenen törende konuşan Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad "Mevlânâ bütün insanlığa aittir" dedi. İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, büyük Türk şair ve mutasavvıfı Mevlânâ'nın (1207-1273) "sadece bir millete değil, bütün insanlığa ait olduğunu" söyledi. İran'da, Unesco tarafından ilan edilen 2007 Mevlânâ Yılı ve Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. doğum yılı etkinlikleri çerçevesinde, uluslararası kongre düzenlendi. Kongre kapsamında Tahran'da düzenlenen etkinliklerin açılışına İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ve Meclis Başkanı Gulama Haddad Adil de katıldı. Ahmedinejad, burada yaptığı konuşmada, "Mevlânâ, özel bir mekâna, zamana ve bir millete ait değildir. O, bütün insanlığa aittir" dedi. Tarih boyunca dünyaya çok sayıda büyük filozof geldiğini ifade eden Ahmedinejad, Mevlânâ'nın eserlerinin bugün de hala canlı olduğunu belirtti ve bunun nedeninin iyi araştırılması gerektiğini" söyledi. Ahmedinejad, konuşmasında Mesnevi'den beyitler de okudu.

İran Kültür Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı organizesiyle düzenlenen Üstad Abdülbaki Gölpınarlı sempozyumuna Bakanlığımız adına öğretim üyeleriyle katıldı. Sempozyumda SÜMAM Müdürü Yrd. Doç. Dr. Nuri Şimşekler, SÜMAM Genel Kurul Üyesi

ve Selçuk Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı ABD Başkanı Yrd. Doç. Dr. Yusuf Öz, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mustafa Çiçekler ve SÜMAM Danışma Kurulu Üyesi, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin 22. kuşak torunu ve Uluslararası Mevlâna vakfı II. Başkanı Esin Çelebi Bayru Abdülbaki Gölpınarlı ile ilgili birer bildiri sundu. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı adına da Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Celil GÜNGÖR sempozyuma katılarak Unesco 2007 Mevlâna Yılında ülkemizin yaptığı ve yapacağı çalışmalar hakkında bilgi verdi. Açılışını İran Meclis Başkanı Gulamali Haddad Adil'in yaptığı sempozyumda, İranlı 9 bilim adamı da Üstad Abdülbaki Gölpınarlı hakkında birer tebliğ sundular.25-27 Haziran 2007 tarihlerinde Tahran Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Biri İran'da ve diğeri Türkiye'de düzenlenmesi kararlaştırılan sempozyumun ilk ayağı Tahran'da organize edildi.

Sempozyum afişi protokol konuşmaları: Celil Güngör / Ekber İrani / Gulam Ali Haddad adil / Prof. Dr. Hüsrev Hatemi konferans-sempozyum bildirileri: Abdülbaki Gölpınarlı ve Belh'li iki aile - Doç. Dr. Yusuf Öz /etkinlikler: müzik dinletisi - Kamkarha grubu / klasik müzik - Şeceriyan ve Mevlânâ'nın beyitlerinden örnekler okundu. Türkiye'nin tahran büyükelçiliğindeki kütüphaneye Abdülbaki Gölpınarlı'nın isminin verilmesi töreninde 'Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi' yazılı levhanın üzerindeki örtüyü, Hz. Mevlânâ'nın 22. kuşaktan torunu ve Dünya Mevlânâ Araştırmaları Vakfı başkanı Esin Çelebi ve Gölpınarlı'nın birçok eserini farsça 'ya tercüme eden İranlı aydın Tovffik Subhani birlikte açtı.

Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılı nedeniyle hatıra pul ve kart basılmıştır. Bu amaçla PTT Genel Müdürlüğü, Afganistan, İran ve Suriye Posta İdareleri arasında düzenlenen bir protokol uyarınca, PTT Genel Müdürlüğü yanı sıra Afganistan, İran ve Suriye Posta İdarelerince de Mevlânâ konulu anma pulları her biri 0,70 YTL bedelle satışa sunulmuştur.

2.3.2. İsrail

Büyükelçilik, Konsolosluk ve Diğer Dış Temsilciliklerde İcra Edilen Bazı Etkinlikler

Kudüs Başkonsolosluğu/Türk Kültür Merkezimiz Beytüllahim'de her yıl gerçekleştirilen Artas Marul Festivali' ne " Mevlânâ 'nın Gülşeni" isimli bir sergiyle katılmıştır. Mevlânâ'nın hikmetli sözlerinin Türkçe, Arapça ve ingilizce tercümelerini yer

almıştır. Ayrıca grafik sanatçısı Ahmet Efe tarafından hazırlanan sözlerle uyumlu minyatürlerle desteklenmiştir. Bu minyatürler 22 parça tablo, köy içerisindeki eski bir evde sergilenmiş ve ziyaretçilerden büyük ilgi görmüştür. Beytüllahim'e bağlı Artas Köyü'nde 12-15 Nisan 2007 tarihleri arasında yapılan 13. Artas Marul Festivali'ne Başkonsolosluğumuzca da katılım sağlanmıştır. 2007'nin Mevlânâ Yılı olması münasebetiyle Rûmî'nin eserlerinden derlenen hikmetli sözlerin renkli grafik motifler ile sunulmuştur. 12-17 Temmuz 2007 tarihlerinde Ramallah ve Kudüs'te, İrlanda, Almanya ve Fransa'dan dans ve müzik gruplarının katılımıyla uluslararsı bir festival düzenlenmiştir. Bu etkinliğin masrafları Ramallah'ta yerleşik "*Popular Art Center*" tarafından karşılanmıştır. Eş güdümü ise temsilciliğimizce gerçekleştirilmek üzere, söz konusu festival kapasmında Konya'dan özel bir semâ grubumuz gösteri yapmıştır. Semâ grubumuzun " *Mevlânâ Yılı*" kapsamında Kudüs, Nablus ve Ramallah 'ta gerçekleştirdiği gösteri Filistinlilerden ve Filistin'de yerleşik yabancı misyonlar ile STÖ'lerden büyük ilgi görmüştür.

2.3.3. Lübnan

Lübnan'da yayınlanan *"al-Menâr*" adlı gazetede *"800 yıl sonra Mevlâna hala diridir"* başlığıyla kaleme alınan yazıda[2] Mevlâna'nın biyografisine ve düşüncelerine yer verilmektedir. Mevlâna'nın felsefesinin şu mısralarda özetlendiği ifade edilir:

Gökyüzü parlak değildir, şayet aşk yoksa!
Nehir akmaz, eğer aşk halinde değilse!
Hiçbir şey neşvü nema bulmaz,
Dağlar ve yeryüzünde!
Şayet aşk halinde değilse

2.3.4. Mısır

Kahire ve İskenderiye'de 6-7-8-9 Mayıs 2007'de Kahire Opera Evi, İtalyan-Mısır Arkeoloji ve Restorasyon Derneği ve Kahire Amerikan Üniversitesi işbirliğiyle "Rûmî Festivali" başlıklı bir dizi etkinlik düzenlenmiştir. Festival çerçevesinde; 6 Mayıs 2007 akşamı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu'na (İTTMT) bağlı Mehter Takımı yürüyerek Kahire Opera Evi'ne girmiş ve Büyük Salon'un VIP girişinde, geceye katılan davetlilere bir

[2] *http://www.almanar.com.lb/NewsSite/NewsDetails.aspx?id=25995 (23 Ekim 2007)*

konser sunmuştur. Büyük Salon'da ise ilk bölümde Ahmet Özhan tasavvuf müziği konseri vermiş; ikinci bölümde ise İTTMT Semâ âyini gösterisi gerçekleştirmiştir. Gece, 500 civarındaki izleyicinin katıldığı Kahire Opera Evi bahçesindeki Açık Hava Tiyatrosu alanında verilen bir davet ile devam etmiştir.

7 Mayıs 2007 akşamı Kahire'deki Sungur Sadi Medresesi Semahanesinde 500 civarında özel davetlinin izlediği bir semâ âyini gösterisi düzenlenmiştir. Gösteri öncesi, İTTMT Mehter Takımı, Semahane bahçesinde bir konser vermiştir.

8 Mayıs 2007 akşamı İskenderiye Opera Evi Seyid Derviş Tiyatrosu'nda, 6 Mayıs'ta Kahire Opera Evi'ndeki program tekrar edilmiş; Tiyatronun bahçesinde davetlileri bir konserle karşılayan Mehter Takımı, Ahmet Özhan'ın tasavvuf müziği konserinden sonra verilen arada, bahçedeki konserlerini sürdürmüştür. İskenderiye Valiliği Genel Sekreteri General E. Shaaban, Büyükelçimiz ile diğer Muvazzaf ve Fahri Korkonsüler temsilcileri, İskenderiyeli sanatseverler, Başkonsolosluğumuz mensupları ve vatandaşlarımızdan oluşan yaklaşık 500 kişi programı büyük beğeni ile izlemiştir.

9 Mayıs 2007 akşamı, Kahire Amerikan Üniversitesi Oryantal Salon'da bir "Rûmî Şiirleri ve Müziği Gecesi" tertip edilmiştir. Gecede, Dr. Semih Ceyhan Mevlânâ ve Mevlevilik üzerine Arapça bir sunuş yapmış; Tiyatro Sanatçısı Sara Youssef, 8-12 Mayıs tarihlerinde İstanbul'da başlayıp, Konya'da son bulacak sempozyuma katılmak üzere hâlihazırda Türkiye'de bulunan Prof. Shams Friedlander'ın tebliğini okumuştur. Prof. Brad Crai da Mevlânâ'nın şiirlerini İngilizce olarak okumuş, konferansta Mevlânâ'nın yaşantısı ve eserleri hümanist düşünce ile Mevlânâ ve tasavvuf felsefesi hakkında bilgiler verildi. Konferans katılımcılarına Mevlânâ'yı tanıtan birer CD ile broşür de dağıtıldı.

2.3.5. Suriye

Şam Büyükelçiliği/ Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu (KTTMT), Mevlânâ'nın 800. Doğum yıldönümü kutlamaları çerçevesinde 20-22 Kasım 2007 tarihleri arasında Suriye'yi ziyaret ederek Şam'da bir gösteri gerçekleştirmişlerdir. Söz konusu gösteri 21 Kasım Çarşamba günü "Dar al-Assad" Opera Sarayı'nın 1200 kişilik salonunda gerçekleştirilmiş, salonda yaklaşık 1000 kişinin olduğu görülmüştür. Gösteri öncesinde Opera Sarayı'nın girişinde bulunan alanda Halep'te yaşayan ressam Keti Tuğlama Achkar'ın semâ

gösterisi temalı yağlı boya tabloları KTTMT'nin beraberinde getirdiği fotoğraflar ile karma beraber sergi açılışı gerçekleştirildi. 10 dakikalık kısa Türkiye tanıtım film gösterimi yapıldı.

Ardından Prof. Dr. Mahmut Erol, Mevlânâ ve felsefesini anlatan Arapça bir konuşma yapmıştır. Konuşmayı müteakip bir saat süreyle Semâ gösterisi gerçekleştirilmiştir. Gösterinin sonunda seyirciler KTTM Topluluğu'nu ayakta alkışlamışlardır. 23-27 Mart günlerinde Halep'te gerçekleşmiş, 2008 yılında Ankara'da 177 sayfa (ilaveten fotoğraflar) olarak bildirileri yayınlanmıştır. Kitaba "Basında çıkan haber ve yazılar" da (Zaman Gazetesi, Milli Gazete) dâhil edilmiştir.

Unesco'nun 2007 yılını Mevlânâ Yılı olarak ilan etmesinin ardından bütün dünyada Mevlânâ'yı anma günleri hazırlıkları devam ediyor. Türkiye Yazarlar Birliği ile Mevlânâ Araştırmaları Derneği ise yarın Halep te başlayacak Uluslararası Mevlânâ Günleri'nin ilkini düzenliyor. Suriye'nin Halep şehrinde, Halep Üniversitesi'nin toplantı salonlarında gerçekleştirilecek olan Uluslararası Mevlânâ Günleri, Türk ve Suriyeli bilim adamlarının geniş sunumlar ortaya koyacağı toplantılarla başlayacak.

23-27 Mart tarihlerinde düzenlenecek panelde Türkiye den Prof. Dr. Mehmet Akkuş, Prof. Dr. Mustafa Aşkar, Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu, Prof. Dr. Kazım Ürün, Ass. Prof. Dr. Derya Örs, Suriye den Prof. Dr. Ahmet Kaddur, Dr. Muhammed Kıcce, Dr. Mahmut Akkam, Prof. Dr. Hüseyin El Sıdık, Prof. Dr. Sadettin Kuleyb, Mevlânâ ve Mevlevilik konularında katılımcılara geniş sunumlarda bulunacaklar. Program çerçevesinde yine Halep Üniversitesi toplantı salonunda verilecek olan Türk Tasavvuf Müziği Konseri TRT Tasavvuf Musikisi Korosu Şefi Ahmet Hatiboğlu yönetimindeki sanatçılar tarafından gerçekleştirecek. Etkinliklere Türkiye Yazarlar Birliği ve Mevlânâ Araştırmaları Derneği yöneticileri ile ilim adamları ve gazeteciler de katılacak.

Ayrıca Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılı nedeniyle hatıra pul ve kart basılmıştır. Bu amaçla PTT Genel Müdürlüğü, Afganistan, İran ve Suriye Posta İdareleri arasında düzenlenen bir protokol uyarınca, PTT Genel Müdürlüğü yanı sıra Afganistan, İran ve Suriye Posta İdarelerince de Mevlânâ konulu anma pulları her biri 0,70 YTL bedelle satışa sunulmuştur.

2.3.6. Tunus

Tunus eş'Şarku'l-Awsat gazetesi yazarlarından Amal Musa, *"Sevgi, Hoşgörü Ve Barış Şairi Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî"* adlı makalesinde bu yılın, Unesco tarafından Mevlâna yılı ilan edildiğinden törenler düzenlendiğini, bu bağlamda Tunus- İran Büyükelçiliği işbirliğiyle, Tunus Bilimler Ve Edebiyat Akademisinin, bir sempozyum düzenlediğini ifade etmektedir. Amal Musa, Mevlâna'nın eserlerini, şiirlerini inceleyen pek çok uzman ve akademisyenlerin bu sempozyuma katıldığını belirtmektedir. Celâleddîn-i Rûmî ile Muhyiddin İbni Arabi arasında ortak yönlerin olduğunu ancak Mevlâna'nın tecrübesinin "Semâ Felsefesi"[3] merkezli olduğuna dikkat çekildiğini ifade eder.

2.3.7. Yemen

Yemenli yazar ve şair Abdu'l-Cebbar Sa'd makalesinde[4] Mevlâna'nın şu mısralarıyla yazısına başlar:

كنت ميتا فأصبحت حيا كنت باكيا فأصبحت ضاحكا
لقد جاءت دولة الحب و انا اصبحت دولة راسخة

"*Ölü idim canlandım ağlardım güler oldum*
Sevgi devleti geldi ve ben derin ve engin bir devlet oldum."

H. 7. asrın müceddidi olarak Mevlâna'nın eserlerinin, -özellikle de Mesnevîsinin- pek çok dünya dillerine çevrildiğini, yine dünya üniversitelerinde, Mevlâna'yı konu alan pek çok akademik çalışmaların yapıldığını ve batı düşüncesini de etkilemeye devam ettiğini belirtmektedir. Ruh dünyasını muhabbetle fethettiğini, Mesnevî'nin ilk beyitlerinin anlamlarının derinliğini ve insanı hayran bıraktığını ifade etmektedir. Yazar daha sonra mesnevîden sağır ile hasta hikâyesini anlatır[5]

---

[3] *geniş bilgi için bkz: Semâ ve Kâinatın hareketi, Hz. Mevlâna Okyanusundan, s.195–198.,Hz.Mevlâna'ya göre musiki ve semâ, Hz. Mevlâna Okyanusundan, s.200–208.*

[4] *http://al-moharer.net/mohhtm/yammani262d.htm (27 Ekim 2007).*

[5] *Mevlâna, Mesnevî, Çev: Veled İzbudak, MEB. YÂyinları: 770, İstanbul 1990, C.1, s.269–272,byt. 3360–3410.*

2.3.8. Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Özelinde Değerlendirme

Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın İran ziyareti. Prof. Dr. İlber Ortaylı ikili kültür-sanat ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda inceleme, değerlendirme ve yeni işbirliği alanı tespit etmek amacıyla üç günlüğüne İran'a gelmiştir. -Mevlânâ ve Konya Belgeseli – 2007, ülkemizin görev bölgemizde daha fazla tanıtılması çalışmaları kapsamında ve 2007 yılı Mevlânâ'yı Anma Yılı dolayısıyla İranlı Kazire Film Şirketinin 3 kişilik ekibine Konya'da 02-12 Mayıs 2007 tarihlerinde 60 dakikalık Mevlânâ ve Konya Belgeselinin çekimi yapılmıştır. Unesco Genel Sekreteri Kuichiro Matsura tarafından ilk Unesco Mevlânâ nişanını İran İslam Cumhuriyetinin eski Unesco temsilcisi Ahmed Celali'ye takdim edildi. Hali hazırda İran Meclis Kütüphanesi, Müzesi ve Arşivi Başkanlığını yürüten Ahmed Celali Unesco temsilcisi olduğu 2006 yılında Türkiye ve Afganistan ile birlikte Unesco'nun Mevlânâ nişanı vermesi önerisini sunmuştu. Unesco tarafından ilki verilen Mevlânâ nişanı bu urumun verdiği diğer nişanlar gibi kültürel ve uluslararası arenada saygın bir nişan olarak kabul edilmektedir. Unesco'nun Mevlânâ nişanıyla ilgili belgesinde dünyanın en büyük hümanist Fars dili şairlerinden, maneviyat öncüsü ve filozoflarından Mevlânâ'nın bütün insanlığa ait olduğu belirtildi. Unesco Mevlânâ nişanıyla ilgili belgede ayrıca 2007 yılının Mevlânâ'nın 800. doğum yıl dönümü olduğu ve bu nişanın Mevlânâ'nın düşünce ve felsefelerini yayanlara teşvik edici bir konumunun olmasının istendiği vurgulandı. İran'da Mevlânâ için düzenlenen törende konuşan Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad "Mevlânâ bütün insanlığa aittir" dedi. İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, büyük Türk şair ve mutasavvıfı Mevlânâ'nın (1207-1273) "sadece bir millete değil, bütün insanlığa ait olduğunu" söyledi.

İran Kültür Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı organizesiyle düzenlenen Üstad Abdülbaki Gölpınarlı sempozyumuna Bakanlığımız adına öğretim üyeleriyle katıldı. Türkiye'nin tahran büyükelçiliğindeki kütüphaneye Abdülbaki Gölpınarlı'nın isminin verilmesi töreninde 'Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi' yazılı levhanın üzerindeki örtüyü, Hz. Mevlânâ'nın 22. kuşaktan torunu ve Dünya Mevlânâ Araştırmaları Vakfı başkanı Esin Çelebi ve Gölpınarlı'nın birçok eserini farsça 'ya tercüme eden İranlı aydın Tovfik Subhani birlikte açtı. Kudüs Başkonsolosluğu Türk Kültür Merkezimiz Beytüllahim'de her yıl gerçekleştirilen Artas Marul Festivali' ne " Mevlânâ 'nın Gülşeni" isimli bir sergiyle katılmıştır.

Mevlânâ'nın hikmetli sözlerinin Türkçe, Arapça ve ingilizce tercümelerini yer almıştır. Ayrıca grafik sanatçısı Ahmet Efe tarafından hazırlanan sözlerle uyumlu minyzatürlerle desteklenmeiştir.12-17 Temmuz 2007 tarihlerinde Ramallah ve Kudüs'te, İrlanda ,Almanya ve Fransa'dan dans ve müzik gruplarının katılımıyla uluslararsı bir dans ve müzik festivali düzenlenmiştir.Bu etkinliğin masrafları Ramallah'ta yerleşik "Popular Art Center" tarafından karşılanmıştır.Semâ grubumuzun " Mevlânâ yılı" kapsamında Kudüs, Nablus ve Ramallah 'ta gerçekleştirdiği gösteri Filistinlilierden ve Filistin'de yerleşik yabancı misyonlar ile STÖ'lerden büyük ilgi görmüştür. Lübnan'da yayınlanan *"al-Menâr*" adlı gazetede *"800 yıl sonra Mevlâna hala diridir"* başlığıyla kaleme alınan yazıda[6] Mevlâna'nın biyografisine ve düşüncelerine yer verilmektedir.

Mısır Festival çerçevesinde; 6 Mayıs 2007 akşamı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu'na (İTTMT) bağlı Mehter Takımı yürüyerek Kahire Opera Evi'ne girmiş ve Büyük Salon'un VIP girişinde, geceye katılan davetlilere bir konser sunmuştur. Kahire Amerikan Üniversitesi Oryantal Salon'da bir "Rûmî Şiirleri ve Müziği Gecesi" tertip edilmiştir. Gecede, Dr. Semih Ceyhan Mevlânâ ve Mevlevilik üzerine Arapça bir sunuş yapmış; Tiyatro Sanatçısı Sara Youssef, 8-12 Mayıs tarihlerinde İstanbul'da başlayıp, Konya'da son bulacak sempozyuma katılmak üzere hâlihazırda Türkiye'de bulunan Prof. Shams Friedlander'ın tebliğini okumuştur. Tunus eş'Şarku'l-Awsat gazetesi yazarlarından Amâl Musa, *"Sevgi, Hoşgörü Ve Barış Şairi Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî"* adlı makalesinde bu yılın, Yazar Amal Musa'nın, Mevlâna'nın eserleri ile ilgili görüşleri ise şöyledir: Celâleddîn-i Rûmî'nin şiirlerinde insani değer yargılarının kaynaklarını, sanatsal ifadelerle, zevk tecrübesiyle, vahdet-i vücudun parıltılarının tecelli ettiğini belirtir. Ruhanî âlemin ufuklarında devamlı uçuşan, vicdani şiir diye adlandırılan bu şiirlerde vahdet-i vücudun anlatıldığını ifade eder. Vahdet-i vücutla Mevlâna'nın kuvvetli bağı olduğuna ve insanın evrende çok önemli olduğuna Mevlâna'nın şiirleriyle idealist bir hayatı sembolize ettiğine vurgu yapar. Yine yazar Musa, Celâleddîn-i Rûmî'de her meşrep ve görüşün kabul edildiği sevgi ve dinlerin birliğine odaklanıldığını söyler. Mevlâna'nın gözünde âşık şayet diğer varlıklara doğru açılamıyorsa, onun sadık olmayacağına, Semâ'nın da bu duyguların ifadesinde bir vesile olduğuna işaret eder. Tasavvuf şairi olarak Mevlâna'ya göre, ruhun şiârının "gerçek aşk"

[6] *http://www.almanar.com.lb/NewsSite/NewsDetails.aspx?id=25995 (23 Ekim 2007)*

olduğunu bu bağlamda da insanları kemâlâtları için âşık olmaya davet ettiğini çünkü "varlığın nedeninin aşk" olduğunu ifade eder.

2.3.9. Yurt Dışında Yapılan Etkinlikler Hakkında Genel Değerlendirme

Açılış konuşmaları, kısa Türkiye tanıtımı görsel sunumu, Mevlânâ'nın hayatı, eserleri ve felsefesi hakkında akademisyen veya uzman tarafından verilen konferanslar ile genişletilmiştir. 28 kişilik İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu veya Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından icra edilen Mevlevî Müziği eşliğinde Semâ ve kokteylden oluşan etkinlik yapılmıştır. Programlarına etkinliğin yapıldığı ülkenin üst düzey yetkilileri, bilim-edebiyat-sanat-fikir adamları ve kanaat önderlerinin davetli olarak katılmasının yanı sıra ülke halkı da büyük ilgiyle katılmıştır. Etkinlikte davetlilere Mevlânâ ve Türkiye tanıtımına ilişkin yazılı ve görsel hediyelerden oluşan özel hediye paketleri de dağıtılmıştır.

Açılışı İstanbul'da Atatürk Kültür Merkezi'nde, kapanışı Konya'da Mevlânâ Kültür Merkezi'nde yapılan sempozyuma ülkemizden ve 32 yabancı ülkeden fikir ve kanaat önderi, bilim, kültür ve sanat adamı katılmıştır. Toplam katılımcı sayısı 400'e ulaşmıştır. Sempozyum çerçevesinde yurtiçinden 65 ve yurtdışından 100 olmak üzere toplam 165 bilim adamı tebliğ sunmuştur. En önemli etkinliğimiz ise dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen Mevlânâ'yı anma özel programları olmuştur. Genel olarak tasavvuf müziği, Sema ayini, konferans ve sergileri içeren söz konusu etkinlikler de tamamlanmıştır. Yapılan etkinliklerin yanı sıra basılan materyallerin de bu yıla özel tanıtımda önemli bir rol üstlendiği ortadadır. Özellikle birçok ülkede etkinliklere ev sahipliği yapan Konya Büyük Şehir Belediyesinin özverisi dikkat çekmektedir. Mesnevi'nin Yabancı Dillerde Basımı Konya'daki kültürel hareketliliğin artırılması ve tüm dünyanın teveccühü göz önüne alındığında gerek ülkemize gelen turistlere bu eserin kendi dillerinde sunulması açısından gerekse ülkemiz için apayrı bir değer olan Hazreti Mevlâna'nın daha etkin tanıtma açısından olsun oldukça önemlidir. Bu amaç doğrultusunda dünya üzerinde konuşulan 20 dilde Mesnevi'nin çevirisini başlatan Büyükşehir Belediyesi 2007 yılı itibariyle Mevlânâ Müzesi'ndeki 51 nolu yazma esas alınarak basılan Farsça orijinalinin yanında Türkçe, İngilizce, İtalyanca, Almanca, Fransızca, Urduca, Arapça, İspanyolca, Türkmence, İsveççe, Arnavutça ve Japonca tercümeleri ile 13 dilde Mesnevi yayını yapmıştır. Yaklaşık 26.000 beyitlik bu dev eserin tercümesi için alanında uzman ve

ehil insanların bulunması ve tercümenin aslındaki zahiri ve gizli mesajları aktaracak kalitede olmasına özen gösterilmiştir. Tercümeleri tamamlanan Özbekçe, Boşnakça ve Kazakça çeviriler yayıma hazır hale gelmiş; Azerice, Felemenkçe, Korece, Tacikçe, Yunanca ve Rusça dillerinde de tercüme çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca Yabancı Dillerde Broşürler bastırtarak özellikle yurt dışında gerçekleştirilen sema programlarında dağıtılmak üzere Konya'yı ve Hz. Mevlâna'yı tanıtan yüz binlerce broşürü dağıtılmıştır. Dünyada Gösterimi Yapımı tamamlanan Mevlânâ çizgi filmi önemli dillere çevirtilmiş, Japonya, Güney Kore, A.B.D. , Avusturalya, Rusya, Pakistan, Hindistan gibi ülkelere gönderilerek 2007 yılında bütün dünyada gösterilmesi için gerekli girişimlerde bulunulmuştur. Tanıtıcı eser ve etkinlikler Frankfurt Kitap Fuarı kapsamında, Mevlânâ'nın kişiliğini, yaşadığı dönemi, çevresini, kültürünü ve eserlerini bir tema çerçevesinde ifade eden bir de sergi düzenlenecek. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıl dönümünde *Mesnevi, Divan-ı Kebir, Mevlânâ Hayatı Şahsiyeti ve Fikirleri, İnsan Ufkunda Sönmeyen Meşale Mevlânâ, Mevlânâ ve Mevlevilikle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler, Mevlânâ Bibliyografyası, Mevlânâ Üzerine Denemeler ve Şiirler* adlı yayınları CD olarak sunulmuştur. Bakanlık, kutlamalar kapsamında Belgesel Film, Albüm ve Oratoryo ve Konser hazırlıklarını da sürdürüyor.

TRT, Mevlânâ Belgeseli hazırlayacak, PTT Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıl Dönümü Hatıra Pulu, Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıl Dönümü Hatıra Parası bastırmıştır. Mevlânâ'ya yönelik internet siteleri, dönem dönem dünyanın en çok tıklanan siteleri olmuştur. Arama motorlarında on binlerce site varmış. Dünyanın barışa, hoşgörüye, sevgiye, yeni açılımlara gerek duyduğu bir döneme, 800 yıl öncesine ışık tutmasından kaynaklandığı ortadadır. Özellikle 2007 Mevlâna Yılı'nın kazandırdığı tecrübe ile Türkiye'de bilimsel ve kültürel çalışmaların, tekrar ve ciddiyetle gözden geçirilmelidir. Türkiye'nin uluslararası alanda tanıtımının gerçekleştirilmesi amacıyla, 19 ülke ve 21 şehirde etkinlikler düzenlenmiştir. Mevlânâ'nın 800. Doğum Yıldönümü Kutlamaları ve Ahmet ÖZYURT Kapadokya Fotoğraf Sergisi düzenlenmiştir.

UNESCO'nun da iştirak ettiği kutlamalar çerçevesinde;

- 8-9 Mayıs 2007 İstanbul'da, 11-12 Mayıs 2007 Konya'da, ulusal ve uluslararası düzeyde 100 yabancı, 63 yerli araştırmacı ve akademisyenin tebliğ sunduğu "Mevlânâ Celâleddin Rumi Sempozyumu" düzenlenmiştir.
- 10 Nisan 2007 tarihleri arasında Saraybosna'da Mevlânâ'yı konu alan konferans ve Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından icra edilen "Mevlânâ Semâ Gösterisi" düzenlenmiştir.
- 27-29 Nisan 2007 tarihleri arasında Meksika'da "Mevlânâ Celâleddin Rumi" başlıklı konferans ve İstanbul Türk Tarihi Müziği Topluluğu tarafından "Mevlânâ Semâ Gösterisi" düzenlenmiştir.
- 6-10 Mayıs 2007 tarihleri aranda Mısır'ın başkenti Kahire ve İskenderiye kentinde Mevlânâ'yı konu alan konferans ve İstanbul Türk Tarihi Müziği Topluluğu tarafından konser ve Sema Gösterisi düzenlenmiştir.
- 31 Mayıs 2007 tarihleri arasında Belçika'nın başkenti Brüksel'de Türkiye'yi tanıtan 20 dakikalık film gösterisi, "Mevlânâ ve Semâ" başlıklı konferans ve Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından "Mevlânâ Semâ Gösterisi" düzenlenmiştir.
- 5 Haziran 2007 tarihleri arasında İtalya'nın başkenti Roma'da Türkiye'yi tanıtan 20 dakikalık film gösterisi, "Mevlânâ ve Semâ" başlıklı konferans ve Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu tarafından "Mevlânâ Semâ Gösterisi" düzenlenmiştir.
- 14 Haziran 2007 tarihleri arasında Amerika'nın Chicago kentinde Mevlânâ konulu konferans ve İstanbul Türk Tarihi Müziği Topluluğu tarafından konser ve sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 23-26 Haziran 2007 tarihleri arasında Amerika'nın New York kentinde Mevlânâ konulu konferans ve İstanbul Türk Tarihi Müziği Topluluğu tarafından konser ve sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 4-6 Ağustos 2007 tarihleri arasında Avustralya'nın Başkenti Sydney'de ve Melbourne kentinde Türkiye'yi tanıtan 20 dakikalık film gösterisi, Mevlânâ konulu konferans ve Konya Türk Tasavvuf Müziği topluluğu tarafından sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 29 Ağustos 2007 tarihinde Japonya'nın başkenti Tokyo'da Mevlânâ konulu konferans ve Konya Türk Tasavvuf Müziği topluluğu tarafından sema gösterisi düzenlenmiştir.

- 6 Eylül 2007 tarihinde UNESCO'nun merkezi Paris'te; İran ve Afganistan'ın da içinde yer aldığı panel ile Mevlânâ konulu dijital sergi ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluğu tarafından Mevlevî müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 7 Eylül 2007 tarihinde Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'de; Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 6 Ekim 2007 tarihinde İngiltere'nin başkenti Londra'da; Mevlânâ konulu konferans, Türkiye'yi tanıtan 20 dakika film gösterisi, Mevlânâ konulu dijital sergi ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 9 Ekim 2007 tarihinde Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de; Mevlânâ konulu konferans, Türkiye'yi tanıtan 20 dakika film gösterisi, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 21 Ekim 2007 tarihinde Singapur'da; Mevlânâ konulu konferans, Türkiye'yi tanıtan 20 dakika film gösterisi ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 25 Ekim 2007 tarihinde Endonezya'nın başkenti Cakarta'da; Mevlânâ konulu konferans, Türkiye'yi tanıtan 20 dakika film gösterisi ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 2 Kasım 2007 tarihinde Şili'nin başkenti Santiago'da; Mevlânâ konulu konferans, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 14-15 Kasım 2007 tarihleri arasında İsviçre'nin başkenti Cenevre'de; Mevlânâ konulu konferans, Türkiye'yi tanıtan 20 dakika film gösterisi ve Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 17-19-21 Kasım 2007 tarihlerinde İspanya'nın başkenti Madrid'de, Lacuna ve Sevilla kentlerinde; Mevlânâ konulu konferans ve İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.
- 21 Kasım 2007 tarihinde Suriye'nin başkenti Şam'da; Mevlânâ konulu konferans, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.

- 23 Kasım 2007 tarihinde Almanya'nın başkenti Berlin'de; Mevlânâ konulu konferans, Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluğu tarafından Mevlevi müziği eşliğinde sema gösterisi düzenlenmiştir.

- Mevlânâ'nın 800.Doğum Yılı Kutlamaları 14 Haziran 2007 tarihinde Chicago Milennium Park'ta Sema Gösterisi, Ahmet Özhan ve Türk Tasavvuf Musikisi konseri verilmiştir. Bu esnada halkla ilişkiler faaliyetleri yürütülmüştür.

- Selanik Uluslararası Kitap Fuarı (17-20 Mayıs 2007), Leipzig Uluslararası Kitap Fuarı (22-25 Mart 2007), Kahire Uluslararası Kitap Fuarı (23 Ocak - 4 Şubat 2007), 20. Tahran (Uluslararası Kitap Fuarı (2-12 Mayıs 2007) yapılmıştır.

Ayrıca Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan kurum yurt dışı ofisleri aracılığıyla Türkiye'nin dış yardımlarını organize ederek 2007 yılı raporuna göre aynı amaçla şu faaliyetlere destek vermiştir.

- Afganistan'da Mevlânâ Celâleddin-i Rumi'nin evinin restorasyonu ve kültür merkezi kurulması kararlaştırılmıştır.
- Mevlânâ Uluslararası Genç Sanatçılar Festivaline Azerbaycan'dan katılımın desteklenmesi kararlaştırılmıştır.
- Mevlânâ Anısına Bakü'de düzenlenen Ahmet Özhan konserinin desteklenmesi kararlaştırılmıştır.
- Kırgızistan'da Mevlânâ konulu makale yarışmasının düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.
- Kırgızistan'da Yusuf Has Hacip'ten Mevlânâ'ya Hoşgörü ve Diyalog Panelinin desteklenmesi kararlaştırılmıştır.
- Mevlânâ Hoşgörüsünde Uluslararası Gençlik Buluşmasına Tacikistan'dan katılımın desteklenmesi kararlaştırılmıştır.
- Mevlânâ ve Medeniyetler Diyaloğu toplantısının desteklenmesi kararlaştırılmıştır.
- Makedonya'da Mevlânâ'yı Anma Etkinliklerinin desteklenmesi kararlaştırılmıştır.

3. MEVLÂNA CELÂLEDDİN RÛMİ'NİN 800. DOĞUM YILDÖNÜMÜ ANISINA ÜLKEMİZDE DÜZENLENEN ULUSLARARASI MEVLÂNÂ VE MEVLEVÎLİK SEMPOZYUMUNDA ARAPÇA SUNULAN SEMPOZYUM BİLDİRİLERİNİN TÜRKÇE ÖZETLERİ

HARRAN ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

HARRAN UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY
جامعة حران كلية الشريعة

ULUSLARARASI MEVLÂNÂ VE MEVLEVÎLİK SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MAWLÂNÂ JALAL AL-DIN RÛMÎ AND MAWLAWISM

الندوة الدولية حول مولانا جلال الدين الرومي والمولوية

26–28 EKİM 2007
ŞANLIURFA
(Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü Anısına)

3.1. Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu

Kültür ve Turizm Bakanlığının 2006 yılında yaptığı başvuru üzerine UNESCO, 2007 yılını Mevlânâ yılı olarak ilan etmiştir. Küreselleşmenin yaşandığı günümüzde insanlık, bir yandan ferdiyetçilik ve sağlam ahlaki temelden yoksunluk, diğer yandan da hem yerel, hem de küresel çapta dinler ve toplumlar arası çatışma riskleri ile karşı karşıyadır. İşte bu noktada, Mevlânâ gibi hayatıyla ve ortaya koyduğu görüş ve açıklamalarıyla, insanlığın değerini tespit eden ve bir arada yaşamayı öğreten önder kişiliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca Mevlevilik de, tarihimizde esas itibariyle bir eğitim, olgunlaştırma ve barış öğretisi okulu olmuştur. Mevlânâ, gerçekte sadece çoğu dini içerikli bir kısım eserleri olan tarihi bir kişilik olmayıp, aynı zamanda günümüz insanlığının da değer verdiği ve kendisine ihtiyaç duyduğu çağları aşan bir bilgedir. Mevlânâ çok yönlü bir insandır. Çeşitli İslami ilimlerde ihtisas sahibidir. Ancak onun çağımızda yankılanan esas mesajları, daha çok İslam'ın özü olan tasavvuf, insanın tanınması ve eğitilmesi ile ilgilidir. Bu nedenle onun kişiliğine yansıyan esas unsur, mutasavvıftık yönü ve irfanî bilgidir. Mevlânâ, kanaatimizce insanlığın, özellikle de kriz dönemlerinde ihtiyaç duyduğu bazı mesajları, tam anlaşılması için, aşırı bir vurgu ile dile getirmiştir. Mevlânâ Celâleddin Rumi'nin 800. doğum yıldönümü dolayısı ile Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin Şanlıurfa Mevlevîhânesi Yaşatma ve Kültür Derneği ile birlikte düzenlediği sempozyumla ilgili tanıtım toplantısı Harran Oteli'nde yapıldı.

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Şanlıurfa Mevlevîhânesi Yaşatma ve Kültür Derneği olarak, ülke çapında ve uluslararası katılımla, 26–28 Ekim 2007 tarihlerinde Şanlıurfa'da Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevilik Sempozyumu'nu düzenlemiştir. Bu sempozyumda Mevlânâ'nın hayatının, görüşlerinin ve kendisinden sonra kurulan Mevlevilik yapılanmasının bilimsel bir yaklaşımla ele alınıp irdelenmesini ve özellikle de Mevlânâ'nın günümüze olabilecek katkılarının ortaya çıkarılmasını amaçlanmıştır. Temel maksat, Mevlânâ'nın ve Mevleviliğin gerçek yönleriyle ortaya konulması olmuştur.

Sempozyuma sosyal bilimlerin birçok branşında (din, tarih, edebiyat vs.), yurt içinden ve yurt dışından, alanlarında yetkili yüz on civarında bilim adamı bildirileriyle katılmışlardır. Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı Prof. Dr. Abdurrahman Elmalı ile Sempozyum Basın Sözcüsü Yrd. Doç. Dr. Cüneyt Gökçe'nin verdikleri bilgiye göre: El-Ruha Otelinin

salonlarında eş zamanlı olarak üç ayrı oturum şeklinde üç gün boyunca devam edecek olan sempozyuma 110 öğretim üyesi bildiri sunmuştur. Başta Suriye, İran ve Azerbaycan olmak üzere yurt dışından 20 öğretim üyesinin iştirak edeceği sempozyuma; Türkiye'nin çeşitli Üniversitelerinden 60, Harran Üniversitesinden de 30 öğretim üyesinin sempozyuma katılmıştır. Halka açık ve ücretsiz olarak takip edilebilecek sempozyuma katılan olan misafir öğretim üyelerine, Urfa'yı tanıtıcı dokümanların takdim edileceği ve gezi programları düzenlenmiştir. UNESCO tarafından 2007 yılının Mevlânâ yılı olarak ilan edilmesi Sempozyumu daha anlamlı hale getirmiş ve bu programın Mevlânâ ve Mevlevilik 'in doğru anlaşılması bakımından da önemli olduğu vurgulanmıştır.

Sempozyuma, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden 60, Şanlıurfa'dan 30, Suriye, İran ve Azerbaycan'dan 20 bilim adamının katılmıştır. Prof. Dr. Elmalı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın girişimleri üzerine Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu'nun 2007 yılını 'Mevlânâ yılı' olarak ilan ettiğini hatırlatarak, Hz. Mevlânâ'nın hak ettiği şekilde anılması için sempozyum düzenlemeye karar verdiklerini, hazırlıklarından ardından Otel El Ruha'da 26 Ekim'de tam gün, 27-28 Ekim günleri de sabahtan öğlene kadar 3 ayrı salonda sempozyumun gerçekleştirildiğini anlatmıştır.

3.2. **Hz. Mevlânâ Celâledîn-i Rûmi Konulu Makaleler ve Türkçe Özetleri**

Mevlânâ Celâleddin Rûmi'nin 800. doğum yıldönümü anısına Şanlıurfa'da düzenlenen Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu sebebiyle başta ülkemiz sonra dünyanın birçok yerinden bilim adamları bildirileri ile iştirak etmişlerdir. Arapça bildiri sunan katılımcıların tamamı Suriye'den iştirak etmişlerdir. İçlerinde akademisyen, eğitimci, gazeteci olanlarında olduğu bilim inanları bu vesile ile kısmen komşularımız, Arap dünyası ve İslam coğrafyalarının Mevlânâ ve tasavvufa bakış açılarını yansıtmışlardır. Sunulan Arapça bildiriler konularına göre iki kategoride karşımıza çıkmaktadır. İlk kısımda Hz. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi konulu makaleler, Hz Mevlânâ'nın eserleri, sûfî şiiri ve Mevlevilik konulu makaleleri içermektedir. Hz Mevlânâ konulu makaleler toplamda 8 adettir. Daha çok Mevlânâ'nın bakış açısıyla olayları anlatmaya çalışan akademisyenler onun ruh dünyasını onun dilinden anlatmaya çalışmışlardır.

جلال الدين الرومي ومعالم التاريخ الإسلامي في عصره
(تكوينه ودوره)

د. عبد الرحمن البيطار*
Dr. AbdulRahman Al Bitar

حياة جلال الدين الرومي (6ربيع الأول604-5جمادى الثانية 672هـ / أيلول 1207-1273/12/17م):

1- ولادة جلال الدين ونشأته في بلخ وتأثيرها:

هو جلال الدين محمد بن محمد البلخي ثم القونوي والمعروف بالرومي نسبة إلى أرض الروم التي قضى فيها معظم حياته. وجلال الدين الذي لقب (مولانا) أو (مولوي) هو الشخصية العظيمة التي هي نتاج الفكر الإسلامي والحضارة الإسلامية، وكانت منبر هداية وشعلة إيمان في ذلك العهد المبتلى بالمصائب، والذي خيم الظلام فوقه. وربما يعد أعظم الشعراء المسلمين الذين كتبوا عن العرفان، وهو واحد من كبار مفكري الإسلام حتى وقتنا الحاضر، ومن أعظم الروافد المبدعة في تاريخ الإنسانية العلمي والفكري على الإطلاق.

ولد جلال الدين في مدينة بلخ التاريخية العريقة شمال شرقي أفغانستان الحالية الواقعة إلى جوار مدينة مزار شريف في السهول الخصبة المروية من أحد، روافد نهر جيحون. وكانت ولادته على الأرجح في 6 ربيع الأول 604 من الهجرة النبوية الشريفة (أيلول 1207م).

وينتسب جلال الدين من ناحية الأب إلى أبي بكر الصديق(رض) الخليفة الأول لرسول الله (ص). وفي هذا رمز هام لالتزامه بالإسلام كما هو عند الله وكما بلغه وعلمه رسوله، وكما نفذه من بعده الصحابة الكرام (رضي الله عنهم). وينتسب من ناحية الأم إلى أسرة خوارزم شاه التي كانت تحكم إقليم ما وراء النهر وقاومت المغول وحافظت على الإسلام في وجه الخرافات المختلفة.

وكان والده (محمد بن الحسين الخطيبي) المدعو (بهاء الدين ولد) مرجعاً معتبراً في أمور الفتوى الإسلامية في بلده، ومدرساً معروفاً وواعظاً، احتشد الناس حوله لتلقي دروسه وسماع موعظاته. وعلى رأسهم (خوارزم شاه) والعالم المفسر الكبير (فخر الدين الرازي). وكان من أتباع مذهب الإمام الأعظم أبي حنيفة النعمان. ولقّب الوالد بسلطان العلماء. وهاجم الفلاسفة والمتكلمين في زمنه[1].

ويبالغ بعض الكتاب (من وجهة النظر الصوفية) في وصف والده بأنه سلطان العلماء وصوفي الوعاظ. وأنه كان يقول لإمام المعقولات في بلدته (الفخر الرازي) وهو من نزلاء بلخ: ((إنكم ظواهر لا قيمة لها، وإنكم محرومون من هبة إدراك الحقائق))[2].

وبالطبع فقد تلقى جلال الدين تعليمه في أول الأمر على يد أبيه، ثم على يد أحد أصدقاء أبيه (برهان الدين محقق الترمذي).

كانت بلخ في تلك الفترة تحت حكم أسرة خوارزم شاه (470-628هـ/1077-1231م) التي كانت تتبع سلطنة السلاجقة، وعلى يد هذه الأسرة حدثت صراعات في المنطقة حتى حاولوا التمرد على الخلافة وسلطنة سلاجقة خراسان وما إليها من بلاد الري والجبل وما وراء النهر. وزال حكم هذه الأسرة على يد التتر[3].

إذا كانت بلخ تقع في منطقة صراع سياسي وفكري حتى يقال أن علاء الدين محمد تشيع سنة 614هـ/1217م كأسلوب للتمرد على الخلافة العباسية. وكان سلوكه ومن بعده سبباً من أسباب الضعف الإسلامي أمام المغول سنة 628هـ/1231م.

---

* Ba's Üniversitesi, Humus-Suriye, kareembitar@yahoo.com

1 -محمد عبد السلام كفافي: مثنوي جلال الدين، ج2/1.

2 هبة الله الغلاييني: جلال الدين الرومي شاعر الصوفية الأكبر، مجلة المعرفة، دمشق ع(524)، 1428هـ/2007م.

3 مطلق العتيبي: ملخص التاريخ الإسلامي، ص94.

وكانت الفارسية منتشرة في ذلك الوقت في المنطقة رغم أن سكانها من أجناس مختلفة كالترك والفرس.

ومما يذكر أن ابراهيم بن أدهم الذي يعدّ من المتصوفة في القرن الثاني الهجري، كان مولده، ببلخ ثم خرج إلى الشام فأقام بها غازياً مرابطاً إلى أن توفي سنة 162هـ[1].

لقد كانت بلخ مدينة إسلامية اختلطت بها الشعوب المسلمة بلغاتها وأجناسها وأنتجت حضارة إسلامية. فكان لهذا الواقع تأثيره على تكوين أسرة جلال الدين وعليه أيضاً.

2- هجرة أسرة جلال الدين الرومي وآثارها على حياته:

لأسباب هذه الهجرة عدة روايات منها أنه تمكن بعض الشيوخ من زرع بذور الكراهية بين والد جلال الدين وحاكم البلاد (قطب الدين محمد خوارزم شاه ثم تسمّى علاء الدين 596هـ-617هـ/1199-1220م) فاضطر إلى الهجرة والنزوح عن بلاده.

ولكن يبدو أن العامل الأهم في حدوث الهجرة الواسعة من تلك البلاد في نظر بعض الكتاب، كان اقتراب الخطر المغولي الجارف الزاحف من الشرق والذي كان يحرق المدن ويدمر القرى ويقضي على كل مظاهر الحياة والمعاش. ولذلك كانت بلخ مدينة مهددة. وإن كانت الأسرة هاجرت للنجاة من خطر المغول فإنها استقرت بعد التطواف في مدينة قونية عند سلاجقة الروم الذين يتولون مقاومة الروم والبابوية وملوك أوروبا الذين كان لهم دور في تحريض المغول أيضاً.

3- مسيرة هجرة الأسرة والمحطات حتى قونية وتأثيرها:

عندما هاجرت الأسرة عام 609 هـ كان جلال الدين طفلاً صغيراً عمره خمس سنوات واستمر التنقل والترحال حتى عام 625هـ حينما استقرت في قونية وقيّض لها أن تجد نصيراً وحامياً في شخص الأمير السلجوقي.

لقد كانت رحلة طويلة باتجاه الغرب مركز البلاد الإسلامية، وتوقفت أثناء طريقها في بعض المحطات من حواضر العالم الإسلامي: فشاهد جلال الدين أوضاع البلاد واطلع على مصائبها. في نيسابور من بلاد خراسان التقى الطفل ووالده بالشاعر العرفاني الكبير (فريد الدين العطار) في سوق العطارين، ومن ثم تنبأ العطار بالمستقبل الروحي العظيم لهذا الطفل. فقد دهش العطار بإدراك هذا الصغير وأهداه كتابه (أسرار نامة) وقال لوالده: (إن ابنه هذا سيضرم النار سريعاً في هشيم العالم)[2]. وفي بغداد مركز الخلافة الإسلامية العباسية وعاصمة الدولة الإسلامية كان الاجتماع بأبي شهاب الدين السهروردي صاحب (عوارف المعارف)[3]. وفي الكوفة : كان توقف قصير. وفي دمشق كان الاجتماع بالشيخ الأكبر محيي الدين بن عربي.

ثم كانت رحلة الحج وزيارة (مكة المكرمة والمدينة المنورة) وزيارة القدس أيضاً. وفي (أرزنجان) بمنطقة هضبة أرمينيا تم وضع عصا الترحال. ثم ذهبت الأسرة إلى ملطية حيث أقامت أربع سنين لتصل إلى المحطة الأخيرة قونية عاصمة سلطنة سلاجقة الروم في ذلك الحين.

دخل السلاجقة أرزنجان (وعلى رأسهم السلطان علاء الدين كيقباذ) سنة 625هـ وهي بلدة تابعة لقونية. وكان عمر جلال الدين (21) سنة. وهي قرمان الآن؟ وبناء على رغبة السلطان وإكراماً لهما، كان استقرار بهاء الدين ولد وابنه جلال الدين في قونية سنة 626هـ/1229م. وقد اسند السلطان علاء الدين لبهاء الدين ولد منصباً من مناصب التدريس في قونية.

وفي هذا التطواف، في مرحلة النشأة في بلخ، إلى الاستقرار في قونية الذي استغرق 21 سنة من عمر جلال الدين، لابدّ أن نبحث عن المؤثرات المختلفة في حياته هذه وهي مرحلة التلقي والتعليم والتدريب. فنلاحظ أنه نشأ في بلاد خراسان في وسط يغلب عليه الثقافة الإسلامية. في اللغة الفارسية التي كانت لغة إسلامية في المشرق إضافة إلى اللغة العربية الأساسية. ونلاحظ أن جلال يعرف تماماً أنه في عالم إسلامي واحد رغم تنوع المظاهر والحكومات المحلية، فالجميع ضمن دولة واحدة عمرها أكثر من ستة قرون عاصمتها بغداد، وثقافة واحدة إسلامية على رأسها الخليفة العباسي، وخلافة العباسيين كان قد مضى عليها (500) سنة يخطب لها على منابر المساجد في العالم. وإن خط سير جلال

---

1 - أسعد الخطيب: البطولة والفداء عند الصوفية، ص63.

2 - فيه ما فيه /12.

3 - فيه ما فيه /13.

الدين يوضح هذا الترابط.

وإذا نظرنا إلى العقيدة السائدة والمذهبية الفقهية الغالبة لوجدنا أنها العقيدة الجماعية غير المتعصبة أو المتشيعة ويطلق عليها (أهل السنة والجماعة) أي الملتزمة بالأصول في إتباع الرسول والالتزام بالجماعة دون التعصب لفلان أو فلان. ومن الناحية الفقهية كانت من أتباع مذهب الإمام الأعظم أبو حنيفة النعمان صاحب المذهب الأول الأساسي في الفقه والمستمد في العاصمة الثانية للدولة (الكوفة) في عصر الخليفة الراشدي الرابع (رض).

4- آثار سياسة السلاجقة الإسلامية وامتدادها في الأناضول:

لقد كان السلاجقة، مثل السامانيين والغزنويين، يريدون أن يظلوا أمراء مسلمين سنيين تابعين للخليفة، يباعدون بين أنفسهم وشبهة الميل إلى إحياء التقاليد والنظم الإيرانية قبل الإسلام. ولم يستعمل لقب (شاهنشاه) إلا آل بويه وهم شيعة بغداد وغرب إيران. أما السلاجقة اتخذوا لقب (سلطان الإسلام) وفي عهدهم صار لكلمة (سلطان) معنى معيّن لم يكن لها من قبل، إذ بدأت في عهدهم تطلق على الحاكم المسيطر المستقل، على حين كانت كلمة (ملك) و(شاه) تطلقان على الحكّام التابعين وحكام الإقليم. وكان العالم الإسلامي يعتبر كلاً وعليه رئيس ديني هو الخليفة ومن بعده (سلطان الإسلام) الذي يوليه الخليفة السلطة الزمنية[1].

لقد مهدت حملات السلاجقة في آسيا الصغرى السبيل أمام الأتراك العثمانيين فيما بعد، لدحر الروم والقضاء على الدولة الرومانية الشرقية، فكان لهذا كله أثر بعيد في توجيه تاريخ كثير من البلاد الإسلامية وغير الإسلامية، وفي تكييف حضارتها ومستقبلها ما زال بعضه ملموساً إلى الوقت الحاضر[2]، وكان لسلاطين السلاجقة وللوزير نظام الملك دوراً، وكان أهم أهداف السلاجقة فتح المناطق غير الإسلامية في الشرق والغرب وخاصة في بلاد الروم. فكانت جهودهم الضربات الأولى لسقوط دولة الروم. وأخذ الإسلام والحضارة الإسلامية ينتشران في أجزاء بلاد الروم التي فتحها السلاجقة في آسيا الصغرى. وبدأت اللغة الفارسية تنتشر فيها. فقد كانت الفارسية هي لغة الجنود الفاتحين لهذه البلاد وهي اللغة الإسلامية التي تلي العربية في أهميتها (في ذلك الوقت). وقد مهد انتشارها لظهور اللغة التركية الحديثة بعد ذلك. وكان هذا كله بداية لتطور جديد في تاريخ الحضارة الإسلامية بصفة عامة، ظهرت ثماره بعد ذلك على أيدي الأتراك العثمانيين[3].

يقول المستشرق الروسي و. بارتولد: ((وقد كان أحفاد سلجوق بوصفهم (سلاطين الإسلام) أشد دفاعاً عن الإسلام وعن أهل السنة من القراخانيين الذين حلّت الأبجدية العربية في كتابة لغتهم، بل كانوا لذلك حماة غيورين للمذهب الحنفي الذي أخذه الترك عن السامانيين حيث ساد في دولتهم.

ويقول: (ولم يكن أحفاد سلجوق يكتفون بوصفهم سلاطين الإسلام، بإعلاء كلمة الدين داخل حدود البلاد الإسلامية، بل كان عليهم أن يهزموا الأعداء في الخارج وأن يوسعوا حدود ديار الإسلام، وكان من الطبيعي أن يؤدوا هذا الواجب بصفة رسمية في غرب آسيا)، وهنا يغمز هذا المستشرق في وصفه لانتصاراتهم وجهادهم قائلاً: ((حيث كان هذا النصر والفتح مرتبطين بالمنافع الاقتصادية، ومن هذا القبيل حروبهم مع المسيحيين في الأناضول، وفي قفقاسيا، وحروبهم مع الشيعة في سورية ومصر)).

ولكنه يعترف بالأمر مرّة أخرى مع بعض الغمزات بقوله: ((وقد انتصر المسلمون في الصراع مع بيزنطة بعد أن رسخت أقدام الحكم التركي في بلاد خليفة الإسلام، وكان هذا النصر وثيق الصلة بالحكم التركي. فقبل ذلك بقليل، أي في عهد أسرة البويهيين الإيرانية (في النصف الأخير من القرن العاشر، والنصف الأول من القرن الحادي عشر)، استغل البيزنطيون "الروم" شدة الخلاف بين الشيعة وأهل السنة وفتحوا عدة أماكن في سورية وبين النهرين ولكن بعد أن توطد الحكم التركي في بلاد الخليفة، لم يفقد البيزنطيون ممتلكاتهم هذه فحسب، بل دخل الإسلام في الأناضول وتكوّنت به دولة إسلامية تركية. ودخلت غالبية سكان الأناضول في الإسلام.

ويكفي أن نذكر الأتراك الذين أرسلهم السلاجقة إلى حدود بلاد الروم لنقف على مدى اهتمامهم بتلك الحروب))[4]. ويقصد سلطنة سلاجقة الروم.

وفي عهد السلاجقة ظهرت أهمية المدن والثغور وازدادت أهميتها عبر الزمن لأنها تؤدي واجباً دينياً مقدساً هو صد

---

1 -و. بارتولد: تاريخ الترك، ص105.

2 عبد النعيم محمد حسنين: سلاجقة إيران والعراق، ص2.

3 عبد النعيم محمد حسنين: سلاجقة إيران والعراق، ص58.

4 -و. بارتولد: تاريخ الترك في آسيا الوسطى، ص109.

أعداء الإسلام عن الديار الإسلامية، مما أضفى عليها وعلى حكامها أهمية كبيرة وجعل ولاة الثغور موضع تقدير المسلمين ومدح الشعراء والكتاب[1].

5- أوضاع غرب الأناضول قبل وصول جلال الدين الرومي إليها (625هـ/1228م):

كانت غزوات المسلمين من الشرق إلى الغرب لاتتوقف وتمّت في عهد السلاطين السلاجقة العظام منذ ألب أرسلان لمواجهة الروم. وعندما وطأت قدما جلال الدين الرومي أرض قونية واستقر به المقام فيها، كان ذلك عام 625هـ/1228م. وكان عمره 21 سنة.

وكانت قونية عاصمة حكومة إسلامية هي سلطنة سلاجقة الروم (470-704هـ/1077-1304م). وقد سميت هكذا لأنها قامت على أرض كانت يسميها المسلمون بلاد الروم، وهي منطقة الأناضول التي سميت آسيا الصغرى فيما بعد. وهذه السلطنة قاومت الروم والحملات الصليبية وحصرتهم في الركن الشمالي الغربي من آسيا الصغرى، ولكنها دمرت على يد الغارات المغولية المتلاحقة.

كان هذا العصر مضطرباً ويبحث عن الأمن والاستقرار ولذلك نرى جلال الدين يقول: (تعال... تعال أيا كان اعتقادك، تعال.... هي عتبة سنتجاوزها معاً حتى وإن كنت أخللت بالتزامك وعهدك وتخليت عن قسمك تعال....)) الديوان الكبير 15489.

كانت قونية عند وصول جلال الدين تحت حكم علاء الدين كيقباذ بن ملكشاه الأول الذي مثّل حركة نهضة جهادية (616-634هـ/1219-1236م) وهو الحاكم الثاني عشر من هذه السلطنة السلجوقية التي أسسها سليمان بن قطلمش (470-485هـ/1077-1092م) وقد استمرت حتى عام (700هـ/1300م) حيث ورثتها الدولة العثمانية التي تسلمت بعدها قيادة الجهاد ومتابعة خطوات السلاجقة والمحافظة على راية الخلافة الإسلامية.

ويحفظ التاريخ لعلاء الدين كيقباذ صيتاً أكثر بريقاً من السلاجقة الآخرين، فقد حقق انتصارات على شواطئ البحر الأسود الشمالية، واستطاع توحيد آسيا الصغرى، وتوسّع في الجزيرة العليا وفي شمال الشام.

وكان انتصاره الأكبر ضد جلال الدين منكبرتي ابن خوارزم شاه محمد الذي أخرجه المغول من بلاده والذي لم ينهزم من قبل في وجه أي قوة مغولية، مما أعطى كيقباذ السمعة بأنه السلطان الذي لايقهر. ثم توسعت سلطنة السلاجقة شرقاً لمواجهة المغول.

وأصبح كيقباذ في أوجه سلطان آسيا الصغرى دون منازع. وقد خضعت له الدول المسيحية المجاورة. وفي آخر أيامه ظهر الخطر المغولي إذ توفي سنة 634هـ/1237م[2]. وقد غزا المغول الأناضول بين عامي 634-638هـ/1237-1240م واستطاعوا أن يجعلوا سلاجقة الروم تحت نفوذهم فيما بعد.

ويزيد ابن العبري في وصفه: (إنه كان عاقلاً عفيفاً ذا بأس شديد على حاشيته وأمرائه)). وفي عصر علاء الدين كيقباذ بدأت طلائع المغول تصل إلى أطراف العراق والجزيرة وتصدت لهم القوى الإسلامية وهم جنود الخلافة الإسلامية العباسية. ومنهم سلاجقة الروم. وفي هذا العصر وصل جلال الدين الرومي إلى قونية واستقر بها سنة 625هـ/1228م.

لقد كان الجهاد ضد الروم واضحاً في كل حركة، حتى أن ألقاب سلاطينهم كانت ذات معاني دفاعية عن الدين أمام العدو الخارجي مثل (علاء الدين وغياث الدين وركن الدين وقطب الدين وعز الدين) وهي مثل ألقاب الزنكيين والأيوبيين (نور الدين وصلاح الدين). ولقبهم الرسمي (السلطان) مستمد من تكليف الخليفة العباسي لأرطغرل في الأمور التنفيذية في البلاد الإسلامية، وأهمها توحيدها تحت سلطة واحدة، وحمايتها ومواجهة أعدائها. كما نجد سلاجقة الروم استخدموا المظلة السوداء لون الخلافة العباسية. وتلقوا الشرعية من الخليفة. ولا شك أن أخبار جهاد السلاجقة كانت تصل إلى المشرق الإسلامي ويتأثر بها سكانه ويندفع كثيرون منه للمشاركة في التصدي للصليبيين والروم ومشاركة إخوانهم في بلاد الشام وغيرها. حتى أن عز الدين قليج أرسلان (551-584هـ/1156-1188م) قد سمّى نفسه سلطان العرب والعجم.[3]

---

1 --عبد النعيم محمد حسين: سلاجقة، 164.

2 ------ كلود كاهن: ------

3 - كلود كاهن: ، ص .

6 مجاهدة السلاجقة للروم والمغول منذ مجيء جلال الدين (625هـ) وتأثيرها عليه:

استلم السلطنة بعد علاء الدين كيقباذ ابنه غياث الدين كيخسرو (الثاني) وهو الثالث عشر (634-643هـ/1236-1245م) وتابع سياسة ضبط البلاد والصراع مع القوى المختلفة. وكان المغول قد وصلوا إلى تخوم بغداد. فجهّز السلطان غياث الدين جيوشاً إلى أرمينية فامتنع المغول من الدخول إلى بلاد سلطنة الروم سنة (637هـ/1239م). 638/1240م.

وقد حقق غياث الدين سلطة تعادل ما حققه أبوه وواجه الدعوات المنحرفة كتمرد بابا اسحق مدعي النبوة لمدة سنتين وسبب الفساد في البلاد حتى قضى عليه وقد عطل ذالك الجيوش الإسلامية عن مواجهة أعداء الخارج وخاصة المغول الذين وصلوا في هذه الفترة. وخسر السلاجقة أمامهم في معركة قرب أرزنجان 640هـ/1243م[1]. واحتل المغول عدداً من المدن وفعلوا فيها ما فعلوا حتى أنّ سكان ملطية المسيحيين ومنهم ابن العبري داروا التتر وبقوا في المدينة[2]. ورغم هزيمته حافظ على استقلاله بمصالحة المغول ودفع جزية ثقيلة لهم حتى توفي سنة 643هـ/1245م.

واعتمد المغول على الأقليات غير الإسلامية وبعض الفرق الإسلامية مثل ملك الأرمن الذي حالفهم. واستمر المغول في هجومهم على البلاد الإسلامية حتى أنهم هاجموا بغداد سنة(642هـ) وفشلوا. واستمر غياث الدين في التصدي لهم ولمن يساعدهم ويرحب بهم من الأرمن في طرسوس وغيرهم.

بعد وفاة غياث الدين كيخسرو الثاني، استلم السلطنة ابنه عز الدين كيقاوس (643-655هـ/1245-1257م) فحاول مصانعة المغول في الوقت الذي يتصدى فيه للأرمن والروم. كما استنجد بالسلاطين المماليك في مصر. وسلط عليه المغول أخاه ركن الدين قليج أرسلان فكثرت القلاقل وحدث النزاع والصراع بين الأخوين وشاركهما أخوهما الثالث علاء الدين. وصانع ركن الدين المغول (655-666هـ/1257-1267م) فأصبح تحت سيطرتهم عن طريق ممثل لهم يدعى (برواناة).

وأرسلت بعثة إلى الخليفة في بغداد. وبقي اسم الخليفة وحده يظهر على النقود دون اسم السلطان أو الحاكم المغولي. فقد انقسم السلاجقة بين مسالم ومصانع للمغول، وبين دعاة المقاومة لهم والمجاهدين الذين هزموا أمما التحالف المغولي الأرمني[3].

وفي عهد الصراع والنزاع بين عز الدين وأخيه ركن الدين دمر المغول بغداد واستباحوها عام 656هـ/1256م وهي عاصمة الخلافة الإسلامية منذ أكثر من (500)عام. إنهما خضعا لهولاكو الذي استعان أيضاً بطوائف الأرمن والنصارى وغيرهم، كما تعاون المغول مع امبراطور القسطنطينية والفرنج.[4]

بعد سقوط بغداد انقسمت سلطنة سلاجقة الروم إلى قسم شرقي وقسم غربي للأخوين ركن الدين وعز الدين اللذين شاركا في حملة المغول على الشام وقضيا وقتاً طويلاً مع هولاكو.

ولما انتصر المسلمون في عين جالوت 658هـ/1260م على المغول، سيطر ركن الدين على قونية، والنفوذ المغولي واضح، ولم يسيطر على كامل البلاد. وبدأت تظهر إمارات تركمانية جديدة مثل (قرمان) التي بقيت (200) سنة[5]. ثم قام **برواناة** بخلع ركن الدين والوصاية على ابنه غياث الدين كيخسرو (الثالث) (666-682هـ/1267-1283م).

واستمرت مقاومة السلاجقة للمغول وكان التعاون مع سلطنة مصر والاستنجاد بالسلطان الظاهر بيبرس فانتصر على المغول عام (677هـ/1277م) وفي معركة غرب الأناضول (البستان) ونصب نفسه على عرش السلاجقة واندفع فاتحاً في آسيا الصغرى، ولكنه انسحب عندما رأى التركمان لا ينتفضون ضد المغول. ولكنهم ثاروا بعد انسحابه. ومع ذلك عاود المغول بسط سيطرتهم بعد وفاة بيبرس وأصبحت السيطرة المغولية أكبر وكأنها حكم مباشر، وكان الرومي قد توفي.

إذاً بدأ ما يمكن تسميته بالحكم المغولي المباشر في 678هـ/1278م. وتصدى السلاطين المماليك بقيادة قلاوون للمغول بمساعدة القرمانيين وردّ حملة المغول عام 681هـ/1281م عن بلاد الشام. ووصل المماليك إلى ملطية في أواسط الأناضول.

وانقسم السلاجقة مرة أخرى إلى قسمين فالشرق للسلطان غياث الدين مسعود (682هـ-696هـ/1283-1296م) والغرب لأبناء كيخسرو. وكان غياث الدين مسعوداً يتعاون مع المغول لفرض سيطرته. ثم يعاود التركمان مقاومة المغول وسياستهم حتى انتهت السلطنة السلجوقية عندما مات غياث الدين مسعود عام 704هـ/1303م فورثها العثمانيون وورثوا

---

1 - ابن العبري: تاريخ مختصر الدول، ص441.
2 - ابن العبري: تاريخ مختصر الدول، ص447.
3 كلود كاهن: ،ص .
4 ابن العبري: المرجع السابق، ص488 535.
5 - كلود كاهن: ،ص .

مسؤولياتها الجهادية.

ولم يؤد غضب المغول وهجماتهم المتكررة إلى اقتفاء الإمارات التركمانية، بل العكس هو الذي حصل إذ ظهرت إمارات عديدة منها قرمان ومنتشا وايدن وساراقون وكارازي وعثمان. مما يعني استمرار روح المقاومة والجهاد ضد المغول والروم. ولما كان هجوم المغول من الشرق فقد أدّى إلى تجمّع المجاهدين على حدود الروم لتنشأ السلطنة العثمانية التي وحّدت البلاد وقادتها كزعيمة للعالم الإسلامي[1]. وقد سمّى بعض المؤرخين هذه الإمارات أو الدويلات الصغيرة (ملوك الطوائف)[2].

7- توجيهات جلال الدين للحكام السلاجقة في قونية:

لم يكن توجيهه الإرشادي ينحصر في عامة الناس، لكنه كان يوجه العلماء والوزراء والأمراء، ومن ذلك توجيهه للوزير برفانة (معين الدين سلمان من مهذب علي الديلمي من كبار رجال سلاجقة الروم ووزرائهم وقتل على أيدي المغول (675هـ). وربما وبّخه بكلمة أو رسالة.[3]

يقول مولانا الرومي: قلت للأمير برفانة: إنك في أول الأمر برزت بطلاً للإسلام، إذ قلت سأقدم نفسي فداء، سأضحي بعقلي وتدبيري ورأيي من أجل بقاء الإسلام، وكثرة أهل الإسلام لكي يستمر الإسلام آمناً وقوياً. ولكن عندما اعتمدت على رأيك ولم ترَ الحق، ولم تنظر إلى كل شيء على أنه من الحق، جعل الحق تعالى ذلك السبب والسعي نفسه سبباً لنقص الإسلام، فقد حالفت التتار وقدمت لهم العون ، لتفني الشاميين والمصريين، وتخرّب دولة الإسلام، ولذلك فإن الله سبحانه جعل ذلك الذي كان سبباً لبقاء الإسلام سبباً لاضمحلاله. وفي هذه الحال توجه إلى الله عز وجلّ الذي هو محمل الخوف وتصدق لعل الله يخلصك من حال الخوف السيئة هذه ولا تقطع الرجاء منه، برغم أنه ألقاك من مثل تلك الساعة في مثل هذه المعصية.[4]

8- عصر جلال الدين وأثره:

وهكذا نلمس أن شخصية جلال الدين الرومي تكونت من خلال ثقافة إسلامية مجاهدة فكرياً وقتالياً، ومن خلال أحداث التاريخ الإسلامي البعيدة والأحداث القريبة والكبيرة التي عاصرها إذ كان في مركز هذه الأحداث.

يُعد عصره من أقسى ما مرّ على البشرية من عصور (القرن السابع الهجري/13ميلادي) وهو القرن الذي شهد غارات المغول المدمرة على العالم الإسلامي. فقد انطلقت جحافلهم تدك معالم الحضارة وتبيد صروح المدنية بصورة لم يعرف مثيل لها من قبل.[5]

وقد عاش الشاعر قريباً من مسرح تلك الحوادث، ومع ذلك وجد في نفسه تلك الطاقة الهائلة على الإنتاج الأدبي، وبقي رغم الحوادث الوحشية مؤمناً بالإنسان، وبأصله الإلهي، ناظراً إلى البشرية كلها نظرة الحنان والعطف، مسخراً كل ملكاته للنهوض بها من كبوتها وتخليصها من ذلك المصير الذي انتهت إليه.[6]

ويمكن القول أن الحركات الفكرية التي بدأت في النصف الثاني من القرن الثاني عشر الميلادي بالأناضول قد تمخضت عن بعض الشخصيات الكبيرة التي عاشت في القرن الثالث عشر، منها الشاعر (التركي) الخالد صاحب المثنوي جلال الدين الرومي.[7]

9-أثر أوضاع الأناضول على جلال الدين ودوره في النهضة الجهادية: 625 272هـ:

عندما وصل جلال الدين إلى قونية سنة 625هـ مع أسرته كان شاباً عمره (21) سنة. وفي عام 628هـ/1231م توفي

---

1 -كلود كاهن: ،ص .

2 أحمد السعيد سليمان: المرجع السابق، ج2/387.

3 -الشمس المنتصرة /75.

4 فيه ما فيه / 32.

5 انظر حول ذلك: ابن الأثير: الكامل في التاريخ.

والمؤرخ الإنجليزي ماثيو باريس (راهب) Matthew Paris الذي كتب في ذات الوقت تقريباً (1235-1259) ووصف غارات المغول بأسلوب يتفجر من الرعب.

6 محمد عبد السلام كفافي: المرجع السابق، ج9/1.

7 - محمد فؤاد كوبريلي: قيام الدولة العثمانية، ص110.

والده، فخلفه ابنه الشاب في الفقه والإفتاء والتدريس (على المذهب الحنفي) وكان ذلك مساعداً له على زيادة التحصيل والتكميل.

ولكن جلال الدين أحس بالغربة واكتنفه الحزن وخيبة الأمل. لكن شخصية كانت قد قدمت للتو من بلخ في خراسان سنة 629هـ، فملأت هذا الفراغ وسلت عن نفس جلال الدين. وكانت تلك الشخصية صديقاً قديماً لوالده، وهو العالم (برهان الدين المحقق الترمذي)، وأحد تلاميذه ومريديه في بلخ، فاعتنى عناية خاصة بالشاب، فتتلمذ جلال الدين على يديه لبضع سنين. واقترح عليه السفر إلى الشام لزيادة تحصيله. ولذلك سافر جلال الدين بناءً على نصيحته إلى حلب وبقي فيها مدة. ثم توجه إلى دمشق وأقام فيها سنوات. وقد يكون التقى بالعالم والصوفي الأندلسي الكبير (محيي الدين بن عربي) وهو الأرجح. وقد حصل جلال الدين في هاتين المدينتين تحصيلاً علمياً وأدبياً وخلقياً كبيراً. وكانت الشام في هذه الفترة في حالة نهضة جهادية وعلمية للتصدي للصليبيين الفرنجة وظهرت فيها الشخصيات القيادية العظيمة كعماد الدين زنكي وابنه نور الدين محمود ثم صلاح الدين الأيوبي.

وبعد عودته إلى قونية كان جلال الدين يمثل مظهر العالم المتأثر بالتصوف الحريص عليه. وكلفه برهان الدين (الذي استمرت صحبته له تسع سنوات 629-238هـ) بخلوات، وكان يريد إعداده ليكون مرشداً صوفياً عارفاً. لكن برهان الدين توفي سنة 638هـ بعدما جعل من جلال الدين عملاقاً لايضاهى في العلوم العقلية والتجريبية. وحتى تلك السنة وقد بلغ جلال الدين (34) سنة، فقد كان واعظاً وعُدَّ من الفقهاء الأحناف. ولكن بعد أن قارب الأربعين اختلف إنتاجه العقلي اختلافاً كلياً عن إنتاجه السابق، إذ أصبح صوفياً فناناً شاعراً وحكيماً أخلاقياً وفيلسوفاً إنسانياً.

وتصور المصادر التاريخية هذا الانتقال بأنه كان فجائياً بسبب لقائه بالتبريزي سنة 642هـ الذي أثر عليه . فلم يكن قبل ذلك ينظم الشعر ولم يتبع طريق الصوفية. ثم أصبح أعظم شاعر متصوف في التاريخ الإسلامي نشأ خارج البلاد الفارسية.[1]

ولعل النضج الذي بلغه الرومي عند مقاربته الأربعين ساعده على فهم الواقع الصعب الذي يعيشه المسلمون وتمر به البلاد من أخطار خارجية، وتفتحت لديه طريقة لبعث النهضة الجهادية والمشاركة فيها من موقع العالم المسؤول.

10- أثر التبريزي وآخرين في حياة جلال الدين:

وما هي إلا فترة يسيرة حتى اتصل جلال الدين بالمتصوف المغمور والدرويش الجوال المدعو شمس الدين التبريزي فاجتذبه اجتذاباً كلياً إلى حياة التصوف، فوسم جلال الدين ديوانه في مابعد باسم (شمس الدين) هذا: (ديوان شمس الدين تبريزي).

ففي يوم الاثنين 26 جمادى الثانية 642هـ/1244/10/25م ظهر في قونية (محمد بن علي بن ملك داد (شمس الدين تبريزي) ابن الستين عاماً. وكان يتنقل من تبريز إلى بغداد إلى دمشق إلى قونية كصوفي مغمور. وبينما كان الرومي عائداً من المدرسة التي يدرس فيها إلى داره، ويحف به موكب التلامذة والعلماء وجمع غفير من الناس، تقدم هذا الدرويش الغريب إلى الراكب المحتفى به ومسك زمام بغله موقفاً إياه في قارعة الطريق، وطرح عليه أسئلة ثم جرت معه مناقشات في دار الرومي وسرعان ما أصبحا في تلازم دائم. وانسحب الرومي من غمار المجتمع ومشكلاته وتخلى عن التدريس والإمامة والتزم مع التبريزي[2].

وبعد أشهر قليلة غادر التبريزي مدينة قونية إلى دمشق من جراء حسد الأعداء وكثرة القيل والقال، فتدهورت معنويات الرومي، ولكن التبريزي عاد بإلحاح ورجاء من الوفد الذي أرسله الرومي وعلى رأسه ابنه. وفي عام 645هـ/18أيار 1247م استقبله وعادت المناقشات معه من جديد. ولكن التبريزي اختفى أو قتل سنة 645هـ/1247/12/5 فارتدى الرومي جبة رمادية اللون ولف نفسه بعباءة سوداء وكرس حياته للسماع والرقص الصوفي واستغرق في الوجد[3].

وبعد وفاة التبريزي 645هـ التقى جلال الدين بالصائغ صلاح الدين زرقوب الذي ترك متجره وتجرد للرومي. ولكنه توفي سنة 657هـ فعاد الحزن للرومي.

ثم التقى بحسن حسام الدين بن محمد توركالي (622-683هـ) فتولع به كثيراً وأعانه في إظهار إنتاجه الضخم (المثنوي) إلى حيز الوجود، وخلفه في رئاسة الطريقة المولوية بعد وفاته.

---

1 -كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الإسلامية، ص397. ومحمد عبد السلام كفافي: المرجع السابق، ج4/1.

2 -محمود أبو الهدى الحسيني: العارف جلال الدين الرومي نبذة عن سيرته وفكره، مجلة الثقافة الإسلامية، ع/96، 1425هـ/2004م. ص187.

3 -علي حسون: جلال الدين الرومي، مجلة الآداب الأجنبية، ع/77 78، 1994م.

11- جلال الدين الرومي وإمارات الغزاة:

حين زالت دولة سلاجقة الروم ضم أمراء قرمان أملاكها واتخذوا من قونية عاصمة لهم، وبالتالي أخذت دولتهم بالتقاليد السجوقية، بل ادعى حكامها أنهم الورثة الشرعيون للسلاجقة وطالبوا بأن يكون لهم وضع بارز بالنسبة إلى إمارات المغول[1]. فإن أحد حكامها علاء الدين بك سمي بالسلطان الأعظم و(سيد سلاطين العرب والعجم). وتزوج بنت السلطان العثماني مراد الأول سنة 783هـ/1381م) واستمر في محاربة العثمانيين.[2]

واستمرت قونية بيد القرمانيين حتى ألحقت بالبلاد العثمانية بشكل نهائي منذ عام 871هـ/1466م وانقرضت دولة القرمانيين سنة 888هـ/1483م.

استمراراً للنهضة الجهادية التي قادها السلاجقة ضد الروم وعملهم على توحيد البلاد الإسلامية تحت قيادة الخلافة العباسية، فقد تابعت إمارات الغزاة في غربي الأناضول سياسة الجهاد التي ضعفت فترة.

يقول كارل بروكلمان: ولكن مثل الجهاد ما لبثت أن بعثت من مرقدها في الثغور كرة أخرى، إذ برح آسيا الصغرى في إثر المغول عدد من زعماء الدين ورؤساء الطرق الصوفية ونزلوا بلاد الأناضول. وهناك أحيوا فكرة الحرب المقدسة (الجهاد) ضد البيزنطيين (الروم)، في حين انهمك هؤلاء في استعادة سلطتهم على البلقان ، مفرطين بذلك في جانب الدفاع عن آسيا الصغرى. وهكذا اجتاح الأتراك (المسلمون) غربي آسيا الصغرى، من جديد، وأقام أمراء الغزاة دويلات مستقلة في مختلف المقاطعات. فمنهم على سبيل المثال القرامانيون والكرمانيون والحميديون وصاروخان. وقد بلغوا أكثر من عشرين إمارة.

واستمرت هذه الإمارات تحت قيادة سلطنة سلاجقة الروم، فلما سقطت على يد المغول، استلمت قيادتها ووحدتها إمارة بني عثمان، وبينما كان الغزاة السابقون يتقدمون براً، نلاحظ أن بعضها كان بحرياً.[3]

ومع انتشار السلاجقة على بر الأناضول، انتشرت، حسبما كانت تفرضه الطبيعة الفكرية والسياسية لساكني الثغور، الربط والزوايا الصوفية والجماعات الآخية، على شكل تجمعات سياسية، كانت تعمل بمختلف أنشطة الحياة من تجارة وزراعة وحرف.[4]

وكان من الطبيعي أن يكون التصوف قاعدة التضامن لمواجهة ظلم الطغاة، وتحولت تلك التضامنات في ظروف الخطر الخارجي، إلى عصبة مجاهدة في سبيل الله. فكنت تجد أهل الحرف في مدن الأناضول ينتظمون في نقابات (الآخية). ومعظم الإمارات الصغيرة كانت بمثابة (دول مجاهدة) نذرت نفسها لمحاربة (ديار الكفر)[5].

ومع ضعف الدولة المركزية (السلجوقية) ازدادت سلطة الفتوة كحركة شعبية جهادية، لعبت دوراً متزايداً في المنافسات بين شخصيات المدن المتنافسة. وكذلك كانت العلاقات الداخلية ضمن تنظيمات الفتوة والآخيات والرنود والسلطات متعددة.

وكانت علاقة الفتوة بالمهن وبالصوفية مستمرة. وكانت الفتوة تشبهاً بالخليفة الناصر الذي شجعها حيث لم تخل مدينة عراقية أو إيرانية من الفتوة. وأطلق عليها الترك في إيران والأناضول اسم (الأخوة). وقد استمالت الصوفية المجاهدة المدن الإسلامية ونظمت نفسها في تنظيمات أخوية، وتبنت الفتوة بعض أساليب الصوفية والعكس أيضاً. وكذلك تنظيمات الحرف. وتعاونها مع الفتوة والمتصوفة.[6] وكانت تنظيمات الفتوة جماعات مستقلة غير حرفية، اجتماعية لا دينية، ضد السلطات، وكانت قوتها تزداد مع ضعف الدولة المركزية.

ومثلما ساهم علماء المسلمين من المتصوفة في إسلام المغول، وانتشرت الطريقة المولوية وزواياها في معظم المدن والقرى في آسيا الوسطى، فإنهم ساهموا في دفع المسلمين إلى مجاهدة الأعداء، وليس صحيحاً ما ذكر عن تكاسل بعض الصوفية.[7]

---

1 - Giblas , foundations of ottoman enpise p. 263

2 - أحمد السعيد سليمان: تاريخ الدول الإسلامية، ج2/415.

3 - كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الإسلامية، ص406. وهاملتون جب : التاريخ الإسلامي في العصور الوسطى، ص41.
وانظر: سعيد أحمد برجاوي: الإمبراطورية العثمانية، ص19. عن إمارات الغزاة.
وأحمد السعيد سليمان: تاريخ الدول الإسلاميةج2، ص385.

4 - السيد محمد السيد: دراسات في التاريخ العثماني، ص40.

5 شمس الدين الكيلاني: الحدث العثماني، مقدمة تاريخية في سياسات القوة، مجلة الاجتهاد، ع42/41، 1419هـ/1999م. وهاملتون جب: المرجع السابق.

6 كلود كاهن: ، ص .

7 أسعد الخطيب: البطولة والفداء عند الصوفية، ص133.

12 ظهور العثمانيين في عصر جلال الدين وجهادهم للروم وعلاقتهم بقونية:

لما توفي جلال الدين سنة 672هـ/1273م كان العثمانيون في بداية ظهورهم كأسرة تقود فئة إسلامية مهاجرة إلى الأناضول وبدأت تساهم في مجاهدة الروم مع سلاجقة قونية وإمارات الغزاة انطلاقاً من أمام القسطنطينية.

وتوفي أرطغرل متجاوزاً التسعين من عمره سنة (687هـ/1288م) فخلفه أكبر أولاده الثلاثة عثمان بك المولود في سكود سنة 656هـ/1258م وهو عام سقوط بغداد بيد المغول. وهو الذي نسبت إليه الدولة فيما بعد فقيل (الدولة العثمانية)، وهي التي قامت كما يقول جمهور المؤرخين سنة 699هـ/1299م[1]. حيث نودي له بالسلطنة فيما بعد سقوط سلطنة سلاجقة الروم وسار على سياسة أبيه في مجاهدة الروم والتوسع في أراضيهم.

واستمرت أكثر من (600سنة) حتى عام 1343هـ /1924م كان منها أكثر من (400) سنة تتولى فيها الخلافة الإسلامية أي مسؤوليات الإسلام والمسلمين في العالم.

يقول كارل بروكلمان: كان العثمانيون من بين أولئك الأتراك الذين حملوا راية النضال ضد البيزنطيين (الروم)، فحظوا بنجاح خاص.[2]

وعندما استلم عثمان الإمارة عام 687هـ/1288م تابع الجهاد ضد الروم، فتقاطر المجاهدون من أرجاء آسيا الصغرى ومن القبائل التركية على اختلافها للانخراط تحت رايته، مما أتاح له الاستيلاء على قلعة قره جه حصار (688هـ/1289م). وعند ذلك كافأه السلطان السلجوقي بمنحه لقب بك، وأقطعه كافة الأراضي والقلاع التي سقطت بيده، وأجاز له ضرب العملة "ذكر اسمه في خطبة الجمعة"[3].

يقول بروكلمان: ومن قره جه حصار قاد عثمان شعبه القوي، الذي كانت ترفده القبائل التركية كلها على الدوام، بعناصر جديدة تزيد في قوته وحيويته، إلى بحر مرمرة والبحر والأسود وفي الوقت الذي كان فيه المغول منهمكين بالقضاء على سلاجقة قونية.[4]

ومن مدينة يني شهر صار عثمان يرسل الحملات ضد المدن الصغرى، ويتصدى للروم الذين استعانوا بالمغول أيضا حتى قتل آخر سلطان سلجوقي (700هـ/1300م) وهو علاء الدين كيقباذ الثاني فبايع أمراء الغزاة الأمير عثمان بالسلطنة التي تعتبر استمرارا للسلطنة السلجوقية المعتمدة من قبل الخلافة العباسية في بغداد ثم في القاهرة.

إذاً عاصر جلال الدين الرومي نشأة الإمارة العثمانية المجاهدة ومشاركتها مع إمارات الغزاة الأخرى التي بلغت أكثر من (20)إمارة مجاهدة فكانت المبادئ الفكرية التي دعا إليها الرومي في شعره نجدها متحققة في سياسة السلطنة العثمانية وحضارتها الإسلامية

13- دور العلماء في النهضة الجهادية في مطلع العهد العثماني:

ومما لاشك فيه أن السلطنة العثمانية قامت على مبدأ الجهاد ونهضت به وقام

بدور رئيسي في ذالك المتصوفة والدراويش الذين مثلوا الإسلام والنضال من أجل العقيدة في السنوات الأولى للعثمانيين والذين خسروا الكثير بقدوم العلماء .أي كانت المرحلة التالية دور علماء المسلمين القادمين من الشرق الذين بدؤوا بالتجمّع في أراضي العثمانيين في عهد أور خان .وهم الذين أسبغوا سمات الماضي البطولي الديني المحافظ.[5]

ففي السنوات الأولى للعثمانيين مثل الدراويش الإسلام والنضال من أجل العقيدة ولكن الأعمال الجهادية التي قام بها عثمان أكسبت إمارته شهرتها وثقة الناس من حولها فأخذت تفد إليها مجموعات من العلماء ومشايخ الطرق الصوفية والصناع المهرة والتجار مما أكسبها ثقافة مميزة وحركة تجارية نشطة جعلتها تحتل موقعها المتميز بين الوحدات السياسية التي انتشرت في الأناضول.[6]

وعلى الخصوص بين سقوط السلطنة السلجوقية. وهكذا فإن دور الإمارة العثمانية وموقعها والروح الإيمانية التي تميز بها أفرادها أمكن فهم العامل الذي جعل التوافد عليها كبيراً من قبل الغزاة التركمان من كافة أنحاء الأناضول[7].

---

1 - أحمد السيد سليمان: تاريخ الدول الإسلامية، ج2/441.

2 -كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الإسلامية، ص407.

3 محمد فريد بك المحامي: تاريخ الدولة العلية العثمانية، ص117 118.

4 -بروكلمان: المرجع السابق، ص408.

5 -جمال كفا دار :بين عالمين بناء الإمبراطورية العثمانية .قراءة عبد اللطيف الحارس، مجلة الاجتهاد ع(41/42/1419هـ- 1999م .ص361 .

6 سيد محمد السيد: دراسات في التاريخ العثماني لعام 1996م، ص4 41.

7 عباس صباغ: تاريخ العلاقات العثمانية الإيرانية، ص104.

ووضعت السلطنة العثمانية أمام عينيها هدف فتح القسطنطينية ونشر الإسلام في أوربا.

كانت القسطنطينية هدفاً لحملات الفتح الإسلامية والتي نظمت بشكل خاص منذ عهد الخلافة الأموية. واستمرت الحملات حتى كانت اللمسات الأخيرة على يد إمارات الغزاة وخاصة السلطنة العثمانية التي جعلت الحديث النبوي الشريف الذي يحض على ذلك.هدفها وهو (لتفتحنّ القسطنطينية ولنعم الأمير أميرها. ولنعم الجيش ذلك الجيش)[1]. والذي رقّم بأحرف من ذهب على لوحة رخامية على يمين الباب الرئيسي للمسجد الذي بناه فاتح القسطنطينية السلطان محمد الثاني في قلب استانبول.[2]

ويمكن التساؤل: ((ما هي الدوافع التي حولت إمارة صغيرة في أقصى شمال البلاد الإسلامية وعلى حدود دولة الروم لتصبح دولة الإسلام الجامعة.وتجعل عاصمة الروم مركزها الرئيسي وتجعل منها مدينة الإسلام إسلام بول)) وتعيد سيرة الدولة العربية الإسلامية في مراحلها الراشدية والأموية والعباسية في نظام الخلافة والحياة.

14- التصوّف ودور الطريقة المولوية في العهد العثماني وانتشارها في الشام:

وقد تعرّفت هذه الدولة، وهي توطد دعائم ملكها في آسيا الصغرى أولاً ثم في العالم العربي ثانياً، على الأنواع الثلاثة للصوفية: المعتدل ويتمركز في الشام ومصر وقد ترابط مع فرقة العلماء وتوافق. ويمثل هؤلاء النخبة المتفلسفة المنظمة الصوفية.

وصوفية الجماعات الريفية على الحدود، ومعظم أتباعها من المعتنقين الجدد نسبياً للدين الإسلامي. وجميعهم قد امتزجت التعاليم السنية والصوفية في أذهانهم بمعتقدات سابقة غريبة عن الدين، مما جعلهم متساهلين ومتسامحين في أمور الدين أكثر من غيرهم وأقرب في طقوسهم إلى الكفر من الإيمان.

وجماعات صوفية هي وسط بين الاثنين وهي الجماعات المهنية والشعبية في المدن والأرياف، وهي أكثر سنية من الثانية وأكثر سطحية من الأولى. وهذه الجماعات الأخيرة قد حولت المفاهيم الصوفية العقلية والروحية إلى تعبيرات عملية وأسس أخلاقية تسيّر حياتها الاجتماعية. وهي تتبع تقاليد معينة وتمارس رياضة نفسية خاصة تحت إشراف شيوخها المحليين.

ولقد عملت الدولة العثمانية منذ نشأتها على حماية هذه الطرق في أراضيها أولاً، ولاسيما البكتاشية والمولوية (بالطبع هذا لدورها الإسلامي التوجيهي).

لقد حمت الدولة وساعدت (المولوية) التي يطلق على أتباعها اسم (الدراويش الراقصين) وسموا بذلك للرياضة الخاصة التي يقومون بها كجزء من نظامهم. وهي دوران الواحد منهم على نفسه وعلى قدمه اليمنى فقط أثناء قيامهم بالذكر، وعلى أنغام الموسيقى حتى يتحول الدوار الذي يحس به إلى نشوة. ويرافق هذه الوسيلة في نظامهم الصلاة والصيام والتعبّد للوصول إلى الإشراق الصوفي[3]. لقد كان دراويش هذه الطريقة يهدفون الوصول إلى حالة الوجد الصوفية على أنغام الناي[4]. وتشتق المولوية اسمها من كلمة (مولانا) وهو لقب أعطي لجلال الدين الرومي مؤسسها. وكان من أشهر متصوفة القرن السابع الهجري (13م). وقد أقام في البلاط السلجوقي في قونية وجذب إليه أنصاراً كثيرين من الآخية[5]. ومن موظفي الحكومة ورجال الفقه.

ولقد طعنت السنة بهذه الطريقة لاستخدامها الرقص والموسيقى. ويقال أن جلال الدين قد لجأ إلى هذه الطريقة لأنه كان يعرف أن سكان آسيا لصغرى يميلون إلى الرقص والغناء مما يمكنه من جذبهم إلى آرائه[6]. وقد انتشرت المولوية انتشاراً واسعاً، وكان لها، حتى الثورة الوطنية في تركيا، نفوذ عظيم[7].

وقد كانت المولوية من الطرق المتسامحة مع الديانات الأخرى وبخاصة المسيحية؟ تميل إلى التوفيق بين جميع

---

1 - بروكلمان : المرجع السابق، ص434.

2 - بروكلمان : المرجع السابق، ص434.

- ورد في الجامع الصغير للسيوطي.وفي السراج المنير بشرح الجامع الصغير للعزيزي (مصر1304هـ) ج3 /194. ولا ذكر للحديث في كتب الحديث الستة وكتب الحديث الأخرى.وفي السيرة النبوية أن الرسول (ص) تحدث عن فتح القسطنطينية عاصمة الروم وبلاد الفرس وبدأ بتوجيه الرسائل إلى جميع القوى المحيطة بالمسلمين في ذلك الوقت.ص 434.

3 -ليلى صباغ: المجتمع الإسلامي في بلا الشام في العهد العثماني، ص184 186.

4- كارل بروكلمان: المرجع السابق، ص397.

5 الآخية والأخية هم بعض جماعات الفتوة في آسيا الصغرى، وقد تلكم عنهم ابن بطوطة في رحلته.

6 . Encyclopedia de1,Islam: Mrt- Mawlawiya

7. Hasluk: Christianity and Islam Under the Turks, 11

-

الديانات على أساس فلسفي. وقد حاولت أن تبعد عن نفسها الشك الذي يمكن أن تطرحه معتقداتها عليها. إلا أنها هوجمت من قبل السنة، حتى قيل إن السلطان سليم وهو يتقدم عام 922 هـ لملاحقة الفرس أمر بهدم خانقاه المولوية تحت تأثير الفقيه (الجمالي). وعلى الرغم من أن الأمر لم ينفذ فإن السلطة المعنوية والدينية لرؤساء هذه الفرقة قد ضعفت. إلا أنه منذ الربع الأخير من القرن السادس عشر عادت علاقتهم للتحسن مع السلطنة العثمانية، وازداد نفوذهم في القرون التالية حتى غدوا يشاركون في (شد) السلطان الجديد بتقديم خنجر له عند وصوله إلى العرش؟.

وقد عملت الدولة في الواقع على تشجيع هذه الفرقة لتوجد التوزان مع كفة البكطاشية الراجحة ذات النفوذ القوي لدى الانكشارية[1]. وكانت أهم الطرق الصوفية في مدن الأناضول إبان تأسيس الدولة العثمانية هي (المولوية والرفاعية والخلوتية). ولم تكن الطريقة المولوية قد تأسست في حياة مولانا جلال الدين، لكن خلفاءه أفادوا من جمعه المريدين من أعلى طبقات الأرستقراطية إلى أدنى الطبقات الشعبية بما في ذلك اليهود والنصارى، وأفادوا من شهرته، فأسسوا الزوايا في كل مكان، ووضعت الأركان والمراسم بالتدريج.[2]

وقد دخلت المولوية إلى بلاد الشام بعد الفتح العثماني. إذ ذكر لزواياها قبل ذلك. ولكن هذا لايمنع من وجود مؤيدين قبل هذا التاريخ لجلال الدين الرومي، لأن التبادل الثقافي كان قائماً في عهد المماليك بين السلاجقة والأتراك وبلاد الشام ومصر، وقد عمل الأول على هجرة المتفقهين المسلمين إليهم.

وبعد أن عملت الدولة العثمانية على تشجيعهم ازداد انتشارهم حتى كانت لهم زاويتهم في دمشق وحلب والقاهرة. (ومدن الشام الأخرى كحمص).

من الطرق الصوفية المنتشرة في بلاد الشام في العهد العثماني، وكان لها نظامها ومصطلحاتها ولها تكايا في مدن بلاد الشام ورجالها الدراويش ورئيسهم الدادا[3]. وكان في حمص تكية كبيرة ولها أوقاف وهدمت على مراحل انتهت عام 1957م وهذا مما يؤسف له.

ومن هذا يتضح أن الدولة العثمانية كانت تؤيد رسمياً وتعتمد على طريقتين كبيرتين من الطرق الصوفية، كما أنها حمت جميع الطرق الأخرى. وفي الوقت نفسه شجعت طبقة العلماء على زيادة ترابطهم مع هذه الأخوات الصوفية. وقد أدى تلاحم التيار الفكري الصوفي مع التيار السني في مطلع الحكم العثماني لبلاد الشام إلى اتساع الساحة التي اكتسبها التصوف، حتى أن عدداً كبيراً من العلماء أنفسهم انخرط في الفرق العديدة المتصوفة، وسحقت بهم جميع طبقات المجتمع الإسلامي. وغدا للتصوف مراكز دائمة ونشاط مستمر وأصبح من الطبيعي جداً بالنسبة لذلك العصر أن يربط كل فرد نفسه بطريقة من الطرق. وإذا لم يحدث هذا فإنه كان يعتبر أمراً مستغرباً.

وهكذا يظهر للباحث أن التيارين الفكريين بين السني والصوفي، وهما يختلفان في كثير من الآراء والمعتقدات، كانا يقومان جنباً إلى جنب في المجتمع الإسلامي الشامي في منتصف القرن العاشر للهجرة، بل كان ينظر إليهما وكأنهما تيار واحد.

وما فعله السطان سليم الأول عند دخوله دمشق سنة 923هـ/1516م من الاهتمام بقبر محيي الدين بن عربي، يعني أن الدولة العثمانية شجعت الأفراد على الانخراط في الأخوات الصوفية المختلفة[4]. فكان المجتمع الإسلامي في الشام متنوع المشارب بين العلوم الإسلامية للقرآن والحديث والفقه بمذاهبه الأربعة معتقدات الصوفية المتنوعة والمختلفة وتفسيرات الباطنية الشيعية.

ومما يوضح تأثير جلال الدين في العهد العثماني ما ذكره الرحالة ابن بطوطة أثناء زيارته لقونية بعد وفاة الشاعر بنحو (60) سنة، أي سنة 732هـ، فقد تحدث عنه وعن طلابه وعن أتباعه الذين سماهم الجلالية، وعن ديوانه المثنوي.[5]

لقد خلع أحد زعماء المولوية في قونية لقب سلطان الغزاة على أمير أيدين على ضفاف نهر مندرس. (معاصر عثمان)، وهذه الإمارة الغازية ظلت تشيع القلق والاضطراب في بحر ايجه حتى سنة 1344/745م حيث ضعفت ولكنها

1- Gibb Bowen: part 11. p.185.

وانظر : ليلى صباغ: المرجع السابق.

2 -محمد فؤاد كوبريلي: قيام الدولة العثمانية، ص153.

3 درويش من التركية عن الفارسية، در: الباب والمدخل. و(ويش): الواقف الملازم، أي الفقير المستعطي أمام باب الله.
أما الدادا: من (دره) الفارسية وتعني الجد. وفي اصطلاح المولوية: رئيس الدراويش الذي يضع العمة الخضراء على الكلاة.
انظر: محمود عمر السباعي ونعيم سليم الزهراوي: حمص دراسة وثائقية، ج1، ص315-319.
وانظر عن التكايا: 259-267.

4 -ليلى صباغ: المرجع السابق، ص187 194.

5 محمد عبد السلام كفافي: مثنوي جلال الدين، ج1، ص8.

استمرت حتى ألحقت بالعثمانيين.

وبنفس الطريقة سبق لعثمان أن تسلم من حميه (اده بالي)، رئيس المشايخ الصوفية، منطقة الجهاد والسيف بوصفه غازياً (مجاهداً في سبيل الله). وفي نقوش جامع بروسه الذي بناه أورخان بن عثمان سنة 735هـ/1334م. نجد أنه يلقب نفسه بمجرد السلطان ابن سلطان الغزاة الغازي بن الغازي مرزبان الآفاق بطل العالم. كذلك كان السلاطين العثمانيون في أستنابول فيما بعد، يقلدون سيف عثمان من قبل يد شيخ الطريقة المولوية (بيوك جلبي). إمام جامع أبي أيوب الأنصاري، على القرن الذهبي، وبذلك يتقبلون البيعة[1].

وأبو أيوب الأنصاري هو الصحابي الذي رافق الحملة الأموية إلى القسطنطينية ودفن تحت أسوارها واكتشف العثمانيون قبره وأقاموا عليه مسجداً.

وفي حين كانت المولوية هي الأساس الفكري الرسمي للدولة والشعب المجاهد، كانت البكتاشية منتشرة بين الانكشارية. إضافة إلى الطرق الأخرى المنتشرة. ولكن يمكن القول: إن المبادئ الفكرية التي دعا إليها الرومي في شعره نجدها متحقّقة في سياسة السلطنة العثمانية وحضارتها الإسلامية.

وعندما يحدثنا الأمير شكيب أرسلان عن العلماء الذين برزوا في عهود السلاطين العثمانيين يذكر (شاه محمد بن حزم) من ذرية جلال الدين صاحب (المثنوي) في عهد السلطان سليم الثاني. وكان من أكابر المدرسين وتقلّد قضاء القاهرة، ثم قضاء القسطنطينية. وكان من فحول العلماء، إلا أنه كان معجباً مستبداً صعب المقادة، وله حواش على كتاب الإصلاح والإيضاح لكمال باشازاده، وحاشية التجريد للسيد الشريف.[2]

15-موقف جلال الدين الفكري المدافع عن الإسلام والمتصدي للانحرافات والدافع للجهاد:

نقد جلال الدين الفلسفة وعلم الكلام، وتصدى للبدع، وفنّد آراء المعتزلة والمشبهة، ورد على مبطلي التكاليف، وذم الجبرية، ونبذ التواكل، وحث على العمل، ودعا إلى الجهاد، ووجه سهام نقده للمتكبرين والمغرورين المقلدين، ووقف من الجبر والاختيار في مركز الوسط أو مال قليلاً إلى الاختيار. ونقد العلماء المزيفين وقال إن علومهم محدودة رغم تبحرهم، وأورد قصصاً عديدة لإثبات رأيه مثل قصة النحوي والملاح.

كذلك حذر من اتباع المشعوذين والمجانين من أدعياء الكرامات، وبين حال الصوفي الحقيقي الذي كثيراً ما يغيب عن شهوده معظم الناس، وإن أولئك الفقراء من الصوفية ذوي اللطف والأنفاس الطيبة هم الذين نزلت بأمثالهم سورة (عبس).

كما وقف ذد الملحدين وأصحاب الفلسفات القديمة من دهريين سوفسطائيين موقف المعارض القوي. كذلك أصحاب الفوضوية الشعبية الذين دعا إلى عدم إتباعهم.[3]

ويقول محمد فؤاد كوبريلي: كانت هذه الطريقة المولوية التي تعتمد على طبقات الارستقراطية العالية، وعلى البرجوازية العالية والوسطى وحتى أدنى الطبقات الشعبية، كانت تقف منذ البداية موقفاً مضاداً لجماعات الهراطقة، وتعمل على الإبقاء على النظام الاجتماعي والسياسي القائم.[4]

ولعل إتباع جلال الدين لأسلوب التصوف لما لاحظه من انتشاره في تلك الفترة بين الناس فيستطيع من خلاله التأثير عليهم، وكما يقول بروكلمان: ((خضعت حياة الجماهير الدينية لتأثير مشايخ الطرق الصوفية (الدراويش) المنتشرة انتشاراً واسعاً في آسيا الصغرى، منذ القدم، وفي الروم ايلي بعد ذلك بزمن كالنقشبندية والمولوية والبكتاشية، بأكثر مما خضعت لتأثير رجال الدين الرسميين))[5]. ويقصد العلماء.

ومن المعروف النهضة الدينية في عهود السلاجقة، ومن جملتها التصوف الذي ساهم في حركة الجهاد[6]. وإن كان للتصوف بعض المواقف الاجتماعية السلبية على يد بعض الدراويش، ودورهم في تحريف التصوف وتسلل المعارضة المتشيعة عبره. وبالطبع كان جلال الدين ممن مثل الأدب باللغة الفارسية، والتصوف الصحيح، والتصدي لحالة اليأس التي ظهرت لدى كثير من الناس بسبب ما فعله المغول في (ق7هـ).

---

1 -بروكلمان: المرجع السابق ، ص408 434.
واحمد السعيد سليمان: تاريخ الدولة الإسلامية، ص396.
2 -شكيب أرسلان: تاريخ الدولة العثمانية، ص195.
3 علي حسون: جلال الدين الرومي، مجلة الآداب الأجنبية، دمشق، ع/77 78، 1994م، ص186.
4 -محمد فؤاد كوبريلي:قيام الدولة العثمانية، ص153.
5 كارل بروكلمان: تاريخ الشعوب الإسلامية، ص418.
6 -عبد المنعم محمد حسين: سلاجقة فارس، ص173 183.

ويتضح من شعر الرومي عقيدته وسلوكه الإسلامي. فقد كان ملتزماً بالصلاة والنحيب حتى تتورم قدماه. وكان يصوم إلى درجة الهزال والنحول. وكان لا ينفك يذكر القرآن الكريم ويستشهد بآياته، ويذكر الأحاديث النبوية الشريفة المعتمدة عند علماء الحديث غير المنحرفين كالفرق الشيعية وغيرها. ويذكر الخلفاء الراشدين والصحابة.

روى الأفلاكي مؤلف كتاب مناقب العارفين حيث ذكر ترجمة للرومي أن السلطان السلجوقي (ركن الدين) كان يجل شيخاً تركمانياً يقال له حرندي على نحو أحزن جلال الدين الرومي. وروى الأفلاكي الذي كان تلميذ لحفيد جلال الدين أيضاً أن مسعوداً حاكم منتشا أحنق عارف جلبي حفيد جلال الدين بتبجيله شيخاً تركمانياً آخر.[1]

وهكذا يتضح أن جلال الدين مسلم ملتزم (من أهل السنة والجماعة): تراه يتحدث حول القضاء والقدر في حوار بين مسلم ومجوسي، وقد انتقد المعتزلة أن مذهبهم مذهب حسي بحت. وذكر في أكثر من موضع من المثنوي أنه سنّي المذهب. فقال: ((إن السنة هي أسلم الطرق، والجماعة هم رفقاء الطريق))[2].

ولذلك تراه يذكر المصطفى وأحاديثه ثم الخلفاء الراشدين وغيرهم من الصحابة.

16- عقيدة جلال الدين وآرائه من كتابه المثنوي:

ومثنوي جلال الدين الرومي وهو الإنتاج الرئيسي لجلال الدين الرومي، وهو قصيدة كبيرة في ستة كتب في الأفكار والآراء التي تؤيّد وتشرح عقيدته الصوفية.[3]

والحق أنه يقدم إلينا في كتابه الرئيسي (مثنوي) مجموعة غير منظمة من الحكايات الموضوعة على ألسنة الحيوان، والقصص والتأملات، مفرغة في قالب شعري رفيع يقصد آخر الأمر إلى بسط العناصر الرئيسية في التفكير الصوفي، وإلى إفناء الأنا في الوحدة الوجودية.

ولقد رفع أتباع جلال الدين كتاب (مثنوي) مقاماً عالياً يكاد يداني مقام القرآن نفسه، وانقضت حقبة من الدهر كان هذا الكتاب يتحكم خلالها في الاستشراف الفكري الذي أخذت به أفضل العناصر في (الإمبراطورية العثمانية)[4].

والمثنوي ست مجلدات باللغة الفارسية، يبحث موضوعات التصور الإسلامي عن الله والإنسان والكون والحياة، سماه الإيرانيون (الفرس) (قرآن بهلوي) أي قرآن الفارسية لعظمة موضوعاته. فقد بالغوا في تعظيمه إلى أبعد الحدود لأنه بالفارسية. ويحتوي على تفسير لبعض الآيات القرآنية الكريمة، والأحاديث النبوية الشرفة.[5]

يقول جلال الدين في مقدمته العربية عن المثنوي: ((هذا كتاب المثنوي وهو أصول أصول الدين وفي كشف أسرر الوصول واليقين، وهو فقه الله الأكبر وشرع الله الأزهر وبرهان الله الأظهر ...)). فالمثنوي مصدر للاطلاع على القيم الإنسانية الخلقية التي انبثقت من الحضارة الإسلامية.

والكُتّاب من أبناء الشرق مولعون بأن ينسبوا إلى جلال الدين أنه عالج في ملحمته هذه (المثنوي) جميع المعارف، وتناول بالبحث كل العلوم. ولست أحب أن أمضي في تلك السبيل فأخلط بين ثقافة الشاعر التي تنعكس في إنتاجه الفني، وبين اعتباره صاحب علم بجميع المعارف، يقرأ لكي تلتمس عنده هذه العلوم المختلفة.

فالمثنوي قبل كل شيء أثر فني ومصدر للاطلاع على القيم الإنسانية والخلقية التي انبثقت من الحضارة الإسلامية. ولذلك نرى الشاعر يستخدم القصص في إيضاح آرائه، ويفسر الآيات القرآنية ويذكر الأحاديث النبوية، ويقتبس الحكمة منها.[6]

17- السلاجقة والرومي بين اليونانية والفارسية والعربية:

وفي حين يمكن تقسيم رجال الأدب الفارسي إلى أربعة أطياف رئيسية هي: طبقة المتشائمين كعمر الخيام وطبقة المتفائلين كسعدي الشيرازي، وطبقة تجمع بين الطائفتين كحافظ الشيرازي، وطبقة المتصوفة العارفين التي تعد شديدة الأهمية نظراً لتأثيرها العميق في الأدب الفارسي والفكر. ومنها جلال الدين الرومي والعطار والعراقي. وفي آثار الرومي

---

1 -محمد فؤاد كوبريلي: قيام الدولة العثمانية، ص159.
2 محمد عبد السلام كفافي: مثنوي جلال الدين،ج1، ص38.
3 - ليلى صباغ: المرجع السابق، ص196.
4 - كارل بروكلمن: المرجع السابق، ص397.
5 --علي حسون: جلال الدين الرومي: مجلة الآداب الأجنبية، دمشق، ع/77 78، 1994م.
6 - محمد عبد السلام كفافي: المثنوي ، ج1، ص13.

يصعب العثور على بيت أو قول بيوح بحالة الألم أو الحزن أو التشاؤم.[1]

وفي ندوة عن أدباء العرفان (حافظ الشيرازي وجلال الدين الرومي) بتاريخ 2004/10/10م أقامتها المستشارية الثقافية الإيرانية بدمشق، كانت تهدف إلى تعظيمهما لأنهما من كتاب الفارسية.[2]

كان التأثير الفارسي في مدن الأناضول قوياً، واستخدام اللغة الفارسية منتشراً. وكان السلاجقة يواجهون الأعداء كمسلمين يتكلمون الفارسية أو التركية. وكان التأثير العربي قوياً أيضاً.

وكان المسيحيون يفضلون السلاجقة على الروم. ويعتبرون أن حياتهم تحسنت تحت حكمهم. وقد كانت العلاقة بين السلاجقة الروم والإغريق في الأناضول أفضل من علاقة أي منهما بأبناء دينه في البلدان المجاورة.

وانتشرت الطرق الصوفية خاصة الطريقة المولوية التي تميّزت بنوع خاص من الموسيقى والرقص.[3]

في فترات تاريخية، رافق انتشار الإسلام انتشار العربية وحتى الذين لم يسلموا اتخذوا العربية لساناً لهم. أما في عهد السلاجقة وغيرهم من الأتراك الذين أسلموا فقد احتفظوا باللغة التركية، حتى أن سلطان ولد بن جلال الدين الرومي يقرض الشعر باليونانية إلى جانب الفارسية والتركية. ولأشعاره هذه اليونانية والمكتوبة بالحروف العربية قيمة كبيرة لعلماء اللغة، إذ أنها الذكرى الوحيدة للهجة الرومية في منطقة قونية في ذلك الوقت.[4]

وهذا ما يدلّ على أن جلال الدين الرومي وابنه قد تفاعلا مع الواقع المحيط وتأثرا وأثرا به خدمة للإسلام ولغة القرآن.

انتشار الفارسية في عهد السلاجقة:

لقد ارتقى فن الأدب الفارسي في عصر السلاجقة، وقد بدأ الأدب الفارسي الإسلامي تطوره منذ القرن الثالث الهجري، فلما أدرك عصر السلاجقة كان فن صناعته قد ارتقى إلى حد كبير.

ونشرت فتوحات السلاجقة اللغة الفارسية في آسيا الصغرى، فأصبحت بلاد الفارسية تمتد من الهند شرقاً إلى البحر الأبيض المتوسط غرباً، وظهرت أهميتها في بلاد كانت فيها آداب قومية، كبلاد الأرمن وجورجيا، فبدت آثارها في هذه الآداب.[5]

وكثرت المؤلفات باللغتين العربية والفارسية في العلوم المختلفة. وقد انتشرت الكتب العربية في إيران وكثرة العناصر العربية في اللغة الفارسية نفسها في عهد السلاجقة[6]، وهذا بالطبع نتيجة شدة إيمان السلاجقة وشعبهم وحبهم للغة العربية والخلافة العباسية.

18- تأثير المولوية والفارسية في السلطنة العثمانية والبلاد الإسلامية:

احتفظ العثمانيون فترة طويلة من الزمان باللغة الفارسية، بالإضافة إلى قوالب الشعر الفارسي. كذلك نزع الشعراء (العثمانيون نزوعاً شديداً إلى تقليد (مثنوي) جلال الدين الرومي، و(مثنوي) كل من حاجي ونظامي، ذوات الاتجاه الصوفي الرومانتيكي...[7]

احتلت اللغة الفارسية مكانتها المرجوة بين العثمانيين منذ عهد تأسيس السلطنة على يد الأمير عثمان الأول، إذ كان لمرشده الروحي جلال الدين الرومي مؤسس الطريقة المولوية، ولديوانه الرائع (مثنوي معنوي) الذي يعتبر بحق قرآن العجم، نفوذ مؤثر على دروايش المولوية العثمانيين[8]. إذ أنه منذ ذلك الحين أخذت تنتشر اللغة الفارسية بين أوساط العثمانيين حكومة وشعباً، وحتى بين السلاطين أنفسهم، إلى أن غدت لغة البلاد الثانية لتقديرهم لها، على أنها لغة الثقافة الرفيعة آنذاك.

أما أبرز السلاطين العثمانيين الذين كانوا يتقنون الفارسية علاوة على الأمير عثمان، فقد كان السلطان محمد الثاني الذي كان يتقنها مع اللغة العربية والرومية.[9]

---

1 - مصطفى بكور: نظرة في أطياف الأدب الفارسي، الأسبوع الأدبي، عدد 1064، دمشق 29 جمادى الآخرة 1428هـ، 2007/7/14م.

2 -الندوة المطبوعة ، 2004م.

3 كلود كاهن: المرجع السابق، ص211،349،352.

4 -و. بارتولد: تاريخ الترك، ص110.

5 عبد النعيم محمد حسين : المرجع السابق، ص194،191.

6 - عبد النعيم محمد حسين : المرجع السابق، ص186.

7 -بوركلمان: المرجع السابق، ص486.

8 نيقولاي أيفانوف: الفتح العثماني للبلاد العربية، ص265.

9 محمد حرب: العثمانيون في التاريخ والحضارة، ص247.

وكان السلطان سليم الأول يتقن اللغة الفارسية وينظم بها الشعر وعدد من السلاطين بعده. وله ديوان كبير نشره بول هورن سنة 1904م بأمر من القيصر ولهلم الثاني ليقدّم هدية إلى السلطان عبد الحميد الثاني في طبعة ممتازة أخرجها مكتب الطباعة الامبراطوري.[1]

وفيما بعد في القرن الحادي عشر الهجري (17 م) ترجم ديوان (مثنوي معنوي) إلى التركية.[2]

لقد جمع جلال الدين حوله المريدين من أعلى طبقات الأرستقراطية إلى أدنى الطبقات الشعبية، بما في ذلك اليهود والنصارى.[3]

لقد أثر الرومي على العديد من الشعراء ورجال الفكر والدعوة في العالم الإسلامي وخارجه. وكان مصدر إلهام لأجيال المستقبل. ولا تزال طريقته المولوية تستهوي أفئدة الكثير من الناس. ونجد تأثيره الواضح على العديد من الكتاب في الماضي وفي الحاضر. في بلاد الأناضول وفي بلاد العرب وفي بلاد الفرس وفي بلاد الغرب أيضاً.

ويمكن القول أخيراً أن الرومي هو أحد شعراء الإنسانية الإفذاذ، وعلم شامخ من أعلام الفكر ورواده الذين جادت بهم حضارتنا الإسلامية الزاهرة، فأسهمت بتراثه الفكري والفني في إغناء تراث البشرية جمعاء.

ليس تصوف شاعرنا من ذلك النوع السلبي الذي يدع الحياة وما فيها، ويدعو إلى هجرها والفناء عنها فناءً كاملاً، ويعدها شراً تورطت فيه البشرية. بل هو تصوف بناء يبحث عن المثل العليا في الفكر والعمل. ويعد جلال الدين الرومي في العصر الحاضر بإجماع الدارسين من أهل الشرق والغرب أعظم شعراء الصوفية في كل زمان ومكان وواحداً من شعراء الإنسانية الأفذاذ.[4]

---

1 -بروكلمان: المرجع السابق، ص450 486.

2 -سعيد نفيسي: تاريخ نظم ونشر در إيران، ج1/392 293.

عن: عباس صباغ: تاريخ العلاقات العثمانية الإيرانية، ص276.

3 محمد فؤاد كوبريلي: قيام الدولة العثمانية، ص153.

4 محمد عبد السلام كفافي: مثنوي جلال الدين، ج1، ص44.

3.2.1. Rûmî ve İslam Tarihinde İşaretler (Yetişmesi ve Rolü)/ *Dr. AbdulRahman Al Bitar*

Dr. AbdulRahman Al Bitar
Ba's Üniversitesi, Humus-Suriye

االدكتور عبد الرحمن البيطار
قسم التاريخ -جامعة البعث بحمص وجامعة حلب
حمص – سورية
"جلال الدين الرومي ومعالم التاريخ الإسلامي (تكوينه ودوره)

Celâlettin Rûmî'nin Belh'te Doğup Yetişmesi Ve Onun Etkileri: Muhammed El-Belhi oğlu Muhammed Celâleddin El-Rûmîye "Rûmî" lakabı hayatının çoğunluğunu geçirdiği Rum topraklarına nispet olarak verilmiştir. "Mevlânâ" ya da "Mevlevî olarak da isimlendirilmiştir. İrfan hakkında konuşan Müslüman şairlerin en büyüklerindendi. Günümüze kadar İslam'ın düşünürlerindendi Afganistan'ın kuzeyinde bulunan Belh şehrinde doğmuştur. Celâleddin baba tarafından Ebu Bekri Sıddık'a nispet edilir. Babası Muhammed İbnu'l Hüseyin el-Hatibi memleketinde İslam'ı fetvaların kaynağı ve bilinen meşhur hocalardan sayılırdı. İnsanlar en başta Harzemşah ve İmam Azam Ebu Hanife'ye tabi olan büyük düşünür Feridüddin Attar olmak üzere dertlerini dinlemek için toplanırlardır. Babası âlimlerin sultanı adıyla meşhur idi. Celâleddin önce babasının elinde eğitimini gördükten sonra babasının arkadaşı Burhaneddin Muhakkik Tirmizi eliyle bu eğitimine devam etmiştir.

Ailesinin Göçmesi Ve Bunun Celâleddin Üzerine Etkileri: Bu göçün birçok sebepleri vardır. Bunların ilki kimisi Celâleddin 'in babası ile ülkesinin hâkimi Muhammed Harzemşah ile arasında ki fitne tohumlarından kaynaklandığını söyler. Bu yüzden memleketini terk etmek zorunda kalan babasının bazı kitaplarda şehirleri yakıp yıkan Moğol tehlikesinden gittiklerini yazar.

Ailenin Göçü: Onun Konya'ya kadar ki durakları ve etkisine baktığımızda h. 609'da ailesi göç ettiği sırada Celâleddin 5 yaşında bir çocuktu. Taşınmaları h. 625'e kadar sürmüş sonra da Konya'ya yerleşmişlerdir.

Bu göç batıya doğru devam eden ve Celâleddin 'in seyir halinde birçok ülkenin felaketini yakından müşahede etmesini sağlayan uzun bir yolculuktu. Horasan diyarında Nişapur'da babası ile birlikte büyük irfan şairi "Feridüddin Attar" ile görüşmüştür. Bu şair Celâleddin 'in gelecekteki ruh dünyasını sezmiştir. Bağdat'ta ise büyük hoca "Muyhiddin Arabi" ile büyük buluşma gerçekleşmiş, ardından Mekke ve Kudüs yolculuğu ile devam etmiştir. Son durağa gelmeden Erzincan'a oradan Malatya'ya gelmiş ve 4 yıl kalmışlardır. Konya'ya ulaştıklarında Celâleddin 21 yaşında imiş. Dikkat çeken taraf; Celâleddin yönetimleri farklı da olsa İslam dünyasının tek bir millet olduğunu düşünmektedir. Zira herkes altı asırdan beri başkenti Bağdat olan bir ülkenin içerisindedir. Abbasilerin hilafeti 500 sene önce bitmiştir.

Selçukluların İslami Eserleri Ve Anadolu'ya Olan Ulaşımı: Selçukluların hamleleri Osmanlı Türklerinin küçük Asya'daki yolunu Doğu Rum Devleti'ni devşirmesi biçin aydınlatmıştır. Selçukluların en önemli hedefi batı ve doğuda olan özellikle Rum diyarında bulunan ve Müslüman olmayan toprakları fethetmekti. Rum müsteşrik Bartold diyor ki: "*İslam'ın Sultanları olarak bilinen Selçuklu torunları, dilleri Arapça ile yazılmış Karamanlılardan daha çok İslam'ı ve ehlisünneti savunmuşlardır. Selçuklular Türklerin Samanilerden aldıkları ve sonra ülkelerinde yayılan " Hanefi mezhebi" oldukça bağlıydılar. Selçuklu torunları sadece İslam'ın sultanları lakabıyla yetinmemiş; İslam topraklarında dini yaymış ve dışarıdaki düşmanları yenerek İslam diyarını genişletmeye azmetmişlerdir. Selçuklu döneminde şehirlerin öneminin ortaya çıkmasının sebebi de bunu kutsal bir vazife olarak görmelerindendir. En büyük amaç da düşmanları bu yurttan atmaktı*".

Celâleddin Rûmî'nin Anadolu'ya Ulaşmadan Önceki Batı Anadolu'nun Durumu (h.625-m.1228): Selçuklu sultanları döneminde Müslümanların doğudan batıya doğru olan savaşları devam ederdi. Alparslan döneminde bu savaş Rumlara

yönelik sürekli devam ediyordu. Bu süreç güvenlik ve istikrar açısından tedirgin bir dönemdi.

Bu sebeple Celâleddin Rûmî demiş ki: "Gel. İnancın neyse gel… Bu, beraber çözeceğimiz bir sorundur. Davandan, sözünden vazgeçtiysenbile gel…" (Divanülkebir) Celâleddin Konya'ya geldiğinde Selçukluların 12. Sultanı Sultan Alaeddin Keykubat yönetimde idi.

Celâleddin'in Gelişinden Beri Selçukluların Rum Ve Moğollara Karşı Olan Mücadeleleri Ve Bunun Celâleddin'e Etkileri: Alaeddin Keykubat'tan sonra oğlu 2. Gıyaseddin Keyhüsrev tahta geçti. O da babası gibi bir yönetim benimsemiş, Baba İshak gibi sahte peygamberler ile mücadele etmiştir. İslam beldelerine saldırıya devam eden Moğollar h. 642'de Bağdat'a girince Gıyaseddin buna karşı çıkmıştır. Vefanın ardından kardeşi İzzettin Keykavus tahta geçmiş, kardeşi Rukneddin Kılıçaslan'ın Moğollarla işbirliği yapmasının ardından iki kardeş arasında savaş olmuştur. Rukneddin Moğollara sığınmış Bağdat çökmüş, saltanat ikiye bölünmüştür. Müslümanlar 658 Ayn-Calut Savaşı'nda de Moğolları yenmiş fakat Rukneddin Konya'yı ele geçirmiştir. Bu sırada yeni Türkmen beylikleri oluşmuş Karaman Beyliği gibi. Selçuklular Moğollarla mücadeleye devam etmiş, Mısır Saltanı ve Sultan Baybars'ın desteğiyle Moğolları 677 de yenmiştir.

Celâleddin Rûmî'nin Selçuklu Yöneticilerine Yol Göstermesi: Celâleddin 'in yol göstermesi sadece genel halka değil; aynı zamanda emirlere, bakanlara ve âlimlere idi. Örneğin (Brefane Emire dedim ki: "*Önce bir kahraman gibi göründün. Kendimi, aklımı, gücümü, İslam'ın yücelmesi için adadığını iddia ettin. Ancak hakkı görmeyip tüm gücü kendinden bilince İslam'ın zarar görmesine sebep oldun. Tatarla Şamlıları ve Mısırları yok etmek ve İslam devletini devirmek için işbirliği yapıp destek verdin. Bu nedenle rabbimiz İslam'ın bekasına neden olacak şeyi yok olmasına sebep kılmıştır. Bu durumda Allah 'a yönel ve sadaka ver. Kişi Allah seni korku halinden kurtarsın. Böyle büyük bir günahı işlemene rağmen asla ondan umudunu kaybetme* !") sözlerini söylemiştir.

Celâleddin'in Dönemi Ve Onun Etkileri: Celâleddin'in karakteri İslam kültürü ile şekillenmiştir. Onun kişiliğine etki eden bu asır, İslam dünyasının Moğol

tehlikesi ile zor zamanlar geçirdiği bir dönemdir. Şair Mevlânâ bu olayların bi zâtihi içinde yaşamış, bununla âdeta edebî dünyasını beslemiştir.

O bu vahşete rağmen insana olan inancını kaybetmemiş; insanlığa sevgi ve merhamet ile bakmaya devam etmiştir. Bu fikirsel hareketler asrın ikinci yarısında Anadolu'da başlamıştır.

Anadolu'daki Durumların Celâleddin'e Olan Etkisi Ve Cihad Anlayışlındaki Rolü: Celâleddin el Rûmî babası vefat ettikten sonra müderrislikte onun halîfesi (Hanefi mezhebi üzerinden) olmuştur.

Ama hüzün onu ele geçirmiş ve gurbete sürmüştür. Babasının arkadaşı olan Burhaneddin Muhakkik Tirmizi Belh'ten gelip Celâleddin 'in bu boşluğunu doldurmuştur. Ona bir takım ilmî dersler verip Şam'a ilim tahsili için gitmesi hususunda tavsiyelerde bulunmuştur. Celâleddin önce Halep'e oradan Şam'a geçmiş ve bu iki şehirde edebî, ahlâki ve ilmî tahsilini arttırmıştır. Şam o vakitte Haçlılara karşı mücadele etmekteydi. Şam'da İmamaeddin el-Zengi ve oğlu Nureddin Mahmud sonra da Salâhaddin Eyyûbi gibi büyük önder ve karakterler yetişmiştir. Celâleddin Konya'ya geri döndüğü zaman büyük bir tasavvuf âlimi oldu. Kırklı yaşlarında artık ilmî anlamda olgunluğa ulaştı. Artık sûfî, filozof ve şair biriydi. Tarihi kaynaklara göre bu değişim zamanla değil aniden olmuştu. Şemseddin Tebriz onu etkilemiş, daha önce hiç ilgi göstermediği şiir ve tasavvufa yönelmişti.

Şemseddîn-i Tebrîz'in Celâleddin 'in Hayatı Ve Başkalarına Etkisi: 642 yılında altmış yaşında olan Şems-i Tebrîz ortaya çıkmıştır. Bağdat'tan Şam'a, Şam'dan Konya'ya gelmiştir. Günün birinde Celâleddin okuldan etrafında öğrenciler toplanmış bir şekilde dönerken, derviş ona gidip sorular sorar. Sonra bu sorular evde sohbetlere dönüşür. Bu yakınlıktan sonra Celâleddin müderrisliği ve toplumsal sorunları bir tarafa bırakarak onunla sohbete dalmıştır. Birkaç ay sonra dedikodu ve hasetçiler yüzünden Şemseddîn Konya'dan Şam'a gitmiştir. Bu duruma üzülen Rûmî oğlunu gönderip Şemseddîn'i geri dönmeye ikna etmiştir. 645 yılında dönen Şemseddin geldiğinde dedikodu ve iftiralar tekrar başlamıştır.

Celâleddin Ve Akıncı Emirlikleri: Selçuklu devleti Rumları yok edince Karaman Emirleri mallarını mülklerini kendilerine ayırıp Konya'yı başkent

yapmışlardı. Kendilerini Selçukluların varisi ilan etmişler, Arap ve Acem Sultanı lakabıyla meşhur Alâeddin Keykubat'ı emir yapmışlardı. Konya, Osmanlı 871 (h.1466) yılında ilhak edene kadar Karamanlıların yönetimi altında kalmıştır.

Müslüman Türkler küçük asyanın batısını yeniden kuşatmışlardır. Akıncı beyleri farklı şehirlerde küçük devletler kurmuşlardır. Sayısı yirmiyi bulan bu beylikler bir kısmı Selçukluların bir kısmı Rumların saltanatı altında kalmıştır. Moğol etkisinde kalanların çoğunu Osmanoğulları ele geçirmiştir. Doğal olarak tasavvuf burada zalimlere karşı olan dayanışmayı temsil eder olmuştur. Bu dayanışma zamanla Allah yolunda cihad eden bir gruba dönüşmüştür.

Selçuklu Devleti'nin zayıflamasıyla beraber bu gençlik hareketi artmış, cihatçı bir hareketle devam etmiştir. İran ve Iraklı şehirler bu gençlik hareketi ile dolmuş ve onlara kardeşler denilmişti. Mevleviler ve sufiler de bu dönemin yansımalarıdır.

Celâleddin Zamanında Ortaya Çıkan Osmanlıların Rumlarla Mücadelesi Ve Konya İle İlişkisi: Celâleddin vefat ettikten sonra Osmanlılar Anadolu'da bir grubu yönlendiren bir aile olarak ortaya çıktılar. Ertuğrul yetmişli yaşları aştıktan sonra vefat etmiş, 656 Söke'de doğan en büyük oğlu Osman onun halefi olmuştur. Bağdat'ın Moğol eline düştüğü bu yıllarda Osman 687 yılında yönetimi eline alarak Rumlarla mücadeleye devam etmiştir. 600 yıldan fazla süren Osmanlı Devleti Türk kabilelerinin yardımı ile Osman'ın Karaca Hisar'ı ele geçirmesini sağlamışlardır. Karl Broknen der ki: "Osman güçlü ordusuyla Karaca hisar Kalesi'nden yola çıkmış, yeni şehirlerden küçük şehirlere hamleler göndermiştir. Osman Moğol'dan destek alan Rumlara son Selçuklu Sultanın ikinci Alaeddin Keykubat'ın öldürülmesine kadar karşı gelmiştir. Ondan dolayı akıncı beyleri, Bağdat Halifesi ve Selçuklu saltanatının devamı görüp biat etmişlerdir. Böylelikle Celâleddin Rûmî'nin şiirlerinde de dile getirip özlemini duyduğu düşünceler Osmanlı saltanatı ile meydana gelmiştir.

Osmanlının Cihad Ahdinde Âlimlerin Rolü: Şüphesiz Osmanlı saltanatı cihad prensibi üzerine kurulmuştur. Osmanlıların ilk senelerinde İslam'ı ve mücadeleyi temsil eden mutasavvıflar ve dervişlerin bu devletin kurulmasında büyük rolleri

vardır. Osmanlın uyguladığı cihad politikası ona ve devlete güven ve şöhret kazandırmıştır. Osmanlı âlimleri, sûfileri ve tüccarları göndermeye başlamış ve bir hareketlilik kazandırmıştır.

Osmanlı saltanatı kendisine konstantiniyyeyi fethetmeyi ve Avrupa'ya İslam'ı yaymayı hedef edinmiştir. Osmanlı Döneminde tasavvuf ve Mevleviliğin Şam'da yayılmasına gelirsek ilk olarak Osmanlı sonra da Arap Dünyası üç tasavvuf türünü bilir.

- *Ilımlı Tasavvuf*: Şam'da ve Mısır'da yerleşmiş ve sûfî felsefeci âlimlere bağlı olmuştur.
- *Taşra Tasavvuf Cemaati*: Çoğu yeni ıslama giren gruplardır. Hepsinin sûfî ve Sünni talimatları önceki dini ve tuhaf inançlar ile karışmıştır. Bu sebeple dinlerini ihmal edip imandan ziyade küfre yakın durmuşlardır.
- *Diğer Sûfî Grup*: İkinci türden daha Sünni, birinci türden daha yüzeyseldir. Bu cemaatler akli ve ruhi tasavvufi kavramları gelenekleriyle uyuşan uygulamalı bir hale dönüştürmüşledir.

Osmanlı bu yöntemi kullanmış ancak dans konusunda sünnet ile karşı karşıya gelmiştir. Celâleddin bu yöntemi Anadolu insanının şarkı ve dansa meyilli olduğunu bildiği için kullanmıştır. Osmanlı Devleti tasavvuf hareketlerini desteklemiş, tarikatları korumuş ve sûfî âlimlere destek olmuştur. İbni Batuta'nın Celâleddin 'in ölümünden 60 yıl sonra dahi Konya'yı ziyaret etmesi ve "*Celâli"* diye eserlerine isim vermesi bunu tesirlerindendir.

Celâleddin'in Sapmışlara Karşı İslam'ı Savunana Ve Cihada Teşvik Eden Fikirleri: Celâleddin felsefe ve kelam ilmini eleştirmiş, bid'atlere karşı gelmiş, kibirlileri tenkit etmiş ve deccalları keramet iddialarından dolayı uyarmıştır. Celâleddin 'in tasavvuf üslubuna yönelmesin sebebi o dönemde insanlar arasında yaygın ve etkili olmasındandır. Celâleddin namazlarında ayakları şişene kadar feryat eder; zayıflayana kadar oruç tutar, sürekli Kur'an ve hadis okuma ile meşgul olurdu. Mesnevinin birkaç yerinde kendi mezhebinin Sünni olduğunu; sünnetin en güvenli yol cemaatin ise en iyi yoldaş olduğuna değinmiştir. Yunanca, Farsça Ve Arapça arasında Celâleddin ve Selçukluları Farisi edipler dörde ayırmışlardır.

a. Kötümser Tabaka: Ömer Hayyam gibi

b. İyimser Tabaka: Sadii Şirazi gibi

c. Her İki Tabakayı Da Kapsayan: Hafız Şirazi gibi

d. Marifetli Mutasavvıfların Tabakası: Derin ve büyük bir öneme sahiptir. Attar ve Rûmî büyüklerin temsil ettiği Arap ve Farsçanın etkisindeydiler. İslam'ın yayılmasıyla beraber Arap Dili de yaygın hale geldi.

Bu coğrafyada İslam'a girmeyenler dahi Arapçayı kendi dilleri gibi öğrenmişlerdir. Selçukludaki Müslüman Türkler Türkçeyi kullanmaya devam etmişlerdir. Selçuklular döneminde fars edebiyatı gelişmiştir. Bu fetihler Farsçayı Anadolu'da yaymıştır.

Bu yüzden fars ülkeleri Hindistan'dan Akdeniz'e gelişim göstermiş; Farsçanın önemi Gürcistan ve Ermenistan gibi ulusal edebiyatı olan ülkelerde ortaya çıkmıştır. Osmanlı devleti Farsçayı uzun zaman kullanmıştır. Ayrıca Osmanlı şairleri mesneviyi taklit etmeye yönelmişlerdir. Fars dili, Osmanlılar arasında 1.Osman tarafından önemsenmeye başlamış olmasının sebebi Rûmî ve mesnevinin Osmanlı dervişleri üzerimdeki etkisindendir. O zamandan bu yana Farsça halk ve devlet idarecileri arasında yayılmaya başlamıştır. 2. Mahmud ile birlikte Farsça, Arapça ve Rumca bilen bir sultan haline gelmiştir. Ayrıca 1.Selim Farsça şiirler yazmış, bunun dışında Rûmî onlarca Müslüman ya da gayri müslim Arap, Fars ve batılı bilim adamlarını etkileyerek gelecek nesillere ilham kaynağı olmuştur.

التصوير الفكري عند مولانا جلال الدين الرومي

د. جهاد رضا*

تمثل الصورة الوسيلة الفنية الجوهرية لنقل الفكر والتجربة. والتصوير عند مولانا هو عملية ضبط للوجود الظاهر والوجود الباطن. ولعله أقوى أركان النبوغ عند جلال الدين الرومي، ومن هنا سأتناول في بحثي (مثنوي) مولانا من جزئية أدبية قدبزّ فيها سواه من المبدعين، ككل أدبه وفنه، إنها اعتماده على تصوير الفكرة الذهنية المجردة تصويراً حسياً لمختلف الموجودات التي تقع تحت الحواس الخمس، بغية تقريبها من أفهام سامعية. إلا أن هذا الهدف لم يكن هو أسّ التصوير عنده، إذ كان ينطلق من التصوير عن طريق الحواس إلى إيصال فكرة مهمة هيمنت على مختلف صفحات المثنوي وهي نقد المعتزلة دعاة الحسية -كما يسميهم الذين يرون الاعتماد على الحواس الظاهرة. فقد كانت الحواس الخمس في هذا العصر تعد الميزان الصحيح لثبوت الحقائق، وأوثق مصدر للعلم الصحيح، وقد كان المثقفون يميلون إلى نقل مالا يدرك بالحواس الخمس، ولا يأتي تحت الحس، ويسرعون في إنكاره، ويتحاشون تقريره والاعتراف به وكان المعتزلة أكبر الدعاة إلى هذه الفكرة، وقد أضعفت هذه الفكرة الإيمان بالغيب وضعفت بتأثيرها الثقة بالحقائق الغيبية التي جاءت بها الشرائع، وألحت عليها «الأديان السماوية»[1].

من هنا بنى الرومي تصويره لأفكاره ليقرر أن هناك حواساً باطنة وراء الحواس الظاهرة، وأن الباطن دائماً كامن وراء الظاهر ومضمر فيه. فالرومي إذا أراد إيصال فكرة ما إلى المتلقي فإنه يحاول جاهداً عن طريق تمثيلها على نحو يخضعها إلى إحدى الحواس، فيمثل الفكرة المطروحة الذهنية المجردة بشيء مرئي أو مسموع أو مشموم أحياناً أو مذاق أو ملموس أحايين أخرى، ولا بأس في ذالك ما دام «تعبير المحاكمات يتيح ذلك، لأنه يشتمل على الشيء والفكرة» [2].

فإذا أراد أن يقر فكرة أن كل شيء دنيوي سيذهب هباء اعتمد على صورة مرئية يتصور كثيراً من جزئياتها كل مَنْ يرى ما يحدثه مرور سيل جارف مندفع لا يبقي ولا يذر، بل لا يميز بين الطيب والخبيث. يقول على لسان أعرابي يعنف زوجه التي زجرته لركونه إلى حياة الفقر والمسكنة:

«إلى متى تنشدين الدّخل والحصاد

إن العاقل لا ينظر إلى الزيادة ولا إلى النقصان لأن كليهما يمران كما يمر السيل المندفع»[3].

ولا يخفى ما يحدثه السيل المندفع الجارف، وأنه ليس مورداً ميسراً للشرب.

وإذا ما أراد تصوير ما تفعله الهموم بالمرء وجد في المنجل تلك الأداة التي يراها المرء في مختلف المجتمعات سبيله إلى تمثيل فكرته. يقول:

«هذه الهموم التي تقتلعنا من أصولنا إنما هي كالمنجل، والتفكر بأن هذا الأمر جرى على النحو أو ذاك من وساوسنا»[4].

فالحاسة البصرية الظاهرة المسؤولة عن تحديد خطر السيل المندفع والمنجل ليست مقصودة في ذاتها، بل إن وراء هذه الرؤية الحسية رؤية باطنة ومضمرة تقدر ما يسببه السيل من دمار وخراب، وما يفعله المنجل من بتّ حسّي.

وككل الصالحين يدعو ألا ينخدع أحدنا بالمظاهر، بل أن ينظر إلى الباطن حيث الجوهر، فهو الأصل وهو الهدف. ويصور ذلك بصورة بصرية مرئية تعتمد اللون ليقوى فهمها لدى المتلقي ويتضح المقصود. يقول:

---

* Dr. Jehad Rida, Halep Üniversitesi, Suriye.

(1) الندوي أبو الحسن، 2002-رجال الفكر والدعوة في الإسلام الطبعة الأولى دار القلم،دمشق1:405.

(2) قصبجي عصام، 1980-نظرية المحاكاة الطبعة الأولى دار القلم ص112.

(3) الرومي جلال الدين، 1966-مثنوي الطبعة الأولى المطبعة العصرية بيروت1:290.

(4) الرومي، مثنوي1:291.

«ترى النار وجهها أحمر من الشرر، ومع ذلك فانظر كيف ينشأ السواد من فعلها»[1].

وكأنما شعر أننا لم نفهم مراده أو أن قصده لم يصل إلى سامعيه، فأخذ يضيف صورة أخرى تلحق بسابقتها ليثبت الفكرة التي ذكرها، ويؤكد ما ذهب إليه. فأنت إذا لم تصدق أو لم تقتنع بما قال، فهاك صورة بصرية مرئية أخرى تثبت لك ذلك:

«فالبرق يبدو نوراً لمن نظر مع أن من طبيعته أن يخطف البصر»[2].

فالظاهر إذاً ليس الأصل، وليس هو القصد ووراء هذا الظاهر المرئي، ووراء هذه الحاسة البصرية تكمن حاسة باطنة هي الأولى وهي الأسّ المراد.

ومن الصور الطريفة التي تعتمد على الحاسة البصرية ما يمثل فكرة الميل مع الهوى الذي وصفه بأنه حوَل عقلي يُعمي عن الحق. فالغضب والشهوة يجعلان الرجل أحول، بمعنى أنهما لا يتيحان للإنسان أن يرى الأشياء على حقيقتها وكذلك الشهوة، فهما يفعلان بالعقل ما يفعله الحول بالعين. وهو إذ يريد إيضاح هذه الفكرة يسوقها لنا من خلال قصة طريفة يمثلها بشكل حسي. يقول:

«طلب أستاذ من تلميذه الأحول أن يحضر الزجاجة فقال الأحول: أياً من هاتين الزجاجتين أحضر؟ فقال الأستاذ: هي واحدة فلا تشاهد الأشياء أكثر من حقيقتها. وعندما ألح التلميذ بأنه على صواب قال له الأستاذ اكسر إحدى الزجاجتين... فلما كسرها لم تبق أمامه زجاجة أخرى، فالغضب والشهوة يجعلان الرجل أحول وهما يصرفان الروح على استقامتها»[3].

وكأنما يلخص نظريته في صورة فنية بصرية تفي بغرضه، إذ يجد في حاسة البصر شمعة تنير الطريق لتوصل صاحبها إلى التأمل الباطني، وكأنما هي دعوة لتأمل المرء ما حوله بحواسه الظاهرة ثم يوصله ذلك إلى التأمل الباطني المقصود. يقول:

«لاتطفىء شموع الإبصار فإن البصر هو الشمع الذي ينير الطريق للتأمل الباطني»[4].

لكن هذا التأمل لا يعني الاستكانة إلى الدنيا، بل إن الانصراف عنها بكل جزئياتها المرئية سبب في أن يعوّض النور الباطن فينعم بالمشاهد الروحية.

وعندما يريد الإلحاح على فكرة وجوب اكتساب الأصدقاء يجد في الحجر وما يحمل من صفات وخصائص على رأسها القساوة وعدم المطاوعة ما يؤيد فكرته مجسمة بتلك الصورة، يقول:

«كن صديقاً للجميع وكصانع الأصنام انحت من الحجر صديقاً»[5].

فالحجر الصلد أبعد الأشياء عن الاستجابة، وكذا نوع الأصدقاء، وعلى المرء ألا يقصيه، بل عليه ألا يستعصي عليه اكتساب ودّه، وكأنما هو في اكتساب هذا النوع من الأصدقاء صانع أصنام ينحت من الحجر تماثيل يتعلق بها قلبه. إن هذه المواقف ومثيلاتها لتكشف جانباً مهماً من طريقة تفكير الشاعر. بل إن اختيارها يبنى أصلاً على صلاحيتها لإيضاح جوانب مختلفة من شخصيته وفكره.

وكثيراً ما نرى الرومي يعتمد على ما يمكن تسميته بالصور الذوقية التي تعتمد على حاسة الذوق. ففي قوله:

«إن كل ما يوافق طباعنا الحسية عندما يمضي لا يترك محصولاً ولا ثمرة،

شأن الأرض المالحة،

وليس لذلك من حاصل سوى الندم، ولا يجيء بيعه بشيء سوى الخسارة»[6].

فتصور الأرض المالحة التي لا تصلح لاستثمار أو استصلاح كيف أنها تبقى قاحلة مجدبة لا خصب فيها ولا ثمر، وكذلك حياة المادة والحسّ.

أما العبادة فإنها تزداد بالجماعة حلاوة وتأثيراً في النفس. يقول:

---

(1) الرومي، المثنوي 115:1.

(2) الرومي، مثنوي 115:1.

(3) الرومي، مثنوي 1: 103و104.

(4) الرومي، مثنوي 118:1.

(5) الرومي، مثنوي 220:2.

(6) الرومي، مثنوي 119:1.

«إن صحبة الإخوان لتجعل المرّ حلواً»[1].

وكذا فإنه إذا أراد أن يؤكد عدم أهمية الظاهر كعادته، وجد في التصوير الذوقي مبتغاه. يقول:

«ليس قبح الاسم مشتقاً من حروفه، كما أن ملوحة ماء البحر ليست من الوعاء الذي يحتويه»[2].

وهو في هذا وذاك لا يقصد الحاسة لذاتها، بل إنها توصل عنده إلى دلالة باطنة ينشدها دائماً.

وقد تشترك في إثبات فكرته حاستان أحياناً، وقد تلح عليه بعض أفكاره فيرى ضرورة إيصالها للآخرين، فيحاول تمثيلها غير مكتفٍ بحاسة أو اثنتين، ليقرر أن الاقتصار على هذه الحواس الظاهرة يضيع الحواس الباطنة، وتصبح كثير من الحقائق مستورة خفية. يقول:

«إن الذين اعتمدوا على حواسهم الظاهرة واقتصروا عليها وأنكروا كل ما عداها ضيّعوا حواسهم الباطنة، وفقدوا قواهم ومواهبهم التي منحهم الله إياها، وأصبحوا محجوبين عمياناً، لايمشون إلا بعكاز أو بقائد يقودهم، وأصبح كثير من الحقائق والدقائق مستورة عنهم»[3].

فعندما أراد الرومي أن يمثل فكرة اختلاط الخير بالشر في هذه الدنيا، وأنه برغم هذا الاختلاط البادي في الحياة بين الأخيار والأشرار فهناك فارق يباعد بين كل فريق منهما وجد في صورة البحر ومذاقه ولونه ما يريد. يقول:

«إن نصف البحر حلو كالسكر، طعمه حلو ولونه مضيء كالقمر. وأما النصف الآخر فمرٌّ كسمّ الحية، طعمه مرّ، ولونه مظلم كالقارّ، وكل منهما يصطدم بالآخر من أسفل ومن فوق على مثال الماء في البحر المتلاطم الأمواج»[4].

فرهافة إحساسه تتجلى في امتلاك الفكرة بشكل حسي وانفعالي، وما تستقطبه من صور لونية، واستعلاء أحد الألوان إلى غيره لما له من دلالات مشاركة في تركيب تلك الصور. فنصف البحر بهي مضيء لماع ونصفه الآخر أسود قاتم مظلم كأنما هو القار، ولا يخفى مالاجتماع هذين الضدين في صورة واحدة يلم شتاتها غنائية لونية توحي بالتمازج والتداخل والانسجام الجمالي على مستوى اللون والشكل والإيقاع الذي يغني التجربة الشعرية.

أليست الشمس نموذجاً للعقل المشرق المتأمل؟

«فعندما تمضي الشمس في الفلك في الطريق الخاطئ يسوّد الحق ووجهها ويخزيها بالكسوف، وبالمثل فإن عقل الإنسان سيعاني من الكسوف إذا انحرف الإنسان عن المبادئ الروحية التي تلقّاها من الحق سبحانه»[5].

إن فن الرومي جعلنا نشعر بالمعنويات كأنها محسوسات نكاد نلمسها أو نتذوقها أونراها أو نسمعها بحيث إنه كما عبر د. كفافي: «يستطيع أن ينطلق من المحسوسات إلى المعنويات، وإن يمزج بين الطبيعة والحياة والنفس الإنسانية في صور متكاملة، تجمع عمق التأمل إلى روعة التصوير»[6].

ولعل تصويره لتجدّد الدنيا في كل لحظة، وانتقاله من ذلك إلى دعوة الإنسان لتأمل نفسه، وما يطرأ عليها من تغير مستمر من ازدهار يشبه الربيع إلى انكماش يشبه الخريف يعبر عن ذلك. يقول:

«في كل لحظة يارب قافلة وراءها قافلة تسير من العدم إلى الوجود، ففي الخريف تذهب آلاف الأغصان والأوراق منهزمة إلى بحار الموت.

الغراب يرتدي السواد كالخريف، وينوح على الخضرة في البساتين. وثانية يجيء الأمر من سيد الأرض فيقول للعدم: ردّ ما أكلت أيها الموت الأسود، ردّ ما أكلت من زرع وأعشاب وورد وحشائش فيا أخي اجعل عقلك معك لحظة واحدة. إن بك في كل لحظة خريفاً وربيعاً، وانظر بستان قلبك أخضر ريّان نضراً، حافلاً ببراعم الورد والسرور والياسمين»[7].

لكأنما نشعر بأن ديدن هذا الرجل تصوير الأفكار وما ذاك إلا لأن «الفكرة تقرر المعنى الذي يريده المبدع، بينما تدعم الصورة هذا المعنى أو تشرحه أو تزينه في حدود خصائصها الشكلية التي تتكئ على الظواهر المادية الصلبة العارضة

---

(1) الرومي، مثنوي 285:2.

(2) الرومي، مثنوي 270:1.

(3) الرومي، مثنوي 232:1.

(4) الرومي، مثنوي 316:1.

(5) شيميل أنيماري-الشمس المنتصرة ص130.

(6) الرومي، مثنوي 15:1.

(7) الرومي، مثنوي 250:1.

والبصرية»[1].

فعندما قرر فكرة اختلاف الكائنات البشرية لاختلاف جوهرها وجد في التصوير ما يدعم فكرته ويشرحها وذلك في حدود خصائص شكلية. يقول:

«إن قلب العاشق شبيهٌ بالمعادن

حيناً أرتجف على كف عشقه كالزئبق

وحيناً أعدو ذهباً في منجم كل القلوب

وهذه الصورة تكتسب أهمية أكبر عندما يشبه الروح بقطع الحديد والمعشوق أو العشق نفسه بالمغناطيس الذي يجتذبها:

أنت المغناطيس والروح مثلُ الحديد

أنّى يكون حديد ليس عاشقاً للمغناطيس

روح الفقير تدور حول الفناء كالحديد والمغناطيس

والحق أنه ليس رمز أفضل إلى القوة الغامضة التي تجل الإنسان قريباً من الحق، ولو أن المرء ينبغي أن يكون على بينة من خطر أن العشق الذي هو قوة إلهية شخصيه جداً في نظر الرومي يمكن أن يؤول هنا بأنه جاذبية آلية صرفة»[2].

وربما نستطيع القول بأنه «ليس من الضروري أن يكون عالم الفكرة مطابقاً لعالم الوقائع أو أن يكون الذاتي تكراراً للموضوعي، بل الغالب أن يكون للذاتي واقعيته الخاصة»[3].

ومع ذلك تشعرنا براعته التصويرية بأن هناك أنساً بين عالم الفكرة وعالم الواقع يشدنا إليه. ولعل ما سبق من صفحات البحث يؤكد ذلك، بل لعل تصويره الإنسان وما يتعرض له من مغريات الحياة يوضح ذلك.

«رباه إن أمامنا مئة ألف من الشباك والحبّ، ونحن كالطيور الحريصة الجياع. ففي كل لحظة نقع في شَرَك جديد، حتى ولو كان منّا بازاً أو عنقاء»[4].

لقد جمع الرومي بين عوالم حسية مختلفة لجأ إليها في توضيح فكرته، إذ «لايصح الوقوف عند التشابه الحسي بين الأشياء من مرئيات أو مسموعات أو غيرها، دون ربط التشابه بالشعور المسيطر على الشاعر في نقل تجربته، وكلما كانت الصورة أكثر ارتباطاً بذلك الشعور كانت أقوى صدقاً وأعلى فناً»[5].

ولعل حكاية الناي التي ارتبطت بذكر الرومي كانت أكثر ارتباطاً بشعوره فكانت صورها أقوى صدقاً وأعلى فناً. يقول:

«اسمتع للناي كيف يقص حكايته. إنه يشكو آلام الفراق فيقول:

إنني منذ قطعت من منبت الغاب، والناس رجالاً ونساء يبكون لبكائي. فكل إنسان أقام بعيداً عن أصله، يظل يبحث عن زمان وصله،

لقد أصبحت في كل مجتمع نائحاً، وصرت قريناً للبائسين والسعداء.

إن صوتَ الناي هذا نارٌ لا هواء، فلا كان من لم تضّطرم في قلبه مثلُ هذه النار.

إن الناي نديمٌ لكل مَنْ فرّقه الدهرُ عن حبيب،

وإن أنغامه قد مزّقت ما يغشى أبصارنا من حُجُب.

مَنْ رأى مثل الناي سمّاً وترياقاً، من رأى مثل الناي رفيقاً مشتاقاً»[6].

وليس بالضرورة أن يوقفنا المبدع على تمام المقصود بشكل واضح وإذ ذاك «لم يبق للنفس شوق إليه، لأن تحصيل

---

(1) اليافي نعيم،1983-تطور الصورة الفنية في الشعر الغربي الحديث، منشورات اتحاد الكتاب العرب دمشق ص364.

(2) شيميل انيماري- الشمس المنتصرة ص130و139.

(3) إسماعيل عز الدين-التفسير النفسي للادب ص66.

(4) الرومي، مثنوي 2: 374 380-382.

(5) هلال محمد غنيمي- النقد الأدبي الحديث ص444.

(6) الرومي، مثنوي 1: 73-74.

الحاصل محال، فأما إذا عرفته من بعض الوجوه دون بعض فإن القدر المعلوم يشوقها إلى تحصيل العلم بما ليس بمعلوم فتحصل لها بسبب علمها بالقدر الذي علمته لذة»[1].

فتشبيه اللطف الذي ينطق به اللسان بالخضرة فوق رماد المواقد صورة لم يوقفنا الرومي فيها على تمام المقصود مما جعل للنفس شوقاً إلى رسم مكونات الصورة وذلك في قوله:

«فاللطف الذي ينطق به اللسان دون إخلاص من القلب والروح كالخضرة فوق رماد المواقد، فأصغ إليّ ولا تتوجه نحو لطف مّنْ تجردوا من الوفاء فما ذلك إلا جسر مهدم»[2].

إذ لا تكاد عبارته تحمل من شحنات معانية إلا القدر الضروري الذي يثير الخيال ويستحثه إلى ملاحقة الشاعر في آفاقه العالية.

والمبدع إذ يجدّ في تقليب الفكرة من شتى وجوهها إنما يخضعها، دون عمد، إلى تيارين يشكلان مرتكز الصورة الناتجة عن فكرته، تيار بيئي محيطي يمثل ما يدور حوله، بكل تماسكه أو تناقضه، ثم تيار داخلي معرفي يصنع فكر المبدع ويرسم معالمه ويحدد توجهه، ويميز تركيبه النفسي وطباعه. فالرومي مستاء من ظلم الطغاة، وتسلط ذوي السلطان على الضعفاء، وهذا الإحسان فجّر في نفسه صيحة موجهة لأبناء جنسه، مستنترة وراء مشهد يعرضه قائلاً:

«ولا تكن موقناً أن الضعفاء لا معين لهم فلو كنت فيلاً يهرب منك خصمك فجزاؤك مذكور في قوله تعالى «وأنزل عليهم طيراً أبابيل»[3].

فتصويره الطاغية الظالم بفيل ضخم يخيف من حوله ثم تكون نهايته على يد مخلوق ضئيل ضعيف، والجمع بين عناصر هذه الصورة أثار فينا إيحاء نشطاً يصل وجداننا بوجدانه على نحو نعي معه ما يريد بثه.

ومولانا أراد أن يعلي شأن العقل عن النزهات ويحذر من تشويهه بالأفكار التي لا جدوى لها ولا فائدة، فلجأ إلى تصوير الماء العذب ملوثاً بالقش والعيدان. يقول:

«احذر أن تغطي سطح الماء بالقش والعيدان واحفظ هذا الماء الإلهي الروحي نظيفاً رائقاً وعذباً غير ملوث»[4].

فهذا العقل الذي حفظه صاحبه عن تفاهات الأمور وسفاسفها هو الماء النظيف الرائق السائغ، لكأنما ينظر إلى الأشياء بمنظور عقله، وينفذ بقلبه إلى حقائقها وجوهرها فيكتشفها ويكشفها من خلال تصويره الذي ينمي عن عمق شعور شخصيته الشعرية وحرارة وجدانها ودقة ملاحظتها للحياة. موظفاً دقائق الحياة المادية ليقيس عليها ما وراء هذه المادة.

وقد يعتمد الرومي على الأقيسة العقلية المنطقية في تصوير فكرة ما يريدون إثباتها، والوصول إلى جوهرها بطريقة غير مباشرة، لكنها تمتلك بعض القدرة على التأثير المقنع، وقد يكون مرد ذلك تأثرهم بطبيعة الفترة الزاهرة التي شاعت فيها الدراسات المنطقية والترجمات الفلسفية ولا نقصد قرناً زمانياً محدداً، فلا غرابة أن يكون الرومي على رأس هؤلاء، فنقف على صور متوالية له، في حين علينا أن نلهث باحثين عن تلك الصور عند مَنْ سواه.

فلإثبات فكرته أن الحق لا ينجلي إلا بالباطل يحاول أن يطرح عدداً من الصور المتلاحقة التي تعتمد على المنطق والقياس. يقول:

«فلتعلم هذه الحقيقة، إنه دون الحق لا يتضح الباطل

فرائحة الذهب هي التي أغرت الأبله بزائف النقد

ولو لم يوجد الصدق فهل كان يوجد الكذب؟

فهذا الكذب يتلقى من الصدق نوراً يكشفه.

وكذا فإن السم يوضع في السكر وحينذاك يؤكل

ولو لم يوجد القمح اللذيذ فماذا كان يجني بائع الشعير»[5].

وكأنما أحسّ بضرورة إقناعنا بفكرته، محاولاً تصديقها وتمكينها في عقول متلقيه، مستخدماً مقدرته في الربط بين جزئياتها على نحو يخدم هدفه.

---

(1) الفخر الرازي-المحصول في علم الأصول الطبعة الأولى، مطبوعات جامعة الإمام تحقيق طه فياض العلواني1: 250 251.

(2) الرومي، مثنوي 285/2.

(3) الرومي، مثنوي 43:2.

(4) الرومي، مثنوي 328/2، 329.

(5) الرومي، مثنوي 293:2.

وعندما أراد أن يحذر من إذاعة السر وفضل كتمه عن الآخرين في قوله:

«حذار أن تذيع السرّ لإنسان

فإنه إذا أصبح قلبك مقبرة لسرّك، عجّل ذلك بتحقيق مرادك.

والبذور عندما تختفي تحت الأرض تصبح هي السر في اخضرار صفحة البستان

وكيف كان الذهب والفضة ينضجان في المنجم لو لم يختفيا في جوف الثرى»[1].

وجدنا فيه استغلالاً فنياً للبرهان والقياس. إذ لم يعد قياساً منطقياً جافاً بل غدا قياساً فنياً يمتزج فيه المنطق بالفن والشعرية، فربما يشك السامع في رأيه فيثبت له ذلك بلوحة فنية من الطبيعة الحية.

ولمّا أراد أن ينصح تلامذته وأتباعه بعدم التعصب الديني لأن الأنبياء تعاونوا على مرّ العصور لهداية البشرية، إلا أنها متحدة، واتحادها في الجوهر الواحد. قال:

«فإن أنت وضعت عشرة مصابيح في مكان واحد

فقد يكون كل منها مختلفاً في صورته عن الآخر

ولكنك لا تستطيع أن تفرق بصورة قاطعة بين نور كل منها إذا نظرت إلى نورها.

وإن أنت عددت مئة من ثمار التفاح والسفرجل فإن هذه لا تبقى مئة، بل تصبح واحدة حين تعصرها»[2].

وقد يتجاوز الأمر المفردات الفلسفية التي تساهم في الدلالة على الصورة إلى أسلوب منطقي يعتمد الاستدلال للوصول إلى الحقيقة، فيتم تصويرها تصويراً يقترب بها من إفهام سامعيه دون أن يكون لها غموض الفلسفة أو المنطق. فعندما أراد الرومي إقناع منكري وجود الخالق اعتمد منهج الاستدلال ليوصلهم إلى هذه الحقيقة. يقول:

« إنك ترى قلماً كاتباً، واليد التي تحركه من ورائه مخفية، وترى جواداً يعدو، ولا ترى فارساً... والنفوس موجودة وبارئها ومصدر وجودها وحياتها مستور لا يُرى بالأبصار ولكن أليست الحركة دليلاً على المحرك،

إذا سمعت صريراً للهواء، وخريراً للماء ألا تستدل بذلك على وجود الهواء والماء،

إذا رأيت هواء يهب والأوراق تهفو والأغصان تهتز،

فاعلم يقيناً أن هناك من يحرك الهواء، فإن مع كل متحرك محركاً»[3].

وعندما أراد أن يقرر أنه لا يكفي لنفي شيء أن لا يُرى بالأبصار ولا يُدرك بالحواس. وأن الباطن دائماً كامن وراء الظاهر ومضمر فيه مثّل ذلك بالفائدة من الدواء قال:

«إن المنكر يقول دائماً: إني لا أرى إلاّ الظاهر، والظاهر دائماً يخبر بالحكم المضمرة، ألا ترى إلى الأدوية النافعة كيف كمنت فيها فائدتها وتأثيرها»[4].

وبعد، فقد كان التصوير الفكري عند الرومي مجالاً رحباً، تجلّت فيه عبقريته، واستعان بثقافته الواسعة وفهمه العميق لمعارف أهل زمانه. وكشف عن خبرته بالنفس البشرية، ومقدرته على سبر أغوارها. فتجربته الشعرية من خلال صوره الفكرية تبدع فيها الأنا الشعرية عالماً خاصاً تلوذ به، يشفّ عن تجاوز حدود الرؤية المباشرة إلى أفق الرؤية الشعرية، في علاقة جدلية بين القطب الفني والقطب الجمالي. وكما أن المطابقة

التامة في التصوير ليست هي الهدف فإن الرومي لم يكن يسعى في بناء صوره أن يكتمل فهم أطرافها جميعاً ذلك أن الفكرة عامة والعالم الفكري عند الرومي خاصة ترتهن بعوامل ذاتيه وظروف شخصية، جعلت لتركيبه النفسي رؤية خاضعة إلى ما يشكل مرتكز الفكرة التي يسعى إلى تصويرها. وهو بحق «أستاذ قدير يرشد الجنس البشري إلى الطريق الإلهي، ويشيع فيها البهجة والتأمل العميق، ويعين على تحقيق الطموح إلى غايات أسمى من الغايات المادية التي يعنى بها البشر»[5]. هادفاً إلى اقتحام شتى مجالات الحياة، مخاطباً الكينونة الإنسانية بلا حواجز أو حدود، جاهداً إلى رأب العلاقة القائمة بين الخالق والمخلوق.

---

(1) الرومي، مثنوي 89:1.

(2) الرومي، مثنوي 420/2.

(3) مثنوي 305:2.

(4) الرومي368/1.

(5) حسون، ذخائر الأقوال ص89.

رحمه الله واسكنه فسيح جناته

المصادر والمراجع

-إسماعيل عز الدين1963 التفسير التفسير للأدب دار المعارف القاهرة.

-حسون علي،2003 ذخائر الأقوال في مولانا جلال الطبعة الأولى دار الرؤية، دمشق.

-الرازي فخر الدين،1980 المحصول في علم الأصول تحقيق طه جابر فياض العلواني الطبعة الأولى، مطبوعات جامعة الامام محمد بن سعود.

-الرومي جلال الدين،1966 مثنوي ترجمة وشرح محمد عبدالسلام كفافي، المطبعة العصرية، بيروت.

-شيميل آنيماري الشمس المنتصرة ترجمة عن الانكليزية عيسى علي العاكوب الطبعة الأولى.

-قصبجي عصام1980 نظرية المحاكاة، الطبعة الأولى دار القلم العربي.

-الندوي أبو الحسن،2002 رجال الفكر والدعوة في الإسلام الطبعة الأولى دار القلم، دمشق.

-هلال محمد غنيمي،1973 النقد الأدبي الحديث دار العودة، بيروت.

اليافي نعيم،1983 تطور الصورة الفنية منشورات اتحاد الكتاب العرب، دمشق.

3.2.2. "Celâleddin Rûmî'de Fikri Tasvir"/ *Dr. Jehad Rida*

Dr. Jehad Rida
Halep Üniversitesi

الدكتورة جهاد رضا
أستاذ الأدب والنقد والبلاغة في جامعتي حلب والفرات حالياً
"التصوير الفكري عند مولانا جلال الدين الرومي"

Resim, deneyimi ve fikri nakleden sanatsal vasıtayı temsil eder ve bu Celâleddin'in erişkinliğinin temellerinin en güçlüsüdür. El-Rum, fikirlerini tasvirlerinin görünen duygularının ardında gizli duyguların olduğunu kesinleştirmek için inşa etti. Böylece eğer alıcıya bir fikir ulaştırmak isterse, onu görülen, duyulan, koklanan ve tadılan bir nesne gibi alıcıya ulaştırmaya çalışır. Latife resimlerden biri olan ve görme duyusuna itimat eden onun hakkını görmemek için kör eden bir akıl işlemi olarak nitelediğim "hava ile meyletme" düşüncesini temsil eder. Bunu da gülünç bir hikâye ile bu düşünceyi izah etmek ister.

"Bir hoca şaşı öğrencisinden şişeyi getirmesini istedi. Şaşı öğrenci demiş ki: Bu iki şişenin hangisini getireyim? Hoca şöyle cevap verdi: O bir tanedir. Eşyaların hakikatinden fazlasını görme! Öğrenci doğru söylediğine ısrar edince hoca demiş ki: Bu iki şişenin birini kır. Tabi öğrenci kırdığında önünde hiçbir şey kalmamıştır. İşte öfke ve şehvet, ruhu doğruluğundan şaşırtarak adamı şaşı eder.

Kişinin bir arkadaş edinme gereği konusunda ısrarına ise, taşın taşıdığı sertlik ve yumuşaklık gibi özellikleri görür. Der ki: " Herkesle arkadaş ol ve putları yapan gibi taştan bir arkadaş yont!" İbadet ise cemaat ile edindiğinde daha güzel ve nefse daha etkileyici olur. Der ki: " İsmin çirkinliği harflerinden kaynaklı değildir, denizin tuzluluğunun sebebi de konulduğu kaptan değildir." Bununla bu dünyadan hayrın şerle karışması fikrini temsil etmek istemiştir. Der ki: " *Denizin yarısı şeker gibi tatlıdır, rengi de ay gibi berraktır. Diğer yarısı ise yılan zehri gibi acıdır, rengi de katran gibi koyudur. Ve ikisi yukarıdan aşağıya birbirlerine çarparlar tıpkı deniz suyunun dalgalarla birbirlerine çarptıkları gibi*." Belki de düşünce dünyasının olay dünyası ile özdeş olması veya öznel olanın nesnelin tekrarı olması şart değil. Aksine çoğu zaman öznelin ona has gerçekliği olur diyebiliriz.

Buna rağmen tavsiye uzmanlığı fikrin dünyası ile maddi dünya arasında bizi kendisine çeken bir ülfetin olduğunu bize hissettirir. Ve onun insanı ve onun maruz kaldığı hayatın arzularını tasvir etmesinde açıklar. " *Yüce rabbimiz önümüzde yüz bin sevda ve tuzak var. , biz ise aç hırslı kuşlar gibiyiz. Her an yeni bir şirke düşüyoruz. , aramızda şahin ya da zümrüdü anka olsa bile*!" el Rûmî ismine bağlı olan ney hikâyesi ise, onun duygusuna en bağlısı oydu. Ondan dolayıdır ki onun biçimleri daha dürüst ve daha sanatsal olmuştur. Der ki: " *Ney kendi hikâyesini nasıl anlatıyor dinle! Ayrılığın acısından şikâyet ederek derki: Ben orman ekeneğinden koparıldığımdan bu yana kadın da erkek de benim ağlamama ağlar oldu. Zira her insan özünden ayrı büyümüştür. Daima onun vuslatını arar durur*."

El Rûmî, zorbaların zulmünü ve sultanın ailesinin güçsüzlere olan tasallutlarını " *Zorbaların yardımcıları olmamasından emin olma! Zira sen bir fil olsaydın rakibin senden kaçardı. Bu yüzdendir ki senin ecrin yüce rabbimizin bu dediğinde anılmıştır*." (وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ) diyerek tasvir etmiştir.

Sırrın yayılmasından tembih edip onun saklama sevabını belirtmek ister. Der ki: " *Sakın sırrı insanoğluna söyleme! Çünkü senin kalbinin bu sırra mezar olması demek; muradına hızlandırması demektir*." Kökler yer altında gizlendiği zaman bostanın yeşermesinin sırrı o olur. Ayrıca altın ve gümüş toprağın içinde gömülü olmasaydılar maden de nasıl oluşabilirlerdi. Kendi öğrencilerine ve kendisine tabi olanlara dinde taassup etmemelerini vasiyet etmiştir. Çünkü peygamberler asırlarca insanlığı hidayet etmek için yardımlaşmışlardır. Oysaki insanlık birleşiktir. Ve onun birleşikliği tek cevherdedir. Dedi : " *On tane aynı yere koyarsan her bir tanesi diğerinden biçimiyle farklı olabilir, lakin ışıklarına bakarsan kesin bir şekilde onların ışıklarını ayıramazsın, eğer elma ve ayvadan yüz tane soysan bile sıkıp suyunu çıkardığında bir tane olur*." Celâleddin'de fiziksel tasvir geniş bir alandı. Dâhiliği, onun esnasında tecelli bulmuştur. Geniş kültürünü ve zamanın ehlinin marifetlerini derin anlamasını kullanarak insanın nefsindeki olan uzmanlığını ortaya koymuştur. Zira onun şiirsel deneyiminde sanat kutup ile estetik kutbunun arasında olan tartışmalı bir ilişki içerisinde fikirsel biçimlendirmeleri vasıtasıyla insanın hürriyetini anlaması için anlaması özel bir âlem yaratır.

لمحات من فيض الإبداع المتنوع لجلال الدين الرومي

د. خير الدين عبد الرحمن*

يحتفل الأتراك سنويا بذكرى وفاة الشاعر والفيلسوف اللامع جلال الدين الرومي على امتداد الشهر الأخير من كل عام (كانون الأول--ديسمبر) في مدينة قونية، إذ يعتبرونه باعتزاز كبير ابن ثقافتهم وأحد أبرز أعلامها . لكن إيران بدورها تعتبر جلال الدين الرومي أبرز رموز ومبدعي الثقافة الفارسية ، إذ أن معظم أشعاره ومؤلفاته كانت بالفارسية، بل ويطل الفرس اسم (قرآن بهلوي أي قرآن الفارسية) على كتاب جلال الدين الرومي المعنون: (المثنوى) ، الذي بحثت مجلداته الست التصور الإسلامي عن الله والإنسان والكون والحياة في خمس وعشرين ألف بيت شعر تضم أكثر من مئتين وخمسين قصة . علما بأن الرومي كتب أيضا بالعربية والتركية واليونانية إضافة إلى الفارسية، فنجد قصائد له بهذه اللغات جميعا يضمها كتاب واحد ، مثل ديوان (شمس تبريز) الذي فاقت أبياته ثلاثا وأربعين ألفا أنشدها في حالة الهيام والوجد المفرط لفراقه معشوقه ومعلمه الصوفي الدرويش الجوال محمد بن علي بن ملك زاد الملقب شمس الدين التبريزي .

يعتبر الأفغان بدورهم أن جلال الدين هو ابنهم الشرعي ، إذ ولد في مطلع القرن السابع الهجري في مدينة "بلخ" العريقة المجاورة لمدينة مزار شريف في شمال شرق أفغانستان . في نفس الوقت ، ذهب عدد من كبار مفكري الغرب إلى اعتبار مولانا جلال الدين الرومي أعظم شاعر عرفته البشرية ، وأحد أهم فلاسفة الفكر الإنساني . ولعل من الإنصاف لهذا المبدع الكبير أن نذكره مبدعا مسلما ينتمي إلى الإنسانية جمعاء، تأثر به عدد كبير من المبدعين، مثل الشاعر الفيلسوف محمد إقبال القائل:

قد أذنت في الحرم كالرومي وتعلمت منه أسرار النفس

هو كان في عصر الفتنة القديمة وكنت في عصر فتنة النفوس

وقوله كذلك:

صير الرومي طيني جوهرا من غباري صاغ كونا آخر

كما تأثر به الشاعر الألماني فولفانج غوته والمفكر الألماني فريدريك روكرت والفرنسي فون هامر بورغشتال والمستشرق البريطاني نيكلسون والمستشرقة الألمانية أنا ماري شيميل، ومئات من مفكري وأدباء إيران والهند وباكستان وتركيا والعالم العربي، ناهيك عن تأثيره الكبير المتجدد في المتصوفة. وهنا نتجاوز تعريفا سطحيا أرجع تسمية التصوف إلى الصوف الذي كان لباس المتصوفين، ونتجاوز اجتهادا رد التسمية إلى كلمة (سوفيا) اليونانية التي تعني الحكمة، وآخر أعادها إلى الصف أو أهل الصفة، لنرجح الصفاء أصلا للتسمية،إذ ينسجم اعتبار التصوف تصفية القلب من كل ما سوى الله تعالى مع طبيعة التصوف، ومع فهم وممارسة مولانا الرومي له (1).

لقد ظهرت بشائر نبوغ جلال الدين منذ طفولته . فقد كان أبوه محمد بن الحسين الخطيبي ، الملقب (بهاء الدين ولد) مرجعا في الإفتاء وأحد أبرز وعاظ زمانه ، ومن تلاميذه خوارزم شاه والعالم والفقيه والمفسر البارز فخر الدين الرازي . تزامنت وقيعة بعض حاسديه بين بهاء الدين وحاكم بلخ مع اقتراب جائحة المغول التي نشرت الدمار والحرائق وسيول من الدماء في تقدمها من الشرق ، فهاجر بهاء الدين مع عائلته غربا . لدى مكوث العائلة فترة في نيسابور ، توقع الشاعر العرفاني البارز فريد الدين العطار بمستقبل روحي عظيم للطفل جلال الدين ، وأوصى أباه برعاية نبوغه . وبعد مكوث العائلة فترات متفاوتة في بغداد والكوفة ومكة المكرمة والمدينة المنورة والقدس ودمشق ، استقر بها المطاف في قونية ، التي كانت عاصمة دولة السلاجقة الروم آنذاك ، وكان جلال الدين قد بلغ الحادية والعشرين من عمره. وقد أصيب الشاب بالحزن والغربة عندما توفي والده بعد سنتين من استقرار العائلة في قونية. لكن حضور صديق قديم لوالده في بلخ ، هو العالم برهان الدين المحقق الترمذي ، خفف من وطأة فقدان الأب على نفس جلال الدين الذي تتلمذ على يد هذا العالم

---

* Halep Üniversitesi, Suriye.

لبضع سنين ، فجعله مرجعا في العلوم العقلية والتجريبية ، ونصحه بالاستزادة من علماء في حلب ودمشق ، ففعل، وما لبث أن برع في الرياضيات وعدة علوم عقلية وتجريبية أخرى . ولعل لقاء جلال الدين بالعالم والصوفي البارز ابن عربي في دمشق قد أسهم في التأسيس للتحول الكبير في حياته. عاد جلال الدين يمارس التدريس في قونية، فكثر تلامذته ومريدوه(2). وهنا نتمعن في تماثل تجربته مع تجارب العديد من الفلاسفة والمتصوفة، سواء الذين تأثر بهم ، أو أثر . فعندما نقارن انطلاق الرومي من قاعدة ثقافة علمية عقلية وتجريبية إلى تصوف يتمرد على الجسد ويحتقر المادة عموما ، يتمثل لنا تصوف العالم الطبيب الفيلسوف ابن سينا ، وخاصة في قصيدته البديعة " النفس" ، مثلما يتمثل لنا جوهر فلسفة ابن عربي المتلخص في أن بناء العالم يقوم على أساس روحي صرف ، بحيث بات حتى العالم الحسي لديه متخيلا لكونه رمزا للعالم الروحي ، على نحو ما أوضح في " أرض الحقيقة " خاصة من فتوحاته المكية . كذلك يتمثل لنا تجاوز ابن الفارض للفهم السائد للزمن والمحسوس معا،إذ من أهم معتقدات الصوفيين ة الإسلاميين اعتبارهم أن الزمن وهم، أو على الأقل اختراع إنساني. وكذلك يجمعهم الاعتقاد بانقسام الوجود عندهم إلى كثرة... حيث

---

(1) محمد فهر شقفة،التصوف بين الحق والخلق، سورية،1970،ص12. وكذلك في : شمس الدين الشهرزوري، تاريخ الحكماء: نزهة الأرواح وروضة الأفراح، جمعية الدعوة الإسلامية العالمية، طرابلس، 1988.

(2) -د. علي حسون ، جلال الدين الرومي ، مجلة الآداب الأجنبية، دمشق ، العدد 77 78 ، شتاء وربيع1994، ص 190.

الحقيقة الحقيقية تكمن في الكل والوحدة، لا في التجزؤ أو الفردية. يبدو تجاوز ابن الفارض للزمن واضحا مثلا في قوله :

شربنا على ذكر الحبيب مدامة سكرنا بها قبل أن يخلق الكرم

جاءت لحظة تبلر التحول الصوفي الكبير لجلال الدين يوم 1244/10/25 ، عندما التقى وهو عائد من مدرسته إلى بيته ، وخلفه موكب من العلماء ومريديه

وتلامذته والناس الذين لقبوه " مولانا"،الدرويش المتصوف الغريب ، شمس

الدين التبريزي، الذي تقدم وأمسك بزمام راحلة جلال الدين ثم سأله :" ما المقصود بالعلوم والرياضيات؟ "، فأجابه الرومي :" الاطلاع على آداب الشرع" .

عارضه الدرويش بثقة قائلا: لا، بل الوصول إلى المعلوم ، وردد قول الحكيم

سنائي الغزنوي:

إن العلم إذا لم يجردك من نفسك فالجهل خير منه..

ثم سأله الدرويش : فماذا ترى في الحب؟ أجابه جلال الدين: " الحب يحول المر حلوا ، والتراب تبرا، والكدر صفاء، والسقم نعمة، والقهر رحمة، وهو الذي يلين الحديد ويذيب الحجر، ويبعث الميت وينفخ فيه الحياة..".

ابتسم الدرويش الغريب وقال : " أما علمت أن جميع المرضى يتمنون البرء من سقمهم ، إلا مرضى الحب يستزيدون المرض، ويحبون أن يضاعف في ألمهم وحنينهم ، فالحب علة، ولكنها علة تخلص من كل علة . فإذا أصيب بها إنسان لم يصب بأي مرض آخر قط، فهو صحة الروح، بل روح الصحة ، يتمنى أصحاب النعيم أن يشتروها بنعيمهم ورخائهم..."

وفيما كان جلال الدين يستعيد بعض ما سمع من كلمات إعجابا ، سأله الدرويش مجددا:

" فهل تعرف الفرق بين الحب .. والدهاء؟"

أجابه جلال الدين : " الحب تراث أبينا آدم، أما الدهاء فهو بضاعة الشيطان ".

قال الدرويش وهو يهز رأسه: " الداهية الحكيم يعتمد على نفسه وعقله، أما المحب فهو يرضى بالتفويض والتسليم.. إن العقل سباحة قد يصل بها الإنسان إلى الشاطئ، وقد يغرق ، وأما الحب فسفينة نوح ، لا خوف على ركابها من الغرق. ولكن أتعرف إلى من يوجه هذا الحب الذي هو نور الحياة وقيمة الإنسان..؟"

أجابه جلال الدين : " إن الحب خالد لا يجدر إلا بالخالد .. انه لا يجدر بمن كتب عليه الفناء والأفول..انه حق الحي الذي لا يموت.. الذي يفيض الحياة على كل موجود.."

قال الدرويش معقبا :"صدقت . إن حكاية الحب لا تنتهي .. تفنى الدنيا ولا تنقضي عجائبه.. لأن للدنيا نهاية وغاية ، والحب وصف من لا يفنى ولا يموت ..".

إذ ذاك ، نزل جلال الدين عن راحلته ، واحتضن الدرويش ، ثم أخذ بكفه ومضيا إلى بيت جلال الدين تتابعهما

نظرات الدهشة من عيون تلاميذ الرومي ومريديه وسائر من كانوا في موكبه أو العابرين الذين استوقفهم توقفه. لازم الرومي هذا الدرويش " شمس الدين التبريزي " في غرفة أغلق بابها ، واعتكفا ستة أشهر ، ترك الرومي خلالها مدرسته وتلامذته والمجتمع كله ، متفرغا لهذا الرجل الذي وجده على امتداد نقاشهما الفلسفي روحا يتدفق منها نور السعادة الأبدية. خرج جلال الدين من ذاك الاعتكاف مع شيخه الجديد ممتلئا بروح جديدة، بعدما تفتحت له مغاليق عالم مختلف الحقائق والآفاق .

قال الرومي بعد فراق مؤلم نجم عن وشاة وحساد تسببوا بإبعاد شمس من قونية إلى دمشق: " الشمس التبريزي هو الذي أراني طريق الحقيقة،وهو الذي أدين له في إيماني ويقيني".

وقد كتب رسائل حنين كثيرة لشمس الدين وصل بعضها إليه في دمشق، كتلك التي قال فيها : " أيها النور في الفؤاد تعال..

غاية الوجد والمراد تعال ..

أيها السابق الذي سبقت

منك مصدوقة الوداد تعال..

أنت كالشمس إذا دنت وتداعت

يا قريبا على البعاد تعال.."

كما اعتبر جلال الدين نفسه بعدما فقد صفيه " عين الشمس" ، و قال فيه : " لا فرق بيني وبين شمس الدين. إن كان هو شمسا فأنا ذرة ، وان كان هو بحرا فأنا قطرة .. ونور الذرة من الشمس ، وحياة القطرة من البحر ..".

لم يلبث التبريزي أن قتل في دمشق يوم1247/12/5، فاستغرق الرومي بالوجد بلغ الأمر بجلال الدين حد سفره إلى دمشق ، بحثا عن أستاذه ، على الرغم من علمه بمقتله ، وكان الحل أنه اقتنع بأنه قد وجده في نفسه ، وراح يعيد اكتشافه في قلبه، وأبدع في هيامه ديوانه الضخم " شمس تبريز" بالفارسية. وصف في هذا الصدد تقصيه أخبار شمس وبحثه الدائب عنه حيث تواجهه أكاذيب من يسأل:

قدمت عباءتي وعمامتي من أجل كذبه لكن روحي أقدمها من أجل الحقيقة

كما قال في هذا الصدد ، إذ لم يجد شمسا بعد طول بحث في أماكن مختلفة ، إلا في أعماقه :

أيها الباحث عنه، إن تراه أو تراني ، فكلا الأمرين سواء، فأنا يا أيها الباحث هو .

منذ ذلك الحين ، سيطر الحزن العميق على جلال الدين ، ولكن ما إن يستعيد في أعماقه اتحاد ذاته بذات شمس الدين حتى تشرق نظراته ، ويغمر وجهه النور ، بشهادة ابنه(سلطان ولد) وسواه ممن عايشوه .

لم يخفف عن جلال الدين آلام فراق شمس سوى لقاؤه بعد حين بصائغ اسمه صلاح الدين زرقوب ،الذي استولى على قلب الرومي إذ وجد فيه كنزا روحيا عظيما . ترك الصائغ متجره ومعارفه وتفرغ لملازمته ،وعندما توفي الصائغ تجدد فيض حزن الرومي ، وقال فيه غزلا بديعا . ثم كان لقاؤه الروحي الأخير مع حسام الدين بن محمد توركالي الذي تولع به ، وأعانه في كتابة أضخم إنتاج شعري صوفي له ، " المثنوي" ، بمجلداته الست الضخمة . ولئن وصف (كولنبارلي) التبريزي بالحقيقة الفعالة في التحول الروحي لجلال الدين ، والشرارة التي أضاءت مصباحه ، فقد رأى آخرون أن التبريزي وضع الرومي في أعلى قمم الحب الإلهي ، بينما طور صلاح الدين هذا الحب ، وجاء حسام الدين أخيرا ليركز جوهر هذا الحب لدى الرومي في "المثنوي"(3) .

تؤكد عدة مصادر أن تركيز فلسفة الرومي على التسامح والتيسير قد كان عامل جذب كبير إلى اعتناق الإسلام في تلك المرحلة. من هذا مثلا قوله :" كن ما تكون...سواء كنت مسيحيا أو وثنيا أو يهوديا .. فبابنا مفتوح لك .. ليس بابنا باب القنوط وإنما هو باب الإيمان ". كذلك قوله : " لو كفرت مائة مرة وأردت أن ترجع إلى الله فتعال.. فبابنا مفتوح .. فالله سبحانه وتعالى من صفاته العفو التواب" . وكذلك قوله : " إن شغلي هو المحبة.. وبيت الحبيب مفتوح للجميع".

كان جلال الدين إنسانيا شاملا في دعوته إلى الحب الإلهي وخير بني البشر جميعا ، وقد قال في هذا الصدد:

إنني مزيج اثنتين وسبعين ملة

الاثنان والسبعون يسمعون حقائقهم مني.

كما قال :

عد إلى .. عد إلى مهما تكن

تعال ، سواء كنت وثنيا أم زاردشتيا غير مسلم

فمنزلنا ليس منزل اليأس

تعال ولو حنثت بتوبتك ألف مرة ...

رأى جلال الدين الرومي أن " كل عين من أعياننا الخالدة كلمة إلهية يطلقها النفس الإلهي ... وحين تخترق هذه الكلمة قلب المتصوف، كما اخترقت كلمة الله جسد مريم العذراء ، يتفتح وعيه على السر الإلهي ، ويمتلك الإلهام الإلهي قلبه وروحه ، فتغدو طبيعته قابلة لولادة ولد معنوي.

نجد هنا اقترابا من رؤية ابن سينا بأن النفس الإنسانية منفصلة عن الجسد الذي هو مملكتها ، وترتقي النفس وتسمو عندما يهذبها صاحبها ويغنيها بالحكمة(4).

و لم يبتعد الرومي عن ابن عربي كثيرا في فهمه تحويل االحضرة الخيالية صورا محسوسة إلى صور شهودية ، أو تجليات يدركها الخيال دون وساطة لمعطى محسوس . وقد شرح ابن عربي آلية هذا التحول بقوله أن الخيال (التجلي) يقيم تفاعلا بين المرئي واللامرئي ، بين الجسماني والروحي .

كذلك توافق الرومي مع انطلاق ابن عربي في آفاق التعرف إلى الحب الإلهي ،

---

(3) المصدر السابق.

(4)مصطفى غالب،فلاسفة من الشرق والغرب، منشورات حمد،بيروت،1968،ص80-86.

وإدراكه وحدة الإيمان مع الحب من قول الله تعالى :"يا أيها الذين آمنوا من يرتد

منكم عن دينه فسوف يأتي الله بقوم يحبهم ويحبونه..."(5)

وكان ابن عربي قد ميز بين ثلاثة أصناف للحب:

- حب الهي هو حب الخالق لخلقه ،

- وحب روحاني همه مرضاة المخلوق ،

- وحب طبيعي ، تملكي ، استحواذي ، رغائبي هو السائد بين معظم البشر(6).

في المقابل ، قال جلال الدين : " إن كل ما في العالم من مال وبنين ولباس، مطلوب لغيره لا لذاته... لكن المطلوب لذاته لا لغيره هو الحق جل جلاله... وعندما تصل إليه تصل لكل ما تطلب ، ولن تمضي من هناك ثانية.." .

لقد وصف (سبه سالار) جانبا من حياة جلال الدين الرومي اليومية بعدما لازمه لفترة طويلة فقال :" لا أعلم أنني شاهدته في لباس النوم ، وما وجدته ينام على فراش ،أو يستند على وسادة ، وربما غلب عليه النوم وهو جالس". وقال أيضا في موضع آخر : " لقد شاهدته بعيني رأسي مرارا يبدأ الصلاة بعد العشاء ، فلا يتم ركعتين إلا وقد أطلت إشراقة الفجر . ولربما حدث في برد الشتاء القارس أن ابتلت لحيته من كثرة بكائه ، وصارت دموعه جليدا على وجهه".

حض جلال الدين على التخلي عن متاع الحياة الدنيا الزائل الذي يولد حبه في النفس رذائل الجشع والطمع والشهوات العابرة والنفاق وكثير من الشرور ، ويشرع الأبواب لمهلكات النفس من شح وبخل وحقد وحسد. ولئن زاوج بين الترفع عن هذا المتاع الدنيوي وبلوغ سلام العقل وصفاء النفس وحقيقة الحق والخير والجمال ، عبر جعل الحب الإلهي غاية الغايات ومنتهى المنى ، فانه لم يقصر الأمر على حالة الفرد وخياره في هذا الصدد ، وإنما وضع العلاقة المتوازنة ما بين الفرد والجماعة والأمة في اعتباره ، إذ لا سبيل إلى تجاهل التفاعل والتكامل فيما بين الفرد والمجموع في سياق توازن يحفظ لكل منهما حقوقه ، وخاصة حق الفرد في التفكير الحر والتعبير الحر والعدالة والاحترام ، وحق المجتمع في الالتزام بقيم الخير والتسامح والمحبة والتعاون والتكافل . وهنا لا بد من التأكيد على حقيقة أن الرومي لم يكن منتسكا ، متدروشا ، بل كان عاملا متكسبا . وقد أحسن الموازنة ، بحيث لم يدع عمله يشغله عن الحب الموجه لذات الله دون سواه ، فذاك الحب كان مرشده الروحي إلى آفاق الوجود الإلهي ، ومحور عرفانه الرئيس .

---

(5) سورة المائدة: 54.

(6) محيي الدين بن العربي، رسالة روح القدس في محاسبة النفس، مطبعة العلم، دمشق، 1965.

لقد نقد جلال الدين ما ذهب إليه العديد من الفلاسفة، فكان فارس مجليا في هذا الميدان ، كما جادل العديد من المبرزين في علم الكلام ،وهاجم الملحدين ، وعارض الدهريين والفوضويين والسفسطائيين، وتصدى للبدع الدخيلة ،وحذر من

المشعوذين والدجالين وأدعياء الكرامات المتاجرين بالدين، وفند آراء المعتزلة والمشبهة ، وهاجم القائلين بالجبرية مبرهنا سلامة التوسط ما بين القول بالجبر والاختيار مع الميل إلى الاختيار أكثر (فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر- صدق الله العظيم). وقد أفحم مبطلي التكاليف وذم التواكل والمتواكلين والمتكبرين والمقلدين والمغرورين ، وحث على الجهاد والعمل والتواضع ، وكان شديد الانتقاد للمزيفين من العلماء ، وخاصة محدودي العلم منهم على الرغم من تبحرهم .

قال الرومي على لسان الأسد في إحدى قصص المثنوي التي تحض على الكدح والجهاد ونبذ البطالة والتواكل :" إن الله قد وهب الإنسان الأعضاء والجوارح والمواهب والطاقات ، فدل ذلك على أنه يريد منه السعي والجهاد .. كما لو أن سيدا منح عبده فأسا أو معولا ، فالظاهر أنه يريد منه أن يحفر الأرض ويشق صخرة ، سواء نطق بذلك أم لم ينطق. كذلك قال الله لما أعطانا هذه الأيدي العاملة والسواعد القوية والأقدام السائرة أو الطاقات الفتية ، فإنه يريد منا بداهة أن نشتغل ونستخدم قوانا ، ونكدح في الحياة ونجاهد فيها ، ونكسب رزقنا بقوة اليمين وعرق الجبين. فالتوكل الصحيح أن لا نقصر في جهدنا ثم نعتمد في نتيجة السعي على الله تعالى .. فالسعي شكر لنعمة القدرة ، والتبطل كفران لهذه النعمة ، والله يقول: (لئن شكرتم لأزيدنكم ، ولئن كفرتم إن عذابي لشديد) .." . إن في هذا رد قاطع على من يقرنون التصوف بالتعطل والرهبنة وانتظار عطايا المحسنين!

وقد حض الرومي على التطور والتقدم و التفاعل مع الحياة ، فقال : " إن الدنيا تتجدد في كل لحظة، ونحن لا نحس بتجددها، وهي باقية على هيئتها الظاهرة . والعمر وإن بدا مستمرا في الجسد ، فإنه يتجدد في كل لحظة كما يتجدد ماء النهر".

قال جلال الدين الرومي وهو في النزع الأخير مخاطبا ابنه (سلطان ولد)الواقف إلى جانبه :

اذهب وأرح نفسك واتركني وحيدا

اترك هذا الفقير يحترق

اليائس الطائف طيلة الليل حتى الصباح

نحن نجاهد كي نسبح فوق أمواج السعادة.....

لا تبحث عن قبرنا في التراب إن قبرنا في قلوب العلماء ...

إن كنت مؤمنا حلوا طاب الموت وكان الموت مؤمنا

وإن كنت كافرا أو مرا كان موتا كافرا ومرا

عندما نقرأ لناقد قوله :" الشعر الفارسيّ «التقليدي» أو «الكلاسيكي» كلما تقادم ازداد وهجاً، وأصبح أشدّ قدرة على البقاء، وازداد الشاعر المعاصر فضولاً ورغبة في العودة إليه وكأنه مرجع من المراجع التي لا يمكن الإغفال عنها. ترى هل يمكن أن يصبح «تقليدياً» وقديماً شعر كتبه جلال الدين الرومي أو حافظ الشيرازي أو فريد الدين العطار أو الجامي أو نظامي؟" (7)، نتساءل هل نستطيع الجزم بأن شعر جلال الدين الرومي فارسي الهوية ؟ وهل من الأقرب الى الصواب تجاوز تنافس عدة شعوب، من أتراك وفرس وأفغان ,سواهم ، في نسبة جلال الدين الرومي إلى كل منهم ، بحيث ننسبه إلى الأدب الإسلامي عامة ؟ وهنا يصح السؤال : هناك فكر إسلامي بالتأكيد، فهل هناك أدب إسلامي مستقل ومتمايز؟

لقد اعتبرت رابطة الأدب الإسلامي العالمي التي تأسست في (لنكو) بالهند أن الأدب الإسلامي التعبير الفني الهادف عن الإنسان والحياة والكون وفق التصور الإسلامي. كما اعتبرت الأدب الإسلامي ريادة للأمة، ومسؤولية أمام الله عز وجل، أدبا ملتزما، التزام الأديب فيه عضوي نابع من التزامه بالعقيدة الإسلامية أساسا، ورسالته جزء من رسالة الإسلام. كما اعتبرت مبادئ الرابطة أيضا أن الأدب هو الطريق لبناء الإنسان الصالح، ومسؤول عن إنقاذ الأمة الإسلامية. قررت الرابطة أن وجود الأدب الإسلامي حقيقة منذ انبلج فجر الإسلام، وهو يستمد عطاءه من مشكاة الوحي وهدي النبوة، ويمتد عبر العصور إلى عصرنا الحاضر ليسهم في الدعوة إلى الله عز وجل ومحاربة أعداء الإسلام والمنحرفين عنه. كذلك اعتبرت هذه المبادئ أن الأدب الإسلامي هو أدب الشعوب الإسلامية علي اختلاف أجناسها ولغاتها، وخصائصه هي الخصائص الفنية المشتركة بين آداب الشعوب الإسلامية كلها، ومن أهم ما جاء في هذه المبادئ علي نحو عام دون تدقيق أن الرابطة ترفض النظريات والمذاهب الأدبية المنحرفة، والأدب العربي المزور والنقد الأدبي المبني علي المجاملة المشبوهة أو الحقد الشخصي، كما ترفض لغة النقد التي يشوبها الغموض وتغشو فيها المصطلحات الدخيلة والرموز المشبوهة، وتدعو إلى نقد واضح بناء، يعمل علي ترشيد مسيرة الأدب، وترسيخ أصوله. واعتبرت هذه المبادئ أن اللغة العربية الفصحى هي اللغة الأولي للأدب الإسلامي الذي يرفض العامية ويحارب الدعوة إليها هذا رغم أن الرابطة نشأت بالهند وتضم كتابا من مختلف الأقوام والدول. إذا توافقنا على هذا الفهم لمصطلح الأدب الإسلامي، مع تقديرنا لمن يرفضون مصطلح أدب إسلامي أصلا ولا يعترفون بوجوده ، فإن نتاج جلال الدين الرومي يحتل بالتأكيد موقعا بارزا في

صدارة نتاج هذا الأدب(8).

---

(7) عبدو وازن، أزهار الشعر الفارسي، الحياة، بيروت ، 2006/11/21.

(8) انظر: محمود قرني، الأدب الإسلامي : إشكالية مصطلح أم بحث عن صيغ بديلة، القدس العربي، لندن،2007/1/29، وكذلك: عبد العزيز السبيل،إسلامية الأدب وإنسانية الإبداع ، الحياة ، بيروت،2007/4/12.

رقصة المولوية من تعبد المتصوفة إلى مرابع السهر:

شكلت الرقصات ذات الجذور الدينية ، المصحوبة بأشعار المتصوفة أو بعبارات تسبح الخالق عز وجل وتمجده وتستغفره إضافة إلى مدائح نبوية ، نموذجا هاما من نماذج التراث الشفوي الذي تتوارثه الأجيال . ولعل من أبرز هذه الرقصات رقصة (السيما) رمز الحب الإلهي التي اشتهرت بها وبرقصات أخرى فرق المولوية الصوفية التي انطلقت من مدينة قونية ، حيث مرقد مبتدعها المتصوف والفيلسوف والشاعر جلال الدين الرومي. لقد تم تطوير هذه الرقصة وأخواتها وكما لحق بها تحوير كثير عبر القرون منذ وفاة الرومي. لا تزال هذه الرقصات تشكل أبرز المعالم الثقافية لمدينة قونية التي كانت يوما عاصمة الروم السلاجقة. لكنها تجاوزت موئلها ، مثلما تجاوزت أصلها وجوهرها، وانتشر أداؤها، وكثرت فرق رقصها، جنبا إلى جنب مع رقصة الدراويش وسواها مما تؤديه عدة فرق في سورية ومصر والمغرب.

يقال أن أصل الرقصة كان استغراق جلال الدين الرومي بالألم والوجد عندما علم أن شيخه الذي قاده إلى التصوف ، شمس الدين التبريزي ، قد قتل في دمشق يوم1247/12/5، فارتدى الرومي جبة رمادية ولف جسده بعباءة سوداء ، وراح يدور هيمانا ويتمايل ويئن ، ومنذ ذاك الحين استغرقه الرقص الصوفي وموسيقاه ، فكانت رقصة المولوية المنسوبة إليه.

يلفت النظر هنا أن كثيرين في سورية يطلقون على رقصة المولوية المنسوبة إلى (مولانا ، المولوي) جلال الدين الرومي ، اسما محرفا هو (الميلوية) ، وهذا إما تحريف للاسم الأصلي ، أو هو تسمية قريبة من تلك الأصلية منشؤها وصف حركة الراقصين في (الميل) يمينا ويسارا ، قبل أن يشتد حماسهم ويبدأ دورانهم حول أنفسهم إفراديا ، ودورانهم الجمعي حول مركز القاعة التي يؤدون الرقصة فيها . وتمثل رقصات المولوية الدائرية اللولبية --المصحوبة بإيقاعات موسيقية والمنتشرة إلى يومنا على نطاق واسع حركة الحياة الإنسانية في دورانها حول محورها. ومع الحركة الدائرية، تبدأ اليد اليمنى بالارتفاع مع تحرك الجذع إلى الأعلى طالبة البركة من الله لتمنح الخير والعطاء والبر للناس مع خفض اليد اليسرى إلى الجانب الآخر نحو الأرض. تمتد اليد اليمنى أحيانا إلى منتهاها ، بينما تكون اليد اليسرى مضمومة إلى الصدر أمام القلب مباشرة. يدور الدرويش دورة كاملة حول نفسه على أصابع قدم واحدة مثبتة على الأرض، بينما القدم الأخرى تدور مع دوران الجسم. أما العينان فتنخفض نظراتها إلى الأرض أو تطبق الجفون عليها، والرأس محني إلى الكتف. تخف سرعة الدوران الجمعي وحركة الراقصين بالتدريج بين دورة جمعية وأخرى إلى أن تتوقف. وتمثل هذه الدورات الجمعية تعاقب فصول السنة في إطار الحركة الفلكية الكونية التي تدور فيها الأرض حول نفسها ، وكذلك حول الشمس في الوقت نفسه. ويلفت النظر ارتفاع الجزء السفلي من ملابس الراقصين شيئا فشيئا مع اشتداد سرعة دورانهم ، مشكلة ما يشبه المظلات المفتوحة. كما يلاحظ أن أرض قاعة الرقص تكون مقسومة في منتصفها بخط رمزي يمثل خط الاستواء في منتصف الكرة الأرضية ، ويعلل تحريم سير الراقصين فوقه بأنه يمثل الصراط المستقيم في سعي الروح نحو الحقيقة الإلهية.

تشمل أناشيد منشدي الفرقة ترانيم وابتهالات وتسابيح وصلوات، ثم تلاوة أشعار لجلال الدين الرومي من ديوانه الضخم " المثنوي" ، وأخيرا تواشيح مختارة. كل هذا بمصاحبة الناي أساسا ، ومع أنغامه يتداخل أو يواكب عزف على سواه من آلات وترية وهوائية . وقد أجمع الدارسون على أن لجلال الدين الرومي فضل استخدام الموسيقى على نطاق واسع في طقوس الرقص التصوفي(9) . ولئن أقبل المتصوفة على الغناء خلافا لما ذهب إليه متشددون كثر من كراهية لامست تخوم التحريم، فقد كان شرط المتصوفة في الغناء ولا يزال حسن النية وشرف القصد. إن تفرد المولوية في الاعتماد الكبير على العزف المصاحب للإنشاد في مجالس الذكر ، مع استخدامهم معظم الأدوات الموسيقية ، وخاصة الطبل والربابة والقانون والطنبور، وفي مقدمها جميعا الناي بأنغامه الحزينة، قد نسب لهم فضل تطوير ألحان هذه الرقصات ، دون أن يتحملوا في رأي كثيرين وزر ما آلت إليه بعض الفرق التي تؤدي تلك الرقصات محرفة في بعض المطاعم و مرابع اللهو والسهر . فقد كانت هذه الألحان أصلا تسهم جنبا إلى جنب مع معاني الأشعار والأناشيد في استغراق الراقصين والمنشدين وسائر الحضور، بدرجات متفاوتة ، فيما أراده جلال الدين الرومي أصلا سمو الروح لتكتشف الحب الإلهي. لقد أدخل الرومي السماع في الرقص الصوفي وسيلة لاستدعاء الحضور الإلهي، أو بالأحرى

ليحس الإنسان عودته الشعورية إلى أصله ، إلى حالته السماوية السابقة لإنزاله إلى الأرض. لقد اعتبر جلال الدين الرومي السماع ترياقا يشفي من كل علة، وسبيلا إلى السكينة والتحرر من سجن الماء والطين، معتمدا على ألحان تمهد للانتقال إلى حالة تسمو بالشعور وتصاحبها. وقد قال الرومي في هذا(10):

استمع للناي وهو يقص حكايته انه يشكو ألام الفراق

إنني منذ قطعت من منبت الغاب والناس رجالا ونساء يبكون

إنني أنشد صدرا مزقه الفراق حتى أشرح له ألم الاشتياق

فكل إنسان أقام بعيدا عن أصله يظل يبحث عن زمان وصله

نتذكر هنا --إزاء فصل الرومي ما بين الروح والجسد على هذا النحو تصوير السهروردي بدوره الروح البشرية ممثلة بروحه هو عصفورا أسير قفص هو الجسد،إذ قال :

قل لأصحابي رأوني ميتا فبكوني إذ رأوني حزنا

لا تظنوني بأني ميت ليس ذا الميت والله أنا

أنا عصفور وهذا قفصي طرت منه فتخلى رهنا

---

(9) مجدي العقيلي، السماع عند العرب، ج5،دمشق1979.

(10) محمد عبد السلام كفافي(ترجمة) مثنوي جلال الدين الرومي،م-1، ص73.

كما نتذكر قول الإمام أبو حامد الغزالي : " من لم يحركه الربيع وأزهاره، والعود وأوتاره ، فهو فاسد المزاج ، ليس له علاج "، وفي هذا رد كاف على الموغلين في التزمت إلى حد رفض سماع الألحان المعزوفة.

أكثر ما اعتمد الرومي عليه في الموسيقى المصاحبة لرقصه العزف على العود ، وكذلك على الربابة التي أكد ابنه (سلطان ولد) نسبتها إلى والده، فخالفه باحثون إذ الربابة أداة موسيقية أقدم من الرومي ، مرجحين أنه قد طورها وأكثر الاعتماد عليها. وتظل هذه الرقصات في الأصل تعبير مركب بالكلمات والأنغام والحركات عن إرادة التقرب من الله عز وجل . لقد قال جلال الدين الرومي أن " كل عين من أعياننا الخالدة كلمة إلهية يطلقها النفس الإلهي. . وحين تخترق هذه الكلمة قلب

المتصوف، كما اخترقت كلمة الله جسد مريم العذراء ، يتفتح وعيه على السر الإلهي ، ويمتلك الإلهام الإلهي قلبه وروحه ، فتغدو طبيعته قابلة لولادة ولد معنوي. فلم يبتعد الرومي عن ابن عربي كثيرا في فهمه تحويل االحضرة الخيالية صورا محسوسة إلى صور شهودية،أو تجليات يدركها الخيال دون وساطة لمعطى محسوس. شرح ابن عربي آلية التحول بقوله أن الخيال(التجلي) يقيم تفاعلا بين المرئي واللامرئي، بين الجسماني والروحي .

لقد ذكر المسعودي أن الموسيقى العربية في زمنه جاءت حصيلة تفاعل مع الموسيقى الفارسية والبيزنطية —وكلاهما تفاعل مع الموسيقى العربية على أيدي الغساسنة واللخميين في الحيرة فكان ابتكار العود وتطويره ومع الموسيقى الهندية واليونانية والسريانية والساسانية والأفريقية ، إضافة إلى الموسيقى العربية القديمة التي عرفتها جاهلية ما قبل الإسلام . وازدهرت الأغنية الدينية العربية فيما بين القرنين الثامن والعاشر للميلاد ، ولمع رواد طوروا الموسيقى ووضعوا أسسها النظرية مثل أبو عثمان سعيد ابن مسجح، أفريقي الأصل، المولود في مكة المكرمة والمتوفى نحو سنة 710م ، وهو الذي تعرض بدوره لمتزمتين حاربوه . فقد نقل في صباه بعض الألحان عن بنائين فرس كانوا يعملون في مكة المكرمة ، ثم رحل إلى الشام وتعلم أصول الموسيقى من البربطية (ضاربو البربط) والأسطوخوسية (أصحاب نظريات الموسيقى البيزنطيين) ، ثم انتقل إلى فارس فدرس الغناء والإيقاع وعندما عاد إلى الحجاز أحدث ثورة تطوير في الغناء العربي وتلحين القصائد ، فاتهمه بعض المتزمتين بإفساد الناس ، فطلبه الخليفة عبد الملك بن مروان إلى دمشق واستمع لغنائه وحدائه ، فأعجب به وأمنه . وكان من تلاميذه في الغناء والموسيقى ابن محرز وابن سريج والغريض وموسى الكاتب . لقد تألقت الموسيقى العربية في عهد هارون الرشيد (766 809 م) وما بعده على أيدي مبدعين ومجددين، لمع منهم آنذاك منصور زلزل وابراهيم الموصلي واسحق الموصلي . برز بعد ذلك من عمالقة الموسيقى العربية في القرن التاسع الكندي وزرياب الذي انتقل من بعداد إلى الأندلس حيث أبدع الموسيقى العربية الأندلسية ، وبرز الفارابي في القرن العاشر وابن سينا في القرن الحادي عشر وصفي الدين في القرن الثالث عشر الذي بلغت فيه الموسيقى العربية ذروة ازدهارها ، والجرجاني في القرن الرابع عشر . وإذا كان ابن خلدون قد قرر أن الفن لا يوجد إلا بوجود أهله، فإن هؤلاء من أبرز أهل فن الموسيقى في عصر ازدهار الدولة الإسلامية. لكن من الإنصاف هنا أن يضاف جلال الدين الرومي إلى هؤلاء الذين طوروا الموسيقى في منطقتنا ، عربية وتركية وفارسية، فقد فتح اعتماده الكبير على

العزف المصاحب لرقص المولوية آفاقا واسعة في تطوير تلك الألحان وتفاعلها مع الإبداعات الموسيقية عامة، سواء تلك المرتبطة بالإنشاد الديني أو البعيدة عن هذا الحقل .

ولئن استهجن كثيرون مآل رقص يفترض أنه سمو في تواصل الخاصة من العباد مع معبودهم ، بعدما باتت رقصات المولوية تؤدى في بعض المطاعم والملاهي الليلية، بل وذهب منتقدون إلى تجاوز من أساء إلى هذه الرقصات بتحوير حركاتها وأشعارها وانحرف بمقاصدها لتلائم هذه الأماكن ، بحيث جرى تركيز الانتقاد على مبتدع هذه الرقصات جاعلا من عزف الموسيقى ركنا رئيسا من أركانها، فقد وضع الإمام الشاطبي بدوره تمييزا يستحق التمعن بين (الدوافع الوجدانية كمخافة الله ورجاء رحمته وإنعامه وغفرانه لدى خاصة المسلمين والمؤمنين ، أي ما اصطلح على تسميته بالتصوف، وبين عامتهم الذين يعملون بحكم عهد الإسلام وعقد الإيمان التزاما بأحكام الشرع) بينما هناك من يعتبر أن أحكام الشرع لا تميز (خاصة) عن (عامة) ، وأن النوايا والدوافع الوجدانية يجب أن تتسجم مع وسائل تحقيق المقاصد.هنا يقول العارفون بتاريخ هذه الرقصات أنه لا يستطيع فهم المولوية إلا من يمكنه أن يتمثل كيف تحول الناس في الأناضول إلى الإسلام . فهم كانوا موزعين ما بين نصارى ويهود ووثنيين . وقد سعى جلال الدين الرومي إلى اجتذابهم مستخدما وسائل محببة إليهم ، جنبا إلى جنب مع أفكاره وشروحه وتفاسيره للشريعة . وكانت الألحان المصاحبة للرقص المولوي من تلك الوسائل التي اجتذبت معظم الناس آنذاك . فقد أنشأ الأتراك السلاجقة تكية إلى جانب كل كنيس وكنيسة في الأناضول وآسيا الوسطى بعد انتصارهم على البيزنطيين في معركة ملاذ كرد . ومن تلك التكايا انطلق البكتاشيون (قبل انحرافهم) والمولويون بأشعارهم وإنشادهم للدعوة إلى الإسلام في الأناضول وما بعدها .

متحف جلال الدين الرومي وآثاره:

يتقاطر زوار من شتى بقاع العالم في الشهر الأخير من كل عام خاصة على قونية ، أبرز مدن الأناضول والتي يسميها الأتراك (المدينة المقدسة) لأن جلال الدين الرومي عاش ومات فيها ، حيث تضم ضريحه منذ ثمانمائة وأربع وثلاثين سنة. تحول هذا الضريح المقام على تل يشرف على المدينة إلى مزار للساعين إلى راحة روحية ، بل والى حجاج يعتبرون زيارة هذا الضريح طقسا مقدسا!.. في ذلك الموقع أيضا قبور أقرباء جلال الدين ومريديه وشيوخ طريقته الذين أوصوا بدفنهم إلى جواره: زوجته (كيرا خاتون) وابنته (ملك خاتون) وولده (سلطان ولد) ووالده ومعلمه الأول، وكذلك توأم روحه شمس الدين التبريزي ومريده حسام الدين شلبي وسواهم ، ممن بلغ عددهم خمسا وستين رجلا وامرأة ، في خمس وستين قبرا، ضمن ضريحه الذي كان أصلا تكية تتوسط حديقة كبيرة مزروعة بالزهور أهداها السلطان علاء الدين إلى والد جلال الدين. الضريح مشيد على ستة أعمدة تعلوها قبة هرمية مغطاة ببلاط خزفي أخضر ، وتعلو القباب أيضا باقي أنحاء التكية التي تضم مسجدا وقاعة للدراويش أقيمت في عهد السلطان سليمان القانوني وخصصت لحلقات الذكر وشعائر المولوية ، كما تضم التكية غرفا للدراويش بناها السلطان مراد الثالث .

ما ان يدخل الزائر المبنى بعد أن يقرأ الفاتحة حتى يجد نفسه في قاعة مكتبة زاخرة بالكتب والمخطوطات ، جدرانها مغطاة بلوحات وأعمال فنية وآيات قرآنية بخطوط كبار الخطاطين. يغادر الزائر المكتبة عبر باب ضخم مصنوع من الفضة ، ومطعم بنقوش من الذهب ، أهداه السلطان سليمان القانوني للضريح . من الباب الفضي يدلف الزائر إلى القاعة الضخمة المسماة "حضرة الأبرار" ، حيث قبر جلال الدين المقام فوق درج ، والذي يكسوه غطاء من نسيج أخضر موشى بأسلاك من الذهب أهداه السلطان عبد الحميد للضريح . يبلغ وزن هذه الأسلاك لوحدها اثنين وثلاثين كيلوغراما . وتنتشر هدايا كثيرة من أوان ذهبية وقناديل فضية ضخمة ومزهريات وسواها في تلك القاعة التي لا يتوقف صوت عزف الناي فيها ، فقد كان الناي الأداة الموسيقية الأثيرة إلى قلب جلال الدين في حياته ، وظل العنصر الرئيس في أنغام الرقص المولوي . تعدد القاعات ، منها ما يضم الأدوات الموسيقية التي كانت مستعملة في العصر السلجوقي، ومنها ما هو مخصص لملابس جلال الدين ، وخاصة عباءاته القطنية والحريرية وعماماته بنية اللون المحاطة بأشرطة خضراء ، وكذلك عباءة لشمس الدين التبريزي وأخرى لسلطان ولد ، وقاعة أخرى لآثار جلال الدين الرومي المكتوبة نثرا وشعرا ، مثل النسخة الأصلية للمثنوي مكتوبة بخط اليد ومزخرفة برسوم مذهبة .

أي أن التكية قد تحولت إلى متحف كبير تعيدك معروضاته إلى أجواء عاشها جلال الدين الرومي قبل نحو ثمانمائة وخمسين سنة(11).

برز ما ترك جلال الدين الرومي من الأعمال النثرية :

- المجالس السبعة: خطب ومواعظ مما كتب في سنين شبابه بالفارسية، تتضمن الكثير من القصص ، وفيها بعض الشعر أيضا.

- فيه ما فيه : خطب ومواعظ وأحاديث ألقاها على تلامذته لاحقا بالفارسية.

- الرسائل: وهي مائة وسبع وأربعون رسالة كتبها إلى بعض أصدقائه وعدد من الحكام والمسؤولين .

---

(11) سليمان مظهر ، المولوية يرقصون السيما على أنغام جلال الدين الرومي (استطلاع) ، العربي، الكويت ، تشرين الثاني (نوفمبر) 1987.

وأبرز ما ترك من الشعر :

- ديوان شمس تبريز: أناشيد عشق وغزليات صوفية وقصائد هيام وبكائيات لفراق شمس الدين التبريزي ، معظمها قصائد بالفارسية ، وفيها قطع عربية وتركية ويونانية. وبلغ عدد الغزليات الصوفية فيه نحو ثلاثة آلاف وخمسمائة غزلية نظمت في بحور عديدة . ويزيد مجموع أبيات شعر الديوان بأكمله على ثلاثة وأربعين ألفا.

- الرباعيات وهي 1659 رباعية ، وعدد أبياتها 3318بيتا.

- المنثوي : ست مجلدات بالفارسية تضم خمسا وعشرين ألف بيت. وهو

يبحث في التصور الإسلامي عن الله والإنسان والكون والحياة وتفسير بعض آيات القرآن الكريم والأحاديث النبوية في خمس وعشرين ألف بيت شعر ، ومائتين وخمسين قصة جاء كثير منها على ألسنة الحيوانات. احتشدت في المثوي صور بيانية رائعة وحكم وأمثال وحوار متقن السبك وموسيقى مبدعة ، كما لجأ بين حين وآخر إلى استخدام السخرية والتهكم .

عكس شعر الرومي ولعه بالموسيقى، وكان قد نظم كثيرا من شعره في مجالس السماع ، وكثيرا ما ألقاه مصحوبا بالأنغام والإنشاد. وقد بلغت أوزان غزلياته الشعرية خمسا وخمسين وزنا ، منها كثير من الأوزان المهجورة التي أعادها إلى الحياة وجعلها جميلة الوقع سائغة النغم.

نشير هنا إلى أن كلمة المثنوي تعني النظم المزدوج ، أو الثنائي ، الذي يعتمد في التقفية على توحيد القافية بين شطري كل بيت من أبيات المنظومة ، بحيث تكون لكل بيت قافية مستقلة ، مما يحرر المنظومة من القافية الموحدة ، ويسمح بانطلاق الشاعر إلى أوسع مدى بفضل تعدد القوافي .

وقد قام يوسف بن أحمد المولوي بشرح المنثوي باللغة العربية ، وكذلك فعل الدكتور محمد عبد السلام كفافي، إذ ترجم الديوان إلى العربية وشرحه. قال د. كفافي عن المثنوي: " إذا أردنا أن نقسم شعر جلال الدين على أساس مضمونه ، وجدنا أنه ينقسم إلى قسمين متميزين ، الأول منهما شعر وجداني فلسفي يتناول معاني الصوفية من حديث عن المحبة الإلهية والوجد والنفس الإنسانية وأصلها الإلهي وحنينها إلى ذلك الأصل الذي انفصلت عنه ، ولمحات في وحدة الوجود . ولا يكاد يمس الحياة المادية إلا ليبين تفاهتها واتضاعها إذا قيست بحياة الروح وما تنطوي عليه من المباهج ، وما تضمره للإنسان من سعادة أبدية قوامها الكمال والخلود . أما القسم الثاني من شعره فشعر إنساني أخلاقي تناول في جانب كبير منه الإنسان ، وبين أهميته في هذا الكون ورسم المثل العليا للحياة الإنسانية في هذا العالم. وهو في هذا اللون من الشعر معلم أكثر منه فيلسوفا، يترك الرمز في كثير من الأحوال ويستخدم القصص والأمثال لبيان الآراء التي يدعو إليها".

إضافة إلى ما ترك الفيلسوف الشاعر المبدع جلال الدين الرومي من شعر ونثر ، توارثت الأجيال في أمم كثيرة ألحانا صوفية رافقت شعره وابتهالاته ، وخاصة ما كان منها مصاحبا للرقص المولوي . فقد كان مولانا الرومي يعتبر أن الموسيقى والرقص إحساس الجسم والروح . قال الرومي في هذا المقام : " إن حس الدنيا سلم لهذا العالم ، أما حس الدين فهو سلم السماء" .

مصادر ومراجع عامة :

- علي سامي النشار، نشأة الفكر الفلسفي في الإسلام، مكتبة النهضة المصرية، القاهرة،1954
- نيكلسون ، الصوفية في الإسلام ، ترجمة نور الدين شريبة ، مكتبة الخانجي، مصر ، 1951.
- محمد علي أبو ريان ، أصول الفلسفة الإشراقية، المكتبة الأنجلو مصرية، القاهرة ، 1959.
- ياقوت الحموي، معجم الأدباء، دار المأمون، مصر، 1936.
- ابن أبي أصيبعة، عيون الأدباء في طبقات الأطباء، مكتبة الحياة، بيروت،1965
- محمد حسن الأعظمي والصاوي علي شعلان،الأعلام الخمسة في الشعر الإسلامي.
- شاخت وبوزورث، تراث الإسلام ، ترجمة د. حسين مؤنس وإحسان صدقي العمد، سلسلة عالم المعرفة ، الكويت ،1978.

3.2.3. “Celâleddin Rûmî'nin Çeşitli Eşsiz-Yapıcılık Feyzinden Parıltılar”/ *Dr. Khaireddin AbdulRahman*

Dr. Khaireddin AbdulRahman
Suriye

د .خير الدين عبد الرحمن

"لمحات من فيض الإبداع المتنوع لجلال الدين الرومي"

Türkler her yıl aydın düşünce adamı ve şair olan Celâleddîn Rûmî’nin ölüm yıldönümünü yılın son ayında Konya şehrinde kutlamaktadır. Bunun nedeni olarak ta kendilerini bu kültürün birer evladı olarak görmeleri ve bununla gurur duymalarıdır. Ancak İran Celâleddîn Rumi’yi fars kültürünün bir sembolü olarak görmektedir ki şiirleri ve diğer eserlerinin çoğu farsça kaleme alınmıştır. “قران بحلوی ای قران الفارسی” adıyla Celâleddîn Rûmî in (el-Mesnevi) kitabını adlandırmışlardır. Altı ciltten oluşan mesnevi kitabı; Allah, insan, evren, hayat gibi konuların yanı sıra yirmi beşer mısralık 250 den fazla hikâyeden meydana gelir. Ayrıca Rûmî Arapça, Yunanca ve Türkçe kasideler kaleme almış, bu kasidelerin hepsi tek divanda toplanmıştır. Mısra sayısı 43 binden fazla olan Şemsi Tebriz Divanı da bu kategoriye girer. Bu mısraları maşuku ve üstadı olan sûfî dervişten ayrıldığı sıralarda, karasevdalı dönemlerinde söylemiştir. Rûmî Belh şehrinde doğduğu için Afganlar da onu kendi meşru evlatları olarak görmektedirler. Fakat itiraf etmeliyiz ki bu müstesna âlim değil bir millete ve coğrafyaya, tüm insanlığa mal olmuş eşsiz bir Müslümandır. Filozof şair Muhammed İkbal gibi fikir üreten insanlar ondan etkilenmişlerdir. Ayrıca Alman şair Wolfgang Von Goethe, Alman düşünür Frederic Rocard, Fransız on Hammer-Purgstall, Britanyalı müsteşrik Nicholas, Alman müsteşrik Annemarie Schimmel, , İran, Pakistan, Hindistan, Türkiye ve Arap dünyasının binlerce edip ve şairleri ondan etkilenmişlerdir.

Celâleddîn Rûmî’nin üstün kabiliyetlerinin işaretleri çocukluğunda ortaya çıkmıştı. İrfan ehli şair Feridüddin Attar Rûmî’nin muhteşem bir geleceğinin olacağını sezmiş, babasına onun dehasına sahip çıkılması ve korunması konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Ailesi Bağdat, Kufe, Mekke, Medine, Kudüs ve Şam’da farklı süreçler geçirdikten sonra Konya’ya yerleşmişlerdir. Genç bir çocuk olan Rûmî Konya’ya yerleştikten iki yıl sonra babası vefat etmişti. Bu duruma üzülen Mevlânâ’ya babasının arkadaşı Burhaneddin Muhakkik Tirmizi hocalık yapmış; bir nebze de olsa acısı ve üzüntüsünü hafifletmeye çalışmıştır. Onun terbiye metodu ile rasyonel ve deneysel ilimlerde iyi bir seviyeye gelmişti.

Hocası ona Halep ve Şam âlimlerinden daha fazlasını alma tavsiyesi ile ilim yolculuğuna çıkmıştı. Bu ilim seyahatinde mutasavvıf âlim İbnu-l Arabî ile Şam'da karşılaşması hayatına etki edecek dönemlerden bir tanesidir. İlim seyahatinden sonra Konya'ya dönmüş ve hocalık yapmaya başlamıştı. Öğrencilere dersler verdiği sırada Şems ile tanışıp onunla altı ay inziva tertibinden sonra tüm medrese, öğrenci ve çevresini terk etmiştir. İnzivadan adeta yeni bir ruh haliyle çıkan Celâleddîn Rûmî dünyaya bambaşka bir âlemin kapıları ardından bakmaya başlamıştı. Fakat haset ve dedikodular ile şama gönderilmek zorunda kalan şems in ardından : " *Hakikatin yolunu bana gösteren Şemseddin Tebrizi'dir. İmanımı ve yakînimi borçlu olduğum kişidir. Benim ile o arasında bir fark yoktur. O bir güneş ise ben bir zerreyim. O bir deniz ise ben bir damlayım. Zerrenin nuru güneşten; damlanın hayatı denizdendir.*"

Şems-i Tebriz 1247 yılında Şam'da öldürülmüştü. Bun durum üzerine derin bir hüzün içinde yalnız kalan Celâleddîn farsça olan Şems-i Tebriz Divanı'nı kaleme almıştır. Bu divanda Şemsi Tebriz ile ilgili haberleri takip edip sürekli bir arayış içerisinde olduğundan bahsetmiştir. Bu ayrılık acısı belli bir süre sonra kendisine yol gösterici olacak Selahaddin Zerkûb ile az da olsa dinmiştir. Selahaddin Zerkûbi de muazzam bir ruh hazinesi buldu ki Selahaddin Zerkûbi de artık dükkânını kapatarak Celâleddîn ile görüşmeye adadı kendini. Selahaddin Zerkûbi vefat edince yine hüzün denizine düşen Celâleddîn Rûmî ona cemile olsun diye muhteşem bir şiir yazdı. Celâleddîn in son manevi buluşması Hüsameddin ile idi. Hüsameddin, Celâleddîn'i sûfî şiir geleneğinin en büyük eseri olan mesneviyi yazmasına yardım etmiştir. Çoğu kaynak Celâleddîn Rûmî düşünce sistemi olan olduğu gibi kabul ve kolaylaştırma ilkesinin insanları çekmesinde bu dönemin etkisinin olduğu yönündedir. Örneğin: " *Ne olursan ol, Hıristiyan ol, putperest ol, Yahudi ol, kapımız sana açıktır. Bizim kapımız ümitsizlik kapısı değil; iman kapısıdır*. " ayrıca yine ona ait olan " *Yüz kere kâfirlik etsen dahi Allah ' a dönmek istersen yine gel! Kapımız açıktır. Zira bağışlamak ve tövbeleri kabul etmek yüce Allah'ın sıfatlarındandır.* " Rûmî hayat ile birlikte ilerlemeyi ve gelişmeyi teşvik etmiştir. Demiştir ki: " dünya sürekli yenilenir ve biz bu yenilenmeyi hissedemeyiz. Dış görünüşüyle ebedi olan ömür de beden de bakidir. Nehrin suları nasıl her an yenileniyorsa o da yenileniyordur."

Bekleyiş Nöbetinden Sûfî İbadetine Mevlevî Dansı (Semâ) : Kökeni dine dayalı, tasavvûfi şiirler ile yaratıcıyı tanzim övgülerle yapılan ayinler sözlü mirasın en önemli unsurlarıdır. Bu dansların en önemlisi semâ dansıdır. Semâ, dönme ve benzeri sûfî törenleri zamanla geliştirilmiş ve asırlar sonra bu halini almıştır.

Söylendiği gibi bu dönüşün aslı Rûmî'nin Şems'in ölümü ile heyecanlanıp dönmeye başlamasına dayanmaktadır. Celâleddîn gri bir cüppe giymiş, bedenini siyah bir aba ile sarmış, sonra dönmeye, sendelemeye ve inlemeye başlamıştır. O zamandan beri sûfî dans ve müzikleri Celâleddîn'in dikkatini çekmeye başlamıştır. Yine dikkat çeken bir yönü ise Suriye'de bu mevlevî seması zamanla tahrif edilerek " el-Milviye" adı verilmiştir. Bu adlandırma ya asıl isminin tahrifi ya da yalpalanma-sendeleme anlamını niteleyen bir maksatla yapılmıştır. Müzik ritimleri olan dairevi mevlevî dansı, insan hayatının hareketini ve kendi çevresinde dönüşünü temsil eder. O dairesel hareket ile beraber vücudun gövdesi yukarı, sağ el yaratana münacat edip hayır ve bereket isteyen bir duacıyı temsilen havaya kalkar. Sol el isen yere yani aşağıya doğru iner. Sağ el bazen somuna kadar uzanırken sol el kalbin tam karşısında yumruk şeklinde göğse koyulur. Derviş kendi etrafında tek ayağın parmakları üzerinde yere sabit bir şekilde tam tur dönerken, diğer ayak beden ile birlikte döner. Gözlerin bakışları ise yere doğru indirir ya da göz kapağı kapalı kalır. Baş ise omuza doğru eğik bir vaziyette olur. Ortak dönmenin hızı dönüş yapan semazenlerin hareketleri yavaş yavaş azalmaya başlar. Bu birlikte dönme etkinliği mevsimlerinin sıralanmasını temsil eder.

El-Mesudi'nin dediğine göre onun zamanında Arap müziği, Bizans ile Fars müziğinin etkileşimi sonucu ortaya çıkmıştır. Dini Arap musikisi sekiz ve onucu miladi yüzyıllarda gelişme göstermiştir. Afrika asıllı Meshej oğlu Ebu Osman Said gibi müzik konusunda katkıları olan müzisyenler ön plana çıkmışlardır. Bu gelişim Halife Harun Reşit döneminde benzersiz sanatkârlar eliyle gelişimine devam etmiş; Zelzel, İbrahim el-Musuli, İshak El-Musuli gibi müzisyenler tarafından icra edilir hale gelmiştir. 19.yüzyıla geldiğimizde Kenedi ve Ziryap gibi müzikte zirve isimler sanat dünyasına çıkmıştır. Celâleddîn Rûmî de bölgemizde sanat adına Arap-Fars ve Türk müziği ne katkı sağlayan simalar arasına girmiştir. Onun Mevlevî seması ile birlikte ortaya çıkan uğultuya karşı ilgisi, bu ezgilere farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Pek çokları tarafından şirk olduğu düşünülerek eleştiriye maruz kalmış

Mevlevilik ve sema, zaman zaman müstehcenlikle de itham edilmiştir. Bu semâ dansının artık lokanta, eğlence yerleri gibi yerlerde icra edilmesi de nedenlerindendir.

Bu dansları o mekânlara uygun hale getirmek maksatlı hem şiir hem de hareketlerini değiştirenleri artık eleştirmekten dahi vazgeçecek duruma gelmişlerdir. Mevlânâ müzesi ve içindeki eserler hakkında kısaca bilgi verecek olursak, yılın son ayında binlerce turistin uğrak yeri haline gelmiştir.

Bir fatiha okumak için giren turistler içlerinde el yazmaları, tablolar, sanat eserleri, hat sanatı ile yazılmış Kuran ayetleriyle buluyorlar. Salonda Selçuklu dönemine ait müzik aletleri, Celâleddîn ve mevlevilere ait kıyafetler, pamuklu ve ipekli abası, yeşil bantlarla çevrili kahverengi sarığı yer alır. Mesnevi adlı eserin el yazısı ve altın resimlerle süslü olan asıl nüshası gibi, nesir ve nazım olarak yazılmış eserleri de sergilenmektedir. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin bıraktığı en önemli mensur (düz yazı) eserler hutbe ve vaaz şeklindeki sohbetlerden ve hadislerden derleme olan Mecâlis-i Seb'a (Yedi Meclis) tir. Ayrıca bazı arkadaşlarına, yetkililere ve hâkimlere yazmış olduğu 147 mektuptan oluşan Mektûbât (Mektuplar) adlı eseri mevcuttur. Nazım şeklinde bir araya getirilen şiir ve kasideleri ise Şemsi Tebriz Divanı, Rubâiyat (Rubailer) ve son olarak Mesnevi adlı çalışmadır.

الفيض عند جلال الدين الرومي
"حكاية الخليفة والأعرابي"[1] نموذجاً

د. خولة شيخة

ملخص الحكاية :

في حواريةٍ جميلةٍ تجلّت فيها عبقرية جلال الدين البيانية نظم رائعته " الخليفة والأعرابي " ، هادفاً إلى تربية الشخصية الإسلامية وبنائها ، بتزويدها بأدلة الحجج الصوفية في صراعها مع قوى الشر و الجبروت ، لتعينها على مقاومة شهوات النفس والتحكّم في أهوائها بروح ساميّة عالية أعطت للغرب في عصرنا الحالي صورة الإسلام المثلى فقال هالمان عن ثقافته :" إنها جوهر العقيدة الإسلامية المتحرر من القيود ، الجوهر الذي أعتقد بأنه يحتاج إلى التأمل في مرحلة أصبح فيها الإسلام مقروناً بالإرهاب "[2] .

إذ ركز الرومي على نقاء الشخصية الإسلامية ، لأنّها فائضة عن قدس الأقداس بمناشدته العودة إلى الذات القدسيّة الكاملة وعشقها تليين لتعاليم الدين الإسلامي ودلالة على بعد الإسلام عن التطرّف .

بدأ جلال الدين الرومي الحكاية بالحديث عن خليفة اشتهر بالكرم ، ووصل بشهرته هذه إلى أرجاء المعمورة ، لتتهادى إلى سمع أعرابي وزجته[3]، يقطنان في الصحراء ، ويعيشان في حالة ضنك شديد ، فأشارت الزوجة على زوجها أن يمثل أمام الخليفة ، علّه يحظى بجوده، إلّا أنّ الأعرابي عدِم الوسيلة في البداية ، ثمّ ما لبث أن عثر على بئر ماء حلو ، حمل جزءاً من مائه في إبريق هديّة قاصداً به وجه الخليفة ظناً منه أنّه أهدى إلى الخليفة كنزاً من كنوز الجنة ، ولم يدرك قطّ أنّ هناك نهراً عظيماً يمرّ ببغداد ، ولكنّ الخليفة الذي استغنى بكماله عن هدية الأعرابي قبلها برحابة صدر ، وأغدق عليه من كرمه ، وأمر جنوده بإعادة الأعرابي إلى وطنه عن طريق النهر .

هذه هي خلاصة القصة ، التي وشاها الرومي باستطرادات وتعليقات مستخلصاًمنها الحكمة التي تنطوي عليها أفكاره , ليجعل سمة القصة عنده عدم تماسك وحدتها[4]بسبب الطموحات التي نشدهامن كتاباته القصصية وهي الوصول إلى الإنسان الكامل[5].

البعد الصوفي للحكاية :

1: وردت هذه القصة بصورة مختلفة في كتاب جوامع الحكايات ولوامع الروايات الذي أكمل محمد عوفي تأليفه عام 625 هـ / 1228 م ونسرد هنا بعضها ، فأما الخليفة فالمقصود به المأمون ، وأما الأعرابي فاضطر إلى الهجرة عن دياره إذ اعتراها جفاف ومجاعة ، وقد اعتزم الرحلة إلى بلاط الخلافة في بغداد مؤملاً في العطاء ، وحينما تجاوز مضارب قبيلته عثر على بئر رقدت فيه المياه ، فاجتزبت الأرض ملوحتها وحينما تذوق الأعرابي ماء البئر عرته الدهشة لأنه لم يتذوق هذا الماء من قبل ولم يعرف أن مثل عذوبته موجودة في الدنيا فظن أنه من الجنة وتخيره ليكون هديته إلى الخليفة الذي كان في رحلة صيد إلى الكوفة وقد سلك الأعرابي طريق الصحراء ولما وصل قدم هديته لمولاه فتقبلها منه وأمر أن تملأ الجرة التي حمل بها الماء ذهباً شريطة أن يعود من الطريق نفسه الذي قدم منه (الصحراء) ، لأن الخليفة أراد أن لا يتقدم الأعرابي أكثر فيرى نهر دجلة فيصيبه الخجل والحزن من جراء هديته المتواضعة ، وقال لحاشيته : "إني لأخجل لو أن رجلاً جاء بهدية ، ثم انصرف من حضرتي مهاناً مشيعاً بالعار " ، أخذت هذه القطعة من الكفافي ، محمد عبد السلام ، **"مثنوي جلال الدين الرومي "** المكتبة العصرية ، صيدا ، بيروت ، ص : 537/1 وما بعدها بتصرف

2 : دالريمبل, وليام ، **" جلال الدين الرومي ينافس شعراء الحداثة الأمريكية** ـ ترجمته بتصرف ، مريم جمعه فرج عن الخليج الثقافي ، الانترنيت ص2 .

3 : إنّ شخصية الزوجة لم تظهر في رواية عوفي ، وأجرى جلال الدين بينها وبين زوجها صفحات متعددة من رائع الحوار ، وجعلها رمزاً للنفس الحسية.

4: الكفافي ، المثنوي ، جلال الدين الرومي ، وكذلك مولوي ، مراد كمال الدين " **قصص مثنوي مولانا جلال الدين الرومي** " ط،2001 ، ص 24

5 : ابن عربي "أول من استعمل تعبير الإنسان الكامل في الفكر الصوفي والفلسفي والإسلامي هذا من ناحية اللفظ ,أما المضمون فقد استقاه من ينابيع متعددة لم تؤثر في ابتكاره وفرديّته" ,انظر ,الحكيم,سعاد"المعجم الصوفيّ"بيروت,دندرة للطباعة والنشر,ط1 ,1981, ص160.

انطوت قصتنا على كثير من الرموز الصوفيّة فالخليفة عند انيماري شيمل هو النهر الكبير دجلة ، المعرفة الإلهية[1] " لقد كان بحراً للجوهر الصافي في العطاء .... إنّه كان ماء الحياة وبحر الكرم ..... "[2] وقد وصل الأعرابي إليه ليغترف من منهل العلوم الإلهية التي لم تمتلك بداية ولانهاية فكانت أزلية سرمدية.

أمّا الأعرابي؛فمثّل رمزين صوفيّين؛الأول العقل ، عندما حاور زوجته؛ النفس الحسيّة الحيوانيّة يقول الروميّ : " واعلم أن الزوج هو العقل وأن الزوجة هي الحرص والطمع وهذان مظلمان منكران ، وأما العقل فهو الشمع المنير"[3] ، وكذلك قوله :" فهذه المرأة وهذا الرجل نفس وعقل وكلاهما ضروريّ لإظهار الخير من الشر " .

" فإن المرأة تريد حاجة المنزل ، يعني الأبهة والخبز والخوان والجاه "

" فالنفس مثل المرأة تنشد التراب حيناً وتنشد المجد حيناً أخر لكي تحقق مآربها " .

" وأما العقل فليس بمدرك لتلك الأفكار وليس عنده غير خوف الله "[4].

أمّا الرمز الثاني للأعرابي فيدلّ على الباحث عن الحقائق الروحيّة ما بين غير طالب لها عندما عدم الوسيلة وباحث عنها حريص على تلقيها في عشوره على الهديّة وتقديمها للخليفة لتتكشف أمامه الحقائق الأزليّة يقول الرومي :" لقد قدمت إلى هنا على أمل الدينار ، فلما وصلت أصبحت ثملاً بالرؤى ، وقد جئت لأنال بالخبز فحملتني رائحة الخبز إلى صدر الجنان "[5] .

دلّت ماديّة الهديّة الإبريق على الجسم وماؤها على الروح ، و قبول الخليفة للهديّة وإرساله الأعرابيّ إلى نهر دجلة فعنى وصول السالك إلى بغيته ، من خلال الاغتراف من بحر العلوم الإلهيّة وتكشّف أسرارها .

الفيض في الحكاية:

ما بين نظرية الفيض كفكرة أيديولوجية-صوفية, ومجتمع يتجه نحو هاوية الانحطاط بسبب الصراعات ,ما بين الإنسان عقل ومادة,وما بين أضداده الكثيرة حاول المتصوفون أن يؤسسوا لمشروع حضاريّ محوره الإنسان ,وغايته السعادة البشريّة المبنيّة على أساس الكمال في الإنسان الفرد في علاقته بالحقّ من جهة,وبالمجتمع من جهة أخرى[6],ولأن ثقافة الرومي امتداداً لتجربة المتصوفين,فرأى أن الإنسان أول الفكر وآخر العمل,فأسرع بيانه الخطوفي سردقصة الأعرابي الساذج لنشعروكأننانعيش معه مناجاة باح بها إلى أسماعنا ولامس بها شغاف قلوبنا للوصول إلى تربية اجتماعيّة سليمة لأولئك البسطاء الذين لايملكون من العلم شيئاًويتوهمون بأنّهم فوق المجتمع.

أيّها الأعرابيّ!إنك فيض مقدّس من الأعيان الثابتة خرجت من العالم المعقول إلى العالم المحسوس, وها أنت تتصارع مع زوجتك المتذمّرةوهي تحاورك وتشكو الفقر غير قانعة بما قسمه المليك لها ,ألا تعلم أن مشاركتك لها يعني أن مادتك قيدت صورتك وعيّنتك, وأثّرت فيك فنزعت إليها مرهوناً لطبيعتها عاقداً الصلح معها ,أين المطلق الذي فيك؟

ألم تجش عن الفيض الأقدس عندما تجلت الذات الأحديّة لنفسها في جميع الممكنات التي يتصور وجودها فيها بالقوة[7] ؟ فكنت إحداها.

يامن ظننت في نفسك التكامل المعرفيّ ما أشدّ سذاجتك وأنت تحمل إبريق الماء الحلو إلى الخليفة في بغداد حيث دجلةُ العظيمُ بسبب جهلك بحقائق الأمور !

أين معارفك الإلهية ,وأين أنت من الفيض ؟لم تع أنّ الذات الإلهيّة فاضت فيضاً طبيعياً غير قصدي لم يبدأ ولم ينقطع؛ لأنّه سرمديّ :

-عندما كان العالم كله وعاءً مليئاً بالعلم والجمال

-وقطرة واحدة من دجلة حسنه لايكاد هذا العالم يسعها بين جوانبها

-لقد كان كنزاً مخفيّاً ,لكنّه مزّق(حجب الخفاء)وجعل الأرض أكثر إشراقاً

1: شيمل, انيماري ، **الشمس المنتصرة** ، دراسة آثار الشاعر الإسلاميّ جلال الدين الروميّ ، ترجمة عيسى العاكوب ، ط 1 ، مؤسسة الطباعة لوزارة الثقافة والإرشاد الإسلاميّ ، ص : 151 .

2: الكفافي ، المثنوي ، ص :1/ 285 .

3: الكفافي ، المثنوي ، ص : 342/1 .

4: الكفافي المثنوي ، ص : 321/1 .

5: الكفافي ، المثنوي ، ص : 335/1 .

6 :انظر هذه الرؤية عند كليب ,سعد الدين **"البنية الجماليةفي الفكر العربي الإسلامي"**,ط1,ص63.

7 :انظر تعريف الفيضين المقدس والأقدس عند ابن عربي,**فصوص الحكم** ,تحقيق وتعليق :أبو العلا عفيفي ,دار العربي,بيروت,بلا.ت,ص-8وما بعدها.

- لقد كان كنزاً مخفيّاً [1] ,فجاش فيضه الغزير ,فجعل الثرى سلطاناً يرتدي الأطلس[2].

أيّها الأعرابي ! إنّ صورتك الشبحيّة وجدت بالفيض الأقدس ,ولكن ماديّتها تعينت بالفيض المقدس ,فتنبه إلى المعنى[3].

لأنّك ممثل الوجود الإلهي على الأرض ,فإذا قلت:إن الوجود المطلق ليس ميسّراًعلى هذه الأرض,أقول لك:إن تحقيقك لجزء قليل منه سيحملك إلى آفاق عظمى تحلّق فيها إلىعوالم متميزة :

- وهل تعلم متى يصبح الحس تمييزاً ؟ إنه كذلك حينما ينظر بنور الله؟
- فإذا حلّ نور الله في حواسك ,فإنّك لا تكون عبداً للأثر[4]

وحدّد موقفك في أي صفّ يكون, وميّز بحسّ الرؤية القلبيّة لا بحسّ الرؤية البصريّة وتجرّد من الإثنية, عد إلى الذات و إلى الوعي, وابحث عن وسيلة لهذه العودة فإن كانت وسيلتك إلى هذه العودة إبريق الماء, فاجعله نظيفاً وحافظ عليه ليكون أول درجات الكمال وعندما تصل إلى الذات العليّة ستستقبله منك مع أنّ كمالها المطلق مستغن عن هديّتك, وستفيض عليك بالجود عندها عليك أن تعشق هذه الذات لأنّك جزءاً منها فـ :

- إن عشّاق الكل ليسوا بعشاق للجزء فإن من اشتقاق للجزء عجز عن الكلّ
- وإذا ما أصبح جزء عاشقاً لجزء فسرعان ما يعود المعشوق إلى كلّه [5]

فعندها إن انكسر الإبريق فستبقى ماؤه وستزداد كمالاً

- فيا من دفعتك الحمية إلى أن تضرب الإبريق بالحجر فازداد الإبريق بهذا الانكساركمالاً
- لقدتحطم الإبريق لكنّ الماء لم ينصب منه !وتحقّقت له من الانكسار مئة سلامة
- وكل جزء من هذا الإبريق في رقص ونشوة ، لكنّ هذا قد بدا للعقل الجزئيّ محالاً[6].

أأدركت الكمال الإلهيّ ,إنّه أمر في غاية الصعوبة لعلل علمتها أيّهاالأعرابيّ!تمثّلت بملابسة المادّة,والعدم للعقل البشريّ,إن ما هو ماديّ لايدرك ماهو روحانيّ, وما هو معدوم لايدرك ما هو خالد,على أنني أود تذكيرك بكمالك الذاتيّ وهو أعلى الكمال الماديّ الصوريّ :

- فأنت نائب الرحمن وخليفة الخالق[7]

فكن على علم أن الملائكة التي لا مادة فيها أقل قيمة وكمالاً منك, لقد نلت رتبة الإحاطة والجمع بهذا الوجود عندما :

- علّم آدم الملائكة في البدء ما يكون إلى الأبد بما اقتبسه من علم إلهيّ
- فانتشت من تعاليمه الملائكة ووجدت في تقديسه لله لوناً آخر من التقديس
- فتلك الكشوف التي جلاها آدم للملائكة ما كانت لتتسع لها رحاب السّموات الفساح
- لقد ضاقت عرصات السموات السبع أمام سعة هذا الرّوح الطاهر[8]

فأحطت أنت بكل إمكانية الفيض فجمعت بين الحقائق الالهيّة وهي الأسماء وحقائق العالم فكانت الروح صنوالمادة لديك, وهو ما لم يتيسّر للملائكة التي هي روحانيّة فحسب, فيا أيها الاعرابي! ع ِ ذاتك فأنت إنسان جسم وطبيعة وعقل وروح استمع إلى الملائكة تحدّث آدم مبيّنة شرف أفضليته عليهم :

- وأخذ كل ملك يقول : لقد كانت قبل الآن ألفة مع وجه الأديم
- لقد نسج جسدك الترابي من ذلك المكان, بينما وجد نورك الطاهر من هذا المكان[9]
- وذلك الذي وجدته أرواحنا من روحك كان من قبل ذلك بكثير يتألق من التراب[1]

---

1 :هذه إشارة إلى الحديث :"كنت كنزاً مخفياً فأردت أن أعرف ,فخلقت الخلق,فعرفوني".

2 :الكفافي:المثنوي,ص 342/1.

3 :انظر الإشارة إلى هذا المعنى ابن عربي ,**رسائل ابن عربي**,دار إحياء التراث العربي ,بلا .ت,ص3.

4 : الكفافي ، المثنوي ،ص :1/ 322.

5 : الكفافي ، المثنوي ، ص :1/ 337 .

6 :الكفافي ,المثنوي,ص:343/1

7 :شتا,إبراهيم الدسوقي**"مثنوي مولانا جلال الدين الرومي"**,المجلس الأعلى للثقافة,1996, 6 أجزاء,ص252.

8: الكفافي ، المثنوي ، ص:1/ 323 .

9: المقصود بـ " ذلك المكان " الأرض و " هذا المكان " العالم الروحي .

فأنت أيّها الإعرابيّ كائن جسمانيّ وطبيعيّ وعقليّ وإلهيّ ولا يدانيك في هذه الصفات كائن آخر لقد سماك "ابن عربيّ" العالم الأصغر وكذلك سائر الحكماء[2], أما أنا فأدعوك بالعالم الأكبر؛لأن:

- " العالم الأكبر قام بالسّحر بقدرته فجعل نفسه مطوياً في أصغر صورة "[3]

لقد جئت بعد الحقّ في الرتبة ولأنّ الكمال علّة الفيض فإن كمال الفيض سرى على عالم الملكوت ، ثم على عالم الجبروت وهو عالم النّفوس البشريّة, ثمّ على القوى الحيوانيّة, ثمّ النباتيّة, ثمّ سائر أجسام العالم السفليّ[4] إنّه كمالك بالنسبة إلى غيرك ، وهكذا ترفعت في الرتبة على الحيوان والنبات ولكن عليك أن تدرك أنّ هذه الدرجة لم تتحقق لك إلا بفضل الأنبياء والأولياء والمرشدين :

- كما أنّ المرتبة الحيوانيّة تكون أسيرة للمرتبة الإنسانيّة تكون أسيرة للمرتبة الإنسانيّة فريسة لها .
- فإن مرتبة الإنسان على أيدي الأولياء ، اعلم أيّها العظيم أنّها فريسة كالحيوان[5]

فلتعلُ أيّها الإنسان ! أنت أيّها الأعرابيّ! أنا ، نحن لنسمُ بروحنا ناشدين كمالنا الذي أفضنا منه من عالم الملكوت . هكذا أراد الرومي أن تصل رسالته إلى كل صوفي يبحث عن المعارف الإلهية قائلاً :

" حاشا لله ,هذه ليست حكاية,حذار ,إنّها أحوالنا وأحوالك الحاضرة

فالأعرابيّ هو نحن ,ونحن أيضاً الجرة ، ونحن الملك كلنا"[6] .

وأخيراً فإن مولانا جلال الدين اتخذ من القصة مدخلاً إلى عقل الإنسان ليغرس فيه ما يريد من روحانيات وآراء واتجاهات فنبهه إلى كماله من خلال صورته التي تمثل جزءاً من الصورة الأشمل للكمال من خلال صلته بالكون الذي حوله ومكانته فيه ، فهو الذي اختزل في داخله مكنونات وعوالم متعددة حاثّاإيّاه على طلب الحقائق فيتحوّل بها من علم النّحو إلى عالم المحو، ومن القبض إلى الانبساط ، ولن يتم له ذلك إلا بخروجه من الإثنية والمصالحة مع متضاداته ، فلا تعود شخصية موسى وفرعون:

"وعندما تصل إلى مرحلة اللالون التي كانت لك في الأصل,فإنّ الوفاق يتمّ بين موسى وفرعون"[7].

وباتّباع الأنبياء لأنّ رسالاتهم خرجت من مشكاة واحدة, وكذلك الأولياء والعارفين لأنّهم الصورة المعنويّة المثلى للإنسان الواصل إلى درجة الكمال.

إنّها همسة تربويّة من مولانا جلال الدين الرومي مفادها التفكير في كل شيء في الطبيعة حولنا في النبات في الحيوان في خلقنا ليسموَ الإنسان إلى غاية الإسلام على مراتب الرقي لنعيش معاً شاهدين فحوى بعثة الرسول محمد (ص) : إتمام مكارم الأخلاق .

مراجع البحث:

- الحكيم,سعاد,"**المعجم الصوفي**"بيروت,دندرة للطباعة والنشر,ط1 ,1981.
- دالريمبل ، وليام " **جلال الدين الرومي ينافس شعراء الحداثة الأمريكية** ", ترجمته بتصرف ، مريم جمعه فرج عن الخليج الثقافي,الأنترنيت.
- ابن الدباغ ، "**مشارق أنوار القلوب ومفاتيح أسرار الغيوب** " ، تحقيق ريتر ، دار صادر ، بيروت
- شتا,إبراهيم الدسوقي"**مثنوي مولانا جلال الدين الرومي**",المجلس الأعلى للثقافة,1996, 6 أجزاء
- شيمل, انيماري ،" **الشمس المنتصرة** ، دراسة آثار الشاعر الإسلامي جلال الدين الرومي" ، ترجمة عيسى العاكوب ، ط أولى ، مؤسسة الطباعة لوزارة الثقافة والإرشاد الإسلامي.

1: الكفافي ، المثنوي ، ص:1/ 250 وما بعدها .

2: مولوي ،مراد" التربية الاجتماعية عند جلال الدين" ، ص : 253 .

3: شتا ، مثنوي ، 1/ 238 .

4: ابن الدباغ ، "**مشارق أنوار القلوب ومفاتيح أسرار الغيوب** " ، تحقيق ريتر ، دار صادر ، بيروت ، ص : 42 .

5: شتا ، مثنوي ، 237/1 .

6: شتا ، إبراهيم ، مثنوي ، ص :1/ 237 .

7 : شتا ، إبراهيم ، مثنوي ، ص :235/1.

- الكفافي ، محمد عبد السلام ، **"مثنوي جلال الدين الرومي "** المكتبة العصرية، صيدا ، بيروت
- كليب ، سعد الدين **"البنية الجماليةفي الفكر العربي الإسلامي"**,ط1.
- ابن عربي, **" رسائل ابن عربي "**,دار إحياء التراث العربي ,بلا .ت.
- **" فصوص الحكم "**,تحقيق وتعليق :أبو العلا عفيفي,دار العربي,بيروت,بلا.ت.
- مولوي,مراد كمال الدين" **التربية الاجتماعية عند جلال الدين"**,ط 1 , 2003,دمشق.
- **" قصص مثنوي مولانا جلال الدين الرومي "**ط ، 2001.

3.2.4. "Celâleddîn Rûmi 'de Feyz: Halîfe ve Bedevî Hikâyesi Örneği"/ *Dr. Khawla Shaykha*

Dr. Khawla Shaykha
Halep Üniversitesi-Suriye

د.خولة شيخة
مدرسة اللغات الشرقيّة في جامعة حلب في قسمي اللغة العربيّة والتاريخ
"الفيض عند جلال الدين الرومي حكاية الخليفة والأعرابي نموذجاً"

Celâleddîn Rûmî sûfi delil ve ispatlar ile " *Halife ve Bedevi*" hikâyesini temsilen bir hedefe dikkat çekmektedir. İslami hassasiyetleri olan kişiyi yönlendirmek, şehvet ve isteklerine engel olmak, şer güçlerle ile olan savaşında ona yol göstermek maksadıyla aslında dâhiliğini adeta ortaya çıkarmış ve ispat etmiştir.

Celâleddîn Rûmî hikâyesine cömertliğiyle tanınan bir halifeden bahsederek başlamıştır. Dünyanın her yerine ulaşmış bir şan ve şöhrete sahiptir ki bu ün çölde fakirlik içinde yaşayan bedevi ve karısının bile kulağına kadar ulaşmıştır. Bu hikâyedeki bedevinin karısı kocasına belki cömert halifenin bu eli açık tarafından istifade ederiz temennisiyle halifeye gitmesini tavsiye etmiştir. Eline tatlı su testisi alarak sanki cennetten bir hazine hediye götürüyor duygusu ilke bedevi cömert halifenin huzuruna çıkmıştır. Hâlbuki sarayın bulunduğu Bağdat'tan koca bir nehrin aktığının farkında bile değildir. Ancak büyük halife bu bedevinin hediyesini büyük bir yücelik ile kabul etmiş ve yine kendi lütfundan bol bol vermiştir. Ardından askerlerine bedeviyi nehir kenarına kadar eşlik etmelerini emretmiştir.

Hikâyenin gizemli tarafına bakacak olursak burada pek çok tasavvufi simgeleri içerdiğini görüyoruz. Zira halife Cömertlikte berrak bir denizi; bedevi aklın, karısı ise hırs ve açgözlülüğü temsil etmektedir. Sonuç olarak nefs, bazen toprağı bazen de şöhreti arzulayan kadın gibidir. Aklın ise Allah 'tan korkma dışında bildiği bir şey yoktur.

Hikâyede akıntı… Tasavvuf ehli insanı merkeze alan ve gayesi insanlığın saadeti olan uygar bir toplum kurnayı hedeflemişlerdir. Bu mutluluğun yolu ise yola çıkan bu insanın bir taraftan hak; bir taraftan toplum ile münasebetindeki kemale dayanır. Celâleddîn Rûmî kültürü mutasavvıfların tecrübeleri ile insan düşüncesinin başlangıcı ve işlerinin sonu olarak görmüştür.

Celâleddîn Rûmî bunları, kendilerini yaşadıkları toplumun üstünde gören ama gerçek anlamda hiçbir şeye sahip olamayan o basit insanları sağlam bir sosyal hayata hazırlama maksadıyla anlatmıştır.

Ey Bedevi! Soyut âlemden çıkıp somut âleme geçtin. Burada da fakirlikten şikâyet eden ve Allah 'ın ona vermiş olduğu kısmete razı olmayan Karınla tartışıyorsun. Bilmez misin ki senin onunla ortak olman, özüne bağlı ona uyup seni etkilemesine izin vermen demektir.

Ey kendini bilgili sanan, cahilliğin yüzünden büyük Dicle Nehri'ni geçtiği Bağdat'a doğru elinde bir testi su ile yola çıktığında ne kadar saftın! Son olarak Celâleddîn Rûmî bu hikâyeyi, insan aklına yön vere, düşünce ve tavsiyeleriyle bir geçit olarak görmüştür.

ومضات معرفيّة في سماء مولانا جلال الدين الروميّ (ت 672هـ)

د. محمود مصري*

كان جلالُ الدين محمدُ بن محمدٍ البلخيُّ المعروفُ بالرومي واحدًا من أعظم النجباء الذين أنجبتهم مدينة بلخ التابعة لإقليم خراسان، فانضم إلى العقد الفريد الذي يطالعنا في بداياته أبو زيد البلخي (ت 322هـ)، ونلمح في واسطته ابن سينا (ت 428هـ) والغزالي (ت 505هـ)، ونقع في نهاياته على الكنز: مولانا جلال الدين (ت 672هـ).

ولعل شخصية جلال الدين الرومي قد اكتسبت عالميتها من خلال سعة إنائه المعرفي، فقد ظهر مولانا منقذًا للإنسان، يدلّه بصدق على سعادته الحقيقيّة، لا صاحب فلسفةٍ نظريّة.

إن هذه الومضات التي تبهرنا، ونحن نطالع سماء مولانا جلال الدين تعزّ على التقييد في كلماتٍ محدودة، لكننا سنحاول في هذا البحث استجلاء المنظومة المعرفية عند مولانا من خلال ما سنعرضه من بعض سنا تلك الومضات، مرتّبة في ثلاث مجموعات: **1-ومضاتٌ: الطريقةُ والعرفان 2 ومضاتٌ: مقامات العرفان 3 ومضاتٌ: قيم الجمال المعرفيّة عند الروميّ**

كان جلال الدين الصغير معجبًا بالشاعر الصوفيّ فريد الدين العطار أشدَّ الإعجاب، وقد عبّر عن هذا الإعجاب بقوله: **"لقد اجتاز العطار مدن الحبّ السبع، بينما لا أزال أنا في الزاوية من ممرٍّ ضيّق"**. غير أن الاستعداد القوي عند جلال الدين الصغير لبلوغ مبلغ العطار في المعرفة لم يكن ليخفى على أصحاب الفراسة كالشيخ محي الدين بن عربي، الذي لقيه في دمشق، فقال عندما رأى جلال الدين يمشي خلف أبيه بهاء الدين: **"سبحان الله محيطٌ يمشي خلف بحيرة"**.

كانت المرحلة الأولى من حياة جلال الدين مرحلة تعلُّم وتعليم، فبعد تلقيه العلوم واستقراره في قونية، خلف أباه -بعد موته في الوعظ والتعليم هناك، وكان عمره أربعًا وعشرين سنة، وتتلمذ في هذه المرحلة على تلميذ أبيه برهان الدين محقّق الترمذيّ، ثم إنه بعد رحلةٍ استمرت سبع سنواتٍ مرّ فيها بحلب ودمشق عاد إلى قونية ليتولى تدريس العلوم الشرعية في مدرستها إلى جانب التوجيه الروحيّ، إلى أن كان استهلال المرحلة الثانية من حياته بالحدث الكبير الذي جذبه إلى مشرب التصوف، وهو لقاؤه بشمس تبريزي (ت 1247م) سنة 1244م، وسماعُ كلمات سنائي منه: **"إذا لم يحرّر العلمُ النفسَ من النفس، فإن الجهلَ خيرٌ من علم كهذا"**. وهكذا فإن شخصية جلال الدين مثال للعالم الصوفي، وهو أقوى عند محققي أهل العرفان من الصوفي العالم.

ومنذ ذلك اللقاء بشمس تبريزي اصطبغت حياة مولانا جلال الدين بالمعرفة التي شعّ سناها ليطال الأيام والحوادث التي مرّ بها، والتي نتلمس جوانبها في هذه **الومضات**:

1- ومضاتٌ: الطريقةُ والعرفان:

لا بدّ للمريد السالك من منازل يمرّ بها في طريق المعرفة، التي خُلق من أجلها، فالمعرفة هي الأصل، وحتى يعود إلى هذا الأصل، ويتحقّق بكماله الإنسانيّ، عليه أن يسلك في مراحل الطريقة[1]. قال الروميّ مجمِلًا هدف الطريقة: **"نفسك الأولى ترجع إلى نفسك الحقّة"**[2]. وقال مفصّلًا:

"في اللحظة التي دخلتَ هذا العالم
وُضع سلّمٌ أمامك ليمكّنك من النجاة
في الأول كنتَ جمادًا، ثمّ صرتَ نباتًا
ثمّ بعدئذٍ صرتَ حيوانًا، كيف يمكن أن تتجاهله؟

---

*الجمعية السورية لتاريخ العلوم/حلب mahmoudmasri@fastmail.fm

(1) الطريقة: التدابير التي تتصل بإصلاح الضمائر لتتهيّأ لإشراق أنوار الحقائق عليها (يُنظر معراج التشوف إلى حقائق التصوف لابن عجيبة 39).
(2) المثنوي 3769/6.

ثمّ جُعلتَ إنسانًا موهوبًا معرفة وعقلًا وإيمانًا
انظر هذا الجسد المصنوع من التراب، أيّ كمال اكتسب!
وعندما تتجاوز شرط الإنسانيّة
لا شكّ في أنك ستغدو ملاكًا
بعدئذٍ ستنتهي من هذه الأرض، إقامتك ستكون في السماء
تَجاوز الحالَ الملائكيّة، وغُص في هذا المحيط
لتقدرَ نقطةُ الماء التي هي أنت أن تصير بحرًا"[1].

والطريق المرتبط بهدف المعرفة هو سفرٌ من نوع خاص، إنه معراجٌ روحيّ، ينشط فيه الجسد للخدمة، على قدر علوّ همة صاحبه:

"لقد سافرتَ أنت من النطفة إلى العقل، ولم يكن ذلك بالخطو، وليس ثمّة حلٌّ ولا تَرحال
سيرُ الأرواح بلا كيفٍ في الزمان والمكان، فتعلّمي يا أجسامنا السيرَ من أرواحنا"[2].

وكثيرًا ما تختلف مشارب التصوف في تفاصيل الطريقة، مع أن النهايات واحدةٌ عند الجميع، لأن معروفهم واحدٌ:

عباراتنا شتى وحسنك واحدٌ وكلٌّ إلى ذاك الجناب يشير

وإذا كان هذا الاختلاف يطبع كلّ طريقةٍ بسمةٍ معيّنة فإن سمة الوسطيّة والاعتدال ميّزت طريقة مولانا جلال الدين، كما سيلوح لنا ذلك فيما سنعرض إليه من بعض التفاصيل:

1--1 ومضة: حقيقة المرشد: يعمّق الروميّ النظرة الصوفيّة إلى المرشد الدالّ على الله، من جهة كونه سببًا في الوصول إلى التحقّق في مقام الفناء (**وقد رمز له بقوله: يغدو البحر**)، والبقاء (**وقد رمز له بقوله: يتأمّل القمر**)[3]. في الوقت الذي يجعل منه مساعدًا ليس غير، وذلك قيامًا بحقّ الحقيقة والشريعة بآنٍ معًا: **"دون العون المنقذ لسيّدي شمس الحقّ التبريزيّ لن يكون في وسع أحدٍ أن يتأمّل القمر أو يغدو البحر"**[4].

غيرَ أن السلوك بقُصّاد المعرفة إلى مقامات الفناء والبقاء لا يكون إلا إذا وافق استعدادُ المريد المدعّمُ بأنوار التوجّهات تألّقَ أنوار المواجهة عند الشيخ، وارتقى الطلب الذاتيّ للمريد إلى مستوى همّة الشيخ، وهذا ما عبّر عنه مولانا بقوله: **"شمسُ شمس الدين، تألّقُ تبريز، لم تسطع على شيءٍ قابلٍ للفناء إلا جعلته أزليًّا"**[5]. فالشيخ يُظهر الاستعداد الكامن في المريد، ويساعده على ولادة روحه بما أوتي من الحكمة، آخذًا بيده، بعد أن قبله على ما هو عليه، مراعيًا الفروق الفردية بين المريدين. قال مولانا: **"النار التي بها صلاح الحديد أو الذهب، كيف يكون بها صلاح السفرجل أو التفاح الرطب"**[6].

وهكذا فإن وظيفة المرشد هي الأخذ بيد السالك إلى أن يمحو من مشهده أوهام السوى، وهذا شرطٌ لترقي السالكين في مقامات المعرفة، متّفقٌ عليه عند أرباب السلوك. يقول الروميّ معبّرًا عن ذلك التجرّد في أعلى مراحله، وهو التجرّد عن النفس –بعد التجرد عن الكون :

"جئتُ لآخذك بيدي
لأجرّدك من قلبك ونفسك
وأسكنك في القلب والروح
جئتُ في منتصف ربيع جميل، يا شجرة الورد
لأحيطك بذراعيّ، وأمسك بك
جئتُ لأخلع عليك –في هذه الدار السناء
سأحملك إلى أعالي السماوات

---

(1) أغانٍ صوفيّةٍ 2.
(2) المثنوي 1979/3، وما بعد.
(3) الفناء: إذا أُطلق الفناء إنما ينصرف للفناء في الذات. وحقيقته: محو الرسوم والأشكال بشهود الكبير المتعال. أو شهود الحق بلا خلق. والبقاء: الرجوع إلى شهود الأثر بعد الغيبة عنه بشهود المعنى، لكنه يراه قائمًا بالله، ونورًا من أنوار تجلّياته. فهو شهود الخلق بالحق (يُنظر معراج التشوف إلى حقائق التصوف لابن عجيبة 39).
(4) أغانٍ صوفيّةٍ 649.
(5) المصدر السابق 681. والمقصود أن شمس المعرفة إذا سطعت على قلب صاحب الاستعداد انمحى وجوده ، ولم يبق إلا وجود الحق الأزلي.
(6) المثنوي 827/2.

مثل دعاء العاشقين"[1].

1-2- ومضة: جاهد تشاهد: من القواعد الثابتة التي تعدّ مشتركة في جميع الطرق أن مجاهدة النفس من أهم أسباب تحصيل الصفاء، ومحو كدر الحس، في سبيل الوصول إلى مقام العرفان. فكلما زاد الإنسان بالحس نقص بالمعنى وكلما نقص بالحس زاد بالمعنى. يقول الروميّ: **"إن طمأنينة عقلي تعتمد على المجاهدة التي آخذُ بها جسدي. وعندما أريد لحظة راحة، يأبى روحي ذلك"**. ويقول أيضًا: **"ارتح فإن العاشقَ الصوفيّ في مجاهدةٍ. يجد كنزًا في المشقّة، وبهجة في البحث"**[2].

والمجاهدة المطلوبة تقوم على خلع المذموم من الصفات من أجل التحلي بمحمودها، وذلك في طريق التأهّل للفهم عن الله:

"غايتي أن أعرف بالعين والمشاهدة...

شوق المشاهدة يقول: انهض وتحرك...

ومثلما يغسل الطفل لوحتَه قبل أن يطبع حروفه عليها

يحوّل الحقُّ القلب بالدّم ودموع الأسى

قبل أن ينقش أسرارَه عليه"[3].

1-3 ومضة: الكمال هو كمال الاتباع: وهذا يعني أنه لا يُزاد على السنّة، وفي بلوغ الاتباع والتأسي بصاحب السنّة ρ غاية مطلوب أهل الكمال. فالطريقة متلازمةٌ مع الشريعة دائمًا، وأيّ انفصالٍ بينهما هو خروجٌ عن المنهج السويّ. يقول الروميّ: **"كلّ المأمورات التي أمر بها الأنبياء والأولياء أو المنهيات التي نهوا عنها، كلّ الأبنية القوية التي وضعوا قواعدها، ضابطين إياها بعناية تدعونا إلى فعل الشيء نفسه. واجبٌ علينا أن نقوم بها، وأن نُبقي عليها ونتعهد بمتابعتها"**[4].

1-4 ومضة: التعامل مع الأسباب: إن شهودَ مسبِّب الأسباب، وإدراكَ إحاطته بها عند أهل الكمال لا يلغي التعامل معها، بل يتعامل العبد معها في ظاهره، وباطنه معلّقٌ بمسبِّبها، القائم عليها بما كسبت. ومن هنا كان لكسب المريد شأنٌ كبيرٌ عند الروميّ، إذ يقول: **"على المرء أن يحافظ على كرامته، عليه أن يعمل... كلّ إنسانٍ قادرٌ على العمل من أجل معاشه. واحدٌ يقدر على التجارة، والآخر يقدر على الكتابة. ومن لا يعمل لا يستحقّ نقيرًا"**[5].

والقاعدة عندهم أن الدرويش المولويّ لا يقبل الصدقة ما لم يمض عليه ثلاثة أيام لا يجد فيها ما يأكل[6].

1-5 ومضة: النظرة إلى الآخر: العالم كله عند جلال الدين أمة رسول الله ρ، منهم من اهتدى (أمة الإجابة)، ومنهم من يدعو له رسول الله ρ بالهداية (أمة الدعوة). يقول الروميّ: **"الناس جميعًا مصنوعون من أجزاء شخص واحد، وهو ما يمثّله حديث النبيّ ρ: (اللهم اهد قومي فإنهم لا يعلمون). قومي: أي: أجزائي المكوّنة للكلّ، لأنه إن لم يكن غير المؤمنين جزءًا منه، فإن (قومي) لن يكونوا الكلّ"**[7].

2- ومضات: مقامات العرفان:

إذا كان المريد في الطريقة طالبًا للمعرفة فإنه لن يتحقق بمقاماتها حتى يكون مطلوبًا. يقول الروميّ: **"أيها الإنسان، طالما أنك منشغلٌ بهذا المطلب الزائل، ومتوقفٌ عند الوصف البشريّ تظلّ بعيدًا عن المقصود. وعندما يفنى مطلوبك في مطلوب الحقّ، ويستولي مطلوب الحقّ على مطلوبك، عند ذاك تغدو طالبًا بمطلوب الحقّ"**[8].

2-1 ومضة: الفناء في الذات: بعد الترقي في المقامات الإيمانيّة، والوصول إلى اليقين، يكون الفناء أولَ قدمٍ يضعه السالك على طريق العرفان عند أهل هذا المشرب، وقد عبّر الرومي عن الوصول إلى ذلك المقام بالتخلّص من كثافة الحس، والوقوف مع لطف المعنى، وذلك من خلال إطلاق العنان للخيال، لتمثيل الفناء برموزٍ من عالم المِثال:

"في السماء، وقت السحر طلعَ قمر

---

(1) أغان صوفيّة 322.
(2) الأفلاكي، مقامات العارفين، 309/1.
(3) المثنوي 1821/1، وما بعد.
(4) الأفلاكي، مناقب العارفين، 219/1.
(5) المرجع السابق، 150/1.
(6) جلال الدين الرومي والتصوف لميروفتش 53.
(7) الأفلاكي، مناقب العارفين، 276/1.
(8) فيه ما فيه، الفصل 51.

هبط من السماء، وأخذ ينظر إلينا
ومثل بازيٍّ يختطف طائرًا أثناء الصيد
اختطفني ذلك القمر، وأسرع فوق الفلك
وعندما نظرت إلى نفسي لم أر نفسي
لأنه في ذلك القمر صار جسمي من اللطف مثلَ الروح
وعندما طوّفت داخل الروح ما رأيت سوى القمر
حتى كُشف لي سرُّ التجلّي الأزليّ كلُّه
الأفلاك التسعة كلُّها انغمرت في ذلك القمر
وسفينة وجودي كلّه اختفت في ذلك البحر"[1].

فالشهود في مقام الفناء يستلزم استهلاك العبد بالكليّة، إذ تُستغرقُ هويته في أنوار المواجهة. يقول مولانا: **"ليس نوره مثلَ نور القمر وضياء الشمس، تظلّ الأشياء بوجودهما على حالها، عندما يسطع نوره بعد حجاب، لا يبقى ثمّة سماءٌ ولا أرضٌ ولا شمسٌ ولا قمر. ليس ثمّة إلا ذلك الملِك"**[2].

2--2 **ومضة: البقاء بعد الفناء:** إن شهود آثار تجلّيات الأسماء والصفات هو مجال بقاء العارف بعد فنائه، وتلك التجلّيات هي التي أبرزت الحسّ، كما أبرزت المعنى:

"ذلك البحر قذف الموج، وظهر العقل ثانية
وألقى النداء، هكذا صار، وكذلك صار
أزبد ذلك البحر، وبكلّ فقاعةٍ زبد
ظهرت صورةٌ لفلان، وصار جسمٌ لفلان"[3].

وكلُّ بقاءٍ عند أهل العرفان بعده فناء، كما أن كلّ فناءٍ بعده بقاء، وما للترقي انتهاء:

"وكلّ فقاعة زبدٍ من التي صارت أجسامًا
لأنها تلقّت إشارةً من ذلك البحر
ذابت حالًا، وأسرعت في ذلك البحر"[4].

وهكذا فمن لا ينتاهى معروفه لا تتناهى معرفته، فالسير إلى الله ينتهي، والسير في الله لا ينتهي، والورد لا يزيد الظمآن إلا عطشًا:

"ومن ذلك الحين عليه أن يتابع سيره دون توقف
مثل المستسقي الذي لا يرتوي من الماء
بالله عليك لا تقف عند أيّة منزلةٍ حصلتَ عليها
فهذا البلاط الإلهي حضرةٌ لا نهاية لها
فدع موضع الصدارة، فإن صدارتك هي الطريق نفسه"[5].

2--3- **ومضة: الفناء في الصفات:** وهو عند المحققين بعد الفناء في الذات، فإذا انزوت عن العارف الصورة الحسيّة للممكنات بعد تحققه بالمحو شهد العلم والإرادة والقدرة، وغابت عنه صورة المكوّن، فيشهد مثلًا أن القول واحدٌ، لكن رتبة النسبة إلى القائل هي المتغيّرة: **"أما قوله لك فيتولّاه روح القدس، يقوله من دوني. لا، أنت تقوله أيضًا لأذن نفسك، لا أنا ولا غيري، يا من أنت أنا"**[6].

"أنا أقول، وأنا أسمع، وليس في الدار غيري ديّار... في داخل ذاتك الرائي والمرئي شيءٌ واحد"[7].

---

(1) أغان صوفيّة 649.
(2) فيه ما فيه، الفصل 3.
(3) المثنوي 1960/3، وما بعد.
(4) أغان صوفيّة 649.
(5) المثنوي 1960/3، وما بعد.
(6) المصدر السابق 1298/3، وما بعد.
(7) أغان صوفيّة 5.

فالعارف إذا نطق فبالله، وإذا سمع فبالله، وإذا نظر فبالله:

"ثبّت عينيك على الحق، ولا تتحدّث عمّا هو غير مرئيٍّ، حتى يركّب لعينيك نظرًا آخر

فذلك النظر كان نظرًا للعين

ولا يُطلب منه غيبٌ وسرّ

وعندما يكون النظر بنور الله

أيُّ شيءٍ يظلّ خفيًّا تحت ذلك النور"[1].

2--4 ومضة: الفناء في الأفعال: ويمكن أن يكون قبل الفناء في الذات، إلا أنه لا يكمُل، ويأخذ بعده المعرفيّ إلا بعد الفناء في الذات:

"القلب مثلُ حبّة الرمل، ونحن حجر الرحى

هل يدري حجر الرحى لمَ يدور

الجسد كحجر الرحى

والفكر مثلُ الماء الذي يُديره

الحجر يتحدّث، والماء يعرف ماذا يفعل"[2].

2--5 ومضة: بين الحبّ والعرفان: الحبّ عند الصوفيّة هو الأساس الذي بني عليه العالم: "كنتُ كنزًا مخفيًّا، لم أعرف، فأحببتُ أن أعرف"، وعن هذه الإرادة الحبيّة صدرت الأكوان. ومن هنا لا تكملُ محبّة المحبّ إلا إذا كان مستغرقا في وجود المحبوب، فعندها يزول وهم (أنا)، ويعود الفرع إلى الأصل:

"المعشوق هو كلّ شيء، وأما العاشق فليس سوى حجاب...

يريد الحبُّ لكلمته أن تُظهر نفسها"[3].

تقول إحدى حكايات المثنوي: "في يوم من الأيام قرع رجلٌ الباب على صديقه. قال الصديق: من القارع؟ أجاب الرجل: أنا. قال الصديق: انصرف، فإنني لا أعرفك. وبعد سنة من الغياب، تحرّق فيها شوقا وأسًى، عاد الفقير إلى صديقه، فسأل الصديق، من أنت؟ في هذه المرّة قال الزائر: أنا أنت. فقال الصديق: ادخل، لأنك أنا، ليس هاهنا بيتٌ يتسع لاثنين"[4]. وهكذا فإن المعرفة تصبغ الحبّ بصبغة الفناء عن النفس والسوى، فيكون تعلّق المحبّ بمحبوبه مستهلكا له بالكليّة:

"جاء الحبّ، وهو مثلُ الدم في عروقي وفي لحمي

وقد أفناني وملأني بالمعشوق

والمعشوق تخلّل كلّ خليّةٍ في جسدي

ومني لم يبق سوى اسمٌ، وكلّ شيءٍ آخر هو هو".

فإذا رسخت قدم العارف في المحبّة صار في بقائه محفوظًا، فيزداد الحبّ، لكنّ العارف يزداد به كمالًا:

"منذ أن أترعَ الحبُّ قلبي

لم يستطع جاري النوم بسبب آهاتي

والآن تضاءلت آلامي، ونما حبي

فعندما تشتعل النار بقوة الريح، لا يبقى لها دخان"[5].

3- ومضات: قيم الجمال المعرفيّة عند الروميّ:

إن مصدر الجمال واحدٌ عند العارف، كما أن مصدر العلم واحدٌ:

"والحقّ أن كلّ مخلوق شاهدٌ للجمال الإلهي

---

(1) أغان صوفيّة 833.

(2) الأفلاكي، مناقب العارفين، 291/1.

(3) المثنوي 30/1، وما بعد.

(4) المصدر السابق 1785/1، وما بعد.

(5) الرباعيات.

اعلم يا بنيّ أنّ العالم كلّه وعاءٌ مملوءٌ بالعلم والجمال حتى الحافّة

حتى إنه لامتلائه لا يسع قطرةً واحدةً من دِجلة جماله يضعها تحت جلده"[1].

3--1 ومضة: شهود الظاهر في المظاهر: كان الروميّ يتغنّى بالجمال المطلق الذي بدا في القيود، وكان هذا المشهد عنده معمَّمًا حينًا، كما عبّر عن ذلك بقوله: **"كلّ قطرةٍ من البحر تَجسّدُ في صورةٍ ظاهرةٍ"**[2]، وكان لائحًا في صورةٍ بعينها حينًا آخر، إذ يقول: **"اعلم يقينًا أن اسمَه جنيد أو بايزيد"**[3]. فالمرشد الذي يدلّ الخلق على الحقّ صار عند الروميّ مظهرًا للحقيقة المطلقة، جامعًا لتجلّيات الأسماء.

3-2- ومضة: تغليب الجمال على الجلال في التربية: مما لا شكّ فيه أن التربية بالجمال، وبما يوافق الطبع تعطي الراحة للمريد في سيره إلى الله، فيكون وصوله أقرب إليه من طبعه. ومن الملاحظ أن منهج الروميّ كان أقرب إلى هذا المشرب الجماليّ. يقول مولانا: **"إذا كنت تبحث عنّا، فابحث بفرح، لأننا نقيم في مملكة الفرح"**[4].

ومن التربية بالجمال توظيف **الحكاية** عند الرومي، فقد شكّل التراث الشعبي الإيراني، وقصص كليلية ودمنة، وأعمال سنائي والعطار مصادر أساسيّة لكتابات جلال الدين. وكانت لطافة الحكايات التي يوردها تنمّ عن فلسفةٍ جماليّة في التربية، يدرك القارئ أبعادها بكلّ يسر. يقول الرومي: **"إن حكاياتي ليست أشياءَ لإثارة الضحك البتة، بل هي تعليمٌ، يراد منها أن توجّه وأن تجعلَ فِكَري مفهومة"**[5].

3-3- ومضة: انفعال جمال الطبيعة للعارف، وانفعال العارف له: العارف جزءٌ من التناغم الكوني في منظومة المعرفة، تراه ينفعل للكون، وينفعل له الكون، دونما تكلّف. يقول الرومي: **"الكون كلُّه يردّد بهجة الانتصار:**

أرى الدنيا ملأى بالنعيم، والمياهَ تتدفّق من العيون دائمًا

والأغصانَ راقصةً كالتائبين، والأوراقَ مصفّقةً كالمطربين"[6].

3-4- ومضة: السماع غذاء الروح: إن جمال الكون، وهو الخمر الذي سكر به أهل العرفان، هو جمال المعنى الذي يستتر بالحسّ، والسماع عند الصوفيّة عمومًا والمولويّة خصوصًا ما هو إلا نموذجٌ من مظاهر ذلك الجمال الحسّيّ الذي منه تقبضُ المعنى. فهاهو الرومي يتحدث عن الرباب، قائلًا: **"هذه مجرّد عودٍ جافٍّ، قطعةٌ يابسةٌ من الخشب وجلدٌ جافّ، لكن صوت حبيبي يصدر عنها"**[7]. وقد اقترن السماع بالطريقة المولوية، كأنهما متلازمان، حتى عبّر الروميّ عن ذلك بقوله: **"ثمّة طرقٌ كثيرةٌ توصل إلى الله، وأنا اخترت طريق الرقص والموسيقا"**[8]. إن التربية بالجمال التي كانت طريقةً ومنهجًا عند الروميّ جعلت من الموسيقا عنده ركنًا مهمًّا يتحصّل به ما لا يتحصّل بغيره، وقد عبّر عن ذلك بقوله: **"سرٌّ من الأسرار مستترٌ في إيقاعات الموسيقا. ولو كشفتُه لزلزل العالم"**[9]. ولعلّه باح ببعضه عندما قال: **"نحن الناي، وموسيقانا منك..."** [10]، وأشار إلى ذلك السرّ في رباعياته أيضًا، فقال: **"سألت الناي: ما شكواك؟ فأجابني الناي: "فُصلت عن القصباء، ولا أستطيع البقاء دون نواح ونحيب"**. وهكذا فالسماع المعوّل عليه عند الروميّ هو السماع الذي يردّه إلى السماع القديم: {**ألست بربكم؟ قالوا بلى**} (الأعراف 172):

"استمع لهذا الناي كيف يشكو، إنه يتحدث عن آلام الفراق:

منذ أن قُطعتُ من القصباء، والرجال والنساء يبكون لبكائي

أريدُ صدرًا مزّقه الفراق حتى أشرح له ألمَ الاشتياق

فكلّ من أبعد عن أصله يظلّ يبحث عن زمان وصله

وقد صرت نائحًا في كلّ نديّ، وغدوت ملازمًا لأهل الآلام ولأهل السعادة

وكلّ شخص ظنّ أنه صار حبيبًا لي، ولم يبحث أحدٌ عن أسراري من الداخل

وليس سرّي بعيدًا عن نواحي، ولكن ليس للعين والأذن ذلك النور الذي تدركان به أسراري

---

(1) المثنوي، 2860/1.
(2) أغانٍ صوفيّةٍ 649.
(3) المصدر السابق 583.
(4) الأفلاكي، مناقب العارفين، 276/1.
(5) المرجع السابق، 293/1.
(6) المثنوي، 3268/4.
(7) المصدر السابق، 3266/1.
(8) الأفلاكي، مناقب العارفين، 309/1.
(9) المثنوي، 3268/1.
(10) المثنوي، 599/1.

وليس الجسم بمستور عن الروح، ولا الروح بمستور عن الجسم، لكنه ليس لشخص إذنٌ برؤية الروح
إن صوت الناي نارٌ، وليس هواءً منفوخًا، فلا كان من ليست لديه هذه النار
إن نار العشق هي التي حلّت في الناي، مثلما أن جيَشان العشق هو الذي جعل الخمرة تغلي
الناي صفيّ كلّ من أبعد عن حبيب، وأنغامه مزّقت ما أسدل على أبصارنا من حجب"[1].

وقد صرّح الروميّ بهذا المعنى المقصود من السماع عندما حكى قصّة إبراهيم بن أدهم الذي جذبه السماع إلى التصوّف، فقال:

"لكنّ مقصوده من الاستماع إلى صوت الرباب، كالمشتاقين، خيالَ ذلك الخطاب الإلهيّ
لأن صوت المزمار وهدير الطبل شبيهٌ بعض الشيء بصوت الصور الشامل...
نحن جميعًا أجزاء من آدم، وقد سمعنا هذه الألحان في الجنّة
ورغم أن الماء والطين قد غمرانا بالشك، يظلّ شيءٌ من هذه الألحان يعود إلى ذاكرتنا
أما وقد مُزجت بتراب الكرب، فأنّى لهذه الأصوات العالية أو الخفيضة أن تحبونا الطرب
ولذلك جاء السماع غذاءً للعاشقين، إذ إن فيه خيالَ الاجتماع"[2].

3--5 ومضة: قلبُ الجلال جمالًا: نموذج النظرة إلى الموت:

إن شهود الحركات والسكنات صادرةً عن المحبوب هو الذي يكسوها حلّة الجمال، ويجعلها في نظر العارف لوحة جميلة، لا يقبل الوهم تصورًا يمكن أن يفوقها جمالًا وحُسنًا، حتى لو كان ظاهرها جلالًا.

فالموت الذي هو أكبر الجلاليات التي يمكن أن يمرّ بها البشر لا يعدو أن يكون عند العارف نقلة من عالم إلى آخر، والنقلة عنده لا بدّ من أن تكون مصحوبةً بالترقي. ومن هذا المعنى يصف لنا اختفاء شيخه شمس تبريز، فقد قرن انتقاله بنداء الطبول وعطر البساتين:

"وفي النهاية غادرتَ، مضيت إلى عالم الخفاء
أيتها المعجزة! أيتها المعجزة! بأية طريقةٍ خرجتَ من هذا العالم؟
هززتَ جناحيك وريشك بقوّةٍ، ثم، بعد أن حطمت قفصك
أقلعت وغادرت إلى عالم الروح
كنت بازيًّا مهيبًا في مخزن حبوبٍ تمتلكه امرأةٌ عجوزٌ
وعندما سمعت نداء الطبل ذهبتَ إلى ما وراء المكان
كنت البلبلَ الرابط الجأش وسط البوم
عطرُ البستان وصل إليك فمضيت إلى البستان
أحسست بالملل من هذا العالم المؤذي
في النهاية، غادرتَ إلى حانة الأزل
مضيتَ كالسهم إلى الهدف الذي هو السعادة الأبديّة
فمن أجل ذلك الهدف، مثل السهم، انطلقت من القوس
أرسلَ لك العالم رسالةً خاطئة
تركتَ الإشارات، ومضيت نحو ذلك الذي ليس فيه إشارات
عندما صرت الشمسَ، لِمَ تحتاج إلى تاج؟
لِمَ تبحث عن زنّار، عندما تركت المكان والزمان؟
سمعتُ بأنك صرت كلّك عيونًا، وأنت تتطلع نحو الروح
لِمَ تتطلّع إلى الروح، وقد غادرت إلى روح الروح".

---

[1] المصدر السابق، 1/1، وما بعد.
[2] المصدر السابق، 731/4، وما بعد.

إن الموت يمكّن الروح أن تفرّ من سجن الشبح إلى فضاء الإطلاق، وفي ذلك انطلاقٌ من الجلال إلى الجمال، فتنتقل من البعد إلى القرب، ومن الهجر إلى الوصال:

"وعندما ترى جنازتي لا تقل: فراق فراق
فذلك زمان الوصال واللقاء لي
وعندما تودعني القبر لا تقل: وداعًا وداعًا
لأن القبر يخفي عنا اجتماع الجنان
وإذا رأيت النزول فانظر الصعود
أيكون غروب الشمس والقمر ضارًّا؟
يتراءى لك الأمر غروبًا، ولكنه شروق
يظهر اللحد كالحبس، وهو خلاصٌ للروح"[1].

هذا الخلاص عنده هو ترك شوائب الحس التي تحجب المرء عن شهود المعنى، فالبقاء مع الحس جلال، والهروب إلى المعنى جمال: **"الموت عند الصوفيّة هو مشاهدة الحقيقة العليا. لماذا يهرب الناس جميعًا من تلك المشاهدة"**[2].

خاتمة: تجلّت المنظومة المعرفية، التي شهدنا **ومضاتها** عند مولانا جلال الدين في **طريقةٍ** تجاوزت الرسوم، ورفعت همّة السالك لترتقي به إلى التحقق بصدق الطلب، كما تجلّت بالسلوك بالمريد في تحصيل **مقامات العرفان**، دون الوقوف عند منزلةٍ يشعر أنه انتهى إليها مراده، كذلك تجلّت **بجماليّة** هيمنت على أحوال السالكين في سيرهم إلى الله، والعارفين في سيرهم في الله.

إن هذه المنظومة المعرفية التي اختطفنا سنا **ومضاتها** ما هي إلا صدًى لخلافة الإنسان التي أكرمه بها الرحمن، فقد شرّفه بأن جعل فيه الأهليّة لقبول معرفته وحمل أمانته. وهذا ما عبّر عنه الرومي، قائلًا: **"الإنسان في هذه الدنيا لتنفيذ مهمة. وهذه المهمة هي هدفه الحقيقيّ، فإن هو لم ينفذها ما فعل شيئًا: { إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض والجبال فأبين أن يحملنها وأشفقن منها وحملها الإنسان إنه كان ظلومًا جهولًا } (الأحزاب72). هذه الأمانة عُرضت على الكون لكنه كان عاجزًا عن حملها. تأمل العدد الهائل للأعمال الفذّة التي يقوم بها الكون، وإنها من العظمة بحيث يستبدّ الرعب بالعقل. فالكون يحوّل الحجارة إلى ياقوتٍ ومَرجان، ويحوّل الجبال إلى مناجم الذهب والفضة، يجعل النبات براعم ويبثّ فيها الحياة... إنه قادرٌ على هذه الأمور الصعبة الخفيّة، لكنّه عاجزٌ عن تنفيذ هذا الشيء الوحيد. الإنسان وحده قادرٌ على فعله. قال سبحانه: { ولقد كرمنا بني آدم } (70الإسراء). لم يقل: كرمنا السماء أو الأرض. ولذلك فإن الإنسان يصنع الأشياء التي تعجز السماء والأرض والجبال عن صنعها. وعندما يصنعها يتحرر من صفة الظلم والجهل"**[3].

ثبت المصادر والمراجع:

- المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم: لمحمد فؤاد عبد الباقي، دار المعرفة، بيروت.
- جلال الدين الرومي والتصوف: لميروفتش، نقله د. عيسى العاكوب، وزارة الثقافة، طهران.
- الرباعيات: لمولانا جلال الدين الرومي، دار الفكر، دمشق بيروت.
- فيه ما فيه: لمولانا جلال الدين الرومي، دار الفكر، دمشق بيروت.
- المثنوي: لمولانا جلال الدين الرومي، ترجمة الدكتور محمد عبد السلام كفافي.
- معراج التشوف إلى حقائق التصوف: لأحمد بن عجيبة الحسني، مطبعة الاعتدال، دمشق.

---

(1) أغان صوفيّة 911.
(2) الأفلاكي، مناقب العارفين، 242/1.
(3) فيه ما فيه 41،40.

3.2.5. "Celâleddin Er-Rûmî'nin Semâsında Bilgi Parıltıları"/ *Dr. Mahmud Mısri*

Dr. Mahmud Mısri
Halep Üniversitesi-Suriye

الدكتور محمود مصري
جامعة حلب سورية
"ومضات معرفية في سما جلال الدين الرومي"

Celâleddîn Muhammed bin Muhammed el-Belhi olarak bilinen Celâleddîn, Horasan bölgesine ait Belh şehrinin doğurduğu en muazzam soylulardan biriydi. Bu eşsiz dönemin başlarına Ebu Zeyd el-Belhi (322 H.) , ortalarına İbn-i Sina (428 H.) ve Gazal, (505 H.), sonlarına ise Mevlânâ Celâleddîn Rûmî (672 H.) dâhil olmuştur. Celâleddîn Rûmî'nin karakter yapısına bilgi hazinesi de eklenince evrensel bir bilgiye dönüşmüştür. Bu çalışmada sunacağımız zekâ parıltıları ile Mevlânâ'nın bilgi sistemini açıklamaya çalışacağız. Bu parıltılar sistemli ve sıralı bir şekilde üç kategoriye ayrılır.

1. Tarîkatü-l İrfan (Gerçek Bilgini Yolu)
2. Makâmatü'l İrfan (Gerçek Bilginin Mertebeleri)
3. Rûmî'nin Gözünde Bilişsel Güzellik Değeri

Celâleddîn Rûmî'nin küçüklüğünden beri bir tasavvuf şairi olan Feridüddin el-Attar'a karşı bir hayranlığı vardı. O bu hayranlığını " *el-Attar yedi aşk şehrini gezdi oysa ben hala dar bir geçidin köşesindeyim* " sözleriyle dile getirmiştir. Celâleddîn Rûmî'nin daha küçük yaşlarda sempati duyduğu el-Attar'ın mertebesine ulaşma çabası ve çalışmaları basiret sahibi âlimlerin gözlerinden kaçmamıştı. Bunlardan en bilinen örnek Celâleddîn Rûmî 'inin Şam'da karşılaştığı Muhyiddin el-Arabî'nin babasının arkasından yürüyen Celâleddîn ve hitaben " *rabbim ne yücedir! Gölün arkasında akan bir okyanus*" cümlesidir. Celâleddîn'ın hayatında ki ilk aşama öğrenme üzerinedir. Öğrenimini tamamladıktan sonra Konya ya yerleşmiş, henüz yirmi dört yaşından olan Celâleddîn bu şehirde hem bir müderris hem de bir vaiz olarak babasını halifesi konuma gelmiştir. Hayatının ikinci aşaması ise onu tasavvufi cezbe ile " Büyük Olay" olarak tanımlanan buluşma ile başlamıştır. Olayda ki maksat Şems-i Tebriz ile karşılaşıp sözlerinin tesiri altında kalmasıdır. " *Eğer ilim nefsi neftsen ayırmazsa (bilgi kötü benliği iyi benliğe dönüştürmezse) o zaman cahillik böyle bir imden daha hayırlıdır*."

1. Tarîkatü-l İrfan (Gerçek Bilgini Yolu): Asıl olan öğrenmektir. İsteyen yani mürit illaki öğrenmenin yolundan geçmeli. Rûmî bu yöntemin amacını özetleyerek " *Nefsinin ilkini hakkın nefsine döndür.*" Ayrıntılım olarak " *Bu dünyaya girdiğin anda seni kurtarabilecek bir merdiven konuldu önüne. Önce cansız, sonra bitki sonra da hayvan oldun. Bunları inkâr edemezsin. Daha sonra marifet, akıl ve iman olarak kabiliyetli bir insan olarak inşa edildin. Şu toraktan yaratılmış olan vücuduna bak! Bunun ötesinde insanlık sınırlarını aştığında şüphesiz meleklerin seviyesine ulaşacaksın. Ardından bu dünyadan ayrılacaksın ve yeni yerin gökler olacak. Bu melekî hali de aş ve okyanusların derinliklerine dal ki; su damlası kıvamında olan benliğin deniz olabilsin."*

1.1. Mürşidin Hakikati (Gerçek Yol Gösterici): Rûmî tasavvufi bakışını Allah için irşad eden mürşid olacak kadar derinleştirmiştir. Bir yandan ulaşmanın sebebi fanilik (*Yağdul bahr/ denize dönüşmek*) ve sonsuzluk (*Yeta emmmel-ül Kamer/ aya dönüşmek*) olarak simgeleştirmiştir. Fakat marifet yani gerçek bilginin iki makamı olan fanilik ve sonsuzluğa ulaşabilmenin yolu azim, çalışma ve hazırlıktan geçmektedir. Burada mürşid yani yol gösteren, müridin yani isteyenin yeterince hazır olduğuna kanaat getirirse yeni bir ruhun doğmasına yardımcı olur.

1.2. Cihad Etmek: İrfan makamına ulaşmanın en önemli şartı nefs ile cihat yani insanın kötü hasletleri ile mücadele halinde olmasıdır ki saflığa erebilsin. Güzelliğin kirliliği ancak bu şekilde temizlenir. İnsanın zahiri yani dış güzelliği arttıkça mana yani iç güzelliği eksilir. Güzellik azaldıkça da anlam güzelliği artar. Rûmî der ki: " *Rahat ol! Sûfî olan âşık cihat etmektedir, sıkıntı ve kederde hazine, arayışta da neşe bulur."*

1.3. Tam Olan Tam Anlamıyla Uymak: Bu yolculukta usul ve yönteme tam anlamıyla bağlılığı kastetmektedir. Gaye sünnette eksik ve fazla olmaksızın tam anlamıyla uymaktır. Bu şekilde metot ve gelenek birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Bunlardan her hangi birini ayıran müridi dolayısıyla bu müfredat içinden de ayrılmış olur.

1.4. Sebepler ile Çalışmak: Sebepler ile çalışmada maksat fazlasını kazanmanın önemine dikkat çekilmiştir. Rûmî der ki: " *İnsan kerametini muhafaza etmeli, çalışmalı… Her insanın yaşayabilmesi için çalışmaya ihtiyacı vardır. Kimi ticarette kimi yazma işinde beceriklidir. Ama çalışıp çaba sarf etmeyenin de hurma çekirdeği üzerinde ki yarık kadar dahi hakkı yoktur.*"

1.5. Başkasına Bakmak: Rûmî için tüm kâinat Allah Resulü peygamberin ümmetinden ibarettir. Kimi hidayete ulaşmış (icabet ümmeti), kimi si de efendimizin dua ettiği ümmeti (davet ümmeti) 'dir.

2. Makâmatü'l İrfan (Gerçek Bilginin Mertebeleri):

2.1. Fenâ Fi Zat (Kendinde yok olma) *:* İmani makamlarda terfi olduktan sonra fanilik irfan yolunda yürüyenin ilk adımı olur.

2.2. Bekâ ba'de Fenâ (Yok oluştan sonra Bâkî olma) : Rabbin isim ve sıfatlarının kâinata tecelli ettiğini müşahede etmek, âlimin fena yani yok oluştan sonra bakiliğidir. İrfan ehli için her bakiliğin sonrasında fanilik vardır. Ayrıca her faniliğin ardından bakilik vardır ve bu dönüşümün sona ermesi mümkün değildir. Bu şekilde nasıl iyilik son bulmuyorsa marifet de tükenmez. Allah 'a yürümek sona erer ancak Allah 'ta yürümek sona ermez. Gül susamış insana sadece susuzluk verir.

2.3. Fenâ Fi Sıfat (Sıfatlarda Yok Olma): Zatı arayanın fanilik sonrasındaki durumudur. Şayet imkânların deruni müritten uzaklaşırsa ilim, irade ve gücü müşahede etmiş olur. Ayniyetlik ve değişkenlik onun makam ve seviyesini meydana getirir.

2.4. Fenâ fi Ef'al (Uygulamalarda yok olma): Zatın faniliğinden önce olur ancak tamamlanmaz. Ve anlam olarak zatın faniliğinden sonra adını alır.

2.5. Beyne Hub Ve İrfan (İrfan Ve Aşk Arasında): Sûfilerde dünyanın aşk üzerine kurulduğu esastır. Aşığın sevgisi ancak maşukun varlığını kavrarsa tamamlanır. O zaman bencillikten kurtulup özüne ve aslına döner.

3. Rûmî'nin Gözünde Bilişsel Güzellik Değeri:

Bilende güzelliğin kaynağı birdir, ayrıca ilmin kaynağı da birdir.

3.1. Şuhud Ez-Zâhir Fi Muzâhir (Görüntünün Görüntüsünü Görme) : Rûmî güzelliği çeşit çeşit kullanmıştır. Bunu da " *Denizin her damlası farklı farklı şekillenir*" sözüyle ifade eder.

3.2. Tağlib Cemâl Alâ Celal Fî Terbiye (Eğitimde Güzelliğin Azamete Galip Gelmesi): Güzellikle terbiye kişiye yani müride Allah 'a yürümesinde rahat ettirir.

3.3. İnfiâl Cemâl Tabiat Lil Ârif Ve İnfiâl El Ârif Lehu (Arifin Doğaya Doğanın Arife Olana Tepkimesi): Mürid marifet sistemindeki küresel ahengin bir parçasıdır. Evren ona o da evrene dönüşür.

3.4. Semâ Ğıdâe Ruh (Dinlemek Ruhun Gıdasıdır): Genel olarak tasavvuf ehli içerisinde, özelde ise Mevlevilerde dinlemek güzelliğin numunelerinden sayılır.

3.5. Kalbü Celâl Cemâl/ Numuz Nazrete İlâ Mevt (Azametten Güzelliğe / Ölüme Bakış Modeli): İnsanların yaşadıkları ölüm bilen için sadece kendisini bir dünyadan başka bir dünya nakletmek değildir. Bu nakil kesinlikle terakkiye (terfi etmeye) bağlı olmalıdır.

تجليات وجدانية في الحب الإلهي عند جلال الدين الرومي

د.ميادة ألتونجي*

الحب الإلهي حبٌّ روحي سام، يسمو بصاحبه عن شهوات النفس الدنيّة ويرقى به إلى سماء الذات العلية ليسبح في رحاب ملكوتها حيث تتجلى عليه بوارقها النورانية،لا يبغي من وراء هذا الحب إلا مطالعة جمال الذات البهية،وهو بمعزل عن المآرب الدنيوية ؛ ليحقق مقولة الحب للحبّ ،حيث لا تكون للمحبّ غاية من وراء هذا الحبّ.

فمحب الله أقام" بحياته وأفكاره علاقة حب بينه وبين الخالق، لاعلاقة سيد مع عبد ..إنّها علاقة حب تقوم على النظر إلى الله على أنّه المحبوب والمحب والحب في آن معاً "[1] إذ ليس في حب أهل الحقيقة علة ولا لعشقهم دواء إلا رضا مولاهم . فما الحياة في عرفهم إلا حب لله وفي الله ، ووقوف عند أوامره ونواهيه .وتبعاً لهذا كان الحب الإلهي محور التصوف الأساسي "وأصل السلوك إلى الله تعالى والوصول إلى معرفته"[2].

والحب الإلهي هو أسمى ألوان الحب ، لتنزهه عن الأغراض الدنيوية ومتعلقاتها ، وعليه "تدور رياضات الصوفية المسلمين ومجاهداتهم ، وتصدر عنه أو ترد إليه أحوالهم ومقاماتهم فليس ثمة حال أو مقام إلا وهو من الحب الإلهي بمنزلة مقدمة من مقدماته أو ثمرة من ثمراته".[3]

حفلت كتب الصوفية بالعديد من التعريفات التي تبين ماهية الحب الإلهي وطبيعته ، فأفردالقشيري في رسالته باباً للمحبة ، عرض فيه أقوالاً مختلفة للمتصوفين في تعريف المحبة [4]. فروى عن الشبلي قوله : سميت " المحبة محبة لأنّها تمحو من القلب ما سوى المحبوب ".[5] وعرفها هو بقوله : " المحبة حال شريفة عهد الحق سبحانه بها للعبد ، وأخبر عن محبته للعبد ، فالحق سبحانه يوصف بأنّه يحب العبد ، والعبد يوصف بأنّه يحب الحق سبحانه "[6]« يحبهم ويحبونه»[7]

كما أفاض الغزالي في كتابه "الإحياء" في الحديث عن المحبة الإلهية ، وحقيقتها وأسبابهاوعلاماتها،وكل ما يتصل بها من شوق وأنس ورضا أي ما يدعى بأحوال المحبة[8].

ومما تقدم يتبين لنا أنّ غاية الحب الإلهي هي الفناء فناء ذات العبد في الذات الإلهية الكبرى ، وهذا الفناء هو غاية السلوك الصوفي .

والقلب عند الصوفيين موطن هذا الحب الناشئ عن المعرفة ، ولذة القلب الخاصة هي معرفة الله فالصوفيون أحبوا الله سبحانه لأنّهم عرفوه،فما اللذة عندهم إلا ثمرة المعرفة ، ومعرفة الله هي أجل اللذات وأعلاها وإدراك جمال الله سبحانه وتعالى أرقى أنواع المعرفة لأنّه يخلق بحصوله للنفوس العارفة من اللذة والابتهاج ما لا عين رأت ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر[9] .

والحق أن جلال الدين الرومي رائد من رواد الحب الإلهي تفجرّت في نفسه شاعريّة استطاع أن يجعلها أبلغ ترجمان يفصح عن أشواقه العلويّة ووجدانياته الصوفيّة؛ لذا آثرت الوقوف في محرابه،أستجلي بوارق الحب الإلهي في

---

* Halep Üniversitesi - Suriye

1 ـ غارودي ، روجيه : **ما يعد به الإسلام** . 1982 ترجمة : قصي أتاسي ـ ميشيل واكيم ، دار الوثبة صفحة دمشق 168.

2 ـ عيسى ، عبد القادر : **حقائق عن التصوف** .1964 الطبعة الأولى، مطبعة البلاغة ، حلب، صفحة 210.

3 ـ حلمي، محمد مصطفى : **الحب الإلهي في التصوف الإسلامي** . وزارة الثقافة والإرشاد القومي، الإدارة العامة للثقافة ، المكتبة الثقافية (24) صفحة 37 .

4 ـ ينظر القشيري ، عبد الكريم : **الرسالة القشيرية في علم التصوف** . 1957 .دار الكتاب العربي ،بيروت ، لبنان باب المحبة ص 143-- 148.

5 ـ المصدر نفسه ص 145 .

6 ـ المصدر نفسه ص 144.

7 ـ المائدة: 54.

8 ـ ينظر الغزالي ، محمد أبو حامد : **إحياء علوم الدين**، دار المعرفة بيروت لبنان . ج 4: 293- 360 .

9 ـ ينظر الغزالي ،محمد أبو حامد : **إحياء علوم الدين** ،4 : 307 - 310 .

أشعاره التي بين فيها أن الحب هو محور العبادة وجوهرها يقلب الأشياء قلباً، ولا يعرف المستحيل أبداً إنّه " يحول المر حلواً ، والتراب تبراً ،والكدر صفاءً، والألم شفاءً،وهو الذي يلين الحديد ، ويذيب الحجر ويبعث الميت ويسود العبد " [1]

ونلمس ذلك في قوله [2]:

" إنّ المحبة تجعل المر حلو المذاق ، وبالمحبة يغدو النحاس ذهبي (الصفات)!

وبالمحبة يغدو المعتكر ذا صفاء ! وبالمحبة تكون الأوجاع هي شـــفاء!

وبالمحبة يبعث الميت حياً ! والمحبة هي التي تجعل من الملك عبداً.

وهذه المحبة إنّما هي نتيجة المعرفة . ومن ذا الذي جلس جذافاً."

فالرومي يرى أن الوجود كلّه أنشودة حبّ،وأن كلّ جميل مجلى للجمال الإلهيّ المطلق،وأنّ كل جميل رائق الحسن صنع من أجل الإحساس السليم ، الذي يدركه ويتذوقه وكذلك الأسرار الإلهية لا تتجلى إلا للروح التي تكون قادرة على إدراكها و تذوقها[3]:

" وكل ما صنع جميلاً رائعاً منمقاً، فإنّما صنع من أجل العين المبصرة.

ومتىكانت الألحان ـ بوزنهاالخفيض والعالي ـ من أجل أذن صماء معدومة الحس"

والحب إن تمكن من قلب صاحبه مثّل له محبوبه حتى لا يرى إلا صورته،و لا يسمع إلا حديثه،وهذا هو الحب الروحاني،وغايته الفناء في الذات الإلهية والغيبة عن كل ما سواها،وفي هذا السعادة الروحيّة التي ينشدها السالك إلى الله،وهنا نلمح تأثر الرومي بابن عربي تأثراً واضحاً،ولنسمعه يقول:[4]

"إنّ الروح التي ليس شعارها الحبّ الحقيقي

من الخيرألا توجد،فليس وجودها سوى عار!

كن ثملاً بالحبّ،فإنّ الوجودكلّه محبّة

وبدون التعامل مع الحبّ فلا سبيلإلى الحبيب "

فالروميّ يرى أنّ ما ينكشف من أسرار المحبّة الإلهيّة هو الذي يجعل القلوب ثملة بحب الله،كما أنّ إفناء الذات في حبّ الله هو الذي يرشدنا إلى أن نهتدي إلى حقيقة وجودنا الروحيّ فنعمل على إدراكه.

" فباطنهم هو الذي سكرت به البواطن،وفناؤهم هو الذي استُمد وجودنا منه الوجود"[5]

" فهواؤنا وكياننا من عطائك،بل إنّ كلّ وجودنا من إيجادك،لقد أبديت للعدم لدّة الوجود،وذلك بعد أن جعلت العدم عاشقاً لك"[6]

ووضح الكفافي رأي الرومي قائلاً[7]:

"فالله هو الموجود الحقيقي،خلق كلّ شيء من العدم،فالإنسان الذي تحقق له الوجود البشري،يفني هذا الوجود في ذات الخالق ليحقق له الخلود. إنّ العدم ينقلب إلى وجود بقوة الخالق،والفناء في الخالق هو سبيل الخلود وكلّ شيءٍ منه و إليه".

وقف مولانا عند فكرتين ملتحمتين " تهيمنان على الشعر الصوفي وتقودان خطاه. أولاهما: أنّه من المستحيل أن نكتشف وجودنا الحقيقي إلا بإلغاء ذواتنا ، والثانية : إنّ هذا الإلغاء للذات أو (الفناء) هو الشرط الضروري الأساسي للتوجه الروحي ، وحب (المحبوب الله) هو القوة العليا التي تتيح لنا إلغاء ذواتنا ، وتسمح لنا بأن نتجاوز أنانيتنا ونزعات نفوسنا " [8]

دأب الرومي على حب الله ملوحاً بالرمز الغزلي إلى الحب الإلهي ، ملقياً بنفسه في أحضان المحبّة الإلهيّة فصوّر

---

1 ـ الندوي ، أبو الحسن علي الحسني الندوي .1999 الطبعة الأولى ، دمشق ابن كثير ص 342.

2 ـ الرومي جلال الدين ،مثنوي .1966.الطبعة الأولى .ترجمة وشرح ودراسة محمد عبد السلام كفافي 160/2رقم 1529- 1532.

3 ـ المصدر نفسه 229/1 .رقم 2383 -2384.

4 ـ المصدر نفسه 1/ 31.

5 ـ المصدر نفسه 268/1.رقم 2080.

6 ـ المصدر نفسه 131/1.رقم 605.

7 ـالمصدر نفسه 472/1.

8 ـ غارودي ، روجيه : ما يعد به الإسلام ص 206.

عشقه ومكابدته،معطلاً عقله وحواسه بينما يتجلى الله له في كلّ الموجودات،وهو سابح في بحار الوجد وبين أمواجه،غارق في آلام حبّه وأشجانه ودموعه:[1]

"يقولون ما الحبّ ؟ قل: هو ترك الإرادة .

ومن لم يتخلص من إرادته فلا إرادة له.

إنّ المحبّة والمحبّ باقيان إلى الأبد،

فلا تربط قلبك بسواهما لأنّه عرضٌ زائلٌ،

إلى متى تعانق هذا المحبوب الميت

عانق الروح وإن كانت لا حدود لها"

لقد حلقت العناية الإلهية بالرومي فوق منعرجات العلوم ومصابيح الأدلة العقلية ، وحطّ به الجاذب الإلهي عند ينبوع الحقائق الكونية ومصدر الأنوار القدسية ، فأسلمه إلى مرحلة أشق ، " ألا وهي مرحلة تخلية القلب من التعلق بالأغيار، ثمّ الاتجاه به ـ حباً ومهابة وتعظيماً ـ إلى الله الواحد القهار .....وتلك هي الحال التي يلح جلال الدين الرومي على الناس كلهم أن يتجاوزوا مرحلة الاتكاء على عصي المنطق والبراهين الوافدة إليهم من الخارج، وأن ينتهوا إلى مرحلة الاعتماد على قبس الحب الذي ينبثق من الداخل صاعداً إلى العالم العلوي في الخارج [2] .

فنراه يقول[3] :

" ما دام فيك شعره من حب نفسك،لن يظهر لك وجهه،لن تكون أهلاً لوصله،ولن يعطيك إذناً إليه . ينبغي أن تغدو مهملاً تماماً لنفسك وللعالم ،وأن تغدو عدواً لنفسك ، لكي يظهر الحبيب وجهه. وهكذا فإنّ ديننا ، في أي قلب استقر لا يسحب يده من ذلك القلب حتى يأتي بذلك القلب إلى الله ويفصله عن كل ما هو غير لائق ".

والحق أنّ الرومي أفاض في الحديث عن القلب مبيناً أنّ " القلب سر الإنسان ومحل إطلاع الرب الذي لاتحيط به الأجسام .... إنّه عالم النور الإلهي الذي هو معدن المحبة والمعرفة فإذا بلغت المحبة بصاحبها إلى هذا العالم النوراني ..... اختصه الحقّ تعالى بعنايته وأباحه جناب جلاله وعظمته " [4] فالقلب ملازم للمعشوق في جميع الأحوال ، وهذا ما بينه الرومي قائلاً [5]:

قلت لقلبي : أيها القلب ، إنّك بسبب الجهل ،

محروم من خدمته من تعده مليكاً

فقال القلب: إنّك تخطئ في قراءتي لهذه الطريقة ،

أنا ملازم لخدمته ، لكنك أنت الضّالّ الحائر.

في أي مكان تكون ، وفي أية حال تكون ، اجتهد في أن تكون محباً وعاشقاً .

وعندما تغدو المحبة ملكاً لك ، ستكون دائماً محباً،في القبر وفي الحشر وفي الجنة وفي كل مكان .

انطلق الرومي يشدو على أيكة الحبّ مصوّراً حاله،وما انتهى إليه من مكاشفاتٍ صوفيّة،وإلهامات روحيّة عبّر بها عن أحوال غير عاديّة كان يعايشها،وعن الأمواج النورانيّة التي كان يعانيها،جاعلاً المحبّة قرينةً بالموت، وما يلاقي فيها من وجد وشوق واحتراق هو اللذّة الحقة، فمحبوبته ساميّةٌ منزهةٌ تقصر دونها الأعناق،ممنّعة لا يصل إليها إلا من مات في حبّها،وغاب عن نفسه وعن العالم المحيط به.فنسمعه يقول في المثنوي[6]:

" إنّ العشاق يشربون كؤوس الفرح حينما يقتلون بأيدي الملاح "

وله[7] :

---

1 ـ مثنوي ، 1 /31-32.

2 ـ البوطي ، محمد سعيد رمضان : شخصيات استوقفتني . 2004 دار الفكر المعاصر بيروت لبنان .دار الفكر دمشق سورية .ص 151.

3 ـ الرومي جلال الدين . فيه ما فيه 2002 الطبعة الأولى ترجمه عن الفارسية عيسى علي العاكوب . دار الفكر دمشق سورية ،دار الفكر بيروت لبنان .
ص 174.

4 ـ ابن الدباغ ، عبد الرحمن :مشارق أنوار القلوب ومفاتح أسرار الغيوب . تحقيق .هـ .ريتر . دار صادر بيروت ص 35 .

5 ـ الرومي . فيه ما فيه ، ص 244- 245 .

6 ـ مثنوي 1/94.رقم 219.

7 ـ المصدر نفسه 1/ 416. رقم .3686 -3687.

"و كلّ شيءٍ سوى عشق الله ربّ الجمال إلاّ معاناة للنزع حتّى ولو كان ارتشافاً للسكر.
فما معاناة النزع؟إنّها الاتجاه نحو الموت من غير أن يكون المرء قد اغترف بيده من ماء الحياة".

وقوله:[1]

" آه ! إنّ حياة العاشقين في الموت ،وإنّك لن تملك قلب الحبيب إلاّ بفقدان قلبك!
لقد سعيت إلى قلبه بمئة إعزاز وتذليل .....

وقوله [2]:

" إنّني غريق عشق قد غرق فيه عشق الأولين والآخرين....!

أفصح مولانا عن تلك الحقائق التي تلوح لقلوب الأتقياء في ارتحالهم الذوقي إلى منابع النور الإلهي ، وأكّد أن الصبر وشدة الحرمان وقسوة الألم ، والتذلل للحبيب من علامات المحبة الصادقة .[3]

"يا من أنت في ساعة الألم راحةٌ لنفسي !
ويا من أنت في مرارة الفقر كنزٌ لروحي!
إنّ ما لا يحمله الوهم ولا يبصره الفهم
يصل إلى روحي منك لأنّك قبلتي "

وقوله[4]:

"يا من جفاؤك أحلى من السعادة والانتقام،وأحبّ من الروح"
"إنّ هذه نارك ، فكيف يكون نورك ، وهذا مأتمك فكيف يكون عرسك ؟
وليس يدرك نورك أحد ، لمالك من لطف ، ولما لجورك من حلاوة "
وإني لأنوح وأخشى أن يصدّقني ، فينتقص - بكرمه - من هذا الجور .

فالرومي صوّر ما يلقاه المحب من آلام الجوى، مبيناً أنّ الألم في الحب مشروط بوجود دلائل مادية تظهر على جسد المحب فيبدو سقيماً دنفاً لا يقوى على النطق أو الحركة وسلوك العاشق عندما يحكي بنبضه الذي يدق على نحو غير منتظم يكشف سر مرضه ،وهذا ما نلمسه عند الرومي من خلال رده على تساؤلات أصدقائه[5] :

"سأل سائل ! ما صفة العاشق ؟
قلت : لاتسأل عن هذه المعاني !
عندما يصير مثلي ستراه
عندما يدعوك ، ستدعوه !

فمتيم الذات الإلهية لا يبغي شفاءً من مرض الحب بل يتمنى أن يزيد هذا المرض:

"إنّ جميع المرضى يتمنون البرء من سقمهم إلا أنّ مرضى الحب يستزيدون المرض ،
ويحبون أن يضاعف في ألمهم وحنينهم ، لم أر شراباً أحلى من هذا السّمّ ، ولم أر راحة أفضل من هذه العلة "
"إنّها علة ولكنّها علّة تخلص من كل علّة ، فإذا أصيب بها إنسان لم يصب بمرض قط ،
إنّها صحة الروح ، بل روح الصحة،يتمنى أصحاب النعيم أن يشتروها بنعيمهم ورخائهم "

وذكر في كتابه "فيه ما فيه " ضرورة التذلل للمعشوق قائلاً [6]:

---

1 ـ المصدر نفسه 1/ 237 ,رقم 1751.
2 ـ المصدر نفسه 238/1 .رقم 1757.
3ـ المصدر نفسه 33/1- 34.
4 ـالمصدر نفسه 1/ 221. رقم 1566-- 1569 .
5 ـ شيميل ، أنيماري الشمس المنتصرة .جلال الدين الرومي . الطبعة الأولى ترجمه عن الإنكليزية وقدّم له وراجع مادته عيسى علي العاكوب . مؤسسة الطباعة والنشر التابعة لوزارة الثقافة والإرشاد الإسلامي طهران .ص 548.
6 ـ الرومي : فيه ما فيه ،ص273 .

"ينبغي أن يكون العاشق ذليلاً وضارعاً ومعانياً . وأخذ يعدد من هذه الأوصاف" .

قال مولانا : **ينبغي أن يكون العاشق كذلك ، سواء أراد المعشوق ذلك أم لم يرد . ولكن إذا كان كذلك من دون مراد المعشوق ، فإنّه لن يكون عاشقاً على الحقيقة بل متابعاً لمراده ، وإذا كان ملبياً لمراد المعشوق، والمعشوق لا يريد له أن يكون ذليلاً وضارعاً، فكيف يكون ذليلاً وضارعاً ؟ .**

وهكذا يتبين أنّه لا يعلم من أحوال العاشق إلا أن يكون وفق ما يريد المعشوق .

والرومي هنا يحاكي العذريّين الذين استعذبوا العذاب والضنى في الحبّ فشرحوا معاناة الصدّ وجوى الهجر،وصوروا السقم الذي يعتريهم من جرّاء هذا الحبّ حتى كاد أن يهلكهم،وهم بهذا يلقون السعادة .

ومولانا يبالغ في استعذاب عذاب الحبيب حتّى إنّه وصف ناره بالرضا والسرور والأمان مناجياً محبوبه في غزل صوفي [1]:

"أيّها الحبيب! إنّي لم أر طرباً في الكونين بدونك.
لقد رأيت كثيراً من العجائب، ولكنّي لم أر عجباً مثلك
يقولون: إنّ الاحتراق بالنّار نصيب الكافر
ولم أرَ محروماً من نارك سوى أبي لهب
ولكم وضعت أذن الروح على نافذة القلب
فسمعت كلاماً كثيراً ولكني لم أر شفتين ."

ونلاحظ من استقراء المثنوي أنّ الروميّ تحدث عن ماهية العشق مبيناً أنّه امتياز خاص بالإنسان؛ لأنّه الوحيد الذي يستطيع أن يعبر عنه ويعيش في مراحله جميعاً والعشق نتاج قوة إلهية ، لا يمكن وصفها بكلمات البشر .[2]

إنّه معراج إلى سلطان الجمال وهو الاصطرلاب الحقيقي لأسرار الحق :[3]

إنّ علة العاشق لتميزه عن سائر العلل، فالعشق هو اصطرلاب أسرار الله
وإذا كان العشق من هذا الجانب أو ذاك ، فإنّه في عاقبة الأمر يهدينا إلى تلك الناحية ،
وكل ما أقوله في شرح العشق وبيانه ، أخجل منه عندما أواجه العشق ذاته
فإن كان تفسير اللسان ينير سبيل المعرفة الحقيقية،فإنّ العشق - بدون اللسان_ أفصح من أيّ بيان .

إنّ العشق الذي يصر عليه الصوفية من شروطه أنّ المحب لا يلتفت باله إلى المحبوب المجازي قطعاً فلا يعطف إليه نظره ولا يستمع إلى كلامه ولا يقبل عليه قلبه ، بحيث لا يلم بقلبه طيف من أطيافه وهذا ما نلمسه في قول الرومي [4]:

"إنّ العشق الذي لا يكون إلا من أجل نضارة اللون ليس بعشق، وعاقبته سوء السمعة والعار"

والسر في هذاأن الشرط العظيم في الوصول إلى المطلوب الحقيقي هوالانقطاع عن غيره، والعشق يقطع العلائق كلها قطعاً صارماً غير العلاقة التي تتوثق بين المحب والحبيب .

فالرومي يرى أنّ العشق درجة خاصّة للحب :

" تحوي التهيج والتحرّق ،بل هو كمال الحبّ مطلقاً، وهو الذي يهدي إلى الحقّ لأنّه
عشق لا يصاحبه في الذهن إلاّ الميل إلى المحبوب؛والسر في ذلك أنّ العشق يقطع العلائق
كلّها قطعاً صارماً غير العلاقةالتي تتوثّق فيما بين المحبّ والحبيب ،فأشواق المحبين تخترق
كلّ الحواجز لتصل إلى المحبوب".

وفي ذلك يقول جلال الدين الرومي :

"العشق جذوةٌ كلما تضرّمت وعلا أواروها احترق كلّ شيءٍ سوى المحبوب المعشوق"

---

[1] - مثنوي 1/ 33.

[2] - شيميل ، أنيماري الشمس المنتصرة .جلال الدين الرومي . الطبعة الأولى ترجمه عن الإنكليزية وقدّم له وراجع مادته عيسى علي العاكوب . مؤسسة الطباعة والنشر التابعة لوزارة الثقافة والإرشاد الإسلامي طهران .ص 543.

[3] - الرومي مثنوي 1/ 83.رقم 110 -113.

[4] - المصدر نفسه 92/1 رقم 205.

فالعاشق الحقّ لا يصل إلى الذات العليّة إلاّ بعد أن يموت طواعية ،ويفنى عن متعلقات نفسه وحظوظها اختياراً.

والعشق عند جلال الدين الرومي وسيلة من وسائل البعث الروحي وفي ذلك يقول[1]:

"فيا من قلوبهم تحت جلودهم متحلّلة بالفناء،عودوا من العدم بنداء الحبيب "

ومولانا نحا في عشقه الصوفي منحى أسلافه مبيناً أنّ العشق الأرضي ليس سوى إعداد للعشق الإلهي إنّه خطوة نحو الكمال يمكن أن يُربّى قلب الإنسان على الطاعة الكاملة والاستسلام لمراد الحبيب فالسعادة في مثل هذا العشق ستتلاشى حالاً ومن هنا فإنّ العشق ينبغي أن يوجه إلى الله الذي لا يموت هذا العشق الأرضي قد يبدأ بنشوة مفاجئة أو يتخذ شكل تطور روحي بطيء.

تذوق الرومي حلاوة الحب مستخدماً أسلوب الشعراء الحسيين في غزلهم للتعبير عن عشقه للذات الإلهية و هو في حديثه عن الأنثى يرى أنّ المرأة ليست المعشوقة ، بل المعشوق هو النورالإلهي الذي أشرق عليها إنّها شعاع الحق ، وليست ذلك المعشوق (الأرضي)...[2] :

" "إنّ المرأة ليست بمعشوقة ، بل هي نور الحق ! فقل: إنها خالقة ،أو قل إنّها ليست بمخلوقة "

فشاعرنا ألمح إلى التجلي الإلهي وعبر عن مشاهدة التجلي من خلال رمز المرأة التي تفردت بجمال منقطع النظير ، وألح على وصف التجلي برموز مستوحاة من النوروالظلام .

والحقّ أنّ الرومي ألقى بنفسه في أحضان الحياة الروحيّة، وتغنّى بأناشيد المحبّة الإلهيّة مستخدماً أسلوب الحوار للإفصاح عمّا يكنّه من شوق وهيام تجاه الذات السنيّة يقول[3] :

"لقدأقمت دعوى الحبّ وأقسمت على ذلك

قال: إنّ القاضي يريد شاهداً على الدعوى

قلت:إنّ شاهدي دمعي ودليلي شحوب وجهي!

قال:إنّ الشاهد مجرّحٌ،فعيناك مذنبتان

قلت: بجلال عدلك إنّهما من العدول ولاغرامة عليهما

قال:فعلى أي شيءٍ عزمت؟ قلت:على الوفاء والمحبّة"

لقد استخدم جلال الدين أسلوب الحوار فأثار حركة وحياة في النّصّ،كما أنّه اتّكأ في غزله هذا على مصطلحات علم الحديث ربّما محاكاة لرجال عصره أو لعلّه جعل ذلك وسيلة تعبيريّة آثر فيها إغناء الحوار كاشفاً النقاب عن إلمامه بالعلوم الدينيّة.

ارتشف الرومي رحيق المحبة الربانية المصفى وأفصح عن هذا الإحساس مستخدماً الغزل الدنيوي الرقيق و بإيقاعات لطيفة صور دهشته أمام الحبيب وأثر حديثه الصامت مع العين والحاجب في حوار جميل[4] :

" ذهبت الليلة الماضية أمامه تستبد بي الحرارة المرتفعة .

لم يسألني ، بل جلس صامتاً ساكناً .

رميته بطرفي أي :اسأل :

كيف كنت البارحة دون وجهي الشبيه بالقمر ؟

أنزل حبيبي نظره إلى الأرض

يريد أن يقول :" صر كالأرض "متطامناً مدهوشاً"

قبلت الأرض وسجدت ؛

أريد أن أقول أنا كالأرض ثمل ومدهوش "

في نهاية المطاف خلصت إلى أنّ جلال الدين الرومي تجلت لديه شفافية روحانية، واتقد سراج قلبه بلوعة الحب التي لم تخبُ نارها في فؤاده ذلك الحب المنزه عن الحس والهوى وغايته مشاهدة الذات العلية واجتلاء طلعتها البهية فاتخذ

---

[1] ـ المصدر نفسه 253/1.رقم 1935.

[2] ـ المصدر نفسه 304/1 رقم 2437 .

[3] ـ المصدر نفسه 34/1 .

[4] ـ شيميل ، أنيماري الشمس المنتصرة ص 561.

الحب شعاره في الحياة واحترق بناره واكتوى بوجده جاعلاً من الذات الإلهية حبيباً له ، ومؤنساً لروحه ، فرابط في رحابها وتغنّى بجمالها، وعبّر عن هيامه بها فراح يشدو بأنغام الحب مستخدماً لغة الحسيين بعد أن أضفى عليها نفحات روحية تشف عن حب سامٍ ، يرى المحب فيه الأنس بالحبيب والفناء فيه أسمى الأغراض ، وعبر من خلاله عن أشواقه العلوية وتأملاته الصوفية ، راسماً صورة للحب مصوراً الأحوال التي تعتري المحبين ، متجاوزاً مرحلة انكبابه على المعارف المتنوعة إلى مرحلة التفاعل مع لوعته الوجدانية ، مرتشفاً شراب المحبّة الإلهيّة،معتمداً في سيره على قبس الحبّ الذي انبثق من فؤاده المتّقد بالنور الربّاني ليرتقي به إلى العالم العلوي معبراً عن معارفه الربّانيّة،مفصحاً عمّا استشعره في فؤاده من أحوال نفسيّة وخطرات روحيّة فيما أنتجه من عمل أدبي.

المصادر والمراجع:

- القرآن الكريم
- البوطي ، محمد سعيد رمضان : شخصيات استوقفتني . 2004 دار الفكر المعاصر بيروت لبنان .دار الفكر دمشق سورية.
- حلمي، محمد مصطفى : الحب الإلهي في التصوف الإسلامي . وزارة الثقافة والإرشاد القومي، الإدارة العامة للثقافة ، المكتبة الثقافية (24) .
- الرومي جلال الدين . فيه ما فيه 2002 الطبعة الأولى ترجمه عن الفارسية عيسى علي العاكوب . دار الفكر دمشق سورية ،دار الفكر بيروت لبنان .
- مثنوي . 1966.الطبعة الأولى .ترجمة وشرح ودراسة محمد عبد السلام كفافي.
- شيميل ، أنيماري الشمس المنتصرة .جلال الدين الرومي . الطبعة الأولى ترجمه عن الإنكليزية وقدّم له وراجع مادته عيسى علي العاكوب . مؤسسة الطباعة والنشر التابعة لوزارة الثقافة والإرشاد الإسلامي طهران .
- عيسى ، عبد القادر : حقائق عن التصوف .1964 الطبعة الأولى، ، مطبعة البلاغة ، حلب.
- غارودي ، روجيه : ما يعد به الإسلام . 1982 ترجمة : قصي أتاسي - ميشيل واكيم ، دار الوثبة دمشق.
- الغزالي ، محمد أبو حامد : إحياء علوم الدين ،دار المعرفة بيروت لبنان . ج 4
- القشيري ، عبد الكريم : الرسالة القشيرية في علم التصوف . 1957 . دار الكتاب العربي بيروت لبنان ، باب المحبة .
- الندوي ، أبو الحسن علي الحسني الندوي .1999 الطبعة الأولى ، دمشق ابن كثير .

3.2.6. "Celâleddîn Rûmi 'ye Göre İlahi Sevgideki Vicdani Tecelliler"/ *Dr. Mayyada Mohammed Ali Altonje*

Dr. Mayyada Mohammed Ali Altonje
Halep Üniversitesi - Suriye

د.ميادة محمد علي ألتونجي
.عضو هيئة تدريسيّة في جامعة حلب اختصاص الأدب العثماني

"تجليات وجدانية في الحب الإلهي عند جلال الدين الرومي"

İlahi aşk ruhsal, samimi bir aşktır. Sahibini nefsin alçak şehvetlerinden arındırır ve onu zatı yüce semasına yüceltir. Bu aşktan hoş zatın güzelliğini incelemekten başka bir şey istenmez. Zira hakikat ehlinin ne sevdasında illet var ne de aşkına Allah'ın rızasından başka bir deva. Onların örfünde hayat sadece Allah'a ve Allah'ta aşktır. Onun emirleri ve yasaklarının sınırında durmaktır. Buna uyarak ilahi aşk tasavvufun ana ekseniydi. Tasavvuf kitapları ilahi aşkın doğal olarak ne olduğunu açıklayan bir sürü tanım ile doludur. Çelebi şu şekilde rivayet etti: " Aşkı aşk diye adlandırdım, çünkü kalpten maşuktan başka her şeyi siler." Mutasavvıflarda kalp, bu marifetten doğan aşkın menşeidir. Celâleddîn Rûmî ilahi aşkın öncülerinden biridir. Onun nefsinde bir ozanlık patlak verdi. Bu ozanlığı hasretlerinin en hatip tercümanı yapabilirdi. Bu değişimden anlaşılmaktadır. "*Aşk acıyı tatlı yapar. Aşk ile bakır altın sıfatı oluverir. Aşkla bulanık olan saf oluverir. Aşkla da ağrıların ta kendisi şifa olur."* Aşk sahibin kalbine hâkim olduğu müddetçe maşukun suretini görebilir ve sesini duyabilir. Mevlânâ tasavvuf yolu ile alakalı iki fikir üzerinde durmuştur. İlki kendi nefislerimizi ortadan kaldırmadığımız sürece iç âlemimizdeki varlığı hissetmemiz mümkün değildir. İkincisi ise fani olan insanın kendini aradan kaldırması, iç âlemine yönelebilmesinin en esaslı ve gerekli şartıdır. Takva sahiplerinin kalplerinde oraya çıkan hakikatleri de açıkladı. Sabrın, mahrum kalmanın güçlüğü, acının şiddetini ve maşuka boyun eğmenin gerçek aşkın belirtileri olduğunu ispatladı.

Ey acı saatimde nefsimin huzuru!
Ey yoksulluğun açlığında ruhuma hazine olan!'
Vehmin taşıyamadığı, aklın ermediği şeydir.
Senden benim canıma ulaşır ki sensin benim kıblem.

Rûmî aşkın tadını, duygu şairlerinin tecellileri için kullandıkları üslubu kullanarak tatmıştır. Bu anlatım tarzını da ilahi zatı ifade etmede kullanmıştır. Kadınlar hakkındaki fikirleri ise maşukun yani aşığın olunan varlığın aslında kadın değil; kadına yansımış bir nurdur. "*Kadın bir maşuk değildir, kadın hakkın nurudur! Bu nedenledir ki kadın yaratan ya da yaratık değil*." Sonuç olarak Celâleddîn Rûmî de ruhsal şeffaflık belirmiştir. Kalbinin nuru yüreğinde ateşim sönmeyen kara sevda ile tutuştu. O iştahın ve güzellikten münezzeh olan aşk.

رحلة الرومي من الله إلى الكون

د. محمود أبو الهدى الحسيني*

1 - توطئة:

درج جلال الدين الرومي في مدارج السالكين إلى العلم، فكان له من العلوم نصيبٌ وافر، ولما أصبحَ عقلُه يضاهي العقولَ بالحجة والدليل، احترق بشمس الجمال المطلق، فألقى رداءَ عقله وعمامته ليكونا رهناً عند كأس عشقه[1] ، وصار وهو المطلع على جملة المذاهب حيرانَ تائها في مذهب ذاك العشق[2]، ولاحظ ارتقاءه من علم (يجوز) و(لا يجوز) في درس أبي حنيفة ورواية الشافعي إلى علمٍ[3] يتعرَّف فيه إلى آلاف الآداب الروحية التي لم يكن له أن يتعلمها من المكاتب[4].

هكذا انتقل جلال الدين من وصف عالم النقل والدليل إلى وصف العاشق ثمَّ العارفِ الذائق المشاهد، وكانت مقدماتُه المعرفيةُ في طفولته وشبابه كالكوب الذي ينتظرُ ما سيوضع فيه من الشرابِ العتيق.

2 -مقدمة عامة في حياة جلال الدين الرومي:

الأسرة:

ولد في بلخ عام ألف ومائتين وسبعة (1207م) الموافق لستمائة وأربعة 604 من الهجرة النبوية المباركة، وكان لسمات الأسرة التي نشأ فيها دور في تكوينه، فكان والده محمد بن الحسين بهاء الدين ولد . [5] عالماً وواعظاً وصوفيا يدعى (سلطان العلماء) وهو اسم قالوا: أطلقه عليه النبي صلى الله عليه وسلم في المنام [6]، و قيل أيضا إن نسبه يتصل بالصدِّيق أبي بكر.

البيئة المحيطة:

كانت بلخ كما هو معلوم حاضرة إسلامية كبيرة، فيها العلم والفلسفة، لكنَّ (بهاء الدين) والد جلال الدين كان يبغض الفلسفة، ولم يكن على وفاق مع معاصره في بلخ المتكلم فخر الدين الرازي[7].

الهجرة:

في السنة التاسعة عشرة بعد المائتين وألف الموافقة للعام السادسَ عشر بعد الستمائة من الهجرة هاجر جلال الدين مع أبيه من بلخ قبيل دخول المغول إليها[8] وعمره خمسة عشر عاما، وكان اختيارُ أبيه في السفر الأول الحجَّ إلى مكة، ومر في الطريق بخراسان واجتمع فيها بالصوفي الكبير فريد الدين العطار، وأهداه كتابه: (أسرار نامة) وتفرس في استعداداته ومواهبه، ومر مع والده بهاء الدين ببغداد فكان له في الأيام الثلاثة التي مكثها فيها استقبال حافل وحضر الخليفة العباسي مجلسه وذهب شهاب الدين أبو حفص السهروردي صاحب (عوارف المعارف) للسلام عليه ولقائه.

أدى الحج جلال الدين وعاد مع أبيه وأسرته فمكثوا في سورية، في دمشقَ وقليلا في حلب، ، وقد قيل إنه سافر مع أبيه إلى أرْزَنْجان في أرمينية ثم تحول إلى لارَنْدة المعروفة بـ (قرَمَان) في أواسط الأناضول (تقع 100 كم جنوب شرق قونية) وبدعوة من علاء الدين كيْقُبَاذ سلطان سلاجقة الروم حطّ الرحال بهاء الدين ولد مع أسرته وابنه جلال الدين في قونية، في

---

* M.A.Alhoseiny, **حلب- سوريا,** abolhoda@albadr.org

1 انظر يد العشق 245.

2 انظر ديوان شمس تبريز 232/28 من يد العشق /63.

3 انظر ديوان شمس تبريز 499/59 من يد العشق /107.

4 انظر ديوان شمس تبريز 232/28 من يد العشق /62.

5 انظر (الشمس المنتصرة) -لأنيماري شيمل ترجمة الدكتور عيسى العاكوب / 52 .

6 انظر جلال الدين الرومي والتصوف /22 ، و(الشمس المنتصرة) -لأنيماري شيمل ترجمة الدكتور عيسى العاكوب/52.

7 المتوفى 1210 م الموافق لـ 606 هـ .

8 خرب المغول بلخ سنة 1220م /617 هـ.

العام التاسع والعشرين بعد المائتين وألف الموافق للسادس والعشرين بعد الستمائة(626هـ -1229م) وأكرمهم السلطان غاية الإكرام.

الصدارة العلمية:

وفي العام الواحد والثلاثين بعد المائتين وألف في التأريخ الميلادي الموافق للثامن والعشرين بعد الستمائة من الهجرة توفي بهاء الدين ولد، فتصدر جلال الدين الفقه والإفتاء والتدريس وعمره إذ ذاك أربعة وعشرون عامًا.

العناية التربوية والعلمية:

بعد سنة من وفاة والد جلال الدين وصل إلى قونية برهانُ الدين محققُ الترمذيُّ تلميذُه فاعتنى بجلال الدين ولدِ شيخه عناية شديدة واقترح عليه السفر إلى الشام وأرسله إلى حلب فمكث فيها مدة يزيد محصوله العلمي ومنها يمم شطر دمشق وفي المدينتين حصّل من العلوم الإسلامية ما لا يحصى واجتمع بابن عربي في دمشق، ثم عاد إلى قونية فكانت مدة إشراف برهان الدين على جلال الدين تسع سنوات[1].

وكانت الحصيلة العلمية لدى جلال الدين في هذه المرحلة كبيرة، فقد قرأ باللغة العربية كتاب الأغاني، و اهتم بالشعر العربي وخاصة بشعر المتنبي ،[2] وتأثر بمقامات الحريري [3] ودرسَ كثيرا من العلوم على مؤرخ حلب كمال الدين بن العديم[4] وقرأ باللغة العربية (قوت القلوب) لأبي طالب المكي ، و(الرسالة القشيرية) في التصوف ، و(إحياء علوم الدين) للغزالي [5]، واجتمع في سورية بسعد الدين الحمَوي، وأوحدِ الدين الكرماني طبقا لما نصحه به برهان الدين .[6]

أضيفَ كل ذلك إلى ما درسه على أبيه من العلوم، وما تلقاه بالفارسية من رقائقَ ومعارف، وما نهله من كتبِ **سنائي والعطار** الفارسية، وما حصله أصلا منذ طفولته من حفظٍ للقرآن الكريم وحديث المصطفى عليه الصلاة والسلام .

توفي مولانا جلال الدين سنة ثلاث وسبعين ومائتين وألف، الموافقة لاثنين وسبعين بعد ستمائة من الهجرة.

3 -الجذبة الرومية.

توفي برهانُ الدين واستمرَّ جلال الدين على التعليم والتدريس بعد وفاته، وما هي إلا سنة حتى كان الحدثُ الكبير الذي أحدث في مسيرة جلال الدين انقلابا كبيرا، فقد ظهر في قونية رجلٌ في سنّ الستين يدعى (شمسَ تبريز) مديدُ القامة التقى في عينيه الغضبُ والشفقة، وامتلأ وجههُ بالحزن، وأشرقَ روحه بالحال، وكان لاجتماعه بجلال الدين شأن كبير فأثر فيه وملك لبهُ وقلبه، وأنشده شمسُ تبريز بيتًا من الشعر لأبي المجد الصوفيِّ الكبير سنائي وفيه: **(إذا لم يحرر العلم النفسَ من النفس فإن الجهل خيرٌ من علم كهذا)**[7].

فاشتعلت في قلبه جذوة الشوق ، ودخل مع شمس تبريز خلوةً طويلة أحرقته، وخرَّبت عادته ومعهوده.

وقد قال في ذلك: (دون العون المنقذ لسيدي شمس الحق التبريزي لن يكون في وسع أحد أن يتأمل القمر أو يغدوَ البحر)[8].

فتخلى جلال الدين في هذه المرحلة عن التدريس والإمامة ووقع في الوجد، فكان ذلك سبب نقمة تلاميذه على شمس تبريز الذي رأوا فيه مُختطِفَ شيخهم، وأساءوا إليه، وشعر شمسُ تبريز أنَّ الروميَّ قد وصلَ إلى حالٍ يستطيعُ فيه الاتصال مع الحقيقة، فغادر قونية فجأة من غير مقدماتٍ ولا إعلامٍ لجلال الدين بذلك، وكان هذا بعد عام من لقائه بالرومي.

تأثَّرَ الروميُّ بفراق شمس تبريز تأثُّرًا شديدًا، وأصابه الهزال، وكان في الشتاء القارس يصعد إلى سطح الدار ويقضي الليل في الصلاة والنحيب[9] .

---

1 انظر فيه ما فيه /14 والشمس المنتصرة /53 .

2 انظر الشمس المنتصرة /56 .

3 أنظر الشمس المنتصرة ص 95 .

4 توفي 1262م.

5الشمس المنتصرة ص 96 .

6 انظر الشمس المنتصرة /57 .

7 جلال الدين الرومي والتصوف /29 ، وسنائي هو أبو المجد مجدود بن آدم السنائي الغزنوي، ولد في منتصف القرن الحادي عشر الميلادي (في أواسط القرن الخامس الهجري) في غزنة بفارس ثم تنقل بين بلخ وخراسان ونيسابور ومكة. وهو أول من نظم المثنويات الصوفية.
كان حكيماً عارفاً شاعراً تاركاً للدنيا وله ديوان كبير كله حكم ومواعظ من حقها أن تكتب بالذهب ليس فيها مدح أصلاً.

8 جلال الدين الرومي والتصوف /31 ؛ نقلاً عن أغانٍ صوفية/649.

9 انظر جلال الدين الرومي والتصوف /53 ؛ نقلاً عن الأفلاكي 151/1 .

وأرسلَ جلال الدين في الآفاق يبحثُ عن شيخه حتى عرفَ مكانه في دمشق، وأدركَ شمسُ تبريز أنَّ رحلة الروميِّ إلى مقام التمكين والاستغناء بالمحبوب الواحد عن مظاهره لم تكتمل بعد، وأنه ما بقي إليها إلا القليل، فعاد إليه بعد سنة من الفراق، وكأنَّ تلك العودة كانت سبب الإنضاج الكبير لجلال الدين، ومنطلقَ رحلته من المعرفة إلى التربية.

وبقي شمسُ تبريز عامًا مع جلال الدين حتى أيقنَ أنَّه استقرَّ في عشقه ومعرفته أو كاد، ففارقه أيضا من غير مقدمات.

وحزن الرومي هذه المرة أيضا بعد اختفاء شمس تبريز، وسافر إلى دمشق للبحث عنه، لكنَّه نظر في باطنه فوجد صورته الشمسية منطبعة فيه، ووجد معارفَ روحه متجمعة لديه، فعاش بقية عمره في رحاب تلك المعرفة وفي سطوع ذلك الإشراق[1].

كان الرومي يرى في جذبته تلك أنَّ العشق يبدّل الإنسان إلى درجة يتحول فيها الأرمنيُّ إلى تركي[2].

ويعشق محبوبه إلى درجة العبودية فيقسم بحياته : (إن كل شيء ما خلا رؤية وجهه ، حتى لو كان ملك الأرض خيال وخرافة)[3].

و يذكر المعشوق الذي (أسرى بعبده ليلاً ؟)[4].

إنه المعشوق ، الأزلي الأبدي ..

وفرع عشقه في الأزل وأصله في الأبد[5].

ويتساءل: إلى متى يعانق الحمقى معشوقاً ميتاً ؟! [6].

هل السّكّر أحلى أم ذلك الذي يصنع السكر ؟

هل القمر أجمل أم ذلك الذي يصنع القمر ؟[7]

هل شمسُ السماءِ أعظم أم شمس الحقيقة ؟

لو كانت شمس السماء عظيمة إذًا فما الذي سيحدث لو أن أحداً طلبها في منتصف الليل؟[8]

إذ ذاك لن يبقى سوى "شمس شمس الشمس"[9].

وشتان بين من يطلب الكون ومن يطلب المكوِّن:

فعيسى عليه السلام ثمل بالحق، وحماره ثمل بالشعير.[10]

عيسى، ابن مريم، مضى إلى السماء، وبقي حماره في الأسفل..

لذا قرر الرومي أن يبقي جسده على الأرض، وأن يرسل قلبه إلى الأفق الأعلى[11]

إنه سيرقص كجبريل في عشق جمال الحق

ولن يكون كالعفريت الذي يرقص في عشق شيطانةٍ[12]

فمعشوقه جُعِلتِ الدنيا والآخرة نِثاراً على جماله[13].

وبسبب عشق وجهه صارت كل ذرة متحدثة[14].

لذلك حبس الروميُّ الأنفاس واكتفى لأن المعشوق الذي يصنع من الأذن بصراً سيتكلم[1].

---

[1] راجع مقدمة د. عيسى العاكوب (المترجم) في يد العشق /13، وانظر الشمس المنتصرة /67. وانظر يد العشق /13 .

[2] انظر ديوان شمس تبريز122/15 من يد العشق /47.

[3] انظر ديوان شمس تبريز332/40 من يد العشق /80.

[4] انظر ديوان شمس تبريز213/26 من يد العشق /60.

[5] انظر ديوان شمس تبريز395/47 من يد العشق /88.

[6] انظر ديوان شمس تبريز455/54 من يد العشق /99.

[7] انظر ديوان تبريز606/75 من يد العشق /130.

[8] مثنوي 577/4.

[9] مثنوي3 /2813.

[10] مثنوي 2619/4.

[11] ديوان شمس تبريز 19087/1817 .

[12] ديوان شمس تبريز 24645/2327 .

[13] انظر ديوان مس تبريز 166/19 من يد العشق /50.

[14] انظر د213/26 من يد العشق /61.

وخاطبَ روحه العارف طالبا منه الانصرافَ عن إنكار المنكرين قائلا:

يا بلبل ذلك البستان، كيف حالك في صحبة أولئك الذين لا يسمعون؟[2]

وهكذا بقي الرومي في جذبته تلك مترددا بين عشقه مرة وانجذابه في حضرة الحقيقة المطلقة الأزلية الأبدية مرة أخرى.

4 -النزول من الجذبة إلى العوالم:

إنَّ كمال المعرفة عند أهلها لا يحصل إلا بالنزول إلى الأكوان بعد العروج إلى معرفة مكوِّنها، وهكذا نزل الرومي إلى الأكوان فاستدلَّ بمُكوِّنها عليها، وقال مدللا على قيمة ذلك النزول:

(وقد عاد محمد من المعراج ..

ووصل عيسى من السماء الرابعة...) 3.

(ما أروعه من مجلس حيث يكون الساقي هو الحظ ..

ويكون ندماؤه الجنيدَ وبايزيد.

.....كنت أعاني من الخُمار عندما كنت مريداً ..

ولم أدر أن الحقَ نفسَه مريدٌ لنا.

والآن نمت ومددت قدميّ ..

عندما أدركت أن الحظ السعيد قد جذبني)[4].

وأشار إلى الثمرة المعرفية لذلك النزول بقوله:

(العالم ليس سوى زبد لهذا البحر , وماؤه هو علوم الأولياء)[5].

ولم يكن نزول الرومي إلى العالم تحولا عن معرفة الحق، بل كان زيادة في معرفته لأنَّ العالمَ مرآةُ أسمائه وصفاته.

5 -القراءة المعرفية الرومية في سطور الكون:

كانت قراءةُ الروميِّ في سطور الكون أو فيما هو وراء تلك السطور نتيجة لنفوذه المعرفيِّ من ظواهره إلى ما يكمن خلفها من اللطائف والرقائق، فهو يقرأ --على سبيل المثال في لوحة النكبة التترية على العالم الإسلاميِّ حِكمًا تتجلَّى فيها ربوبية الخالق وعظمةُ عدالته وفضله، فيقول:

(يفر الناس من التتار ونحن نعبد خالق التتار)[6].

(لا تتحدث كثيراً عن نكبة التتار ، تحدث عن نافجة المسك لدى غزال التتار)[7].

(إذا كان ألم المخاض مشقة عند الحامل، فإنه عند الجنين تحطيم للسجن.)[8]

(والأم تحتاج أحياناً إلى فرك أنف الرضيع لتنبيهه وإطعامه.. كذلك يوقظ الحق الكائنات غير المنتبهة).[9]

ويخاطب الغافلين عن هذه المعرفة في العوالم بقوله:

(أنت ذلك الرجل الذي ركب على الحمار وظل يسأل عنه هنا وهناك)[10].

وكانَ يرى شمسَ السماء المرئية الجميلة النافعة ليست سوى طاهي الحق، فكيف تستحقُّ أن تُعبد[11].

و يرى الخميلة ضاحكة متبسمة كلما نظر إليها[1].

---

[1] انظر ديوان شمس تبريز 606/75 من يد العشق /131.

[2] ديوان شمس تبريز 27652/2608.

[3] ديوان شمس تبريز 341/41 من يد العشق /82.

[4] ديوان شمس تبريز 341/41 من يد العشق /82.

[5] فيه ما فيه /38.

[6] ديوان شمس تبريز 18491/1764 انظر الشمس المنتصرة /59 .

[7] ديوان شمس تبريز 23211/2187 انظر الشمس المنتصرة /60 .

[8] مثنوي 3560/3.

[9] مثنوي 362/2.

[10] ديوان شمس تبريز 100/12 من يد العشق /43.

[11] انظر مثنوي 3 /2813.

وكان ينظرُ إلى الإنسان على أنّه مخلوق شريفُ المنزلة، لا تضرُّ الذنوب بأصل كرامته، لأنه إذا تطهر وتاب سيظهر من جديد مظهره الكريم، وفي هذا يقول:

"حتى لو أن خنزيراً سقط في المسك، وإنساناً في الروث، لعاد كل منهما إلى أصله."[2]

وكان يصيحُ في التائهين عن سرِّ نفوسهم التي بين جنوبهم بقوله:

(أنت في القيمة أسمى من العالمَيْن كليهما فماذا يمكن أن أفعل إذا كنت لا تعرف قدرك ؟!

لاتبع نفسك رخيصاً , وأنت نفيس جداً في عيني الحق)3.

وكان يشهد الناس في مرآته في مشهد فرح بالله ممتزج بالتعظيم له:

فهو يراهم يصفقون بأيديهم كالبحر، ويسجدون للحقّ تعالى كأمواجه.[4]

ويلاحظ من هذه الأمثلة أنه لم يقف عند مجرّدِ الظواهر الممقوتة لكنه نفذ إلى حقائقها ونبّه على أسرارها ولطائفها ولو بطريق الإشارة.

وحين يُصرُّ الإنسان على هبوطه وانحداره فسوف يفقد مكانته، وحين يعبد المادّة يتحول إلى بهيمة، وفي هذا يقول:

أولئك الذين يعبدون العلف يشبهون البقر وسيموتون كالحمير.[5]

والذي لا يعلم أنَّ المادّة التي انشغل بها وحدها تستهلكُ إنسانيته من حيث لا يدري، يكون كالبقرة التي لا تدري مراد القصّابين من علفها، يقول الرومي:

"إذا وقفت البقرة على مراد القصابين منها، فمتى تتبعُهم حتى ذلك الدكان؟ أو تأكل من أيديهم النّخالة، أو تدرّ لهم حليبها بسبب مَسْحهم على ضرعها نفاقاً؟ وإذا أكلت فمتى تهضم علفها إذا وَقفت على المقصود من العَلف."[6]

6 -التواصل الرومي مع النص الإسلامي:

كان مولانا الرومي متواصلا مع النصِّ الإسلامي، متفاعلا مع القرآن الكريم وحديث النبي صلى الله عليه وسلم، وكان يرى أنَّ ثبات العقل الإنساني على رشاده لا يكون إلا باستمداده من مدد الوحي، وأنَّ غيابه يكون حين ينحرف عن وحي السماء، وفي هذا يقول:

"أليست الشمس نموذجاً للعقل المشرق المتألق؟

عندما تمضي الشمس في الفلك في الطريق الخاطئ، يُسوِّد الحق وجهها (يجزيها) بالكسوف ...[7].

وعقل الإنسان سيعاني من الكسوف إذا انحرف الإنسان عن المبادئ الروحية التي تلقاها من الحق سبحانه[8].

وكانَ مولانا الرومي يرى في القرآن مصدرَ المعرفة الرئيس، وفي هذا يقول:

(التمس معنى القرآن من القرآن وحده)[9].

وكأنه في ذلك يتمثل قول سنائي :

(كل شيء لا تحصل عليه حتى تبحث عنه إلا هذا الحبيب لن تبحث عنه حتى تحصل عليه)[10].

وقد دافع مولانا بقوة عن حقائق القرآن ، وصرخ في أسماع العالم مبيناً أنها ليست من وضع النبي صلى الله عليه وسلم، وذلك بقوله:

(رُغم أن القرآن من شفتي النبي فإن كل من يقول إن الحق لم يقله كافر)[11].

وبقوله :

---

[1] مثنوي 2010/6.

[2] ديوان شمس تبريز 725/59.

[3] فيه ما فيه /46-47 .

[4] ديوان شمس تبريز 412/31.

[5] ديوان شمس تبريز 10299/972.

[6] مثنوي 1327/4.

[7] مثنوي930/6 وما بعد.

[8] مثنوي 930/6 وما بعد.

[9] انظر مثنوي 3128/5 .

[10] صدر بهذا البيت مولانا جلال الدين الفصل الحادي والخمسين من كتاب فيه ما فيه / 271.

[11] انظر مثنوي 2122/4.

كان المصطفى صلى الله عليه وسلم يخبر عن أناس وأنبياء مضوا قبل وجوده بعدة آلاف من السنين وماذا سيكون حتى آخر الدنيا وعن العرش والكرس... كيف يخبر الحادث عن القديم وهكذا غدا معلوماً أنه ليس الذي هو كان يقول بل الحق هو الذي يقول : (وَمَا يَنْطِقُ عَنْ الْهَوَى , إِنْ هُوَ إِلا وَحْيٌ يُوحَى)[1].

وكان يكثر من الاستشهاد بآيات القرآن ويتفاعل مع كلماتها تفاعلاً كبيراً ، فكان تارة يكررها بألفاظها كإيراده الآية: (زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنْ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنْ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا)[2]، ثم يعلق بقوله :

(ولأن الله قال : (زُين) فإنها ليست جميلة حقاً بل إن الجمال فيها مستعار, وآت من مكان آخر . عملة زائفة مطلية بالذهب)[3].

ومن أكثر الآيات وروداً في كتبه ودواوينه : آية النور في سورة النور (مثل نوره) ، وآية المعرفة في سورة الأعراف (ألست بربكم).

وكان يقتبس من معاني القرآن أو يعبر عن آياتٍ بنفس معانيها ، لكنْ بألفاظٍ أخرى .

ومن ذلك قوله :

(طرنا مع آية الكرسي نحو العرش فرأينا الحي ، وبلغنا القيوم)[4].

(لِمَ يبكي الإنسان على يوسف النفس في البئر؟)[5].

(فاجذب مثال (إنا أعطيناك) إلى السائل المحروم ..

عندما تتلو الشفة (الحمد) أعطها نقلاً وخمرة من دون حد ..

وعندما تتلو (ولا الضالين) اجذبها إلى الدلائل ..

أسير الألم والحسرة أعطه رسالة (لا تأسوا)[6].

(يونس السجين في بطن الحوت نجا)[7].

(أعدّ صومعة مريحة ليونس في الحوت ، وأخرج أخيراً يوسف من غيابة الجب)[8].

(يوسف بعد احتمال محنهِ بصبرٍ نعِمَ بالسعادة ووصل إلى أعلى وظيفة في مصر)[9].

(إبراهيم الخليل خليل الله هو المسلم الحق الذي لا يحب الآفلين لكن النار صارت برداً وسلاماً عليه)[10].

(فِيَلة العدو قُتِلت على نحو معجز بوساطة الطير الأبابيل)[11].

(ومن هنا فإن فكّ الأغلال الخارجية يوم البعث , عندما تُخرج الأرض أثقالها[12] سيكون تحريراً للبشر)[13].

ويذكر النبي يوسف مفسراً للأحلام[14].

ويذكر عادَ وثمودَ[15].

ويذكر أيوب الصابر في بلواه ..

ويحكي كيف أصيب يعقوب بالعمى من الحزن واشتياقاً إلى يوسفَ مثالِ الجمال..

---

1 فيه ما فيه /78 .

2 آل عمران 3/14 .

3 فيه ما فيه /38 .

4 الديوان الكبير 15626/1481 ، كما ورد في الشمس المنتصرة /303.

5 الديوان الكبير 911/ 9564 , كما ورد في الشمس المنتضرة /309 .

6 ديوان شمس تبريز1224/155من يد العشق/ 238-239.

7 الشمس المنتصرة /308 .

8 ديوان شمس تبريز 32064/3016، كما ورد في الشمس المنتصرة /309.

9 ديوان شمس تبريز 12114/1142، كما ورد في الشمس المنتصرة /309.

10 الأنعام 76 , الأنبياء 69 .

11 الشمس المنتصرة /194 .

12(سورة الزلزلة) .

13 الشمس المنتصرة /224 .

14 انظر الشمس المنتصرة /309 ؛ عن المثنوي 2334/3.

15 انظر الشمس المنتصرة /310 ؛ عن الديوان 17930/1712.

ويشبّه نفسه بداود الذي يخاطب الطير مرتلاً أغزاله كأنها كتاب المزامير[1].

وكان مولانا الرومي يدافع بقوة عن أحكام فقهية قرآنية ، مثل حكم القرآن في القصاص من القاتل بالقتل، وفي هذا يقول :

(قال الله تعالى : (ولكم في القصاص حياة) ، لا شك بأن القصاص شر وهدم لبنيان الله تعالى ، ولكن هذا شر جزئي ، وصون الخلق عن القتل خير كلي ، وإرادة الشر الجزئي لإرادة الخير الكلي ليست بقبيحة ، وترك إرادة الله الجزئية رضاء بالشر الكلي فهو قبيح)[2].

وكان يحكم بحكم القرآن الكريم على الخنزير أنه نجس ، ويستخدمه للتمثيل بالصفات البشرية المنحطة[3].

ولم يكن مولانا يعبر في بيانه عن حقائق القرآن وحسب ، إنما كان يعبر عن الوحي الثاني أوالحديث النبوي الشريف، إما بإيرادٍ للحديث بلفظه ، أو بإدخال شروح دقيقة تبرز ما خفي فيه من المعاني .

يقول مولانا الرومي :

(قال النبي عليه الصلاة والسلام : اعلم أن (المؤمن كالجمل) , ثمِلٌ دائماً بالحق الذي يقوده كسائق الجمل)[4].

ولفظ الحديث : الْمُؤْمِنُ كَالْجَمَلِ الأَنِفِ (أي الذلول) حَيْثُمَا قِيدَ انْقَادَ[5].

فأورد لفظ الحديث ثم دخل إلى حقيقة تستتر خلف ألفاظه بقوله (ثمِلٌ دائماً بالحق الذي يقوده) وهو بيان لسر سهولة انقياد المؤمن الذي ورد في مناسبة هذا الحديث .

ولا يستطيعُ باحثٌ منصفٌ أن يفصلَ الروميَّ عن الإسلام ونصوصه بدعوى أنَّه صارَ كونيًّا وعالميا، وقد ذهبُ إلى هذا المذهبِ بعضُ الباحثين، فالروميُّ إسلاميٌّ في الصميم، والعالميةُ هوية إسلامية، والروميُّ نموذجٌ صحيحٌ للمسلم العالميِّ الممثل لحقيقة الإسلام، وما إبعادُ الرومي عن الهوية الإسلامية إلا عُدوانٌ على الإسلام وتصويرٌ له بالهامشية والسطحية، والإسلام من هذا الوصف بريء.

7 -الخلاصة والنتيجة:

يظهرُ من البحث المتقدم أنَّ مولانا الرومي عالمٌ عاشقٌ عارفٌ انطلقَ من أصوله العلميةِ إلى رحابِ اللطائفِ الذوقية الصوفيةِ مارًّا بالجذبة ونازلا إلى كمال المعرفة فكانَ من جهةِ تحقيقه منجذبَ السرِّ إلى حضرة ربه، ومن جهة الفهم مدَقِقا في أحكام الكون وحكمه وأنواره وأسراره، ولم يكن في كل هذا منقطعا عن النصِّ الإسلامي بل كان متواصلا معه ومتفاعلا فيه، وهو بهذا يشكّلُ مدرسة معرفية متكاملة ما أحوجَ ناشئتنا إليها، لا سيما منهم الذين يتعلمون العلوم الشرعية والإلهية، وعلى المؤسسات التربوية والتعليمية تقع بالدرجة الأولى هذه المهمة الكبيرة، وتجبُ هذه الخطوة الحضارية النهضوية.

---

1 الشمس المنتصرة /306 ؛ عن الديوان 11642/1100

وأظن أن المرحومة أنيماري : حين علقت على ذلك أنه (موضوع مرتبط أساساً بسليمان) لم تلاحظ أنه مرتبط بداود أساساً في القرآن بقوله تعالى :

(وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَاجِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ) (10)سبأ.

2 انظر فيه ما فيه/ 257.

3 عن الديوان الكبير 26031/2464 انظر الشمس المنتصرة /178 .

4 عن الديوان الكبير /32422/3048انظر الشمس المنتصرة /173 .

5 أحمد وابن ماجه ، ولفظه : قَدْ تَرَكْتُكُمْ عَلَى الْبَيْضَاءِ لَيْلُهَا كَنَهَارِهَا لَا يَزِيغُ عَنْهَا بَعْدِي إِلَّا هَالِكٌ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ بِمَا عَرَفْتُمْ مِنْ سُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَعَلَيْكُمْ بِالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا فَإِنَّمَا الْمُؤْمِنُ كَالْجَمَلِ الْأَنِفِ حَيْثُمَا قِيدَ انْقَادَ .

3.2.7. "Rumi'nin Allah'tan Kâinata Olan Yolculuğu"/ *Dr. Mahmoud Abulhuda Alhusainy*

Dr. Mahmoud Abulhuda Alhusainy
Halep-Suriye

الدكتور محمود أبو الهدى الحسيني
سورية - حلب
"رحلة الرومي من الله إلى الكون"

Rûmî bu yola ilmin yoluna girenlerle birlikte girdi. İlimlerden geniş bir pay kazandı, onun aklı hüccet ve delil akla yansıdığında mutlak güzellik güneşi ile yandı. Aklının örtüsü ve sarığını, aşkının kâsesinin yanında rehin olarak bıraktı. Yani mesele ilahi aşkın bilgisi olunca o da aklın ve mantığın bir kenara konulması gerektiğine kanaat getirdi. Her mezhebe hâkim olmasına rağmen, o aşkın mezhebinde hem hayran kaldı hem de kayboldu. Sonra fark etti ki Ebu Hanife ve İmam Şafii gibi âlimlerin içtihatları, fetvaları, mekteplerden öğrenemeyeceği binlerce ruhi edepleri içinde barındıracak ilime yükseldi. Bu şekilde Celâleddin nakil ve delil âlimi vasfından önce âşık sonra bu mertebeyi tadan ve gören bir arif vasfına geçti. Başlangıçtaki ilmi küçüklüğünde ve gençliğinde içine dökülecek eski şarabı bekleyen bir bardak idi.

Peygamberin mübarek Hicretinin 604'üne denk gelen 1207 miladi de Belh' te doğdu. Onun yetişmesinde içinde büyüdüğü ailenin özelliklerinin rolü vardı. Onun babası Muhammed bin Hüseyin Bahaeddin Veled idi. Babası âlim, sûfî ve vaiz bir adamdı. Sultân'ül Ulema olarak biliniyordu. Bu ismin de Hz. Peygamberin rüyada adlandırdığı dair bilgiler vardı. Onun nesebi Hz Ebu Bekir'e dayandığı konusunda da rivayetler vardır. Belh bilindiği gibi büyük bir İslam şehri idi. Orda felsefe ilmi çok yaygındı. Ancak Mevlânâ 'nın babası Bahaeddin felsefeye karşı idi. Onun çağdaşı kelam âlimi Fahreddin Razi ile fikir ayrılığı içinde idiler. Hicri 616 senesine denk gelen 1219 yılında Moğolların bu bölgeye girmesinden kısa bir süre önce 15 yaşında olan Rûmi babasıyla birlikte Belh'ten göç etti. Babasını ilk yolculuğu hac için Mekke oldu. Yolları Horasan'dan geçtiğinde orada büyük mutasavvıf Feridüddîn Attar ile bir araya geldiler. Kendi meşhur kitabı olan Esrarnâme adlı eserini

Celâleddin Rumi'ye hediye etti. Babası ile Bağdat'tan geçerken, kaldığı 3 gün içerisinde Abbasi halifesi büyük bir karşılama ile onu meclisine davet etti.

Bahaddin Veled, Avârifül Meârif adlı eserin müellifi Şehabettin Ebu Hafs Es-Sühreverdi'ye selam vermek ve onunla görüşmek için ziyaret etti.

Celâleddin Rûmî hac ibadetini eda edip babası ve ailesiyle birlikte buradan dönerek Suriye'ye yerleşti. Şam'da ve az süre Halep'te kaldılar. Denilir ki babasıyla birlikte Erminya sınırlarındaki Erzincan'a yolculuk ettiler. Daha sonra Anadolu'nun ortasındaki Lârende olarak bilinen Konya'nın 100 km güneydoğusundaki bu günkü Karaman'a geçtiler. Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'ın daveti üzerine hicri 626 senesine denk gelen miladi 1229 yılında Bahaeddin Veled, ailesi oğlu Celâleddin birlikte Konya'ya yerleşti. Sultan onlara büyük ikramlarda bulundu. Bahaeddin Veled milâdi 1231 yılında 628 hicri yılında vefat ettiğinde Mevlânâ Celâleddin Rûmî 24 yaşında babasının yerine geçerek müderrislik vazifesinin başına geçti.

İlim Ve Eğitimde İhtimam

Babasının ölümünden bir yıl sonra babasının talebesi Burhaneddin Muhakkik Tirmizi Konya'ya geldi. Celâleddin onu dikkatle izledi ve ona değer verdi. Hocası ilim tahsil etmesi için ona Şam'a gitmesini, oradan da Halep'e geçmesini tavsiye etti. Halep'te bir süre kalarak ilmini arttırdı. Halep'ten Şam'a yöneldi. Bu iki şehirde sayısız derecelerde İslami ilimlerden istifade etti. Şam'da büyük âlim İbn-i Ârabi ile görüştü. Sonra Konya'ya döndü.

Hocası Burhaneddin Muhakkik Tirmizi kendisine 9 yıl yol gösterici oldu. Bu dönem Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin ilimden en fazla nasiplendiği evredir. Arapça dilinden el-Eğani kitabını okudu. Bire çok Arap şiiri öğrendi. En çok Mütenebbi şiirlerine önem verdi. Makâmât-ı Harîrî'den etkilendi. Halep tarihçisi Kemâleddin İbn-ül Adîm'den çok ilimler aldı. Arapçadan Adîl'i, tasavvuf klâsiklerinden Ebi Tâlip el-Mekkî'nin Kut'ul Kulûb kitabını, Kuşeyrî'nin Risâlesini, meşhur sûfî eserlerden Gazalî'nin İyhâ-i Ulûmiddîn kitabını bitirdi. Suriye'de Burhaneddin'in tavsiyesi ile Sadreddin Hamavey ve Evhaddeddin Kirmanî ile görüştü. Babasındasın aldığı ilimlere bu ilimleri de ekledi. Farsçadan öğrendiği ilimin inceliklerini Senâi ve Attar gibi büyük Farisi şairlerin kitaplarından aldı. O zaten çocukluğundan beri Kur'an ezberi ve hadisler konusunda iyiydi. Mevlânâ 1273 te hicri 672'de vefat etti.

Rûmî'nin Çekiciliği

Burhâneddin Tirmîzi vefat etti ama Mevlânâ ders vermeye sonra devam etti. O sene ki öyle bir yıl ki Celâleddin 'in hayatında büyük bir değişiklik oldu. Konya'da bir adam ortaya çıktı adı Şem-i Tebrîz. Uzun boylu, takvalı gözlerinde hem kızgınlık hem merhamet var. Yüzünde de hüzün vardı. Ama onun ruhu bu hal ile doldu. Celâleddin onunla görmesiyle büyük bir karşılaşma oldu. Aklı ve kalbi tutuldu. Şems-i Tebrîz ona bir şiir attı. Büyük sûfî Ebi'l Mecid Senai'den bir beyit attı. "*Eğer nefis nefisten kurtulmaz ise, cahillik ilimden daha iyidir"*. Onun içine büyük bir özlem düştü ve Şems-i Tebrîz ile uzun dönem bir muhabbete girdiler. Onun âdetleri ve düzeni bozuldu. Bunun için şöyle dedi: "*Şemsi Tebrîz olmasa kimse ne ay ne denizi düşünebilir."*

Bu evrede eğitimciliği ve imamlığı bırakarak adeta vecde düştü. Bundan dolayı öğrencileri Şems-i Tebrîz'e hocalarını kendilerinden kopardı diye kızdılar. Hatta bu zarar tehdit ve iftiralara kadar ilerledi. Bunları fark eden Rûmî zaman hakikati görmeye yetişti. Şems hiçbir birden bilgi vermeden habersizce Konya'dan çıktı ki bundan Celâleddin bile haberdar olmadı. Bu olay iki büyük sûfînin karşılaşmasından tam bir yıl sonra meydana geldi. O uzaklaştıktan sonra çok üzüldü, zayıfladı, çok soğuk havalarda geceleri evinin çatısına çıkar namaz kılar ve ağlar oldu. Ardından tanıdıkları aracılıyla sağa sola hocasının bulunması için haber yollayınca Şam'da olduğunu öğrendi. Gelen haberler üzerine Şems anladı ki Celâleddin Allah tan başka kimseyi sevmeyecek duruma daha gelememiş. Bu seviyeye gelebilsin diye bir müddet daha ayrı kalmayı uygun bulmuş. Aradan bir yıl geçtikten sonra dönerek, Celâleddin Rûmî'nin bu ruhi yolculuğunu tamamlamışını sağlamıştır. Rûmî'ye göre bu yaşadıkları onun bildiği ilimlerden çok başka bir derece olan başka Mârifet makamı için başlangıç noktası oldu. Celâleddin ile bir yıl kaldıktan onu sonra Mârifet makamına getirdi. Yine haber vermeden ayrıldı. Rûmî yine çok üzüldü, ancak bu sefer Şam'a onu aramaya bizzat gidince şu sonuca vardı ki aradığı Şems aslında içinde idi. Onun ile bir bütün oldu, artık kalan ömründe onu aramadı ve ömrü böyle geçti. Rûmî yaşadıklarından aşkın insanı değiştirip Rum olanı Türk edebileceği kanaatine ulaştı. Bu aşk kişiyi sevdiğini üzerine yemin etmesine sebep oluyor.

Âşık olunan hatırlar (kulunu gece yürüttü)
O âşık olunan, ezeli ve ebedi…

Onu aşk-ı ezelde ve onun aslı ebede,
Kendine soruyor: Fani birine ne zamana kadar âşık olacaklar?
Şeker mi güzeldir yoksa onu yapan mı daha tatlıdır?
Ay mı güzel yoksa ayı yapan mı güzel?
Dünyanın güneşi mi büyük yoksa hakikatin gerçeği mi?
Eğer dünyanın güneşi büyük ise o zaman kişi kalkıp geceyi istese ne olacak?
O zaman güneşten başka hiç bir şey kalmaz.
Yaratan ile yaratık denk olamaz.
İs as sarhoş oldu hak ile eşeği de arpa ile sarhoş idi.
Meryem oğlu İsa semaya çıktı, eşeği de aşasıda kaldı.
Bunları bildikten sonra şu karar vardı ki vücudum aşağıda kalsın ruhum yukarıda.
Hakkın cemali karşısında Cibril gibi raks edecek.
Şeytanın aşkı ile dans eden cin gibi olmayacak.
Maşuk onun cemali ile dünya ve ahrette saçılır hale gelir.
Onun vechinin aşkı ile her zerrede onu görüyor.
Artık Rûmî'nin nefesleri tut ki maşuk ile Allah'tan duyduklarım gördüklerim ve konuşan.

Cezbeden Âlemlere İnmek

Bu mârifet ilminin burçlarıma yükseldikten sonra, Mârifetin kemale ermesi için önce yaratıcıya yükselip, sonra tekrar inerek kâmil bir ilmin oluşacağını Rûmî de bu şekilde delil gösterdi.

Bu şiiri:

Muhammed Muhammed miraçtan dönmüştü
İsa dördüncü semadan geldi
Saki senin şansın olsa o meclis ne kadar güzeldir
Onun sohbetinden oturan Cüneyd ve Beyazıd olsa.
Müridi olduğumda sarhoşluktan sıkıntılara katlanıyordum.
Bilmiyordum hak olanın kendisini bizi istediğini.
Şimdi uyudum ve ayaklarımı uzattım,
Mutlu şansların beni çektiğini fark ettiğimde.
O inişin mârifet meyvesine bu sözle işaret etti:

Âlem bu denizin köpüğünden başka bir şey değildir, onun suyu evliyaların ilmidir.

Rumi'nin âleme inişi Allah'ı tanımaktan dönüş değildi, bilakis o mârifetin artması idi çünkü âlem isim ve sıfatlarının aynasıdır.

Evrenin Hatlarında Rûmî Marifetinin Okuması

Onun kâinatı ve o hatları aşan okuması onun geniş mârifetinin neticesiydi. O mârifet görünen ve görünmeyenleri kapsayan ince düşüncelerini neticesiydi. Örneğin bu tabloda Moğol musibetinin İslam âlemine Allah'ın rububiyyetini gösteren bazı hikmetler okuyordum ve Allah'ın lütfu ve adaletinin yüce olduğuna dair.

Diyor:

İnsanlar Moğol'dan kaçarken biz Moğol'un rabbine ibadet ediyoruz
Fazla o musibetten konuşama, Moğol'un ceylanının miskinden bahset
Doğurmanın acıları gebe olanda zorluksa, bebekte zindanı yıkmaktır.
Çocuğunu doyurmak ve uyarmak için bazen burnunu sürtmeye ihtiyaç duyar,
Aynı şekilde hak da dikkatli olmayan kâinatları uyandırır

Bu mârifetten habersiz olanlara böyle hitap ediyor:

İşte sen eşeğe binen ve eşeğin nerde olduğunu soran adamsın!

Faydalı ve güzel olan gökyüzü güneşini ancak Allah'ın elçisi olarak görüyordu. Bu nasıl ibadeti hak eder. Bu manzaraya baktığında tebessümlü ve gülünçlü görmüş. İnsana bakıyordu o çok şereflidir. Onun Kerametine günahlar zarar vermez eğer tövbe ederse temizlenir ve onun kerim vasfı yeniden ortaya çıkacak. Şöyle diyor:

Bir domuz kokunun içine , (misk) düşse yine onun aslı pis olur, insan da gübrenin içine düşse yine onun aslı temizdir. Nefislerinin sırlarını kaybedenleri bu söz ile çağırıyordu:

Sen iki âlemden daha kıymetlisin, sen değerini bilmezsen ben ne yapabilirim ki?
Kendini ucuza satma, sen Allah'ın gözünde değerli iken, sen hakkın gözünde çok değerli bir parça iken…

O insanları kendi gözünde Allah'ı yüceltme ile mutlu olmuş bir tabloda görüyordu. O insanları deniz gibi elleriyle alkışladığı ve denizin dalgaları gibi Allah'a secde ettiklerini

görüyor. Şöyle anlaşılıyor ki bu örnekler ile sadece zahir ile yetinmedi, onun hakikatlerine girdi ve sırlarını ve inceliklerini îmâ yolu ile olsa bile açığa çıkardı. İnsan ne zaman iniş için kendini zorlarsa değerini kaybeder? İnsan maddeye kulluk ettiğinde hayvana dönüşür. Bunun hakkında " O*nlar yeme kulluk eden ineğe benzerler ve eşekler gibi ölecekler.*"

Madde ile meşgul olunduğunda, o maddenin insaniyetini nerden tükettiğini bilmeyen insan, kasapların yemlemesinin hedefini bilmeyen inek gibi.

Rûmî şöyle dedi:" *İnek kasapların istediklerini fark edince nasıl onları takip eder dükkâna kadar? Ya da ellerinde arpa yer, ya da onlar sinsice ineğin göğsünü sinsice el sürmelerine sütünü nasıl verir. Eğer farkına varırsa yemek yerse de o yemi yedikten sonra onu hazmedemez."*

İslam Metinleriyle Rûmî'nin İlişkisi

Mevlânâ İslami metinler ile bağlı, kuran ve hadisler ile içli dışlı idi. İnsanın aklı ancak ilim yoluyla doğru yolda kalır. Ne zaman aklı kaybolur vahiyden ayrıldığı zaman. Şöyle diyor: " G*üneş aydınlık ve parlayan aklın bir numunesi değil midir? Güneş gökte yanlış yoldan geçtiğinde Allah güneş tutulması ile onun yüzünü karartı ve insan aklının tutulması da bu ruhi ilkelerden sapması yüzünden olur. Mevlânâ Kur'an'ı mârifetin en baş kaynağı olarak görüyordu.* Bunun hakkında: "*Kur'an'ın anlamını Kur'an'dan ara*." Sanki Senai'nin sözünü örnek alarak şöyle diyor: " *Hiçbir şeyi aramadan bulamazsın fakat bu sevgiliyi bulmadan arayamazsın."* Kuranın hakikatlerini savundu, âlemin kulaklarına bağırarak peygamberin uydurmadığını haykırdı bu sözlerle*." Kuran peygamberin dudaklarından olmasına rağmen Allah bunu dememiş diyen herkes kâfirdir."*

Özet ve Sonuç

Önümüzdeki araştırma gösteriyor ki Mevlânâ Rûmî âlim, tutkun ve mârifet ehlidir. Asıl ilimlerden başlayarak tat veren latîf hoş sûfî alanlarına doğru ilerlemiştir. Ara sıra da cezbe dediğimiz alana uğramıştır. Mârifetin yani öz bilginin kemâline de ulaşmıştır. Bu hakîkat cihetinden rabbinin sırlarına ulaşmaya çalışmıştır. Anlayış yönünden de narin fıkhi kavrayış ile âlemin ince anlayışlarına ulaşmış onun kevni oluşumum hükümleri nuru ve esrarına vakıf olmuştur. Bu hakikat sırlarına ulaşması kesinlikle İslami naslardan ayrı değildir. Bilakis onunla bir bağlantısı ve etkileşimi vardır. Bu mârifet medresesini teşkil eden unsurlara

yeni yetişen neslin çok ihtiyacı vardır. Şer'i ilimler öğrenenlere. Aynı zamanda eğitim ve öğretim müesseslerinin ilk sırada yer almalıdır. Bu adımların hepsinin bir uyanış medeniyetinin ilk adımları olması gerekir.

3.3. Hz. Mevlânâ'nın Eserleri, Mevlevîlik, Sûfi Şiiri Konulu Makaleler ve Türkçe Özetleri

Mevlânâ Celâleddin Rûmi'nin 800. doğum yıldönümü anısına Şanlıurfa'da düzenlenen Uluslararası Mevlânâ Ve Mevlevîlik Sempozyumu sebebiyle başta ülkemiz sonra dünyanın birçok yerinden bilim adamları bildirileri ile iştirak etmişlerdir. Arapça bildiri sunan katılımcıların tamamı Suriye'den iştirak etmişlerdir. İçlerinde akademisyen, eğitimci, gazeteci olanlarında olduğu bilim inanları bu vesile ile kısmen komşularımız, Arap dünyası ve İslam coğrafyasının Mevlânâ ve tasavvufa bakış açılarını yansıtmışlardır. Sunulan Arapça bildiriler konularına göre iki kategoride karşımıza çıkmaktadır. İkinci kısımda Hz**.** Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi konulu makaleler, Hz Mevlânâ'nın eserleri, sûfî şiiri ve Mevlevilik konulu makaleleri içermektedir. Hz Mevlânâ konulu makaleler toplamda 6 adettir. Bu makalelerde ise daha çok tasavvufi bakış açısıyla şiir ve edebi kavramlar üzerinde durulmuştur. Mevlevilik ve sûfî şiiri Mevlânâ'nın eserleri göz önüne alınarak anlatılmaya çalışılmıştır.

مولانا جلال الدين الرومي والمولوية
من المحلية إلى العالمية

د. محمد جمال طحان*

استطاع أدب مولانا الرومي اجتياح النفوس والقلوب في الشرق والغرب اجتياحاً لا يحتاج معه إلى استئذان ويكفينا دلالة على أثره في المشرق أن الفيلسوف المسلم إقبال الذي ملك قلوب المشرق من غير منازع قد ملكه مولانا الرومي ملكاً تاماً حتى قال:

صير الرومي طيني جوهراً من غباري شاد كوناً آخر

وعقد إقبال في ديوانه (أسرار الذات) لقاء بين الفيلسوف الألماني (غوته)ومولانا الرومي مبيناً أن المشترك بينهما البحث عن الحق[1] .

وفي تركيا كان النورسي رحمه الله ينظر إلى مولانا الرومي على أنه أصدق مؤلف وأعلم حكيم[2] .

ومما يدل على علو مكانة مولانا في العالم وأثره فيه تخصيص تركيا جائزة دولية باسم (جائزة مولانا جلال الدين الرومي الدولية لخدمة الإسلام) ، وكان أحدَ الحائزين عليها المفكرُ الإسلامي علي عزت بيجوفتش رئيسُ البوسنة الأسبق [3] .

أما في أمريكا المهيمنة على العالم بماديتها فقد هيمن عليها بإنسانيته مولانا الرومي ، فكانَ الشاعرَ الأكثر رواجاً وانتشاراً فيها من غير منازع.

وقد بيع من كتاب (الرومي الأساسي) ، الصادر عن دار نشر هاربر سان فرانسيسكو عام 1995 مثلاً أكثر من مائة ألف نسخة ، وجنت من ثمار مبيعاته ربحاً كبيراً ، وتسابقت دور النشر الكبيرة والصغيرة في أمريكا إلى نشر قصائده بتشكيلات وترجمات جديدة إضافة إلى ما لا يحصى من الكتب والمقالات التي تتحدث عنه.

ويقول فوتينوس : " من الواضح أن هناك كتباً أكثر بكثير مما كان متوفراً قبل بضع سنوات ، وهناك منافسة أكبر بكثير، ومع هذا فهناك أيضاً شهية للرومي تفوق كل ما سبق بكثير. " وفي طريقها إلى السوق كان مزيد من (الروميات) يتدفق لإشباع النهم المذهل لأعماله ، و يتم توقيت صدورها عادة في موسم الأعياد وتبادل الهدايا للاستفادة الأكبر من أرباحها التجارية.أصدرت " دار (وان وورلد) (مقتطفات من الرومي) بترجمة نيكلسون،ونشرت دار (تارشر) كتاب (طريق الهيام) لآندرو هارفي ، ونشرت دار (كروسرود) كتاب (الرومي: سيرة حياة روحانية) لتمام البرازي ، ونشرت دار (فونس فيتاي) كتاب (الرومي : الكنز الدفين) لفريدلاندر، وسوف تُعيد دار (شامبهال) ، نشر كتاب العالمة الألمانية أنا ماري شيمل (أنا ريح، أنت نار) ، تحت عنوان: (عالم الرومي :حياة الشاعر الصوفي العظيم وأعماله).وكان من أشهر مترجمي كتب مولانا الرومي إلى الانكليزية الشاعر كولمان باركس. [4]وهذا نزر يسير مما هو في الغرب من التأثر بشعر مولانا الرومي وأدبه وأذواقه.

لم يكن الرومي رحمه الله نموذجاً ممتنعاً عن التكرار ، لكنه كان نتيجة صحيحة لمقدمات صحيحة.حين كان مجرد عالِم لم يحرك عِلمُه العالم ، ولما أضيفت إلى علمه تجربة الروح صار الإنسانَ الذي حرك كل إنسان. كان الشعراء ينظمون لأغراض فنية تظهر فيها ضروب المهارة وتتكامل بها مقومات البيان، لكن مولانا الرومي أعرض عن الشعر والأدب ودخل سماوات الروح فتفجرت عن تجربته الروحية ينابيع الأدب. وقال:

والله ، إنني لا أميل إلى الشعر .. صار مفروضاً علي[5] .

كل شعرة مني صارت بفضل حبك بيتاً وغزَلاً ،

---

* Dr. Muhammed Jamal Tahhan, Teşrin Gazetesi, Halep-Suriye.

كل عضو مني صار بفضل نكهتك عسلا [6]

إذا لم أنشد الغزَل ، فإنه يشق فمي ... [7]

معشوقي يقول : لا تفكر إلا بوجهي [8]

وبين اللفظ والمعنى والتجربة والتعبير كان مولانا الرومي يرى أن الألفاظ ليست سوى غبار على مرآة (التجربة) .. وأما المعنى .. فلا يمكن العثور عليه إلا عندما يفقد المرء نفسه في حضرة المعشوق حيث لا يبقى غبار ولا صور [9].

إنه نموذج يجدر بنا الاهتداء به ، وتنشئة أبنائنا الشباب على مقدماته التي أنتجت تلك النتائج العظيمة.. وبمثله تتحدى عالميتنا الإنسانية عولمتهم المادية..

آخر شاعر كلاسيكي في إيران هو ملاّ جامي, مدح مولانا جلال الدين وقال عنه: ليس نبيا, ولكن لديه كتابا.ومقولتاه المتمثلتان في أن مثنوي جلال الدين بأبياته الأكثر من ستة وعشرين ألفا هو تقريباً ترجمة كاملة للقران بالفارسية, وأن مولانا لديه تقريباً وضع نبي أتى بكتاب مقدس لامته ,رددهما بين الفينة والأخرى المعجبون بجلال الدين الرومي وأتباعه في كل زاوية من العالم .([10])

الإعجاب الذي أظهر بالرومي في الشرق والغرب بلغ ذروة جديدة سنة 1973 م, وهي ذكرى مرور سبع مائة سنة على وفاته.ليس في قونية فقط, حيث يدفن الشاعر الصوفي ,وفي تركيا على الجملة حيث عقدت اللقاءات الدولية ,ونشرت الكتب العلمية الرصينة والمبسطة ,بل احتفلت إيران أيضا بذكرى الشاعر العرفاني الأعظم في اللغة الفارسية . وقد نظمت محاضرات عديدة حول الرومي والمظاهر المختلفة لشعره وتعاليمه في باكستان وأفغانستان, وحتى أيضا في بلدان الغرب. والعلماء وعشاق مولانا جمعوا حولهم كثيراً من المجبين في سنة الرومي : هولندا وألمانيا وبريطانيا العظمى وجامعات مختلفة في الولايات المتحدة شاركت في لقاءات الذكرى ,كما فعل مستشرقون في ايطاليا وسويسرا وبلدان أخر .هذا بعض ماجاء في " الشمس المنتصرة".

وليس من العجيب أن الأتراك كانوا,وما يزالون , / مولعين جدا بمولانا جلال الدين الذي أخذ لقبه من أرض الروم , أي الأناضول ,حيث أمضى معظم حياته. كان ,كما يقال ,تركي الأصل .وفي القرون التي أعقبت وفاته, وخلالها تعززت الطريقة المولوية وانتشرت في أرجاء الإمبراطورية العثمانية ,وعدد كبير من الشعراء والموسيقيين والفنانين بجلوا روح الشيخ بموسيقاهم وشعرهم وخطوطهم .

أما الموسيقا التركية الكلاسيكية فلا يمكن تصورها دون التقليد المولوي , والألحان المؤلفة للرقص الصوفي (السّماع)هي اليوم مؤثرةٌ وباعثةٌ للوجد كما كانت منذ قرون ([11]) .

وقد نجح سليمان نحيفي(ت-1150هـ/1738 م) في ترجمة المثنوي إلى الشعر التركي على وزنه الأصلي.وأسهم عبد الباقي گلپينارلي بدراسات قيمة جداً في مجال المعلومات المتصلة بحياة مولانا وتاريخ الطريقة المولوية , ونقل الشعر الغنائي " ديوان شمس" إلى التركية الحديثة ونشر رواية محققة لترجمة ولد إيزبوداق للمثنوى .أما كتاباه: / "مولانا جلال الدين الرومي " و"المولوية بعد مولانا", فيستحقان الترجمة إلى اللغات الغربية. وحديثا جداً ,بدأت المولفة العرفانية الشهيرة سميحة آيوردي بنشر شرحها الذي انتظر طويلا .

ويقدم الاختيار الصغير الذي أعده المدير السابق لمتحف مولانا في قونية محمد أوندر مسحاً مثيراً للإعجاب للشعر الذي نظم على امتداد القرون في الاحتفاء بمولانا جلال الدين الرومي([12]) .يبدأ الاختيار بكلشني (ت-940هـ/1534 م),ونجد أشعاراً لممثلي الأسلوب الباروكي العثماني الأكثر تعقيداً ,مثل "نبي". وينبغي أن يذكر على نحو خاص غالب دده ,شيخ المولويخانة .ويعطي شعرُه تعبيراً للنار الداخلية التي حفزت الدراويش إلى الدوران حول أنفسهم .عدد كبير من شعراء القرن الثالث عشر الهجري (19م) ,مثل فاضل إندروني وكججي زاده عزت ملاّ وبرتو, نظموا أشعاراً في تكريم الرومي.واسم نيزين توفيق ,عازف الناي والهجّاء ,مشهور لدى طلاب اللغة التركية الحديثة , أما يحيى كمال (بيات لي),المثل الأخير للشعر الكلاسيكي (ت1377 هـ/1958م) فقد شبه نفسه بالناي الذي يُعزف عليه في لقاءات السماع.

والفهرست الخاص لمولانا ,الذي جمعه محمد أوندر بمناسبة مرور سبع مائة سنة على وفاة الرومي ,يعكس الإسهام التركي في الدراسات الحقيقية والمبسطة على نحو واضح جداً.وإذا كانت القائمة الطويلة من أسماء الكتاب غير كافية لإظهار عشق الأتراك لمولانا جلال الدين الخاص بهم ,فإن آلاف الزوار الذين يجيئون من كل أنحاء تركيا حتى يدعوا عند عتبته يثبتون مدى عشقهم لمولانا حتى بعد نصف قرن من إغلاق أتاتورك زوايا الدراويش ، وحظره أي نشاط للطرق الصوفية.

ظلت الطريقة المولوية مقصورة على الإمبراطورية العثمانية . ووُجدت فروعٌ قليلة في البلدان العربية التي دخلت تحت السيطرة التركية سنة 923 هـ/ 1517م.ومهما يكن من أمر فإن الاختلافات الأسلوبية بين العربية والفارسية كانت

من القوة بحيث إن العرب لم يهتموا على نحو جاد بآثار الرومي بل ظلوا إلى حد ما أوفياء لتقليدهم في الشعر الصوفي .ورغم ذلك ,فانه في أوائل القرن الثالث عشر الهجري /التاسع عشر الميلادي ألّف أحد أبناء الطريقة ,الشيخ يوسف بن أحمد شرحاً للمثنوى باللغة العربية بعنوان :"المنهج القوي لطلاب المثنوي ([13]) .كما نشرت جامعة طهران ترجمة شعرية عربية للمثنوي بعنوان "جواهر الآثار" إعداد عبدالعزيز صاحب الجواهر .ونقل عبدالوهاب عزام مقاطع شهيرة قليلة من مثنوي الرومي و"الديوان " إلى اللغة العربية ([14]) ورغم هذه المحاولات يستحيل الحديث عن "تأثير "حقيقي لشعر جلال الدين الرومي في العرب وحتى عن معرفة مناسبة لاسمه بينهم .ورغم ذلك ,ومجاراةً للاهتمام الجديد بالتقليد الصوفي الذي يشاهد في السنوات الأخيرة في الشعر العربي الحديث يظهر اسم الرومي في أمكنة غير متوقعة :في قصيدة لطيفة حول شكوى الناي أعدها الشاعر العراقي عبدالوهاب البياتي لذكرى الشاعر التركي ناظم حكمت ,حيث يكون روح الرومي على نحو مفاجئ تماماً حاضراً في جمال تام ([15]) ..

ويقال إن مصلح الدين سعدي الشيرازي (تـ 691هـ /12920 م) طُلب منه أن يختار أحسن قصيدة يعرفها ,فاختار أحد أغزال الرومي.

وإيران ,على غرار تركيا , يمكن أن تفخر بعدد كبير من شروح المثنوي :في مطلع القرن التاسع الهجري (15 م),كتب كمال الدين حسين بن حسن الخوارزمي الكُبروي (تـ حوالي 840هـ /1440م) كتابه" كنوز الحقائق في رموز الدقائق " الذي يسمى أيضاً " جواهر الأسرار وزواهر الأنوار" الذي يُحتفظ بجزء منه فقط ([16]). وفي العصر نفسه ,جمع نظام الدين محمود داعي آثاره العرفانية الخاصة به التي تتضمن ,بين أشعار أخر, سبعة "مثنويات "في أسلوب الرومي ,وكتب تعليقاً على "مثنويه". ويذكر جامي بعدئذ أنه القرن التاسع الهجري (15م) اعتاد مرشد الطريقة النقشبندية المبكرة في شرقي إيران, محمد بارسا, أن يأخذ الفأل من" ديوان شمس "للرومي مثلما يستخدم خلق كثير ديوان حافظ من أجل معرفة المستقبل ([17]).

كتب بعض الفلاسفة الكبار شروحاً موسعة وصعبة جدا للمثنوي .ويقدم شرح ملاّ هادي سبزواري مثالا نمطيا لهذا التناول .([18])

وفي زماننا, يتجلى الاهتمام الإيراني بآثار مولانا أمثل وجه في الطبعة الفخمة التي أعدها بديع الزمان فروزانفر ل" كليات شمس "التي تتضمن أكثر من 3000 غزل وحوالي 2000 رباعية ،الى جانب أعماله حول الرومي كما أن جامعة طهران منهمكةٌ بمشروعين كبيرين هما:إعداد معجم للمثنوي ,وشرح جامع للأثر نفسه . وبالإضافة إلى ذلك ,تتلى أشعار الرومي باستمرار بين الجماعات الصوفية المختلفة, والطرق وفروع الطرق في إيران ,مثل الخاكسار الذين تشكل لديهم هذه الأشعار صميم حياتهم الروحية.

ومن استانبول إلى لاهور,تعد مقتطفات من المثنوي ,وطبعاتٌ للأطفال ,وروايات مبسطة .والترنم بأشعار جلال الدين حي في إيران على غرار الاهتمام بتراثه الموسيقي.

يحكي أن الشاعر بوعلي قلندر زار مولانا, ويُظهر شعرُهُ آثاراً لتأثير الرومي . كما أن اهتمام الطريقة الجشتية بآثار الرومي نما في وقت مبكرجداً، فقد ألف المرشد الكبير الأول لهذه الطريقة في دلهي ,نظام الدين أوليا (تـ 725 هـ/1325 م) ,تفسيراً للمثنوي يُحفظ جزء صغير منه في الجمعية الآسيوية للبنغال ([19]).وكان مريده وخليفته ,جراغ دهلوي ,مطلعاً تماماً على شعر الرومي ,كما هو واضح من ملاحظة في أحاديثه ([20]) .وينتمي المثنوي إلى الكتب الأساسية في تقليد الجشتية .ولان هذه الطريقة ,خلافاً للنقشبندية ,على وفاق مع الموسيقا والرقص الصوفي ,كانت أشعار الرومي الغنائية الحماسية ملائمة للجو الروحي .

ويعد السماع، أو الرقص الكوني للدراويش الدوارين، من أشهر فنون الطريقة المولوية. وهو طقس له رمزيته، فالثياب البيض التي يرتديها الراقصون ترمز إلى الأكفان، والمعاطف السود ترمز إلى القبر، وقلنسوة اللباد ترمز إلى شاهدة القبر، والبساط الأحمر يرمز إلى لون الشمس الغاربة، والدورات الثلاث حول باحة الرقص ترمز إلى المراحل الثلاث في التقرب إلى الله، وهي طريق العلم، والطريق إلى الرؤية والطريق المؤدي إلى الوصال. وسقوط المعاطف السود يعني الخلاص، والتطهر من الدنيا، وتذكر الطبول بالصور يوم القيامة .ودائرة الراقصين تقسم على نصفي دائرة، يمثل أحدهما قوس النزول أو انغماس الروح في المادة، ويمثل الآخر قوس الصعود، أي صعود الروح إلى بارئها. ويمثل دوران الشيخ حول مركز الدائرة الشمس وشعاعها، أما حركة الدراويش حول الباحة فتمثل القانون الكوني، ودوران الكواكب حول الشمس وحول مركزها. والأولياء والشعراء العديدون في البنغال مزجوا أحيانا أغنية الناي الشهيرة ,أي الثمانية عشر بيتاً الأولى من المثنوي, مع حكايات هندوسية حول عزف الرب كريشنا على الناي :الأنغام المشوقة للناي السحري يمكن أن تعبّر جيداً عن العشق والشوق ,أياً كان السياق الثقافي .وهناك ترجمة شعرية للجزء الأول من المثنوي أعدها قاضي أكرم حسين , طبعت في كالكتا. ومن اللافت للنظر تماماً ,أنه في شبه القارة الهندية يرتبط اسمُ جلال الدين

وشيخه الروحي ,شمس الدين التبريزي , بتقليد روحي آخر : في مدينة مُلطان ,ضريح شخص اسمه شمس تبريز هو مزارّ للمؤمنين . ([21])

وتبجل أفغانستان ذكرى جلال الدين ,الذي يسمى هنا "البلخي " تبعاً لمكان ميلاده بلخ ,على أن الوصف الشعري الحديث "من بلخ إلى قونية " لخيل الله خليلي ليس الشهادة الوحيدة على السحر العاطفي للرومي لدى الأفغان في العصر الحديث .وقد حقق الخليلي أيضاً بعض المتون الكلاسيكية المرتبطة بجلال الدين ([22]) .وهناك نصوص بشتوية من المرحلة الأولى متصلة بآثار الرومي ,حققها أخيراً البروفسور عبد الحي حبيبي ,وهي تظهر تأثير المثنوي في المناطق المتحدثة بلغة البشتو.الذكرى المئوية السابعة لوفاة مولانا احتفل بها على نحو مؤثّر جداً من خلال مأدبة دولية ,ترددت أصداؤها على نطاق واسع في صحافة أفغانستان .وفي الهند ,لم يكن عشق مولانا الرومي مقصوراً البتة على الطرق الصوفية .ويمكننا أن نقول دون مبالغة إن المثنوي كان مقبولا بوصفه مرجعاً مهما في كل أنحاء الهند في العصور الوسطى .الامبراطور أكبر (حكم من 963 —1013هـ /1556 1605م)أحب المثنوي ([23]) , ونقرأ أن شيدا شاعربلاط شاه جهان (حكم من 1037 1068هـ /1627-1658م)" اقتبس في الدفاع عن النفس نصاً لمولانا الرومي " فأطلق سراحه ([24]) . الوريث المسلّم به لإمبراطورية المغول ,دار شكوه بن شاه جهان (ت-1069هـ/1659م) نسخ "مثنوي" سلطان ولد(ولدنامه)بيده.وكان معجباً كبيراً بالرومي لدرجة أن واحداً من أعماله يتألف في الجملة من مقتبسات من أشعار مولانا .

على أن المقتطفات من الشعر الفارسي المدونة في القرن الحادي عشر وأوائل الثاني عشر الهجري (السابع عشر وأوائل القرن الثامن عشر الميلادي)تمدنا بإشارات إلى الرومي ومقتبسات من آثاره في الدفقات الغنائية لكل شاعر كبيرأوصغير تقريباً .وتتحدث كتيبات السير عن شعراء كثيرين "تملكهم عشق مفرط للمثنوي "([25]),وقد نظم صائب ,الشاعر الفارسي البارز في القرن الحادي عشر الهجري (17م), عداً من القصائد في محاكاة أغزال الرومي .ويقدم جهانكير هاشمي (ت-946 هـ /1539م)، الذي لجأ من أفغانستان إلى بلاط السند,صياغة جديدة لقصة الرومي الشهيرة حول الدعاء في عمله "مثنوي مظهر الآثار"([26]) .وفي السند,كما هي الحال في أجراء أخرمن الهند وباكستان ,لم يكن الإعجاب بالمثنوي مقصوراً على طريقة صوفية واحدة .ليس فقط الجشتية بل إن القادرية والنقشبندية أيضاً عولتا كثيرا على هذا الكتاب ,ويحكي أن واحداً من قادة النقشبندية في السند في القرن الثاني عشر الهجري (18م) ,محمد زمان أول ,أعطى مكتبته كلها واحتفظ لنفسه بثلاثة كتب فقط,هي القرآن ,والمثنوي وديوان حافظ ([27]).

ويبدي مسلمو الهند أيضاً اهتماماً بالعمل النثري للرومي "فيه مافيه"وقد ترجم عبد الرشيد تبسُّم هذا الكتاب إلى الاوردية,بعد أن تولى عبد المجيد دريابادي مهمة تحقيقه لأول مرة سنة 1340هـ /1922م. وقد تلقّى فكرة النهوض بهذا العمل من الفيلسوف الشاعر محمد إقبال,"الأب الروحي لباكستان". وإقبال نفسه دون ريب المثال الاكثر سحراً لتأثير الرومي في شاعر ومفكرمسلم معاصر. يغدو الرومي عند إقبال الدليل خلال العالم الآخر,ويقوده في تحليقه الروحي في الأفلاك بألوان متقدة في ديوانه "جاويدنامه"(أي :رسالة الخلود)(1350هـ/1932م)([28]) والإشارات إلى أشعار الرومي متكررة في شعر إقبال :

يأخذ جمال العشق من نايه

نصيباً من جلال الكبرياء ([29])

تلك هي الكيفية التي استخدم فيها الشاعر الحديث رمز الناي ,الذي يُسمع صوته في الأبيات الأولى من المثنوي .ومن المثير أن نلاحظ أن اقبالاً يشير هنا إلى مفهوم "الكبرياء " الذي هو على الحقيقة إحدى الكلمات الرئيسة في فكر الرومي :وهذا المثال المتواضع يظهر عمق الفهم الحدسي عند إقبال لفكر مرشده ويغدو الناي نفسه رمزاً للإبداع من خلال الاشتياق: فالبعد عن القصباء يجعل الناي قادراً على أن يغني ويشرح آلام اشتياقه .ويرمز إلى آدم الذي ,بعد أن أبعد عن الجنة وهدوئها ,بدأ بالعمل واختراع الفنون والحف , ذاك لأن الفراق وحده يجعل الإنسان مبدعاً ومخترعاً .على أن الغزلية الشهيرة للرومي المقفاة بالكلمة (الفارسية): "آرزوست "أي "أملي" تفيده بوصفها نوعاً من التعويذة السحرية,لأنها تتحدث عن اشتياق الإنسان إلىرَجُل الله ,الولي الكامل ,كما كشف نفسه لإقبال بصورة مولانا ([30]).لم يظل تأثير الرومي مقصوراً على منطقة الحضارة الإسلامية .فقد اجتذبت آثاره اهتمام الباحثين الأوروبيين في مرحلة مبكرة نسبياً من دراسات المستشرقين .

وطبيعي تماماً أن المظهر الخارجي للمولوية ,الرقص الدوّار ,هو الذي كان قد أثر أولاً في الرحالة الطارئين على الامبرطورية العثمانية ,الذين لم يألوا جهداً في وصفه في يومياتهم .ومهما يكن فإن تحقق المشاهد الغربي من أن الحركة الدورانية للمولوية ليست حركة ابتهاجية فوضوية ,بل هي فن متناغم تحدد فيه كل خطوة وفقا لطقس ثابت ,أخذ وقتاً طويلاً ,وربما لايزال يأخذ وقتاً . وليس ثمة شيء من الحركة الهائجة التي كثيراً ماتربط ,خاصة في اللغة الألمانية بتعبير

"الدرويش الدوّار.ومهما يكن ,فإنه من الإنصاف أن نضيف هنا أن تجربة الدراويش الدوارين قد أغرت نفراً من كتاب الانكليز على أن يعبّروا عن فكرهم في مجال التحليق الصوفي باستخدام رمز الصوفي الذي ينضم إلى الرقص الكوني وهو يدور حول نفسه ([31]) ...

أثر مولانا جلال الدين أيضا فى علماء كثيرين، مثل كمال الدين الخوارزمى وإسماعيل الأنقروى ، وعبد العلى محمد بن نظام، وعبدالعزيز آل جواهر، والشاعر إقبال، وغيرهم. كما أثر فى العديد من المستشرقين أمثال جورج روزن الألمانى، وسير جيمس رد هاوس الإنجليزى، ورينولد نيكلسون الإنجليزى أيضا.

من أشهر العلماء المعاصرين لجلال الدين العالم أوحد الدين الكرمانى، وبهاء الدين زكريا، نجم الدين الرازى، ومحيى الدين بن عربى، وصدر الدين القونوى، وأبو الحسن الشاذلى، وعزيز الدين النسفى.

لقيت المولوية عناية فائقة من علماء المسلمين والمستشرقين، وذلك لجمع مؤسسها بين الصوفية والشريعة متمشيا مع القرآن والسنة.

خلف مولانا جلال فى الطريقة حسام الدين حلبى الذى نصبه رسميا قبل وفاته بإحدى عشرة سنة.اتخذت الطريقة الشكل المتماسك بفضل الحلقات التى كان يقيمها مولانا لمريديه وتلاميذه. ومن خلال الطريقة كان مولانا يهاجم الآراء الفلسفية المتناقضة مع الإسلام وكانت استدلالاته جميعها مستقاة من القرآن والسنة.

لاتزال الطريقة المولوية مستمرة حتى يومنا هذا فى مركزها الرئيسى فى قونية. ويوجد

لها مراكز أخرى فى إستانبول، وغالليبولى، وحلب، ورغم منع الحكومة التركية كل مظاهر التصوف إلا أن الجهات الرسمية فى تركيا تستخدم مراسم المولوية كجزء من الفولكلور التركى. ويحضر جلسات ذكر المولوية كل من يريد من كل الأجناس ومع كل الأديان ويلقى الجميع تسامحا ملحوظا من المولويين.

في نشرة واشنطن التي تصدرها الحكومة الأمريكية وتتضمن معلومات للإعلام الخارجي عن الولايات المتحدة الأمريكية كتب ستيف هولغيت، المراسل الخاص للنشرة ،مايلي،وتحت عنوان "جلال الدين الرومي يغزو أميركا بروائعه الأدبية"ومترجم مؤلفاته الخالدة كولمان باركس يزور مسقط رأسه-واشنطن 16 آذار/مارس 2005 .

(هو أكثر الشعراء شعبية في الولايات المتحدة. ورغم أنه لم يكن معروفا فيها قبل عشرة أعوام، إلا أن الإقبال على دراسة أعماله انتشر في كل الجامعات الأميركية. كما تنشر الأبواب الثقافية في الصحف الصادرة في كل المدن الأميركية الكبرى تقريباً مواعيد وأماكن قراءات أشعاره وإلقاء محاضرات عنه وعن أعماله. وأكبر مقياس على مدى شهرته، هو قيام مجموعة من نجوم السينما والمطربين بتسجيل أشعاره.

من هو هذا النجم الأدبي المتلألئ؟ وهل أذجبت الولايات المتحدة شاعراً شهيراً آخر مثل وولت ويتمان يتغنى بقصائد أميركا؟ أم أنه روبرت فروست -الحائز على جائزة بوليتزر أربع مرات آخر يخاطب أرواحنا؟

في الواقع إن هذا الشاعر ليس أميركيا على الإطلاق. ولا يمكن للأميركيين أن يأملوا في الالتقاء به ورؤيته في إحدى قاعات المحاضرات أو البرامج الحوارية على شاشة التلفزيون؛ فقد رحل هذا الشاعر عن عالمنا منذ أكثر من 700 عام. وإذا كان اسمه قد لمع وأصبح معروفاً في الولايات المتحدة منذ فترة قصيرة، فإن الإيرانيين يضعونه في مكان قريب من قلوبهم جميعاً منذ قرون. إنه أحد أعلام الشعر الصوفي في الأدب الفارسي، جلال الدين الرومي المعروف في الولايات المتحدة باسم "رومي."

إن أبعاد الولع بجلال الدين الرومي في الولايات المتحدة إن كانت لم تصل تماماً إلى مرتبة الولع بفريق البيتلز التي كانت سائدة في وقت من الأوقات، فإنه رغم ذلك ولع مثير للدهشة والإعجاب. فخلال السنوات العشر الماضية، حسبما تقول مصادر متعددة، فاقت مبيعات دواوين جلال الدين الرومي مبيعات دواوين أي شاعر آخر في الولايات المتحدة. وبالبحث على شبكة الانترنيت نجد أن كتابة اسم الرومي ينتج عنها ظهور حوالي 800 ألف موقع ورد اسمه عليها. وتوجد في الأسواق الأميركية الآن، سواء كانت تلك الأسواق في حرم الجامعات أو في محلات بيع الكتب أو أماكن أخرى، روزنامات (نتائج حائط) وأكواب قهوة وقمصان أو تي شيرتات عليها صور جلال الدين الرومي.) كان هذا ما كتب في عام 2005 من أمريكي عن مولانا جلال الدين الرومي الذي كان مولده في بلخ ومعيشته في إيران وقبره في قونية بتركيا فهو ثلاثي الأبعاد جغرافيّا .اعتبر مولانا مجدد القرن السابع الهجري الذي عاش فيه .

كتبه،خصوصا المثنوي .. ترجم إلى الكثير من لغات العالم حظي بالكثير من الدراسات الأكاديمية عبر كل جامعات العالم .. لايزال مؤثراً على الفكر الغربي ويستطيع اختراقه ببساطة وغزوه بالمحبة وعالم الروح .. ويكفي أن نعرف أن الداعية الإسلامي الكبير رجاء جارودي كان قد تأثر بتراث الرومي الذي كان له الأثر الأكبر في تغييره واقتناعه بدين الإسلام الذي خدمه في الغرب خدمة لم يفعلها غيره أحد من المسلمين .

وربما يعرف الناس مولانا عن طريق رقصة المولوية، التي ترجع أصولها إلى مابعد وفاة الشاعر مولانا جلال الدين، وأصبحت اليوم رمزا سياحيا أكثر منه أثرا صوفيا ذو جدور عرفانية. و كانت المولوية تتكفل بتقليد السلطان سيفه عند جلوسه على العرش ، كما انتسب اليها الكثير من الأمراء، و ظلت هذه الفرقة محل إجلال و تقدير طيلة العهد العثماني إلى أن ألغاها كمال أتاتورك عام 1926، عندها تحوّل مركز المولوية إلى حلب في سوريا.

في دراسة للأستاذ(سيزائي كوتشوك) قدّمها في ندوة "التراث اللامادي في مدينة حلب" في إطار الندوات الدولية لحلب عاصمة الثقافة الإسلامية 2006 تحدث فيها عن المولوية بحلب وأثرها الاجتماعي ،حيث أسست المولوية باسم مولانا من طرف سلطان ولد ابن مولانا بعد وفاة مولانا جلال الدين الرومي في قونية. تأتي المولوية في مقدمة الطريقة التي أثرت على المجتمع بعمق ابتداء من نهاية الدولة السلاجقة، وفي عهد الأمراء، ومن تأسيس الدولة العثمانية حتى نهايتها.

المولوية انتشرت إلى العالم الاسلامي من مدينة قونية التي كانت مركزا لمولانا جلال الدين الذي كان في حياته يعقد اجتماعا خاصا، والذكر والسماح المعروف عند الناس بالفئلة، وبعد مدة قصيرة انتشرت المولوية على يد أحفاد مولانا والشيوخ المولويين في الأناضول والبلاد الإسلامية، وبعد ذلك أسست في ديار الشام مولويخانه (التكية المولوية) التي تمثل الثقافة المولوية وفكرتها، ومن بينها مولويخانه حلب[32].

أسسست مولويخانه بسوريا في خمس مدن، هي : الشام، وحماه، وحمص، واللاذقية، وحلب[33]، ومن بين هذه المراكز مولويخانه حلب تعتبر أكبرَها وأهمها.[34]

ومنذ تاسيسها حازت مولويخانه حلب مكانة كبيرة لدى الناس، وبعد إغلاق الزوايا والتكايا في تركيا 1925 م، أصبحت مولويخانه حلب إدارة مركز المولوية، وقامت بهذه المهمة حتى إغلاق الزوايا والتكايا في سوريا.[35]

المصادر والمراجع:

-القرآن الكريم

-ابن ماجه , محمد بن يزيد , سنن ابن ماجه.

-أحمد الإمام ابن حنبل ، مسند الإمام أحمد.

-أنيماري شيمل ؛ ترجمة د. عيسى علي العاكوب ، الشمس المنتصرة.

-ايفادي فيتراي ميروفتش ؛ ترجمة د. عيسى علي العاكوب , جلال الدين الرومي والتصوف.

- تاريخ الأدب التركى، حسين مجيب المصرى. مطبعة الفكرة، القاهرة 1951م

-جلال الدين الرومي والتصوف ايفادى فيترای –ميروفيتش تر . د .عيسى العاكوب طهران 1421

- جلال الدين الرومى، المثنوى، شرح المثنوى المسمى بالمنهج القوى للشيخ يوسف بن أحمد المولوى، ستة أجزاء، بدون تاريخ، غير معلوم مكان النشر.

-جلال الدين الرومى بين الصوفية وعلماء الكلام عناية الله إبلاغ الأفغانى.

-الشمس المنتصرة دراسة آثار جلال الدين الرومي د. أنيماري شيمل تر / د. عيسى العاكوب طهران 1421.

-فصول من المثنوى لجلال الدين الرومى، عبدالوهاب عزام القاهرة 1946 م.

-مثنوى مولانا جلال الرومى، إبراهيم الدسوقى شتا، الزهراء للإعلام العربى، القاهرة، 1992 م.

-المثنوي جلال الدين الرومي تر. د. ابراهيم الدسوقي شتا القاهرة 1997.

-محمد مولانا جلال الدين الرومي ؛ ترجمة د. عيسى علي العاكوب، فيه ما فيه .

-محمد مولانا جلال الدين الرومي؛ ترجمة د. عيسى علي العاكوب ، من ديوان شمس تبريز (يد العشق).

---

[1] د. حسن مكي عنhttp://www.rayaam.net/2002/02/25/araa1.html :

[2] صيقل الإسلام لبديع الزمان سعيد النورسي –المقالة الأولى المقدمة العاشرة ص58.

[3] من: http://www.guran.gov.ae/a_session5.htm

[4] -أنظر http://usinfo.state.gov/arabic/islamamar/art3-2000oct13.htm

[5] الشمس المنتصرة ص 96

[6] الشمس المنتصرة ص 98 / د 3048 / 32422

[7] الشمس المنتصرة ص 98 / د 2938 / 31183

[8] الشمس المنتصرة ص 98 / م 1 / 1727

[9] الشمس المنتصرة ص 105

[10]أنيمار شيمل . الشمس المنتصرة –جلال الدين الرومي .ترجمة د. عيسى علي العاكوب. ص 595.

[11] ال Mevlevi ayinlari نشرة الكنسرفاتوريوم في استانبول ، وتسجيلات عديدة تُظهر الصيغ المختلفة لتلاوة المثنوي.

[12] انظر : ;Mevlana Siirleri Antolojisiقونية 1956م ومواضع كثيرة.

[13] التحق يوسف بن أحمد بخانقاه المولوية في Besiktas استانبول ، قارن : نيكلسون، الشرح، ص XII.

[14] فصول من المثنوي، القاهرة 1946م.

[15] الديوان، بيروت 1972م ، ص 572, وقارن العدد الخاص بمولانا في مجلة " فكر وفن" ،1973/21.

[16] بشأن الشروح الفارسية انظر: .Ethe,1.c.II29Ifطُبع " جواهر الأسرار" في لكنهو 1894م.

[17] جامي، نفحات الأنس، ص 393.

[18] شرح مثنوي، طهران 1868م.

[19] Royal Asiatic Society of Bengal,proceedings,1870.

[20] خير المجالس، از نظامي، عليكره 1968.

[21] أنيمار شيمل . الشمس المنتصرة –جلال الدين الرومي .ترجمة د. عيسى علي العاكوب. ص 605.

[22] مثنوي مظهر الآثار، تحقيق هـ.راشدي. في ص 103 نجد أبياتا حول الناي والرقص الصوفي بروح الرومي.

[23] عبد الغني، اللغة الفارسية في بلاد المغول ص 10 ومابعدها.

[24] عبد الغني، اللغة الفارسية في بلاد المغول ص 10 ومابعدها

[25] قانع، مقالات، ص 470.

[26] مثنوي مظهر الآثار، تحقيق هـ.راشدي. ص103.

[27] ج.م.قاسمي، المكتبة الهاشمية، في:مهران جاموتي، كراتشي 1959م،ص309.

[28] جاويد نامه، لاهور 1932م .

[29] أرمغانحجاز، ص 106.

[30] جاويد نامه،المقدمة ص 12، والقصيدة في مختارات نيكلسون من ديوان شمس تبريز.

[31] S.Waddington,A persian Apologue,in: The Oxford Book of English Mystical Verse,p.341,367,and 476.

**Dr. Sezai Küçük, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf Anabilim Dali Öğretim Üyesi Sakarya/Türkiye

[32] Ahmet Eflâkî، *Menâkıbü'l-Ârifîn* (trc. Tahsin Yazıcı)، MEB. Yayınları، İstanbul 1989، II، 313، 337، 326; Abdülbâki Gölpınarlı، *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*، İstanbul 1983 (İkinci Baskı)، s. 19-127. Gölpınarlı.، s. 330-335; Mehmed Önder، "Konya Mevlânâ Dergâhı Arşivi ve Mevlevîhâneler"، *Osmanlı Araştırmaları*، İstanbul 1994، XIV، 141-142;

[33] Bk. محمد كرد علي ، *Hutatu'ş-Şâm*، Dımeşk 1975، VI، 146; Muhammed Râgıb Halebî، *A'lâmü'n-nübelâ bi târîhi Halebi'ş-şehbâ*، Halep 1988، I-V; Muhammed Es'ad Talas، *Âsârü'l-İslâmiyye ve târîhiyye fî*

Haleb، Dımeşk 1958، s. 256-257.

[34] A. Gölpınarlı، s. 334.

35] Klaus Kreıser، "Evliyâ Çelebi ve Başka Kaynaklara Göre Arap Âleminin Doğusundaki Büyük Şehirlerde Mevlevîhâneler" *Osmanlı Araştırmaları*، İstanbul 1994، XIV، 107.

3.3.1. "Mevlânâ ve Mevlevîlik: Mahallîlikten Cihanşümûllüğe"/ *Dr. Muhammed Jamal Tahhan*

Dr. Muhammed Jamal Tahhan
Teşrin Gazetesi, Halep-Suriye

الدكتور محمد جمال طحان
حلب –سورية

"مولانا جلال الدين الرومي و المولوية من المحلية الى العالمية"

Mevlânâ Celâleddin Rûmi, doğu ve batıda tüm gönülleri fethederek kalplerde âdeta sessizce yer edinen bir edip idi. Müslüman bir Filozof olan Muhammed İkbal'de de etkisi çok büyük idi. "*Rûmi benim özümü tozumdan ve çamurumdan başka bir şekle dönüştürdü*." ifadesi ona aittir. Türkiye'de kendisine İslam'a hizmet ödülü verildi. . Dünyada ki büyük devlet ABD' ye gelince kendisi ve insancıl öğretileri ile hâkim olmaya başladı. 1995 yılında özellikle San Francisco'da Harbor yayınevinden *Rûmiliğin Esasları* adı altında yüz binden fazla kitap basıldı ve satıldı. Bunu dışında da kasideleri, mesnevileri ve bunların tercümeleri bu konu ile ilgili Steve Hulgate 'in yazdığı gibi ABD hükümeti basıp yaymıştır. Bunlar ile ilgili malumatlar ABD dış basınında da büyük yankı uyandırmıştır.

ABD'de deki halkın çoğunluğunun en sevdiği şairlerdendir. Celâleddin görüş ve öğretileriyle ABD'de ün saldı. 1973 yılında doğu ve batıda Rûmi' ye olan hayranlık şaşılacak bir şekilde zirveye çıktı. Bu da vefatının 700. Yıldönümüne denk geliyordu. Sadece Konya'da değil öyle ki bu sûfî şair birçok devlet tarafından anıldı. Toplantıda İran, Pakistan ve Afganistan, Rûmî'nin yıldönümü anısına ithâfen birçok çalışma yapmıştır. Batı devletleri de buna Rûmî'nin âşıkları olarak ortaklık etmiştir. Türkiye gibi Hollanda, Almanya ve İngiltere de Rûmî'ye bağlılıklarını asırlar boyunca ölüm yıldönümünü anarak göstermişlerdir. Bu sebeple de Mevlevîlik tarikatı güçlenmiştir. Osmanlı döneminde de ciddi bir yayılım göstermiştir. Mûsikî alanıyla ilgili şairlerden birçoğu ve şeyhin ruhunun anısına saygı göstermiş, methi senâlarda bulunmuşlardır. Onun şiirleri, klasik Türk müziğine kaynaklık

etmiştir. Mevlevîliği taklit etmeksizin onu tasavvur etmek mümkün değildir. Şimdi Türklerin Mevlânâ'ya önem göstermeleri şöyle olmuştur**.**

1738 yılında Süleyman Nahîfi'nin mesnevîyi Türk şiirinin asıl veznine en yakın şekli olan Türk şiirine tercüme etmesi Türklerin ilgisinin ispatıdır. Kıyam Muhammed özel fihristlerin çoğunda Türkiye'nin yansıra İran da mesnevi şerhlerinin birçoğuyla övündüğü görülür. Muhammed Önder Mevlânâ'ya ait özel fihrist toplamıştır.

En güzel örneklerden birisi Bediüzzamân Firûzanfer'in meydana getirdiği *Şems Külliyatları* toplam neredeyse 3 binden fazla gazel ve 2 bin civarlarında rubâiyyât barındırmaktadır. Tahran Üniversitesin 'de aynı şekilde *Meşruayn Kebireyn* adlı iki önemli projeye imza atmış. Mesnevî sözlüğü ve onun içinde eseriyle birlikte kapsamlı bir şerh hazırlamış. Afganistan Belhî dedikleri Celâleddin Rûmî'yi anma törenleri düzenlemiş, 700. yy anısına mesnevinin etkisini anlatan çalışmalar yapmışlardır. Peştuvi naslar olduğu görülen bölgelerde Mevlânâ 'nın eserlerinde bağlantılar vardır. Hindistan'da da mesnevi önemli bir kaynaktır. Hatta Sind bölgesinde 18. yy hicri Nakşi şeyhlerinden birinin üç kitap haricinde her şeyi dağıttığı, bunların Kur'an'ı Kerîm, mesnevi ve divanı hafız olduğu söylenir.

Araplara gelince Araplar Rûmî'nin eserlerine gerekli ihtimamı göstermemişler, kendi geleneklerine bağlı kalmayı tercih etmişlerdir. Sadece sûfî şiirlerindeki taklitler ile yetinmişler. Modern Arap şiirinde son dönemlerde sûfî şiirine benzer şiirler ortaya çıkmıştır. Yani beklemedik bir şekilde çeşitli yerlerde ismi ortaya çıkmaya başlamıştır. *Ney Şikâyeti* kasidesinde, Iraklı şair Abdulvehhab el-Beyâtî'nin şaşırtıcı şekilde dile getirdiği, yine Türk şairi Nazım Hikmet'in tam bir güzellik ile hatırlattığı gibi…

Mevlevîlik Müslüman âlimler ve müsteşriklerin onların inayetine mazhar olmuştur. Çünkü bu müessesse sûfî ve şerilik arasında kuran ve sünnetle yan yana yürümüştür. Mevlevîlik halka daire şeklinde yapılan öğrencileri ve müritleriyle yaptığı halka şeklinde ki icraatları ders halkaları. Yani bir tahta oturmuş ve ona sunulan sultanı taklit ediyor. Onlara da birçok emir gibi bu halkalara intisap etmişlerdir. Osmanlı dönemi boyunca takdir ve güzellik yeri olarak kamış ve devam etmiştir. 1926'da tekke ve zaviyeler kaldırılıncaya kadar bu devam etmiştir. Mevlevîliğin merkezi Suriye'nin Halep şehri merkezine taşınmıştır.

Semâ ve raks, varoluşsal dans dervişler adına Mevlevî tarîkat sanatlarının en meşhurudur. Onları simgeleyen bir ritüeldir. Kendi ekseni dönmesi şeyhin, güneş ve

ışınlarının; dervişleri dönmesi de bir varoluşsal yaratılış kanununu temsil eder. Yine yıldızların güneşi etrafında gezegenlerin dönmesini temsil edebilir. Mevlevîlik sadece İslam medeniyeti ile sınırlım kalmamıştır. Osmanlı imparatorluğunda başka birçok alana kadar yayılmıştır. Bu bir sanatsal musiki içeren törendir.

Dervişler ve dönenlerin tecrübelerinden olduğu gibi. İngiliz kitaplarında da açıklanmış. Sûfî sembolünün kullanmasıyla varoluşsal dönüş kendi ekseni etrafında dönmek, Mevlânâ'yı şu şekilde buluruz: Hümanist ve insancıl bir bakış açısı ve tek kuvvetli bir zekâ, ele almıştır dünyadaki birçok insanların gönlünde Peygamberin sünneti ve Allah'ın kitabına dayanarak taht kurmuştur.

المراتب و الأدوار في الطريقة المولوية ((قراءة مقارنة))

د.عبود العسكري*

لقد ورد لفظ (الصوفي)، لقباً لأول مرة في التاريخ في النصف الثاني من القرن الثامن الميلادي، إذ نعت به (جابر بن حيان) وهو صاحب كيمياء شيعي من أهل الكوفة، له في الزهد مذهب خاص، وعرف بهذا اللقب أبو هاشم الكوفي المشهور بالتصوف (ت105هـ)، أما صيغة الجمع (الصوفية) التي ظهرت أول مرة عام (199هـ، 814 م) في خبر فتنة قامت (بالإسكندرية) مكان انتشار الأفلاطونية المحدثة، فكانت تدل --الصوفية قرابة ذلك العهد فيما يراه (المحاسبي) و(الجاحظ) على مذهب من مذاهب التصوف الإسلامي، يكاد يكون شيعياً نشأ في (الكوفة)، وكان (عبدك الصوفي) آخر أئمته (ت210هـ) ببغداد، إذاً فكلمة(صوفي) كانت أول مرة مقصورة على الكوفة[1] من حيث المكان.

ويمكننا تقسيم المراحل التاريخية التي مر بها التصوف لعدة مراحل، وهي:

1-2-1- المرحلة الأول: وتمتد حتى نهاية القرن الثاني الهجري، لم يكن التصوف متميزاً بميزات تخصه، وإذ كان ------ كما سبق عبارة عن التقيد بالكتاب والسنة، واتباع طريقة الرسول صلى الله عليه وسلم في زهده، ولم يكن لأصحابه تميز عن غيرهم، ولا أمكنة خاصة بهم، ولا اصطلاحات ولا مقامات، أو أحوال، ثم بعد ذلك دخلت بعض الأفكار والنزعات الهندية، والبوذية، والهرمسية، والمسيحية، ووقع التمازج والتفاعل بين هذه العناصر، وعلى أرض العراق، لما يملكه من مخزون فكري عقيدي قديم، فظهرت للوجود صورة جديدة للتصوف في العالم الإسلامي، ولكن ابتداء من منتصف هذا المرحلة أخذ الزهد وحب الله، يفلسف مع (الحسن البصري، ت110هـ) الذي يعد من أعظم الشخصيات التي ظهرت في هذه الفترة، وكان لها التأثير الكبير على التصوف الإسلامي فيما بعد، ويعتبر صلة الوصل في السند الصوفي مع أحد الخلفاء الراشدين، ومرحلته هي حلقة الوصل بين الزهد والتصوف، ثم مع (رابعة العدوية، ت185هـ)، وكان من أعلامهم في هذه المرحلة: (إبراهيم بن أدهم، ت161هـ)، و(الفضيل بن عياض، ت187هـ) و(شقيق البلخي، ت194هـ)، و(معروف الكرخي، ت 200 هـ).

1-2-2- المرحلة الثانية: وتمتد منذ نهاية القرن الثاني، وحتى أواخر القرن الرابع، وكان من أشهر شخصيات هذه المرحلة (الحارث المحاسبي، ت243هـ) الذي اشتهر بمحاسبة النفس ومراعاة حقوق الله الواجبة على الإنسان، أودعها في كتابه (الرعاية لحقوق الله تعالى)، ومن رجالات هذه المرحلة (ذو النون المصري، ت245هـ)، وهو أول من تكلم في المقامات الصوفية بمصر، ومنهم (بشر الحافي، ت227هـ)، و(أبو يزيد البسطامي، ت261هـ)، وقيل: هو أول من تكلم في مقام الفناء، و(الجنيد، ت298هـ) الذي يعتبر من أشهر شخصيات هذه المرحلة، وشيخ مذهب التصوف، تأثر بأفكار وآراء المحاسبي، ثم نجد بعد ذلك شخصية (الحلاج، ق309هـ) الذي اعتبر فيلسوفاً صوفياً من الغلاة، وبخاصة تصوره للاتحاد والحلول، وبسبب غلوه وتطرفه في آرائه الصوفية، رفضته مدرسة بغداد، ثم جاء الغزالي، الذي حاول أن يوفق بين التصوف وخصومه ،مبيناً في الوقت نفسه سلبيات وتطرف الصوفيين آنذاك، وقد انتصر التصوف على يد الإمام (حجة الإسلام الغزالي، ت505هـ)، صاحب كتاب: (الإحياء في علوم الدين)، والذي كان ولا يزال مصدراً هاماً لنظرية السلوك الصوفي، وقد تتلمذ على كتب المحاسبي والمكي والجنيد، وفي هذه الفترة ازدهرت المؤلفات الإسلامية في التصوف مثل: مؤلفات (السرَّاج،ت378هـ) وبخاصة كتابه: (اللمع في التصوف)، و(الكلاباذي، ت380هـ) بكتابه: (التعرف لمذاهب أهل التصوف)، و(أبي طالب المكي، ت386هـ) بكتابه: (قوت القلوب)، و(القشيري، ت46هـ) بكتابه: (الرسالة القشيرية)، وفي هذه الفترة ذاتها وضعت الملامح المتميزة، والخطوط العريضة للمذهب الصوفي مثل: القول بنظرية المقامات والأحوال[2].

---

* Dr. Aboud Al Askari, Halep Üniversitesi-Suriye, dr.aboud@mail.sy

1 دائرة المعارف الإسلامية، مادة: (الطريقة)، مج5، ص: 266.

2 الطوسي، **اللمع**، ص ص: 82 104، بتصرف.

1 2-3- المرحلة الثالثة: تميزت هذه المرحلة بغزارة التآليف الصوفية، وانتشارها على امتداد العالم الإسلامي، مع استيعابها لكل الميول والاتجاهات الفكرية والعقائدية، وانصهار جميع هذه الأفكار في بوتقة صوفية إسلامية، وتغطي هذه الفترة القرون الثلاثة: الخامس والسادس والسابع للهجرة. وكان من أبرز المؤلفين في هذه الفترة: (شهاب الدين السهروردي ق 587 هـ)، و (فريد العطار، ت627هـ)، و(ابن عربي،ت638هـ)،و(جلال الدين الرومي ، ت 672) وكان أهم هذه الدراسات، بعد كتاب (اللمع) لأبي نصر السراج الطوسي، وكتاب (الرسالة القشيرية) للقشيري، و (الإحياء) للغزالي، و (عوارف المعارف) للسهروردي المقتول، و (الفتوحات المكية) و (فصوص الحكم) لابن عربي،و(المثنوي) لجلال الدين الرومي، ورسائل ابن سبعين لعبد الحق بن سبعين .

وقد امتازت بعض هذه التآليف بآرائها المتطرفة والخارجة عن المنهج السني الإسلامي، مثل القول بوحدة الوجود، وظهر هذا الاتجاه واضحاً عند الحلاج، والسهروردي، وابن عربي، والجيلي، وابن سبعين صاحب نظرية الوحدة المطلقة، فقد تأثر هؤلاء بفلسفات غير إسلامية: كالأفلاطونية، والغنوصية، وببعض المعتقدات الأخرى كالهندوكية والبوذية والزرادشتية[1].

1-2-4- المرحلة الرابعة: جاءت بعد القرن السابع الهجري، وتميزت عن بقية الفترات السابقة بتدهور التصوف، وانحطاط مستواه الفكري والعقدي، ففي بداية القرن الثامن الهجري نجد التصوف قد أصابه القصور والتوقف عن التطور والتجديد، وصار اجتراراً ثقافياً وفكرياً، فاقتصر أصحابه على شرح النصوص القديمة، وجدبت الساحة الصوفية من فلاسفة صوفيين مبدعين كما في المرحلة السابقة، (فعبد الرزاق القاشاني، ت739هـ) شرح كتاب (فصوص الحكم) لابن عربي، ونسج على منواله (عبد الكريم الجيلي، ت809هـ) صاحب (نظرية الإنسان الكامل) الذي تأثر بنظرية ابن عربي في وحدة الوجود، وفي القرن العاشر، ظهر (الشعراني) الذي اقتفى آثار ابن عربي، ونسج على منواله، ومن هذه الكتب كتابه الذي وضعه بعنوان (الكبريت الأحمر في بيان علوم الشيخ الأكبر)[2]، فقد أصاب التصوف، ما أصاب غيره من مناشط الحياة، نتيجة التخلف والهزيمة الحضارية، فكانت الكارثة على كافة الأصعدة ومن بينها التصوف.

وابتداءً من القرن العاشر الهجري، شهد التصوف تسلل بعض الطرق الدخلية على النهج الصوفي الأصيل، التي اتسمت ببعض الأفكار المنحرفة مثل: الشعوذة والتهريج، وبذلك أصبحت بعيدة عن المنهج الصوفي الإسلامي الذي يدعو إلى السمو الأخلاقي، وصحة العقيدة، ومتانة الإيمان[3]، وفي القرنين الحادي عشر والثاني عشر، عمت الفوضى البلاد الإسلامية، واختلط التصوف بالشعوذة، وخاصة مع ظهور (الدراويش) الذين لا يفهمون التصوف فهماً صحيحاً، فقد كانوا دجالين يسيطرون على العامة بحركاتهم ومفرداتهم الغريبة، مما دعا بعض العلماء للاشتغال في هذه الفترة بالتصدي لدحض هذه الخرافات والأساطير، وهذا الأمر ألهاهم عن التعمق في التصوف والصعود به إلى فكر فلسفي، فهذه العوامل السابقة كلها أدت بالتصوف، وبخاصة في عصوره الأخيرة إلى النزول به إلى مستوى فكري وعقيدي هزيل، لا يمت بصلة للتصوف الحقيقي في مراحله الأولى التي تميزت بالصفاء والإشراق[4].

مادام الشيخ يبايع المريد، ويده مكانة يد رسول الله ρ في صفقة المبايعة، ومادام المريد يدخل طواعية في مملكة التصوف وعلى شروط المبايعة التي تمت أولاً، ومادام الشيخ هو صاحب الأمر والنهي بالنسبة للمريد.

فأي ملك سياسي يستطيع أن يضمن هذه الطاعة والولاء من رعاياه في السر والعلن، كما في طاعة المريد لشيخه؟

ومن المعروف أن للمَلِكِ السياسي أوامره ونواهيه، وقراراته بالترقية والعزل، أو بالقبول أو الطرد، وللملك علم يخص مملكته، وختم خاص به، ومكانة بين حاشيته، وهيبة ووقار مُلكٍ يزدان بها، وولي عهدٍ يستلم زمام أمور المملكة في حال غيابه، فكذلك شيخ الطريقة، يماثله واحدة بواحدة، فلكل طريقة رايتها الخاصة بها، ولكل شيخ ختم خاص به، أما مكانته بين حاشيته من المريدين فهو يتربع على عروش قلوبهم، بالرابطة والاستمداد، ولا اعتراض على أمره، بل على إشارته، وله خليفة، أو أكثر، من أبنائه كالملوك، أو من مريديه كالشورى السياسية.

تختلف الطرق الصوفية فيما بينها من حيث المراتب، فبعضها تحدد مراتبها بثنائية (مريد وشيخ)، والبعض الآخر يضع مراتب عديدة على الرغم من أنها صارت نظرية بحتة، وهذه المراتب هي:

1--فريسة، محمد، مقال: **التصوف الاسلامي عبر التاريخ**، النشرة العلمية للكلية الزيتونية للشريعة وأصول الدين، الجامعة التونسية، (العدد (7) عام 1984) ص: 235.

2 م. س، ص: 236.

3-م.س، ص: 236.

4 م. س، ص: ن.

- المراتب في النقشبندية:

مريد ←شيخ الطريقة.

- المراتب في الرفاعية:

مريد ← شاويش (مسؤول عن تعليم صغار المريدين) ← نقيب (مسؤول عن تعليم أهل مراتب الشاويشية) ← الخليفة (المأذون بإعطاء الطريقة وإرشاد المريدين وإقامة الأذكار).

- المراتب في القادرية:

مريد ← جاويش خدمة ← جاويش ميدان ← نقيب خدمة ← نقيب ميدان ← خلافة.

- المراتب في الشاذلية:

مريد← مأذون [1] ←شيخ طريقة .

- المراتب في المولوية هي :

1- المريد.

2- الداده: يقوم على خدمة الدراويش من تحضير لباس الحضرة، وإعداد الشاي، وتنظيف السمخانة، وهو مقيم في التكية، ويشترط ألا يكون متزوجاً من أجل أن يتفرغ لخدمة الدراويش.

3- الميدانجي:هو صلة الوصل بين الشيخ والدراويش، وهو الشخصية الثانية من حيث المراتبية بعد شيخ الطريقة.

4- شيخ الطريقة.

ويظهر من خلال أسماء هذه المراتب أن لها طابعاً عسكرياً حربياً، وهم الذين يعتمدون في أذكارهم الجهرية على ترويض الجوارح، كي يستولي عليها القلب ويُسيّرها، وربما تأثروا بهذا المظهر الحربي من خلال الحروب الصليبية، فكان لكل قائد علم أو راية مميزة له عن غيره، وهناك طبول ونحاسيات وغيرها... مع استعمال أدوات الحرب وهي السيوف وغيرها.

إلا أن الصوفي اتجه بمعركته إلى جسده، فأدخل فيه الحراب والسيوف السلوك الخارق للعادة، حاول المتصوفة أن يدعوا الآخر لعدم الاعتراض عليهم، ويعتبر المتصوفة أن الآثار التي بقيت ندباً على أجسادهم نتيجة لممارسة الضرب هي شهادة انتمائهم، وصوابية هذا الانتماء، وهم بفعلهم هذا إنما يمارسون الجهاد الأكبر الذي ذكره الرسول ρ عند عودته من المعركة وقوله: رجعنا من الجهاد الأصغر إلى الجهاد الأكبر.

وتبقى هذه المراتب ذات دلالة تربوية تهذيبية نفسية، كما يراها المتصوفة، فمرتبة جاويش الخدمة، يبدأ أولاً في ترتيب وحفظ أحذية الموجودين (خادم الأنعال) في مجلس الذكر، ويبقى فيها فترة زمنية لا بأس بها، يحدد نهايتها شيخ الطريقة، ثم يرقيه في الخدمة فيجتاز العتبة، ويُشرف على ترتيب الصغار -من الحضور في المجلس، وهكذا فخدمة الشاي، ثم ترتيب الصفوف في مجلس الذكر، وهكذا يظل ينتقل من مرتبة إلى أخرى، حتى يصل إلى مرتبة وكيل الشيخ، أو خليفته وفي هذا شبه في ترقية الحرفي من مستوى إلى مستوى أعلى منه، من أجير، إلى صانع...

وفي موضوع الخلافة أثيرت مشكلات كثيرة[2]، حول من يخلف الشيخ؟ وهل تكون الخلافة بأمر الشيخ حياً؟ ووهل تكون الإجازة بشكل شفهي أم كتابي؟ أم تكون رؤيا في المنام؟ أم استمراراً في نسب الشيخ العصبي، دون النظر للأهلية؟ والحالة الأخيرة هي من الأسباب الهامة في تدهور حالة التصوف على أيدي شيوخ غير مؤهلين لقيادة جمع المريدين.

وجُلّ المشكلات ثارت حول القضية الأخيرة، وخاصة فيما بين أولاد شيخ الطريقة الحالي، وبين أخوة الشيخ، وكانت النتيجة أن تكون في أبناء الشيخ، وهذا أشبه ما يكون بالملك السياسي وولاية العهد، إلا أن الطريقة الهلالية القادرية حسمت هذا الأمر، وحصرت خلافة شيخ الطريقة في ابنه البكر، وبهذا يُعزلُ الأخوة مباشرة عن مشيخة الطريقة، وتؤكد أغلبية الطرق على أهمية الإجازة المكتوبة والمشهود عليها في الخلافة، والإذن بالورد العام والورد الخاص.

المراتب والأدوار في الطريقة الصوفية (المولوية نموذجاً)

نستطيع في هذا البحث أن نقف على صورة أدق لمنهج جلال الدين التربوي التطبيقي الذي أراد عن طريقه الارتقاء بالإنسان إلى مدارج الكمال وذلك بالوقوف على المراحل التي يمر بها التلاميذ الذين ينتسبون إلى الطريقة المولوية، فكل

1--أحد مراتب الإسماعيلية، ونجد هذه المراتبية في ترقية رجال الدين المسيحي من مرتبة إلى أخرى .

2 العسكري، د. عبود: م.س.

ما يلزم بها الطلاب فيها وما طلب منهم فعله والقيام به إنما هو تطبيق عملي للأفكار التربوية التي دعا إليها مؤسسها جلال الدين . وتشتمل مدارج الطريقة المولوية على المراحل التالية:

1- مرتبة المحب:

أ- البدايات:

إن المحب —عبارة عن الرجل الذي ينتمي إلى الطريقة المولوية، وزكاه أحد الشيوخ بكلمة الله أكبر ولابد من البداية لكل منتسب أن يرجع إلى شيخ الطريقة طالباً منه الانتساب إلى الطريقة، فإذا قبله الشيخ يعين له يوماً يأتي فيه إلى التكية ولا يشترط على المنتسب في مرحلة المحب دعوة مريدي الطريقة وإجراء مراسم خاصة. فالمريد الذي قبل انتسابه إلى الطريقة يأتي ومعه جبته إلى الشيخ في التكية، فيقبل يده ويجلس أمامه، عندها يأخذ الشيخ رأس المريد ويضعه على ركبتيه ثم يلبسه جبته ويكبر، ويقرآن معاً سورة الفاتحة، وبعد هذه المراسم يفوض الشيخ المريد المحب إلى أحد الدادات[1] في التكية، ويبدأ هذا الدادة بتربية المريد وتعليمه آداب الطريقة.

في هذه المرحلة يدرب المريد —المحب على السماع والمقابلة الابتدائية وهي عبارة عن حلقات يحضرها المريد حسبما يقرر الدادة ... فيذهب المريد في أيام المقابلة إلى التكية حيث ينزع لباسه في غرفة الدادة، ويلبس لباس السماع ويشترك في المقابلة، وعادة يكون لباس المريد في هذه المرحلة عبارة عن قميص أبيض وسروال أخضر، ويسمح له عادة في هذه المرحلة بالذهاب والإيتان إلى التكية بلباسه الخاص، وبعد فترة غير محددة يلتقي الشيخ مع المريد ، ويشرح له من جديد صعوبة هذه الطريقة. وإذا كان المريد شاباً يطلب منه موافقة ولي أمره، ويترك له مهلة للتفكير قبل الإقرار على المضي في سلوك الطريقة وبعد أن يقرر المريد الاستمرار يأمره الشيخ بالخلوة لمدة أربعين يوماً وليلة وعندما ينتهي من الخلوة يعطى غرفة في التكية ويطلب عليه لقب درويش داده[2]،[3].

ب- المواصفات:

في هذه المرحلة يأمر الشيخ المريد بالذهاب إلى المطبخ للخدمة فيه، وفي الأيام الثلاثة الأولى يمكث المريد في الجهة اليسرى من المطبخ أثناء النهار جاثياً على ركبتيه في حال المراقبة حانياً رأسه إلى الأسفل ، وفي هذه المدة لا يذهب إلى أي مكان سوى لقضاء حاجته وأداء الصلوات، كما أنه يؤتى بالطعام إليه ، وفي الليل يذهب إلى غرفته للنوم وبعد انتهاء الثلاثة أيام يؤتى به إلى مشرف الحمامات حتى يخدم عنده ثمانية عشر يوماً، وبعد انتهاء خدمته في الحمامات —يؤتى إليه بسروال وقميص جديدين مع بساط ، وهكذا ينزع لباسه القديم ويلبس اللباس الجديد. ويقال لهذا العمل عريان شُده أي أنه عرى نفسه وروحه من كل شيء ومن ثم يعين له وظائفه الجديدة في المطبخ، وعادة تكون أعماله بين التنظيف وجلب الماء والحطب ومساعدة الطباخين، وبعد فترة من التدريب يحول المريد من أعماله تلك إلى أعمال أخرى: كغسل الصحون، وترتيب الموائد، وغير ذلك. وهكذا يستمر المريد في خدمته مدة ألف يوم ويوم وفي هذه المدة يواظب المريد على الذهاب إلى عمله أثناء النهار وبعد انتهائه من عمله يعود للخدمة في المطبخ، كما يواظب المريد على أداء الصلوات وحضور مجالس العلم والأذكار في التكية في مواعيدها . كما يوجب عليه ارتداء ملابس خاصة مثل الجبة العباءة أثناء حضوره للصلاة أو مجالس العلم أو الأذكار. وعند انتهاء مدة خدمته في هذه المرحلة يأتيه الميدانجي أي رئيس الميدان ويخبره بذلك، ثم يذهب رئيس الميدان إلى قاعة الميدان الذي يجتمع فيها الدراويش، ويقول لهم دستور انتباه لقد تمت خدمة الدرويش فلان وسيحتفى به في بداية الأسبوع القادم، وسيقوم على خدمته بتقديم الشراب فلان ويسميه وغالباً ما يكون خادمه المريد الذي جاء بعده. وبعد هذا الإعلان بأسبوع . وفي الليلة نفسها التي ستقام فيها الحفلة يطلب رئيس الميدان من المريد أن يستحم ويرتدي ملابس الاحتفال، وهي عبارة عن سروال أخضر وقميص أبيض وفوقهما يرتدي عباءته الموشاة بالأزهار ويذهب إلى المطبخ حيث يجلس على بساط جلد لفترة قصيرة من الوقت حتى يأتيه رئيس الميدان ومعه شمعدان فيه اثنتان وسبعون شمعة، أو ست وثلاثون[4]. ومن ثم يطلب من المريد النهوض حيث يرافق صاحب الميدان إلى مكان الاحتفال حيث يجتمع باقي المريدين ، وغالباً ما يقام الاحتفال في غرفة كبيرة في التكية حيث يتناول الجميع العشاء ما عدا المريد المحتفى به، وبعد العشاء يأتي المسؤول عن الشراب محضراً معه شراباً خاصاً للمريد المحتفى به، ويقدمه له. وبعد أن يشرب المريد ما قدم له يقول الحمد الله ويضع الكأس أمامه معلناً انتهائه من الشراب. ثم ينهض الجميع ويصطفون صفين متقابلين، ويكون الشيخ واقفاً في المنتصف على رأس الصفين،

---

1 الدادة: مرتبة من مراتب الطريقة المولوية وهي تلي مباشرة مرتبة شيخ الطريقة وتعني المعلم المربي.

2 - درويش داده : تعطى للمريد كأول مرتبة بعد انتهائه من خلوته الأولى وتعني المريد الصوفي.

3 -كولبيناري، عبد الباقي : المولوية بعد مولانا، ترجمه إلى الفارسية، توفيق سبحاني، طهران، 1992، ص:315 إلى 317 ترجمة إلى العربية الأستاذ جميل قلندر في إسلام أباد باكستان.

4 -كولبينازي، المولوية، م.س،ص: 318 319.

ويكون المريد الجديد في وسط الصفين مقابل الشيخ، يتقدم المريد إلى الأمام باتجاه المحراب حيث يكون الشيخ ويسلم على الشيخ ويقبل يده. ومن ثم يصافح شيوخ الدادات على اليمين ثم المريدين على اليسار ، ويعود إلى مكانه وسط الميدان ويقف حانياً رأسه إلى الأمام .

يقول الشيخ ويردد معه باقي الحضور من الدادات والمريدين: الوقت الجيد يكون خيراً ويفتح باب الخيرات ويستبعد السيئات، وقد قبلت حاجة الدرويش فلان، ويكمل صلى الله على سيدنا محمد —روح مولانا— ثم يقولون: يا هو ويقول المريد: بعدهم يا هو آمين ثم يبدأ المجتمعون بالخروج من الميدان واحداً تلو الآخر ، وتكون طريقة الخروج على النحو التالي يبدأ أحدهم بالخروج بشكل تراجعي. بأن يكون وجهه إلى الحضور وظهره إلى الباب وعندما يقترب من الباب ينحني للحضور ثم يستدير إلى الباب ويخرج من المكان مبتدأ بقدمه اليسرى، وعلى هذا الترتيب يخرج الجميع ويكون آخرهم رئيس الميدان ومعه المريد الجديد فيذهبان معاً لزيارة أهل المريد لفترة وجيزة ، ويعودان بعدها للتكية فيذهب المريد إلى المطبخ ليتناول طعامه وشرابه وحده، وبعد انتهائه يجلس على جلد خاص في المطبخ مقابل الفرن لفترة وجيزة، ثم يأتيه رئيس الميدان مرة أخرى ليأخذه من جديد لمقابلة الشيخ فيطلب الشيخ من المريد الثبات في الطريقة، ويدعو له ثم يلعن الشيطان ويردد خلفه المريد آمين ثم يخرج رئيس الميدان والمريد من عند الشيخ، ويكون باقي المريدين في انتظارهم حاملين الشمعدانات منارة بالشموع ثم يذهب الجميع إلى غرفة المريد الجديدة [1]. وحين الوصول إلى الغرفة يقول رئيس الميدان هو وكذلك يردد باقي المريدين خلفه، ويطلب رئيس الميدان من المريد الدخول إلى غرفته مبتدأ دخوله بقدمه اليمنى وهو يقول بسم الله ويدخل خلفه رئيس الميدان حيث يضع له بعضه الشمعدانات في غرفته. ثم يجلس المريد بعد أخذ الأذن وعندها يقول رئيس الميدان مبارك للمكان وأهله، وصفاء الأرض وزمانها، والمصباح المشتعل فخر للدراويش ظهور إيمان رجال صلوا على رسول الله روح مولانا قولوا يا هو ويردد خلفه الجميع من خارج الغرفة يا هو ، ثم يطلب رئيس الميدان من المريد الجديد أن يسدل ستارة غرفته ويبقى فيها ثلاثة أيام لا يخرج منها إلا للصلاة وقضاء الحاجة ، ويخرج رئيس الميدان ويغلق الباب على المريد، ويذهب الجميع ، وفي اليوم الثاني يزور المريدون وبشكل إفرادي المريد الجديد حيث يقدمون له الهدايا ويشربون معه القهوة، ويقوم رئيس الميدان بتعيين شخص لخدمة المريد الجديد خلال هذه الفترة فيجلب له الطعام والشراب من المطبخ، ويقوم بتلبية طلباته التي يحتاجها ، وبعد انتهاء الأيام الثلاثة يذهب رئيس الميدان إلى غرفة المريد ويطلب الأذن بالدخول وعندما يدخل يقول : غرفة كبيرة بأهلها ثم يطلب المريد الأذن برفع الستارة فيأذن له ومن ثم يخرجان معاً ويذهبان لمقابلة الشيخ للمبايعة بعد أخذ الأذن منه وتكون المقابلة على النحو التالي:

يدخل رئيس الميدان متقدماً المريد فيسلّم على الشيخ ثم يجلس على ركبتيه عن يمين الشيخ، ويأتي المريد ليسلم على الشيخ ويجلس على ركبته أمامه. ثم يضع الشيخ يده في يد المريد ويشد عليها ويبايعه. ثم يذكر الشيخ بيعة الصحابة لرسول الله في الحديبية. ثم يكبر على رأسه وينهض الشيخ والحضور ، ويلبس الشيخ المريد عباءة جديدة، ويقول الشيخ للمريد: لقد انتهيت من خلوة المطبخ ولابد أن تجلس في خلوة الحجرة لمدة ثمانية عشر يوماً[2].

ج- النهايات:

تعد خلوة (الحجرة) الاختبار النهائي للمريد ومدتها ثمانية عشر يوماً يقضيها المريد في غرفته، ويحق له في هذه الخلوة التجول داخل التكية لبعض الوقت. ويجب عليه خلال هذه الفترة الإكثار من الأوراد وقراءة القرآن وإذا أراد الاستفسار عن أمور الشرع فيسأل عنها، وبعد انتهاء مدة الخلوة —يأتي إليه رئيس الميدان ويصطحبه ثانية إلى الشيخ حيث يجلس المريد على ركبتيه أمام الشيخ ويضع رأسه على ركبتي الشيخ ويطلب منه الدعاء، فيدعو له الشيخ ويأمره بالثبات على الطريقة، ثم ينهض ويودع الشيخ ويخرج من عنده مع رئيس الميدان، وفي المساء يجمع رئيس الميدان المريدين في غرفة الميدان ويكون بجانبه المريد الجديد ويعلن رئيس الميدان للجميع أن خلوة المريد قد انتهت وأنه بذلك قد أصبح مالكاً للحجرة التي يقيم فيها، ويطلق عليه لقب شيخ داده [3].

2- مرتبة شيخ داده:

يحق للمريد الذي يصل إلى مرتبة —شيخ داده أن يبقى في التكية أو ينتقل إلى غيرها إذا أراد. كما يحق له أن يصل إلى مرتبة الخليفة[4].

3- مرتبة الخليفة:

---

1 -كولبينازي، المولوية، م.س، ص: 320 321.

2 -كولبيناري، المولوية، م.س، ص: 322 323.

3 - كولبينازي، المولوية، م.س، ص: 324.

4 -م ن، ص: 325 .

تعد مرتبة الشيخ الخليفة المقام الأعلى لأتباع الطريقة المولوية، فالشيخ يكون في مقام الإرشاد للجميع، وتعد قونيه المركز الرئيسي لشيوخ المولوية، ويمثل شيخ المولوية فيها مقام خليفة مولانا جلال الدين الرومي، وهو أعلى مقام بالنسبة لأتباع الطريقة المولوية في كل الأمصار، وتأتي مرتبة الشيوخ من بعده في كل الأماكن التي يوجد فيها أتباع الطريقة المولوية، ويستطيع المريد الذي وصل إلى مرتبة —شيخ داده أن يصل إلى مرتبة الشيخ لو تابع سيره في طريق الكمال. وعادة يكون في التكية عدد كبير من شيوخ الدادات، ويعد شيوخ الدادات بمثابة مجلس الشورى بالنسبة للشيخ. وبكلام آخر يعد شيوخ الدادات من خواص شيخ التكية. ومن المقربين إليه إذ يعتمد عليهم في تربية المريدين وتسليكهم وهم يمثلون العمود الفقري لأتباع الطريقة. وتتفاوت قدرات شيوخ الدادات، ومن المفترض أن يكون أبلغهم وأعلمهم وأصفاهم وأشدهم كمالاً خليفة للشيخ إذ يقوم الشيخ بانتقاء من يراه جديراً بهذه الصفات ليخلفه من بعده. ولقد قام جلال الدين بتطبيق تلك المبادئ على مريديه ، حيث جعل من تلميذه حسام الدين خليفة له في رئاسة الطريقة برغم وجود خلف لجلال الدين من صلبه هو ابنه الشهير سلطان ولد. إلا أن الطريقة المولوية في سورية تشترط لخلافة الشيخ أن يكون الخليفة من صُلبه.

وتقام عادة المقابلة الشريفة لاتباع الطريقة المولوية في المساجد أو التكايا يومي الاثنين والخميس من كل أسبوع بعد أداء صلاة العشاء جماعة، وهي سنة مؤكدة وقيل فرض عين لقوله تعالى : - واركعوا مع الراكعين، وقيل فرض كفاية ، ويتم مجلسهم بعد الصلاة على حسن القول والاعتقاد، والابتعاد عن التملق وزخرف القول حيث كان دينهم التسامح بعينه.

ويفتتح مجلسهم بقراءة القرآن العظيم ورواية شيء من حيث الرسول صلى الله عليه وسلم وهذا من أفضل الطاعات.

ويشتمل مجلسهم بعد ذلك على الوعظ والنصيحة لإخوان والفقراء، وبقية الحاضرين من الناس، وذكر قصص الصالحين ، وأخبار الأنبياء والمرسلين وفقاً لما ينساق إليه الكلام في ذلك المقام .

وتبدأ بعد ذلك قراءة المثنوي الشريف المنظوم بالوزن اللطيف في العلوم الإلهية والمعارف الربانية ، ويشتمل على الكلام في إشارات لآيات قرآنية وأحاديث نبوية، وذكر قصص ومواعظ إيمانية ، ونصائح وأمثال، وحكم عرفانية فيقرأ المعيد في مجلس المولوية على كرسي ينصب له شيئاً من كلام المثنوي المذكور، ويتكلم على ذلك شيخهم فوق كرسي آخر ينصب له في ذلك المجلس تعظيماً واحتراماً لكلام الله تعالى والعارفين ، وأدباً مع ما يتضمن من العلوم الإلهية، وربما يورد شيخهم شيئاً مما تكلم به الشارحون المحققون للمثنوي .

والمريدون حاضرون بين يديه على كمال الأدب والاستماع إلى فراغه .

كما يشتمل مجلسهم بعد ذلك على السماع الطيب للآلات المطربة كالشبابة والدف ونحو ذلك ، ولا يقترن ذلك بشيء من المناكر في المجالس أصلاً، وإنما هو سماع آلات مطربة ترويحاً للقلوب وتنشيطاً للسلوك في طريق علام الغيوب[1].

وللناي عندهم منزلة كبيرة . فالناي يقول: أسمع الناس كيف أحكي الحكاية الإلهية في خلق الحقيقة الإنسانية المشار إليها بقوله تعالى : " ونفخت فيه من روحي " ، [2] كما يقول جلال الدين فيه:

" استمع للناي كيف يقص حكايته : إن يشكو آلام الفراق " ، يقول :

إنني منذ قطعت منبت الغاب، والناس رجالاً ونساء يبكون لبكائي .

إنني أنشد صدراً مزقه الفراق حتى أشرح له ألم الاشتياق

فكل إنسان أقام بعيداً عن أصله، يظل يبحث عن زمان وصله.

لقد أصبحت في كل مجتمع نائحاً، وصرت قريناً للبائسين والسعداء.

وقد ظن كل إنسان إنه قد أصبح لي رفيقاً ، ولكن أحداً لم ينقب عما كمن في باطني من الأسرار .

وليس سري ببعيد عن نواحي، ولكن أنّى لعين ذلك النور، أو لأذن ذلك السمع الذي به تدرك الأسرار؟

وليس الجسم بمستور عن روح ، ولا الروح بمستور عن الجسم ولكن رؤية الروح لم يؤذن بها لإنسان.

إن صوت الناي هذا نار لا هواء. فلا كان من لم تضطرم في قلبه مثل هذه النار .

وهذه النار التي حلت في الناي هي نار العشق، كما أن الخمر تجيش بما استقر فيها من فورة العشق.

إن الناي نديم لكل من فرقه الدهر عن حبيب ، وإن أنغامه قد مزقت ما يغشي أبصارنا من حجب.

من رأى مثل الناي سماً وترياقاً؟ من رأى مثل الناي رفيقاً مشتاقاً.

إن الناي يروي لنا حديث الطريق الذي ملأته الدماء، ويقص علينا قصص عشق المجنون .

---

1 النابلسي، عبد الغني : م.س، ص: 60.

2 الحجر، الآية: 29.

وهذه الحكمة التي يرويها قد حرمت على من لا عقل له، فليس هناك من يشتري بضاعة اللسان سوى الأذن.

فهو أمر بسماع الشبابة بهذا المعنى المذكور عن طريق الإشارة لا على جهة اللهو والغفلة، وهكذا أحوال الفقراء في السماع عند من يفهم الحقائق والمعارف ومن لم يفهم فهو متبرك بالحضور .

ويشتمل مجلسهم أيضاً على تواجدهم المألوف بدورانهم المعروف. وهي الحركة الدورية الفلكية في عالم الخلق، والدورية التجددية في عالم الأمر. قال تعالى: " بل هم في لبس من خلق جيد " [1]، وقال أيضاً " وما أمرنا إلا واحدة كلمح البصر "[2]، وقال أيضاً: " كما بدأنا أول الخلق نعيده وعداً علينا إنا كنا فاعلين " [3].

كما يشتمل المجلس على إظهار الطاعة والإذعان بإحناء الظهر من أهل الشأن وفقرائهم المتأدبين في السر والإعلان . وهم يفعلون ذلك لبعضهم البعض في وقت الدوران حال تواجدهم ، وهو نوع من التعظيم والإجلال لشيخهم ولبعضهم والطاعة والانقياد وليس على سبيل العبادة ، فالعبادة لله وحده.

ويشتمل المجلس أيضاً على الأدعية الشريفة لهم ولفقرائهم، ولكل من حضر عندهم بالخصوص والعموم ، ولجميع المسلمين والمؤمنين ، وهذا من أكبر الطاعات وأفضل القراءات والمثوبات وإنما الأعمال بالنيات .

كما يشتمل المجلس على مدائح وأثنية تذكر للأولياء المتقدمين والمتأخرين ، والترحم عليهم ، والترضي عنهم، وذكر أسمائهم وألقابهم، وإهداء ثواب القراءة إليهم خصوصاً. وذكر جلال الدين صاحب المثنوي وشيخه شمس الدين وغيرهم ممن تذكر أسماؤهم ولاسيما الأنبياء عليهم السلام ومدحهم، وذكر النبي ومدحه بأشرف الخصال المحمودة .

ويشتمل المجلس على حضور جماعة من المسلمين ، وطائفة من الناس مختلفين وبنيات مختلفة ومقاصد مفترقة. [4]

هذا ما يحدث في حلقات المولوية ومجالسهم. إلا أنهم علاوة على ذلك كان أفراد الطريقة يهتمون بتدريباتهم العسكرية أوقات السلك ليكونوا على أهبة الاستعداد أيام المحن .

وعلى هذا النحو ما زالت تقام مجالس المولوية في كل مكان يوجد فيه اتباع لها. من تركية شمالاً إلى الهند جنوباً ، وإيران شرقاً وحتى مصر غرباً .

إذ أن هذا التقليد لم يزل قائماً بحذافيره باستثناء التدريبات العسكرية التي ذكرت آنفاً لاعتماد الدول على جيوش وظنية تتبع التقسيمات السياسية المتعارف عليها في أيامنا هذه .

الرقص المولوي:حركات موزونة ولباس موحد

في البداية: يدخل الدراويش صفاً واحداً خلف بعضهم إلى صالة التكية يرتدي كل منهم عباءة فوق رداء أبيض طويل، ويحيط نصفه الأسفل (تنورة) بيضاء مفتوحة من الأمام... وفوق رؤوسهم يضعون طرابيش أسطوانية تسمى (السيك)، ويرمز اللباس الأبيض للكفن، والرداء الأسود يرمز للقبر، وترمز الطرابيش اللباد صورة لغطاء القبر الحجري، أما قيادات الدراويش فيحيطون رؤوسهم من حول الطربوش بعمامة تسمى (دستار). ويتقدم صف الدراويش (رئيس الميدان) ويقف عند المسمار الخشبي ويكون عادة وجهه باتجاه القبلة ثم يضع بيده اليمنى على صدره وينحني قليلاً ثم يلقي السلام على الحاضرين، ومن ثم يتقدم نحو السجادة الموضوعة في صدر المكان جهة القبلة فيفتحها ثم يعود إلى الوراء، وعلى بعد متر من السجادة يعاود الانحناء احتراماً إلى مكان جلوس الشيخ، ثم يتجه ويقف إلى يسار السجادة.

وعادة يتبع الدراويش رئيس الميدان واحداً تلو الآخر وبشكل نظامي، ويكتفي الدرويش بأن يصل إلى المسمار الخشبي ويلقي السلام ثم ينسحب إلى الخلف ويقف إلى يسار رئيس الميدان، ويضع يداه على كتفيه بشكل معكوس، وهكذا بالتتابع حتى آخر درويش.ويكونوا في حالة انتظار قدوم الشيخ. وفي الأخير يدخل الشيخ الذي يمثل ـــمولانا القطب نقطة التقاطع بين اللازمني (الدائم) والزمني (المؤقت) الذي منه تتدفق النعمة الإلهية على الراقصين، ويلتف على عمامته منديل أسود للدلالة على رتبته، ويتقدم الشيخ إلى نقطة المسمار الخشبي والتي تسمى (قبلة نامة) أي قبلة الصلاة ويلقى السلام على الحضور كما في أصول الطريقة، فيتجاوب معه الدراويش برد السلام مع انحناء ظهورهم وتقيد كل واحد منهم بوضع يديه على كتفيه بشكل معكوس، ثم يتابع الشيخ سيره نحو السجادة وحين الوصول إليها يلقي السلام أيضاً، ثم يلتفت باتجاه السدة إلى المطرب. فيلقي السلام على من في السدة من المنشدين والعازفين فيردون عليه السلام. ويجلس عادة الشيخ أمام سجادة حمراء يثير لونها في الأذهان صورة الشمس في غروبها والناشرة آخر أنوارها في سماء قونيا أثناء

---

1 ق ، الآية: 15.

2 - القمر، الآية: 50 .

3 -النساء، الآية: 104.

4 النابلسي، العقود، م.س، ص:24، 27، 28، 30.

موت جلال الدين الرومي في 17/ديسمبر من عام 1273م[1].

الدور الأول من المقابلة ـــالفتلة

يجلس الشيخ على سجادته ومن ثم يجلس الدراويش، ويبدأ القارئ بتلاوة آيات من الذكر الحكيم، وبعد انتهائه من القراءة ، وبدون آلة موسيقية يبدأ المنشد في إنشاد النعت الشريف الذي وضع كلماته جلال الدين نفسه، " أنت يا حبيب الله ، رسول الخالق " ووضع لها الموسيقى الموسيقي التركي الكبير (عِطْري) في نهاية القرن السابع عشر ، وبعد انتهاء الإنشاء يجلس المنشد، يبدأ عازف الناي بعزف نقاسيم من مقام الصبا، وبعد الانتهاء من النقاسيم برفع الشيخ يديه على ركبتيه ويضرب الأرض، وفي الحال يبدأ ضاربو الدفوف بالقرع على دفوفهم ويشاركهم العازفون على آلاتهم بالإضافة إلى أصوات المنشدين، وفيما ينهض الشيخ والدراويش معاً. ويتقدم رئيس الميدان من الشيخ وينحني ويقبل يده، ويقبل الشيخ بدوره عمامة رئيس الميدان ، ثم يرجع رئيس الميدان إلى الوراء باتجاه الشيخ ويتبعه الشيخ ثم الدراويش إلى الأمام ببطء ويدورون ثلاث دورات في ميدان التكية ، كل واحد منهم في مكان محدد دائراً على نفسه وباتجاه المريد الذي يتبعه، ومن ثم ينحني الاثنان معاً ويعودون بالتالي إلى دورتهم الاحتفالية باتجاه معاكس لعقارب الساعة، ويرمزون بهذه الدورات الثلاثة إلى المراحل الثلاث التي تقرب الإنسان من الله عز وجل ، وهي:

الشريعة أو طريق العلم.

الطريقة التي تؤدي إلى الرؤية الإلهية .

الحقيقة التي توصل إلى الاتحاد بالله .

في نهاية الدورة الثالثة يقف الشيخ على سجادته بينما يقف الدراويش في الزاوية اليمنى من الميدان، وبعد انتهاء المنشدين والموسيقيين من وصلتهم الجماعية يخلع الراقصون بحركة ظافرة عباءاتهم السوداء، وتنبثق من تحتها ثيابهم البيضاء، وكأنهم قد تحرروا من الغلاف الجسدي لولادة ثانية، وبعد ذلك يقف الشيخ بينما يتقدم نحوه رئيس الميدان المتبوع بالراقصين وينحني أمامه مقبّلاً يده اليمنى، ويفعل الجميع الشيء نفسه طالبين بذلك السماح لهم بالرقص. فيأذن لهم الشيخ بعد تقبيل عماماتهم[2].

الدور الثاني :

يبدأ الدراويش بالدوران حول أنفسهم ببطء بينما أذرعهم متصالبة مضمومة إلى صدورهم، وأكفهم متوضعة على الأكتاف، ورؤوسهم منحنية إلى الأمام، وعلى نغمات الموسيقى وترنيمات الناي التي تعزفها فرقة الإنشاد على الآلات التقليدية الوترية والهوائية. وأثناء الدوران تهبط أكفهم عن الأكتاف ثم تمتد أذرعهم أفقياً حتى آخر امتدادها بالتدريج . وخلال الحركة الدائرية تبدأ اليد اليمنى ترتفع مع تحرك الجذع إلى أعلى، بينما تنخفض اليد اليسرى إلى الجانب الآخر مع حركة الكتف، ويقصدون من ذلك أن كل شيء في الكون في حركة دائمة وأنه يتلاقى مرة أخرى ، وأن اليد اليمنى حين ترتفع نحو السماء فهي تأخذ البركة والنعمة من الله تعالى لتمنح العطاء والخير والبر للناس مع انخفاض اليد اليسرى نحو الأرض[3].

الدور الثالث:

في الدور الأول والثاني تؤدى الرقصات بشكل جماعي، بينما في الدور الثالث تؤدى بشكل إفرادي لأن الزمن مهمل في رأيهم.

الدور الرابع:

يؤدى الرقص في الدور الرابع بشكل جماعي ، ويشترك معهم في هذا الدور الشيخ إذ يدخل إلى الميدان وبدخوله يتغير الإيقاع الموسيقى ويصبح كرقص (الفالس) ذو زمنين كثيري السرعة، والشيخ يرقص دائراً على الخط الأيمن المثالي في وسط الدائرة ممثلاً بذلك الشمس وإشعاعاتها[4]، وبدخول الشيخ يرتجل الناي العزف وتشاركه الآلات الموسيقية الأخرى بالأوزان الموسيقية الخفيفة كالسماعي، واليكرك ، والطاير ..، وتكون هذه النغمات الأخيرة من مقامك العشاق أو البيات أو غيرها من النغمات المفرحة[5]. وتزداد سرعة الموسيقى ومعها تزداد سرعة دوران الدراويش ،

---

1 -مولوي، جميل بوشي: أصول الطريقة المولوية، مخطوط، حلب، ص: 8 9. وانظر أيضاً ميروفتش، ايفادي فيتراي، جلال الدين الرومي والتصوف، ترجمة عيسى علي العاكوب، طهران، وزارة الثقافة والإرشاد الإسلامي، 1421، ص62.

2 -مولوي، أصول ص10 وكذلك ميروفتش، جلال ص: 62 63-65.

3 - م ن ، ص: 13.

4 - مولوي، أصول م.س، ص:14.

5 العقيلي. السماع، م.س ص: 256.

ويتوقف الشيخ عن الدوران ودعوته إلى مكانه تكون بمثابة الإشارة إلى اختتام النوبة. إذ يتوقف جميع الراقصين عن الحركة ويعودون إلى الشيخ لأداء الاحترام والخضوع التقليدي، ويبدأ القارئ بترتيل كلام الله تعالى في النهاية وكأنه جواب من الشيخ إلى الدراويش. ومن ثم يحل وقت السلامات الأخيرة ، ثم يختتم الحفل بقراءة أشعار من المثنوي بدايتها يكون حديث الناي وما يليه من أشعار غيرها، ويقوم الشيخ بتفسير الأشعار وشرحها وهكذا حتى ينتهي الذكر [1].

1 - مولوي، أصول، م.س، ص: 16.

المصادر والمراجع:

1 -ابن منظور: لسان العرب، بيروت، دار صادر، 1968.

2 -الرومي، جلال الدين: المثنوي، ترجمة عبد السلام كفافي، بيروت، المكتبة العصرية، 1966.

3 -الرومي، جلال الدين: المثنوي، ترجمة إبراهيم الدسوقي، شتا: القاهرة 1992.

4 -الرومي، جلال الدين: المثنوي، جواهر الآثار، ترجمة عبد العزيز الجواهري، طهران، جامعة طهران، 1375.

5 -السواح، فراس: لغز عشتار الألوهية الكؤنثة وأصل الدين والأسطورة، قبرص، سومر للدراسات والنشر، 1985.

6 -العقيلي، مجدي: السماع عند العرب، مجدي: السماع عند العرب، دمشق، رابطة خريجي الدراسات العليا، 1976.كولبيناري، عبد الباقي: المولوية بعد مولانا، ترجمة الدتور توفيق سبحاني، طهران، دار كيهان 1992.

7 -العسكري ،عبود : الطرق الصوفية في سوريا مقابلات في واقع الحال : دراسة ميدانية، ط1 ، دار النمير ، دمشق 2006 .

8 -مولوي، جميل: مخطوط، الطريقة المولوية، حلب 1372.

9 -النابلسي، عبد الغني: العقود اللؤلؤية يد طريق السادة المولوية، دمشق المطبعة الهاشمية، 1280.

10 - مراد مولوي: التربية الاجتماعية عند جلال الدين الرومي.

3.3.2. "Mevlevî Tarikatında Sûfî Düzen"/ *Dr. Aboud Al Askari*

Dr. Aboud Al Askari
Halep Üniversitesi-Suriye

الدكتور عبود العسكري
جامعة حلب كلية الآداب. التخصص :فلسفة إسلامي تصوف
"التنظيم الصوفي في الطريقة المولوية –قراءة مقارنة

Sûf telaffuzu ilk kez m.s. 2. yy'ın ikinci yarısında " lakap" olarak geçmiştir. Zira bu lakapla zahidlikte özel mezhebi olan ve Küfe halklarından Şii kimya bilimcisi olan Ceber ibn Hayyam nitelendirilmiştir. Ayrıca Abu Hişam el-Kufi de bu lakap la tanınmıştır. Çoğul kipi ise " Al-Sufiyye" İskenderiye'de fitne olayından sonra ortaya çıkmıştır. Ondan dolayı İskenderiye, gelişmiş platonculuğun yayıldığı yer olmuştur. Zira El-sufiyye sözcüğü nerdeyse Küfe'de yetişmiş olan Şii ve Bağdat'taki (h.2010) son imamları olan İslami tasavvufun mezheplerinden birisine işaret eder. Böylece " sûfî" kelimesi ilk olarak sadece Küfe şehrinde kendini göstermiştir. Tasavvufun geçtiği tarihi aşamalarını birkaç kategoride sınıflandırabiliriz.

1- *Birinci Aşama*: H. 2. yy sonuna kadar sürmüştür. Tasavvufun kendisine bağlı ve özgü özelliği yoktu. Çünkü k.kerim ve sünnete bağlı olmaktan ve Muhammed (as) zahidliğini takip etmekten ibaretti. Onun sahabelerinin kendilerini diğerlerinden kayıran ve üstün tutan ne makamları ne de isimleri vardı. Akabinde " sufiyye" ye Hindu, Hristiyan, Budist ve Hermesin bazı düşünceleri dâhil olmuştur. Ondan dolayı dünyada tasavvufun yeni şekli ortaya çıkmıştır. Hasan El- Basri sonraki İslam tasavvufuna büyük etkisi olan bu süreç içerisinde parlayan büyük zatlardan biridir. Hasan El-Basri'nin aşaması zahitlik ve tasavvufu birbirine bağlayan bir halka olmuştur. Bu aşamanın önde gelen şahsiyetleri H. İbrahim Ethem h. 161, Fadl Bin İyad h. 187, Şakik el Belhi h. 194, maruf el kerhi h. 200 ve Rabia el-Adveviyye h.185 olmuştur.

2- *İkinci Aşama:* 2. yy. nın sonundan 4. yy sonuna kadar sürmüştür. Bu aşamanın en önemli temsilcileri: Haris El Muhasibi' dir. (h. 243) Bu sûfî nefsi sorgulayan ve " *Yüce Allah'ın Hakların Koruma*" adlı kitabı ile meşhur olmuştur. Bu kitapta Allah'ın insan üzerine düşen haklarına saygı duymak konusunu el almıştır. Bir diğer sûfî ise Mısır'da yaşamış sûfî makamları üzerine ilk fikir beyan eden Zunnun-i Mısri (h. 261) olmuştur.

Bir diğeri fena makamları hakkında konuşan Cüneyd (h.298) El-Muhasibi'nin düşünce ve görüşlerinden etkilenmiştir. H. 309 da ise filozof ve aşırılıklardan yana olan Hallac çıkmıştır. Bu aşırılığı ve radikal fikirlerinden dolayı Bağdat medresesi tarafından reddedilmiştir. Daha sonra el-Gazali günün tasavvufi sıkıntılarını ortaya koyarak tasavvufu rakipleriyle barıştırmaya çalışmıştır. " *İhya-yı Ulumiddin* " din ilimlerin yeniden hayat bulması adlı kitabın da müellifi olan Gazali *Hüccetül İslam* olmuştur. Gazali; Muhasibi, el- Mekki ve Cüneyd'in kitaplarıyla eğitim görmüştür. Bu süreçte tasavvuftaki İslami eserler parlamıştır. Örneğin h. 378 el-Serrac'ın el-Luma (parıltı), el-Kelebazi'nin "Taarruf" yani mutasavvıfların mezhepleriyle tanışması kitabı, Ebu Talip El Mekki'nin "Kut'ul Kulüb" yani kalplerin gıdası kitabı ve Kuşeyri'nin "Risalesi" dir. Bu süreç bir nevi tasavvufun ana kaynarının meydana getirmiştir.

3- *Üçüncü Aşama*: Bu aşama sûfî eserlerin bolluğu, ideolojik ve fikirsel yönelimlerin kapsadığı bir dönemdir. Sûfî fikirler İslam ile aynı potada eritilip İslam dünyasında hızla yayılmıştır. Bu aşamanın en önemli temsilcileri Şehabeddin el- Sühreverdi (h. 587), Ferididdün Attar (h. 627), İbnu Arabi (h. 638), Celaledin Rumi' dir. (h. 672) Bu araştırmaların Abu Nasr el-Serrac'ın el-Luma kitabından sonra Kuşeyri'nin Risalesi, Gazali'nin İhyası, Suhreverdi'nin Avaril Mearif, İbnu Arabi'nin Fütuhatı Mekkiye ve Fususul Hikem, Celâleddin Rumi'nin Mesnevisi ve son olarak ta Abdüllhak İbni Seb'inin Mektupları'dır. Bu eserler aşırılıkları ve Sünni müfredatın dışına çıkan görüşleriyle tanınmışlarıdır. Örneğin, tevhid anlayışı. Bu anlayış açıkça Hallaç, Sühreverdi, İbnu Arabi, El-Cili ve mutlak teorisini sahibi olan ibnu sebin de belli olmuştur. Zira bu zatlar platonculuk, el gunuhiyye (aşierr adı) , Budist, Zerdüşt dili ve Hinduizm gibi diğer inançlar gibi gayri İslami felsefelerden etkilenmişlerdir.

4- *Dördüncü Aşama*: H. 7. Yy den sonra gelmiştir. Onun başka aşamalardan farkı vardır. O da tasavvufun devrilişi, fikirsel ve ideolojik seviyesinin alçalmasıdır. Tasavvufçular bir tek eski metinlerim anlatmakla yetinmişlerdir.

739 h. Abdülrezzak el Kaşani, İbnu Arabi'nin "Fususul Hikem" adlı kitabını açıklığa kavuşturmuş ve örnek alıp yolundan giden, İbnu Arabin'in *Vahdeti Vucud* teorisinden etkilenen ve *İnsan-I Kamil* teorisin sahibi olan 809 h. Abdülrezzak el-Kaşani zati olmuştur. Onuncu yüzyılda İbni Arabi'nin izlerini takip eden el-Şarani ortaya çıkmış ve o kitaplardan

birisi olan ve " *En Yüce Hocanın İlim Belirtmesindeki Kırmızı Kükürt*" ünvanlı kitabıdır. Özellikle 11. ve 12. Asırlarda kaos İslam ülkelerine çökmüştür ve tasavvufu doğru bir şekilde anlamayan dervişlerin ortaya çıkmasıyla birlikte tasavvuf sihre karışmıştır.

Zira tuhaf hareketleriyle ve kavramlarıyla halkı ele geçiren deccallardı. Bu durumda bazı âlimleri bu süreç içerisinde o batıl insanlara ve efsanelere karşı olmaya yönelmişlerdi.

Tasavvuf yöntemleri mertebeler konusunda birbirinden farklıdır. Öyle ki bazı rütbelerin "mürid-mürşid" olarak belirtirler; bazıları da katışıksız bir teorinin haline gelmesine rağmen bir sürü rütbe kullanmaktadırlar. Bu mertebeler şunlardır:

a- *Nakşibendiyye Mertebeleri*: Mürid-Tarikatin Şeyhi

b- *Rüfaiyye Mertebeleri*: Mürid-Çavuş (Küçük müridlerin eğitiminden sorumlu kişi) , Nakib (Çavuş mertebesindekilerden sorumlu kişi), Halife (müridleri irşad eden, zikirleri ikame eden ve usulü vermekle sorumlu kişi)

c- *Kadiriyye Mertebeleri*: Mürid- Hizmet Çavuşu- Meydan Çavuşu- Başçavuş- Başmeydancı- Halife.

d- *Şaziliyye Mertebeleri*: Mürid-Me'zun (yetkili)- Tarikat Şeyhi

e- *Mevleviyye Mertebeleri*:

- *Mürid*
- *Dadah*: Kıyafet hazırlama, çay demleme, tekkeyi temizleme işlerinde dervişlere hizmet eden kişi. Bu hizmet erinin bekâr olması şarttır ki tüm zamanını dervişlere hizmete adasın.
- *Meydancı*: Derviş ile şeyh arasındaki bağlantı adamıdır. Mertebe olarak tarikat şeyhinden sonraki ikinci kişidir.
- *Tarikat Şeyhi*: uzuvları uysallaştırmakta ve bilinen zikirler ile terbiye eder ki kalp kontrolü ele alsın ve yönetebilsin.

Sûfî Tarikatında Makamlar ve Görevleri (Mevleviyye Tarikatı Örneği)

1) *Muhib Mertebesi*:

a. Başlangıçlar: Muhib Mevlevî tarikatında seven adamdır. Şeylerden birisi onu "*Allahu Ekber*" sözü ile temizlemiştir. Her insan başlangıçta tarikat şeyhine gidip, şeyh elçiye

tarikata intisap etmesi şarttır. Bu aşamada muhib olan mürid dinlemeye ve intisap ettiği zikir meclislerinde ilk mülakata hazırlanır.

Müridin kıyafetleri beyaz gömlek ve yeşil şalvardan ibarettir. Belirsiz bir süre sonra şeyh mürid ile buluşur ve ona bu yolun meşakkatlerinden bahseder. Ona kırk gün kırk gece inzivaya çekilmesini emreder. İnziva bittikten sonra ona tekkede bir oda verilir ve kendisine "derviş dadah" lakabı takılır.

b. Özellikleri: bu aşamada mürşid müridden mutfakta hizmet etmesini ister. İlk üç gün gündüz vaktinde; isteyen mutfakta diz çöker ve bu süre içerisinde sadece lavaboya ve namaz kılmaya gider. Yemeği ise kendisine verilir. Gece vakti ise odasına uyumaya gider. Üç gün bittikten sonra tuvaletlerin sorumluluğu verilir. Burada da 18 gün hizmet etmesi istenir. Hizmeti bittikten sonra ona yeni bir gömlek, şalvar ve seccade verilir. Bu işleme "uryanu şidde" adı verilir. Bu da manevi anlamda da ruhunun elbiselerini değiştirmesi manasına geliyor. Artık ona mutfakta yeni görevler verilir, bu süreçte namazlarını aksatmama ve ilim meclislerine katılmaya azmeder.

c. Sonucunda: hücrenin inzivası, müridin son imtihanıdır. Bu 18 günlük sürede odasında k.kerim ve zikir ile meşgul olur. Süresini tamamladıktan sonra mesul bunun ilan eder ve istemesi halinde kendi hücresinin sorumlusu olur. Sonra da isteyene " dadah Şeyhi" unvanı verilir.

2) *Dadah Şeyhinin Mertebesi*: bu makamda mürid dilerse kendi tekkesinde; dilerse başka tekkeye taşınabilir. Ayrıca halife makamına da ulaşabilir.

3) *Halife Makamı*: bu rütbe en yüksek makamdır. Bu kısımda mürşid herkesi irşad etme yetkisindedir. Konya ayrıca şehir olarak ta mürşidler içerisinde şura meclisin temsil eder. Dadah şeyhlerini güç ve yetkilerim değişebilir ve bunlar içerisinde en mahir olan halife olur.

الرموز الشعرية ودلالاتها في مثنوي جلال الدين الرومي

الدكتور أحمد طعمه حلبي*

أشير بداية إلى أن البحث لم يخض في الحديث عن سيرة جلال الدين الرومي الذاتية إطلاقاً، فهذا الأمر بحثه ويبحثه كثير من الزملاء المشاركين في المؤتمر، ولذا فقد انصب البحث على نقاط عدة تتمحور حول الرموز الشعرية ودلالاتها في مثنوي جلال الدين الرومي. وقد هدف البحث إلى استجلاء بعض الرموز الشعرية التي حفل بها المثنوي، متناولاً إياها بالدراسة والتحليل، ومبيّناً المعاني والدلالات التي تحملها.

وقد مُهّد للبحث بتعريف موجز للرمز، كما تطرق البحث إلى إبراز أهمية الرمز لدى الصوفية عموماً، ولدى جلال الدين الرومي خصوصاً. وانتقل البحث بعد ذلك للكشف عن تلك الرموز الشعرية التي استخدمها جلال الدين الرومي في المثنوي، والتي كان أبرزها رموز: الناي وشمس الدين التبريزي والطير.

كما تطرق البحث إلى نقطة مهمة هي عالمية شعر جلال الدين الرومي، من خلال تبيان أثر جلال الدين الرومي في شعوب العالم عموماً، وفي بعض الفلاسفة والمفكرين من غير العرب، كمحمد إقبال وطاغور وغيرهما، وفي بعض الشعراء العرب المعاصرين، كجبران خليل جبران وعبد الوهاب البياتي وغيرهما، ممن استخدموا بعض رموز المثنوي، وخاصة رمز الناي، في أشعارهم، مسقطين إياها على تجاربهم الشعرية.

أولاً - تعريف الرمز: الرمز في اللغة الإشارَةُ، أو الإيماءُ بالشَّفَتَيْن أو العَيْنَيْن أو الحاجبَيْن أو الفَم أو اليَدِ أو اللِّسان[1]، وهو أيضاً كل ما أشرت إليه مما يُبانُ بلفظ بأي شيءٍ أشرت إليه بيد أو بعين[2]. ويضيف جبور عبد النور في معجمه (المعجم الأدبي): "الرمز كل إشارة أو علامة محسوسة تذكّر بشيء غير حاضر، من ذلك العَلَم رمز الوطن ... ، وقد اعتبر المحللون النفسيون أن وظيفة الرمز هي إيصال بعض المفاهيم إلى الوجدان بأسلوب خاص، لاستحالة إيصالها بالأسلوب المباشر المألوف، وهو أيضاً شيء يمثل أمراً مجرداً، وهو حالة خاصة من حالات الإشارة...، والذات تتحد بالواقع من خلال الرمز"[3].

وعلينا أن نميّز بداية، بين الرمز والعلامة، لما بينهما من اختلاف قد لا يدركه البعض، فالعلامة وهي شيءٌ حسيّ، تستخدم للإشارة إلى أمر مادي أو موضوع حسي معين، بمعنى أن استعمالها ينصب على الواقع المحسوس أو الملموس، أما الرمز فإنه لا يستخدم إلا للإشارة إلى شيء غير مادي أي غير محسوس، بمعنى أن استعماله ينصب على الحدس أو الوجدان، أي على ما هو غير مرئي. وتبعاً لذلك فإن العلامة يشترك فيها الإنسان والحيوان، أما الرمز فخاص بالإنسان وحده، لأن إدراكه يحتاج إلى الحدس والخيال المبدع، وهذا ما لا يمتلكه الحيوان[4]. يقول كاسيرر: العلامة جزء من العالم الفيزيائي، والرمز بضعة من العالم الإنساني الخاص بالمعنى. وللعلامات بحسب فهمها وتوظيفها على هذا النحو، ضرب من الوجود الفيزيائي المادي، أما الرموز فقيمتها وظيفية فحسب[5].

وعلى هذا فإن الترميز وسيلة فنية يعمد إليها الشاعر ليعبر من خلالها عن رؤيته الخاصة، وموقفه الشعوري الخاص تجاه موقف أو فكرة معينة، بحيث يغدو الرمز المبتكر حاملاً لهواجس الشاعر، ويكون معادلاً موضوعياً لتلك الرؤية أو

---

* كلية الآداب جامعة حلب athalabi@gmail.com

1 --الفيروزآبادي، القاموس المحيط، إعداد وتقديم محمد عبد الرحمن المرعشلي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط1، 1997. باب الزاي، فصل الراء، مادة رمز.

2 ابن منظور، لسان العرب، نسّقه وعلّق عليه ووضع فهارسه: علي شيري، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط1، 1988. مادة رمز.

3 --عبد النور. جبور، المعجم الأدبي، دار العلم للملايين، بيروت ،ط2، 1984. ص 123 124.

4 ينظر: نصر. عاطف جودة، الرمز الشعري عند الصوفية، دار الأندلس، بيروت، ط3، 1983. ص21.

5 نصر. عاطف جودة، الرمز الشعري عند الصوفية، ص21، نقلاً عن كاسيرر.

ذاك الموقف. والمهم في عملية الترميز ألا يتعامل الشاعر مع الرمز تعاملاً خارجياً، وألا يقحمه في السياق الشعري إقحاماً، وعليه أن يضفي على هذا الرمز من موقفـه الشعوري، ومن تجربته الخاصة[1]. ولعل هذا هو سر نجاح الشاعر عندما يعمد إلى الترميز.

ثانياً ـ أهمية الرمز لدى الصوفية:

يتميز الرمز بقدرة تعبيرية عالية، إذ يستطيع الشاعر من خلال لفظة واحدة أو اثنتين أن يختصر تجربة شعرية كاملة، وأن ينقلها إلينا بسرعة فائقة، مع عدم الإخلال بسمات تلك التجربة أو خصائصها. كما يتميز الرمز بقدرته على التخفي، ولعل هذه السمات التي يتمتع بها الرمز كان لها أثر كبير في دفع شعراء الصوفية إلى الإكثار من عملية الترميز. ولما يمثله الترميز أيضاً من بديل حي، يستطيع الشاعر من خلاله أن يعبر عن كل هواجسه وهمومه ومواقفه، حتى لو كانت تلك المواقف معارضة للأنظمة السياسية السائدة. يضاف إلى ذلك أن الشاعر الصوفي كان يخشى على هذه الأسرار التي فُتح عليه بها من أن تنتشر وتذيع بين من لا يفهمها أو يقدّرها حقّ قدرها، مما حدا به إلى استخدام أسلوب الرمز والكناية للإشارة إلى تلك الأسرار وما فيها من دلالات ومعانٍ خاصة.

ولعله ليس من باب المبالغة القول: إن معظم الشعر الصوفي قد اتخذ من الرمز طريقة فنية استطاع من خلالها أن يحمّلها أفكاره ورؤاه الخاصة وأن يعبر من خلالها عمّا يريد بحرية مطلقة، إضافة إلى أن الرمز هو لغة الصوفية الأولى في التعبير عن الحب الإلهي. وإذا ما ذهبنا نستقرئ أشعار الصوفية لوجدنا كماً هائلاً من الشعر الذي يتكئ على الرمز، مما حدا بأعلام الصوفية أنفسهم أن يؤلّفوا المؤلفات التي تشرح رموزهم وتوضّحها من مثل معجم اصطلاحات الصوفية للكاشاني، واصطلاحات الصوفية لابن عربي، والتعرف إلى مذهب أهل التصوف للكلاباذي، واللمع للطوسي، والرسالة القشيرية لأبي القاسم عبد الكريم القشيري، وغير ذلك من المؤلفات.

ولا أدلّ على تعلّق الصوفية بالرمز وأهميته بالنسبة إليهم من استخدام ابن عربي له، في كثير من كتاباته الشعرية والنثرية، وخاصة في قصيدته التي يقول فيها:[2]

لقد صار قلبي قابلاً كلَّ صورةٍ	فمرعىً لغزلانٍ ودَيرٌ لرهبان
وبـيتٌ لأوثانٍ وكعبةُ طائفٍ	وألواحُ توراةٍ ومصحفُ قرآن
أدين بدين الحبّ أنّى توجّهَتْ	ركائبُهُ فالحبُّ ديني وإيماني

وواضح أنه لا يمكن فهم هذه المقطوعة إلا من خلال لغة الرمز التي تفيض بها.

ثالثاً ـ أهمية الرمز لدى جلال الدين الرومي:

لعلنا لن نكون مبالغين إذا ما قلنا: إن جلال الدين الرومي شاعر الرمز بامتياز، لأن معظم نتاجه الشعري، إن لم نقل كله، قائم على الرمز. فالمثنوي الذي يتألف من 25649 بيتاً من الشعر حافل بالرموز، هذه الرموز التي حمّلها جلال الدين رؤيته الشاملة للكون والأديان والأعراق والأجناس والمخلوقات جميعها، والحكمة الكامنة وراء خلق هذه الموجودات، وموقفه المتفرّد من الوجود الإنساني كله.

والحقيقة أن جلال الدين الرومي نفسه يشير إلى أهمية الرمز بالنسبة إليه خاصة وبالنسبة إلى الصوفية عامة، يقول:[3]

فلتستمع إلى اسم كلّ شيءٍ من عالِمٍ بالأسماء! استمع منه إلى سر الرمز في قوله تعالى (وعلّم آدمَ الأسماءَ كلّها).

إن عندنا لكل شيءٍ اسمه الظاهري، وأما سر هذا الاسم فلدى الخالق .

من هذا المقبوس تتضح لنا أهمية الرمز عند جلال الدين الرومي، فهو ـ أي الرمز تلك الأشياء الغيبية التي لا يطلع الله عليها إلا مَن اختصّه من خلقه، ومن هذا المقبوس أيضاً ندرك سر لجوء جلال الدين وغيره من الصوفية إلى الرمز.

لقد ارتبط الرمز لدى الصوفية عموماً ولدى جلال الدين الرومي خصوصاً ارتباطاً وثيقاً بدلالات خفية، عصية على الإدراك، إلا عن أولئك الذين يفهمون هذه اللغة، ويدركون مراميها. ولقد وصل جلال الدين الرومي إلى منزلة عالية جداً من المنازل التي يبلغها الصوفية، هذه المنزلة جعلته يرى في الأديان وعناصر الطبيعة والكون رموزاً تشير جميعاً إلى

---

1 ـ إسماعيل. عز الدين، الشعر العربي المعاصر قضاياه وظواهره الفنية والمعنوية، دار الثقافة، بيروت، بلا تاريخ . **ص208.**

2 ـ ابن عربي، ترجمان الأشواق، اعتنى به: عبد الرحمن المصطاوي، دار المعرفة، بيروت، ط1، 1425هـ/2005م. ص62.

3 الرومي. جلال الدين، المثنوي، ترجمة وشرح ودراسة محمد عبد السلام كفافي، المكتبة العصرية، صيدا بيروت، ط1، 1966. 190/1.

وحدة الوجود، وإلى شيء واحد ووحيد هو روح الروح، كما يسميه، يقول:[1]

أيها المسلمون ما التدبير وأنا نفسي لا أعرف نفسي

فلا أنا مسيحي ولا أنا يهودي ولا أنا مجوسي ولا أنا مسلم

ولا أنا شرقي ولا أنا غربي ولا أنا بري ولا أنا بحري

ولا أنا من عناصر الأرض والطبيعة ولا أنا من الأفلاك والسموات

ولا أنا من التراب ولا أنا من الماء ولا أنا من الهواء ولا أنا من النار

ولا أنا من العرش ولا أنا من الفرش ولا أنا من الكون ولا أنا من المكان

ولا أنا من الهند ولا أنا من الصين ولا أنا من البلغار ولا أنا من السكسون

ولا أنا من أهل الدنيا ولا أنا من أهل العقبى ولا أنا من أهل الجنة ولا أنا من أهل النار

ولا أنا من نسل آدم ولا أنا من نسل حواء ولا أنا من أهل الفردوس ولا أنا من أهل جنة الرضوان وإنما مكاني حيث لا مكان، وبرهاني حيث لا برهان.

فلا هو الجسد ولا هو الروح لأنني أنا في الحقيقة روح الروح .

ولقد كان الرمز لغة جلال الدين الأولى في التعبير عن الحب الإلهي، ذلك أن المحبوب ذات متعالية لا تُدرك بالحس، فلا بدّ إذن من اللجوء إلى لغة الرمز للتعبير عنها. كما أن هذا الحب حافلٌ بالأفكار والمعاني والأذواق، وهو متوجّهٌ إلى غاية لا تشبهها غاية.[2] وهو، أي الحب، " يُحوّل المُرَّ حُلواً، والترابَ تِبراً، والكدر صفاءً، والألم شفاءً، والسِّجن روضةً، والسُّقم نعمةً، والقهر رحمةً، وهو الذي يُلينُ الحديد، ويُذيب الحجر، ويبعث الميْت وينفخ فيه الحياة، ويُسوِّد العبدَ ".[3]

رابعاً - الرموز الشعرية في المثنوي:

1- رمز الناي:

لقد أولى جلال الدين الرومي الناي اهتماماً بالغاً وهو أول رمز يبدعه الرومي من رموزه الشعرية بعد لقائه بشمس الدين التبريزي الذي أشعل في قلب جلال الدين جذوة الحب التي لم تنطفئ إلا بانطفاء روحه، وجعله يبدع رائعته الخالدة المثنوي. واللافت للنظر أن قصيدة الناي هي أول قصيدة ينشئها جلال الدين في ديوانه الضخم المثنوي، يقول جلال الدين في تلك القصيدة:[4]

استمع للناي كيف يقصّ حكايته، إنه يشكو آلام الفراق.

(إنني منذ قُطعتُ من منبت الغاب، والناس رجالاً ونساءً يبكون لبكائي.

إنني أنشد صدراً مزّقه الفراق، حتى أشرح له ألم الاشتياق.

فكلُّ إنسان أقام بعيداً عن أصله، يظلّ يبحث عن زمان وصله.

لقد أصبحتُ في كلّ مجتمع نائحاً، وصرت قريناً للبائسين والسعداء.

وقد ظنّ كلّ إنسان أنه قد أصبح لي رفيقاً، ولكنّ أحداً لم يُنقّبْ عمّا كمن في باطني من الأسرار.

وليس سِرّي ببعيدٍ عن نُواحي، ولكنْ أنّى لعينٍ ذلك النورُ أو لأذنٍ ذلك السمعُ الذي به تُدرك الأسرار؟

وليس الجسم بمستور عن الروح، ولا الروح بمستور عن الجسم، ولكنّ رؤية الروح لم يُؤذن بها لإنسان).

إن صوت الناي هذا نارٌ لا هواء، فلا كان من لم تضطرم في قلبه مثل هذه النار.

وهذه النار التي حلّت في الناي هي نار العشق، كما أن الخمر تجيش بما استقر فيها من فورة العشق.

إن الناي نديمٌ لكل من فرّقه الدّهرُ عن حبيب، وإن أنغامه قد مزّقت ما يغشى أبصارَنا من حُجب.

مَنْ رأى مثل الناي سُمّاً وترياقاً؟ من رأى مثل الناي رفيقاً مشتاقاً؟

---

[1] -نصر. عاطف جودة، الرمز الشعري عند الصوفية، ص207 208، نقلاً عن تاريخ الأدب في إيران من الفردوسي **إلى السعدي، ص 665.**

[2] -اليافي. عبد الكريم، التعبير الصوفي ومشكلته، مطبعة جامعة دمشق، دمشق، ط1، 1981 1982. ص 52.

[3] -الندوي. أبو الحسن علي الحسني، رجال الفكر والدعوة في الإسلام، دار ابن كثير، دمشق، ط1، 1999. 341/1 342.

[4] -المثنوي **73/1 وما بعدها.**

إن الناي يروي لنا حديث الطريق الذي ملأته الدماء، ويقصُّ علينا قصص عشق المجنون.
وهذه الحكمة التي يرويها قد حُرمت على من لا عقل له، فليس هناك من يشتري بضاعة اللسان سوى الأذن.
لقد أصبحت أيامنا متشابهاتٍ في الهموم، وصارت الحرق والآلام ملازمة لهذه الأيام.
فإذا ذهبت الأيام فقل " اذهبي، فلا خوف لدينا من ذهابك، ولْتبقَ أنت يا من ليس لك نظير في الطهر والنقاء ".
كلّ من لم يكن من فصيلة السمك فإنه يشبع من الماء، وكل من كان بلا رزقٍ طال يومُه.
ولا يستطيع غِرٌّ أن يدرك حال من أنضجتهم التجارب، فلنقصر القول على ما قلناه ونكتفِ به.
أيّها الولد! إلام تظلّ أسير الذهب والفضة؟ حطّم قيودك وتحرر منها.
إنك لو أردت أن تغترف البحر بكوز، فهل يسعُ هذا الكوز أكثر مما يكفيك يوماً واحداً؟
ومع هذا فإن عين الحريص على الدنيا لا تمتلئ ولا يغمض لها جفنٌ، وما يحفل الصّدف بالدّر إلا حين يغتمض.
وكلّ من تمزّقت ثيابه من العشق، فإنه يصبح طاهراً من الحرص، ومن كلّ العيوب.
فلتسْعَدْ أنت يا من عشقُه الجميل سرّ هيامنا، ويا من هو الطبيب لكل ما نشكوه من علل.
يا من هو الدواء لغرورنا وكبريائنا! يا من هو لنا مثل أفلاطون وجالينوس!
إن العشق جعل جسم الأرض يعلو على الأفلاك، فرقص الجبل وأضحى خفيف الحركة.
العشق حلّ في روح الطور أيها العاشق، فسكر الطور وخرّ موسى صعقا.
آه لو كانت شفتاي تقتربان بشفتي حبيبي، إذن لكنتُ كالناي أقول ما ينبغي قوله.
فكلّ من فرّقه الدهر عن أهل لسانه، يصبحْ بلا لسان حتى ولو سُمعَ له مئة صوتٍ!
وحين يذبل الورد وينقضي عهدُ بستانه، لا يعود البلبل، بعد هذا، يروي لك قصة (أشجانه).
إن المعشوق هو الكلّ وأما العاشق فحجاب، والمعشوق هو الحيّ وأما العاشق فميت.
وحينما لا تكون للعاشق رعاية من العشق، فإنه يبقى تعساً كطائرٍ بلا جناح.
وكيف يكون لي عقل يدرك ما أمامي وما ورائي، حينما لا يكون نور حبيبي أمامي وورائي؟
إن العشق يقتضينا أن نبوح بهذا القول، وإلا فكيف تكون المرآة، إذا لم تعكس صور المرئيات.
أوَ تدري لِمَ أظلمتْ صفحةُ مرآتك؟ إنها أظلمت لأن الصّدأ قد علاها، ولم ينفصل عنها.

تطرح قصيدة الناي قضية الروح، تلك الروح المنبثقة عن أصل إلهي، كما يؤكد القرآن الكريم ذلك: {فإذا سوّيته ونفخت فيه من روحي فقعوا له ساجدين}[1]. وحنين هذه الروح إلى أصلها، كما يحنّ الناي إلى أصله الذي اقتطع منه.

غير أن هذه القصيدة، وإن كان رمز الناي هو المسيطر على أجوائها، تتحدث كذلك عن المحبة الإلهية، وعن العشق الإلهي، وعن النفس الإنسانية، وحنينها الدائم إلى الرجوع إلى أصلها الإلهي. كما تتحدث عن عالم الروح وعالم الجسد وما بينهما من اختلافات جذرية، أهمها احتجاب الروح عن الرؤية البصرية العينية، وعدم قدرة الإنسان على رؤيتها.

ويشير جلال الدين، على لسان الناي، في الأبيات من 2-8 إلى أنه ليس كلُّ مستمع للناي يتأثر به، ويدرك مرامي ألحانه، بل إن الإنسان ذا الحسّ المرهف، وذا البصيرة الثاقبة هو الذي يدرك معاني تلك الألحان الشجية ومراميها.

كما تتطرق قصيدة الناي إلى أمر جوهري آخر يحاول جلال الدين إيصاله إلى من يسمع كلامه هذا أو يقرؤه؛ وهو أن هذا الناي ليس مجرّد آلة موسيقية ننفخ فيها فتنبعث تلك الأنغام، بل إنه نارٌ تثير الأشجان وتولّد الأحزان، نارٌ صادرةٌ عن لوعةٍ وحرقةٍ، سببهما تلك المحبة الإلهية، وذلك العشق الرّباني، اللذان ما إن يتمكنا من القلب حتى يذوب ويفنى، وينقطع عن الدنيا، هائماً في ملكوت الله.

ويبدأ جلال الدين برسم معالم تلك الطريق، طريق المحبة الإلهية، للمريدين، مبيّناً لهم كيفية الوصول إليها، ومحدّداً التضحيات التي يجب عليهم أن يقدّموها في سبيل ذلك، والقيودَ والعلائقَ التي يجب عليهم أن يتحرّروا منها، لكي يصلوا إلى تلك المحبة الإلهية، وهذه القيود هي كل ما يجلب المتع الحسية للإنسان من ذهب وفضة ومال وغير ذلك.

ويختم جلال الدين قصيدته بالمقطع الأهم والأبرز فيها، وهو الحديث عن العشق الصوفي، الذي يسمو بالإنسان، ويطهّر نفسه من كلّ ما من شأنه أن يحجب العشق عنه، من حبٍّ للمال والجاه، والغرور والأثرة، وكلّ ما من شأنه أن

---

1 - القرآن الكريم، سورة الحجر، الآية 29.

يضع عائقاً في طريق الوصول إلى ذلك العشق الإلهي.

2- رمز شمس الدين التبريزي:

إن عملية الترميز لا تختص بالقضايا والأفكار، وإنما تنسحب على الأعلام، ويتم ذلك من خلال استدعاء علَم من الأعلام أو شخصية من الشخصيات، سواء أكانت إنسانية أم أسطورية أم شعبية، وسواء أكان جماعة أم مدينة ... أم غيرهما، وجعله –من ثم – رمزاً لقضية أو موقف معين، وبناء على ذلك فإن الغاية من الترميز، أو استحضار تلك الأعلام هنا، هي خلق رمز فني يستوعب تجربة الشاعر الصوفي، ومواقفه من القضايا التي يطرحها في قصائده. وهذا ما فعله جلال الدين الرومي حين جعل من شمس الدين التبريزي رمزاً للحب الأبدي الذي لا ينطفئ ولا يذوب، لأنه في حقيقته حبّ إلهيٌّ صافٍ.

لقد كان للقاء جلال الدين الرومي بشمس الدين التبريزي أثر بالغ في إحداث ذلك التغيير الذي طرأ على هذا العالم الفقيه المفسّر المتكلّم، إذ ما إنْ تمّ اللقاء بينهما حتى تحوّل جلال الدين إلى صوفيٍّ عاشق محبٍّ، يقول الشيخ أبو الحسن الندوي:[1] " وجاء شمس الدين التبريزي-وهو شعلة حبٍّ ووجدان فألهب هذه الشرارة الكامنة شرارة الحب ، وأثار الطبيعة المطمورة في ركام البيئة والعادة، والثقافة والتربية، فإذا بجلال الدين عودٌ ملتهبٌ، ومجمرة مشتعلة، وعينٌ بصيرة مفتوحة، ونفسٌ حسّاسة توّاقة، قد اشتعلت حاسته الباطنة، وارتفعت عن عينه الحُجُب، وانكشفت له الحقائق المستورة وراء الألفاظ، وانهالت عليه المعاني، وتوارت على قلبه وضميره العلوم الصحيحة، فأترعت كأسه وفاضت ".

لقد كانت رؤية جلال الدين لشمس الدين التبريزي وتعرّفه إليه وخلوته معه بمثابة رفع الحجب، وانكشاف الأسرار الإلهية لهذا الشيخ الفقيه المتكلم جلال الدين، مما جعله يترك التدريس، ليغوص في بحار المحبة والعشق الإلهي، ناظماً أجمل الأشعار في ذلك. وقد وصف جلال الدين نفسُه الحالَ التي وصل إليها بعد لقائه بشمس الدين التبريزي، وما أحدثه فيه من تغيير، يقول جلال الدين في إحدى رباعياته:[2]

عندما اشتعلت نيران الحب في صدري

أحرق لهيبها كل ما في قلبي

فازدريت العقل الدقيق و المدرسة و الكتاب

وعملت على اكتساب صناعه الشعر، و تعلمت النّظم.

لقد سقى شمس الدين التبريزي جلال الدين بعضاً من الخمرة الإلهية التي تفتح مغاليق الأمور، وتجعل صاحبها ينتشي نشوة لا تعادلها نشوة أخرى، نشوة تجعله يهيم في ملكوت الله، وتقطع حبله من الناس، لتصله بحبل من الذات الإلهية، ليرى ما لا عينٌ رأت، وما لا أذنٌ سمعت، وما لم يخطر على قلب بشر.

غير أن صحبة جلال الدين لشمس الدين التبريزي لم تطل إذ سرعان ما دخل الحُسّاد بين الرجلين، مما جعل التبريزي يرحل عن مريده جلال الدين، تاركاً إياه في وحشة قاتلة، لا يعلم مداها إلا الله. لقد حنّ جلال الدين إلى شيخه التبريزي حنين النياق إلى أولادها، مما جعله ينشئ قصائد عدة، تعبّر عن حرقته وألمه الشديدين لفراق شيخه، وتؤكد في الوقت نفسه أن روح شمس باقية وخالدة في قلبه. يقول جلال الدين في إحدى رباعياته:[3]

من ذا الذي قال إن شمس الروح الخالدة قد ماتت؟

ومن الذي تجرّأ على القول بأن شمس الأمل قد تولّت؟

إن هذا ليس إلا عدواً للشمس وقف تحت سقف،

وربط كلتا عينيه ثم صاح: ها هي ذا الشمس تموت.

لقد كان شمس الدين التبريزي رمزاً أبدياً للحب الإلهي لدى جلال الدين الرومي، ولا غرو إذ ذاك أن ينظم جلال الدين ديواناً شعرياً عظيماً أسماه (ديوان شمس تبريز). ولا غرو أيضاً أن ينسب كلّ ما نظمه من شعر، وما ألّفه من نثر بعد وفاة شيخه، باسم شيخه شمس الدين، تعظيماً لشأن هذا الشيخ، وإعلاءً من منزلته لديه، وعرفاناً منه لتلك الكشوفات الإلهية التي تحققت لديه، بوساطة شيخه هذا.

وتتضح لنا تلك المحبة التي يكنّها جلال الدين الرومي لشيخه شمس الدين التبريزي من خلال هذه المقطوعة الشعرية، التي يصوّر جلال الدين فيها تلك اللحظات الهنيئة التي كان يقضيها بصحبة شيخه، وتلك الخلوات بينهما، والتي

---

[1] --الندوي، رجال الفكر والدعوة في الإسلام، 317/1 .

[2] المثنوي 4/1-5.

[3] - غالب. مصطفى، جلال الدين الرومي، مؤسسة عز الدين، بيروت، 1982. ص17.

تنبئ عن حالة التوحّد بين الشيخ ومريده. يقول جلال الدين:[1]

ما أسعد تلك اللّحظة حيث نجلس في الإيوان أنا وأنت!
نبدو نقشين وصورتين ولكننا روح واحد أنا وأنت!
إن لون البستان وشدو الطيور يهبنا ماء الحياة
في تلك اللحظة التي نذهب فيها إلى البستان أنا وأنت!
وتُقبل نجوم الفلك رانية إلينا بأبصارها
فيجلو القمر نفسه لتلك الأفلاك أنا وأنت
أنا وأنت، بدون أنا وأنت، نبلغ بالذوق غاية الاتحاد
فنسعد ونستريح من خرافات الفرقة إلى أنا وأنت
وسيأكل الحسد طيور الفلك، ذات الألوان الباهرة
حينما تشاهدنا نضحك جذلين على تلك الصورة أنا وأنت.

3- رمز الطير:

يعد رمز الطير من الرموز الشعرية المهمة لدى الصوفية عموماً ولدى جلال الدين الرومي خصوصاً، والسبب في ذلك يعود إلى ما تصدره الطيور من أصوات ونغمات هي أشبه ما تكون بأنّات الشجي وزفراته، المعبّرة عن حرقته وألمه لفراق الأحبة. ولا أدلّ على ذلك من قصيدة ابن سينا الشهيرة التي اتخذ فيها من الحمامة/الورقاء رمزاً للروح التي تهبط من عليائها الواسعة الممتدة، لتستقر في مكان ضيّق محدود المساحة، هو جسد الإنسان. يقول ابن سينا:[2]

هبطت إليك من المحلّ الأرفع	ورقاء ذات تعزّز وتمنّع
وصلتْ على كرهٍ إليك وربما	كرهتْ فراقكَ وهي ذاتُ تفجّع
تبكي إذا ذكرتْ ديارا بالحِمى	بمدامع تهمي ولما تُقلِع

وكما فعل ابن سينا فقد جعل جلال الدين الرومي من الطير كذلك رمزاً لتلك الروح التي تحنّ إلى موطنها الأول، وهو الذات الإلهية، مصوّراً سعيها الدّؤوب في سبيل الرجوع إلى ذلك الموطن. يقول جلال الدين:[3]

لستُ من عالم الأرض
فقد صنع طائر حديقة ملكوتي قفصاً لبضعة أيام
فيا لطيب ذلك اليوم الذي فيه أطير حتى باب الحبيب
على أمل أن أخفق بجناحي على عتبات ذلك الحي
فمَنْ ذلك الذي تُصغي أذني لأصواته
وأيةُ كلماتٍ وضعها على لساني
ألا تخبرني ما تلك الروح التي كأني لها لسيَّاس!
أنا لم آت هنا اختياراً، فلأعدْ إلى هنالك عن اختيار
وليحملني إلى موطني مَنْ قدِمَ بي إلى هنا.

إذن فالروح لم تستقر في هذا الجسد الإنساني الفاني بمحض إرادتها، ولذلك فإنها تريد العودة إلى مكانها الطبيعي الذي لا تستطيع العيش إلا فيه. والقصة التي يرويها جلال الدين الرومي عن كيفية نزول الروح إلى عالم الأرض تشير بوضوح إلى أن هذا النزول لم يكن اختيارياً. يقول جلال الدين على لسان موفد هرقل إلى أمير المؤمنين عمر بن الخطاب:[4]

قال الرجل: يا أمير المؤمنين! كيف نزلت الروح من الأعالي إلى الأرض؟

---

1 --غالب. مصطفى، جلال الدين الرومي، ص18.

2 ابن خلكان، وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزمان، تحقيق: الدكتور إحسان عباس، دار صادر، بيروت، دون تحديد للطبعة أو سنة النشر. 160/2.

3 هلال. محمد غنيمي، مختارات من الشعر الفارسي، الدار القومية، مصر، 1965/1384. ص203 204.

4 المثنوي، 209/1.

وكيف دخل القفصَ ذلك الطائرُ الذي لا حدود له؟

فقال عمر: لقد تلا عليها الحقُّ رُقىً وحكاياتٍ

فحين يتلو رقاه على العدم-للذي لا عين له ولا أذن يصبح موّاجاً بالحركة.

وثمة رمزان آخران من رموز الطير في المثنوي، وهما الهدهد والغراب، وبالأول يرمز جلال الدين إلى صاحب البصيرة الثاقبة الذي يرى ما لا يراه الآخرون، أما الثاني فيرمز به إلى الحاسد الذي لا يجتهد ولا يريد لأحد أن يجتهد ويصل إلى مبتغاه. يقول جلال الدين في قصته التي ينسجها على لسان الغراب والهدهد:[1]

وعندما سمع الغراب كلام الهدهد جاء حاسداً، وقال لسليمان: (ما هذا الكلامُ المعوجُّ القبيح؟

إنه ليس من الأدب التفاخر أمام الملوك، وخاصة إذا كان ذلك من جزاف القول الكذب المحال.

فلو كان للهدهد هذا النظر على الدوام، فكيف لا يبصر الفخّ تحت قبضة من التراب؟

وكيف كان يقع في الشَّرَك؟ وكيف كان يصير يائساً في القفص)؟

فقال الهدهد: (لا تستمع-بحق الله إلى قول العدوّ عنّي، أنا المسكين المعدم!

إنني أبصر الفخّ من الهواء إذا لم يحجب القضاء عين عقلي).

وحينما يأتي القضاء ينام العلمُ، ويغدو القمرُ أسودَ، ويحجب الشمسَ.

كما نجد العندليب، في إحدى قصص المثنوي، يرمز إلى العاشق، كما ترمز الوردة في القصة نفسها إلى المعشوق، لكنْ ليس أي معشوق، إنما المعشوق الأول، الذات الإلهية. وهناك رموز أخرى من رموز الطير في المثنوي، كرمز البلبل ورمز الببغاء، وغيرهما، لم نتطرق إليها مكتفين بما ذكرناه.

وثمة رموز أخرى متعددة ومتنوعة في المثنوي، من مثل رمز القمح، الذي يستخدمه جلال الدين للدلالة على ما يحصّله الإنسان من أعمال صالحة، ورمز الفأر، الذي يستخدمه جلال الدين للدلالة على إبليس، الذي يحاول أن يدفع الإنسان إلى عمل الشّرّ، لكي تتناقص تلك الأعمال الصالحة/القمح، لتذوب شيئاً فشيئاً، ليجد الإنسان نفسه، في النهاية، وقد خرج من الدنيا صفر اليدين. يقول جلال الدين:[2]

ربّاه! إن أمامنا مئة ألف من الشّباك والحَبّ، ونحن كالطيور الحريصة الجياع.

فنحن في كل لحظة نقع في حبالة جديدة، حتى ولو صار كلٌّ منا بازاً أو عنقاء.

وأنت، يا من لا حاجة بك إلينا، تُخلّصنا في كل لحظة، ولكننا نعود، فنقع في حبائل أخرى.

فنحن نضع القمح في هذا المخزن، بيد أننا لا نكاد نجمع القمح حتى نفقدَه.

وليس ينتهي بنا التفكير آخر الأمر إلى أن هذا الخلل، الذي يقع بالقمح، جاء من مكر الفأر!

فمنذ صنع الفأرُ جُحراً في مخزننا، خرَّب بخداعه هذا المخزن.

فاعملي أيتها النفس أولاً على دفع شر الفأر، ثم اجتهدي، بعد ذلك، في جمع القمح.

واستمعي من أخبار صدر الصدور إلى قوله: " لا صلاة إلا بحضور القلب ".

ولو لم يكن في مخزننا فأرٌ سارقٌ فأين قمحُ أعمالنا طوال أربعين عاماً؟

خامساً - عالمية شعر جلال الدين الرومي:

لقد تخطّى أدب جلال الدين الرومي، بقسميه الشعري والنثري، الحدود الجغرافية للدول والأقوام، لينتشر ويمتد إلى مساحات جغرافية كبيرة. كما تخطى أدبه حدود الزمان ليصل إلينا بعد ثمانية قرون من إبداعه، والسبب في ذلك يمكن أن نرده إلى ذلك البعد الإنساني العالمي في شعره، وقابليته للاستمرار والتجدد، وملاءمتِه لكل العقول والأفهام، ومخاطبته لمختلف الأقوام، ودعوته إليهم جميعاً، إلى المحبة والتسامح، بأسلوب سهل وبسيط، دون تحيّز لعرق أو جنس أو مذهب أو دين. يقول جلال الدين نفسه:[3]

عُد إليَّ، عد إلي، مهما تكن

تعالَ، سواءً أكنتَ وثنياً أم زرداشتياً، غير مسلم

---

[1] -المثنوي، 188/1 189.

[2] - المثنوي، 108/1.

[3] - حسون. علي، ذخائر الأقوال في مولانا جلال، دار الرؤية، دمشق، ط1، 2003. ص120.

فمنزلنا ليس منزل اليأس

تعال ولو حنثتَ بتوبتك مئة مرة.

ومما يدل دلالات واضحة على ذلك، هذا الاهتمام البالغ الذي حظيت به مؤلفاته وخاصة المثنوي الذي ترجم إلى لغات عدة، واهتمام الغرب بإقامة الندوات والمحاضرات عنه، وصرفهم السنوات الطوال في قراءته وترجمة كتبه، فهذا المستشرق الإنكليزي نيكلسون يمضي خمسة وعشرين عاماً في ترجمة المثنوي وحده، كما ترجم كولمان باركس بعضاً من شعر جلال الدين، كما تلقّف كثير من الملحنين بعضاً من أشعار جلال الدين، ليلحنوها وتغنيها بعض المغنيات العالميات، أمثال مادونا وديمي مور، وغيرهما.

لقد وجدت معظم شعوب العالم في جلال الدين رمزاً للمحبة والتسامح والتآلف والتآخي، وما هذا القبول الشديد لأشعاره، وما هذا الإقبال الشديد على قراءة نتاجه، إلا لأن معظم شعوب العالم قد وجدت في كلام جلال الدين دعوة إلى ترك عالم المادة الضيق المحدود والاتجاه إلى عالم الروح الواسع الممتد وغير المحدود.

لقد تأثر بجلال الدين شعراء كثر من جنسيات وأعراق مختلفة؛ أبرزهم الشاعر الباكستاني العظيم محمد إقبال، الذي صرّح هو نفسه بهذا التأثر، يقول إقبال:[1]

صيّر الرومي طيني جوهرا من غباري شاد كوناً آخرا

كما تأثر به شاعر الهند الشهير طاغور، وخاصة في التوجه إلى الناي هذه الآلة التي رمز بها جلال الدين إلى الروح التي تحنّ إلى العودة إلى أصلها، وإلى الجذر الذي اقتطعت منه. يقول طاغور:[2] " هذا الناي الصغير من القصب، لقد حملته معك إلى التلاع والسهول، ونفختَ في ثقوبه أناشيد لا تبلى جدّتُها. بلمسةٍ خالدةٍ من يديك، فإن قلبي الصغير قد فرَّع حدوده، جذلانَ، وهفا في مناجاة غائمة ".

أما عن تأثر الشعر العربي المعاصر بشعر جلال الدين الرومي عامة، وبقصيدة الناي خاصة، فثمة قصائد كثيرة بين أيدينا لشعراء عربٍ ممن نجد في أشعارهم تأثراً بشعر جلال الدين، فقصيدة الشاعر اللبناني جبران خليل جبران الشهيرة التي يقول فيها:[3]

أعطني الناي وغنّ	فالغنا خير الشراب
وأنين الناي يبقى	بعد أن تفنى الهضاب

تشير بوضوح إلى تأثر جبران بقصيدة جلال الدين أغنية الناي، وعلى الرغم من أن مؤلفات جبران النثرية والشعرية والكتبَ التي ترجمت لجبران لا تشير إشارة صريحة إلى ذلك، فإن المعاني التي حملتها كلتا القصيدتين-قصيدة جلال الدين وقصيدة جبران تؤكد هذا.

كما أن لجبران قصيدة أخرى يتغنّى فيها بالناي، يقول في تلك القصيدة:[4]

إن حبّ الناس داءُ	بين لحمٍ وعظام
فإذا ولّى شباب	يختفي ذاك السقام
أعطني الناي وغنّ	فالغنا حبّ صحيح
وأنين الناي أبقى	من جميل ومليح

أما الشاعر العراقي عبد الوهاب البياتي فيعمد في قصيدته (مرثية إلى ناظم حكمت) إلى اقتباس بعض أبيات أغنية الناي--هذه القصيدة التي تتحدث عن الناي وما يرمز إليه من حنين الروح إلى العودة إلى أصلها معيداً صياغتها من جديد بما يتناسب والقضايا الفكرية الجديدة التي يطرحها. يقول البياتي:[5]

(أصغ إلى الناي يئن راويا قال جلال الدينْ النار في الناي وفي لواعج المحبِّ والحزينْ الناي يحكي عن طريق طافح بالدم يحكي مثلما السنين (شيرينُ) يا حبيبتي (شيرينُ) دار الزمانُ احترقتْ فراشتي..تغضّن الجبين وانطفأ المصباح، لكني

---

1 -المرجع السابق نفسه، ص133.

2 طاغور، روائع طاغور في الشعر والمسرح، نقله إلى العربية بديع حقي، دار طلاس، دمشق، ط2، 1993. ص45.

3 - جبران. جبران خليل، المجموعة العربية، دار صادر، بيروت، د.تا. ص354.

4 المرجع نفسه، ص359.

5 - البياتي. عبد الوهاب، الديوان، دار العودة، بيروت، ط4، 1990. 485/1.

مع السارين مع المحبين، مع الباكين أحمل أكفاني. ويقول جلال الدين الرومي في أغنية الناي:[1] استمع للناي كيف يقص حكايته، إنه يشكو آلام الفراق. إن صوت الناي هذا نارٌ لا هواء، فلا كان من لم تضطرم في قلبه مثل هذه النار. إن الناي يروي لنا حديث الطريق، الذي ملأته الدماء ، ويقص علينا قصص عشق المجنون.

ويلحظ المتلقي أن التجربة الصوفية القديمة قد تحولت عن مسارها الأول، بعد أن دخلت تجربة البياتي، فقد تغيّرت رموزها ومعانيها، واكتسبت معاني ودلالات جديدة. تتفق وطبيعة التجربة الخاصة للبياتي. فهذا الناي الذي يرمز إلي حنين الروح إلى العودة إلى أصلها، والذي يحكي لواعج الحب والعشق واضطرام نار الحب في قلب المحبين، والذي يحكي كذلك قصص المئات الذين قضوا في سبيل الحب، هذا الناي يثير في البياتي الحنين، إلى رمز من رموز الثورة والرفض، وهو رفيق دربه في النضال ناظم حكمت. كما أن الناي هنا " رمز للروح المحترق، على طريق الكفاح "[2]. فقد احترقت فراشة البياتي، مما يعني ذوبان البشارة بالثورة واختفاءها إلى الأبد، لذا فليرحل البياتي مع الراحلين، حاملاً كفنه وجسده.

كما نجد لدى كثير من الشعراء العرب المعاصرين قصائد شعرية متعددة، تتعالق مع بعض قصائد جلال الدين الرومي، من مثل قصيدة الشاعر السوري جلال قضيماتي المسماة (وأنا بإثرك)، وقصيدة الشاعر اللبناني إلياس لحود المسماة (مقروءات على ضوء جلال الدين الرومي وتضمينات أخرى)، وغير ذلك من القصائد، مما يدل دلالة واضحة على عمق تأثر هؤلاء الشعراء وغيرهم بشعر هذا الشاعر العالمي العظيم جلال الدين الرومي.

---

1 المثنوي، 73/1، وما بعدها.

2 –إسماعيل. عز الدين، الشعر العربي المعاصر، ص221.

المصادر والمراجع

1- القرآن الكريم.

2--إسماعيل. عز الدين، الشعر العربي المعاصر قضاياه وظواهره الفنية والمعنوية، دار الثقافة، بيروت، بلا تاريخ .

3- البياتي. عبد الوهاب، الديوان، دار العودة، بيروت، ط4. .1990

4- جبران. جبران خليل، المجموعة العربية، دار صادر، بيروت، بلا تاريخ.

5- حسون. علي، ذخائر الأقوال في مولانا جلال، دار الرؤية، دمشق، ط1، .2003

6- ابن خلكان أبو العباس شمس الدين أحمد بن محمد بن أبي بكر، وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزمان، تحقيق: الدكتور إحسان عباس، دار صادر، بيروت، دون تحديد للطبعة أو سنة النشر.

7--الرومي. جلال الدين، المثنوي، ترجمة وشرح ودراسة: محمد عبد السلام كفافي، المكتبة العصرية، صيدا بيروت، ط1، .1966

8- طاغور، روائع طاغور في الشعر والمسرح، نقلها إلى العربية: بديع حقي، دار طلاس، دمشق، ط2، 1993.

9- عبد النور. جبور، المعجم الأدبي، دار العلم للملايين، بيروت ،ط2، .1984

10- ابن عربي، ترجمان الأشواق، اعتنى به: عبد الرحمن المصطاوي، دار المعرفة، بيروت، ط1، 1425هـ/2005م.

11- غالب. مصطفى، جلال الدين الرومي، مؤسسة عز الدين، بيروت، .1982

12- الفيروزآبادي، القاموس المحيط، إعداد وتقديم: محمد عبد الرحمن المرعشلي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط1، .1997

13- ابن منظور، لسان العرب، نسّقه وعلّق عليه ووضع فهارسه: علي شيري، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط1، 1988.

14- الندوي. أبو الحسن علي الحسني، رجال الفكر والدعوة في الإسلام، دار ابن كثير، دمشق، ط1، .1999

15- نصر. عاطف جودة، الرمز الشعري عند الصوفية، دار الأندلس، بيروت، ط3، .1983

16- هلال. محمد غنيمي، مختارات من الشعر الفارسي، الدار القومية، مصر،1384هـ/1965م.

17--اليافي. عبد الكريم، التعبير الصوفي ومشكلته، مطبعة جامعة دمشق، دمشق، ط1، 1981 1982.

3.3.3. " Celâleddîn Rûmi'nin Mesnevî'sinde Şiirsel Remizler/Semboller Ve Anlamları"/ *Dr. Ahmad Tomeh Halabi*

Dr. Ahmad Tomeh Halabi
Halep Üniversitesi-Suriye

الدكتور أحمد طعمه حلبي
جامعة حلب كلية الآداب والعلوم الإنسانية – قسم اللغة العربية
"الرموز الشعرية ودلالاتها في مثنوي جلال الدين الرومي"

Araştırmalar genelde mutasavvıflar; özelde ise Mevlânâ Celâleddîn Rûmi için sembolün önemini ortaya çıkarmıştır. Celâleddîn-i Rûmi'nin Mesnevî adlı eserinde kullandığı "*Şems-i Tebrîz, ney ve kuş"* önemli şiir sembolleri haline gelmiş ve çalışmacıları yeni araştırmalara keşiflere yöneltmiştir.

İlk olarak sembolün tarifini ele alacak olursak; gözler, kaşlar, dudaklar, eller, dil ya da ağız ile yapılan işaret ya da îmâdır. Cabûr Abdulnûr edebiyat sözlüğünde (Mu'cemul Edeb) şöyle bir ekleme yapar: "Sembol önümüzde bulunmayan bir şeyi kesin bir şekilde tarif eden bir alâmettir. Bu tıpkı bayrağın bir vatanı temsil ettiği gibidir." Psikanalizciler ise sembolü özel bir anlatım tarzı ile vicdana bazı kavramları ulaştırma görevi olarak görmüşlerdir. Çünkü bu taşıma işinin doğrudan ve alışılmış bir üslup ile olabileceğinin mümkün olamayacağını fark etmişlerdir. Sembol ile alametin arasındaki farkı bilmemiz gerek. Zira onların arasında bazı insanların fark edemeyecekleri bir fark vardır. Alamet maddi (somut) bir duruma işaret etmek için kullanılırken; sembol sadece soyut bir varlık ya da durumu işaret etmek için kullanılır.

İkinci olarak mutasavvıflar için sembolün önemini ele alalım. Sembol ileri derecede bir ifade etme yeteneğidir. Çünkü şair sembol sayesinde uzun bir anlatımı birkaç kelime ile özetleyebilir ya da onu okuyucuya daha hızlı aktarabilir. Ayrıca sembol gizlenme yeteneği ile karakterizedir. Mutasavvıf şair, iç âleminde meydana gelen bu sırların bundan habersiz, anlamayan ve hakkını vermeyenler arasında yayılmasından korkmuştur.

Üçüncü olarak Celâleddîn Rûmî için sembolün önemine bakalım. Celâleddîn Rûmî için sembolün şairi desek abartmış olmayız. Çünkü eserlerinin tamamına yakını sembole

dayanır. Celâleddîn özelde kendisi genelde tüm mutasavvıf şairler için sembolün önemine dikkat çekerek " İsimler dünyasındaki her şeyin ismini dinle!

O dünyadan (*Âdem'e bütün isimleri öğretti/ Bakara 31*) yüce rabbimizin dediği sembolün sırrını dinle!" demiştir. Celâleddîn Rûmî diğer mutasavvıfların ulaşabileceği en yüksek makama ulaşmıştır. Yükseldiği bu konum; dinleri, tabiatın ve evrenin unsurlarını, varlığın birliğine ve canın cânı diye adlandırdığı tek ve biricik şeye işaret eden semboller olarak görmüştür. Sembol Celâleddîn Rûmî'nin ilahi aşkını ifade etmek için kullandığı tek üslup idi. o da " acıyı tatlıya, toprağı saf altına, kederi berraklığa, ağrıyı şifaya, zindanı gülistana, yokluğu nimete, kahrı rahmete dönüştüren, demiri yumuşatan, taşı eriten, ölüyü dirilten ve kula hâkim olan".

Dördüncü olarak mesnevideki şiir sembollerini ele alalım. Ney, Rûmî için önem arz eden bir semboldür. Özellikle Şems-i Tebriz ile karşılaştıktan sonra önce kalbinde bir aşk meşalesi tutuşturan, mesneviyi yazmaya başlatan ve bu aşamadan sonra tüm maharetini ortaya çıkardığı semboldür ney. Burada en dikkat çeken husus "*Ney Kasidesi*" divanında inşa ettiği ilk kasidedir. Bu kaside kaynağı ilahi esaslara dayanan bir gönül davasının ürünüdür. Kuranı kerim de bunu şöyle doğrulamaktadır. *"Ben, Onun yaratılışını tamamladığım ve Ona Ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen Onun için secdeye varın!"* Ney koparıldığı aslının özlemini çekiyorsa aynı şekilde o can da aslının özlemini çeker. Şuna işaret eder ki; ney sadece öfkelendiğimizde ses çıkaran bir müzik aleti değil, sebebi ilahi aşktan olan hüzünleri ve endişeleri coşturan bir ateştir. Aslında Celâleddîn Rûmî ney metaforu ile bu yolculukta isteyenlere uygun yöntemi göstermiş, bu amaç doğrultusunda yapılması gereken özveri hususunda ilahi aşkın yolunu çizmiştir.

İkinci olarak şiir sembollerinden Şemsi Tebrîz üzerinde duralım. Celâleddîn Rûmî'nin büyük bir değişim geçirip âşık ve sevdalı bir mutasavvıfa dönüşmesinde ki en büyük etki şemsi Tebriz ile buluşmasıdır. Celâleddîn 'in Şemsi görmesi, onunla tanışması ve onunla inzivaya çekilmesi onu için ilahi sırların orya çıkması ve bu perdenin aralanması demekti. Bu nedenle müderrisliği bırakmış ve ona şiirlerin en güzelini yazacak bir aşk denizine dalmıştı: Celâleddîn ile Şems'in dostluğu onları çekemeyen hasetçilerin başlarına bela olması sebebiyle uzun sürmemiştir zamanla bu durum Şems'in Celâleddîn' i adeta kapkara bir ıssızlığın ortasında terk edip gitmesine sebep olmuştu. Celâleddîn hocası Şems'e karşı özlemi, tıpkı

anne devenin yavrularına karşı çektiği derin duygular kadar ağır idi. Bu ayrılık Mevlânâ'ya yazdırdığı gibi Şems'e de büyük bir divan yazdırmıştır. (Şemsi Tebriz Divanı).

Sonuncusu olan kuş sembolü de şiirlerde önemli bir yere sahiptir. Bunun sebebi de kuş seslerinin üzülen insanların iniltilerine benzemesindendir.

Ayrıca Celâleddîn Rûmî kuş sembolünü ilk vatanı olan ilahi zatın hasretini çeken ruha benzetmiştir. Mesnevide kuş sembolü dışında iki sembol daha vardır ki bunlar hüdhüd kuşu ve kargadır. Hüdhüd kuşu diğer insanların göremediklerini gören iç görüş sahibine işaret eder. Karga ise kimsenin çabalayıp gayesine ulaşmasını istemeyen ve kendisi de çabalamayan hasetçiye işaret eder. Ayrıca mesnevinin bir hikâyesinde bülbül sembolü aşığa işaret etmiştir. Mesnevide buğday, fare gibi sembollerde vardır. Buğday sembolleri insanın elde ettiği Salih amelleri; fare sembolü ise insanı kötü işlere yönlendiren şeytanı ifade etmek için kullanılır. Buğdaylara yani salih ameller yavaş yavaş erisin ve kendisini uçurumun kenarında bulsun.

سمات الشعر الصوفي ودلالاته -جلال الدين الرومي نموذجاً

د.ناديا حسكور*

سيرته:

جلال الدين الرومي هو محمد بن محمد البلخي،ولدفي بلخ وهي حاضرة من حواضر خراسان سنة (604هـ)الموافق (1207م)،وهو من أكبر شعراء الصوفية،وقد عرف بالرومي لأنه عاش في آسيا الصغرى المعروفة ببلاد الروم،وهي تركيا اليوم.وقيل إن نسبه يتصل بأبي بكر الصديق،وقد تتلمذ لأبيه محمد الملقب ببهاء الدين،وكان من كبار شيوخ للصوفية،واستطاع جلال الدين أن يتصدر للتدريس والفقه والإفتاء خلفاً لأبيه،وسافر إلى الشام وحلب،وفي المدينتين حصّل من العلوم الإسلامية ما لا يُحصى،فقد قرأ باللغة العربية فيهما كتاب الأغاني وشعر المتنبي ومقامات الحريري،ودرس على يد مؤرخ حلب ابن العديم،ثم عاد إلى قونية في تركيا،وفيها التقى بمرشده وأستاذه الصوفي شمس تبريز،الذي كان له أثر قوي في حياته،حتى ألّف ديوانًا شعرياً سمّاه باسمه،وهو مؤسس فرقة الدراويش الدوارين الراقصين.من أهم أعماله"المثنوي"،وهو كتاب هام في التصوف فيه ستة وعشرون ألف بيت منظوم على بحر الرمل،وله كتاب منثور سمّاه"فيه ما فيه"،وقد ترجمت أعماله إلى لغات مختلفة،وله مريدون وأتباع في إيران والهند وتركيا.

ويعد لقاء جلال الدين بالشيخ شمس تبريز معلماً هاماً من معالم حياته،فقد كان الباعث الأول الذي جعل مولانا الرومي يعيد النظر في أسلوب حياته،فقد كان الشيخ في الستين من العمر مديد القامة في عينيه غضب وشفقة،وقد قلب جلال الدين ولبه حين أنشده بيتاً من الشعر لأبي المجد الصوفي وهو:"إذا لم يحرر العلم النفسَ من النفس فإن الجهل خير من علم كهذا."[1]وقد دخل جلال الدين في خلوة مع الشيخ شمس،فعرف قيمته،وأدرك ما يمتلئ به قلبه من علم ومعرفة حتى قال فيه:"دون العون المنقذ لسيدي شمس الحق التبريزي لن يكون في وسع أحد أن يتأمل القمر."[2]

وكان لهذه الخلوة أثر دفع جلال الدين للتخلي عن عن التدريس والإمامة،إذ أصابه الوجد الإلهي،وبعد عام لما شعر الشيخ شمس أن الرومي وصل إلى حال يستطيع فيها الاتصال بالحقيقة،غادر قونية فجأة من غير إعلام تلميذه،فتأثر الرومي بفراق شيخه وأصابه الهزال،فأرسل يبحث عن شيخه ووجده في دمشق فتلاقيا ثانية،وكان هذا اللقاء الثاني سبب الإنضاج الكبير لجلال الدين،ومنطلق رحلته من العلم إلى المعرفة،وتبع هذا اللقاء الثاني فراق اختفى الشيخ بعده،لما أيقن أن تلميذه استقر في عشقه ومعرفته،أو كاد،فعاد جلال الدين إلى تركيا وأقام فيها ،وأشرق من هذا المقام مربياً ومرشداً يتبعه مريدون كثر.

وكان من أشهر تلاميذه حسام الدين جلبي الذي طلب من شيخه أن يملي عليه ففعل وكانت آثاره المكتوبة الكبيرة التي يعود الفضل فيها إلى نباهة هذا التلميذ الذي لزم شيخه الرومي كالظل وكتب ما أملاه عليه .

وفي سنة (1273م) الموافقة(672هـ)أما آخر ما نظمه من الشعر قبل وفاته فهو قوله:"الليلة الماضية رأيت في المنام شيخاً في حال العشق أشار إلي بيده :اعزم على الالتحاق بنا."[3]

التصوف عند الرومي :

إن الحديث عن جلال الدين الرومي يستدعي حديثاً عن التصوف،وهنا لابد أن نلحظ أنه في القرنين السابع والثامن الهجريين التقى تياران عظيمان من التصوف في مصر وبلاد الشام،أحدهما وافد من المغرب يحمله جماعة من المتصوفين الأندلسيين وشمال أفريقية كابن سبعين وابن عربي وأبي العباس المرسي،والثاني من المشرق وقد حمله

---

* Dr. Nadia Haskur, Halep Üniversitesi-Suriye.

1 جلال الدين الرومي والتصوف ص29.وأبو المجد الصوفي هو مجدد بن آدم سنائي الغزنوي،ولد في منتصف القرن الحادي عشر الميلادي.

2 المصدر نفسه.

3 المصدر نفسه.

جماعة من كبار متصوفي بلاد فارس والعراق.[1]وقد ترجم هؤلاء المتصوفة[2] أفكارهم في شعر رقيق شكّل تياراً خاصاً،وأسس لنوع من الشعر يسمى الشعر الصوفي،فإذا أردنا إسقاط هذا الشعر على الموروث الشعري وجدنا مصادره في الغزل والخمريات والرمز.أما الغزل فلأن التصوف القائم على الحب الإلهي فرع من فروع الغزل وهو لا يختلف عنه إلا في التفسير والتأويل.

وأما الخمريات فمنبع فوار من منابع الأدب الصوفي،فقد ذكر الغزالي في باب الوجد من كتابه"إحياء علوم الدين[3]:"أن الصوفي إذا استغرق في ذكر الله حتى فني قلبه عن كل شيء إلا عن ذكر الله الحاضر فيه ،كانت حاله حال الإناء الذي يتلون بلون ما فيه."ودواوين المتصوفة حافلة بذكر الخمرة والنشوة ،وفيها ركام هائل من تلك الألفاظ ،لكنها جميعاً رموز تشير إلى سكر إلهي وخمرة روحية.

أما المصدر الثالث من مصادر الشعر الصوفي فهو الرمز لأنه أساس الأدب الصوفي.وأقرب تعريف بلاغي لهذا الرمز هو الإغراق في الاستعارة والابتعاد عن مدلول الكناية والاستعارة بالتورية، أما من حيث الفن ،فهو التعبير عن معنى بألفاظ تدل في ظاهرها على شيء قريب يدركه القارئ العادي ،وتحمل في باطنها معنى آخر بعيداً لا يصل إليه إلا الدارس المتعمق أو المتخصص بفهم بواطن النصوص .والرمز الصوفي ليس غاية فنية بل هو وسيلة لغاية تعبيرية وهو بهذا يختلف عن رمزية الشعر الحديث لأن هذه تتشد الموسيقية ولا تعنى كثيراً بالمعنى، في حين أن الرمز الصوفي رمز فكري له معنى يتناسب والرموز الأخرى التي تجاوره للوصول بالقصيدة الصوفية إلى لوحة رمزية كاملة تتعدد عناصرها وتتنوع لتناسب الفكرة المطروحة.

ولعل ما شجع على ظهور الرمز الصوفي الحالات النفسية التي تنشأ عن الأحوال والموجد فتقصر الألفاظ عن تصويرها فيلجأ الصوفي إلى الرمز والإشارة ليعبر عن فيضه العاطفي.وقد علل نيكلسون رمزية الصوفية بقوله :"إن الصوفية جعلوا من الرمزية قناعاً يسترون به الأمور التي رغبوا أن يكتموها، وهذه الرغبة طبيعية لأنهم يعتقدون أنهم مضوا دون غيرهم في معرفة الباطن."[4]

تلك إشارات عامة وخطوط عريضة ترسم ملامح أساسية للشعر الصوفي،وهذا جلال الدين الرومي يمثل معلماً هاماً من معالم الصوفية ،فهو نجم أنارللأرواح طريق الصفاء حتى قال فيه الشاعر الفيلسوف إقبال:

صيّر الرومي طيني جوهراً من غباري شاد كونا آخرا[5]

ولا أدل على إنسانية جلال الرومي وتأثيره العاطفي والمعرفي من أن أمريكا التي تلهث وراء الهيمنة على العالم استطاعت كتب الرومي فيها أن تثبت حضوراً ومكانة،فصارت من أكثر الكتب انتشاراً ورواجاً،فبيع من كتاب الرومي الأساسي الذي أصدرته دار هارير في سان فرنسيسكو سنة 1995 أكثر من مئة ألف نسخة .أما كتاب "مقتطفات من الرومي "الذي جمعه نيكلسون فقد لقي رواجاً عظيماً ،وهناك سيل من الكتب عن الرومي تتدفق لإشباع نهم القراء لمعرفة هذا الفيلسوف المتصوف الشاعر[6].

ولعل لطغيان الفكر المادي في الغرب ،وحاجات الروح الملحة التي أصابها الإهمال دوراً في الإقبال على قراءة أشعار مولانا جلال الدين،وذلك لأن هذه الأشعار يمثل العشق روحها، وهو هنا يرادف العرفان الذي يشكل الدافع لكل حركة تكاملية في حياة الأفراد ،وهو الدافع أيضاً لكل من أراد كسر صنم ذاته ليذوب في هدف سام وجميل،لأن من خمد العشق في نفسه عاش لذاته المصطنعة.وقد أشار إلى هذه الحقيقة المستشرق أربري حين قال :"إننا نلقى في الرومي واحداً من أعظم شعراء العصر عمق فكر واختراع صور وتمكناً راسخاً من اللغة،وهو يبرز في هيكل العبقرية العظمى في التصوف الإسلامي.[7]

لقد تفجرت ينابيع الحكمة من قلب شاعرنا الصادق في عشقه فجرت على لسانه وفتحت أسماع المحبين

---

1 الأدب في العصرين المملوكي والعثماني لزغلول سلام ص 226 .

2 سمي المتصوفة بهذا الاسم نسبة إلى الصوفة،لأن الصوفي كالصوفة المطروحة بين يدي الله ،وقيل هي نسبة إلى الصفة وذلك لأن الصوفي يتصف بمحاسن كثيرة وقيل هي نسبة إلى الصوف الذي تُصنع منه الألبسة الخشنة التي يلبسونها فتجعل جنوبهم تتجافى عن المضاجع،وهذا أحسن الافتراضات لهذه التسمية،لأنها تلقى من الأصلين اللغوي والاصطلاحي القبول.عن كتاب حقائق عن التصوف لعبد القادر عيسى ص 46.ومطالعات في الشعر المملوكي والعثماني لبكري شيخ أمين1979.بيروت.

3 إحياءعلوم الدين2/229.

4 الصوفية والإسلام لنيكلسون رينولد .القاهرة 1947.ص101.

5 http://www.rayaam.net.

6 موقع البدر ،د.محمود أبو الهدى الحسيني ، جلال الدين الرومي من المعرفة إلى التربية .

7 يد العشق مختارات من ديوان شمس تبريز ترجمة عيسى العاكوب ط1 2002 ص7.

فسرت،ونوّرت بصائر الطالبين فأبصرت .أما طريقه إلى ذلك فقد كان الغزل،وموضوع العشق المنزه والحب العفيف الذي يعبر عن أماني الروح وما تحتويه من آمال وأحلام وتصور نزعات النفس وما ترجوه من ضراعة وابتهال الحبيب ففي هذا العشق الجميل كل شيء جميل وكل ما يصدر عنه جميل،والمعشوق فيه نبيل وكل ما يبدو منه نبيل،والعشق هنا موضوع قائم بذاته فهو ليس مقدمة كالنسيب تقدم لممدوح يرجى فضله،ولا هو تشبيب يصف ما تحقق بين العاشقين،بل هو أغان روحية تُغنى وأمان تُتمنى يكون فيها ترويح الخاطر وتحريك المشاعر.[1]

أما ألفاظه فهي من الطراز العذب المباني الرقيق المعاني منظومة على بحور وافرة الغنائية تجتذب الأسماع وتهدئ الطباع،وشاعرنا العاشق المتصوف عالم يصدر في شعره عن قلب سما فعشق عشقاً إلهياً،وعقل ثقفه ورعاه علماً وفق أروع نمط في إسلام العصور الوسطى،فقد درس القرآن وتفاسيره وأحاديث الرسول الكريم وأحكام الشريعة ،وأخذ كل ذلك من ذوي المعرفة الواسعة ومن مجادلات الفرق المتنابذة،وطعّم كل ذلك بالعلوم الغربية كالفلسفة،واتخذ من سير الأولياء والصالحين والمتصوفين مدرسة له ،وقد انعكست كل مصادر الثقافة تلك في شعره،وقد أضاف إليها عمق فكره وأساليب تعبيره المبتكرة التي تعبر عن أحوال وجدية لم تُتأمل من قبل من هذا قوله:

أنت يا من لم تظفر بالعشق ،مبـــاح لك ،فنم
امض فإن العشق وأصحاب العشق من نصيبنا فنم
ها قـد صرنا هبـــاء لشمس غمّ المعشوق
أنت يا من لم يظعر هذا الوس في قلبـــك نم
في البحث عن وصاله ننطـــــلق كالنهر
أنت يا من ليس لديك غصة السؤال:أين هو ؟نم
طريق العشق خارج عن الاثنتين والسبعين ملة
وطالما أن عشقك ودينك مجرد خدعة ورياء فنم[2]

نعم لقد كانت رحلة بحث الرومي طويلة فقد درس الملل والطوائف وتعرض لفكرها بالدرس والنقد،لكن ما بدا له أن العشق هو السبيل الحق الذي يوصل المرء إلى الله جل جلاله.ومن مظاهر ثقافته أيضاً قوله:

وأكثر المنصورين الذين لا يعرفهم أحد
الذين بسبب اعتمادهم على روح العشق
تركوا القول على المنابر واعتلوا المشانق

والمقصود بالمنصورين هنا أتباع الصوفي المعروف حسين بن منصور الحلاج[3].

وقال في موضع آخر:[4]

منذ منتصف الليل ظهر المرض على ذلك السيد
وإلى أن طلع النهار كان يضرب رأسه من دون وعي على جدارنا
وقد بكت السماء والأرض وناحتا بسبب نواحه
وقد صارت أنفاسه محرقة،وفي مقدورك أن تقول إنه في بيت النار
وهو يعاني من مرض عجيب ليس صداعاً ولا حمى
ولا علاج له في الأرض لأنه جاء من السماء
وعندما رآه جالينوس أخذ نبضه فقال هو:
دع يدي وافحص قلبي فإن مرضي خارج عن القاعدة
لا يعاني من صفراء ولا سوداء ولا من قولنج ولا استسقاء
قلت يا رب ارحمه لعله يستريح ساعة

---

1 غزليات حافظ الشيرازي لإبراهيم أمين الشواربي ص 47.

2 يد العشق ص 75.

3 المصدر نفسه ص 48.

4 المصدر نفسه 93.

فجاء جواب من السماء :دعه على ما هو عليه

لأن الدواء والعلاج لا فائدة لهما من بلاء العاشقين

لقد عاش جلال الدين الرومي في عصر مضطرب ،ورغم ذلك فقد أنتج ما لم يصل إليه مفكرو عهده،فشعاره السلام وقبول الآخر وها هو يقول في ذلك:

تعال تعال أياً كان اعتقادك تعال

هي عتبة سنتجازوها معاً

حتى لو كنت أخللت بالتزاماتك وتخليت عن قسمك تعال[1]

والطريق إلى هذا الحب عنده هو الحب لأن الحب كما يقول :دواء كبريائنا وفتنتنا بأنفسنا وطبيب ضعفنا ومخلصنا من أثرتنا.[2]

وليس هذا غريباً على نفس رأت العالم كله صورة لإله قدير عليم،يمثل الحقيقة المطلقة،وكل ما سواه وهم،يقول في هذا:"العوالم الظاهرة صور يتجلى فيها الله،ووجودها وهمي ووجود الله هو الوجود الحقيقي،وكل ذرة في العالم مظهر لصفة إلهية والإنسان هو المظهر الجامع لكل الصفات الإلهية"[3].

لقد سما العشق بقلب شاعرنا المتصوف فغدا خلاصاً لنفس ضالة وهدياً لروح تائهة،فالضلال حال الإنسان إذا لم يصل إلى العشق الإلهي[4]:

بغير العشق كنت ضالاً،فدخل العشق على حين غِرة

كنت جبلاًفصرت تبناً لجواد السلطان

يا أيها الأحبة جاء الحظ السعيد

وحان وقت عرض اللباس الفاخر

واستعان الرومي في التعبير عن أفكاره بكل ما يملكه قلب من عاطفة وعقله من علم ومعرفة،فكانت له صور جديدة ،من هذا قوله[5]:

أرأيت قط عاشقاً شبع من هذا العشق

أرأيت قط سمكة صارت شبعة من هذا اليم

أرأيت قط نقشاً يفرمن النقاش

فقد تحول العشق عنده إلى فلسفة تعني الانعتاق من كل هذا العالم،والتسليم لوجه الكريم:

يقولون :ما العشق؟قل :ترك الاختيار

فكل من لم يتحرر من الاختيار ليس له اختيار

فلا تضع قلبك إلا على هذا فما عداه ليس إلا مستعار[6]

ولهذا فإن العشق الإلهي الذي يملأ القلب ا يعطي الراحة والطمأنينة والسكينة التي

ينشدها المرء في كل عصر وأوان، والإنسان لا ينال هذا العشق إلا بالقلب والروح:

ليس العشق سوى الحظوة والعناية

ليس سوى انشراح الصدر والهداية

لم يدرس أبو حنيفة العشق

وليس للشافعي فيه رواية

---

1 رباعيات جلال الدين الرومي ترجمة عيسى العاكوب دمشق دار الفكر2002 .ص 55 .

2 المصدر نفسه ص 45.

3 المصدر نفسه ص 65.

4 يد العشق ص 37.

5 المصدر نفسه ص 38.

6 المصدر نفسه ص 98.

لا يجوز ويجوز مستمر حتى حين

وليس لعلم العاشقين نهاية[1]

فتنبه لهذا أيها الإنسان ولا تثق بعلمك وعقلك ،فكل هذا وهم ولا حقيقة في الكون إلا حقيقة العشق الإلهي ،يقول الرومي في هذا:

لا تغتر بعقلك فكم من أستاذ معتمد

كان عمود العالم صار أكثر حنيناً من الجذع الحنان

هذه القطرات من العقل الفردي غدت مغلوبة لبحر العقل[2]

إن العلاقة بين العقل والروح وبين الجسد والنفس وبين المادة وما وراءها كانت الشغل الشاغل لشاعرنا ،ومن هنا برزت عنده تلك الثنائيات الضدية في شعره ،فها هو يبتدع حواراً بين العشق والعقل فيقول:

يقول العقل إن الجهات الست هي الحد وليس ثمة طريق خارجها

فيقـــول العشق:بل إن ثمة طريقاً وقد مشيته مرات

يقول العقل:لا تنزل قدمك فليس في الغناء سوى الأشواك

ويقول العشق:إن تلك الأشواك التي في داخلك هي للعقل

فهيا اصمت وانزع شوك الوجود من قدم القلب

لكي ترى في داخل نفسك رياض الورود[3]

لقد أقام العشق عند الرومي علاقة بينه وبين الله،فأقر بفضله عليه واعترف بتقصيره تجاهه،وطلب اللقاء به لأن هذا اللقاء هو الجنة الموعودة فلنسمعه يقول:

فحتى لو صارت الأبحر السبعة ناراً لألقيت نفسي فيها طلباً للقاء

فإذا طُردت عن ذلك المشهد وأغلِقت عيناي اللتان غمرتهما الدموع لكي لا ترياه

فإنني أجدر بسكنى الجحيم أما الجنة فلست أهلاً لها

وحتى الجنة من دون وجهه الكريم هي عندي جهنم وعدو لدود

وبهذا استطاع جلال الدين أن يتحول إلى العالمية لأنه جعل من هذا العشق قاسماً معنوياً يجمع بين كل البشر ويؤاخي بينهم فأدرك مرحلة بلغها وقد سبق عصره فقال:

حتى لو كان العاشق تركياًأو روميا أو عربياً

فإن هذا الصراخ الصائب هو لغته نفسها.[4]

فيا أيها العشاق يا أيها العشاق

رغم أن الثملين بالحق آلاف فإنهم شخص واحد

فاعتبر أيها الإنسان وحلق في سماء العشق ولتكن حياتك سعياً وراء هذا الحب لأن سعادة الإنسان لا تتحقق إلا في اتصاله بالله وقد عبر الرومي عن كثير من هذه المعاني تعبيراً رمزياً ،والرمز كما سلف أداة مهمة من أدوات الشاعر الصوفي بها ينأى عن كل نقد وبها يعبر عما يريد ،مقدماً بهذا المستوى الراقي من الإبداع فناً يفهمه كل إنسان بما يناسب ثقافته والمكانة التي بلغها في عشقه فيكون بهذا الرمز سبيلاً لفهم متنوع للشعر،فانظر إلى الرومي كيف جعل من عشقه لوجه ليلى قيمة عليا قارناها بقيمة أعلى تتمثل في عشق الله وفي هذا يقول:

إذا كان لعشق وجه ليلى كل تلك القيمة

فكيف يكون الأمر في "أسرى بعبده ليلا"

---

[1] المصدر نفسه ص 101.

[2] المصدر نفسه ص113.

[3] يد العشق ص 48.

[4] يد العشق 73.

جسمي مثل القمر يذوب في العشق

وقلبي مثل رباب الزّهرة قطع الله أوتاره

لقد كان جلال الدين صاحب طريقة صوفية خاصة،فقد أنشأ رقصات الدراويش الدوارين،وأسس الفرقة المولوية التي صار يُعرف أصحابها فيما بعد بالدراويش ،وهم يمزجون التدين بالرقص ويعدونه عبادة لأنهم يمارسون الذكر معه وقد أشار الشاعر إلى هذا فقال:

اجتمعوا أيها الرفاق فإن هذا ليس بوقت النوم

فوالله إن كل رفيق ينام ليس من الصحب الكرام

وكل من لا يدور ولا يئن مثل دولاب الماء

لن يرى وجه البستان وسيضل الطريق إلى البستان[1]

ولعل مما يجدر ذكره أن مولانا كان يكتب شعره باللغتين الفارسية والعربية،وقد أشار إلى هذا من ترجموا له إذ ذكروا أن بعضاً من الأبيات عربية في الأصل وقد جاءت بين الأبيات الفارسية،من هذا:

أريد ذكرك يا عشق شاكراً لكن

ولهت منك وشوّشت فكرتي

وهذا يشير إلى حالة التجرد الذاتي والتوحيد التي دعا إليها في شعره،حين وحد العالم كله بشعوبه ولغاته وجعله صورة للخالق العظيم،إن ذلك الصفاء الروحي والتجرد اللذين دعا إليهما الشاعر مارسهما في حياته وانعكسا في شعره وتجليا وفاء لشيخه شمس التبريزي فقد علمنا أنه فارقه كارهاً فحزّ هذا في نفسه وانعكس في شعره ألماً ووجعاً كانا يلحان عليه وقد ظهرا في ختام كل قصيدة يكتبها،إذ كان يختم معظم قصائده بذكر هذا الشيخ الذي كان له الفضل الكبير في رعاية الرومي وتوجيهه:

فيا شمس تبريز أنت البحر وأنت أيضاً الجوهر

لأن وجودك تماماً ليس سوى سر الخلائق[2]

وبعد فإننا نستطيع أن نقول إن أغزال جلال الدين وآثاره الشعرية والنثرية الأخرى يمكن أن تقدم أساساً لنظرية أدبية إسلامية قوية البنيان إنسانية في طابعها شمولية في أبعادها،عناصرها المحبة والسلام والزهد في أغراض الدنيا الزائلة والسعي لبلوغ هدف كريم هو الاقتراب من الذات الإلهية والاتصال بها بما يحقق للإنسان السمو في روحه وقلبه وعواطفه.

---

[1] المصدر نفسه ص 87.

[2] يد العشق ص 88،وينظر للاستزادة ص 75-77-104-105-113ز.

3.3.4. "Sufi Şiirinin Özellikleri ve Anlamları: Celâleddin Rûmî Örneği"/ *Dr. Nadia Haskur*

Dr. Nadia Haskur
Halep Üniversitesi-Suriye

الدكتورة ناديا حسكور
جامعة حلب كلية الآداب- قسم اللغة العربية
-"سمات الشعر الصوفي ودلالاته- جلال الدين الرومي نموذجاً"

Hayatı:

Celâleddin Rûmi Muhammed, o Muhammed bin Muhammed Belhî h. 604 m. 1207 yılında Horasan şehirlerinden biri olan Belh'te doğdu. O tasavvufun en büyük ve en önemli şairlerinden biridir. El-Rûmî adıyla meşhur olmasının sebebi bugün ki Türkiye'nin bulunduğu Anadolu'nun o gün Rum beldesi olarak bilinmesindendir. O ilmi babası Bahaeddin den öğrenmişti. Şam ve Halep'e gitti ve bu iki şehirde sayısız İslami ilim tahsil etti. Sonra Türkiye'ye deki Konya'ya döndü. Burada mürşidi ve hocası Şems-i Tebrîz ile buluştu ve bu buluşma onun hayatında büyük tesir bıraktı. Bu etki Mevlânâ'nın mevcut ilimden marifet ilmine ulaşmasına vesile oldu. . Mevlânâ'nın en meşhur ve önemli öğrencilerinden biri Hüsameddin Çelebi idi.

Rûmî'nin tasavvuf Anlayışı:

Mevlânâ tasavvufun adeta direği ve en önemli şairidir. O kadar etkili bir şairdir ki Amerika dahi onun kitaplarını almış ve beğenmiştir. 1995 yılında San Francisco'da 100 kopyadan fazla basımını gerçekleştirmiştir. Bu Celalettin'in insana dair iyi niyetini ve ne derce takdir edildiğini gösterir. Kalbinde hikmet ve Allah aşkının ateşi ile şiirlerinde de Allah aşkını konu almıştır. Temiz bir aşk ile bu muhabbet yolunda adım adım ilerlemiştir. Şairimiz sûfî bir âlimdir ki onun şiirleri kalpteki ilahi aşkı konu almıştır. Onun zihni ve kültürel anlamda verdikleri orta çağ da İslam dünyasının en uzun soluklu eserleriydi. Kuran okuyarak onu tefsir etmesi, hadis, fıkıh okuması etkili olmuştur.

Bunlar sayesinde geniş bir bilgiye ulaşmış; yine bayı ilimlerinden de felsefe gibi kültürel akımları şiirlerinde yansıtmıştır. Fikri derinliği ve farklı üslubu ile şöyle demiştir:

Mademki aşkın yok, âşık değilsin, sana uyumak yaraşır; git bol bol uyu. O'nun aşkı ve gamı bizim nasibimizdir.

Biz sevgilimizin gam güneşinin tesiri ile zerre zerre olduk. Çünkü biz ondan gelen gamı da seviyoruz. Mademki senin gönlünde böyle bir duyguyla bir heves uyanmamıştır, git bol bol uyu!

Onu bulmak, ona kavuşmak ümidi ile köpürerek, ağlayarak başını taştan taşa çalan, dağlardan denize doğru koşan sular gibi biz de koşup duruyoruz, onu arıyoruz. Sende ise "Sevgili nerede? Onu nasıl bulurum?" arayışı, üzüntüsü yok. Sen git bol bol uyu!

Aşk yolu yetmiş iki milletin inancının dışındadır. Mademki senin aşkın, inancın taklitten, gösterişten ibarettir, sen git uyu!

Bizler aşkın eline düştük, kendimizden kurtulduk. Bakalım aşk bize ne yapacak? Sen ise kendindesin, kendi elindesin, kendine tapıyorsun. Senin için uyumak gerekir, git bol bol uyu!

Bu uzun yolda mezhepler tarihini okumuş, doğruyu ve yanlışı belirtmiştir. Bu araştırmalar sonucunda tek kurtuluş yolu olan sevgi yolunu bulmuştur. Çok zor zamanlar geçirmiş fakat tüm bu olumsuzluklara rağmen koşulsuz kabul ve barış sözcüklerini dilinden düşürmemiştir. Bununla birlikte şöyle demişti:

Gel, gel inancın ne olursa olsun yine gel
Gel yolu beraber aşarız yine de gel
Eğer dinine bağlı kalmadıysan yine gel

İlahi aşk onun kalbinde en yüksek dereceye geldi ve Allah ile arasında güçlü bir bağ meydana gelmiştir. Böylece kendi hatalarını kendisi görebilmiştir. Rabbinin nimetlerini görmeye başlamış, rabbine kavuşmayı arzu etmişti. Çünkü bu kavuşmanın sonunda cennete de ulaşacaktı. Aramızda yedi tane deniz olsa bile kavuşma uğruna atlarım. "*Eğer o kavuşmadan mahrum kalsaydım nasıl bir cehennemde olduğumu görmemek için yaş dolu*

gözlerimi kapatırdım. Bu halde cennette olsam bile farkı yok. Âşıklar tasavvuf şiirlerinde maksatlarını gizlerler böylece âşıklar dışında kimse onları anlayamaz."

Mecnun leylaya olan aşkı ile rabbini olan aşkını karşılaştırmış; Allah aşkının mukaddes olduğu fikrini benimsemiştir.

Bir sözünde:

Mecnunun leyla ya olan aşkı o kadar önemli olsaydı
Nasıl oldu da gece yürüyüşü ile kulunu yürüttü " İsrâ olayı"
Vücudum ay gibi aşktan erir, kalbin rebap oldu bölündü adeta…

Mevlânâ bir tarikat kurdu ve bu tarikatta bir çeşit semâ dansı meydana getirdi. Şiirlerini Arapça ve farsça yazdı. Son olarak şunu diyebiliriz ki Hz. Mevlânâ şiirleri ve eserlerini ilahi aşk, barış ve insanlar arasındaki sevgi için yazmıştır.

دلالة قصص الحيوان في (مثنوي) جلال الدين الرومي

الدكتورة سويس حميد البطمان*

إنّ بناء الفكر المتميّز في العصر الحديث يبدأ من اللحظة التي تستعاد فيها قراءة التراث العالمي القديم في ضوء معطيات الفكر الحديث. ولهذا وقع الاختيار على (مثنوي) شاعر الصوفيّة الأكبر جلال الدين الرومي الذي " أجمع كل من كتب عنه من المستشرفين، على أنه أعظم شعراء الصوفيّة في العالم، في الأدب الفارسي واللّغتين العربية والتركية في كل مكان وزمان " (1).

اشتهر جلال الدين بلقبه (الرومي) نسبة إلى بلاد الروم التي كانت تطلق على آسيا الصغرى (الأناضول) حيث أمضى الشطر الأكبر من حياته. اسمه الحقيقي محمد بن محمد بن الحسين بن أحمد البلخي ثم القونوي. المعروف بمولانا جلال الدين الرومي. ولد سنة (406 هـ) في مدينة (بلخ) المعروفة حالياً بـ (أفغانستان). وكانت آنئذٍ من المراكز الثقافية والأدبية والعقائدية وإحدى مراكز التصوّف. كان أبوه محمد بن الحسين الخطيبي الملقب ببهاء الدين ولد عالماً دينياً وفقيهاً وواعظاً صوفياً يحظى باحترام حاكم الإقليم وتقديره، وكان يكنّى بسلطان العلماء. ويرجع نسبه إلى الخليفة الأول أبي بكر الصديق. وهو يمتُّ بصلة القرابة لأسرة (خوارزمشاه) التي كانت تحكم شمالي شرقي إيران وما وراء النهر.

ضاق والده بهاء الدين ولد بحياته وحياة أسرته في (بلخ) على أثر الاختلاف مع حاكم الإقليم، ومع المعارضة التي حصلت بينه وبين الأهالي، وكذلك بسبب اقتراب الغزو المغولي، فهاجر بأسرته وولده الصغير إلى نيسابور حيث زار الشيخ الصوفي الشاعر فريد الدين العطار الذي توسّم النبوغ في هذا الطفل وأهداه كتاب (أسرارنامه)* بعد أن احتضنه و دعا له. ثم تابعت الأسرة سيرها فبلغت بغداد، ثم توجّهت إلى مكة المكرمة، وبعدها إلى ملطية وأقامت فيها أربع سنوات، ثم قصدت لارندة حيث سكنتها سبع سنين. وانتهت إلى مدينة قونية أعظم مدن الإسلام في بلاد الروم، حيث توفي والد جلال الدين عام (628 هـ).

لجأ إلى قونية برهان الدين (محقق الترمذي)، هَرَباً من الغزو المغولي، وكان صديقاً لوالد شاعرنا، فأخذ العلم عنه إلى جانب ما كان قد تلقّاه من أبيه. ثم غادر الشاب قونية متوجهاً إلى بلاد الشام، فقصد حلب ودمشق، حيث التقى العارف المشهور ابن عربي الذي توفي سنة (638 هـ) ، ومكث فيها سنوات، واشتغل بتحصيل العلم، ثم رجع إلى قونية حيث قام بتدريس العلوم الدينية وبالوعظ. واستمر يتكاثر طلابه ومريدوه، وتعلّقوا به ونهجوا على حبه واحترامه.

وفي السابعة والثلاثين من عمره التقى مولانا بالإمام الصالح، الدرويش الجوّال شمس الدين التبريزي، ونشأت أواصرا محبة قلبية وإعجاب شديد بينهما، ومنذ ذلك الحين أخذ يكتب الكثير عن هذه العلاقة؛ وقبل هذا اللقاء كان جلال الدين أستاذاً بارعاً في الفقه وغيره من العلوم الإسلامية، عالماً بالمذاهب والخلاف، وعلى درجة عالية من التصوّف. وبعد هذا اللقاء أصبح شاعراً ملهماً يعشق الإنسانية عشقاً لا حدود له، وأخذ ينشد الغزليات التي جمعت في مجلد واحد.

وجد الرومي في شمس تبريز انعكاساً نقياً لله، وكان المرآة الحقيقية لشاعرنا ومن هنا توطّدت العلاقة بينهما حتى ثارت غيرة تلاميذ الرومي ومريديه، وأخذوا يهدّدون شمس الدين بحياته إلى
وحزناً دفيناً في نفس مولانا. فما كان من ابنه سلطان ولد إلا أن ذهب إلى دمشق وعاد بشمس الحبيب. لكن شمس الدين رحل عن الرومي للمرة الثانية وكانت الأخيرة، " ولم يعرف له موضع، ويقال: إن حاشية مولانا جلال الدين قصدوه واغتالوه، واللهأعلم " (1).

---

* جامعة حلب كلية الآداب والعلوم الإنسانية قسم اللغة العربية وآدابها swiessb@gmail.com

(1) أدهم آل جندي. 1958م - أعلام الأدب والفن. مطبعة الاتحاد، دمشق، 2:853.

* أي (رسالة الأسرار).

(1) محي الدين عبد القادر الحنفي المصري. 1332هـ الجواهر المُضيّة في طبقات الحنفية، مطبعة مجلس دائرة المعارف النظامية، الطبعة الأولى، الهند، حيدر آباد، 2:125.

وبعد افتراقه عن شمس الدين حوّل حبه نحو صائغ ذهب يدعى صلاح الدين رزكوب. وبعد موت الصائغ، وفي الخمسينيات من عمره، طوّر علاقته الروحية بأحد تلامذته (حسن حسام الدين) الذي طرح عليه فكرة تأليف كتابه (المثنوي) فكان له هذا، لكن دون أن يمسك الرومي قلماً بيده؛ إذ كان يملي ذلك على تلميذه حسام الدين في المدرسة، أو في ساحات قونية أو في بساتين الكروم، وتلميذه يكتب ما يملي عليه. وكان في كل مرة يكتمل جزء منه يعيد التلميذ قراءته عليه حتى يتمكّن من تصحيح ما كتب.

تُوّفي مولانا في اليوم الخامس من جمادى الآخرة عن عمر يناهز الثامنة والستين في قونية، ودفن فيها. وقبره معروف إلى اليوم في تكيّة أصبحت مُتْحفاً يضمّ بعض مخلّفاته ومخلّفات أحفاده. وقد خلفه تلميذه حسام الدين في رئاسة الطريقة المولوية.

تميّز مولانا جلال الدين بالتسامح ونبذ التعصّب إلى أقصى الحدود، وهذا نابع من نظرته إلى الإنسانية، فهو الذي دعا إلى إعادة الكرامة الإنسانية التي سُحقت، وهو الذي ردّ للإنسان اعتباره. " ومن العجيب أن يبزغ مثل جلال الدين في رفعة القدْر، وعُلوّ المكانة، وصفاء التّعبير الروحي، والمناداة بالحبّ والدعوة إلى التسامح والتحليق في أجواء رائعة من الجمال والسلام على الرغم من تلك الأعاصير المطيحة والزلازل الاجتماعية المخرّبة. إنه كان ينظر إلى تلك العواصف والطّوائح نظرة هادئة نافذة ليستخلص من خلال زَيْف الحروب، وجحيم المطامع، وترويع الآمنين جوهرَ الإنسان الأصيل، وليشدو بأعذب ألحان الحبّ والتعاطف الإنسانية " [1].

كما كان رائد المحبة الإلهية، ومؤسس الصوفيّة في العالم الإسلامي في زمن تعلّق فيه الناس بالشّهوات ومتاع الدنيا. " وقد تحدّث المؤرخون عن عظمته كصوفي ... وقد وصفه أحد أدباء فارس، فقال: إن قلبه الطاهر مَخْزَن الأسرار الإلهية، ومذهبه يهدي حَيَارى الجَهالة إلى اليقين " [2].

شغل مولانا بسماع الموسيقا ونظْم الأشعار وإنشادِها؛ فهو يعتقد أن اللحن والشعر الجميل يمكن أن يبلورا حالة من التأمّل، وأن هناك تجانساً بين الروح والجسد يحدث أثناء سماع الموسيقا، ومن هنا فقد " توسّع بإدخال الموسيقا في مجالس الصوفيّة. وقد اقترن الشعر عنده بالموسيقا، فكثيراً ما نظمه في مجاس السَماع، وكثيراً ما سمعه مقترناً بالإنشاد والأنغام. وقد تجلّى أثر هذا الإحساس الموسيقي في شعره " [3].

وقد تمثّل الطابع الصوفي بطرق الدراويش التي اشتهرت في تركيّة، وعرفت فيما بعد بالطريقة المولوية. ولعل الناس يعرفون مولانا جلال الدين عن طريق رقصته المولوية التي ترجع أصولها إلى ما بعد وفاة المولوي. وظلت هذه الفرقة محل إجلال وتقدير طيلة العهد العثماني، ثم تحوّل مركز المولوية إلى مدينة حلب في سورية.

اعتاد جلال الدين الرومي وأتباعه ارتداء الزيّ المولوي المكوّن من سترة قصيرة متعدّدة الألوان تمتّد حتى الرّكبة، رحبة فضفاضة، وقميص طويل الأكمام، وطاقيّة عسليّة اللون حولها عمامة، وكلتاهما مصنوعتان من وَبَر الجمال. وهو الزيّ الذي مازال دراويش المولوية يرتدونه في حفلاتهم[4].

وقد خلّف لنا فيما خلّف آثاراً علمية يمكن تصنيفها في قسمين اثنين؛ أحدهما منثور، والآخر منظوم.

فالقسم المنثور يتضمن ثلاثة مؤلفات: أولها (المجالس السبعة)، وهو خُطب ومواعظ كان يلقيها على المنبر. وثانيها (مجموعة من الرسائل) التي كان يكتبها إلى أقاربه وأصدقائه. وثالثها كتاب (فيه ما فيه) الذي يشتمل على أحاديث ومحاضرات كان يلقيها على تلاميذه ومريديه في المجالس الخاصّة التي كانت تجمعهم[1].

أما القسم المنظوم ففي ثلاثة مؤلفات أيضاً؛ أولها ديوان (شمس تبريز) الذي يشتمل على مانظمه من الشعر الغزلي

(1) مراد كمال الدين مولوي. 2000م - قصص مثنوي جلال الدين الرومي، دمشق، توطئة عبدالكريم اليافي، ص ١١.
(2) أدهم آل جندي. أعلام الأدب والفن، 2:583.
(3) جلال الدين الرومي. 1966م - المثنوي. ترجمة محمد عبد السلام كفافي وشرحه و دراسته، المكتبة العصرية، صيدا، بيروت، مقدمة المترجم كفافي،1 : 19.
(4) للتوسع في جميع ما تقدم ينظر :
--محي الدين عبد القادر الحنفي المصري. الجواهر المُضيّة، 2:123 125.
- حاجي خليفة .1362هـ --11943م كشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون. عني بتصحيحه وطبعه محمد شرف الدين يالتقيا، ورفعت بيلكه الكليسي، وكالة المعارف، اسطنبول، 2:1587.
--خير الدين الزركلي. 1375هـ 1956 م الأعلام. الطبعة الثانية، مطبعة كوستا تسوماس، القاهرة، 7:258.
--أدهم آل جندي. أعلام الأدب والفن، 2:583 584.
--جلال الدين الرومي. المثنوي، مقدمة المترجم كفافي، 1:1 10.
--محمد المحمودي الأشتهاردي. 1418هـ 1998م قصص المثنوي. دار المحبة البيضاء، الطبعة الأولى، بيروت، 1:5 8.
- مراد كمال الدين مولوي. قصص مولانا جلال الدين الرومي، توطئة اليافي، ص11:5.

الغنائي. وثانيها (الرباعيات) التي طبعت مع غزليات شمس تبريز. وثالثها (المثنوي)، وهو منظومة صوفية فلسفية نظمت بالفارسية —وترجمت إلى التركية، وشرحت وطبعت بها وبالعربية وبالفارسية وتخللتها أبيات عُرْبِيَّة من نظمه، وكتبت مقدمتها باللغة العربية. تقع في ستة مجلدات، وتضم مايقارب ستة وعشرين ألف بيت، أنشدها على بحر الرمل[1].

والمثنوي أثر من الآثار الأدبية العالمية الخالدة، وهو أفضل عمل روحي كتبه إنسان؛ يقول جلال الدين في مقدمته العربية " هذا كتاب المثنوي، وهو أصول أصول أصول الدين، في كشف أسرار الوصول واليقين، وهو فقه الله الأكبر، وشرع الله الأزهر، وبرهان الله الأظهر، مَثَل نوره كمشكاة فيها مصباح، يشرق إشراقاً أنور من الإصباح، وهو جنان الجَنان، ذو العيون والأغصان، منها عين تسمّى عند أبناء هذا السبيل سلسبيلاً، وعند أصحاب المقامات والكرامات خيرٌ مقاماً وأحسن مقيلاً .... بأيدي سَفَرة كرام بررة، يمنعون أن لا يَمَسَّه إلا المُطَّهرون، لايأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه، والله يرصده ويرقبه، وهو خيرٌ حافظاً وهو أرحم الراحمين" [2].

وقد ذكر ابن بطوطة أن أهل تلك البلاد يعظّمون ذلك الكتاب، ويعتبرون كلامه، ويعلّمونه ويقرؤونه بزواياهم في ليالي الجمعات[3]. وقد بالغوا في تعظيمه إلى أبعد الحدود حتى أطلقوا عليه (قرآن بهلوي) أي قرآن الفارسية[4].

موضوعه الوجود كله؛ الحياة والأحياء. الحياة بكل أطيافها ومظاهرها عموماً، والإنسان على وجه الخصوص، بكل نماذجه وشخصياته، وبكل فعالياته الدينية والثقافية والاجتماعية، فـ " الأبرار فيه يأكلون ويشربون، والأحرار منه يفرحون ويطربون، وهو كنيل مصر شرابٌ للصابرين، وحسرة على آل فرعون والكافرين، كما قال يُضِلُّ به كثيراً ويهدي به كثيراً، وإنه شفاء الصدور، وجلاء الأحزان وكشّاف القرآن، وسعة الأرزاق، وتطييب الأخلاق" [1].

أما محتوياته فـ " الغرايب والنوادر، وغرر المقالات، ودرر الدلالات، وطريقة الزهّاد،وحديقة العباد، قصيرة المباني، كثيرة المعاني" [2].

والمثنوي في مجموعه يقوم على عدد كبير مما هو شائع أو مُتخيَّل من القصص الموجهّة لهدف ما. كما هو حال القصة الصوفيّة التي تُعنى بهدف أخلاقي مذهبي معّين، أو فلسفي عام. فهي ترتبط في كثير من جوانبها بأغراض مختلفة دنيوية وأخروية، مادية وروحانية. بعضها يُفهم المقصود منه بيُسر ووضوح، وبعضها الآخر يلفّه الغموض فيحتاج إلى طول نظر وتأويل وعُمْق تأمّل وتفكير.

لقد ظفر المثنوي بجانب كبير من اهتمام العلماء والباحثين —شرقيين وغربيين، عرباً وغيرَ عرب إيماناً منهم بجدوى دراسته أو ترجمته أوشرحه. وقد نجح فريق منهم بردّ بعض قصصه إلى أصول قديمة. ولا جرم أن مصادره تعدّدت بتعدّد المناسبات، وتنوّعت بتنوّع المواقف، واختلفت باختلاف السياقات التي يسعى الشاعر فيها إلى إيضاح أفكاره بالقصّ والتمثيل. وأوّل هذه المصارد القرآن الكريم، والحديث النبوي الشريف، ومنها أيضاً قصص الأنبياء، وسِيَر كبار الصحابة والخلفاء، إلى جانب ماقتبسه من قصص كليلة ودمنة. وغير هذا كثير يضيق مجال هذا البحث عن ذكرها جميعاً. ومع هذا فإن لمولانا الرومي قدرة فائقة على تناول الموضوع المطروق، وإدخاله في فنّه، وجعله جديداً كأنه يعرض على القارئ لأول مرّة.

ومما غنيّ عن البيان أن المثنوي يضمُّ قدراً لايُستهان به من قصص الحيوان التي جاءت موزّعة على أجزائه الستة؛ نذكر منها قصص: الأسد والوحوش، والأسد والذئب والثعلب، والهدهد وسليمان، والسمكات الثلاث العاقلة والنصف عاقلة والحمقاء، والفأر والجمل، وأفراخ البطّ ربّتها الطيور الأليفة، وسقوط ابن آوى في دنّ صباغ وتلوّنه وادعاؤه الطاووسية، وتظلّم البعوضة من الريح لحضرة سليمان عليه السلام، ووصية الطائر الأسير، والحكيم الذي رأى طاووساً ينزع ريشه الجميل بمنقاره، وغزال وَقَعَ في حظيرة حُمُر، والحمار والثعلب، والصياد والطائر، والجمل والثور والكبش، وتعلّق الفأر بالضفدعة، والثور البحري الذي أخرج لؤلؤة شاهانية، إلى جانب قصص كثيرة غيرها.

---

(1) للاستزادة ينظر:
- حاجي خليفة. كشف الظنون، 1587:2
- خير الدين الزركلي. الأعلام،258:2.
- أدهم آل جندي. أعلام الأدب والفن،584:2.
-جلال الدين الرومي. المثنوي، مقدمة المترجم كفافي، 10:1 14.
-محمد محمود الأشتهاردي. قصص المثنوي، 9:1 13.

(2) جلال الدين الرومي. المثنوي، مقدمته باللغة العربية، 70:1.

(3) السابق، مقدمة المترجم كفافي، 8:1. عن ابن بطوطة. 1958م- رحلة ابن بطوطة، المكتبة التجارية، القاهرة، 187:1.

(4) ينظر السابق، 12:1.

(1) السابق، 70:1.

(2) نفسه،71:1.

ومما لاشك فيه أن قصص الحيوان تلك تمثّل جزءاً لابأس به من المثنوي؛ إلا أن مقام البحث يتأبّى عن الإفاضة بمدلولاتها كلها. ولهذا فإن اختيار القليل منها يمثّل نموذجاً صالحاً بغية التعرف إلى مقاصد مولانا ورصد بعدها الدلالي، وإن كان -بطبيعة الحال- لايغني عن دراستها مجتمعة.

وإذا كانت مسؤولية هذا البحث -في المقام الأول- النظرَ في دلالة قصص الحيوان في مثنوي جلال الدين الرومي، فإن هذه الدلالة -في تصوّري- تزداد وضوحاً من خلال استعراض قصة وردت أصلاً في كتاب تقدّم على المثنوي؛ إذ ليس الغرض من عرض هذه القصة أن نقصدها لذاتها، وإنما لما يُرجى من مضمونها، اعتماداً على الغايات والفحوى والدلالة.

لقد ساق الرومي قصة (الأسد والوحوش) المعروفة في كتاب كليلة ودمنة[1] بقصة (الأرنب والأسد) مفادها: أن أسداً كان في أرض كثيرة المياه والعشب، وأن هذه الأرض كانت مرتعاً لكثير من الوحوش، تعيش فيه وهي مستمتعة بمائه وعشبه. لكن ذلك لم يكن ينفعها لخوفها من الأسد الذي يهاجمها لاقتناص غذائه. وقد رأت الوحوش أن تتخلص من شرّه بأن تقدّم له كل يوم دابّة وقت غدائه. فرضي الأسد بذلك. ثم إن أرنباً وقعت عليه القرعة وصار غداء الأسد، فلم يُرد الذهاب، وأخذ يُحيك حيلة للقضاء على الأسد، فأبطأ عليه حتى جاوز وقت الغداء، ثم تقدّم إليه وأخبره بأن أسداً آخر اعترض طريقه، وأخذ منه غداء الملك بعد أن سَبّ الملك وشتمه، وكان الغداء أرنباً آخر، فطلب الأسد أن يدّله على موضع العدوّ الدخيل، فانطلق الأرنب مع الأسد إلى جُبّ فيه ماءٌ صافٍ، فتطلّع الأسد فيه ورأى ظلّه وظلّ الأرنب في الماء، فلم يشكّ في قول الأرنب، ووثب على الأسد ليقاتله فغرق، وخلصَت الوحوش من شرّه[2].

هذه القصة القصيرة التي لم تتجاوز ثلاثين سطراً عند ابن المقفّع، تناولها جلال الدين بطريقته، فخلق منها عملاً ضخماً استغرق -بكل ما اشتملت عليه- ما يقرب من أربعمئة وتسعين بيتاً. مهّد لها بقوله: " اطلب هذه القصة في كتاب كليلة ودمنة، وانشد ما اشتملت عليه من عظة " [3]. ثم بدأها وأجرى حواراً بين الأسد والوحوش، وبين الوحوش والأرنب، وبين الأرنب والأسد[4].

لقد جعل الرومي من هذه القصة هيكلاً تدور حوله مناقشات على ألسنة البهائم، تحمل دلالات تكشف عن رأيه في أعمق المسائل الفكرية. فقد تجلّى فكر الشاعر في سياقات مختلفة من الحوار بين الوحوش والأسد الذي احتل الحيّز الأبرز، للدلالة على تمسّكه بمبدأ السعي والاكتساب والجِدّ والاجتهاد في مقابل التسليم والتوكّل. تلك هي دلالة إجمالية تؤطّر تفكيره الصوفي الذي يغوص حتى الأعماق ليمتلك الإحساس بالتباين الدقيق الذي ينطوي عليه مفهوم التوكّل. فثمة فرق بين التوكّل السلبي الذي يكون بالامتناع الكامل عن بذل الجهد والاكتساب (التواكل)، وبين التوكّل الإيجابي الذي يقترن بالسعي والاجتهاد في هذه الحياة. وهذه الدلالة تتكشّف على لسان الأسد؛ حين يقول:

" فقال الأسد: إذا كان التوكّل هو المرشد (الصادق)، فإنّ (الإفادة) من الأسباب هي أيضاً سُنّة النبيّ.

فقد نادى الرسول بأعلى صوته: " اعقل فخذ بعيرك وتوكّل على الله ".

واستمع إلى مغزى قول القائل: " الكاسب حبيب الله "، ولاتكن بتوكّلك متراخياً عن الأسباب والوسائل! " [1].

وإذا كان الأمر كذلك، فلا تناقض مع مبدأ التوكّل على الله؛ إذ يقول:

" فإذا توكّلت على الله فتوكّل عليه في عملك، ألْقِ البذور ثم تَوَكّل على الخالق الجبّار"[2].

وينتقل الشاعر ببراعة ليشغل فكره بجانب ثانٍ نستخلص منه دلالة تكشف عن قوله بمبدأ الاختيار في مقابل الجبر. فالقول بالجبر طمع ساذج، لأنه طموح مَبنيّ على غير أساس. يقول على لسان الأسد:

" فقال الأسد: نعم! ولكن ربّ العباد وضع سلّماً أمام أقدامنا.

---

(1) يذكر ههنا أن الفيلسوف الهندي (بيدبا) وضع هذا الكتاب لـ(دبشليم) ملك الهند، وجعله على ألسن البهائم والطير. ونقله إلى الفارسية القديمة (البهلوية) رأس أطباء فارس (بُرْزُوَيْه) بأمر من (كسرى أنو شروان) ملك الفرس. ثم ترجمه إلى العربية عبدالله بن المقفع (ت759هـ) -وهو-روزبه ابن دازويه فارسي الأصل- الذي تصرّف في الترجمة، وأضاف إليه إضافات لم تكن موجودة في الأصل، ولما ضاع الأصل الهندي والفارسي صارت الترجمة العربية أصلاً. وقد سُمّي (كليلة ودمنة) من باب تسمية الكل باسم الجزء -نسبة إلى ثعلبيْن شقيقيْن يقومان بدور كبير في أحد أبوابه. ينظر ابن المقفع. 1965م كليلة ودمنة، دار مكتبة الحياة، بيروت، ص 7 10.

(2) ينظر السابق، ص 152-154.

(3) المثنوي، 1:157.

(4) ينظر نفسه، 1:157-203 . نظراً إلى ضيق مجال هذا البحث، اكتُفي بالإشارة إلى الصفحات التي عَرَض فيها الشاعر قصته بكل مسائلها وموضوعاتها دون ذكر الحوار الذي دار بين الشخصيات، إلا إذا اقتضت الضرورة العلمية ذلك.

(1) السابق، 1:158-159.

(2) نفسه، 1:162.

فالواجب أن نصعد السلّم درجة درجة نحو القمة. وأما القول بالجبر هنا فإنه طمع ساذج " (3).

ولهذا فإن الاختيار –عنده هو السعي لشكر النعمة المتمثّلة في مختلف الجوارح التي وهبنا الله إياها لتمنحنا القدرة على بذل الجهد والاكتساب. أما الجبر فهو إنكار هذه النعمة، وعجز واستسلام كامل يُفقد صاحبه القدرة على السعي والاجتهاد. فهو يقول على لسان الأسد:

" إن لك ساقين، فكيف تجعل من نفسك إنساناً أعرج؟ وإن لك يدين فكيف تخفي أصابعك؟

فالسيّد عندما يضع الفأس في يد عبده، يتّضح مرادُه دون حاجة إلى القول.

فاليد مثل الفأس، إشارة منه إلينا (لنسعى)، والتفكّر في العقبى عباراتُه (الموجهة إلينا).

إن السعيَ لشُكْر نعمته لَهُو القدرة (والاختيار)، وأما إنكار النعمة فهو الجبر" (1).

فالاختيار –برأيه هو القدرة، والجبر هو انعدام هذه القدرة، بل هو النوم، وأي نوم؟! إنه النوم في الطريق الذي يحمل معنى جديداً يبعث في النفس إيحاءاً قوياً بالدلالة على (التوكّل السلبي). ولهذا فهو يدعو إلى اليقظة التي تفتح الآفاق أمام صاحبها. وإن كان لابد من نوم فليكن تحت شجرة السعي المثمرة التي تبثّ إيماءة خفية إلى قدرات الإنسان التي تعود عليه بمختلف الثمار، فهو القائل:

" واعتقادُك الجبرَ مثلُ النوم في الطريق، فلا تَنَمْ! فكُنْ يقظاً حتى ترى الباب والصرح !

حذار أيّها الجبريّ الذي لا يعتبر! لا تَنَمْ إلا تحت هذه الشجرة المثمرة " (1).

وليس هذا فحسب؛ بل إن الجبر أشبه بالتّمارض الذي يتنامى ليصبح مرضاً حقيقياً ينتهي بحياة صاحبه إلى الموت المؤكد؛ يقول:

" وكُلٌّ مَنْ بقي –لِتَرَاخِيْه وكسله بلا شُكْر ولاصبر، فهو يعلم أنه يسير في طريق الجبر.

وكُلٌّ مَنْ اتّخذ الجبرَ مَذهباً، أمرَضه الجبرُ، ولازمه حتى يودعه في قبره.

ولقد قال الرسول: " إنّ مَنْ يتمارض يمرض حتى يموت كما ينطفيء السراج " (2).

ولم يَفُت الرومي أن يشغل فكره بجانب ثالث تتبدّى فيه دلالة على قوله بمبدأ القضاء والقدر في مقابل الحذر؛ يقول على لسان الوحوش:

" فقالت جملة الوحوش: أيّها الحكيم العالم، دَع الحذر فليس يغني عن قدر.

إن في الحَذَر الحيرة البالغة والشّر، فاذهب وتوكّل على الله، فالتوكّل خير.

ولا تضرب بقبضتك القضاء –أيها العنيف الحادّ حتى لايلتحم القضاء في صراع معك.

فالمرء يجب أن يكون ميّتاً أمام حكم الحقّ، وإلا جاءته الضربة من ربّ الفلق " (3).

فالحذر لا ينجّي من القدر. وهذه الدلالة تبيّن من حديثه عن فرعون الذي دفعه حذره إلى قتل الذكور من أطفال بني إسرائيل، ومع ذلك لم ينجُ مما كان يخشاه. فهو الذي رعى الطفل (موسى) مذ كان في المهد إلى أن كبر وزال ملكه على يديه؛ فهو القائل على لسان الوحوش:

" فكم يفرّ المرء من بلاء ليقع في بلاء آخر! وكم يهرب المرء من الثعبان ليلقى التنّين!"

لقد احتال الإنسان فكانت حيلته شَرَكاً وقع فيه، وكان موته فيما حسب أنه حياته!

فقد أوصد الباب والعدوّ في منزله! وإنّ حيلة فرعون لم تكن إلا قصة من ذلك النوع.

فهذا الحقود قد قتل ألوف الأطفال، بينما كان الطفل الذي يبحث عنه في منزله! " (4).

ولعل من المفيد التوقّف عند جانب آخر مهمّ يختص بالدلالة على رأيه في الجهاد الأكبر في مقابل الجهاد الأصغر. فهو يرى أن ثمة عدوّاً ظاهرياً يمكن قتله، وآخر باطنياً لايمكن القضاء عليه. وفي هذا إشارة صريحة منه تحمل دلالة على النفس البشرية. فهو يقول في نهاية هذه القصة:

---

(3) نفسه، 1:160-161.

(1) السابق، 1:161.

(2) نفسه، 1:174.

(3) نفسه، 1:158.

(4) نفسه،:1:159.

" ايها الكُبَرَاء! لقد قتلنا عدوّنا الظاهري، وبقي عدوٌّ أمرٌّ منه في باطننا!
وقتل هذا (العدوّ الباطني) ليس من عمل العقل والحكمة، فالأرنب لايقدر على تسخير أسد الباطن.
إنّ هذه النفس جهنّم، وجهنّم تنّين لا تُنقص من قوته البحار" (1).

وإذا كانت الحكمة في عدم قتل العدّو الباطني، فإن الحكمة تتمثل في محاربة السوء فيه إلى أن يصلح ويستقيم؛ يقول:

" وليس يُرَكَّبُ في القوس إلا السهم المستقيم. وقوس (النفس) ليس به إلا سهام معكوسة مُعْوَجّة!
فكُنْ مستقيماً كالسّهم، وانطلق من القوس، فلا شك أن كلّ (سهم) مستقيم ينطلق من القوس.
فأمّا وقد رجعتُ من الحرب الظاهرة، فإني قد اتجهت الآن إلى حرب الباطن.
لقد عُدنا من الجهاد الأصغر، وها نحن مع الرسول في الجهاد الأكبر " (2).

وإلى جانب هذه المسائل الفكرية كثير من المواعظ والأمثال والحكم التي تحفل بدلالات متنوعة على معان رائعة من وحي تعاليمه الأخلاقية والصوفيّة؛ من ذلك ــ مثلاً قوله الذي ختم به القصة:

" وإني لألتمس من الله القوة والتوفيق، (وما يحملني على) الفخار حتى أقتلع بإبرة جبلَ قاف
واعلم أن من اليسير على الأسد أن يُمَزّق الصفوف. ولكن الأسد (القوي) هو ذلك الذي يتغلّب على نفسه " (2).

فضلاً عما احتوته هذه القصة من قصص جانبية ترابطت معها في الهدف والحكمة والمعنى استطرد(3) إليها الشاعر ليبعد السأم عن المتلقّي، ويذكي فضوله، ويشدّه إلى المتابعة، ويكسب تصديقه، وليؤكد دلالة رمى إليها؛ من ذلك: قصة الهدهد وسليمان التي تحمل دلالة على أنه حين يقع القضاء تُغْلَقُ العيون المُبْصِرة(1). وقصة سيدنا آدم التي تؤكد دلالتُها على سابقتِها حين أوحت بأن القضاء حجب بصر آدم عليه السلام عن صريح النهي، وترك التأويل مما أوقعه في الخطأ(2). وقصة ثالثة تتضمّن دلالة على زيف التأويل الركيك الذي قالت به ذبابة وقفت على عود قشّ فوق بَوْل حمار، ورفعت رأسها كربّان سفينة، وسَمّت هذا البول بحراً بعد جهد وطول تفكير(3).

تلك هي دلالات عامة كشفت عن الأفكار الصوفيّة التي تبنّاها الشاعر. إلا أن ثمة دلالات جزئية جانبية تضمّنتْها ألفاظٌ وردت في سياقات مختلفة ومواقف كلامية متعدّدة.

فلدى النظر في ألفاظ هذه القصة ــ وبحسب الترجمة المعتمدة في هذا البحث تبيّن أن الرومي أكثرَ من استخدام بعض الألفاظ، على حين لم يكثر من استعمال بعضها الآخر. وبما أن الدرس الدلالي ههنا يتوقف عند الألفاظ التي يشكل تكرارُها ظاهرةً واضحة، فإنه ليس من الممكن معرفة هذه الألفاظ، مالم تُحْصَ جميعها.

ومن الطبيعي أن يستخدم الشاعر عدداً وفيراً من الألفاظ التي تدلّ على (الحيوان) في هذه القصة. فقد بلغت عدد مرات الاستعمال (155) مئةً وخمسة وخمسين استخداماً، شملت أنواع الحيوانات: فمنها مايدبّ، ومنها مايسبح، ومنها مايطير ومنها مايزحف إلى جانب بعض الحشرات؛ من ذلك: الأسد، والأرنب، والوحوش، والحمار، وحمار الوحش، والفرس، والثيران، والفيل، وتمساح النهر، والكلب، والذئب، والثعلب، والقرد، وابن آوى، والغزال، والشاة، والفأر، والتنّين، والحيّة، والثعبان، والعقرب، والطير، والعنقاء، والهدهد، والغراب، والنحل، والذبابة، والبعوضة، ودودة الحرير.

وقد يبدو للدارس أن هذه الألفاظ تشترك مدلولاتها في دلالة واحدة على صفة البهائمية وعدم الإدراك، لكنها في الحقيقة تختلف في الإيحاءات الخاصة بها، وتتنوّع في المعاني الجزئية بتنوّع سياقاتها. ولعلّ الشاعر استخدم لفظ (الأسد) و (الأرنب) بنسبة ترتفع عما سواها من الألفاظ، لأن الأسد يختصّ بالإيحاء بفكرة قوّة البدن والشراسة. أما الأرنب فيحمل إيحاءاً بالمكر وقوة العقل. وقوة العقل تفوق قوة الجسد. فإذا قدر هذا المخلوق ــ مع صغره وضعف جسمه على التخلّص من مرابط الهَلَكة بقوة رأيه وثبات قلبه، فالإنسان الذي أعطي العقل والفهم، وألهم الخير والشر، ومُنح التمييز والمعرفة أولى بذلك وأحرى. ولهذا عليه أن يفتّش عن جوهر الأشياء، وأن يقيس الأمور على أساس تقديره لحقيقتها وجوهرها،

---

(1) السابق، 1:202.

(2) نفسه، 1:203.

(3) تجدر الإشارة ههنا إلى أن الرومي لم يشكل سابقة في ظاهرة الاستطراد، وثمة من تقدّم عليه، وهم كثر؛ من هؤلاء الجاحظ (ت 255هـ) الذي تعمد الاستطراد فيما يكتب ويؤلف لأنه يرى ذلك خير وسيلة لإبعاد الملل عن القارئ وانفتاح القلوب وتفهم العقول. ينظر قصص الحيوان التي وردت في كتابه (الحيوان). 1356هـ. تحقيق عبد السلام هارون، الطبعة الأولى، مكتبة مصطفى البابي الحلبي، مصر.

(1) ينظر المثنوي، 1:187-189.

(2) ينظر السابق، 1:190-193.

(3) ينظر نفسه، 1:176.

وليس على أساس نظرته السطحية إلى تلك الأمور؛ لأن العبرة ليست بالصورة الظاهرة، ولا بضخامة الأبدان. فقد يتحقق للضعيف ما لا يتحقق للقوي. فالأسد القوي صرعه أرنب ضعيف. أما (الوحوش) فرمز العداوة بين الناس. ولعلها تحمل إيماءة خفية إلى مَنْ يقول بمبدأ التواكل. وفي لفظ (الحمار) تلميح إلى الأذن الحسّية التي لاتدرك الرموز ولاتستمع إلى الأسرار. وفي لفظ (دودة الحرير) إشارة إلى ظلم الإنسان نفسَه بذنوبه؛ ذلك أن دودة القزّ هذه تنسج حول نفسها مايقضي عليها ويكون فيه هلاكها. وهكذا فإن (الكلب) يوحي بالخِسّة والوضاعة، و(الثعلب) بالحيلة والدهاء والرَّوَغان، و(التنّين) الذي يُرْمز به إلى جهنّم، و(تمساح النهر) إلى الاضطراب والنكران، و(الذبابة) إلى زيف التأويل الركيك، و(البعوضة) إلى استصغار ما استعظم. وغير هذا كثير[1].

كما أكثر الشاعر من استخدام لفظ (اللون) ولفظ (الألوان)، وألفاظ (الأحمر، والوردي، والأخضر، والأصفر، والأزرق). إذ وردت (34) أربعاً وثلاثين مرّة في سياقات مختلفة. فالأحمر والأخضر والوردي مجموعة ألوان لا ثرى إلا بتسليط النور عليها؛ فهي لاثرى في الظلام. ولعلّ تلك الألوان تحمل دلالة على تفصيلات المعارف عند الشاعر، ولاسبيل إلى التيقّن من هذه المعارف من دون أساس الهداية الأوّل (نور الله) الذي يكون في القلب. إنه نور خالص من نور العقل والحس منفصل عنهما[2]. أما لفظ (الأصفر) فللدلالة على الاضطراب وكفر النعمة والنكران. ولفظ (الأزرق) للدلالة على الإبصار الخاطيء، فالعالم يبدو أزرق اللون عندما نضع زجاجة أمام أعيننا[3] . وهذا يشبه تماماً قولهم عن المتشائم: ينظر إلى الدنيا بمنظار أسود.

وما يلفت الانتباه ويستدعي التركيز أن أفعالاً مختلفة وردت في صيغتين اثنتين؛ أولاهما صيغة الأمر التي وردت في (75) خمسة وسبعين موضعاً؛ من ذلك: استمع إلى قول القائل، وأفن بصرك في بصر الحبيب، وكن رحيماً بي، وأشرب قلبك محبتي، وتعلم العلم من الحق، ودع الحذر، وكُنْ يقظاً، وابذل جهدك، وجّدد إيمانك، وتوكّل، وتأمّل، وانظر، وتنبّه، واصبر، واعلم، وأصغ، واطلب... وغير ذلك. والثانية صيغة النهي التي وردت في (18) في ثمانية عشر موضعاً؛ نحو: لاتضرب بقبضتك، ولا تعصب رأسك، ولا تفرح بملك وقتيّ، ولا تدع الحرية، ولاتنم، ولا تتوانَ، ولاتهرب... وغير هذا. وذلك كله إما بصورة مباشرة، أو بصورة غير مباشرة على لسان الحيوانات[1]. ولعلّ السبب في كثرة استخدام هاتين الصيغتين يعود إلى التجربة الصوفيّة التي يبرز فيها نظام (التّلْمَذة) الذي يقوم أساساً على القطب أو الشيخ والمريد أوسالك الطريق. والرومي —وبفضل مرجعيته الدينية والفكرية، وطريقته المتصوّفة في النظر إلى الإنسان، وإلى قضايا الإنسان الدينية والفكرية والاجتماعية محكوم بجملة أهداف تعليمية. ولهذا كرّس هذه القصة بكل تفاصيلها ودقائقها للدلالة على مبادئ أخلاقية عامة، أو صوفية خاصة. يسعى من ورائها إلى تحقيق فائدة، أو دعوة إلى خُلُق كريم، أو نهي عما ساءَ منه، أو إقرار بصحة طريق التصوّف انطلاقاً من كونه حاجة إنسانية مُلِحّة إلى الخلاص والتطهير.

وتستوقفنا في هذه القصة ألفاظ كان قد ذكرها بعض اللغويون العرب القدماء على أنها من الألفاظ المتضادّة، -وهذا ما فعله الرومي في استخدامه لهذا النوع من الألفاظ على حين ذكرها علم اللغة الحديث تحت مصطلح Incosistency (التناقض الذاتي)؛ من مثل ألفاظ: الأبيض والأسود، والشجاعة والجبن، والأمن والخوف، والسخاء والبخل، والرَّخاء والشدّة، واللُطف والقسوة، والنّور والظلام، وغير ذلك. وتفسير هذا عند اللغويين المحدثين أن اللفظ عندما يُذْكر يستدعي اللفظ المطابق له دلالياً، فإذا ذكر لفظ (العلم) تبادر إلى الذهن لفظ (الجهل)، وكذلك ذكر (الليل) يثير معنى (النهار). وهذا يدلّ أن كل كلمة تلفظ تثير معناها المضاد[1]. فهي كما يبدو تثير معناها المضاد، ولا تحمل في ذاتها دلالة على المعنى المضاد أو تعبّر عنه؛ كما الحال في الألفاظ المتضادة التي تعني أن اللفظ الواحدَ يحمل دلالتين على معنى وضده في آن معاً. فلفظ (الجلل) يدلّ على العظيم من الأمور، كما يدلّ على اليسير منها. ولفظ (الجَوْن) للدلالة على الأبيض والأسود، ولفظ (القرء) للدلالة على على الطهر والحيض. وغير ذلك. ويبقى السياق وحده صمّام الأمان الذي يزيل الغموض عن الإفهام، لأنه يحدّد المعنى المقصود بدقّة لا لبس فيه ولا غموض.

ومن الملاحظ أن هذه القصة تحفل بالألفاظ المتناقضة؛ مثل(الكفر والإيمان)، و(النور والظلام)، و(الخير والشر)، و(العدوّ والصديق)، و(اللطف والقسوة)، و(العسل والسم)، و(السعد والنحس)، و(الحضيض والأوج). وغير ذلك[2]. وقد وردت هذه المتناقضات في (40) أربعين موضعاً. وإذا حاولنا أن نلتمس تعليلاً يفسّر كثرة استخدام المتناقضات، ربما جاز لنا أن نعزو ذلك إلى طبيعة الحياة الملأى بالصور المتناقضة؛ إذ الخير والشرّ، والفضيلة والرذيلة، والكمال والنقص،

---

(1) تنظر هذه الدلالات في الصفحات الواقعة بين (157) و (203) من المصدر السابق.

(2) السابق،1:180.

(3) نفسه،1:198.

(1) محمود السعران. د.ت. علم اللغة مقدمة للقارئ العربي، دار النهضة، بيروت، ص 185-186.

(2) ينظر هذه المتناقضات وغيرها في الصفحات الواقعة بين : (157) و (203) من المثنوي.

والمثالية المترقّعة، والواقع المظلم المرير. مما يوحي بأن الشاعر ربما قصد ثبات هذه المتناقضات في ذهن المتلقّي، كي يأخذ الجانب المثاليّ منها، ويترك ما سواه. سيّما وأن الشاعر ذو إحساس مرهف بالكلمات، وهو قادر على أن يستعملها في المواضع التي تؤدي دلالاتها الجانبية أو إيحاءاتها الخاصة تأثيراً لايستطيع غيرها من الكلمات أداءه، دون أن ينحرف المعنى عن الوجهة التي يبغيها الشاعر، فهو يريد هذا أو ذاك من المعاني، وله ما أراد.

وهكذا؛ فإننا نستخلص من جميع ماتقدم أن ثمة وظيفة دلالية تتبنى الفكرة الصوفيّة، وتحمل محتواها الفكري والروحاني والعرفاني، وتحاول أن تكتسب القيمة الإقناعية من لدن المريدين والطلاب وسالكي طريق التصوّف من خلال القصّ الحافل بالحكايات والمواعظ والأمثال والحِكم؛ متّخذاً من النُّصْح والوعظ والإرشاد مسلكاً ومن الأمر والنهي سبيلاً. ولهذا كانت هذه القصة وغيرها واحدة من وسائل التعلّم التي يستنير بها المريد طريقه في التصوّف، فيتمتع بيقينه وحلاوته، ويتدبّر أخطاره وعثراته.

وما من شك أن هذه القصة تحفل بالمعاني المثالية الرائعة، ويغلب عليها الصدق، والبساطة والبعد عن التكلّف. ومع أن فكره كان في أعمق حدوده إلا أنه يستهوي النفوس ويؤثّر فيها، لأنه كان يسعى دائماً إلى دعوة الإنسان إلى الحكمة والمثالية والكمال في هذه الحياة. فهو " لم يكن فيلسوفاً فحسب، وإنما كان حكيماً عملياً. لقد تقبّل الحياة وتفاعل معها، وعَدَّها واقعاً لاشك فيه، وأوْجَب العمل فيها " (1).

ومن هنا كانت قصص الحيوان –إلى جانب غيرها من القصص من أروع مافاضت به شاعريته الصوفيّة، بوّأت صاحبها مولانا جلال الدين الرومي المكانة الحقّة في الشعر العالمي، وكتبت له الخلود على مرّ الزمان.

-المصادر والمراجع

-آل جندي، أدهم. 1958م أعلام الأدب والفن. مطبعة الاتحاد، دمشق.

ابن المقفع، عبد الله. 1965م كليلة ودمنة. دارمكتبة الحياة، بيروت.

الأشتهاردي، محمد المحمودي. 1418هـ 1998م قصص المثنوي. الـ

الجاحظ. 1356هـ الحيوان. تحقيق عبد السلام هارون، الطبعة الأولى، مكتبة مصطفى البابي الحلبي، مصر.

حاجي خليفة، مصطفى بن عبد الله. 1362هـ 11943م كشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون. عني بتصحيحه وطبعه محمد شرف الدين يالتقيا، ورفعت بيلكه الكليسي، وكالة المعارف، اسطنبول.

الحنفي المصري، محي الدين عبد القادر. 1332هـ الجواهر المُضيَّة في طبقات الحنفية، الطبعة الأولى، مطبعة مجلس دائرة المعارف النظامية، حيدر آباد، الهند.

الرومي، جلال الدين. 1966م المثنوي. ترجمة محمد عبد السلام كفافي وشرحه و دراسته، المكتبة العصرية، صيدا، بيروت.

-الزركلي، خير الدين. 1375هـ 1956م الأعلام، مطبعة كوستا تسوماس، الطبعة الثانية، القاهرة.

السعران، محمود. د.ت. علم اللغة مقدمة للقارئ العربي، دار النهضة، بيروت.

مولوي، مراد كمال الدين. 2000م قصص مثنوي جلال الدين الرومي، دمشق.

(1) المثنوي، كفافي، 41:1.

3.3.5. "Celâleddin Rûmî'nin Mesnevi'sinde Hayvan Kıssalarının Anlamı"/ *Dr. Swiess Al Batman*

Dr. Swiess Al Batman
Halep Üniversitesi – Suriye

الالدكتورة سويس حميد البطمان
جامعة حلب كلية الآداب والعلوم الإنسانية قسم اللغة العربية وآدابها
"دلالة قصص الحيوان في مثنوي جلال الدين الرومي"

Dünyadaki eski mirasın yeniden ortaya çıkarılmasından ziyade, yeni yöntemlerle ortaya çıkarılırsa daha güzel fikirler oluşur. Bu sebeple bu konuyu seçtik. Şair sûfî en büyük sufilerden Celâleddin Rûmî'nin yaşamı üzerine yönelmesinin sebebi de dünya üzerinde en büyük şairlerden birisi olmasıdır. Edebiyat ile ilgilenmiş, farsça Arapça ve Türkçe noktasında zaman ve zeminde ilgi görmüş birisidir.

Celâleddin Rûmî lakabıyla tanınmasının nedeni bu gün Anadolu (Küçük Asya) topraklarına Rum beldesi denilmesidir. Yine hayatının yarısından fazlasını orada geçiren ve gerçek ismi Muhammed İbn Muhammed. Celâleddin Rûmî'nin doğum yeri Belh'tir. Afganistan sınırları içinde olan bu şehir, o dönemin bir edebiyat ve kültür merkezi idi. Tasavvuf merkezi olma yönü de var. Babası da Muhammed Bahaedddin Veled olarak bilinen din âlimi, fakih, vaiz ve onun Harzemşah ile de akrabalığı hatta nispeti halinde Hz. Ebu Bekir'e kadar gider. İran ve Maveraünnehir'in kuzeyine hükmeden bir hükümdardır.

Babası Bahaddin Veled kendi hayatı ve ailesinin hayatı için Belh' te zor duruma düştü. Bunun sebebi de bölgesel hükümdar ile olan ihtilaflar ile yönetim arasındaki karışıklıklar sebebi, Moğol saldırılarının da yaklaşması ile ailesi ve küçük çocuğunu alarak önce Nişabur'a gitmişlerdir. Orda şair Feridüddin Attar'ı ziyaret ediyor ki o, bu çocuktaki dehayı keşfedip ona *Esrarname* adlı kitabı hediye etmiştir. Ona kol kanat germiş dua etmiş. Sonra aile seyrini Bağdat'a oradan Mekke'ye sonra da Malatya'ya gelip orda 4 yıl kalmışlardır. Larende'ye gidip burada 7 yıl yaşamış Konya'da son bulmuştur. Konya İslami şehirlerin en büyüklerindendir. Babası da burada vefat etmiştir. Celâleddin Konya' da babasının arkadaşı

Muhakkik Tirmizi'ye ye sığınmış, ondan ilim tahsil etmiştir. Genç, önce Şam'a doğru oradan Halep'e geçmiş orada arif ve bilge şahıs İbn Arabi ile karşılaşmıştır.

Burada senelerce kalıp ilim ile meşgul olmuş; Konya'ya dönünce vaaz ve ilim ile medresede meşgul olmuştur. Ardından müridleri giderek artmış, ona bağlılık göstererek onun sevgisi ve hürmeti üzerine toplanmışlardır. 37 yaşından Mevlânâ imam, derviş ve cevval Şems ile karşılaşınca ondan o kadar etkilenmiş ki aralarında şiddetli bir muhabbet meydana gelmiştir. Bu zamandan sonra hep bununla ilgili yazılar yazmaya başlamıştır. Bu görüşmeden önce Celâleddin Rûmî bir fakih iken bundan sonra daha çok âşık bir şaire dönüşmüş, gazeller, şiirler yazmıştır. Mevlânâ Şemseddin Tebrizi'de kendi safiyane yansımasını görüyordu. O kadar sımsıkıya bir bağlılık vardı bu ikisi arasından Mevlânâ'nın öğrenci ve müridleri bu durumdan pek hoşlanmayarak Şemsi Tebrizi'yi tehdit ediyorlardı. Mevlânâ oğlu Sultan Veled'i Şam'a gönderip Şems'i getirmesini istemiştir.

Şemseddin'den ayrıldıktan sonra sevgisi muhabbeti Kuyumcu Selahaddin Zerkub adıyla bilinen kişiyle gelişmiş onun da ölümünden sonra kendisi elli yaşlarında iken ölmüştür. Bu ruhi ilişkileri öğrencilerinden Hüsameddin ile devam etmiş. Hüsameddin de kendisine mesnevi adlı kitabını yazmasını teklif eden kişi. Lakin Rûmî kendisi değil de bu öğrencisi medresede Mevlana'nın söylediklerini kaleme almıştır. Her seferinde kısım kısım ilerliyorlar öğrencisi yazdıklarını tekrar Mevlânâ ya okuyor doğru olup olmadığını tekrar tashih ediyorlardı. Mevlânâ cemadiyel ahirin beşinci gününde vefat etti. 68 yaşında Konya'ya defnedilmiştir. Kabri bilinen müze de içine sonradan gelenler ve torunları ve Mevlevi tarikatının lideri Hüsamettin de dâhil edildi.

Mevlânâ'nın tesamüh dediğimiz müsamaha gibi hasletlerde öne çıkmış, tasssup denilen bağnazlığı da kendisinden uzaklaştırmıştır. İnsani bir bakışa sahiptir ve insanın değerli olduğunu insanlara tekrardan hatırlatan, bu görüşe davet edendir. Yine insana asıl itibarını kazandırandır. Celâleddin yüksek şahsiyeti ve ruhi yüksekliği temizliği ve özellikleriyle birlikte insanları müsamahaya, barışa davet eder. Tahrip edici toplumsal kasırgaların olasına rağmen bundan vazgeçmemiştir. O bu kasırgalara bu yıkıcı toplumsal bozguna uğratıcı özelliklere onlardan nasıl kurtulabilirim bakışıyla bakan birisidir. Sahte ilişiklerden, arzuların tutkuların şiddetinden, vesveselerden kurtulup en güzel sevgi dilleriyle insanlara uzanmıştır.

İlahi sevginin öncülerinden olduğu gibi İslam dünyasında sûfî müessesenin kurucusudur. Tarihçiler onun sufiliğinin büyüklüğünden bahsederler. Onun fars edebiyatçılarından olduğu düşünülür. Hata birisi onun temiz bir kalbi vardır o ilahi sırların mahzenidir, onun yolu cehalet yolundan yakine götürdüğünden bahsetmiştir.

Mevlânâ musiki dinletisi ile meşgul olmuştur. Şiir okuma ve söyleme ilgilenmiştir. Bu şiir ve şarkının düşünceyi berraklaştırdığına inanıyor. Bu da tabiki beden ve ruh arasındaki bir tecanüsten meydana geliyor. Yani uyum. Musiki dinleme esnasında oluşan bu uyum ile sûfî meclislerinde musiki dinletisi artık genişlemeye başlamıştır. Musikilerde şiir de mevcuttur ve şiirinde musikinin izleri görülmektedir. Sûfî tabiatı Türkiye'de özellikle meşhur dervişler sayesinde ve mevlevî tarikatı şeklinde bilinir ve temsil edilir. Belki insanlar Rûmî'yi mevlevî semasından tanıyabilirler. Bu takdir ve güzellik mekânı olan Osmanlı dönemi boyunca kalmıştır. Sonra " Mevleviliğin merkezi Suriye'nin Halep şehrine doğru kaymıştır.

Onun müridleri genellikle mevlevî kıyafetleri giyerlerdi. Bu giysiler kısa ve çeşitli renklerdedir. Topuğuna kadar uzanan rahat şalvarlar, uzun kollu gömlekler hafif balköpüğü renginde takke, etrafında sarık. İkisi de bol tüylü güzel bir şekilde yapılmış bu kıyafet hala Mevlevi dervişlerin giydiği bir kıyafettir. Günümüze kalan en önemli mirası iki kısma ayrılır. Mensur ve manzum yazı eserleridir. Mensur olan telifin ilki *Mecalisi Seb'a* adlı eserdir. Bu çalışma, sohbet ve minberde vermiş olduğu vaazlardan meydana gelir. İkincisi arkadaş ve yakınlarına yazmış olduğu *Mektubât* adlı mektuplardır. Üçüncüsü ise *Fihi Ma Fih* kitabıdır. Toplanmış oldukları meclislerde müridlerine vermiş olduğu modern anlamda konferans ve söylevlerden oluşur. Manzum eserler de vardır. İlki *Şemsin Divanı, gazel* ve şarkı türü eserler içerir. İkincisi gazelleri barındıran Rubailer'dir. Üçüncüsü ise farsça yazılmış felsefi, sufistik *Mesnevi* eseridir. Türkçeye tercüme edildi ve şerhleri yapıldı. 6 cilt 26 bin beyit dikkat çekmesi için reml vezni ile yazılmıştır. Dünyaca ünlü eserleri vardır ve ünlüdür. Övgülere layıktır. İbn Battuta da çok çokça okunup incelendiğinden bahseder. Pehlevi Farisi kuranı olarak isimlendirilmiştir. Mesnevi içinde büyük oranda yaygın olan şey belirli bir hedefe yönelik hayal ürünü olan hikâyelerin bulunduğu sofistik hikâyelerin genel özelliği belirli bir güzel ahlakı hedefleyen bir yapısı vardır. Aynın şekilde birçok yönüyle de çeşitli dini ve uhrevi maksatlarla bağlantısı vardır. Bir kısmı maksat kolaylıkla anlaşılabilir. Bir kısmında maksat ise kapalıdır. Bu mesnevideki hikâyeler, düşünmeye, derin düşünceye, muhakeme etmekle, ancak anlaşılabilir.

Gerek doğu gerekse batı araştırmacı ve âlimlerin beğenisini kazanmış tercüme ve incelemelerinde kaliteli bir eser olduğuna inandırmıştır. Daha sonra kaynakları ve konularına sibakına göre şairini düşüncedeki yöntemlerine göre çeşitlilik arz eder kıssa ve temsillerde. Genellikle kuran, hadis, peygamber ve sahabe kıssalarından, halife ve büyüklerin yaşamlarından, *Kelile Ve Dimme* kıssalarından da alıntı yapmıştır.

Bununla birlikte bunları bir araya getirmede zor ve çetrefilli konuları kavramada Mevlânâ'nın üstün bir yeteneği vardır. Mesnevinin beyan yönüyle zenginliği, içinde barındırdığı bazı özellikleri vardır. Bunlar küçümsenemeyecek derecede güzeldir. Bazı bölümlerinde hayvan kıssaları vardır. Bazı hikâyeleri burada zikredecek olursak aslan ve vahşi hayvanlar, kurt ve tilki, Süleyman'ın hüdhüdü, üç balık, akıllı ve aptal, deve, ördek yavruları, vardır. Bunun dışında çakalın boya küpüne düştükten sonra tavus olduğunu iddia etmesi, Süleyman'a sineğin rüzgârdan şikâyeti, esir kuşun vasiyeti, gagasıyla tüylerini yolan tavusu gören hekim, kızıllaşma tehlikesine düşen ceylan, eşek ve tilki, kuş ve avcı, deve, öküz, koyun, fare ve kurbağa, deniz öküzü, su aygırı ve mercan çıkarmasıyla alakalı hikâyeler.

SONUÇ

Çalışmamız Unesco 2007 Dünya Mevlânâ Yılı merkeze alınarak hazırlanmıştır. Yüzyıllardır başta Anadolu coğrafyası ardından tüm dünyaya nam salmış bir gönül insanını bir yıl içinde yapılmış çalışmalar ile sınırlandırmak oldukça zordur.

Bu çalışmanın ilk bölümündeki bibliyografya kısmında yapılan araştırmalar, bu alanda kitap, çeviri, makale, konferans, Türkçe ve yabancı eserler gibi onlarca kategoride birçok çalışma yapıldığını ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde bir önceki yıl yayımlanacak çalışmaların 2007 senesine özel tehir edildiği; ya da gelecek zaman dilimi içerisinde tamamlanacak eserlerin Mevlânâ yılına yetiştirilmek üzere hızlandırıldığı fark edilmiştir. Bu araştırma ile 2007 yılında Mevlânâ'nın hayatı, fikirleri, eserleri, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi, Mevlevîhâneler, Mevlevî şahsiyetler, çeşitli dergilerin Mevlânâ Özel Sayıları, bildiri kitapları, yabancı dillerden tercümeler, katalog ve albüm gibi hazırlanan Türkçe eser ve çalışmaların yapıldığı ve yayımlandığı tespit edilmiştir. Araştırmamız yazılı ve görsel kaynaklardan müteşekkil olduğu için bu bölüme dâhil edilemeyen birçok eser ve etkinlik olduğu varsayılmaktadır.

İkinci bölümde ülkeler bazında 2007 yılına özel etkinlikler ile farklı ülkelerde çeşitli organizasyonların yapıldığı görülmüştür. Unesco'nun 3-21 Ekim 2005 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirdiği 33. Genel Konferansı'nda, 2007 Yılında Kutlamalarına İştirak Edeceği Yıldönümleri Listesi'nde resmi olarak ilân edilmiştir. *Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin 800. Doğum Yıldönümü Kutlamaları* kapsamında T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2007 yılı içinde birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Türkiye esasen "Mevlânâ" ortak paydasında Medeniyetler İttifakının geliştirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Bu vesile ile Asya, Avrupa, Amerika ve tüm dünyanın Mevlânâ ve Mevlevilik felsefesine bakış açısını görme fırsatı elde edilmiştir. Yapılan çalışmalara bakanlıklarımız, dış temsilciliklerimiz, sivil toplum örgütleri ve basın yayın organlarının katkıları da yansıtılmıştır. Ülke dışında da yüzlerce etkinlik yapıldığı görülmüş; yazılı ve görsel basından elde edilen bilgiler çerçevesinde etkinliklerin detayları anlatılmıştır. Bu etkinliklerine yer verilirken mümkün olduğunca yorumdan uzak kalınmış, temsilciliklere ait resmi sitelerden ve haber kaynaklarından alınan bölümler değiştirilmeden eklenmiştir. Yurt içinde Hz. Mevlânâ'nın "*Evrensel Barış Ve İnsanı Olduğu Gibi Kabul*" ilkesini dünyaya yaymayı amaç edinmiş gönül insanları bu özel zaman diliminde eşsiz eserler ortaya koymuşlardır.

Hazır tüm dünya Hz. Mevlânâ'yı konuşurken önce kendi insanımıza sonra dünyaya eşref-i mahlûkat olan Âdem'i anlatmak için bu yılı fırsata dönüştürmüşlerdir. Dünya çapında yapılan etkinliklerde benzer organizasyonlar olduğu gibi program ya da sunumların yapıldığı coğrafyanın kültür ve dini yapılarına göre farklılıkların olduğu da göze çarpmıştır. Etkinlik ve çalışmamaların içeriğine bakıldığında Hz. Mevlânâ her bölgede ayrı yönleri ile yansıtılmaya çalışılmıştır. Bir taraftan bir Anadolu bilge kişiliği olmaktan çıkarılıp dünyanın kozmopolit kültürüne hizmet eden birine dönüştürülürken, diğer taraftan daha radikal kaygılar ile sadece bir tarikatın önderiymiş gibi değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Burada mantıklı bir yol izleyip olaya nesnel yaklaşmayı bilmek gerekir.

Etkinliklerin detaylarına bakıldığında Asya ülkelerinde Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAB), Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği (PASİAD), Sakura Lale Derneği gibi sivil toplum kuruluşları organizasyonlarda büyük görevler üstlenmişlerdir. Her bölgede olduğu gibi Asya ülkelerinde de barış, hoşgörü, sevgi ve diyalog çağrıları yankılanmıştır. Tasavvufun doğduğu coğrafya olarak da bilinen Hindistan ve Afganistan gibi ülkelerde İslam'ın Mevlevilik vesilesiyle yayıldığı vurgulanmıştır. Endonezya ve Malezya gibi ülkelerin Türkiye'ye yakınlığı Mevlânâ öğretisi ile paralel gitmiştir. Özellikle Japonya'nın hoşgörü felsefesi ile Mevlânâ ve eserlerine ilgisi dikkat çekicidir. Amerika, Avrupa, balkanlar gibi batılı ülkeler deki etkinliklere baktığımızda ise İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu (İTTMT) faaliyetleri dikkat çekmektedir. Özellikle konser ve semâ gösterileri, değişik kesimlerden insanları bir araya getirmiş; topladığı beğeniler ile maksadına ulaşmıştır. Mehteran, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği ve dans gösterileri tertip edilmiştir. Ayrıca hat ve ebru gibi Türk el sanatlarından canlı örnekler sunulmuştur. Türk mutfağından çeşitli ürünlerin tanıtımı yapılmıştır. Batıda özellikle Balkanlar'da Mevlevilik kültürünün çok önemli yayılma alanlarının olduğu önemle vurgulanmıştır. Buralarda Mevlevihaneler ve kuruluşların teşekkül ettiği Bosna'nın bu kültürün yayıldığı en önemli alanlardan birisi olduğu, Mevleviliğin Türkiye'de çıkarılan yasa ile yasaklandığı andan itibaren bazı Osmanlı bölgelerinde yaşamaya devam ettiği dile getirilmiştir. Özellikle Halep, Kıbrıs ve Saraybosna'da bu kültürün hâkim olduğu, 1957 yılına kadar otantik Mevlevihanelerin bulunduğu ve bu tarihten sonra Mevlevihanelerin yıkıldığı vurgulanmıştır. Estonya'da yaşayan Türk ve Akraba topluluklarından (Tatar, Özbek, Çuvaş, Azeri ve Dağıstan) 50-60 kişilik bir grup hem konuk olarak hem de dans gruplarıyla katılmışlardır.

Batı ülkelerindeki etkinliklerin çoğunda Dinler Arası Diyalog ya da Medeniyetler Arası İttifak söylemleri ile Müslüman, mutasavvıf ve şair bir âlim olan gerçek Mevlânâ'nın asıl mesajının kasıtlı ve planlı bir şekilde gölgelendiği görülmüştür. Ancak bu asıl öğretinin bilinçli bir şekilde görmezden gelindiği batı coğrafyasında Fransa'nın tutumu diğerlerinden farklı olmuştur. Strasburg kentinde düzenlenen ve "*Mevlânâ'nın Hümanizm Anlayışı Ve Dinler Arası Diyaloğa Katkılarının*" tartışıldığı uluslararası panelde, akademisyenler Mevlânâ'nın felsefesinin İslam'dan ve Muhammedî gelenekten ayrı düşünülemeyeceğini vurgulamışlardır. Akademisyen ve çoğu katılımcının fikir beyan ederlerken Rûmî'nin bugün bile evrensel değer taşıyan hümanist anlayışının kaynaklarının Hz. Muhammed olduğunu ve Mevlânâ'nın Kur'an-ı Kerim'den bağımsız düşünülemeyeceğini savunmaları Fransa'nın günümüz batı ülkelerinin bakış açısının aksine bir tutum sergilediğini ispat etmiştir. Günümüzde Müslümanlara yönelik önyargılar sebebiyle Mevlânâ'nın İslami köklerinin görmezden gelindiğinin öne sürülmesi, Mevlânâ'nın son yıllarda Batı dünyasında büyük bir tanınırlık kazandığını; ancak batılı eserlerde çoğunlukla Mevlânâ'nın İslam'la ilişkisinin koparıldığı söylemi dikkatleri çekmiştir. Ayrıca gerçekte Şems'in saygın bir İslam âlimi olduğu ifadesi Asya ve orta doğudan farklı, olması gereken bir Mevlânâ profilini karşımıza çıkarmaktadır.

Hollanda Avrupa ülkeleri içerisinde 2007 yılına damgasını vuran ülke olmuştur. Sıraladığımızda Zara konseri, Halil Necipoğlu konseri, Mevlâna Rûmî Takvimi, Mevlâna Okulu, Ocak 2007 Mevlâna Kahvaltıları Mesnevi'nin Tercümesi, Mesnevi Aksamları, Mevlâna Pulu, Kompozisyon Yarışması, Afganistan Gezisi birçok düzenleme icra edilmiştir. Türkiye-Hollanda Müzesinde Mevlâna Sergisi, Konya Kriterleri Konferansı, Zaanseschans Açık Hava Müzesinde Konser, Üniversitelerde Program ile onlarca organizasyona imza atmıştır. Bunda Avrupa'da yaşayan iş adamı ve gurbetçilerimizin yanında dış temsilciliklerimizin de rolü büyüktür. Yapılan etkinliklere devlet büyüklerinin büyük ilgisi olmuştur. Diğer bir Avrupa ülkesi olan İspanya'nın Madrid şehrindeki gösteriyi Kraliçe Sofia'nın izlemesi Mevlânâ hakkındaki haberlerin basında geniş şekilde yer almasını sağlamıştır. Gösteriden sonra Kraliçe kulise geçerek semazenleri teker teker kutlamış, birlikte fotoğraf çektirmişlerdir.

Tanıtma Müşavirliğinin tedarik ettiği İspanyolca 5 cilt mesnevi kitabı ve Mevlânâ'nın yaprak üzerine işlenmiş bir tablosu, İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Müdürü Ömer Tuğrul İnançer tarafından Kraliçe'ye hediye edilmiştir.

Devlet yöneticilerinin yanı sıra STK ve dini liderler de programlara ilk günden son güne kadar iştirak etmiş ve birçoğuna ev sahipliği yapmışlardır. Örneğin İtalya'da Vatikan Büyükelçimiz ve Kardinal Paul Poupard tarafından açılış konuşmalarının yapılması, sarayın Vatikan tarafından kullanmamız için tahsis edilmesi çok yankı uyandırmıştır.

İspanya'dan Kraliçe'nin ilgisi, İtalya'da Papa'nın misafirperverliği Hz. Mevlânâ'nın dini ve siyasi taassuptan uzak evrensel mesajına olan teveccühüdür.

Orta Doğu ülkelerinde ise Mevlânâ'nın doğduğu ya da çocukluğunu temsil eden ülke olarak İran başta gelmektedir. İran'da Mevlânâ için düzenlenen törende Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad'ın Mevlânâ'nın bir millet ya da coğrafyaya değil tüm insanlığa mal olmuş bir gönül insanı olduğunu dile getirmesi Mevlânâ'nın ne Türkiye ne İran ne de Afganistan'a ait bir insan olmadığı bilakis tüm dünyayı kucaklayan bir felsefeye sahip olduğu düşüncesini desteklemektedir. İran'ın bu yıla özel Kültür Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı organizesiyle düzenlenen Üstat Abdülbaki Gölpınarlı sempozyumuna ev sahipliği yapması da Mevlânâ ve Mevlevilik geleneğine verdiği değerin ispatıdır.

Üçüncü yani son bölümde ise yine 2007 yılında Şanlıurfa'da icra edilen Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevilik sempozyumunda Suriye'den iştirak eden 12 adet bilim insanının Arapça olarak sundukları makalelerin özetleri sunulmaya çalışılmıştır. Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevilik Sempozyumunda Mevlânâ'nın hayatının, görüşlerinin ve kendisinden sonra kurulan Mevlevilik yapılanmasının bilimsel bir yaklaşımla ele alınıp irdelenmesini ve özellikle de Mevlânâ'nın günümüze olabilecek katkılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Temel maksat, Mevlânâ'nın ve Mevleviliğin gerçek yönleriyle ortaya konulması olmuştur. Sempozyuma sosyal bilimlerin birçok alanında (din, tarih, edebiyat vs.), yurt içinden ve yurt dışından, alanlarında yetkili yüz on civarında bilim adamı Türkçe, İngilizce, Farsça ve Arapça bildirileriyle katılmışlardır. Unesco tarafından 2007 yılının Mevlânâ yılı olarak ilan edilmesi Sempozyumu daha anlamlı hale getirmiş ve bu programın Mevlânâ ve Mevlevilik'in doğru anlaşılması bakımından da önemli olduğu vurgulanmıştır. Arapça bildiri sunanların tamamı Suriye'den iştirak etmişlerdir. İçlerinde akademisyen, eğitimci, gazetecilerin de olduğu bilim

insanları kısmen komşularımız, Arap dünyası ve İslam coğrafyalarının Mevlânâ ve tasavvufa bakış açılarını yansıtmışlardır. Daha çok Mevlânâ'nın bakış açısı ve eserlerindeki yöntemler ile olayları anlatmaya çalışan akademisyenler onun ruh dünyasını bizlere aktarmışlardır.

Hz. Mevlânâ Celâleddin Rûmi konulu makalelerden elde ettiğimiz sonuçlar bize bölge ve insanlarının Mevlânâ ve Mevleviliğe bakış açıları hakkında çıkarımlar sunmaktadır. Celâleddin, yönetimleri farklı da olsa İslam dünyasını tek bir millet olarak görmektedir. Celâleddin'in karakteri İslam kültürü ile şekillenmiş, Moğol tehlikesi ile zor zamanlar geçirdiği bu dönem ve olayların bizzat içinde yaşamış, bununla âdeta edebî dünyasını beslemiştir.

Celâleddin Rûmî'nin ölüm yıldönümünü yılın son ayında Konya şehrinde kutlanmasının nedeni bu coğrafya insanının kendilerini bu kültürün birer evladı olarak görmeleri ve bununla gurur duymalarıdır. Ancak İran Celâleddin Rûmî'yi fars kültürünün bir sembolü olarak görmektedir ki şiirleri ve diğer eserlerinin çoğu farsça kaleme alınmıştır. Rûmî Belh şehrinde doğduğu için Afganlar da onu kendi meşru evlatları olarak görmektedirler. Fakat bu müstesna âlim bir millete ve coğrafyaya değil, tüm insanlığa mal olmuş eşsiz bir Müslümandır. Celâleddin Rûmî'nin ailesiyle geçirdiği göç yolları ve hocasının tavsiyesi ile çıktığı ilim yolculuğunda edindiği tüm deneyimler Arap topraklarında cereyan etmiştir. Kendisi Türk ya da Farisi dahi olsa yararlandığı kaynakların, gezdiği toprakların ve etkilendiği kişilerin ciddi oranda orta doğu içerisinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Hikâyelerde sembol, benzetme ve metaforlara değindiği görülmüştür. Burada nefs, bazen toprağı bazen de şöhreti arzulayan kadın gibidir. Aklın ise Allah 'tan korkma dışında bildiği bir şey yoktur. Önümüzdeki araştırma gösteriyor ki Mevlânâ Rûmî âlim, tutkun ve mârifet ehlidir.

Bu araştırma ile 2007 yılında Mevlânâ'nın hayatı, fikirleri, eserleri, Mevlevîlik, Mevlânâ Müzesi ve Mevlevîhâneler, Mevlevî şahsiyetler incelenmiştir. Çeşitli dergilerin Mevlânâ Özel Sayıları, bildiri kitapları, yabancı dillerden tercümeler, katalog ve albüm gibi hazırlanan Türkçe eser ve çalışmaların yapıldığı ve yayımlandığı tespit edilmiştir.

Bu yılda Mevlânâ hakkında sadece yazı ve şiir türü yazılarla yetinilmemiş, insanların dikkatini çekecek her türden etkinlik ve çalışma da yapılmıştır. Ayrıca Mevlânâ gibi büyük bir şahsiyetin hayatının, fikirlerinin ve özellikle Mesnevî'sinin çocuklar tarafından tanınıp

bilinmesi yolunda yapılan çalışmaların da mevcut olduğu görülmektedir. Ancak 2007 yılına özel etkinliklerin onun vermek istediği mesajı anlatma konusunda zayıf kaldığı görülmektedir. Bazı etkinliklerin sadece bir organizasyon yapılsın diye icra edildiği ve yüzeysel programlardan öteye geçemediğini görmekteyiz.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin vefatının üzerinden 800 yıl geçmesine rağmen hala önemini korumakta olduğu, düşüncelerinin uluslararası platformlarda kabul gördüğü görülmüştür.

Asya, Avrupa, Amerika' da yakından takip edildiği, Arap dünyasında ise Rûmî'nin eserlerine uzun dönem gerekli ihtimamın gösterilmediği ortaya çıkmıştır. Bu konuda yeni bir fikir akımından istifade etmek yerine kendi geleneklerine bağlı kalmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sadece sûfî şiirlerindeki taklitler ile yetinildiği ancak günümüzde Orta Doğuda da çeviriler ve etkinlikler ile gündem olmaya ve hızla tanınmaya başladığı müşahede edilmiştir.

KAYNAKÇA

ALPAY, Deniz (2014) Mevlâna *Ve Mevlevîlik İle İlgili Konya Belediyeleri Ve Konya Sivil Toplum Kuruluşlarının Yayınlarındaki Makâleler Ve Yazılar*, Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi, Danışman Yrd. Doç. Dr. Hakan Kuyumcu.

CEBECİOĞLU, Ethem (2010) *Tasavvuf Klasikleri*, Erkam Yay. İstanbul

_____)2009) *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitabevi Yay.5. Baskı, İstanbul.

ÇELİK, Havva Beyza (2014) Mevlâna *Ve Mevlevîlik İle İlgili Yurt İçinde Hazırlanmış Yüksek Lisans Ve Doktora Tezleri İle Sanatta Yeterlilik Çalışmaları*, Y. Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi, , Danışman Doç. Dr. Nuri Şimşekler.

DURU, Necip Fazıl (2004) "*Türkiye Üniversitelerinde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Eserleri ve Mevlevîlikle İlgili Yapılmış Doktora ve Yüksek Lisans Çalışmaları*", Nüsha-Şarkiyat Araştırmaları Dergisi, Yıl: IV, Sayı: 15, Güz, s. 41-52.

GÖKTAŞ, Vahit (2007) *Mevlânâ Yılında İrfan Hamleleri*, Tasavvuf | İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, yıl: 8 sayı: 20, Mevlânâ'ya Armağan Sayısı.

GÜRER, Dilaver (2014) *Düşünce ve Kültürde Tasavvuf*, Ensar Neşriyat, İstanbul.

HÜCVİRÎ (1982) *Keşf'ul Mahcub (Hakîkat Bilgisi)*, çev. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul.

KARAİSMAİLOĞLU, Adnan (2013) Sait Okumuş, Fahrettin Coşguner, *Mevlânâ Bibliyografyası*, T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, , Konya.

KÜÇÜK, Hülya (2015) *Ana Hatlarıyla Tasavvuf Tarihine Giriş*, Ensar Neşriyat, İstanbul.

OLGUN, Tahir (Tâhirü'l Mevlevî) (2018) *Mesnevî'nin Dibacesi ile İlk On Sekiz Beytinin Şerhi*, Demavend yay, İstanbul.

ÖNDER, Mehmet ve Ark.(1973) *Mevlâna Bibliyografyası*, c. 1-2, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

ÖZKÖSE, Kadir (2012) *Tasavvuf El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.

TEKİN, Mustafa (2005) *Mevlânâ Bibliyografyası, Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı*.

UYSAL, Deniz Candan (2014) Mevlâna *Ve Mevlevîlik İle İlgili Selçuk Üniversitesi Fakülte Ve Enstitü Dergilerinde Yayınlanan Makâleler*, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Semineri, Danışman Yrd. Doç. Dr. Hakan Kuyumcu.

YILMAZ, Arzu (2012) *UNESCO Mevlânâ'yı Anma Yılında Mevlânâ Ve Mevlevîlik İle İlgili Yayımlanmış Türkçe Eserler Bibliyografyası,* Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Sayı 27.

YILMAZ, Hasan Kamil (2017) *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar yay. İstanbul.

İnternet Erişimleri:

https://adnanotuken.kutuphane.gov.tr/TR-197317/kitap-sorgulama.html

http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=687

http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=84

http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=52

http://akademik.semazen.net/article_detail.php?id=55

http://bibliyografyalar.mkutup.gov.tr/

http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr

http://koha.ekutuphane.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-main.pl

http://ktp.isam.org.tr/?url=makaleilh/findrecords.php

https://kutuphane.tbmm.gov.tr/

http://mevlânâder.com/category/mevlânâ-bibliyografyasi/

https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=36

https://www.selcuk.edu.tr/mevlânâ_arastirma_ens/birim/web/sayfa/ayrinti/2351/tr

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

http://www.toplukatalog.gov.tr/index.php?cwid=3

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12341/12341.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12344/meksikameksika-sehri.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12351/tacikistandusanbe.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12356/silisantiyago.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50242/MEVLÂNÂ-Celâleddin-i-Rûmî-800-dogum-yildonumu-kutlamala-.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12343/bosna-herseksaraybosna.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12345/misir-kahire-ve-iskenderiye.html)

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12346/belcikabruksel.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12347/italyavatikan.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12349/avustralyasidney-melburn.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12350/japonyatokyo-osaka.html)

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12352/ingilterelondra.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12353/hindistanyeni-delhi.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12354/singapursingapur.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12355/endonezyacakarta.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12357/isvicrecenevre.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12358/ispanyasevilla-madrid-la-coruna.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12359/suriyesam.html

aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12360/almanya-berlin.html

http://akademik.semazen.net/Sempozyumlar/Dunyada-Mevlânâ-izleri-bildiriler/34.pdf

http://al-moharer.net/mohhtm/yammani262d.htm (27 Ekim 2007).

http://arsiv.sabah.com.tr/2007/04/06//haber,10ADB772DAB64EDE9711F78E40CB24EA.html

http://arsiv.sabah.com.tr/2007/05/23/haber,E843EF01B95545D597834DE0522C0DF1.html

http://bruksel.be.mfa.gov.tr/Mission/Announcements

http://dakka.be.mfa.gov.tr/Mission

http://dakka.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/246626

http://konyalife.com.tr/haber/guney-korede-Mevlânâya-buyuk-ilgi-1260.html

http://kutuphane.halkcephesi.net/Yazarlarold/Garbis/Mevlânâ.htm

http://mimdap.org/2007/11/ytalyada-Mevlânâ-izdihamy/

http://thawra.alwehda.gov.sy/_archive.asp?FileName=365953945200507232255 20 (25 Ekim 2007)

http://www.aawsat.com/details.asp?section=54&article=429204&issue=10463 (25 Ekim 2007)

http://www.almanar.com.lb/NewsSite/NewsDetails.aspx?id=25995 (23 Ekim 2007)

http://www.aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12348/amerika-birlesik-devletlerisikago-new-york.html

http://www.feraset.org//forum_posts.asp?TID=788

http://www.guzelsanatlar.gov.tr/yazdir?3070FCC4A1E1C9168B69B9E2BDB832F5

http://www.haber7.com/yasam/haber/222899-Mevlânâ-etkinligi-pakistanda

http://www.merhabahaber.com/mevlevi-dervisleri-sayesinde-islami-kabul-ettik-1672235h.htm

http://www.merhabahaber.com/mevleviler-sayesinde-islam-dinini-sectik-1600960h.htm

http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/IkiliVeCokTarafliKulturelIliskiler/2007_Bilimsel_K%C3%BClt%C3%BCrel_ve_Tan%C4%B1t%C4%B1c%C4%B1_Etkinlikler_Raporu.pdf

http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa

http://www.mfa.gov.tr/dusanbe_be_kulturel_etkinlikleri.tr.mfa

http://www.mfa.gov.tr/Mevlânâ-Celâleddin-Rûmî_nin-800_-dogum-yildonumu-anma-etkinlikleri_.tr.mfa

http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?1fcbe360-2a8f-4883-a291-0688ac91b7e1

http://www.mfa.gov.tr/tahran_be_kulturel_etkinlikleri.tr.mfa

http://www.mfa.gov.tr/turkiye-israil-siyasi-iliskileri.tr.mfa

http://www.mfa.gov.tr/vasington_be_kulturel_etkinlikler.tr.mfa

http://www.selcuk.edu.tr/Mevlânâ_arastirma_ens/halkla_iliskiler_ve_tanitim/web/sayfa/ayrinti/9327/en

http://www.sisligazetesi.com.tr/endonezyalilar-sema-yapti-8902h.htm

http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=5424

http://www0.sondakika.com/haber/haber-Mevlânâ-siz-bir-hayat-yasanmamis-gibidir-4550298/

https://iqna.ir/tr/news/1582965/Mevlânâ-nişanı-İran'a

https://konya.bel.tr/haberbasin.php?haberID=1646&hDurum=METIN

https://testsite.ktb.gov.tr/ktmordu/TR-12358/ispanyasevilla-madrid-la-coruna.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12344/meksikameksika-sehri.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12345/misir-kahire-ve-iskenderiye.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12347/italyavatikan.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12350/japonyatokyo-osaka.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12351/tacikistandusanbe.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12352/ingilterelondra.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12353/hindistanyeni-delhi.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12355/endonezyacakarta.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12356/silisantiyago.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12357/isvicrecenevre.html

https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-12359/suriyesam.html

https://www.anikya.com/TR/kurumsal/sergiler

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140925_vatikan_mevlevi

https://www.dunyabulteni.net/arsiv/ahmedinejad-Mevlânâ-butun-insanliga-aittir-h26487.html

https://www.dunyabulteni.net/arsiv/Mevlânâ-meksikada-anildi-h14080.html

https://www.dunyabulteni.net/arsiv/Mevlânânin-islami-kokleri-onemsenmiyor-h10576.html

https://www.ensonhaber.com/ispanya-kralicesi-Mevlânâya-hayran-kaldi-70069.html

https://www.haberler.com/balkanlara-Mevlânâ-cikarmasi-haberi/

https://www.haberler.com/hindistan-in-komunist-bati-bengal-eyaletinde-haberi/

https://www.haberler.com/hintli-profesorler-Mevlânâ-nin-engin-fikir-haberi/

https://www.haberler.com/Mevlânâ-nin-800-dogum-yildonumu-2-haberi/Kaynak: İHA

https://www.haberler.com/Mevlânâ-nin-800-dogum-yildonumu-meksika-da-haberi/

https://www.haberler.com/misir-da-Mevlânâ-yili-etkinlikleri-haberi/

https://www.haberler.com/sema-gosterisi-ve-ilahilerle-cosan-endonezyalilar-haberi/

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/Mevlânâ-meksikada-6375773

https://www.konya.bel.tr/haberbasin.php?haberID=1781&hDurum=METIN

https://www.memleket.com.tr/Mevlânâ-isvicrede-anildi-18680h.htm

https://www.milligazete.com.tr/haber/806269/londra-da-sema-gosterisi

https://www.milliyet.com.tr/pembenar/ispanya-kralicesi-Mevlânâ-yi-izledi-534994.

https://www.mynet.com/2007-mevlânâ-yili-etkinlikleri-110100293640

https://www.ntv.com.tr/turkiye/vatikan-sarayinda-mevlevi-Âyini,I8252ZTv9kaNd12rLluEjQ

https://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/323/yay%C4%B1nlar/bildiri3.pdf

https://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/323/yay%C4%B1nlar/bildiri3.pdf

https://www.selcuk.edu.tr/Mevlânâ_arastirma_ens/birim/web/sayfa/ayrinti/9327/en

https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a332786.aspx

https://www.yeniasya.com.tr/2007/06/25/kultur/h1.htm

http://www.mfa.gov.tr/vasington_be_kulturel_etkinlikler.tr.mfa

http://www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO

https://www.yeniasya.com.tr/2007/10/24/kultur/h4.htm

https://www.yenisafak.com/aktuel/2007-Mevlânâ-yili-bosnada-baslatiliyor-39475

www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=1650

www.metinturan.net/misirda-mevlânâ-etkinlikleri.html

www.Mevlânâ800.info/turkce.htm

e.t. 04.05.2020